Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBRI

xx. ad uetera exemplaria diligenter recogniti

DE BELLO IVDAICO libri VII ex collatione Græcorum codicum castigatiores quàm unquam ante redditi.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptiss. antea, iam ex Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti.

DE IMPERIO RATIONIS siue DE MACHABAEIS liber unus à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice copiosissimo.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
ANNO M. D. XL.

Arundel.

Lumley

MVSEVM
BRITAN
NICVM

X 2 2

labrum

REVERENDO PATRI AC DOMINO,

D. AEGIDIO REMO, EPISCOPO CHIEMENSI, SIGISmundus Gelenius S. P. D.

AMDVDVM anxius fui ornatiſſime pater, ne forte diuturnum hoc meum ſilentium ſuſpectum eſſet, tuaq; perbenigna erga me beneficentia ob ingratitudinis opinionē indignus fuiſſe iudicarer. Sed ut hic ſcrupulus eximeretur, quærenti nulla ad hoc temporis ſeſe obtulit occaſio: partim quod nudis tantummodo literis ac uulgari ſalutatiõe optime meritũ patronũ compellare, leuius q; pro mea erga te deuotione officiũ ducerē: partim etiã, quod ex quo primum te hanc dignitatem, cuius ipſe mutuum es ornamentum, recens adeptum intellexi, adeo nihil per locorum diſtantiã mihi de rebus tuis cognoſcere contigit, ut iam de incolumitate quoq; tua ſolicitus eſſe inciperem. At poſtq; nunc tandem ſumma cum animi uoluptate fauſta tibi ac ſecunda, ita ut optabam, accepi omnia: quum commodum literarij laboris nonnihil exantlaſſem, uiſum eſt oportunum tempus ut grati animi ſignificationem ſaltem aliquam darem: quandoquidem ne in ſolidum referendæ gratiæ par ſim, meritorũ tuorum magnitudo effecit. Nam cũ præſens FLAVII IOSEPHI inſtrueretur editio, cõferendi ac recognoſcẽdi onus impoſitum eo facilius paſſus ſum, quod ſemper cum autoris fidem eximiam atq; eruditionem, tum operis ipſius utilitatem, plurimi fecerim. Homo enim, ſi quis alter, in aliena lingua diſertus priſcas quidem illas gentis ſuæ res, quæ tum ſola in terris unius ueri dei cultum retinebat, ex diuinis Hebræorum prophetarũ literis Græce tranſcripſit: quæ uero deinceps uſq; ad ſuã ætatẽ non ita uetuſta memoria celebrata ſunt, accurate conquiſita prodidit, ac poſtremum bello Iudaico geſta, quum illis nõ interfuiſſet ſolum, ſed bona quoq; ex parte præfuiſſet, hac parte uel ipſi Thucydidi præferendus. Vicerit ille fane noſtrum hunc eloquentia, nimirum in patria lingua, certe non pari felicitate res geſſit ac geſtas ſcripſit. At IOSEPHVS ut Atticiſſimo ſcriptori concedat, nemini tamen Aſiaticorum ſtili elegantia ſecundus eſt: quod uero ad belli decora attinet, nullius eius temporis Iudæorum tot extant ſtratagemata, tam fortia facinora, tam multa denicq; præclara conſilia: quibus Romanos uictores primo quidem pro ſua in patriã pietate diu remoratus eſt, mox ineluctabilem fatorum ordinem præſagiens, eoſdem iam captus adiuuit etiã, ne parum gratus erga ſpectatiſſimæ uirtutis ſuæ, diuinicq; cuiuſdã animi, admiratores haberetur. & quod inter præcipua ducendum eſt, quàm præclare de IESV domino ac ſeruatore noſtro eiuſq; diſcipulis ſenſerit, monumentis ſuis ſatis teſtatum reliquit: unde in Chriſtianorum ſcriptorũ catalogum à D. Hieronymo cooptari meruit. Aliud agentem me admiratio uiri incomparabilis in laudes eius tranſuerſum arripuit, alioqui notiores q; ut præconis opus habeãt, maiores quàm ut hic pro dignitate referri queant. Igitur Antiquitatum interpretationem ad uetera exemplaria Latina duntaxat, ob Græcorum inopiam contulimus: cõperimusq; ut minus mẽdarum (fortaſſis ob argumentũ uulgatius) q; in belli Iudaici hiſtoria: ita ſtilum interpretis tanto inelegantiorẽ, ut haudquaquã credã ab eodẽ utrunq; opus latinitate donatum: uel hac coniectura, quod in concionibus, quum Ioſephus ubicq; ſui ſimilis ſit, quoties in opere Antiquitatum incidunt, miram balbutiem ui

debis: contrà in ſequẽtis operis orationibus interpres, Rufinus opinor, propius Ioſephum adſequitur, eiuſcꝫ declamatoriam quandam facultatẽ longe magis quàm ille alter, quiſquis eſt, exprimit: id quod euidentius apparet in duabus: altera libro tertio, ubi diſſuadet mortem ſibi conſciſcendã: altera ſeptimo, ubi eandem rem uerſo ſtilo ſuadet: hoc ex Eleazari cuiuſdam perſona, illud uero ex ſua. Hos autem VII libros ad duos Græcos codices, unum ab Ornatiſs. præſule Georgio Armíniaco, Rutenorũ epiſcopo, alterũ ab eximie docto uiro Ioanne Croto, exhibitos, contulimus: hiſcꝫ adiuti tot mendas ſuſtulimus, ut facilius ſit lectori ex unius cuiuſuis paginæ collatione de ea re exiſtimationem facere, quàm mihi omnia loca reſtituta annumerare: quorum plurima à librarijs corrupta, quædam etiam interpretis hallucinatione non ſatis feliciter reddita: eſt ubi exemplar quocꝫ deprauatius eum ſequutum, deprehendimus. Tantundem, aut aliquanto plus præſtitum eſt in depraua/tiſs. antea contra Apionem libris: atcꝫ hi nunc primum, ni fallor, inoffenſe percurri poterunt. Sermonis uero de Machabæis caſtigationem, unico illi non ſolum Germaniæ totius, ſed etiã ſui tẽporis ornamẽto DES. ERASMO ROTERODAMO debemus. Cęterum hoc quicquid eſt operę, tibi potiſſimũ præſul ampliſs. dedico: uel quod ipſe plurimis (ut dixi) ac maximis tuæ benignitati beneficijs deuinctus ſim: uel quod te hiſtoriarum cognitione in primis delectari, atcꝫ hanc nec fide narrationis, nec rerum cognitu dignarũ copia ulli cedere, certo ſciam: denicꝫ multum operi commendationis acceſſurum uidebam, ſi doctiſs. præſulis calculo approbatum fuerit, cuius & autoritas magna, & nomẽ apud omnes Muſarum ac bonarum literatũ myſtas merito ſit perquàm gratioſum. Quis enim de quo tu modo aliquã eruditionis opinionem concepiſſes, in te amici officium deſiderauit? quam tu uncꝫ hoc genus homines demerendi occaſionem prætermiſiſti? Et eius ſanè peculiaris tuæ laudis, ſicut aliarum quocꝫ multarum exempla proferrẽ nonnulla, ni uererer ne in faciem hæc cõmemorãs, adulationis ſpecie pudorẽ tuum offenderem. Nec mirum ſi doctis & uirtute prędítis apud te præmiũ eſt, quũ tãtopere inter utroſcꝫ præemineas. ἀεὶ γὰρ γὴν ὅμοιον, ut eſt in ueteri prouerbio. Itacꝫ eccleſiæ quidem tuæ, quod talis epiſcopus contigit, gratulor hanc felicitatẽ: tibi uero Antiſtes Optime dignã tuis uirtutibus opto precorcꝫ, quandoquidẽ præſens inferior tuis meritis meo erga te affectui uidetur. Vale patrone unice, & noſtros conatus æ qui boniꝫ conſule: mecꝫ inter clientulos locum aliquem, ita ut cœpi, obtinere patere. Baſiliæ Calendis Ianuarijs,

Anno domini M. D. XXXIIII.

INDEX EORVM QVAE TOTO HOC opere continentur.

Aaron constituitur ſacerdos 79
Aaronis uirga frondēs 86
Aaron moritur 87
Abias filius Roboam ſuccedit patri in regno 221. uincit Hieroboam 223
Abdias paſtor Achabis regis 227
Abdon fit princeps in Iſrael 126
Abelis interitus 5
Abiatar ſacerdotio priuatus moritur in exilio 200
Abiezer præficitur Iſrahelitis 132
Abigail uxor Dauidis 159
Abimelech excuſat ſe apud Abraham 118
Abimelech quomodo occiſis 50. fratribus ſuis ad regnum peruenerit, ſichimitasq; & Thibes occuparit 124
Abinen filius Hieroboam moritur 222
Abiſai Dauidi calefaciendo adiungitur 195
Abner prælium cum Ioab & interitus 166
Abſalō propter occiſum fratrē fugiēs reuocatur à patre Dauide 181
Abſalon appetit regnum paternum 182. uiolat patris concubinas 183
Abſalomis pugna contra patrem, & interitus 185.186
Abſalom fratrem ſuum Amon occidit propter uim ſorori illatam 180
Abſaris principatum Iudæorum adeptus 116
Abrahæ genealogia & migratio 13
Abrahæ ſapientia & eruditio 13.14
Abraham partitur terram cum Loth 14.15
Abraham dat decimas Melchizedech regi Solymorum 15.16
Abrahæ quid deus promiſerit 16
Abrahā ſuſcipit angelos hoſpitio 17
Abrahæ mors & ſepultura 22
Abrahæ migratio in Gerara & quid iſthic ei acciderit ab abimelech 18
Abraham filium ſuum immolare deo non detrectat 19
Abrahæ ſecūdæ nuptiæ cū Cetura 20
Achabis regnum quale 226.227. uſq; 234.237
Achabis lxx. filiorum excidium 245
Achamonius Eſdræ auxiliatur in reformādis Iudæis præuaricatoribus 290
Achar furatur chlamydem regiam, ciuſq; ſceleris luit pœnā 108.109
Achaz filij Ioathan impia regni adminiſtratio, & dignus finis 254
Achiæ prophetæ uaticiniū de regno Salomonis diuidendo 216
Achimelech ſuſcepit Dauidem fugientem 153. conſtanterq; Sauli fatetur 154
Achimelech cum ſuis interficitur 155
Achis rex Dauidi donat Sicelech ciuitatem 160
Achitophel ſceleratus conſultor Abſolomis, laqueo ſe ſuſpēdit 184.185
Acmes, famulæ Iuliæ Auguſti coniugis epiſtola 454.599
Acra, collis Hieroſolimæ 714
Adad quomodo rex effectus ſit, & quomodo infeſtauerit Solomonem 216
Adadi bellum cum Dauide 173
Adadi bellum cum Achab 230.231
Adadi bellum cum Ioram 240
Adam quid ſignificet 4
Adam et Eua qua pœna multati ſunt propter tranſgreſſionem 5
Adonias propter nimiam inſolentiam interficitur 200
Adonias Dauidis filius regnum paternum affectat 145. rogat patrem ut ſibi ignoſcat 196
Adonibezecho regi manus & pedes præciduntur 115
Adrazari bellum cum Dauide 173
Aegypti deſcriptio 704
Aegyptum inuadit magna fames 36.43
Aegyptiorum incontinentia 14
Aegyptiorum Iſraelitas perſequentium clades 53.54
Aegyptiorum reges dicti Pharaones 212
Agag regis interitus 146
Agar ancilla contemnit heram ſuam Saram 16
Agar quomodo dimiſſa cum ſuo filio ab Abrahamo 18.19
Aggei & Zachariæ uaticinia de reſtituenda Hieroſolyma 286
Agrippæ geſta cum Iudæis 421.422 423
Agrippa Alexandri, quomodo apud Tiberiū uixerit, quàm prodigus fuerit ac miſer 485. ſuſcipit curam ne potis Tiberij 486. comprenditur 489. Germanus diquis letum augurium ei interpretatur 489
Agrippa accuſat Herodem 493. hortatur Claudium ad capeſſendum imperium 519.520. recepto regno natuigat in Iudæam, & ſuſpendit aureā cathenam in templo 523
Agrippæ geſta circa Sylam, Beritios & Hieroſolymitas 524.525. eius clemētia in ſuum obtrectatorē ibidem. magnificētia & mors 526
Agrippa alius Felicis & Druſillæ filius 536
Agrippa iunior quā gratus Claudio Cæſ. 527
Agrippa Iunior donatur tetrarchia Philippi à Claudio Cæſare 536. donatur à Nerone 537. ædificat murum circa templum 539
Agrippæ maioris regnū, opes, mors & liberi 617
Agrippa iunior conſtituitur rex 618
Agrippæ oratio ad Iudæos, ne Romanis ſint rebelles hortans 626. uſq; 631. fidelis conſultor pellitur Hieroſolymis 631
Agrippa patriæ amicus, mittit Hieroſolymitanis ciuib. ſubſidium ad ſupprimēdos ſeditioſos 632. palatium eius incenditur ibidem
Agrippæ legati ad Hieroſolymam miſſi, male accipiuntur 639
Agrippa fundæ iactu læſus 675
Ai obſidetur & capitur 108.109
Alanorū in Mediā excurſiones 772
Albinus præficitur Iudææ 540.621
Alcimus cōſtituitur ſacerdos 327. qui & ſcelerate agit, & miſere moritur 330.331
Alcion medicus 514
Alexandri magni imperium, & geſta pro Iudeis apd Hieroſolymā 300 301.303
Alexādro Magno demortuo ad quos regna ipſius peruenerint 304
Alexander Balais ambit amicitiā Ionathæ 335. ſtruit inſidias ſocero

Ptolemæo 339
Alexãder Balas ambit & assequitur filiã Ptolemæi Philometoris in coniugem 338. occiditur 340
Alexãder Iamnæus quõ ad regnũ puenerit, et quõ Ptolemaitas oppugnauerit 354. pugnã conserit cũ Ptolemæo Lathyro 355. imita amicitia cũ Cleopatra capit Gadara 356. 553
Alexander Iamnæus à suis iniuria afficitur 357. ulciscitur eos, & feliciter bella gerit ibi. patitur magnas insidias à suo populo: & uaria fortuna pugnat 358. moritur 360
Alexãder Zebenna suscepto Syriæ regno occiditur ab Antiocho Cizicẽo
Alexandri filij Aristobuli gesta (350 368. mors 371. 558. 560
Alexander quidam fingens se Herodis esse filium deprehẽditur 470. 471. 609
Alexandra Hyrcani filia uxor Alexandri pulchrorum liberorum parẽs accusatur 396. cõspirat cũ Cleopatra cõtra Herodẽ 397. occiditur
Alexãdra qualiter regnũ ad (409 miniſtrarit 360. moritur 362. &
Alexandrinus portus 704. (554
Alicarnassæorum pro Iudæis decre/
Amalechitæ bello uincuntur (tũ 379 ab Israelitis 59
Amalechitas iubet deus deleri 144
Amalechitas quõ deuicerit Gedæon
Aman quanto in honore habitus (122 apud Artaxerxem 294
Aman malus consultor, hostis Mardochæi & Iudæorum, in crucẽ cum suis cognatis suspenditur 297. 299.
Amarei filij Ioannẽ Iudæ fratrẽ occidunt 333
Amarei filij à Ionatha perempti 334
Amasa missus à Dauid ut seditiosum Sabee interimat, ipse interficitur
Amasas Ioæ fil. fit rex 249 (187. 189
Amasiæ prælia et impietas interitusq; 250. 251
Ammaus à Vespasiano capitur 696
Ammonius minister insidiarum Alexandri in Ptolemæum Philometorem 319 occiditur 340
Amnon sororem suã Thamar ui comprimit, quapropter à suo fratre in/
Ammonitæ legatos (terficitur 170 Dauidis contumelia afficiunt 176
Ammonitarũ strages 125. 139. 232. 235
Amõ Manasses fil. rex iterficitur 262
Ananelus fit sacerdos 396. priuatur rursum sacerdotio 397. recipit 398
Ananias Cleopatræ exercitus dux, honestũ cõsiliũ dat suæ reginæ 356
Ananiæ põtificis domus ĩcẽditur 632 ipse cum fratre occiditur 633. 735
Ananus Anani filius cõstituitur põtifex 540. sub hoc fit cõtentio propter pontificatum 541
Anani põtificis ad Hierosolymitanos oratio 682. mors & laus 690
Anileus & Asineus quõ sibi principatum parauerint 499
Anileus Mithridati bellũ infert 502. 503. occiditur ibid.
Annus magnus 9
Anni septimi lex & Iubilei 77
Annonæ maxima caritas circa Hierusalem 364
Antigonus Asiæ imperium occupat
Antigonus Hircani fil. à fratre (304 Aristobulo interficitur 353. 551
Antigonus Iudææ regnũ capit 386. dedit se Sosio 393. occiditur 394. 395. 575. Hircano præciduntur aures 386. remittitur ad Herodẽ 395. occiditur ab Herode 405. 581
Antigonus Aristobuli fit põtifex 561
Antiochiæ Syriæ metropoleos præstãtia 649
Antiochi Epiphanis crudelitas erga Iudæos 313
Antiochi cũ Cleopatra nuptiæ 314
Antiochus deuastat Hierosolymã, & diripit tẽplũ 320. multis bellis uincitur à Iuda Machabeo 323. 324.
Antiochi mors, & quæ eius causa (325 fuerit 327.
Antiochi cupatoris bellum cum Iuda & perfidia 328. 329
Antiochus Eupator iunior iterficitur
Antiochus Theos adhuc adole (330 scens coronatur rex à tutore suo Tryphone 342. init amicitiam cum Ionatha ibid. perimitur à Tryphone 347
Antiochus Soter acquirit Cleopatrã Demetrij mortui uiduã in uxorem 347. bellũ gerit cõtra Simonẽ 348 Hircanũ obsidet, occiditur ab Ar/
Antiochus Cyzicenus cũ fra (ſace ibi. tre Antiochophilometore, q et Grypus belligeratur 351. occiditur 357
Antiochus Demetrij Grypi fil. pellit Alexãdrũ regno 358. belligeratur cõtra Iudæos, & interficitur 359
Antiochi Grypi interitus 375
Antiochus Comagenæ rex moritur
Antiochus Comagenæ rex ac/ (477 cusatur & obruitur à Cestennio, & uinctus ab eo Romã mittitur 771.
Antipas primas Hierosolymæ (772 occiditur 681
Antipater, qui prius Antipas, partes Hyrcani fouet contra Aristobulum 362. 363. Cæsari auxiliatur 371. tutor Iudææ fit 572
Antipater Hierosolymæ muros reſtituit, seditionem componit, & filios suos Iudææ præficit 373. ueneno interimitur 380
Antipatri Herodis filij insidiæ in patrẽ 442. 444. 447. 448. 591. 592. 596. accusatio & excusatio 449. 450. 451. 452. 598. 599. necatur 458
Antipater procurator Iudææ constituit
Antipater Samaritanus pro (tur 561 curator Antipatri 595
Antipatri uersutiæ erga Archelaũ et Philippum 596
Antonia, arx Hierosolymæ 719. di/
Antonia ab seditiosis ca (ruitur 742 pta incenditur 633
Antonij fictio in Syriã & Aegyptũ 371. cõfert Hircano sacerdotiũ ibi.
Antonius quando à Cæsare fuerit superatus bello Acciaco 475
Antonij & Cleopatræ ardoris amor
Aoth Israelitas à seruitute Moa (574 bitarum liberat 120
Aphrica unde dicta 21
Apio Alexandrinus Iudæos accusat apud C. Caligulam 494
Apion arguitur mendaciorũ 810. 811
Apollodorus Gazæ dux uir fortis 356 interficitur à fratre 357
Apollonius uincitur à Iuda Macha.
Apronius senator uulneratus (313 aufugit 521
Arabarches. i. princeps sacerdotũ 67
Arbores fructiferas nõ incidẽdas 103
Arcæ Noæ ubi sint reliquiæ 8
Arcæ in qua tabulæ legis sunt recondi tæ descriptio 66
Arca domini quantorũ malorũ causa fuerit Palestinis, & quomodo Israelitis reddita 133. 134.
Arca deducitur Hierosolymam 171
Arcades 784

Archelaus Cappadociæ rex Pherorã Herodi fratri recõciliat 434.587
Archelaus Herodis filius paterno regno adoptatur 458. ad Cæsarem nauigat 461. cum fratre disceptat pregno apd Cæs. 462.602.603
Archelaus accusatur à Iudæis apud Cæs. 469. dimidio regni priuatur 470. accusatus relegatur Viennã Galliæ 472.609. somniũ iubet sibi interpretari ibi.
Aretas rex Arabum belligeratur cũ Alexandro Iannco 357. & 553
Aretas rex Arabũ obsidet Aristobulũ 363. cogitur soluere obsidionẽ 364
Aretas Petræus Arabiæ rex Iudæã op
Aretas cũ Herode ge (pugnat 467
nero suo bello cõgreditur, & uincit eũ 481. qd auguriũ cognouerit 483
Arietis instrumenti bellici quanta uis
Aristæi studium pro libertate (660
Iudæorum 305
Aristobulus Hircani filius. quõ patrum principatũ administrarit, & q̃ impius erga matrẽ et fratres fuerit, tum quõ. mortuus 353.354. & 551
Aristobuli crudelitas in suos consanguineos 550
Aristobulus Alexandri Iannæi fil. regnũ maternũ inuadit 361. & 555. quõ de regno cõuẽit cũ fratre Hircano 362. obsessus liberatur à Scauro 354. qd gesserit cũ Pompeio 365
Aristobuli iunioris pulchritudo 396. consequitur sacerdotium, & submergitur ab Herode 397
Aristobulus captus elabitur redintegratq; bellum & iterũ cap. 559
Aristobuli et Hircani disceptatio de regno corã Pompeio 365
Aristobulus pfide agens capitur, & uinctus ducitur Romã 366.367. liberatur captiuitat:, & occiditur à Pompeianis 560
Arius Lacedæmoniorum rex Iudæis amicus 319
Artabanus Parthorum regnũ capit
Artabanus Parthorũ rex cedit (477
regno propter odium satraparum suorũ 530. implorat auxilium Izatis & in regnum restituitur 531
Artemon dux Cleopatræ Iudæã inua
Artium inuentiones 6 (dit 401
Artorius quõ cuaserit ex incendio Iu
Asa cõstituitur rex 223 (deorũ 747
Asæ regis gesta 224
Asamonæorum principatus quàm diu durauerit 394
Asahelis prælia & gesta 247.248
Asahel interficitur 166
Asariæ uaticinium 284
Asphaltitis lacus 15.697.698
Ascalonis situs, & descriptio 648
Asinei et Anilei fratrũ cõspiratio quõ sibi principatũ parauerint 499. hostes impulsos ĩuadũt et obtrũcãt 500. amice excipitur ab Artabano ibi. potẽtia elati impie agũt 501
Asinæus ueneno interficitur 502
Assueri conuiuium 293
Assyrijs excidium prædicitur 254
Astrologiæ & Geometriæ quãta olim
Athenienses 627 (difficultas 9
Atrongæus pastor regnum Iudæorũ affectat 606.466
Augusti edictum pro Iudæis 428
Augusti astutia in explorando ficto Alexandro 471.609
Augustus moritur 476
Aula regis Hierosolymæ 716
Aurea aquila super portam templi ab Herode collocata seditionem concitat 460.600

B

Baal deus Tyriorum 246
Badis sacerdotes interficiũtur 228
Baasæ regis Israel gesta 224
Babylon capitur à Cyro & Dario
Babyloniæ turris ædificatio 10 (277
Babylonij obsidẽt Hierosolymã 265. 267. Babyloniorũ regũ successio 275
Babylonij L. millia Iudæorũ interfici
Bachidis perfidi gesta con (unt 504
tra Iudam 330.332
Bacchidis gesta contrà Ionatham & eius fratres 533
Bachides obsidens Ionathã ab obsesso circunuentus pacẽ cum eo facit 334
Bagatheus et Theodestes regi Assuero insidiantes cruci affiguntur 294
Balaam malus conatus, cuius asina humana uerba loquitur 89.90.91
Balach cũ Balaam cõsultatio quã impediret Israelitas 88.89.90.91
Banaias præficitur uniuersæ militiæ Salomonis 200
Barachus auxilio Deboræ Sisaram uincit 121
Baruchiæ consilium Israelitis 294
Barzafarnes Parthorum dux inuadit Iudæam 383.395.565
Bassus Cæcilius Sextũ Cæsarẽ occidit
Belli Iudaici historiã ante Anti (379
quitatum conscriptam 1.17
Bellicæ leges 105
Beniamin furti accusatur, ficte tamen
Bethel quid sonet 24 (39.40
Bethleptos toparchia igne uastatur à Vespasiano 697
Bethsamis quæ aliàs scythopolis 327
Bethsuritæ dedunt se Antiocho 329
Biblia sacra quõ à LXX. interpretibus traducta sint 307. & inde
Bobȝ arandã terrã, neq; diuerso genere seminandam 98
Bouis cornupctæ pœna 102
Boos ducit uxorem Ruth 150

C

Caecinna deficit cũ suo exercitu à Vitellio, & transit ad Vespasianum 706
Cæsares, imperatores Ro. uocati 212
Cæsarienses Iudæos qui illic habitabant occidunt 634.635
Caij Cæsaris superbia 615
Caligula fit imperator Ro. 401. uult haberi deus 494. mittit Petroniũ ut inuadat Iudæam ibi. minatur Petronio dira 498
C. Caligulæ crudelitas et arrogantia 504.505.506 mollities eius 506. auguria obtingunt 511
C. Caligula gladio feritur, & confoditur 511.512. uxor & liberi eius etiã occiduntur 517. eius eruditio 518
C. Fannij cos. decretum p Iudæis 577
Cain fratricida quomodo punitus 5
Calones Romanorum quales 651
Caleph exploratũ mittitur terrã Chanaæam cum Iesu Naue 79
Callistus insidias struit Caligulæ 509
Cassander Macedoniã occupat 504.
Cassius Iulij Cæs. interfector grauibus exactionibus affligit Iudæam 380
Castellum Dauid 714
Castoris Iudæi dolus in Titum Vesp.
Catullus Iudæos ad Cyre (sianũ 724
nen trucidat 721
Cenez Israelitas liberat 219
Cerealis deuincit Samaritas 663. exuit Chebron 702
Cestennius Petus Syriæ administrator, accusat Antiochum Comage nes regem apud Vespasianum 711

Ceſtius Gallus oppugnat Hieroſoly-
mam, neq; tamẽ feliciter 640.641
Ceſtius Gallus Syriæ præfectus 622.
audita Hieroſolymorum clade per
Florum facta, mittit ad Iudæos Poli
tianum 626. Iudæorũ ciuitates de-
uaſtat 638. confligit cum ſeditio-
ſis 639
Chæreas cur infenſus Caligulæ 506.
507. inſidias parat ei 508. gladio
eum impetit 511
Chereas odit & Claudium 520. mor
te mulctatur ibidem
Cham filij & gentes ex eis 11.12
Chananæi 12
Chananæi demum debellantur 116
Chuſi conſiliarius Dauidis 184
Circunciſio Iudæorum & Arabum di
uerſa 18 (184
Circunciſio, eſt apud multas gentes
Ciuitas prima quæ 6 (221
Ciuitates fugitiuorum 94
Claudius quomodo ſuſceperit imperi
um 515.518.616. edictũ promulgat
pro Iudæis 522. moritur 537.619
Cleopatra Demetrij uxor demortui,
Antiocho Soteri nubit 347
Cleopatra expulſo filio Aegypti re-
gnũ ipſa occupat 354. Ptolemaida
obſidet 356. pugnat cõtra filiũ ibi.
Cleopatræ & Antonij furioſus amor
575. eius inſidiæ in Herodem 575
Core ſeditio, & pœna 82.83
Coitus cum quibus uetitus 76.77
Corvel. Fauſtus primus murũ conſcẽ
dit in capienda Hieroſolyma 367.
Coponius dux equeſtris phalan (557
gis 473. redit Romam 475
Cremona deprædatur 706
Cumani præfectura et exilium 534.536.
Cuſpius Fadus præficitur (618.619
Iudææ tutandæ. 527. occidit Theo-
Cuſardi Aſſyriorum regis (dam 533
prælium cum Iſraelitis 119
Cuſtoborus occiditur 409.410
Cuthæi unde dicti & eorum tranſmi
Cuthæi leges Iudæorũ (gratio 257
& dei cultũ recipiũt 258
Cuthæi quomodo inſidiati ſunt Iudæ
is 286
Cyrenius Syriã & Iudæã cenſet 475
Cyri beneficentia in Iudæos 280
Cyri quæſtiones ad cubicularios 282

D

Dagon ſubuerſus 135
Dagonis templũ exurit Ionathas 339
Dan finis Iordanis 14
Dan ciuitas conditur 119
Danielis hiſtoria 272. uſq; 279
Darij munificentia in Iudæos 284.
Darij exempla ad præfectos 287
Dauid opilio inungitur rex 147
Dauidis monomachia cũ Goliath ibi.
Dauidis clementia erga Saulem 157
Dauidis cum Ionatha fœdus (153
Dauidis reliqua geſta inde uſq; 198
Dauid unicæ tantum tribus imperio
ſibi adſcripto, reliquum principa
tum cedit filijs Saulis 165. conſcri-
bit epitaphium Sauli ibid.
Dauidis filij 167
Dauid totum Iſraelis regnum occupat
Dauid Hieruſalem expu (169.170
gnat, primuſq; eam reſtauratã uo-
cat Hieroſolymam 171
Dauidis cum Hira rege amicitia 171
Dauidis adulterium cum Bethſabee
Dauid famis tempore exorat à (176
deo pluuiã 190. offendit deũ nume
rando populũ 192. preparat neceſ-
ſaria tẽplo extruẽdo, Solomoneq; fi
lium hortatur ut id abſoluat 194
Dauidẽ ſenioculũ fouet iuuẽcula Abiſac
195
Dauid moriturus quõ filiũ inſtruxerit
et mortuus quõ fuerit ſepultus 198.
Debora auxiliãte Baracho redi (199
mit Iſraelitas 121
Decalogi præcepta 65
Decimarum inſtitutio 15.16.86
Dei pactum cum Noe 9
Deliorum decretum pro Iudæis 377
Demetrius Phalereus bibliothecæ Pto
lc. Philadelphi præfectus 305.306
Demetrius Seleuci capto Tyri regno
quõ bellũ geſſerit cũ Iuda 329.330
Demetrij interitus 336
Demetrius Grypus aſſequitur filiam
Ptolemæi Philometoris Cleopatrã
in uxorẽ, & cõſtituitur rex Antio
chiæ 340. cũ Ionatha cõſentit 341.
exoſus ſit ſuis militibus ibid.
Demetrius Antiochenos rebelles pu
gna uicit 342. pellitur Antiochia
342. capitur 345. moritur 350
Demetrius Eucerus Damaſci rex con
ſtituitur 357. belligeratur tamẽ cũ
Philippo & captus tranſmittitur
Mithridati 358
Dilunij deſcriptio 6.7.8
Dina uiolatur à Sichemitis 28
Direas regnum Arabiæ capit 436
Diodotus, q & Tryphon uide Try-
phon
Diophantus pſeudographus 437
Diuortij modus 100
Doech ſeruus Saulis ſceleſtus 155.153
Domitianus Veſpaſiani filius quõ eua
ſerit, & quõ factus populi Rom.
rector donec ueniret ipſius pater
706.707. quid geſſerit cõtra Ger
manos & Gallos 765
Doritarum in Iudæos iniuria, & quo
modo ulta à Petronio 523
Draconis leges 784
Droma Gedeonis concubina 123

E

Ebutius decadarchus cadit 676
Edom quid Hebreis 29
Eglon rex moabitarum cõfoditur 120
Eleazarus pontifex 8
Eleazarus pontifex moritur 115
Eleazari pont. epiſtola ad regẽ Ptole-
mæum Philadelphum 307
Eleazarus frater Machabei interimi-
Eleazarus Dinæi, princeps (tur 328
latronum 535.619
Eleazarus quidam Hircanũ calumnia
afficit 352
Eleazarus fil. Ananiæ, ſcriba capitur
Eleazarus Ananiæ, autor nouæ (540
rebellionis Hieroſolymitanis 631
Eleazarus Iairi Maſſadæ tyrãnus 634
Eleazarus Sanæi, Romanum arietem
ſaxo conterit 659
Eleazarus princeps ſicariorum 772
Eliachim ſuccedit in regnum fratris
uincti & uocatur Ioachim 264
Eliaſib. capit prĩcipatũ ſacerdotũ 291
Eli ſacerdos præficitur Iſraelitis 129
Eli filiorũ malitia & interitus 131.132
Elon cõſtituitur princeps Iſraeli 126
Epaphroditus Ioſephum ad hiſtoriæ
antiquitatũ deſcriptionẽ inuitauit 1
Epheſiorũ decretũ pro Iudæis 379
Eſaias propheta orat deum pro Eze-
chia & populo ipſius 259.260
Eſau, fratris dolo præripitur benedi-
ctio paterna 23
Eſau cur dictus Edom, & quam uili
regnum patris uendiderit 29
Eſau liberi ibid.
Eſchon puteus 32
Eſdræ aduẽtus Hieroſolymã 289. &
quõ Iudæos ſecerit diuertere ab alie
nigenis

nigenis uxoribus quõq; rempub. ipſorũ inſtituerit 290
Eſſenorũ ſecta qualis 344.474
Eua qd ſignificet 4. et quomodo à ſerpente ſeducta ibidem
Euaretus delator 436.590
Euilæi 12
Eurycles delator 436.588
Eutychus fur cõprehenſus defert Agrippã apud Tiberiũ 487.488
Exercitus inſtruendi ratio 77.78
Exhortatione quando ſit opus 739
Ezechias fil. Achaz, quàm pie regnũ ſuum adminiſtrarit 255.256. quõ à Sennacherib obſidione liberatus
Ezechias moriturus uitæ dilationem impetrat (259 260
Ezechias prædonũ princeps interfi(citur 375
Ezechiel prophetans in Chaldæa cõtemnitur 226
Extricascõſtituitur tutor Achaz 254

F

FAmes ĩuadit regnũ Dauid 190
Felix conſtituitur præſes Iudææ & ducit Druſillã uxorẽ 536.619
occidit Aegyptiũ prophetã 538
Felice Iudææ præſidente qui tumultus
Feſtum luminariũ 325 (exorti 620
Filij pro parentibus nõ puniãtur 102
Flauius Silua præficitur Iudææ 772
Fratris ſemẽ excitandũ 100
Fortiũ Dauidis deſcriptio 190
Fortiſſimũ quid, quæſtio Cyri 282
Fugitiuorum ciuitates 94
Furti pœna 191

G

GAbaonitæ in amicitiã recepti à Ieſu 100
Gabaonitarum ſcelus in peregrinam mulierem, propter quod ipſorum ciuitas punitur 116
Gabinij geſta contra Alexandrũ Ariſtobuli filium, & ipſum Ariſtobulum 368
Gadarenſes dedunt ſe Veſpaſiano, et occidũtur tredecim millia 695.696
Galbæ defectio, imperiũ & interitus
Galilææ deſcriptio 649.650 (699
Galilæa capitur ab Herode 389 deſcit ab eo 391
Galilæam Veſpaſianus inuadit 654 tota ſubigitur 680
Galli cẽturionis ſtrategema 676
Gamclæ ſitus 974. obſidio 675
Gedeonis clara facinora 122
Gellius turpidinis miniſter Antonio
Genaſar lacus & terræ (Imper. 396 deſcriptio 672.675
Gentium diſperſio & nomina 10.11
Geraſenorũ cædes et captiuitas 699
Germani ſtipatores Caligulæ quomõ prĩcipis ſui mortẽ ſint ulti. 512.513
Germani deficiunt à Romanis 764
Germanicus à Piſone ueneno perimitur 477
Geſſius Florus ſectæ quartæ Iudæorũ 475. ſuccedit Albino 541. fit Iudæis bellum contra Romanos gerendi cauſa 544
Geſſius Florus Iudææ quõ præfuerit 621. quõ Iudæis cauſa fuerit belli cõtra Ro. 622. 623. dolo ipſius Hieroſolyma opprimitur 624. falſo defert Iudæos 626
Getuli 12
Gimon propheta narrat Baaſæ regi excidium 224
Giſcala capitur 679
Glaphyræ ſomnium & mors 473
Glaphyræ ſuperbia 585
Godolias fugitiuos Iudæos benigne ſuſcipit, terrãq; eis patriã colendã concedit 270. interficitur ab Iſ(mael 271
Gorion occiditur 692
Gotholiæ reginæ conatus & interitus 246.247
Græcorũ omnia eſſe noua 783
Græcorum erroris quæ cauſæ 784
Grapte cognata Izatæ regis Adiabenorum 702
Grati militis facinus in Claudiũ 510

H

HEbræi unde dicti 13
Hebræi. uide Iſraelitæ
Helchana pater Samuelis 131
Helena Adiabenorũ regina quomodo facta fuerit Iudæa 529
Helias à coruis paſcitur & reliqua eius geſta 226.236.237
Heliſæus efficitur propheta 229
Heliſæi geſta 236.239.243
Heliſæi ſepulchrum, cadauer exceptũ reſtituit uitæ 249
Henoch & Heliæ mortem nemo uidit
Herodis Antipatri filij prudẽ(tia, et quõ prĩcipib. factus amĩcus et accuſatus euadit 373.374.564
Syriæ præficitur ibidem
Herodes cõſtituitur tetrarcha Iudææ
Herodes effugit Parthorũ inſi(dias et pœnit Ro. 384.385.386.538 decernitur rex Iudææ à Senatu Ro. 387.583. obſidet Antigonũ et capit 387.583. obſidet Antigonũ et capit Galilæã totã 388.389. belligeratur cõtra latrões 390.570. uẽneratur et duxit uxorẽ filiã Ariſtobuli 392 Hieroſ. et Antigonũ capit 393. repetit et necat Hyrcanũ 396. mergit Ariſtobulũ 397. Cleopatræ insidias ſtruit 400
Herodes belligeratur cũ Arabib. 401 402.403.576. occidit Hircanum 405. liberaliſſimus eſt in Cæſarem 406. præcipit ſuam uxorem occidendam 407
Herodis ſœuitia in uxorẽ et amicos ſuos 408.409. ſpectacula inſtituit 411 cõſpirãtes ĩ ipſum tollit et ciuitates extruit 411.579 liberalitate fauorẽ populi allicit 413.581. ædificat oppida 414. filios mittit Ro. eruditõdos
Herodes amicitiã reparat ſibi (415 cũ Agrippa et Cæſare 415. nouæ tẽpli ædificationẽ aggreditur 417. legem nouã pmulgat ĩ fures 420. Agrippã liberaliter excipit 421. odĩum exercet in ſuos filios 423.424. 425.436. recõciliatur eis 426.582
Herodes filios et amicos perſequitur odio et tormẽtis 436.437. filij iterũ accuſati damnantur 440. iugulantur 441.590.591
Herodes uxores quot, itẽ liberi & nepotes 443.592. occidit Phariſæos
Herodes aquilã aureã ſupratẽ (445 pli portã collocat 455.600. morte imminẽte ſibi luctũ inſtituit 457. ſe ipſum iugulare conatur 458. teſtatur & moritur ibidem
Herodis ſepultura & ſucceſſor 459
Herodes F. accepta tetrarchia ciuitates extruit 476. Artabanũ & Vitelliũ cõuiuio excipit 481
Herodiadis cauſa belligerantur inter ſe Herodes & Aretas 481
Herodis exercitus cũ Areta pugnãs uincitur 483
Herodis generis uniuerſi catalogus
Herodes iunior accuſatur ab (484 Agrippa & damnatur exilio 493
Herodes frater Agrippæ maioris præficitur templo Hieroſolymitano
Herodes ab Antonio conſti(tuitur rex 578. tum procurator Syriæ (529 ibidem
Heſter hiſtoria 292. uſq; 300

Hieremias uaticinãs Hieroſolymæ captiuitatẽ ſignificatur, & uitæ periculum incurrit 265.266
Hiericho obſidetur & expugnatur 107.108
Hiericuntis ſitus & fons 697
Hieroboam quomodo expugnauerit Salomonem 216
Hieroboã quomodo ad regnum peruenerit, & quæ mala perpetrauerit aduerſus deũ 217. et deinceps. Vincitur & moritur 223
Hieroſolyma quando & à quo primũ ita nuncupari cœpta 171
Hieroſolyma tributaria fit Bẽiamitis
Hira rex Tyri gratulatur Salomoni ob patrium regnũ (115 203
Hira donat Salomonẽ munerib. 211
Hieus inũgitur rex, et eius geſta 243
Hieroſolyma capitur à Babylõijs 265 obſidetur rurſum à Babylõijs 267 deſtruitur à Chaldæis 266
Hieroſolymorũ reges et q̃diu regnarint, itẽ quot põtifices fuerũt 269
Hieroſolyma quæ mala ſub Antiocho ſit perpeſſa 319.320.321
Hieroſ. deuaſtatio ab Antiocho 548
Hieroſolyma capitur à Põpcio 556
Hieroſolyma opprimitur doloGeſſij Flori 624. ĩſtruit ſe ad bellũ cõtra Ro. 647. exagitatur ſeditiõe inteſtina, et occidit primores ciuitatis 681.693. triplici intus ſeditiõe exagitatur 7.7.708.709.720. qualis urbs fuerit deſcribitur 714.715 716.717.718.719.720. primus murus capitur, & oppugnatur ſecũdus 723. fames qualis, & prædatio à ſeditioſis 730.734.735.736. 737.747. tẽpli expugnatio. et cædes maxima 749.750.751. ciuitatis totius expugnatio 757. captiuorũ iſthic et occiſorũ numerus 759 funditus ſubuertitur 760. Hieroſolymæ excidiũ quæ prodigia præceſſerint 752.753. quoties fuerit capta
Hieroſolymitani populi legationes ad Fabiũ et Agrippã p auxilio aduerſus ſeditioſos 632. irruũt in Ro. et caſtris eos pellũt 711.712 dolo circũueniũt Ro. milites 713. accurrũt in Ro. 721. Ro. urbe depellũt 725. aurũ qdã deglutiũt, et trãsfugiũt ad Ro 730. ĩtra et extra urbem occidũtur 735. profugiũt quidam ad Romanos 743.757
Hippicos, turris Hieroſol. 716
Hominis creatio 3.4
Homicidij ætas 13
Homicidij incerti expiatio 97
Hyrcanus Ioſephi Tobiæ fil. quõ natus et ſapiẽs fuerit 316.317.318
Hyrcanus centũ pueros et totidẽ puellas emit regi donandos 318
Hyrcani ædificia & mors 319
Hyrcanus Simonis Matathiæ fil. accipit patris principatum 348. oppugnatur ab Antiocho Sotere, & aperit ſepulchrum Dauidis 349
Hyrcani victoriæ & amicitia cũ Ro. 350. obſidet Samariã, eamq; captã delcuit totã 351. deus ei dicitur locutus ibid. calũniatur ei Eleazarus quidam 352. moritur 352
Hyrcanus declaratur põtif. 368.557
Hyrcanus Alexãdri lãnæi fil. (561 cũ fratre Ariſtobulo prælia gerit. 363.555. diſceptat cũ fratre pro regno apud Pompeium 365
Hyrcani bellum cum Arabibus 555
Hiſtoriarũ ſcriptoribus nõ idẽ eſſe ſtudiũ & fidẽ. quid ipſis in primis curandum 392

I

Iacob quõ præripuerit benedictionem paternam Eſau 23
Iacob fugiẽtis et quieſcẽtis ſomniũ 24.
Iacob quõ circũuẽtus à Laban ſocero
Iacob filij, et fuga cũ ipſis 26 (26
Iacob uiſiones & luctæ 27.28
Iacob quãta felicitas 29
Iacob ubi cognouiſſet filiũ ſuũ Ioſephum uiuere, accedit eũ cũ omni ſua domo
Iacob filij & poſteri ibid. (41.42
Iacob mors & ſepultura 43.44
Iacobus frater domini lapidatur 540
Iadon prophetæ increpat Hieroboam 218. diſcerpitur à leone 219
Iaddus princeps ſacerdotũ conſtituitur 300
Iaer Galaadites Iſraelitarũ principatum obtinet 125
Iãneus, q et Alexãder, cõſtituitur rex præter uoluntatem patris ſui 354 quæ geſſerit ibi. uide Alex. Iãneus
Iamnia capitur à Veſpaſiano 696
Iapha expugnatur 662
Iapheth filij quot, & quæ gẽtes ex eis ortæ 10.11
Ibidum natura 47
Ida, Mũdi liberta ſtupri ipſius quod Paulinæ intulit miniſtra 479
Idumæa unde dicta 29
Idumæa deficit à Ioram 242
Idumæi ſeditioſi 773
Idumæorũ auxiliũ cõtra Ananũ 686
Idumæi clàm intromittuntur à Zelotis in urbem 689
Iephthe Hebræos ex Ammonitarũ ſeruitute eripit 125
Iephthe uotum temerariũ ibidem
Ieſu Chriſti hiſtoria 478
Ieſus Naue explorat Chananæã 79
Ieſus Naue præficitur Iſraelitis 60
Ieſus Naue ſucceſſor Moſis cõſtituitur
Ieſus uaticinatur 104 (93
Ieſus Naue explorat Hiericho 106. obſidet eam & expugnat 107.108
Ieſu reliqua geſta uſq; 115
Ieſus terram captã ſorte partitur 112
Ieſu mors 115 (112.113
Ieſu põtificis oratio ad Idumæos 686
Ieſus Sapphæ, hoſtis Ioſephi Matathiæ 644.
Ieſus Thebuthi Tito profert donaria ſacra 757
Ieſus Tobiæ latronũ princeps 760
Iezabelis malitia 226. maritus 244.
Immunda quæ ſint 75 (245
Ioab bellum cum Abner 166
Ioab fortitudo cõtra Ammonitas 176
Ioab interficit Amaſam, obſidet Sabee autorẽ ſeditionis, & conſtituitur totius militiæ princeps 189.190
Ioab occiditur in templo 200
Ioacha fil. Ioſiæ ſuccedit in regnũ patris & captus à rege Syriæ priuatur imperio 364
Ioachazas fil. Hiei, ſuccedit in paternum principatum 248
Ioachas fil. Hieu, fit rex, cuius regnũ cõteritur ab Aſahele 249
Ioachim rex impius quomodo regnũ aſſequutus ſit & quomodo adminiſtrarit 264.265
Ioachim dedit ſe hoſti 265
Ioachim ſacerdos. uide Alcimus
Ioannis Baptiſtæ hiſtoria 483
Ioannes frater Iudæ Machabæi occiditur 333
Ioannes fil. Iudæ ob principatũ ſacerdotij à fratre Ieſu interficitur 300
Ioannis Giſcalæi, Leuiæ filij, malitia in Ioſephum Matathiæ 643.644
Ioannes Leuiæ ſeditioſorum apud Giſcalam

ſcalas princeps 678. aufugit Hierosolymam 680
Ioannes Leuiæ conſilia Anani prodit 285. monarchiam Hieroſolymorũ affectat 684. quõ ſe bellicis inſtrumẽtis inſtruxerit 709. quõ ipſe et Simõ prædati ſint populum 731. donaria tẽpli rapit 737. capitur 760
Ioannes Idumæorũ dux ſagitta interficitur 722
Ioathan ſuccedit Oziæ patri 235
Ioas quõ enutritus et rex factus 246.
Ioas quõ ſe geſſerit, & eius (247 interitus 248.249
Ioiadæ põtificis beneficia in Ioã 246
Ionæ prophetæ hiſtoria 251
Ionas Annæ ſit pontifex 524
Ionathæ oratio ad patrem ſuum Saul pro Dauide 501
Ionathæ cũ Dauide amicitia 152.153
Ionathas in fratris Iudæ locũ ſubſtituitur 335
Ionathas fratris mortẽ ulciſcitur 234 Bacchidẽ circũuenit, & amicitiã cũ eo facit 334. redit in gratiã cũ Demetrio 335. iũgit amicitiã cum Alexandro 338
Ionathæ bellũ cũ Ioppenſibus 338
Ionathas templũ Hieroſolymitanũ à Macedonibus occupatum obſidet 340. ſuccurrit Demetrio 342. Nabatheos expugnat 344
Ionathas dolo circũuentus à Tryphone capitur 345. occiditur 346
Ionathas textor ſeducit Iudæos Cyrenẽſes et uiuus cõburitur 781.782
Iorã qualis rex, & eius prælia 237.
Iorã rex Hieruſalẽ quibus (240 malis afflictus ſit 242.243
Iorã regis Iſrael geſta et ĩteritus 243
Ioſaphat fit rex 226 (244
Ioſaphat prælia aduerſus Ammonitas & Moabitas 232.235
Ioſaphat pij regis geſta 235
Ioſeph ſomnium, & quõ in ipſum cõſpirarint fratres 30
Ioſeph uẽditus à fratrib. pucnit in Aegyptũ, ubi falſo ſtupri accuſatur 31.
Ioſeph incarceratus ſomnia (32.33 interpretatur 33.34.35
Ioſeph præficitur Aegypto 34.45
Ioſeph quõ ſe geſſerit erga fratres male meritos 36.37.38
Ioſeph inſimulat fratrẽ ſuũ Beniamin furti tandemq; ſe fratribus cognoſcendum præbet 38.39.40.41
Ioeph moritur 44
Ioſephi huius hiſtorici eruditio et qua etate Antiqtatũ hiſtoriã cõſcripſerit.
Ioſephi patria et parẽtes 545. (544
Ioſephus quot annorũ hiſtoriam conſcripſerit 2
Ioſephus Matathiæ huius hiſtoriæ ſcriptor, quõ ſuã toparchiã adminiſtrarit tẽporc ſeditionis Hieroſol. quõ ſuos militarẽ diſciplinam docuerit 642. quæ pericula & quas inſidias fuerit paſſus à Ioanne Giſcaleo & alijs 643.644.645
Ioſephus Matathiæ proditor patriæ accuſatur et deficiunt ab eo ſubditi 644.645. cognita ueritate redeũt ad cũ 645.646. Tiberiadẽ defectiõẽ recupat 646. affligitur à Rom. præſidio 651. qualẽ ſe geſſerit in Iotapatenorũ obſidio cõtra Veſpaſianũ 657.658. aſtutiſſimũ eius conſiliũ 661. quõ capta ciuitate ſe abſcõdit 664 dedit ſe 667
Ioſeph. Matathiæ credidit [illegible] γενομ 666. prædicit Veſpaſiano imperij cuentũ 667. captiuitate liberatur 705. Hieroſol. ſuadet deditionẽ 726.727.728.729. eius pater detinetur captus 735. ipſe uulneratur 736. hortatur iterum Iudæos ad deditionem 742
Ioſephus Tobiæ fil. Oniã ſacerdotẽ et Ptolemæũ regẽ hoſtes recõciliat et quomõ ad ſummas opes peruenerit 314.315. eius mors 319
Ioſephus Zachariæ & Azarias inobediẽtes Iudæ monitis prælio ſuccumbunt 327
Ioſiæ filij Amõ regnũ quale 262.265
Ioſippus Herodis frater occiditur 391
Ioſue. uide Ieſus Naue (572
Iotapata obſidetur à Veſpaſiano. 655 ſitus eius 656. deuincitur 664
Iotapateni Placidũ oppugnantem repellũt 653. obſidẽtur à Veſpaſiano
Iſaac natiuitas 16.18.21 (657
Iſaac quõ errore benedixerit Iacob pro Eſau 23
Iſaac quadragenarius ducit uxorem Rebeccam 31
Iſaac peregrinatio tpe ſimis, et quid profectione ei acciderit 22.23
Iſboſeth nutritur 169
Iſcha quid ſignificet 4
Iſcaboth natiuitas 132
Iſmaelis natiuitas 16
Iſmael alius ſceleratus homo quæ mala perpetrauerit 270 271
Iſidis templũ deſtruitur 480
Iſraelitarũ infantes quõ oppreſſi fuerint in Aegypto 44.45
Iſraelitæ ducuntur ad montẽ Sina & quomodo iſthic tractati 56
Iſraelitarũ de Amalechitis uictoria 59
Iſraelitæ ppter inediã Moſen obloquũtes puniũtur, et deinde coturnicib. aluntur 78 (82
Iſraelitarũ pugna cũ Chananæis ſi felix
Iſraelitarũ pugna cũ Og & Seon 87
Iſraelitæ à Chananæis et Cuſardo Aſſyriorũ rege oppreſſi, in libertatẽ reſtituũtur 119.121. eoſdẽ à ſeruitute liberat Aoth 120. ĩde Gedeõ 122, deinde Iephthe 125. poſtea Samſon
Iſraelitarũ clades 132 (127.128
Iſraelitæ poſtulant regem 136
Iſraelitarũ reliquiæ in Hieroſolymis quomodo tractatæ 270
Itaburius mons occupatur à placido
Iubilei anni lex 77 (677
Iudas Eliaſibi fil. principatum ſacerdotum accipit 30 (115
Iuda trib. principatu obtinet in Iſrael
Iudæ Galilæi filij defectionis autores
Iudas Matathiæ fil. et Macha (533 bæus dictus quæ bella geſſerit, & quõ cultu dei reſtituerit 323.324
Iudæ Eſſæus propheta prædicit mortem Antigoni 3535. 58
Iudææ deſcriptio, et undecim eius ſortes 650
Iudæis reditus in Hieroſolymam conceditur à Cyro 280
Iudæorũ reſp. qualis ante captiuitatẽ & itẽ qualis poſt captiuitatẽ Babylonicam 287
Iudæorũ quis ſtatus poſt mortẽ Alexandri Magni 304
Iudeis qui beneficia quiq; honores à regib. multis exhibiti fuerint 312
Iudæi q̃ male tractati ab Antiocho
Iudas fœdus facit cũ Ro. 331 (310.328
Iudas occiditur 352
Iudæorũ et Samaritarum diſceptatio corã Ptolemæo Philometore 337
Iud. ſectæ quot 344.352.474.610
Iudæorũ quæ fuerit potẽtia cum perret Antiochus Demet. Grypi fil. 359
Iudei ĩ Aſia et Libya affligũtur 428
Iudæis mos fuit habere multas uxores 443

Iudæorum circiter 3000. occiduntur 461. rursus alia eorũ strages 465. itẽ alia 478. 605. 462
Iudæorũ tumultus pro libertate 486
ppositio Ro. cõtra Archelaũ 468
Iudæ Gaulonitis seditio contra Cyrenium 474
Iudæcrũ gẽs omnis pellitur Ro. 480
Iudæorũ L. millia cæsa 504
Iudæorũ cũ Philadelphis dissidiũ propter stolam sacerdotalem 528
Iudæorũ seditio & strages in die azymorum 534
Iudæcrũ alia seditio cõtra Samaritas 535
Iudæorũ latrocinia inter seipsos 537
Iudæi et Syrij cõtendũt inter se, tũ Iudeorũ põtificum et sacerdotum dissidium fit 538. 539
Iudæorũ uarij tumultus in Iudæa & Samaria 618
Iudæorũ magnæ strages per Cesariã et Syriã 635. in regno Agrippæ 636. Alexandriæ 637. Damasci 641
Iudæorũ fortissimi qui fuerint in obsidione Hierosolymitana 742
Iudæorũ strages iuxta Ascalonẽ 648 Iaphæ 663. alia Hierosolymis ab Idumæis 689. alia 691. uide Hierosolymitani
Iudæos quæ calamitas reperit apud Antiochenses 762
Iudæorũ apd' Cyrenen interitus 781
Iudæorũ gẽtis antiquitas & mores describũtur 767. et deinceps usq;
Iuliani cẽturionis fortitudo (824 & interitus 741. 742
Iulij Cæsaris decreta pro Iudæis 375 eius interitus 379
Iusiurandum Iudaicum 21
Iuuenum XL. comprehensorum constantia 455
Izatis Adiabenorum regis circuncisio, gesta, mors & sepultura 529. 530. 531. 532. 533

L

LAban quàm iniq; egerit cũ suo genero Iacob 25. 26. 27
Laodicensiũ decretũ pro Iudeis 378
Lapidum præcioſorũ ueste põtificali insutorũ mira uirtus 72
Leuce 775
Leuitarũ officium & sors à Mose distributa 86
Liberi nõ ducant ancillas 99
Libya 12
Longæui primi homines 7
Lõgini militis Ro. facinus audax 724
Longus miles, seipsum occidit 747
Lorica templi, populũ à sacerdotibus dirimens 719
Lot ab Assyrijs captus liberatur 15
Lot hospitatur angelos 17
Loti uxor transformatur 17
Lucilius Bassus Herodiũ & Macherunten capit 768. Iudæos interficit & Iudeam diuendit 770
L. Annius mittitur à Vespasiano expugnatum Genasam. 698
L. Antonij decretũ pro Iudæis 377
L. Lẽtuli COS. decretũ p Iudeis 377
Lupus occiditur à Claudio 521
Luctus tempus, quale 100
Lydda capitur à Vespasiano 696
Lysias deuincitur à Machabæo 324 interficitur à Demetrio 330
Lysimachus Hellespõtũ occupat 304
Lysimachus fratrem suum Apollodorum obtruncat 357

M

MAchabæorũ martyrũ agones describũtur 825 usq; ad finem
Macherus capitur à seditiosis 636
Madianorũ strages p Gedeonẽ 122
Magnus campus 697
Malchus Arabs Antiochi Thei tutor 341
Malachi uel Malichi scelera, perfidia & interitus 380. 381. 564
Malchus Arabiæ rex mittit Vespasiano auxilium 651
Manachemus diuinator Herodi adhuc puero regnũ ueniturũ prædicit 417. 418. 419
Manachemus Iudæ Galilæi fil. constituit se principẽ seditiosorũ 633. tyrannidem exercet in suos 634. interficitur ibidem
Manahen regis sui interfectorẽ perimit ipseq; fit rex malus 253
Manasses filij Ioãnis ad Sanabalath discessio 300
Manasses Ezechiæ fil. succedit patri, qui dum suæ malitiæ pœnas luisset resipiscit 261
Manethon Aegyptius refellitur 797
Manna quid 58
Manue pater Samsonis 126
M. Agrippæ beneuolentia in Iud. 512
M. Antonij exemplũ ad Hyrcanũ & beneuolentia in Iudæos 382
M. Antonij beneficia et studium erga Herodem 323
M. Publij decretũ pro Iudæis 378
Mardocheus auũculus Hester 293
Mardochæi luctus & oratio 295
Maria soror Mosis moritur 86
Maria Eleazari, filiũ suũ coxit 648
Mariammes pulchritudo 396. accusatur & occiditur à marito 408
Mariamme ueneficij fratrũ quod patri struxerãt Herodi, cõscia 505
Mariammes turris Hierosol. 716
Marsus præs. Syriæ 514. 526
Marion Galilæam inuadit 388
Massada capitur & Rom præsidium occiditur à Iudæis seditiosis 631
Massadæ situs & expugnatio 774. 775. 776. 777. 778 779
Matathiæ eiusq; filiorũ Zelus pro legis patriæ cõsecutione 321. 322
Mathias sacerdos unius diei 496
Mathias à Simone occiditur 734
Mausoleũ à Daniele constructũ 278
Melchisedech excipit Abraamũ 15
Memnonis sepulchrum 615
Mensæ propositionis descriptio 66
Mensis septimi ratio 74
Meretricis merces non cedat in usum sacrificiorum 96
Mesopotamia quàm difficilis sit itergentibus 21
Metilius Ro. præsidij dux, paciscitur cum seditiosis ut ipsi cum suis militibus detur abire 632
Michææ prophetia contra falsos prophetas 232. 233
Michol astutia 151
Michol cõiuciatur Dauidi 175
Miles Romanus captus qui aufugerat quomodo punitus à Tito 756
Milesius ciuitatem Damascum à se proditam Philippo, recipit 359
Miphiboseth filius Ionathæ impetrat gratiam à Dauide, & bona auita recuperat 175
Miphiboseth curator insidiatur regno Dauidis 182
Misa Moabitarum rex immolat suum filium 258
Mithridatis bellum cum Anileo 506. 503
Monobazus rex Adiabenorum 529 profitetur

profitetur Iudaiſmum 532
Mons ferreus 697
Mopſueſtia igni cõcrematur ibid.
Mortuos omnes, etiam hoſtes, ſepelien dos 101
Mortuus reuiuiſcit in ſepulchro Heliſæi 249
Moſes 2
Moſis ætas 13
De Moſe uaticinium 44.47
Moſis natiuitas 45
Moſes trimeſtris expoſitus quomodo ſeruatus fuerit 46
Moſes puer calcat diadema regis Aegypti pedibus 47
Moſes cũ rege Aethiopũ pugnat & filiam eius ducit uxorẽ 47.48
Moſes uidet rubum ardentem ex quo ei deus loquebatur 49
Moſes edit miracula in Aegypto & filios Iſrael illinc educit 50.51 52.53.54.55
Moſis fiducia in deum 54.55
Moſes ſocerũ ſuum in caſtris excipit, eiuſq; obſequitur conſilio 61
Moſes leges dei promulgat 62
Moſes purificat tabernaculum 70
Moſes bello idoneos recenſet 77
Moſes decimas ſacerdotibus adſcribit 86
Moſes quomodo locutus populo ante mortem & quæ ei præſcripſerit politica 94. & deinceps 95
Moſes rurſum concionẽ cõuocat 104.
Moſis prophetia 104
Moſis ætas & mors 105
Moſes propter inſidias regis Aegypti aufugit in Madiã, & Rahuelis ſacerdotis filiam ducit uxorem 48.49
Mulieris fortitudo 283
Mundi creatio 3
Mundus Paulinam in templo ſtuprat 479. relegatur in exilium 480
Mutianus conſpirat cum Chærea contra Caligulam 508
Mutianus rector prouinciæ ſub Veſpaſiano 704.705. ducit exercitum contra Vitellium 706

N

NAbal uir ſtultus 158.159
Nabathæi à Ionatha expugnantur 344
Naboth arrogans ſtultus interficitur 229
Nabuchodonoſor quomodo Necchaonem deuicerit 264
Nabuchodonoſor ſecundus 275
Nachor poſteritas 13
Nadab & Abiu interitus 71
Naum prophetia de Syris & Niniue 254
Nazaræorum inſtitutum 86
Necchaon quomodo deuictus à Nabuchodonoſore 264
Neemias Hieroſolymæ et tẽpli reſtauratione impetrat à Xerxe 291
Neemiæ ſedulitas & mors 292
Neerdæ ciuitatis deſcriptio 494
Nemrod filij Cham geſta 10
Neronis regnũ et crudelitas 537.619
Nero turbatus infelici Romanorum præſidiorũ ſucceſſu, dubitat quẽ præficere poſſit Orienti tumultuanti 647
Neruis cur Iudæi nõ ueſcantur 28
Nicanoris bellum cum Iuda & mors 330.331
Nicanor perſuadet Ioſepho ut ſe dedat Veſpaſiano 665
Nicanor Hieroſolymitanis pacẽ ſuadens uulneratur 721
Niger dux Iudæorum 648.649
Niniuitis excidium prædicitur 254
Niſibis oppidi deſcriptio 498
Nochri ſententia contra Vaſthim reginam 293
Noe quõ ſeruatus cum ſua familia tempore diluuij 7
Noe preces ad deũ, filij & mors 8.9
Noe quid propter ebrietatẽ commiſerit 12
Noemis Elimelech uxoris reditus ad patriam cum Ruth 129.130
Numidius Quadratus præſes Syriæ 535.619

O

OBed natiuitas 130.131
Ochoziæ ſcelerati regis quale imperium 236
Odidæ propheta 254
Og rex cum exercitu ſuo deletus 88
Oniæ ſacerdotis diſſidiũ cum Ptolemæo et quomodo recõciliatũ 314.
Onias qui & Menelaus, princeps ſacerdotum occiditur 329
Onias Oniæ fil. templũ in Aegypto conſtruit 337
Onias uir iuſtus occiditur 364.
Oniæ templũ Alexandriæ diripitur & clauditur 781
Ophni filius Eli 131
Ophni interitus 132
Otho imperator trimeſtris moritur 690
Oziæ filius Amaſiæ regnum acquirit 251
Oziæ peruerſa ſtudia 252

P

PAcorus Parthus Syriam tenet 383. inſidias ſtruit Hyrcano Herodi et Phaſelo 384 & 566
Pacorus Mediæ præſes ab Alanis inopinato obruitur 772
Palæſtini ſubigunt Iſraelitas 126
Palæſtinorum clades 134.171.172
Palæſtinorũ prælia cum Dauid 191
Panes propoſitionis XII 67
Pappi profectio & interitus 575
Paradiſi plantatio & flumina 4
Parentũ contemptores quomodo coripiendi 109
Parthi Iudæã affligũt 385.565.566
Paſchæ ſacrificia 74
Paulina in templo ſtuprata 479
Pedanij equitis Ro. robur & audacia 745
Pentecoſtes ſacrificium 75
Peraita Niger dux Iudæorum 648 occiditur 692
Pereæ deſcriptio 650
Percuſſorum lex 101
Pergamenorum pro Iudæis decretũ 378
Petronij Iudæã debellandũ miſſi modeſtia 495.496. ſeruat eũ deus à malis quæ ei minatus fuerat Caligula 498.616
Petronij uindicta in Dorienſes propter Iudæos 523
Phaceias patri Manahen ſuccedit 253
Phanes ruſticus fit pontifex 682
Phara Gedeonis famulus 122
Pharaonis iniquitas 14
Pharaones cur dicti omnes Aegyptiorum reges uſq; ad ſocerum Salomonis 212
Phari deſcriptio 704
Phariſæorum ſecta qualis 344.352. 443.474.613
Phariſæi ſub Alexandra regnum Iudaicum adminiſtrant 360
Pheroras fit exoſus Herodi fratri 430. recõciliatur ei 434. accuſatur

tur à fratre 446. moritur 447 594
Phaselus Antipatri filius Hierosolymæ præfectus cum fratre Herode inimicitiã exercet 373. Felicẽ bello superat 381,564. capitur 385. occidit seipsum 387
Phaselus, turris Hierosol. 716
Philadelphorũ cum Iudæis dissidium propter stolam pontificalem 528
Philippus Demetriũ Eucerũ fratrẽ captum trãsmittit Mithridati 358
Philippus Herodis fil. tetrarchiam Iudææ acquirit 430. restaurat oppida diruta 475. moritur 482. qualis fuerit uir ibidem
Philippi Macedonis interitus 300
Philo Iudæus, uir qualis fuerit 494
Philostephanus dux Ptolemæi Lathyri 355
Phineas custos sacræ pecuniæ cõprehensus 757
Phineas mittitur legatus ad Rubenitas 113
Phinees succedit suo patri in pontificatu 115
Phinees filius Ele. 131
Phinees interitus 132
Phiolaus Assyriorum rex 253
Phraates Parthorum imperator quo modo à filio occisus 476.477
Pitholaus seditiosorũ Aristobuli dux occiditur 560
Placidius tribunus præsidij Ro. apud Sepphoritas præfectus 650. Iotapatam capere conatus repellitur. 653. occupat Itaburium 677
Placidi pugna cũ Gadarensibus 695
Polilianus tribunus exhortatur Iudæos rebelles ut pareant Rom. 626
Pompeius arbiter inter Aristobulum & Hyrcanum 365. capit Hierosolymam & Aristobulum uinctum ducit Romam 366.367, & 556
Pompei reuerentia in templum Hierosolymitanum 367. 557
Pompidius accusatus apud Caligulam absoluitur 507
Pontificatus Hierosolymæ confertur homini rustico 682
Pontificum Iudæorum ab Aaron usq; ad templi destructionem catalogus 542
Pontius Pilatus præficitur Iudææ 476. Iudæos cedit 478.514
Portius Festus præficitur Iudææ 559. Iudæos deficientes cum mago seductore occidit ibidem
Primi Antonij expeditio cõtra Vitellium 706
Primitiæ frugum quomodo offerẽdæ 75
Principum Iudæorum successio à Ionatha usq; ad Aristobulum 549
Psephina, turris Hierosolymæ 715
Pseudopropheta Aegyptius occiditur à Felice 538.620
Ptolemaidos situs 615
Ptolemais obsidetur à Tigrane 360
Ptolemæi Alexãdriæ reges dicti sunt 212
Ptolemæus Philadelphi Iudaicas leges in linguam Græcam trãsfundi curauit 1
Ptolemæi Philadelphi studium circa leges Iudaicas, cõuertendas in linguã Græcam quãq; beneficus fuerit in Iudæos 304.305.306.307
Ptolemæus Lagi occupat Aegyptum 304
Ptolemæi Philometoris gesta & quomodo insidijs à suo genero impetitus 339
Ptolemæus Philometor dat filiã suam Cleopatram Alexãdro Balai Syriæ regi cõiugem 338. recipit eam et dat Demetrio 340. uulneratur grauiter & moritur 340
Ptolemæus gener Simonis Matathiæ quàm sceleratus uir fuerit in omnes suos affines 348. & 549.550
Ptolemæus Lathyrus Aegyptiorum rex à matre pulsus regno Cyprũ habitat 354. uenit auxilio Ptolemaitis 355. obsidet eos 356
Ptolemæus Lath. Iudæorum ciuitates debellat, et sæuit in eos crudeliter 355.356
Ptolemæus Minæi, Chalcidis tyrannus Alexandram ducit 371.560
Ptolemæus Agrippæ procurator spoliatur 644
P. Dolabellæ & M. Antonij COSS. decreta pro Iudæis 377
P. Seruilij decretum pro Iudæis 378
Pudens eques Rom. à Ionatha interficitur 746
Puellis quando cedat paterna hereditas 94
Pueri primum discant legem 97
Puerperæ leges & purgationes 76
Purgationum leges 75
Putipharis uxor adultera Ioseph ad adulterium inuitat, renuentemq; accusat 33.32

Q

Quintilia mima mulier fortis 507
Q. Pompeius COS. militum sustinet impetum 528

R

Raab meretrix benefica in exploratores Iosue 106
Raab seruatur in expugnatione Hierichuntis 108
Racematio interdicitur 98
Rachelis pulchritudo 25
Rachelis astutia 27
Rachelis interitus ex partu 29
Rahuelis, qui et Ietro, gratitudo erga Mosen 49
Rahuel consulit genero suo Mosi 61
Rapsaces Ezechiæ deditionẽ persuadere conatur 258
Rasin Syriæ rex bellũ gerit cũ Achaz 254
Rasin interficitur 255
Rebecca parit gemellos 22
Regina Aegypti & Aethiopiæ accedit Salomonem desiderio audiendi eius sapientiam 213
Repudij ius quale Iudæis 410
Rex quomodo eligendus 97.98
Regis fortitudo 283
Rhoboth puteus 22
Roboam quomodo exciderit sua ipsius culpa regno 217
Roboam quomodo sinum regnum administrarit, & quales extruxerit urbes 220
Romanorũ fœdus cum Iuda Machabæo 338
Romanorum decreta pro Iudæis, & amicitiæ cum ipsis 375
Ro. imperij potentia tempore Vespasiani 627. usq; 630
Romanorum calones aut serui quales 651
Romanorum disciplina militaris qualis 651.652
Romani perfundũtur fruĉti oleo 661
Romani ignibus circunsepti & occisi 746
Ruben fratres suos homicidium molientes dehortatur 30.31

Ruben oratio pro fratribus ad Ioſephum 36
Rubenitæ altare conſtruunt 113
Rubri maris diuiſio 55
Rubus ardens uiſus Moſi 69
Ruſus & Gracchus duces 465.467 605
Ruta ingentis magnitudinis 769
Ruth geſta 130

S

Sabbathum quid 3
Sabbatho pugnare quando Iudei primum cæperint 322
Sabei 12
Sabec autor ſeditionis contra Dauid, occiditur 189.190
Sabinus aulam regiam Hieroſolymis occupat 461. agit cauſam Antipatri 462.605
Sabinum reprimere conantur Iudæi 464.liberat cũ Varus 467. ſua ipſius manu moritur 522
Sabinus Capitolium occupat 706.occiditur ibidem
Sabinus murum Hieroſolymæ cõſcendit, & occumbit 740.741
Sacerdotes, eorumq; ueſtes Hieroſol. 719
Sacerdotum uxores 77
Sacerdotales ſtolæ in tẽplo Sal. 207
Sacerdotalium ueſtiũ deſcriptio 67 68
Sacrificãdi genera ritus & inſtitutio 71.73
Sadoch conſtituitur ſacerdos 200
Sadducæorum ſecta qualis 344.352 474.613
Salmanaſſar quomodo Iſraelitarũ regnum ceperit 257
Salomes Herodis ſororis perfidia in maritum ſuum Cuſtobarum 410 odit filios fratris 420.uenit in ſuſpitionem adulterij 431.nubit Alexæ 442.Stratonis turris olim, nunc Cæſarea 412
Salomonis natiuitas 179
Salomon rex declaratur & committitur ei ſtructura templi 195
Salomon plectit ſeditioſos 199
Salomonis regiæ deſcriptio 210
Salomon ænigma Hiræ ſoluit 211
Salomon quas urbes condiderit, & quas gentes ſubegerit 212.213
Salomonis diuitiæ & cõcubinæ, item regni eius diuiſio 214.215
Salomon quomodo in extraneas mulieres exarſerit, legesq; Moſaicas præuaricatus ſit, unde dei grauem offenſam incurrit 215
Salomonis mors & ſepultura 217
Salomonis uxor, prudentia, regni potentia, principes, poteſtas in dæmones, et amicitia cum Hira 201. 202.203.204
Salomon templi extructionem aggreditur 204
Salomonis precationes & hoſtiæ 207.209
Samariæ deſcriptio 650
Samaria unde dicta 225
Samaria à Syris obſeſſa quomodo diuinitus ſeruata 240.241
Samaria deletur ab Hyrcano 351
Samaria quondam, nũc Sebaſta 412
Samaritanorum cum Iudæis diſceptatio apud Ptolemæum Philometorem 337
Samaritarũ inſidiæ aduerſus Iudæos 286
Samaritæ accuſantur apud Darium 288
Samaritarum origo 257.300
Samaritæ deuincuntur à Cereali 663
Sameus accuſat Herodẽ 374.ab Herode honoratur 394
Samoſata ciuitas qualis 771
Samuelis natiuitas 131
Samuel propheta moritur 157
Samuelis umbra Sauli loquitur 161
Samuelis geſta 134.135.136.137.138
Samuelis oratio ad populũ 134.140
Samuel orat deum pro Saule 145
Samuelem iniuria afficit Saul 146
Samuel inũgit Dauidem in regẽ 148
Samſonis natiuitas, geſta, & mors 126.127.128.129
Sanabalath genero ſuo Manaſſi promittit proprium principatum ſacerdotij 301
Sanctum ſanctorum. 719
Sardianorum decretum pro Iudæis 379
Saræ mors & ſepultura 20
Saul inungitur rex à Samuele 138
Sauli prædicitur acceſſio regni 145
Saulis geſta 139.uſq; 164
Saul dæmonio corripitur 147
Saulis filij 144
Saulis mors 164
Saulis ſcelus in Gabaonitas admiſſũ expiat Dauid 190
Satum quid ſit 242
Scaurus Ariſtobulum ab Areta obſeſſum liberat 364. & 555.belligeratur contra Petram 367
Sedechias pſeudopropheta incarceratur 233
Sedechias conſtitutus rex, male perſuaſus non credit Hieremiæ & Ezechieli 266
Sedechias capitur 268
Seditioſi depredantur regiam 750
Seditionis apud Hieroſolymam principes qui fuerint 772.773
Seiani inſidiæ 488
Seleucia qualis ciuitas 503
Seleucus Babylonicum regnum occupat 304.
Seleucus Nicanor quàm Iudæis amicus & beneficus fuerit 312
Seleucus Antiochi Grypi fil. nactus paternum imperium, Antiochum Cyzicenum auunculum ſuum captum occidit 357
Sellum Zachariæ interfector quomodo interemptus 253
Sem filij & poſteri 12
Semei conuitia in Dauidem 183
Semei interficitur 200
Senatuſcõſultum Ro. pro Iudæis 372
Sennacherib contra Ezechiam præſlium, & quõ à filijs ſuis interemptus 258.259.260
Sennaar campus 9.10
Sentij oratio ad Senatum 515
Seon regis interitus 88
Sepphoritæ cum Romanis pacem faciunt, & præſidium ab eis recipiunt 649.650
Septem principes conſtituuntur in unaquaq; ciuitate 97
Septuaginta interpretes ad translationem Bibliorum ſacrorum mittuntur ab Eleazaro ad Ptolemæũ Philadelphum 307
Seron uictus à Iuda Machabæo 323
Serpentis ſeductoris pœna 5
Serui non teſtentur 97
Serui Romanorum quales 651
Sextus Cæſar Syriam gubernat 373 Syriæ principatum Herodi uẽdit 374. interficitur à Baſſo Cæcilio 379
Sextus Cæſar quàm dilexerit Hyrcanum 562

Sextus Cæſar necatur dolo 563
Sicarij qui ſint 632
Sicariorum ex Hieroſolymis in Alexandriam ac Thebas profugorũ interitus 780
Sichimitæ luunt pœnas Dinæ ſtupratæ 28
Siclus quid contineat 70
Sileus auxilio eſt hoſtibus Herodis 434.accuſatus dãnatur 438.439
Siloa, fons dulcis Hieroſolymis 714
Simonis fratris Machabæi victoria 326
Simõ Matathiæ, fratris Ionathæ capti partes obit 345.346. uincit Cendebeum 348.perit ex inſidijs generi ſui 348
Simon ſeruus Herodis, regnum affectat 466
Simon Eſſenus Archelao ſomnium interpretatur 472.610
Simon Canthara pontificatu priuatur 524.529
Simon Sauli homo ſceleratus, ſed maxime excelſi animi 635.636
Simonis Cathlæ Idumæorum ducis oratio ad Hieroſolymitanos 688
Simon Geraſenus nouæ cõſpirationis contra Romanos autor 699. pugnat cum Zelotis 700. 702. capitur eius uxor 701. recipit eam 702
Simon Gioræ occidit Matthiam 735 capitur 760.761.reſeruatur triũpho 762.occiditur 768
Siſara uincitur 123
Sitenna puteus 22
Sodomitæ ab Aſſyrijs victi et abducti ac rurſum liberati 15
Sodomitæ telluris deſcriptio 698
Sodomorum excidium 16
Socmus Herodis cuſtos, regis mandata prodit 407.interficitur 408
Sol ſiſtit curſum ſuum 110
Sol retrograditur 260
Solemon uide Salomon
Sopha Raguelis interfectus 681
Sophaci quur Barbari dicantur 21
Spicilegium prohibetur 98
Spoliorum diuidendorum lex 164
Stola pontificalis à quibus ſolita cuſtodiri 418
Stratopedon incenditur à ſeditioſis 63
Suiipſius interfectores quomodo deus puniat 666
Suſſachus capit Hieruſalem et ſpoliat templum 221
Syri Samariam obſidentes quomodo diuinitus terrentur 240.241
Sylæ præfectus in uincula conijcitur 525

T

Tabernaculi ſtructura 64.65
Tabernaculi inſtructura 69
Tabernaculorum ſolennitas 74
Tabulæ duæ legum dei 64
Tarichææ obſidẽtur & capiuntur 670.671.672.673
Teglatphalaſſar quomodo Iſraelitas deuicerit, captosq; abduxerit 253
Templi Salomonis eiuſq; uaſcrũ ſtructura 204.205
Templũ à Ioram & Gotholia deſtructum, reparat Ioas 248
Templum Hieroſolymitanum reſtituere permittit Cyrus Iudæis 280.281
Tẽpli ædificatio impeditur 281.286
Templi Hieroſolymæ deſcriptio 717
Templum quomodo expugnatum eſt 749.750.751
Terentius Ruſus Simonem Gioræ capit 762
Terra promiſſa negatur obuentura Iſraelitis ex Aegypto abductis, ſed eorum filijs 80
Teſtis falſi pœna 97
Thamar à ſuo fratre compreſſa 179
Tharbis filia regis Aethiopum petit Moſem pro coniuge 48
Thaumaſti officium erga Agrippam 489
Theatri deſcriptio, in quo occiſus fuit Caligula 510
Theodas magus & pſeudopropheta à Cuſpio Fado occiditur 533
Theodectus tragicus cur uiſu priuatus 311
Theodorus Zenonis Iudæos trucidat & Alexandri ſarcinas diripit 556.552
Theopompus quur factus inſanus 311
Thermuſæ Phraatis concubinæ malitia 476
Thermut filia Pharaonis educat Moſen 46
Thou rex init fœdus cum Dauide 174
Tiberias ab Herode iuniore edificata 476
Tiberiadis oppugnatio & deditio 669.670
Tiberius ſuccedit Auguſto 476
Tiberius cur uoluerit magiſtratus eſſe perpetuos 487.corripitur ægritudine 490.diſſimulat ſuum animum erga Caiũ, & moritur 491 mors eius nuntiatur 483.492
Tiberius Alexandri Galabarchis filius ſuccedit Cuſpio Fado 535
Tiberius Alexander Aegypti & Alexandriæ præfect Veſpaſiano ſe uolens ſubdit 705
Tiberius Alexander ducit exercitũ contra Hieroſolymam cum Romanis 710
Tiberienſis lacus 697
Tigranis Ptolemaidem obſidet 360
Timotheus à Iuda uincitur 326
Tiridates Armeniæ rex pugnans cũ Alanis uix euadit 772
Titus Veſpaſianus, Veſpaſiani filius mittitur à patre Alexandriam, ut duas legiones inde ſibi adducat 648.peruenit cum eis legionibus Ptolemaidem 651. Iapham expugnat 662. clam Iotapatam capit 664.tangitur miſericordia erga Ioſeph. 667.Tarichæos cœpit 762 capit Giſcalã 678.679.680. mittitur à patre ad Galbã imp. 699 mittitur rurſus in Iudæam ut Hieroſolymã excindat 707.explorat um Hieroſolymã profectus periculà incurrit 710. admouet exercitum urbi 711.propius accedit 715 iraſcitur militum temeritati 714 admouet ciuitati machinas bellicas 721.Iudæum captũ crucifigit 722.capit primũ & ſecundũ murum 723.725.726. cõnitia audit ab obſeſſis 732.urbem triduo circundat muro, necui detur effugium 734.alloquitur milites 739.infeliciter pugnat 741.iterum aggreditur pugnã & extruit aggeres 744.745 ſacerdotes occidit, & ſeditioſos alloquitur 754.capit ſeditioſorũ principes 760.milites collaudat & præmijs honorat 760.761 triumphum inſtruit & agit unà cum patre 766.767
Trachonitæ latrones Iudæam & Syriam

riã depopulãtur auxilio Silei 434
Traianus Iapham expugnat 662
Triphonis ſcurræ conuicium in Hircanum 318
Tryphon dux Alexandri Balais, regis ſui filium cupit ſuæ tutèlæ committendum 341. belligeratur cõtra Antiochiam 342. circumuenit Ionatam 345
Tryphon Hieroſolymam oppugnare aggreditur 345. ſcelerate occidit Antiochum 347. perimitur & ipſe ibid.
Tryphon delator occiditur 441. 591
Tyri obſidio 301
Tyrij uincuntur à Machabæo 326
Tyro cum filio occiditur 441. 591
Tyropœon, uallis Hieroſolymæ 714

V

VAgoſis ducis odium in Iudæos 300
Valerianus Tiberiadem oppugnat 669
Valerius Aſiaticus 514
Varus Romanos obſeſſos liberat, & ſeditioſos trucidat 467. 607
Vaſthis regina uxor Aſſueri regno priuatur 293
Ventidius dux Romæ. ab Antigono corrumpitur pecunijs 387. 569
Veritate nihil fortius 282
Veſpaſiani & Titi beneuolentia in Iudæos 312
Veſpaſianus præficitur à Nerone exercitibus in Syria regendis 648. collocat præſidium in Sepphorim 649. exercitum adornat 653. Galilæam inuadit 654. Iotapatam obſidet 655. uſq; 664. uulneratur 659. mittit ad Ioſephum in puteo delitescentem ut ad ſe ueniat 665. audit à Ioſepho, ſe futurum imperatorem 667. in Cæſariã proficiſcitur 668. Ioppem capit ibid. Tiberiadem recipit 670. Tarychæos excindit 673. obſidet Gamalam 675. uſq; 678. prudenter conſulit ſuis militibus 693. capit multas ciuitates 696. reliquas Iudææ toparchias ſubigit 701. prudenter & continenter agit quum Vitellius inuaſiſſet imperium Rom. 703. declaratur imperator à militibus 704. Ioſephũ captiuitate liberat 705. proclamatur imperator à populo Ro. 707. quõ Romæ exceptus fuerit 763. triumphum agit unà cum filio Tito 767. templũ Pacis ædificat 768. clementer agit cum Antiocho Comagenorum rege 772
Vincula incidi, & uincula ſolui, diuerſæ ſignificationis Romanis 705
Vinea quomodo plantanda 98
Vini fortitudo 282
Vitellius Iudæis ſtolam pontificalem reddit 480. parat bella contra Aretam 483. redit Antiochiam ibi.
Vitellij interitus 699
Vitellius quomodo Romam inuaſerit ingenti Germanorum agmine comitatus 703. militũ ipſius inſolentia Romæ 703. oppugnatur & occiditur 706
Vitis aurea quingentorum talentorum 64
Vniuerſi creatio 3
Vonones à Parthis ſubditis regno pellitur 477. dehinc capitur ibi.
Vrias doloſe perit inſidijs Dauidis 177
Vxores quomodo ducendæ 99. 100

X

XErxis beneficentia in Iudæos 288
Xerxes rex Nemiæ concedit & auxiliatur reſtituere Hieroſolymam 291
Xylophoriæ feſtiuitas & mos 632

Z

ZAbilus Arabs interfecti Alexandri Balais caput mittit Ptolemæo Philometori 340
Zacharias Ioiadæ fil. lapidatur 248
Zacharias filius Heroboam dolo occiditur à Sellum 253
Zachariæ filij Achaz regis interitus 254
Zacharias accuſatur & occiditur à Zelotis 691
Zamaris Iudæus Babylonius 444
Zelotæ qui, & quur ſibi hoc nomen impoſuerint 682. 773. inſurgunt & pugnant contra Ananum 684. clam intromittunt Idumæos in urbem 689. occidunt Zachariã 79
Zelotarum crudelitas 692. pugna cũ Simone Geraſeno 700. capiunt uxorem Simonis 710
Zelotarum geſta contra Ioannem Geraſenũ 720
Zelotypiæ probatio 76
Zibæ donantur à Dauide omnia bona Miphiboſeth curatoris regij 183
Ziphæi produnt Dauidem Sauli 156
Zoilus Stratonis turris tyrannus ſubigitur 355
Zorobabel pergit ad reſtituendum templum 284

FINIS.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PAR-
tim comprobato, partim confutato, Ioſephus hi
ſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phaleræus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecateus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

IOsephus Mathathiæ filius,ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus,Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit,qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mũdi,uſq; ad decimumquartum annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητ῀ aduerſum Apionem grammaticum Alexandrinũ: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium,contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius,qui inſcribitur πρὸς αὐτοκράτορ῀ λογισμός,ualde elegans habetur,in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatũ libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum,& Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de domino in hunc modum:Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens,ſi tamen uirũ eum oportet dicere.Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libẽter uera ſuſcipiunt:plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores,& credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principũ crucі eum Pilatus addixiſſet,nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt,Apparuit enim eis tertia die uiuens,multa & hæc & alia mirabilia,carminibus prophetarum de eo uaticinantibus:& uſq; hodie Chriſtianorum gens,ab hoc ſortita uocabulum,non defecit.

FLAVII IOSEPHI RE
LIGIONE IVDAEI HISTORIOGRAPHI
GRAECI, VIRI CLARISS. IN XX LIBROS ANTIQVI/ tatum Iudaicarum, è Græco in Latinum traductos Ruffi/ no Aquileiensi interprete, præfatio.

ISTORIAM conscribere disponentibus, nõ unam nec eandem uideo eiusdem studij causam, sed multas existere, & ab alterutro plurimũ differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pandere uolentes ornatum, & ex hoc gloriam aucupãtes, ad partẽ huius disciplinæ accedunt: Alij uero illis gratiam referẽtes, de quibus ipsam descriptionẽ esse cõtigerit, in eodem opere ultra uirtutẽ coacti sunt laborare. Quidam autẽ ipsa rerum necessitate uim passi sunt, ut ea, quibus interfuerunt cum agerentur, scripturæ declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum utilium, in occulto iacentium, inuitauit, ut historiam ex his ad utilitatem deberent proferre communem. Harum itaq; quas prædixi, causarũ duæ nouissimæ mihi etiam prouenerũt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos Iudæos fuit, & qui actus ei, quiq; finis accesserit, experimento ipse cognoscens, narrare coactus sum, propter eos qui ueritatem in ipsa conscriptione corrumpunt. Præsens autem opus assumpsi, credens dignum studium etiam Græcis omnibus apparere. Cõtinebit itaq; omnem antiquitatem nostram, & conuersationis ordinem, ex Hebraicis libris interpretatum. Dudum siquidem, cum bella conscriberẽ, proposuerã declarare, qui fuerint in initio Iudæi, & quibus sint usi fortunis, & per quem legislatorem sint eruditi, hoc quod ad pietatem aliamq; uirtutis continentiã noscitur attinere: & quàm longis pugnantes temporibus, inuiti nouissime uenerint ad certamina Romanorũ. Sed quoniã ingẽs erat operis eius ordo, & ualde perplexus, in ipso libro diuidens disponensq; principia atq; finem, conscriptionẽ ipsam abbreuiare tentaui. Tempore nanq; procedente, secundum illud, quod solet accidere grandia cogitantibus, mihi quoq; segnities tarditasq; successit tantam arripiẽdi materiam, in usu extraneæ linguæ, & à nostra consuetudine peregrinæ. Erant autem qui me historiæ desiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omniũ Epaphroditus, uir qui uniuersas quidem diligeret disciplinas, maxime autem rerum gestarum cognitione gauderet, utiq; cum & ipse magnis rebus & multimodis causis interfuisset: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ, & immutabilem suæ uirtutis uoluntatem ostẽderet. Huiç enim uiro semper fui obediens, qui utiliter & bene agentiũ cooperator existeret: & ne uiderer desidia potius quàm optimo labore gaudere, ad hoc me protinus armaui: illud quoq; super ea quæ iam dicta sunt, non transitorie cogitans: quia per hæc, & de nostra prosapia aliquid tradere nostris uolui, & Græcis, si qui eorum scire quę sunt nostra uoluerint. Comperi siquidẽ, quomodo Ptolemęorũ secundus rex, maxime circa disciplinam & librorũ collectionẽ studium habens, in nostra pręcipue lege opus suæ largitatis ostendit, & constituta eius festinauit Græca uoce transferri. Pontifex uero noster Eleazarus, nulli uirtute secundus, non inuidit ut prędictum regem hac

Ratio conscr pte historiæ

Epaphroditus

Eleazarus

a utilitate

utilitate priuaret:cui omnino forſitan reſtitiſſet,niſi patrię noſtrę cõgrueret,ut nihil bonorum eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſi cõuenire putaui,ut magnanimitatẽ pontificis imitarer, & ut regiæ largitati ſimiliter reſponderetur ab eis, qui doctrinæ amatores eſſe noſcũtur. Neq; enim ille omnem deſcriptionẽ à translatoribus accepit: quãdo ea tantummodo quæ legis ſunt,hi qui ad explanationem miſsi fuerant Alexandriam,tradiderunt:cum ſint alia innumera, quæ per ſacras literas indicantur,utpote quinq; milium annorum hiſtoria in iſtis expoſita:& diuerſæ quidem in his continẽtiæ ſunt,multæ uero ciuitatum fortunæ,& fortia facta ducum,& mutabilitates conuerſationum. Quod totum ex ipſa præcipue hiſtoria poterit quilibet agnoſcere,ſi eam uoluerit lectitare. In qua etiam reperitur, quomodo eis qui propriam uoluntatem non ſequuntur,& ea quæ bene ſancita ſunt,tranſcendere non præſumunt,omnia ad terminum fidei tendentia proſpere peraguntur,& honoris felicitas præbetur à deo. Quando uero receſſerunt aliqui ab huius diligentiæ ueritate,fiunt eis omnia ſub inopia,quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & in calamitatẽ importabilem eis uertitur, quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros,exoro,ut uoluntatẽ ſuam deo ſubmittant, & legislatorem noſtrum probent,ſi naturam eius digne cõſiderauit, & ſemper decentes actus uirtutis eius expoſuit:puram rationem de illo cuſtodiẽs ab omni, quæ refertur ab aliis,turpitudine fabularum: licet ex lõgitudine temporum,& ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmentorum fallacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine ſeculi, neq; ipſorum deorum generationes poetæ,niſi forte hominum actus aut leges dicere præſumpſerunt. Integritatem uidelicet eorum quæ à me conſcripta ſunt, procedens ſermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturum in iſto negotio propoſui, ut nihil adijciam, nec iterum prætermittam. Quia uero penè omnia ex Moſeos legislatoris ſapientia apud nos pendẽre noſcuntur,neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere,ne qui legentium quærant,cur noſter ſermo,ſtudiũ deſcriptionis habens de dictis & factis,in tantam naturæ rationem proceſſerit. Sciẽdum itaq; quomodo legislator ille omnium rerum, neceſſariũ iudicauit,ut quiſquis ſuam uitam bene gubernaturus,& legem eſſet aliis poſiturus,dei primitus deberet conſiderare naturã, operaq; eius mente contemplaretur,& eius exemplum imitaretur,& quãtum uirtus eſſet,hunc ſequi tentaret. Neque enim uel ipſi legislatori fuit ſufficiens mens, dum in ipſius contemplatione deficeret:nec eis qui conſcripturi ſunt,pro cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit,niſi præ omnibus doceantur,quia pater omnium & dominus deus exiſtens, & uniuerſa reſpiciens,ſequentibus ſe,uitam felicisſimam prębet:à uirtute uero digredientes, maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderãs Moſes ſuos ciues ac populos,legis conſtitutionẽ non à iure communi,nec à proprijs placitis inchoauit:ſed ad deum & mundi fabricam eorum erigens mentes,& perſuadens, quoniam creaturarum terrenarum opus dei præcipuum homines ſumus:dum habuiſſet eos iam ad pietatem obedientes,de rebus reliquis eis facillime perſuaſit. Alij namque legiſlatores, fabulas ſequẽtes, humanorum delictorũ confuſionem potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt, & multam malignis peccandi licentiam præbuerunt: noſter uero legislator ſummam uirtutem deum habere pronũcians, infudit hominibus eam participari, & eos qui taliter non ſaperent neq; crederent, iuſsit ineuitabiliter caſtigari. Secundum hoc ergo argumẽtum facere examinationem lecturos

Quot annorũ hiſtoriam Iosephus conſcripſerit

exoro

exoro. Sic enim cõsiderãtibus, nihil irrationabile dictum, nihil ad maiestatem dei atque clementiam uidetur incongruũ. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem consonam habere noscuntur, alia quidem aperto uel simplici modo legislatore tangente, alia uero cum sua honestate allegorice proferẽte. Quæcunq; autem clare dici proderat, hæc manifeste declarauit. Volentibus autẽ etiam causas rerũ singulas considerare, contẽplatio multa nimis, & ualde philosopha reperitur. Quod ego nunc quidẽ dicere superpono: sed deo nobis tempus præbente, post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autẽ ad rerũ narrationẽ, reminiscens primitus eorum, quæ de mundi fabrica Moses dixit. Hæc autem in sacris libris comperi ita scripta.

FLAVII IOSEPHI IVDAEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISS. ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER I

De creatione cœli & terræ, operibus sex dierũ, & requie diei septimæ. Cap. I

IN Principio creauit deus cælum & terram. Sed dum terra ad aspectum non ueniret, & profunditate ac tenebris celaretur, & spiritus dei desuper portaretur, deus lumen fieri iussit: quo facto, considerans omnem materiam, separauit lumen & tenebras: Et alij quidem rei nomen imposuit noctem: aliud uero uocauit diem: uespere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidẽ est primus dies: Moses autẽ eum unum dixit. Et licet sufficiam causam huius rei etiam nunc dicere, tamẽ quia pollicitus sum rationem causarum singularum seorsum tradere, ad illud tempus & huius rei interpretationem me necessarium est differre. Post hæc secunda die cælum super omnia collocauit, illudq; ab alijs distinguẽs, in semetipso constitutum esse præcepit: & ei crystallum circunfigens, humidum eum & pluuialem, ad utilitatem quæ fit ex imbribus terræ, congrue fabricatus est. Tertia uero die statuit terram, circa eam mare diffundens. Ipsa uero die repẽte uirens herba, & semina de terra sunt orta. Quarta autem die ornauit cælum sole & luna, alijsq; sideribus: motus eis tribuens & cursus, quibus horarum distinctiones aperte designarentur. Quinta uero die animalia natatilia & uolatilia, alia quidem in profundo, alia uero in aere esse cõstituit: copulans ea ad communionem atque permixtionem causa sobolis profuturæ, & ut eorum matura multiplicari posset & crescere. Sexta uero die creauit quadrupedum genus, masculum faciens atque fœminam: in qua etiam hominẽ finxit. Ita ergo mundum cũctum sex diebus, & omnia quæ in eo sunt, facta Moses ait: septima die deũ ab operibus manuum suarum requieuisse dicens. Vnde etiam nos ea die laboribus propris uacare dinoscimur, eum sabbatum appellãtes: quod nomen requiem Hebraica lingua significat.

Gene. 1
Dies primus
Dies secũdus
Dies tertius
Dies IIII
Dies V
Dies VI
Dies VII

De condito homine: & plantatione paradisi: deq; introductione Adam & Euæ in ipsum. Caput II

POst septimam uero diem cœpit de hominis natura Moses reddere rationem, ita dicens: Finxit deus hominem, puluerem de terra sumẽs, & in eum spiritum

Gene. 2

Adam rubeus interpretatur

inſpirauit & animam. Hic autem homo Adam uocatus eſt: quod nomẽ Hebraica lingua ſignificat rubeus: quoniã conſperſa rubea terra factus eſt. Talis eſt enim uirgo tellus & uera. Preſentauit autem deus animalia Adæ ſecundũ genus, fœminam maſculumq; demonſtrans: & his nomina impoſuit, quibus etiam nunc uocantur. Videns autem deus Adam non habentem ſocietatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum utiq; non eſſet delectatus ut in alijs animalibus quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens coſtam eius, finxit ei mulierem: & Adam ſibi cõiunctam cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam. Iſcha uero Hebraica lingua mulier

Eua mater omniũ dicitur

appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod ſignificat omniũ uiuentium matrem. Dicit autẽ etiam deum plantaſſe ad orientẽ paradiſum omni germinatione florentem. In hoc enim eſſe & uitæ plantationẽ, aliamq; prudentiæ, qua cognoſceretur quid eſſet bonum, quidue malum: & in hunc hortum introduxiſſe Adam & eius uxorem, præcipientem plantationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur au

De quatuor fluminibus paradiſi

tem hic hortus ab uno flumine, circa omnem terram undiq; profluẽte. Hic in quatuor diuiditur partes: & uni quidem nomen eſt Phiſon, quod inundationem ſignificat: eductus in Indiam, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Græcis. Euphrates autem & Tigris in mare rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod ſignificat diſperſionem ſeu flos. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & anguſtum. Gyon autem per Aegyptum fluens, oſtendit eum qui nobis ab oriente redditur, quem Græci appellant Nilum.

De tranſgreſsione protoplaſtorum: & eiectione eorum è paradiſo. Cap. III

Gene. 2. & 3.

DEus igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantationibus guſtare præcepit, de prudentiæ uero plantatione uoluit abſtinere: prędicens, cõtingentibus ex ea perditionem eſſe uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, ſerpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbitrabatur eſſe felices, obedientes utiq; præceptis dei: quos putans per inobedientiam calamitati ſuccumbere perſuaſit mala uoluntate mulieri, ut de prudentiæ plantatione guſtaret, dicens in ea boni maliq; eſſe cognitionem. Quo facto, beatam eis

Seductio mulieris

uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deeſſet, dicebat accedere. Et ſeduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione guſtaſſet, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut ueſceretur exinde perſuaſit. Quo facto cognouerunt ſemetipſos eſſe nudos: confuſionemq; manifeſtam habentes, tegumentum ſibimet requirebant. Illa nanq; plantatio, cauſa acuminis erat & intellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos operuerunt: & hæc genitalibus opponentes, uidebantur ſibi magis eſſe felices in his, quæ prius putabant ſe difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conſcius iniquitatis ſuæ, diſceſsit. Deus itaque intendens quod egerat, cauſam inquirebat, propter quam prius eius delectaretur alloquio, poſtea uero refugeret & confunderetur. Illo uero nihil loquente, eo quod ſe cognouerat dei tranſgreſſum fuiſſe mandatum, deus ait: Mihi quidem de uobis notum eſt, quemadmodum felicem uitam, & extra malorum omnium paſsionem habueritis, nulla ſolicitudine ueſtrum animum conturbante: cum uobis ſponte ad fruẽdum, & ad uoluptatis abundantiam

Diuina ſuper hominem ſententia

orirentur uniuerſa, me prouidente, uirentia ſine ueſtro labore atq; miſeria: ſed nunc malis præſentibus ſenectus uelox uobis aduẽiet, & non longa uita ſuccedet, quoniam mihi contumeliam tali uoluntate feciſtis, mea mandata præuaricando. Neq;

enim

enim uirtutis cauſa taciturnitate conſtringeris, ſed mala conſciẽtia retineris. Adam uero peccati ueniam poſtulabat: rogabatq́ deum ne eum nimis affligeret: & de facto coniugem accuſabat, dicẽs ſe ab ea ſeductum deliquiſſe: quæ rurſum de ſerpente, qui eam ſeduxerat, querebatur. Deus autẽ Adam uictum conſilio mulieris, pœnæ ſubiecit: præcipiens terræ, ne quicquam eis ſponte proferret, ſed laborãtibus & operatione contritis, alia quidem fructum redderet, alia negaret. Euam uero partu & conceptionum doloribus caſtigauit: quoniam Adam; in quibus ipſa fuerat à ſerpente decepta, ſeducens, calamitatibus implicauit. Abſtulit autem ſerpenti uocem, iratus eius malignitati, quam geſſerat in Adam: & uenenum ei ſub lingua ponens, quod eſſet hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret: ille uero iacens, hominibus eſſet aduerſus, & interitũ facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traheretur. Et deus quidem hæc eos pati præcipiens tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliã regionem.

Adam et Euá mulctati

Serpentis pœna

De interfectione Abel per Cain: & pœna qua mulctatus eſt Cain: deq́ duabus columnis, lateritia & lapidea. Caput IIII

NAti ſunt autem eis filij duo maſculi, quorum unus quidem prior, appellabatur Cain: quod nomẽ interpretatum ſignificat poſſeſſionẽ. Abel uero ſecundus, quod ſignificat nihil hoc. Quibus natæ ſunt etiã filiæ. Germani ſiquidẽ diuerſis ſtudijs lætabãtur: Abel quidem iunior iuſtitiã colebat: & in omnibus quęcunq́ gerebat, deum putabat eſſe præſentem, uirtutemq́ proſpiciebat, cuius conuerſatio erat paſtoralis. Cain autẽ erat circa alia maligniſsimus, & ad lucra tantũmodo ſemper intentus. Terram uero primus arare comperit, & fratrẽ huiuſmodi cauſa peremit. Nam cum eis placuiſſet ſacrificare deo, Cain quidẽ de culturæ generationibus obtulerat fructum: Abel autẽ lac, & primogenita gregũ. Deus enim hoc potius ſacrificio delectatus eſt, quod ſpõtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & non in illis, quæ ex inuentione hominis auari nata uidebantur. Quapropter Cain indignatus, eo quod Abel fuiſſet à deo præpoſitus, fratrem interemit. Quem cum necaſſet, & mortuũ occultaſſet, credidit latere cõmiſſum. Deus autẽ ſciẽs quod erat factum, uenit ad Cain, de fratre requirens ubi eſſet, quod cum diebus plurimis non uideret, cum cætero tempore illum cum eo cõuerſari reſpiceret. Cain autẽ hæſitans, nec habens quod deo poſſet dicere, ipſe quoque ſe prius quod fratrem non uideret, cogitare dicebat. Et cum deus uehemẽter inſtaret atq́ perſcueraret, indignatus ille, non ſe eſſe pædagogum atq́ cuſtodem eius, nec actorẽ fratris ſui effectum effatus eſt. Deus uero repente Cain increpauit, interemptorem fratris effectum, & ait: Admiror ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem ipſe peremiſti. Cui tamen ſacrificium celebranti, atq́ poſcenti, ne ob hoc iram ſuſciperet, ſæuiorem pœnam homicidij relaxauit, maledictumq́ eſſe conſtituit, & eius ſobolem uſq́ ad generationem ſeptimã interminatus eſt eſſe puniendã: & ex illa terra eum cum uxore proiecit. Quo formidante, ne beſtijs capiendus incideret, & eo modo periret, iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatione metueret, neque ei propterea mali quicq́ per beſtias euenire: ac per omnem terram eum ſine formidine, ſigno ei impoſito quo notus fieret, abire præcepit. Multam uero peragrans terram cum ſua uxore Cain, collocatus in loco qui Naida nũcupatur, ibiq́ moratus eſt, quo ei etiam filij nati ſunt. At uero pœnam illam non habuit pro emendatione, ſed crementum ad libidinem ſuo potius nutriuit in corpore: licet cum iniuria ſecum commorantiũ hanc haberet,

Gene. 4 Caim. Abel

Abel à fratre occiſus

augens domum multitudine pecuniarum,ex rapinis & uiolentia congeſtarũ:ad luxuriã quoq; & latrociniũ ſuos familiares inuitans, quorũ doctor in ſceleſtis ſtudijs erat.Et ſimplicitatẽ quidem,cum qua prius uiuebãt homines,adinuentione menſurarũ & ponderũ permutauit:integramq; eorũ uitã ex earũ rerum ignorãtia magnanimẽ ad calliditatẽ corruptionemq; perduxit. Terminos terræ primus poſuit, murisq; muniuit,illicq; coegit ſuos conuenire domeſticos. Hanc uero ciuitatẽ, ab Henoch ſeniore filio ſuo, Henochiã appellauit. Henoch uero Iared filius fuit, ex quo Mahuiael:cuius fuit filius Mathuſael,qui habuit filium Lamech:cui fuerunt filij ſeptem & ſeptuaginta,qui ex duabus uxoribus ei ſunt nati, Sella & Ada. Horũ quidem Iabel,qui fuit de Ada,tabernacula fixit,& greges amauit: Iubal cõſanguineus eius exiſtẽs,muſicã coluit,& pſalteriũ citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt,fortitudine cunctos excellens,res bellicas decẽter exercuit:ex his etiã quæ ad libidinẽ pertinent corporis enutriuit:ferrariã artem primus inuenit, habuitq; filiã nomine Naema.Et quoniã res diuinas ſapiẽter ſciẽs,uidebat ſe ſubiacere pœnę Cain ob necẽ fratris,hoc ſuis uxoribus indicauit.Adhuc aũt uiuẽte Adam, cõtigit Cain ſobolẽ per ſucceſsionẽ eſſe nequiſsimã,& alium alio peiorẽ exiſtere, qui uticq; ad bella incõtinentes erant,& ad latrocinia properabãt.Si quis aũt eorũ ſegnis eſſet ad fundendũ ſanguinẽ,alijs rebus peſsimis imminebat,cõtumeliã faciẽs, & auarus exiſtens. Adam uero(qui primus de terra factus eſt, & de quo nos exigit narratio adhuc habere ſermonẽ)Abel quidẽ extincto,Cain autẽ propter necẽ illius effugato,de filiorũ procreatione cogitabat: & uehementer eũ generationis amor habebat agentẽ annos ducẽtos & triginta: ſuper quos alteros uiuẽs ſeptingẽtos,defunctus eſt.Fuerũt ergo ei & alij filij plurimi,inter quos etiã Seth. Sed de alijs quidẽ longũ eſt dicere,conabor autem de Seth narrare tantũmodo. Is nanq; nutritus,& perueniens ad ætatẽ,quæ iam poſſet ea quæ ſunt bona diſcernere,uirtuti ſtuduit, Et cum fuiſſet uir egregius,imitatores ſui filios dereliquit: Illi aũt omnes cũ boni fuiſſent orti,in eadẽ terra ſine uexatione uiuentes,feliciſsime cõmorati ſunt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminũ crudele prouenit. Diſciplinã uero rerum cæleſtiũ & ornatũ earum primitus inuenerunt.Et ne dilaberentur ab hominibus quæ ab eis inuenta uidebãtur, aut antequam ad notitiam uenirent,deperirent,cum prædixiſſet Adam exterminationem rerum omnium,unam ignis uirtute,alteram uero aquarum ui ac multitudine fore uenturam:duas facientes columnas,aliam quidem ex lateribus, aliam uero ex lapidibus,in ambabus quæ inuenerant conſcripſerunt: ut & ſi conſtructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens præberet hominibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliam poſuiſſent: quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Syria.Et iſti quidem ſeptem generationibus permanſerũt, deum iudicantes eſſe dominum omnium,& ad uirtutem ſemper inſpicientes.

Menſurarũ et ponderum inuentor

Prima ciuitas

Iubal primus muſicã coluit

Artis ferrariæ inuentor

Seth

Inuentores rerum cæleſtiũ

De inundatione diluuij:& quomodo Noe ſaluatus fuerit cum generatione ſua. Caput v.

Gene.6

DEinde tempore procedente de paternis ſolẽnitatibus ad mala progreſsi ſunt, neq; legitimos honores ulterius præbentes deo,neque circa homines iuſtitiæ uerba facientes:ſed zelum quem prius habuerant pro uirtute,in duplam malitiam, per ea quæ gerebant,poſtea demonſtrabant.Ob hoc itaq; deum contra ſe irritauerunt,Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes,uitioſos filios genuerũt: qui omne bonum deſpicientes propter confidentiam fortitudinis, ſimilia his qui dicti ſunt à Græcis

Græcis gigantes, perpetraſſe traduntur. Noe uero grauiter ferens eorum actus, & habens eorum conſilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora mẽtem eorum actusq; transferret. Cum autem uideret non acquieſcẽtes ad talia, ſed uehementer eos malorum libidine detineri: metuẽs ne ipſum quoque cum uxore & filijs & ſuis omnibus interficerent, diſceſsit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſtitiam dilexit: condemnauit autem non ſolum illorum malitiam, ſed & omne genus humanũ. Quod dum ei diſperdere placuiſſet, & aliud cõſtituere genus malignitate priuatum, & minuere hominum uitam, annisq; non quantis prius uixerant, ſed uſq; ad centum uiginti eſſe menſuram, tunc aridam conuertit in maria, & ſic uniuerſi inundatione perierunt. Noe uero liberatus eſt ſolus, dicente ei domino, ut ſibi fabricam ad ſalutem huiuſmodi faceret, id eſt, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum trecentorum, quinquaginta uero latitudinem, & triginta altitudinem: in qua cum matre filiorum, & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ forent neceſſaria poſuit, cunctorumq; animalium ad ſeruãdum genus eorum, maſculos ſimul & fœminas pariter introduxit, aliorum uero animalium numerum ſeptuplum. Erat autem arca parietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec aquæ uiolentia uinceretur. Et Noe quidem cum ſuis ita ſaluatus eſt. Erat autem & ipſe quidem ab Adam decimus, Lamech uero filius, cuius pater fuit Matuſalael. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mahelaleel, qui de Cainan natus eſt, qui fuit Enos cũ ſororibus plurimis. Enos uero Seth filius fuit, qui natus eſt ex Adam. Contigit autem hæc paſsio ſexcenteſimo anno natiuitatis Noe, menſe ſecundo, qui à Macedonibus Dios nũcupatur, ab Hebræis autem Marachat. Sic enim in Aegypto annum conſtituerunt. Moſes autem Niſan menſem, qui eſt Xanticus, primum in feſtiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat. in uenditionibus autem & emptionibus, & alia gubernatione, prioris ſeculi decreta ſeruauit. Pluuiã uero inchoaſſe dicit, ſeptima & uiceſima die præſentis menſis. Et uſque ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus eſt, anni fuerunt duo milia, ſexcenti quinquaginta ſex Quod tempus in ſacris libris conſcriptum, multa integritate ſignatum eſt, unà cum natiuitatibus inſignium uirorum, qui tunc fuerunt, ſimul & terminis. Adæ ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Seth filius natus eſt, qui nongentos & triginta uixit annos. Seth autem centeſimo & quinto anno genuit Enos. Qui dum quinque & nongentis uixiſſet annis, Cainæ filio ſuo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonageſimo. Hic uixit annis decem & nongentis. Caina cum uixiſſet decem & nongentis annis, Mahelaleel filium dereliquit, quem genuit cum eſſet annorum ſeptuaginta. Iſte Mahelaleel cum uixiſſet quinque ac nonaginta & octingẽtis annis, defunctus eſt: Iared filium derelinquens, quem genuit cum ſexagintaduorum & centum eſſet annorum. Cui nouem & ſexaginta ſuper hæc & nongentis annis uiuenti, Henoch filius ſucceſsit, natus cum ſexaginta duorum & cẽtum annorum pater eius exiſteret. Qui uiuens trecentis ſexagintaquinq; annis diſceſsit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſalael autem Henoch filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamech filium habuit, cum eſſet annorum octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamech autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptem,

Noe

Diluuij tẽpus

Non ignoret lector hãc ſupputationẽ diuerſam eſſe nõ ſolũ à ueritate Hebraica, ſed etiã ab editione LXX uerũ conſentientibus uetuſtis exemplaribus nos quicquam immutare minime eſſe auſos

Noe filium ſuum rerum præceptorem oſtẽdit:qui de Lamech natus eſt agente annum ætatis ſecũdum & octogeſimum & centeſimum, quicꝫ quinquaginta & nongentis annis rerum extitit præſul. Iſti uero anni qui collecti ſunt, tempus quod conſcriptum eſt prius,compleuerũt. Nullus itaque perſcrutetur priſcorum fines,quando cum ſuis filijs,eorumcꝫ auis aut atauis ſuam quis extendebat ætatẽ: ſed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernẽte deo & incipiẽte pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur,ita ut uſque ad quindecim cubitos tranſcenderet terram:quod propterea factum eſt,ne plurimos fugæ occaſio liberaret. Quieſcente autem pluuia,aquæ uix diebus cẽtum & quinquaginta defecere,quaſi menſe ſeptimo:quo inſtante paulatim inchoauit latens herba parẽre. Deinceps dum arca circa ſummitatem cuiuſdam montis in Armenia cõſtituti ſediſſet, intelligens Noe aperuit eam: & reſpiciens modicum circa eam,in ſpe meliori conſtitutus, tunc quidem ſiluit. Poſt paucos uero dies aqua amplius recedente miſit coruũ, uolens agnoſcere,ſi quid etiam terræ fuiſſet ab aqua derelictum,& ad egrediendum iam tutum eſſe uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia,non regreſſus eſt ad Noe. Poſt ſeptem uero dies columba,quam miſerat ut aliquid de terra cognoſceret, lutulenta remeante,ſimul & ramum oliuæ portante,cognoſcens terram diluuio liberatam:manẽsꝫ adhuc alijs ſeptem diebus,& animalia ex arca dimiſit,& ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus,ſacrificãsꝫ deo cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egreſſorium uocant: Illic enim arcæ ſolutæ reliquias nunc uſque prouinciales oſtendunt. Huius uero diluuij & arcæ memoriam faciunt omnes,qui hiſtorias barbaricas conſcripſerunt:quorum eſt unus Beroſus Chaldæus: narrans enim de diluuio, taliter eſt effatus: Dicitur autem & nauis eius quæ in Armeniam uenit, circa montẽ Cordieum adhuc aliqua pars eſſe,& quoſdam bitumen exinde tollere,quo maxime homines ad expiationes utũtur. Meminit autem horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phœniciæ noſcitur conſcripſiſſe. Sed & Mnaſeas Damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarũ libro ita de eis dicit: Eſt & ſuper Miniadam excelſus mons in Armenia,qui Baris appellatur:in quo multos confugientes,ſermo eſt,diluuij tempore liberatos:& quendam ſimul in arca deuectũ,in montis ueniſſe ſummitatem,lignorumcꝫ reliquias multo tempore conſeruatas. Fuit autem iſte quem etiam Moſes legislator Iudæorum ſcripſit.

Gene.7. & 8. Diluuiũ fit ſuper terram xl diebus

In Armenia arcæ ſolutæ reliquias oſtendi

Mnaſeas Damaſcenus

Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtijs,orat nullam aquarum inundationem in poſterum induci ſuper terram. Caput VI

Gene.8

NOe uero metuens ne per annos ſingulos diluuium deus terræ induceret: humanum genus decernens omnino deleri,fana incendens omnia ſupplicabat de cætero deo pro ſtatu priori:ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationem ſuperinduceret,quo periret omne animalium genus:ſed punitis malis parceret eis,qui propter bonitatem fuerãt derelicti,& decreuerunt mala uitare: nam infeliciores ſcilicet eſſent illis,& peiori afflictione damnati,ſi non ſaluarentur ad integrum, ſed magis alteri diluuio ſeruarentur:cum prioris quidem terrorem experimẽtumcꝫ uidiſſent, poſteri uero perditionem nouiſsimam ſuſtinerent: rogabatcꝫ ut eius hoſtias ſuſcipere propitius dignaretur,& nullam iracundiã ſimilem ulterius terra ſuſciperet: ut eius operibus impinguati,& ciuitates conſtituẽtes,de cætero uitam poſſent habere felicem,& nullo bonorum quibus ante imbrem adaucti fuerant fraudarentur, ad longam uticꝫ ſenectutem,& uitæ longitudinem peruenturi.

Deus

Deus annuit præcibus Noe, arcum pluuialem designans ei in testi/
monium fœderis. Caput VII

NOe uero has effundente preces, Deus pro iustitia uirum diligens, annuit, ut eius uota ad finem usque perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse, sed pœnam pro malitia propria pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos, cum utique castum nosset eis esse principiũ: neque donasse uitam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliã, inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo potius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine, neq; enim ulterius ita terras aqua rigabit. Moneo tamẽ ut ab humana nece omnes abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid, puniturus sum. Vtimini uero cunctis animalibus ut uultis, & desideriũ quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omnium terrenorum, & natatilium, & quæcũq; uolatilem habent motum, & in aere uegetantur, abstinentes à sanguine, in quo est omnium anima. Designo autem uobis futurã requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos iris esse putatur. Et deus quidem hæc dicens atque promittens, siluit.

Gene. 8. 9

Pactum dei cum Noe

Arcus dei, Iris dicitur

De morte Noe, & de filijs eius. Caput VIII

NOe uero cum uixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis, omne tempus feliciter agẽs, mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus autẽ ad uitam modernã, & annorũ breuitatem, quibus nũc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & eo quod nunc uita tanto non ducatur tempore, credat nequaquã illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi nãq; cum essent religiosi, & ab ipso deo facti, cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, & glorioſas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, astrologiam, & geometriam, deus eis ampliora uiuendi spatia condonauit: quæ non edisscere potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Grẽcos & barbaros conscribere maluerunt. Nam & Manethon, qui descriptionẽ fecit Aegyptiorum: & Berosus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus & Estius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam disposuerunt, concordãt cum meis dictis. Isiodorus quoque & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaque sicut singulis gratum est, ita consideret. Filij autem Noe tres erant, Sem, Cham, & Iaphet, qui ante cẽtum diluuij annos fuerant generati. Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut illic haberent habitaculum: & alios ualde metuentes propter diluuium ad campos descendere, & segniter habentes, ab excelsis locis ad inferiora uenire coegerunt: quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidẽ in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autem iubente eos ad crementũ hominũ peruenire, dispersi sunt, ne inter se dissentiones efficerẽt: sed ut multa colentes spatia terrarum, abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi, & deo inobedientes existerent, in calamitatibus incidentes, sua grauiter peccata senserunt. Et quia iuuentutis multitudine feruebãt, rursus eos deus à semetipsis migrare fecit: quoniam non in

Astrologiam & geometriã nullus primũ ediscere potuit, nisi qui sexcentis uixisset annis

Gene. 10

Noe filij tres

Sennaar campus

non in illius propitiatione putabant se habere bona,sed propriam fortitudinem sibi credebant causam esse diuitiarum. Vnde apposuerũt, ut uoluntati dei inobedientes existerent:putantes quod per inuidiã eius ab alterutris migraretur,ut diuisi possent deo facilius subiugari.

De Nemrod filio Cham,& de ædificatione turris Babylonicæ Cap. IX

Gene.11 FEcit autem eos esse elatos ad iniuriam dei atque contemptum, Nemrod filius Cham,filij Noe. Qui cum esset audacior & manu fortissimus, suadebat eis ut non deo ascriberent,quia hominibus per illũ felicitas eueniret,sed quia hęc eis propria uirtute præberetur:& cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, & spem suam in propria uirtute reponere:ulciscíq; sese timentes deum putabant, interminãtem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem suadebat, ubi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obedirent: graue putantes seruitium,obsequi deo: & turrim ædificabãt,in nullo sua studia deferentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem,& plus quàm sperare quis posset, multis manibus utique fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima,ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Aedificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur, ac dissolueretur aquis. Sic illos insanientes deus intẽdens, exterminare omnes pariter non decreuit,quoniam nec alijs dudum perditis formidabant:sed discordiam immisit illis diuersarum linguarum, ut per multas absonasq; uoces intellectu carere possent. Locus autẽ in quo turrim ædificabant,nunc Babylon uocatur:dicta propter confusionem,quam circa elocutionem suam tunc habuerũt. Hebræi namq; confusionẽ Babel appellant. De hac uero turri,diuersisq; uocibus hominũ hoc meminit Sibylla,dicẽs: Cum omnes homines unius uocis existerent,quidam turrim ædificauerunt excelsam,tanquã ascensuri per eam in cælum. Dij uero immittẽtes uentos,euerterunt turrim, & uocẽ propriã unicuiq; partiti sunt: & propterea Babyloniã uocari contigit ciuitatẽ. De cãpo uero qui uocatur Sennaar in regione Babylonis,meminit Estius, ita dicẽs: Qui uero de sacerdotibus sunt erepti, Iouis sacra sumẽtes, in Sennaar Babylonis uenerũt.

Descriptio turris Babylonicæ

Testimonium Sibyllæ

De dispersione gentium in uniuersas terras post ædificationem turris. Cap. X

Gene.11 DIuisi sunt itaq; post hæc diuersitate linguarum, migrationes agentes ubique, & terram apprehendentes unusquisq; felicem, & ad quam eos deus adduceret:ita ut omnis terra per eos compleretur,mediterranea simul atq; maritima. Quidam autem etiam nauibus transeuntes, insulas habitauerunt: unde aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam uero placita sibi nomina mutauerunt:alij autem,ut inhabitatoribus clarius esse uisum est, conuersionem nominum fecerunt. Græci tamẽ sunt huius rei autores,qui posteris temporibus confortati,etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt, & gentes nominibus exornarunt,ut eis sapiens esse uidebatur:ornatũ utique ponentes eorum reipub.uelut à se constitutæ.

De filijs Iaphet filij Noe,& de gentibus per eos institutis. Cap. XI

Gene.10 FVerunt autem filijs Noe filij,quorũ nomina propter honorem gentibus,quas condiderunt,imposuerunt homines, & terris quas apprehẽdere potuerunt. Iaphet autem filius Noe habuit filios septem,& habitauerunt isti regionem à Tauro

& Amano

& Amano montibus incipientem,& pertingentem in Aſiam uſque ad flumen Ta naim. In Europa uero uſque terram Gazirorum, cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt,ibidem habitator exiſteret,gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabāt. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupātur,olim dicti ſunt Gomeritæ, quos Gomer inſtituit.Magog uero Magogas à ſe nominatos inſtituit:iſti à Græcis Scythæ ſunt appellati. Item filiorū Iaphet Madeus & Ianus fuerunt:& ex Madeo quidem ſunt gentes,quæ à Græcis Medi uocātur:de Iano uero omnes Ionij & Helladici deſcē/ dunt,qui & Græci,unde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobel Iobe los,qui noſtris tēporibus Iberes appellantur,qui & Hiſpani,à quibus poſtea Cel/ tiberi nuncupati ſunt.Moga uero primū dicebatur,quę poſtea Cappadocia,nunc autem Cæſarea,à Romanis hoc ſortito uocabulo,id eſt,à Cęſare.Moſchini uero à Moſochim plantati ſunt,qui nunc Cappadoces nuncupātur,quorum antiquæ ap pellationis ſignum oſtēditur. Nam ciuitas eſt apud eos,quæ adhuc Moha dicitur, oſtendens intelligere uolenti, quòd aliquando omnes gentes regionis ipſius ita uo catæ ſunt. Tiras autem Tirēſes appellauit ſuos,quorū princeps fuit:à quibus Græ/ ci Thracum nomen commutauerunt. Tantæ ſiquidem gentes per Iaphet filios in/ ſtitutæ ſunt. Gomer autem habēte tres filios, Aſchenaz quidem Aſchenezæos in/ ſtituit:qui nunc Rhegini uocantur à Græcis. Riphat autem Riphæos, qui dicuntur Paphlagones. Tygran uero Tygraneos,qui Phryges à Græcis ſunt nuncupati. Ia/ no autem Iaphet filio,& ipſo tres habente filios,Eliſas quidem Eliſeos uocauit eos, quorum princeps fuit,qui nūc ſunt Aeolij. Tharſis uero Tharſos, ſic enim antiqui/ tus Cilicia uocabatur. Tarſos enim apud eos maxima ciuitatum metropolis appel/ latur, T litera pro Θ mutata. Cethim autem Cethimam inſulam habuit, quæ nūc dicitur Cyprus: & ab ea omnes inſulæ,& maritima loca Cethim Hebraice nomi/ nantur. Teſtis enim ſermonis mei eſt una in Cypro ciuitatum,quæ antiquā appel/ lationem ualuit retinere. Cythis enim ab his,qui ei Græcum nomen impoſuerunt, uocatur:neq; ſic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaque filij ſeu nepotes habuere has gentes,quæ forſan nunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens,ad narrationē reuertar eorum,unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidē propter ſcripturæ decorem, Græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis uti:ſed licet unum quidem ſchema,& finis nominū ſit unus,ulti/ mas tamen nominum ſyllabas aliter illi declinant. Noe namq; apud eos Nochus appellatur:& Abram Abramus:& ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

Filij Iaphet, gentesq; ex illis ortæ

Nochus Abramus

De filijs Cham filij Noe,& de gentibus per eos inſtitutis. Cap. XII.

FIlij uero Cham à prouincia Syria,& Amano & Libano mōtibus cunctas ter/ ras obtinuerunt,quæcunque ad mare ſunt poſitæ: apprehendentes etiam eas quæ uſque ad oceanum ſunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt,aliarum uero in alias tranſmutatæ & transformatæ, ni/ mis ignotæ ſunt. Quatuor enim filijs exiſtentibus Cham, Chuſo quidem nihil no cuit tempus. Nam Aethiopes quorū princeps fuit, hactenus & à ſemetipſis, & ab omnibus Aſianis Chuſæi uocitantur. Seruata uero eſt etiam Meſreis ſecundum appellationem priſca memoria. Aegyptum nāq; Meſrim,& Meſræos omnes uo/ camus Aegyptios. Inſtituit autem & Phut Libyam,Phutos à ſe uocans prouincia/ les. Eſt autem & fluuius in Mauritania prouincia,qui iſto nomine nuncupatur. Vn de & plurimos Græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memo riam

Gene.10

Chuſæi

riam facientes: & ex adiacenti prouincia, quæ Phuti uocatur, ei nomen impositum. Mutatum est autem nomen quod ei nunc est, ab uno filiorum Mesraim, qui Lahabim dictus est. Post paululum uero dicemus & causam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chananæus uero, quartus existens filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem, à se Chananæam appellauit. Fuerunt autem & istis filij: Chuso quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilæi, qui nũc Getuli uocantur: Sabatha uero ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Astabari. Condidit autem etiã Sabatacha Sabathachenos. Rama uero Ramæos instituit: & duos filios habuit: quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Hesperiorum inhabitans, Iudæis cognomen suum reliquit: Saba autem Sabathæos. Nemrod autem filius Chusi permanens apud Babylonios, tyrãnidem exercuit, sicut à me etiam primitus declaratum est. Porro Nemrod cum essent octo filij, omnem terram à Chaza Aegyptum usq; tenuerunt. Solius autem Philistijm cognomẽ prouincia custodit, cuius partem Græci Palæstinã appellant. Ex alijs autem, id est, Ludim, & Anamim, & Lahabim, solus Lahabim à se prouinciã Libiam nominauit. Nephtuhim, autem & Phetrusim, Chaslohim, Caphthorim, ultra nomina nihil scimus. Bello enim Aethiopicò, de quo postea declarabimus, eorum ciuitates euersæ sunt. Fuerunt autem & Chanaan filij: Sidon, qui & ciuitatẽ sui nominis ædificauit in Phœnice. Sidon autem à Græcis appellata est. Amath autem Amatheos instituit, quæ etiam nũc est, & à prouincialibus Amathi uocatur: Macedones uero eam Epiphaniam ab uno priscorum uocauerunt. Aradius autem Aradiam insulam habuit: Aracæus autem Arcen, quę in Libano posita est. De alijs uero septem, id est, Ethæo, Cethæo, Iebusæo, Amorræo, Gergesæo, Euæo, Cinæo, præter nomina in sacris literis nihil habuimus. Hebræi namq; eorum destruxere ciuitates.

Chananei
Sabei
Euilei, Getuli

Noe inebriatus, nudatus, irrisus, irrisorem filium maledictioni subdidit. Caput XIII

Gene. 9 Noe plãtator uineæ

NOe itaq;, post inundationem terra ad propriam reuertẽte naturam, uenit ad operam: & dum uineam in ea plantasset, uidẽs fructum in ea perfectum, uindemiauit: & deducto ad usum uino sacrificãs erat in epulis. Inebriatus autem in sopore resolutus, nudatusq; inhoneste iacebat. Quem cum uidisset iunior filiorũ, fratribus irridendum ostendit. Illi uero operuerũt patrem. Quod dum Noe sensisset, alijs quidem filijs felicitatem optauit, Cham uero propter cognationẽ sui non quidem maledixit, sed eius proli: & alijs effugiẽtibus maledictionem, deus Chananæi filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

De filijs ac posteris Sem filij Noe, & de ortu Abrahæ. Cap. XIIII

Gene. 11

SEm uero tertio Noe filio quinq; fuerunt nati, qui usq; ad oceanum seorsum habitant Asiam, ab Euphrate facientes initium. Elam siquidem Elamitas, qui Persarum sunt principes dereliquit. Assur autem Ninum instituit ciuitatẽ, & subiectos sibi Assyrios nominauit, qui fuerunt ualde felices. Arphaxad autẽ, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi uocãtur, cum princeps eorum esset. Aram uero Aramenos instituit, quos Græci Syros appellant. Quos autẽ nunc Lydos uocant, Lud tunc Ludas nominauit. Aram uero quatuor existentibus filijs, Huz quidem instituit Traconitidem, & Damascum, quæ est media Palestinæ Syriæq; cõiuncta: Armeniam uero Vl, Getther Bactrianos, Mes autem Mesanæos, quæ nunc Arax uocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de quo natus est Heber, à

quo

quo Iudæos Hebræos initio uocauerunt. Heber aũt Iectan genuit & Phaleg, Di- *Ab Heber Hebrei dicuntur*
ctus autem Phaleg, quoniam ſecundum diuiſionem habitationum natus eſt. Pha-
leg autem diuiſionem Hebræi uocant. Iectam uero qui filius fuit Heber, habuit fi-
lios, Helmodad, Saleph, Aſarmoth, Iarach, Aduram, Vzal, Decla, Obal, Abima-
hel, Saba, Ophir, Euila, Iobab. Iſti à flumine Cophino Indiæ, & poſitæ circa eam
Syriæ loca quædam inhabitant, Hæc itaque de filijs Sem dicta ſufficiant. Faciam
quoq; de Hebræis ſermonem. Phaleg enim filio Heber, fuit filius Reu: huius autẽ
Sarug, de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thare, qui fuit pater A-
braham. Hic autem decimus quidem eſt à Noe. Secundo uero & nonageſimo an-
no ſuper ducẽtos poſt diluuium natus eſt. Thare enim ſeptuageſimo anno genuit
Abraham. Nachor cum eſſet uiginti & octo annorũ genuit Thare, De Sarug au-
tem Nachor naſcitur circa annum trigeſimum ſecũdum. Reu autem Sarug habuit
cum eſſet annorũ trigintaduorum. Iiſdem uero annis habuit Phaleg Reu. Heber
autem quarto & triceſimo anno genuit Phaleg: natus ipſe de Sala annum haben-
te triceſimum: quem Arphaxad genuit quinto & triceſimo anno natus. Sem filius
Arphaxad natus eſt poſt annos duos facti diluuij. Abraham autẽ habuit fratres *Genealogia Abrahæ*
Nachor & Aram. Quorum Aram quidem filio derelicto Lot, & Sara & Melcha
filiabus inter Chaldæos, mortuus eſt in ciuitate Chaldæorum, quę dicitur Hur: &
hactenus ſepultura eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris ſui: Mel-
cham quidem Nachor, Saram uero Abraham. Porrò Thare dum odio habuiſſet
terram Chaldæorũ propter luctum Aram, migrauerunt omnes in Charran Me-
ſopotamiæ ciuitatem: ubi etiam Thare morientem ſepelierunt, cum uixiſſet annis
ducentis quinque. Recidebatur enim iam uita hominũ, fiebatq; paulatim breuior,
uſque ad generationem Moſi, poſtquam terminus uitæ cẽtum & uiginti annorum
poſitus eſt: hos annos ſtatuente deo, quantos & Moſen quoque uixiſſe prouenit.
Nachor autẽ de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Caſed, Azo, Phel- *Genealogia Nachor fratris Abrahæ Gene. 22.*
das, Iedlaph, Bathuel. Iſti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Tabach enim & Ga-
ham, & Thahas & Maacha de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio Na-
chor, nata eſt Rebecca filia, & filius Laban.

Abraham, de Chaldæa migrat in Chananæam. Cap. xv

ABraham uero Loth filiũ fratris ſui Aram, uxoris uero ſuæ Saræ germanum *Gene. 8. 12 Abrahã adoptauit Lot filiũ fratris ſui in filium*
adoptauit, filium legitimum non habens: dimiſitq; Chaldæam cum ſeptua-
ginta & quinq; annorũ eſſet, deo iubente ut migraret in Chanaan, in qua etiam ha
bitauit, prolicq; ſuæ eam reliquit, prudens exiſtens, & nimis intelligens in omnibus
rebus, & ſapiens in his quæ audierat, & de quibuslibet aliquid cogitaret. Propterea
& uirtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionem, quam de deo tunc cuncti habe-
bant, innouare & immutare præualuit. Primus itaq; preſumpſit pronũciare, deum *De ſapientia Abrahæ*
creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uero ad felicitatem tendentia, per præce
ptum præbentis ſingula quæque dari, & non propria uirtute ſubſiſtere confeſſus
eſt. Hæc uero conijciebat per terræ paſsionem & maris, & ea quæ contingunt circa
ſolem & lunam, & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniũt. Virtute enim eius
præſente, & prouidentia ordinationis, eorum cuncta diſponi docebat: quibus qui-
cunq; priuarentur, manifeſti fierent, quia neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſa-
ria ſunt, ſua poteſtate potuerunt poſsidere, quæ ſcilicet ſecundum iuuentutis forti-
tudinem miniſtrãtur, cui bonum eſt ſolummodo, honorem & gratiarum tribuere

actionem. Propter quæ Chaldæis & alijs Meſopotamitis in eum conſurgentibus, migrationem eligens ſequi, per uoluntatem & adiutoriũ dei, terram Chananæam late poſſedit, ubi collocatus, altare deo ædificauit, & hoſtias ei immolauit. Meminit autem patris noſtri Abraham Beroſus, non quidem nominans eum, ſed ita dicẽs: Poſt diluuium decima generatione apud Chaldæos fuit quidam uir iuſtus & magnus, in cæleſtibus rebus expertus. Hecatæus autem etiã memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo conficiens dereliquit. Nicolaus uero Damaſcenus in quarto hiſtoriarum libro ſic ait: Abrahamus regnauit in Damaſco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldæorum, quæ ſuper Babylonẽ dicitur. Igitur poſt non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo ſuo, terram, quæ tunc Chananæa, nunc uero Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraham uero uſque nunc in Damaſcena ciuitate nomen habetur in gloria: & uicus oſtẽditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Hecatæus

Nicolaus Damaſcenus

Abraham fame opprimente Chananæam, Aegyptum ingreditur, ubi diſciplinam arithmeticæ & aſtrologiæ tradit: inde regreſſus in Chananæam, partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI

Gene. 12. et. 13.

FAme uero poſteris temporibus apprehẽdente Chananæã, Abraham Aegyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficiſci tendebat: ut eorum abundantia participaretur, & ſacerdotum ſimul auditor eſſet, & agnoſceret quæ de diis exponerent: ut aut meliores inueniens ſequeretur, aut eos ſua prudentia in ornatum melio rem tranſponeret: deducens pariter Saram. Metuens autem ueſaniam Aegyptiorum circa mulieres, ne rex eum propter uxoris ſpeciem trucidaret, hanc exquiſiuit artem, ut ſe fratrẽ eius aſſimularet: ſed & illam hoc reſpondere docens, eo quod ſibi prodeſſe confideret, Qui cum ueniſſet in Aegyptũ, pertulit quod ipſe præuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao rex Aegyptiorũ nõ cõtentus his quę de ipſa dicebantur, etiam ipſam inſpicere feſtinauit, arbitratus ſibi Saram poſſe contingere. Sed Deus impediuit deſiderium eius iniuſtum, ægritudine ſcilicet, & tumultu cauſarũ. Cumq; pro liberatione ſacrificarent, per iram dei peſtem ſacerdotes adueniſſe ſignificabant, eo quod uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcẽs, interrogauit Saram, ut diceret quæ eſſet, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet, excuſabat ſe apud Abraham dicens putaſſe ſororem, & non uxorem eius: & feſtinaſſe circa eam cognationem ſibi facere, & nõ iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & ut eſſet inter ſapientiſsimos Aegyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc eſſe cõtigit clariorem. Nam cum eſſent Aegyptij diuerſis moribus complacentes, & adinuicem leges proprias reprobantes, & à ſe etiã propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans, & unumquenque deſpiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tam quam uir ſapiens: atq; paratus nõ ſolum ad intelligendum, ſed ad ſatisfaciendum, & ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticam quoq; eis cõtulit: & quæ de aſtrologia ſunt, ipſe contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptum, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata noſcuntur in Aegypto, unde etiam perueniſſe noſcũtur ad Græcos. Et cũ ueniſſet in Chananæam, partitus eſt terram cum Lot, dum paſtores eorum inter ſe iurgia facerent

Aegyptiorũ incõtinentia

Abraham Arithmeticã & aſtrologiã cõtulit Aegyptijs

Separatio Abrahã à Loth

propter

propter loca paſturæ electionem tamen atq; conditionem conceſſit Lot. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quæ eſt antiquior annis ſeptem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Lot igitur terram, quę poſita eſt in campo circa Iordanem fluuium, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tũc etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo. *Separatio Abrahã à Lot*

Sodomitæ congreſſi cum Aſſyrijs prælio uincũtur & abducuntur, cũ quibus Lot quoq; captus fuit. Caput XVII

ILlo nanq; tempore Aſſyrijs Aſiam obtinentibus, reges Sodomitarũ ualde florebant in diuitijs, & multa uirtute: quibus erant reges quinq;, eorũ prouinciam gubernantes, Ballas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, & Baliorum rex. Singuli nanque eorũ habebant proprium principatum. Aduerſum quos congreſſi Aſſyrij, & quatuor partes ſui exercitus facientes, obſidebant eos, Dux autem erat unuſquiſq; ſuis ordinatus. Commiſſo autem prælio uincentes Aſſyrij, tributum impoſuerunt regibus Sodomorum. Duodecim ſiquidem annis iſti ſeruientes, tributum ſibimet impoſitum ſoluere paſſi ſunt: tertiodecimo autem abſtinuerunt. Quapropter exercitus Aſſyriorum ſuper eos aduenit: ducentibus ſimul exercitũ, Amraphelo, Arioch, Chodolochomorro, Thadallo. Iſti nanq; & uniuerſam diripuerũt Aſiam, & Gigantum ſobolem ſubuerterunt. Qui cum ueniſſent Sodomis, caſtra poſuerunt in ualle quæ dicitur putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant in eo loco: nũc autem exterminata ciuitate Sodomorum, uallis illa palus effecta eſt, quæ dicitur Aſphaltitis, id eſt, bituminalis. De hac itaq; palude rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyrijs congreſſis, & forti prælio cõmiſſo, multi quidem eorũ mortui, reliqui uero captiui ſunt ducti: cum quibus & Lot ducebatur, qui uenerat *ad* auxilium Sodomorum. *Gen. 14* *De quinque regibus Sodomitarum* *Palus Aſphaltitis*

Abraham Aſſyrijs eripit Lot & captiuos Sodomitas, quẽ reuertentem amicè excipit Melchizedech, cui decimas ſpoliorum dedit, deinde Iſmaelem genuit. Caput XVIII

ABraham autem cum audiſſet calamitatem eius, timor ſimul de Lot cognato eius, & miſericordia in eum ingreſſa eſt, propter Sodomitas, amicos atq; uicinos. Et cum feſtinaret eis ferre ſuppetias, nõ tardauit ſed acceſſit: & quinta nocte irruens ſuper Aſſyrios circa Dan (ſic enim alter Iordanis fons appellatur) & inueniens eos antequam armarentur, alios quidem in lectulis conſtitutos occidit, qui neque ſuſpectionem cladis haberent: alij uero nondum in ſoporem conuerſi, tamen præ ebrietate pugnare non ualentes, effugerunt. Abraham autem perſequens eos expulit eos uſq; ad terram Damaſcenorum: oſtendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus eſſe: ſed confidentiam pugnatorum, & fortitudinem præualere contra totius numeri quantitatem. cum trecentis nanq; decem & octo & tribus amicis, tantum exercitum ſuperauit, quicunq; autem hoſtium effugerunt, inglorij ſunt reuerſi. Abraham aũt captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Aſſyrijs, cũ pace reuerſus eſt. Occurrit aũt ei rex Sodomorũ ad colloquendum, in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymæ ciuitatis. Suſcepitq; eum rex Melchizedec, quod ſignificat rex iuſtus, & erat utiq; & ſine dubio talis: ita ut propter hanc cauſam etiam dei ſacerdos eſſet Solymorũ, quã ciuitatẽ poſtea Hieroſolymam uocauerunt. Miniſtrauit autem iſte Melchizedec Abraham exercitui xe- *Gen. 14 & 15* *Melchizedec rex iuſtus*

Hieron. ad Euagrium, in hac parte Ioſephũ refellit

nia,& multam abũdantiam rerum opportunarum ſimul exhibuit: & ſuper epulas eum collaudare cœpit, & benedicere deum, qui ei ſubdiderat inimicos. Abraham uero dante ei etiam decimas ſpoliorum, munus accepit. Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non poſcebat: homines uero qui eius eſſent, recipere precabatur, quos ab Aſſyrijs eripuerat. Abraham uero ait, non hoc ſolum facere: ſed nec aliam utilitatem ex illa ſe habiturum præda, niſi quæcunq; pro cibo ſeruorum eius uidebantur impenſa: partem uero quandam amicis ſuis fore præbendam, qui cum eo pugnaſſent: quorum primus Eſchol uocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus uirtutem eius, ait: Non perdes mercedes tuas, dignum

Verba dei ad Abraham

eſt pro talibus actibus te habere gratiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis, cum nondum eſſet qui ei ſuccederet? erat enim adhuc ſine filio. Deus & filium ei generandum eſſe promiſit, & multam ex illo ſobolem proximamq; ſtellarum numero profuturam. Et ille quidẽ hæc audiens, deo ſacrificium obtulit, ab eo iuſſus hoc facere. Erat autem huiuſmodi ſacrificium: uitula triẽnis, & capra triennis, & aries ſimiliter triennis, & turtur & columba, quæ diuidi iuſſerat, auium uero nihil diuiſum eſt. Et antequam cõſtitueretur ara alitibus ſuperuolantibus, pro cõcupiſcentia ſanguinis, uox affuit diuina, ſignificãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringentis in Aegypto, in quibus afflicti ſupereſſent inimicis: & uincẽtes bello Chananæos, habituri eſſent eorũ terras & ciuitates. Abraham autem habitauit circa Luzam, quæ uocatur Ogys. Eſt autem regio Chananæorum, non longe ab ciuitate

Gene. 16

Hebron. Et cum grauiter haberet ſuper nõ pariente muliere, deprecatus eſt dominum, ut ei ſobolem maſculi filij condonaret. Domino autem iubente, uti confideret & pro alijs omnibus bonis, in quibus a Meſopotamia eductus fuerat, etiam filios ei promiſit futuros. Tunc Sara præcipiente deo, unam ancillarum cui nomen erat Agar, Aegyptiam genere, collocauit ei, tanquam ex ea filios habitura. Et dum

Contemptus Agar ancillæ Aegyptiæ in Saram

concepiſſet ancilla, iniuriã facere Saræ præſumpſit, quaſi rex forct filius, qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum Saræ Abraham pro uindicta tradidiſſet, fugam meditata eſt: & afflictiones nõ ſuſtinẽs, deprecata eſt deum, ut eius miſereretur: occurritq; per deſertũ eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, & uitam habituram potiorem caſte uiuentem. Tunc nanque eo quod in dominam ſuperba ingrataq; fuerat, mala talia pertuliſſe: quæ ſi inobediẽs eſſet deo, & longius abſcederet, eam perire dicebat: ſi uero reuerteretur, fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa, ueniam reuerſa à dominis ſuis impetrauit: & poſt nõ

Etymologia nominis Iſmael

multum peperit Iſmael: ac ſi quis dicat, deo nobilitatam: eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaque cum ſex eſſet annorum & octoginta, natus eſt ei quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus, promittens quod filius ei de Sara naſceretur, iuſſitq; uocari Iſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras, & reges, & qui oppugnantes omnem Chananæam à Sidone uſque ad Aegypti terminos obtinerent. Præcepit autem, ut genus quod naſceretur ei, alijs non miſceretur, & ſua genitalia circumcideret, & hoc faciendum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis noſtræ in alijs indicabo. Cõſulenti aũt Abraham de Iſmaele utrum multo tempore uiueret, longæuum ſignificauit deus, & patrem gentium fore magnarũ. Et Abraham quidem in his gratias agens deo, repente circunciſus eſt, & omnes qui apud eũ erant, & puer Iſmael pariter, qui die illa tredecim erat annorũ, ipſe uero nouem & nonaginta annos agebat.

Repromiſſio Iſaac Gene. 16

De

De Abraham quomodo tres angelos ſuſcepit: & de Lot, qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio: & de euerſione Sodomorum: & de uxore Lot conuerſa in ſtatuam ſalis: deque commixtione filiarum cum patre. Caput XIX

EOdem ſcilicet tempore, Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarũ elati, hominibus cõtumelias faciebant: & erant impij circa deum, ut nequaquam recordarentur beneficiorũ eius: auerſiq; ſunt à ſuſceptiõe peregrinorum, & circa eos affectum habere deſtiterunt. Exaſperatus igitur in his deus, diſpoſuit eorũ punire ſuperbiam, & ciuitatem eorum ſubuertere, cunctamq; regionẽ ſimul exterminare: ita ut neq; plantatio, neq; fructus ex ea ultra conſurgeret. Cumq; hæc deus de Sodomitis decreuiſſet explere, Abraham reſpiciens tres angelos, dum ſederet ad ilicem Mambre circa ianuam domus ſuæ, putaretq; eſſe peregrinos, cõſurgens amplexatus eſt: & ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia eis impartiretur. Quibus annuentibus, panes repente de ſimila præcepit fieri: & occidens uitulum & aſſans, obtulit eis ſub quercu iacentibus. At illi ei gratias retulerũt. Et cum adhuc comederẽt, de muliere quærebãt ubi eſſet Sara. Quo dicente eam intus eſſe, uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt, & inuenturos eam matrẽ exiſtere. In hoc ergo ſubridente muliere, & impoſſibile ſibi eſſe filiũ habere dicẽte, cũ ipſa quidẽ nonaginta eſſet annorum, uir autẽ eius centum: tunc illi iam non ſe celare continuerunt, ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe: & quia miſſi ſunt, ut unus ſignificaret de filio, duo uero Sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraham doluit ſuper Sodomitis, exurgensq; deũ deprecatus eſt, rogans ne iuſtos & bonos perderet cũ malignis. Deo uero dicẽte, nullũ Sodomitarũ eſſe bonũ: nam ſi inter eos eſſent decem iuſti, omnibus remitteret peccati ſuppliciũ: Abraham quidem ceſſauit, angeli uero in ciuitatẽ Sodomam peruenerunt, quos Lot pro ſuſceptione rogabat (cũ eſſet ualde circa peregrinos humanus, & Abraham benignitate diſcipulus) ut cũ illo manerent. Sodomitæ uero reſpiciẽtes iuuenculos, nimio uultus decore præcipuos, & apud Lot eos ſucceſſiſſe cognoſcentes, ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt cõuerſi. Lot uero monente ut caſti eſſent, & ad peregrinorum confuſionem nequaquam accederent, ſed reuerentiam in eorũ ſucceſſione haberent: quod ſi ita intemperantes eſſent, filias ſuas pro illis concupiſcentiæ eorum ſe dicente præbiturum: neq; ſic quieuerunt. Deus autem eorum præſumptionibus indignatus, ipſos quidem excæcauit, ita ut nõ poſſent ad ingreſſum domus accedere: Sodomitarum uero omnẽ populum peſtifera morte damnauit. Lot autem deo dicente futuram Sodomitarum perditionem, ereptus eſt cũ coniuge, duas filias aſſumẽs, quæ adhuc uirgines erãt. Sponſi autem egredi contempſerunt, conſuetudinem hanc uerborum Lot eſſe dicentes. Deus igitur immiſit gladiũ in ciuitatem, eamq; cum habitatoribus cõcremauit, terramq; ſimili exterminauit incendio: ſicut dudum à me dictũ eſt, cum bellum Iudaicum deſcripſiſſem. Vxor autem Lot decedẽs, cũ reſpiceret ſæpius ciuitatem, & eius curam haberet, interdicente deo ne faceret, in ſtatuam ſalis conuerſa dignoſcitur. Vidi ſiquidem eam: hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro ſe retinens ab igne liberato, qui locus Segor hactenus appellatur: ſic enim Hebræi modicum uocant. Illic autem deſolatione hominum, & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes, cuicunque miſceri uoluerint, licere credebant: hoc uero

Gen. 18 & 19

De ſuſceptiõe angelorum in domo Lot.

faciebant,ne deficeret genus humanum.Fuerunt autẽ filij,de seniore quidem Moab,ac si quis dicat ex patre:iunior autem genuit Ammon, quod nomen significat filius generis. Et instituerunt,alter quidem, Moabitas quorum hactenus magna gens est:alter uero Ammonitas:utraq; enim gens est in ualle Syriæ. Et Lot quidẽ huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abrahæ:& de natiuitate Isaac. Cap. xx

Gen. 20 ABraham uero migrauit in Gerara Palestinæ,in loco fororis Saram habẽs,similia prioribus simulans præ timore.Metuebat enim Abimelech locorũ regem:qui etiam cũ adamasset Saram,credens eam se posse corrũpere, propter cõcupiscentiam in ægritudinẽ incidit dei uoluntate:medicisq; desperantibus consoporatus somnio,ne cõtumeliã faceret uxori peregrini,& aliquantulũ leuiatus,amicis exposuit, quod deus ei hanc ægritudinem intulerat pro ultione peregrini, ut eius uxorem sine iniuria conseruaret:quia nõ sororẽ eam haberet,sed lege iunctã uxorem:& promisisset se ei præbiturũ sospitatẽ,si pro uxore ille sine timore cõsisteret. Et cum hæc dixisset,Abraham amicis suadentibus euocauit: nihilq; eum ulterius de coniuge quasi aliquid turpe passura,formidare præcepit: deum eius habere curam dicẽs,cuius auxilio uxorẽ suam permanentẽ sine iniuria reputaret. Deo enim protestante,cõscientiaq; mulieris,dicebat neq; eam ab initio se appetisse,si esse eã sciisset uxorem,sed tanq; pro sorore seductũ: rogabatq; ut mitis circa eum esset,& deum ei propitiũ faceret:& si apud eum manere uellet,omnem ei ubertatem cõferret:uolenti uero discedere,danda munera rerum omniũ, quibus ad eum indigens aduenisset.Hæc illo dicente,Abraham non de cognatione mulieris mentitũ se esse dicebat,fratris eam filiam esse referens,& eo quod præter hoc figmentũ aduẽtum suum non fuisse securum arbitraretur: nec esse suam culpã in illius ægritudine prædicabat:& debere regem habere de salute fiduciam,paratumq; se manere apud eũ esse dicebat.Abimelech itaq; & terram ei distribuit & pecunias:constituerunt́q; inter se,ut sine dolo cõuersarentur,facientes ad quendã puteum fœdus,quem Bersabeæ uocant,quod fœdus putei poterit dici:sic enim hactenus à prouincialibus nominatur.Post non multũ uero tẽporis natus est Abraham filius de Sara,sicut fuerat ei à deo prædictũ,quem nominauit Isaac:hoc aũt significat risum.Nã eo quod Sara riserat,dicente deo quod pareret,nec iam speraret præ senectute partũ,ideo filius ita uocatur.Hęc itaq; annos tunc agebat nonaginta,Abraham uero centum. Natus est ergo filius utroq; sene,quẽ repente post octo dies circunciderũt,Et ex illo post totidẽ dies mos est Iudæorũ,circunciſiones efficere: Arabum autẽ post annos tredecim,eo quod Ismael,qui gentem eorũ instituit,filius Abrahæ de concubina,hoc fuerit tempore circunciſus:De quo certissime omne tempus exponam.

Excusatio Abimelech pro Sara

Fœdus putei

Gen. 21

Post octo dies fit circunciſio Iudæorũ, Arabum post trecim annos

Quomodo Abraham dimisit à se Agar cum filio Ismaele. Cap. xxi

Gene. 21 SAra natum Ismaelem de Agar ancilla primitus diligebat,nihil fauoris in eo imminuẽs: quem utiq; quasi proprium filium,& principatus nutriebat hæredem. Isaac aũt filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Ismaele,cũ senior esset, eumq; posset opprimere patre moriente. Suadebat ergo Abrahę,ut eum in aliam regionem cum matre transmitteret.Ille uero initio quidem non apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus,paruulũ filium & mulierem necessarijs egentem abijcere.Postea uero cũ deo placuisset,ad ea quæ præcipiebat

cipiebat Sara consentiens, matri tradidit Ismaelem, qui nõdum à se poterat gubernari: & aquã in utre & panem ferentẽ, iussit abire quò itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeunti necessaria defecissent, erat in malis, cũ esset aquatio difficilis: & exponens puerum sub quadã arbore animã protrahentẽ, ne ea præsente deficeret, procul abscessit. Ad quã ueniens diuinus angelus, dixit ei adesse fontẽ: & monuit, ut prouideret ac infantulũ recrearet, dicens grandia ei esse cõferenda de pueri sospitate. Illa cõfidens de promissionibus, & studens alere puerum adhibendo curã, declinauit ærumnas. Cum uero ad uirilẽ puer peruenisset ætatẽ, uxor ei cõiuncta est Aegyptia genere, unde etiã ipsa antiqtus fuerat oriũda, de qua filij Ismaeli nati sunt duodecim, Nabaioth, Cedarus, Abdielus, Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Masaus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphisus, Cedmas. Isti nanq; omnẽ tetrã ab Euphrate usq; ad mare rubrũ positã tenuerunt, Nabathæam prouinciã nominãtes. Sunt autẽ isti, qui gentẽ Arabicam secundũ tribus ab eis uocãt, & propter uirtutẽ eorũ, & propter Abrahæ dignitatẽ. Isaac aũt filium suũ pater Abraham nimiũ diligebat, cũ esset unigenitus, eiq; à deo pro munere & in senectute cõcessus. Prouocabat enim ad fauorẽ amoremq; suum potius parẽtes & ipse puer, eo quod omni uirtuti studeret, & parentũ haberet solicitudinẽ, & affectum circa dei religionem

Gene. 25

Abraham accepit à domino de immolatione Isaac. Cap. XXII

ABraham autem cum felicitatem suam filio legitimo relicturus esset, morti uicinus hoc uoluntate dei prometuit. Qui tentare uolens religionem eius apparuit ei: & cuncta quæ præstitisset ei dinumerans, & quomodo hostibus superior fuisset effectus, & præsentem felicitatem eius studio percepisset, & Isaac filium habuisset, eundem filium eius sibi sacra immolatione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum, ara ibidem collocata: sic enim appariturum eius religionem, si etiam saluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham autem in nullo iustum esse decernens nõ obediri deo, sed cunctos ei ministrare debere, tanquam eius prouidentia omnes uiuant quibus ipse est propitius, celans coniugem dei præceptum, & quam ipse habuisset de cæde uoluntatem: sed neque seruorum cuiquam hoc palàm faciens, ne forte deo parere prohiberetur: sumens Isaac cum duobus seruis, & quæ erant ad sacrificium necessaria imponẽs asino, iuit ad montem. & duobus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. tertia uero, cum iam circa locum montis essent, relinquẽs in campo reliquos qui cum eo erant, cum solo filio uenit ad mõtem: in quo templum postea rex Dauid collocauit. Portabant autẽ secum cætera, quæ erant sacrificio necessaria prẽter uictimam. Isaac uero cum esset quinque & uiginti annorum, altari constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater cum uictima non adesset. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum: qui etiam ea quæ non sunt, abundanter hominibus condonaret: & ea quæ sunt, ab his qui in semetipsis cõfiderent, posset auferre: daturum ergo & illi uictimam, si propitius ad sacrificium suum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuisset constructum, & ligna superposita, & omnia parata, dicit ad filium: O puer, quem innumeris uotis optaui à deo mihi conferri: & dum peruenisses ad uitam, nihil est quod pro alimento tuo non feci: neq; me feliciorem magis arbitrabar, nisi cum te uiderem ad uirilem ætatem peruenisse, & moriens successorẽ mei principatus relinquere cõgaudebã, quia dei uoluntate tuus pater sum factus, denuo secundum eius placitum te repono, hanc fortiter porta dicationem. Deo nanq; te cædo, qui hunc honorem à no-

Gene. 22

Obedientia Abrahæ

Allocutio Abrahæ ad filiũ Isaac

bis dignatur accipere,eo quod placidus mihi fuit, & per omnia ſuffragator. Natus ergo feliciter morere,non communi modo hanc uitam egrediens: ſed à patre proprio oblatus deo patri cunctorũ,ob legitimũ ſacrificium. Reor enim quia te iudicauerit dignũ neç ægritudine,nec bello,nec alia qualibet paſſione,quæ ſolent hominibus accidere,ex hac uita liberare:ſed cũ oblationibus & ſacrificijs animam tuam ſuſcipere,& apud ſe nihilominus obtinere: eritç mei de cætero curam habens,ſenectutemç regens,qua gratia te maxime nutriebã: hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Iſaaç aũt habens patrem ualde fortiſſimũ, ſapientiaç delectatus,& libentiſſime ſermones eius accipiens,ait: Quia neç iuſtum eſſet,ut initio naſceretur,ſi & dei & patris iudiciũ eſſet refutatutus,aut non ſe monſtraret amborũ uoluntatibus præparatum,quando licet ſolo patri hæc uolenti facere,ſi non obediret eſſet iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad altare,pariter & ad cædem. Sed opus infirmatum eſt, deo offerente impedimentũ. Inclamauit enim Abraham nominatim deus,ſuſpendens eum à filij nece: Non enim quaſi ſanguinẽ deſideraret humanũ,cędem filij ſe ei imperaſſe dicebat: neç cuius patrẽ eum fecerat, hunc ei auferre cũ tanta impietate poſcebat: ſed eius mentẽ ſe probare uelle,ſi etiã talia iuſſus facere obaudiret. Cognoſcens uero eius obedientiam,& excellẽtiam religionis intendens,delectari quidem ſe in his quæ præbuerat ei,nec unç fraudandũ eum omni cura dicebat,& genus eius honorandũ,futurumç filiũ eius longæuũ, feliciterç uicturũ in omnibus bonis,præbiturumç ſe eius ſoboli magnũ principatũ,prædicebatç genus eorũ & multis gẽtibus & diuitijs eſſe conſtituendũ, & memoriã ſempiternam generis eius principibus affuturam: Chananæamç terrã armis eſſe poſſeſſuros,& exemplum boni futuros cunctis hominibus. Hæc cũ dixiſſet deus,arietẽ ex improuiſo produxit eis ad ſacrificiũ. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexãtes,quippe qui bonorum talium promiſſiones audirent,oſculabantur alterutrũ:& ſacrificio celebrato,reuerſi ſunt ad Saram: feliciterç degebant,cuncta quæ uellent eis præbente deo.

Conſtantia Iſaac

De morte & ſepultura Saræ & ſecundis nuptijs Abrahæ cum Cetura. Caput XXIII

ET Sara quidem nõ multo poſt tempore defuncta eſt,cum uixiſſet annis centum uiginti & ſeptem: ſepultaç eſt in Hebron permittentibus Chananæis,ſepulchrumç eius duplex factum eſt, Abraham emente agrum ſiclis quadringẽtis à quodam Ephron de Hebron: & ſepulchra ſibi Abraham & eius ſoboles conſtituerunt. Poſt hęc aũt Abraham duxit uxorem nomine Ceturam,ex qua ei ſex filij nati ſunt,& ad labores ualidi,& ad ſapientiam cauti, Zamran, Iexan, Madan, Madian, Iesboc,& Sue. nati ſunt autem etiam his filij, & Iexan quidem Saba fuit & Dadan, Huic uero fuerunt Aſſurim & Laſurim,& Laumim. Madian autẽ habuit Epha,& Apher,& Henoch,& Abida,& Eldaa. His omnibus filijs filiorumç natis Abraham ex proprijs dona præbuit: qui & Troglodyticam apprehenderũt,& Felicem Arabiam, in quantum ad mare rubrum pertingit. Dicitur autẽ quod dum Apher caſtra fixiſſet in Libya,& filiorũ eius filij habitaſſent in ea,terram illam ex illius nomine Aphricam uocauerũt. Teſtatur autem meo ſermoni Alexander, quẽ dicitur Polyhiſtor,ſic dicens: Cleodemus autẽ propheta,qui & Malchus,ſcribens hiſtoriam Iudæorum,ſicut etiam Moſes legislator eorum retulit,ait,quia de Cetura Abrahæ multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria, Apheran Surim & Iaphran, & de Surim quidem Aſſyriam nuncupatam: ex duobus autem reliquis

Gene.25

Sara moritur

Gene.25

Alexander dictus polyhiſtor

liquis Iaphran & Apheran,ciuitatẽ Abran & prouinciam Aphricam nominatam: his etiam auxiliũ præbuiſſe Herculem in Libya,& duxiſſe uxorem filiam Iaphran nomine Hecæam,& genuiſſe ex ea Dodorim filium,cuius fuit filius Sophon,ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorẽ Rebeccam. Cap. XXIIII

ISaac autem circa quadraginta annos iam conſtituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca,quę fuit fratris eius Nachor neptis,filia Bathuelis,ſeniorẽ Gene.24 ſeruorum ſuorũ miſit ad deſponſandam eam,magnis fidei ſacramentis obſtrictũ, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manũ mittentes:deinde inuocantes deum teſtem omnium futurorũ.Miſit autẽ & munera ibidem cõmanentibus,quæ apud illos eſſent rariora,aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore uadens, eo quod ſit iter agentibus dira Meſopotamia,hyeme quidem propter luti profunditatem,æſtate autem propter aquæ defectionem,inſuper etiã latronibus ibidem cõmorantibus,quos defugere non eſſet facile,niſi prouidentia uiatoribus inhæreret:uenit in ciuitatem. Carrenorum, Cum ergo eſſet in ſuburbanis,uirgines uidit plures euntes ad aquã: orauitq; deum ut Rebecca, ob quã deſponſandam filio eum miſerat Abraham,ſi ſecundũ uoluntatẽ eius eſſent nuptiæ celebrãdæ,inter illas inueniretur:& ita cognoſceretur,ut alijs aquã poſcenti negãtibus,illa præberet.Et ille quidem hanc habens uoluntatẽ,uenit ad puteum:rogauitq; uirgines ut potum ei præberent.Illis aũt auertẽtibus ſe, dicentibusq; aquam domũ portare,& non præbere illi,quæ utiq; difficile poſſet hauriri:una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino,quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando communio, quæ neq; aquam participarent egeno,ſola ei præbuit abundanter.Ille aũt in ſpem rerum omniũ ueniens,inſuper uolens cognoſcere ueritatẽ,laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem,quia etiam cũ ſuo labore egentibus ſufficiẽtiam præbere minime declinaſſet.Interrogabat aũt de quibus parentibus eſſet,optauitq; quod illi foret gratiſſimum, ut in domum uiri boni ueniret,filios ei paritura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoſcere,ſed & genus indicauit:& Rebecca,inquit, ego dicor:pater autem Bathuel fuit,ſed ille quidem iam defunctus eſt:Laban uero frater noſter eſt,qui & domui proſpicit ſimul & matri, & ille meæ uirginitatis ſolicitudinem gerit.Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atq; dicta.Deum ita uidens ſuo itineri clare proſpicere:& proferens redimiculum,& alia pariter ornamenta,quibus uirgines decet uti,dedit puellæ,ut ei cauſa poculi hæc retributio foret & honor:iuſtum eſſe dicens,ut talia mereretur,quæ fuerit bona præter uirgines uniuerſas.Poſcebat aũt apud eos ſuccedere,quando ad eam integrius aliter peruenire nequiret,cum iam nox utiq; ſupereſſet.Portabatq; ornamẽta muliebria ualde pretioſa:æſtimans nihil ſibi eſſe cautius,quàm quibus iam uidebatur expertus,& conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiã: & quia nihil in eorũ eſſet uirtute difficile,neq; ſe eos grauaturũ,ſed mercedẽ peregrinationis prębiturũ,& proprijs impẽſis uſurum eſſe dicebat.Illa uero de parentũ quidẽ ſuorũ clementia recte eum aſſeruit arbitratum:culpauit autem pro mercedis uerbo, cũ eſſet utiq; omnia ſine mercedibus habiturus.Sed ut nunciaret prius Laban fratri,quo permittente accerſendum eſſe dicebat. Cũ ergo factũ hoc fuiſſet, peregrinus adductus eſt: & camelos quidem ſumentes Laban famuli eis diligẽtiam adhibebãt:ipſe uero cœnaturus ingrediebatur cum eo,& poſt cœnam ad eum matremq; puellæ locutus eſt,dicens:

Abraham

Abraham Thare quidem eſt filius, ueſter autem cognatus, Nachor enim horum mulier puerorum auus, frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel matre. is ergo mi ſit ad uos, petens hanc puellam uxorem filio ſuo eſſe iungendam: qui legitimus eſt ei ſolus in omnibus bonis enutritus, cui poſſibile quidem fuit, feliciſſimam exinde mulierem ei copulare, ſed noluit. Honorans autem genus, nuptias poſtulat, cuius ſtudium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate & alia quidem pariter mihi proſpera cõtigerunt, & puellam citius & ueſtram inueni domum. Dum enim eſſem proximus ciuitati, uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum, oraui, ut in iſtam inciderem, quod ſcilicet factum eſt. Nuptias ergo diuina prouidentia diſpoſitas uos quoq; firmate. Illi uero per ea quę eis fuerant ſecunde collata, diſpoſitionem diuinæ uoluntatis intellexerunt: miſeruntq;, ſicut petebat, uirginem, quã duxit Iſaac potitus omnium rerum Abrahæ. Nam qui nati fuerant de Cetura, exinde migrauerunt.

Oratio ſerui Abrahæ pro Rebecca

Abraham moritur, & ſepelitur in Hebron cum Sara uxore ſua. XXXV

Gene. 15 POſt paululum uero temporis mortuus eſt etiam Abraham, uir quidem omni uirtute ſummus, & digne à deo pro ſtudio, quod circa eum habuerat, honoratus. Vixit autem omne tempus ſuũ annis centum ſeptuagintaquinq;, & in Hebron cum Sara coniuge ac filijs ſuis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De partu Rebeccæ, & Iſaac peregrinatione in Geraris tẽpore famis: & quo modo Iacob interceperit bene dictionẽ paternam. Cap. XXXVI

Gene. 25 POrrò poſt mortem Abraham concepit uxor Iſaac: cuius uentre nimis intumeſcente, hæſitans conſuluit dominum, reſponditq; geminos parituram fore Rebeccam, & in omnibus eos gentibus eſſe nominandos, maioris autem primatũ eſſe minuendum. Peperit ergo paulatim ſecundũ diuinum eloquium geminos filios, quorum ſenior quidem (ut credimus) à capite uſq; ad pedes erat hirſutus uehementer, quem iunior præcedentem tenebat à planta. Diligebat autem pater quidem ſeniorem qui uocabatur Eſau, ſecundum etymologiam pilorum. Hebræi nanq; capillaturam Seiron dicunt. Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fame uero ſuperueniẽte, dum Iſaac placuiſſet ut iret in Aegyptũ, ubertuoſam ualde prouinciã, pergebat in Geraris deo præcipiẽte. Hunc ſuſcepit rex Abimelech pro muneribus & amicitijs Abraham. Et cũ multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio, in hoc permanere ſemper inuidia faciente prohibitus eſt. Videns nanq; deum Iſaac eſſe præſentem, & tanto eum ſtudio fouentẽ, expulit eum. Ille uero huiuſmodi inuidia tentatus per Abimelech, tunc quidem diſceſſit in agrum qui dicitur Pharan, id eſt, cõuallis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, itruentes paſtores in lite congreſſi ſunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere, præualuiſſe uidebantur. Diſcedens autẽ alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibuſdam Abimelech paſtoribus, etiam hunc relinquẽs abſceſſit, expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam. Quod dum ſponte ei fuiſſet conceſſum, ut puteum ſine prohibitione foderet, Rhoboth puteũ appellauit, quod nomẽ ſignificat ſpacioſum. Priorum uero alium quidẽ Eſchon appellauit, quod poteſt dici litigium: alium uero Sitennã, quod nomẽ ſignificat inimicitias. Iſaac itaq; rerũ magnitudine fortitudineq; pullulabat. Abimelech aũt contra ſe creſcere putans Iſaac, propter hoc quod cum eo degẽs ex incertis inimicitijs egerat: metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet,

Gene. 26 Abimelech rex, Iſaac per inuidiã expulit

Rhoboth Eſchon Sitenna

conuerſo

cõuerſo Iſaac ad ultionem eorũ quæ uidebatur eſſe perpeſſus, amicitias rurſus cum eo firmauit: & unum ducum ſuorũ nomine Phicholum ob hoc deſtinauit. Et cum omnia quæ popoſcerat Abimelech meruiſſet propter Iſaac bonitatẽ, qui recẽti ira/cundiæ priſcam gratiam in ſe inq; patrem ſuum habitam prępoſuerat, tulit cum in propria. Iſaac uero filius Eſau, circa quem maximũ pater habebat affectum, cũ eſſet annorũ quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, & Olibema Sebegonis, uirorum inter Chananæos ualde potentium, ſemetipſum faciens dominum in poteſtate nuptiarũ, neq; patris conſilium ſumens, quia nec permiſiſſet Iſaac, ſi in eius uoluntate iaceret. Non enim libenter habebat, ad prouinciales ſuam copulare cognationem. Nolens autem moleſtus eſſe filio, ut iuberet eum abſtinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum ſenex autẽ eſſet, & aſpectũ penitus non haberet, euocans Eſau, & ſenectutẽ indicans, quia & propter cæcitatẽ & paſsionem uiſus, impedimentũ ei iam eſſet deo ſeruire, iuſsit cum egredi ad uenãdum: ut dum caperet quodcunq; potuiſſet, præpararet ei ad cœnam, poſtq; domino ſupplicaret, ut auxiliator ei in omni uita & cooperator exiſteret: incertum eſſe dicens, quãdo etiam moreretur: & ante hoc ſe ei præbiturũ, ut deum propitiũ eius orationibus habere mereretur. Et Eſau quidem ad uenationem egreſſus eſt. Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat, & præter Iſaac uoluntatem, iuſsit eum hœdos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autem miniſtrabat matri, ei ſemper obediens. Cum uero fuiſſet cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit Iacob, ut pater propter pilos eſſe crederet Eſau. Nam cum in omnibus alijs aſsimilarentur, eo quod eſſent gemini, in hoc tantũmodo differebãt: trepiduſq; Iacob, ne antequam fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria faceret irritaret, proferebat patri cœnam. Iſaac uero ſentiens uocem Iacob, proprio eum nomine uocitabat. Illo autem brachiũ porrigente, cui pellem circundederat hœdi, contingens eum Iſaac ait: Voce quidem Iacob proximus, ſecundum pilorum uero profunditatem Eſau mihi eſſe uideris. Nihilq; ſuſpicans mali, cum cœnaſſet, conuerſus eſt ad orationem & dei preces. Domine, inquit, omnium ſeculorũ, & creator uniuerſæ ſubſtantiæ, tu patri meo magnificã fortitudinem cõceſsiſti bonorum, & me dignum præſentibus effeciſti rebus, & ex me procedentibus promiſiſti adiutorem, & propitium, & datorem ſemper eſſe meliorum. Hæc ergo confirma, & me noli deſpicere propter præſentem neceſsitatẽ, propter quam & præcipuè te depoſco: & hunc filium propitius ſerua mihi, & ab omni malo ſemper ſine paſsione cuſtodi: dans ei felicem uitam, poſſeſsionemq; bonorũ, quorũcunq; tibi præbere poteſtas eſt. Fac autẽ eum metuendũ inimicis, amicis honorabilem atq; gratiſsimũ. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut ceſſauit, à uenatione affuit Eſau. Iſaac autem ſentiens quod egerat, quieſcebat. Eſau uero petebat ſimilia, quæ fratri fuerãt iam collata. Patre uero negante, eo quod omnes in Iacob fuiſſent orationes expenſæ, luctum agebat, quod eſſet oratione fruſtratus: eiusq; lachrymis afflictus pater, eo quod circa uenationem & fortitudinẽ corporis eſſet aptus, in armis & omnibus operibus Eſau probabilem fore dicebat: eumq; fructum earum rerum, & gloriam ſempiternam, etiam genus quod ab eo deſcenderet, habiturum: fratri uero eſſe ſeruiturum.

De uxoribus Eſau

De uenatione Eſau

Iacob & Eſau

Oratio Iſaac ſuper Iacob

Iacob timens fratrẽ fugit ad Laban, cuius filias duas duxit uxores, cũ ancillis earũ: ex quibus filios xii genuit, & unã filiam: quam uiolatam à Sichem indignati fratres eius ulciſcuntur, & perit Rachel ex partu. Cap. xxvii

Iacob

Gene.28 IAcob autem metuẽtem fratrem, ulciſci ſe in eo uolentem, pro eo quod in illo de/liquerat, mater eripuit. Marito autem hæc perſuaſit, ut Iacob de Meſopotamia cognatam ſuam daret uxorem: cum iam Iſmaelis patrui filiam Baſemath Eſau con iugem accepiſſet. Non enim erãt deuoti Cananæi circa Iſaac, in prioribus eius bel/lis ualde grauati, cum Barematim cepiſſet, circa quam præcipue laborauerat. Iacob autem in Meſopotamiã miſſus à matre propter nuptias filiæ Laban eius germani, permittẽte Iſaac nuptias celebrari, eo quod ei fuiſſet uxoris conſilio perſuaſum, per

Iacob ſub dio quieſcit. Chananæam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum ſuccede/re uoluit: ſed ſub diuo iacebat, caput ſuum lapidibus ſubditis ſuperponens: ibiq;

Scala Iacob per ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionem. Aſtitiſſe ſcilicet ſibi ſcalam, à terra per/tingentem ad cælum, & per eam deſcendentes figuras, honeſtiorem naturam ha/bentes quàm homines, & ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparẽ/

Verba dei ad Iacob tem, nominatimq; uocantem, & huiuſmodi uerba facientem: Iacob cum patris boni ſis filius, & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit, fatigari te in præſentibus non oportet, ſed ſperare meliora: etenim opulẽtiſsima tibi maximorum bonorum meo ſolatio erit ubique præſentia. Abraham itaque ex Meſopotamia huc ego de/duxi à cognatis expulſum, & patrem tuum cunctis felicem oſtendi, quorum non minorem partem in te quoque reponam. Confidens ergo & hoc itinere tuo profi/ciſcere, me dirigẽte ſecurus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde feſtinas: erunt/q́ue tibi filij boni, quorum multitudo numero maior erit, & potiores filios derelin/quent, quibus ego huius terræ potentiam condonabo, eorumq; filijs, qui replebũt omnem quam ſol reſpicit terrã, ſimul & maria. Sed neque ullum periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas, me prouidente omnia, quæ tibi conferenda ſunt & in præſentibus, & multo magis in poſteris. Hæc itaque deus Iacob prædi/xit: ille uero lætus effectus in his quæ uiderat, fuerantq; promiſſa, clarificauit illos la pides: quippe cum tantorum bonorum factum ei fuiſſet illic alloquium: uotumq; fecit, immolaturum ſe ſuper eos, ſi acquirens uitam impaſsibilem remearet: deoq;

Gene.29 promiſſum exoluit denuo remeans. Nam & ipſum agrum honorandum eſſe de/

Bethel diuinas hoſtias ſignificat creuit: eiq; Bethel nomen impoſuit, quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens autem ad Meſopotamiam, longo tempore peruenit in Carran: paſto/resq; in ſuburbanis inueniens, & pueros aduleſcentulos & uirgines, ad quendam putcum aquam haurituros, morabatur cum eis potum quærens, & uerba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, ſi noſſent quendam Laban adhuc ſupereſſe apud ſe. Illi uero omnes ſe noſſe dixerunt, talemq; eſſe uirũ qui ignorari nõ poſsit: eiusq; filiam unam cum eis paſcere gregem, quam mirabantur non eſſe præſentem, dicen tes ei: Ab ipſa integrius poteris agnoſcere, quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus, aſtitit puella cum paſtoribus qui unà deſcenderãt: eiq; Iacob oſtenderunt, dicentes: Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulens. Illa uero per in/fantiam læta facta propter Iacob præſentiã, requirebat eum, & quis eſſet, & ad eos unde ueniſſet, & qua cauſa fuiſſet adductus: orabatq; ſimul, ut eſſet poſsibile præ/ſtandi ei, quibus ueniſſet egens. Iacob autem nõ propter cognationis cauſam, neq; propter fauorem præſentem, ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat, pulchritudi/

Pulchritudo Rachelis nem eius talem eſſe conſpiciens, ut paucæ mulierum ita florerent: & ait. Ad te mihi

Oratio Iacob ad Rachel patremq; tuum (ſi tamen filia es Laban) familiaritas eſt, ex antiqua mea tuaq; gene ratione cõſiſtens. de Thare enim Abrahã & Aram & Nachor filij ſunt progreſsi.

Bathuel

Bathuel autem tuus auus,filius eſt Nachor.De Abraam autem & Sara, quæ nata eſt de Aram, Iſaac eſt,meus pater. Vicinũ autẽ & nouum cognationis pignus inuicem poſſidemus.Rebecca enim mater mea, Laban patris tui ſoror eſt,ex eodem ſimul patre & matre progenita. Conſobrini ſiquidẽ ſumus ego & tu. Nunc aũt ſaluſtaturus uos,& antiquã cognationem renouaturus ueni.Illa uero recordata (ſicut iuuenibus ſolet accidere) quæ audiſſet à patre de Rebecca,& parentes ſciens eius nomen deſideranter audire,propter paternũ fauorẽ ad lachrymas deducta eſt,& amplexa eſt Iacob.Quem cũ oſculata fuiſſet,perducere maxima delectatiõe optabat ad patrem:omnibuſq; domeſticis memoriã matris eius eſſe dicebat: impenditq; ei totius boni retributionẽ,eumq; ad patrẽ iam uenire iubebat, & ſequi ſe præcedentem:nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.Hæc dicens,ducebat eum ad Laban.Cognitusq; ab auunculo,& ipſe ſine formidine inter amicos erat:& illis maximam delectationẽ conferebat,inopinabiliter eis oſtenſus.Poſt non multos itaq; dies, Laban ſe gaudere quidẽ in eius maxime præſentia,& ultra quàm poſſet indicari ſermone,dicebat:cauſam uero pro qua ueniſſet, patrẽ matremq; ſenes derelinquẽs,& eius præſentiæ ſolatijs indigentes,ab eo quærebat,præbiturũq; ſe ei omnia quibus opus haberet. Iacob aũt omnẽ ei cauſam narrabat,dicẽs, Iſaac fuiſſe geminos filios,ſe & Eſau:quem dum pro paternis orationibus matris ſapientia fefelliſſet,illum ſe interficere uoluiſſe dicebat,tanq; ablato ſibi à deo regno,& bonis quæ pater optaſſet:& hãc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ,mãdato materno factę. Omnibus enim nobis,inquit,ſunt fratres: ſed mater amplius illius cognationẽ metuens, ita mihi proſpexit,quod utiq; ſolum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum reſpiciẽs,in præſentibus ſum ſecutus. Laban aũt & propter parentes promiſit omnem ſe ei participare clementiã:& propter matrẽ,cuius fauore licet abſentis,ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtẽdere:gregis ſcilicet curã eum habiturum conſtituere ſe dicebat,& præponendũ his exoptabat: uolentemq; ad proprios remeare parentes,cũ talibus donis & honoribus dimittendũ, qualibus talis cognatus iuſte promerituru eſſet.Iacob aũt libenter hæc audiens,donec eſſet quidem apud eos,hunc laborẽ ferre ſe gratiſſime reſpondit:mercedẽ uero pro tali labore,Rachel nuptias poſtulauit: cũ etiam propter alia honore digna apud eum haberetur, tum maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduẽtus.Amor nanq; puellæ eũ huiuſmodi uerba facere cõpellebat.Laban aũt gauiſus in his,annuit ei puellæ nuptias:nec aliũ generum meliorẽ ſibi optaſſe uenturũ,ſi tamen aliquantũ tempus apud eũ maneret: ad Chananæos enim ſe non miſſurũ filiam: quia de ſororis cura etiam pœnitentiã agere ſe dicebat,quod eam ibidẽ direxiſſet. Cum uero Iacob hoc fieri conſentiret, ſeptem promiſit annos:tantũ enim iudicauit ſocero miniſtrandũ, uirtutis ſuæ præbens experimentũ, ut quis eſſet, magis cognoſceretur. Laban uero ſuſcipiens ſermonem,tranſacto tẽpore propoſuit epulas nuptiarum. Nocte uero ſuperueniẽte, ignorante Iacob,collocauit ei alteram filiarũ Liam, ſeniorem & non decoram aſpectu.Ille uero per ebrietatẽ & noctẽ ei permixtus,die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur.Qui dandam ueniã neceſſitati poſcebat,ob quã talia geſſerat.nõ enim per malignitatẽ ei Liam dediſſe,ſed alia maiori cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat, quæ tamen impedire non poſſet:ſed amãti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios annos promittebat. Conſenſit ergo Iacob,nihil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat.Et præteritis alijs ſeptem annis,Rachel accepit uxorem.Erant autẽ ambabus

Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris poſtulat

Iacob perebrietatem & noctem neſciens Liæ miſcetur

miniſtrę,quas dederat pater,Zelpha quidem Liæ,Rachel uero Balæ:non quidem ancillæ,ſed ſubditæ.Et Liæ magna erat ſolicitudo de amore uiri, quem habebat circa ſororem,ſperabatq; ſe exiſtentibus filijs honorandã,& exorabat cõtinue deũ. Natoq; filio maſculo,& propter hoc cõuerſo ad eam marito,Ruben filium nominauit,eo quod dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus:hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autem poſt tempora etiam alios tres filios:Symeon, quod nomen ſignificat,exaudibilem ei fuiſſe deum:deinde Leui,quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc Iudam,quod ſignificat gratiarũactionem.Rachel aũt metuens ne propter copiã partus ſororis,minorem apud uirum partem haberet,collocauit cum Iacob ſuã famulam Balam:ex qua naſcitur Dan,quod à deo iudicatum lingua Latina ſignificat:& poſt hunc Neptalim,tanquam ex machinationibus: eo quod cõtra partus ſororis copiam,arte fuerit uſa.Hoc aũt & Lia fecit contra ſororis opus denuo machinata collocauit ei & ipſa ſuam famulã:& natus eſt de Zelpha filius Gad,quod quis poterit appellare fortuitum: & poſt hunc Aſer,quod beatificum poteſt dici, qui Liæ gloriam cumulauit. Cum autem Ruben ſenior filiorum Liæ matri mandragoræq; mala portaret,Rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat,quem cupiuerat cibum.illa uero non cõſentiente, ſed ſufficere ei dicente,quia eam uiri honore priuaſſet: Rachel mitigans ſororis iram,cõceſſuram ſe ei dicebat,ut cum ea uir illa nocte dormiret. Quã hoc percipiente munus,Iacob cum Lia dormiuit. Rurſus ergo nati ſunt ei filij: Iſachar quidem,quod ſignificat ex mercede factum: Zabulon, quod ſignificat fauoris pignus ad eam.Nata eſt autẽ & filia Dina. Poſt hæc uero tempora natus eſt & Rachel filius Ioſeph,quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus, quod ſunt anni uiginti, paſcebat ſoceri greges. Poſt quod rogabat,ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Socero aũt non permittẽte, latenter hoc facere cogitabat:uxoresq; requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter habentibus,Rachel & ſimulacra deorum quos colere patria lex erat,patiter furata, cum Lia ſorore fugiebat: & utriuſq; pueri, & puellæ cum filijs, & quæcunq; poſſeſſio eis erat. Ducebat aũt Iacob etiam gregum medietatẽ,nõ reſpiciente Laban.Rachel ergo deorũ ſimulacra portabat,licet docuiſſet eam Iacob huiuſmodi honorem ſpernendum: ut ſi comprehenderetur patre ſequente, ueniam illa ad hæc confugiens impetraret. Laban autem poſt primum diem cognoſcens Iacob diſceſſum ſimul & filiarum,multa animo perpeſſus mala, perſequebatur maxima uirtute circundatus:& ſeptima die in quodam colle procul eos collocatos inuenit.& tunc quidem quia erat ueſpera requieuit. uiſio autẽ ei apparuit,monens, quatenus ſumens generum atq; filias conquieſceret: & nihil in eos per furorem præſumeret,ſed ut pactum faceret cũ Iacob. Quod ſi eius paucitatem cõtemnens,aggrederetur cum eo pugnare,ei ſe auxilium dicebat illa uiſio præbituram.Laban autem dum huiuſcemodi ei factum à deo fuiſſet alloquiũ, orto die Iacob euocans , & manifeſtans ei uiſionẽ,cui credens ad talia declinaſſet,cœpit eum culpare,dicens: quoniam eum & pauperem uenientẽ ad ſe,& omniũ indigentẽ ſuſceperit, eiq; cũctam ſuæ poſſeſſionis tribuerit ubertatem.Nam & filias meas,inquit,coniunxi tibi,fauorem tuum circa nos per hæc augendum eſſe confidens:tu uero neq; matris tuæ,aut cõmunionis,quam circa me per cognationẽ habes , neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens,neq; filiorum quorũ ſum auus,lege belli apud me uſus es,poſſeſſionem quidem meam auferẽs,filiabus aũt genitorem ſuum fugere perſuadens , & ſacra

Nomina filiorum Iacob, & nominum etymologia

Fuga Iacob cum uxoribus & filijs

Gen.31 Inſecutio Laban

era quoq; paterna diripiens, domũ utiq; portaturus, quæ & à meis parentibus honorata sunt, & à me religione ipsa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos suos faciũt, tu perpetrasti cognatus, & sororis quidem meæ filius, filiarum uero maritus, hospesq; & coepulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitasti. Cum hæc dixisset Laban, Iacob ita satisfaciebat, dicens: Ego non solum deum patriæ desideraui, sed etiam omnes unà cognatos: & post tantum tempus dignum est me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis, alio iudicante, tu potius inuenieris iniustus: cũ te deceret gratias nobis soluere pro his, quæ à me custodita & facta maiora sunt: quomodo in hoc iustitia non priuaris, cum mihi ingratus existis? cur partem eius paruam sumentes abscessimus? Filiæ uero tuæ non mea malignitate secutæ sunt, sed iusta deuotione, quam scimus uxoribus legitimis circa uiros posse cõpetere. Sequũtur itaq; non tantũ me, quantũ filios. Et hæc quidem ipse dicebat, ne aliquid gereretur incongruũ. Querebatur aũt, accusationemq; faciebat: quia cũ matris eius uideretur esse germanus, & filias ei iunxisset, imperijs eum uulnerasset aspertimis, uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occasione fecisset, quæ licet fuissent crudelia, leuiter sustinuisset: peiora tamen facta post nuptias, quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera enim ualde crudeliter Laban usus est Iacob. Videns enim deum ei ad quodcunq; uoluisset præstabilem, promittebat ut quicquid natum fuisset ei præberet, interdum quicquid procederet album, aliquando uero quæq; nigra nascerentur. Crescente aũt sub nomine Iacob gregũ partu, aliquando quidẽ fidem de præsenti non custodiebat, aliquando aũt in altero anno præbiturũ se esse dicebat: eo quod multitudinẽ gregũ uideret abundare, cum in futuro tantã fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De sacris aũt furatis inquisitionẽ fieri iussit. Cum aũt accepisset Laban perscrutandi potestatem, Rachel hoc audiens, posuit idola in stratorio cameli qui portabat eam: & sedens dicebat naturalem purgationem sibimet imminere. Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari, non credens filiã cum tali passione posse ad idola accedere: fecitq; cum Iacob fœdus, in nullo eorum se memoriã quæ gesta fuerant habiturũ: sed & ille se dilecturũ filias eius. Et has pollicitationes fecerunt super montes quosdam, in quibus columnã statuerunt sub schemate arę: unde mons ipse dicitur Galaad, ex quo hactenus Galaaditin terram appellant. Et cum factis pactionibus immolassent, Laban quidem reuersus est: Iacob aũt in Chananæam procedenti subinde uisiones apparebant, de futuro ei spem optimã pollicentes. Et locum quidem illum appellauit dei castrum. Volens aũt nosse quid eius cogitaret frater, singula cogniturus cum integritate præmisit: metuensq; propter ptiscam suspicionem, pręcepit his quos mittebat, ut dicerẽt Esau: quia Iacob putans iniustum esse ut hic te irascente cõuiueret, de prouincia sponte discessit: & nunc sufficiẽs tempus esse putans reconciliationis, reuersus est, uxores & filios ducẽs cum diuitijs ac quisitis, & cum preciosis rebus semetipsum tibi traditurus: quia maximũ bonum fore iudicat, ut cum fratre fruatur his, quæ ei sunt à diuinitate collata. Et illi quidẽ hæc ei indicauerunt. Esau uero lætus effectus, fratri cum quadringẽtis occurrit armatis. Iacob aũt audiens uenire sibi in occursum cum tantis armatis, expauit: deo tamen spem salutis suæ cõmisit, & prouidentiam rerum præsentium fecit, quatenus & ipse suos sine passione seruaret, inimicisq; præualeret, si aliquid iniustum facere uoluissent. Distribuens ergo eos qui cum ipso erant, alios quidem præmittebat, alios aũt post tergum proxime sequi iubebat, ut si uim paterentur qui præmissi fuerant insi-

Excusatio Iacob

Defraudatio Laban in Iacob

Inquisitio idolorum

Gene. 23

Iacob reuertenti in Chananæam, uisiones apparent

ſtente fratre,refugiũ ſequentes haberẽt:& omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens,miſit quoſdam,fratri munera deportãtes.Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedũ uariorũ:quę grata ſuſcipientibus forẽt,eo quod illi rarius hæc haberent. Mittebantur aũt diuerſis uicibus, ut frequenter aduenientes multi eſſe putarentur. Placabat aũt per dona iram eius,uel ſi adhuc aliqua indignatio remanſiſſet: ſed etiã ſermonibus blandis iubebat uti, quos mittebat ad eũ. Hæc diſponens per totũ diem, nocte ueniente mouebat ſuos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch tranſirent,Iacob ibi remanenti uiſio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utiq; uiſione certaminis faciente initiũ: quæ etiã uoce uſa eſt,ſimul & uerbis: lætariq; monens eũ in his quę facta uidebantur:nec modico ſe prævaluiſſe crederet,ſed grandem angelũ dei uiciſſe,& hoc ſignũ arbitrari magnorum ſibi fore bonorũ,& quia nunq; eius deficeret genus,nec fortiorem hominum quenquã illius eſſe uirtutis: præcepitq; eum uocari Iſrael,quod Hebraica lingua ſignificat reluctantẽ angelo ſacro. Hæc igitur Iacob poſcenti illa uiſio prædicebat. Qui ſentiens angelum dei eſſe,rogabat,ut quam partẽ habiturus eſſet, ei ſignificaret.Et uiſio quidem cũ dixiſſet iſta,diſparuit.Lætatus aũt in his Iacob,Phanuel locum denominauit.Cumq; ei propter certamen dolor fuiſſet exortus circa neruũ latum, & ipſe abſtinuit eo cibo,& propter illũ neq; nobis eſt comeſtibilis. Proximũ uero iam audiẽs fratrẽ eſſe,iuſſit præcedere utranq; coniugem ſeorſum cũ ancillis, ut delonge cõſpicerent opera uirorũ pugnantiũ, ſi hoc uoluiſſet Eſau.Fratrem aũt ſibi proximũ uenientem ipſe ſalutauit, nihil doloſe de eo cogitantẽ.Et Eſau amplexus eum, requirebat de multitudine filiorũ & mulierum. Et cum cognouiſſet,ipſe quidẽ uenire eos rogabat ad patrẽ. Iacob aũt excuſante de iumentorũ labore,Eſau diſceſſit in Seiran: illic enim cõmorabatur, appellauitq; uillã de ſua ſcilicet hirſuta capillatura. Iacob aũt uenit ad Scenas,id eſt,ad tabernacula,quæ hactenus ſic uocantur. Vnde in Sichimã quoq; profectus eſt,quæ ciuitas eſt Chananæorum.Sichimitis autẽ feſtiuitatem habentibus,Dina quæ fuit filia Iacob,ſola tranſiuit ad ciuitatem,emptura ornamentũ prouincialium mulierum. Videns autẽ eam Sichem regis Hemor filius, eam corrupit abreptã: & amore cõfectus deprecabatur patrẽ, ut ei puellam acciperet in uxorem.Ille uero cõſentiens uenit ad Iacob, ſupplicãs ut filio ſuo Sichem, Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradicere ualens propter dignitatem ſupplicantis,neq; legitimum iudicans alienigenæ filiam copulare,petit concedendum ſibi ſpaciũ, ut deliberaret de quibus ille poſcebat. Abſceſſit ergo rex, ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum.Iacob autẽ indicans filij & corruptionem ſororis & ſupplicationem Hemor,petebat cogitandum eſſe quid fieret.& plurimi quidẽ tacebant,conſiliũ non inuenientes.Simeon aũt & Leui pueræ fratres,ex eadem matre nati,huiuſmodi ſibi cõſtituerunt adinuicem actionẽ: ut cum eſſet feſtiuitas,& Sichimitæ epulis & requie uterentur,incunctanter primis cuſtodijs aſsiſtentes,dormientes occiderent:& uenientes in ciuitatem,interficerent omnem maſculum,& regem cum eis,& filiũ eius, ſoluſq; parcerent mulieribus.Hæc autem efficientes præter conſcientiã patris reuocauerunt Dinam. Iacob aũt factorum magnitudinem admiranti,& filijs iraſcenti, deus aſsiſtens iuſsit eum cõfidere: & purificantem tabernacula, ſacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Meſopotamiam,pro ſomnij apparitiõe deo uouerat.Cum igitur purgaret ſuos, Laban deos inuenit:neq; enim ſciebat à Rachel furatos,& quod eos celaſſet in terra ſub arbore quadam.Hos igitur exinde tollens,ſacrificabat in Bethel:ubi ſomniũ uiderat,cum

Iacob cũ uiſione luctabatur

Iſrael

Gene.33

De Dina filia Iacob

Gene.34

Pro Dina ultio facta

Gene.35

in Meſopo

in Meſopotamiã prius iret: hinc enim proficiſcens uenit in Ephrata, ubi Rachel ex partu mortuã ſepeliuit, quæ ſola inter cognatos in Hebron honorẽ ſepulturæ habere non meruit. Et cũ ualde fleuiſſet, filiũ ex ea natũ Beniamin appellauit, propter dolorẽ qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo omnes filij Iacob, maſculi quidem duodecim, fœmina uero una. Horũ octo legitimi, de Lia quidẽ ſex, duo uero de Rachel, quatuor de famulabus, bini ex utraq;, quorũ nomina dixi ſuperius. *Rachel ex partu perit*

Iſaac Moritur in Hebron & ſepelitur, Rebecca prius defuncta. Cap. XXXVIII

VEnit ergo hinc in Hebron ciuitatem poſitam inter Chananæos. Illic autem Iſaac cõmorabatur. & paululum quidem pariter uixerunt, Rebeccam autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Iſaac, non poſt multum quàm filius eius aduenerat: & ſepultus eſt à filijs cum uxore in Hebron: ubi erat eius ſepultura parentum. Fuit autem Iſaac deo uir charus, & multa eius prouidentia dignus poſt patrem ſuum Abraham, & ualde longæuus. Cumq; uixiſſet centum & octoginta quinque annis cum uirtute, defunctus eſt. *Gen.35*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SECVNDVS

POST mortem uero Iſaac, filij eius inuicem diuiſerunt tabernacula, non ea quæ acceperant & tenuerant, ſed Eſau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir, & in Idumæa regnabat, quam regionẽ ita à ſemetipſo uocauit. Edom enim nominatus eſt, quam nuncupationem huiuſmodi uenatiõis cauſa ſortitus eſt. Aliquando labore uenationis eſuriens rediẽbat, dum adhuc puer eſſet ætate, inuenitq; fratrem lentem ſibi præparantem ad prandium, rubeum colorem nimis habentem: & propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibum. Qui uendere ſibi primatũ propter cibum per eius eſuriem cõpulit fratrem. Ille uero fame cõpulſus, ceſſit cum ſacramẽto primatũ. Quamobrem propter ruborem cibi, à coetaneis infantiæ tempore Edom uocatus eſt. Hebræi nanq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionẽ ſic appellauit, quam Græci honeſtius Idumæam denominauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq;: quorũ Ichus quidẽ, & Iaelom, & Core, ex una muliere ſunt geniti, Oholibema nomine: reliquorum uero Eliphas quidem ex Ada, Rahuel aũt de Baſemathæa ſunt nati. Ichus quidem filij non fuerunt: Eliphas uero fuerũt legitimi quinq;, Theman, Omar, Sophar, Gatham, Cenez. Amalech enim naturalis erat, de cõcubina Thamna nomine procreatus. Iſti ſiquidem habitauerunt in Idumæa, quæ Gobolitis eſt dicta, & ab Amalech Amalechitis eſt appellata. Cum enim aliquando magna fuiſſet Idumæa, & in tota regione nomen integrum retinebat, & in partibus appellationes ab habitatoribus conſeruabat. Contigit aũt Iacob, ut ad tantam felicitatis magnitudinem perueniret, quæ facile ab alijs comprehendi non poſſet. Diuitijs enim cunctis prouincialibus eminebat, & filiorum uirtutibus inimitabilis & conſpicuus erat: nec ullius rei penitus indigebat, quando illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti, & ad intelligentiam præparati. In tantũ uero habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam, ut etiam ex his quæ uidebantur eſſe triſtia, bonorum ei præberetur ſublimitas: faceretq; eum, & qui ex eo procreati ſunt, autores reuerſionis ex Aegypto, quo patres noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt. *Gen.35*

Eſau cur uocatus Edom Gen.36

Hebræi Edom rubeũ dicũt

Quãta fuerit felicitas Iacob

De ſomnijs Ioſeph, ob quæ fratribus factus eſt exoſus. Cap. II

IOſeph ex Rachel filium ſuſcipiens Iacob, & propter corporis honeſtatem & animi uirtutem, cum utique alios ſapientia præcelleret, eum amplius alijs filijs diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium fratrum cõcitauit, ſiue ſomnia: quæ cum uidiſſet, patri & eis protinus indicauit, eo quod profectum eius annunciarent: cum ſæpius zelentur homines etiam ſuorum felicitates. Viſiones autem quæ apparuerunt Ioſeph erant huiuſmodi: Miſſus à patre cum fratribus ut colligerent meſſem, cum maturæ fruges eſſent, uidit nimis præcipuam uiſionem, & ultra ea quæ ſolent per ſomnia prouenire. Quam uiſionẽ dum ſurrexiſſet, fratribus ſuis tanquam ſomnium ſibi diſcernentibus enarrauit: dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco: illorum uero concurrentes, adorare eum, ſicut dominum ſerui. Illi uero intelligentes, ei uirtutem & rerum magnitudinem prædicere uiſionem, & contra ſe eius poteſtatem futuram, Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnium nihil explanauerunt: conſilium uero fecerũt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent, & circa eum graues amplius exiſtebant. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, ſecundam Ioſeph præſtitit uiſionem multo mirabiliorem quàm primam. Vidit enim ſolem ſimiliter & lunam & undecim ſtellas in terram deſcendere, & ſe adorare: quam uiſionem patri, nihil de fratribus mali formidans, etiam his præſentibus, indicauit: & interpretari ſibi, quid uellet hoc ſignificari, poſcebat. Ille uero ſomnio gaudens, cum expoſitionem eius mente conſpiceret, & cum ſapientia non ſine cõſideratione conijceret, lætabatur, magnisq; ſignificationibus felicitatem filio nunciabat: tempusq; largiente deo futurum, quo à parentibus & fratribus eſſet honorandus, & adorari dignus: ſolem quidem & lunam patri matriq; comparans, eo quod illa augeat & nutriat uniuerſa, ille uero formet, & aliam fortitudinem præſtet: ſtellas uero fratribus, cum & ipſi undecim eſſent, ſicut ſtellæ uigorem à ſole lunaq; percipiẽtes. Et Iacob quidem non inſipienter huiuſmodi diſcretionem protulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ prædicta ſunt cõtriſtauerunt. & incitati aduerſus eum, uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomnijs habiturum, & non quaſi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuiſſent his frui bonis: nempe qui cum cognatione communicarent, & felicitatis ſocij forent: interimere aduleſcentulum ſunt aggreſſi. Dumq; hoc conſilium ſtatuiſſent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem prouincia paſturis eſt ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copioſa. Quo dum curam gregum haberent, nec patrem ſcire fecerunt, quod ibidem morarentur. Ille uero ignorans hæc, eo quod nullus ad eum à gregibus aduenirent, qui quod eſſet uerum de filijs nunciaret: triſtemq; animum pro illis gerens, & in formidine conſtitutus, miſit Ioſeph ad greges, ut de fratribus cognoſceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad ſe uenire, gauiſi quidem ſunt, ſed non uelut familiaris ſui præſentia, & à patre directi: ſed quaſi ſuper inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internicionem uero eius, nolentes differre præſens tempus, protinus acceſſerunt. Quos dum Ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare, & ad actum iam uideret unanimes, eos retinere tentabat, magnitudinem præſumptionis & ſcelus eis oſtendens: quod magnum quidem deo, & hominibus eſſet abominabile, etiam non conſanguineum perimere: multo autem ſceleſtius cædem fratris ita perficere, quo ſcilicet interfecto pater unà perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta

Somnia Ioſeph

Expoſitio ſomnij Ioſeph

Rubẽ pro ereptione Ioſeph fratres alloquitur

conſumere

conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipſi paterentur mortuo ſibi bono filio & iuuenculo: & ut recederẽt à tali præſumptione, deum timentes, qui inſpector ſimul & teſtis eſſet, & ut ab huiuſmodi actione recedentes, pœnitentiam diligerent, & potius temperantiæ deſeruirent. Nam accedentes ad hoc opus, omnem pœnam pro fratris nece perſoluerent, uiolantes utique dei prouidentiam ubique præſentem: cui neque quod in deſerto, neq; quod in ciuitatibus agitur, poteſt eſſe abſconſum. Vbicunq; enim eſt homo, oportet eum ſcire illic eſſe deum. Sed etiam conſcientiam ſuam eos habituros inimicam in his præſumptionibus edicebat: quam neq; bonam habentes aliqui, neq; talem qualis in eis tunc habitaret, poſt mortem fratris effugerent. Adijciebat autem dictis ſuis hæc: quod fratrem neq; iniuſtum aliquid facientem ſanctum eſſet occidere: bonum uero eſſe etiam inimicis obliuiſci, ſi quid forte peccauerint. Ioſeph autem in nullo malignum circa eos extitiſſe, unde eum occiderent: cuius ætatis infirmitatem menſurare debe-rent, quando ipſe eorum tutelam potius expectaret. Cauſam uero huius interitus multo peiorem eorum facere actionem, eo quod propter inuidiam futurorum ei bonorum, eum uita priuare conarentur: quibus bonis ſimiliter cum eo fruerentur, eius cõmunioni pariter participantes, cum non extraneus ſed domeſticus eorũ exiſteret: unde deberent ſua putare, quæcunq; Ioſeph largitas diuina conferret. Sed & ſupernam iracundiam propterea ſæuiorem ſibimet affuturam, ſi eum qui à deo iudicatus fuerat dignus, occiderent, & auferrent deo eum, cui eſſet talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens, & his potiora ſupplicans, eos à fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret, ſed feſtinãtes ad necem, ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere. cum uero præualuiſſent ut fratrem occiderent, dicebat non eſſe *ualde futuros* malos, ſi his quæ nunc hortaretur obedirent: in his enim eſſe & opus *quod* feſtinarent, non tamen huiuſmodi, ſed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere, ſed proiectum in lacum uicinum, eum illic ſinere mori, & contra ſcelus manuum ſuarum uel ita luctari. Illis uero conſentientibus, ſumens Ruben aduleſcentulum, & caute ligans eum, in lacum cum quiete depoſuit: erat enim ſine aqua. Et ille quidem cum hoc feciſſet, abſceſsit, quærẽs loca opportuna paſturæ.

Ioſeph uenundatus à fratribus defertur in Aegyptum: ibiq; à Putipharis uxore falſo accuſatus ſtupri, conijcitur in carcerem. Cap. III

IVdas autem, qui & ipſe filius erat Iacob, uidens negotiatores Arabes ex Iſmaelitarum genere, aromata & onera Syra portantes Ægyptijs de Galaad, poſt diſceſſum Ruben fratribus perſuaſit, ut extrahentes Ioſeph uenderent Arabis: quo longius cõſtituto, uel ſi moreretur apud peregrinos, ipſi forent à ſcelere liberi. Hoc dum placuiſſet, Ioſeph extractum de lacu negotiatoribus uendiderunt precio minarum uiginti, cum decem & ſeptem eſſet annorum. Ruben autem nocte ad lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioſeph, dum clamanti ei non reſponderet, metuens ne poſt eius abſceſſum interemiſſent eũ, culpabat fratres. Illis uero quod geſtum fuerat edicentibus, ceſſauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Ioſeph geſta uiderentur à fratribus, quid agerent poſtea, ut extra ſuſpicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq;, qua uenerat indutus ad eos Ioſeph, quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent, placuit diſcerpere, & hirci ſanguine maculatã portare, patriq; monſtrare, ut ei uideretur quaſi à beſtijs deuoratus. Quod facientes

Gen. 37. et 39

Ruben nocte ad lacũ uenit

uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filij cognitione requireret, dicebãt ſe quidem Ioſeph neq; uidiſſe, neq; ſi qua calamitas accidiſſet ei, nouiſſe: illam uero tunicam inueniſſe ſe, ſanguine maculatam atq; diruptã: arbitrari ſe, quod incidens in beſtias interiſſet: ſi tamen ea tunica fuiſſet indutus, de domo proficiſcens. Iacob autẽ cum prius in leuiori eſſet ſpe, tanquam forte prædato ſuo filio, hanc ſpem deſeruit, cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ue ſtitum, cum properaret ad fratres: & uelut ſuper mortuo de cætero uidebatur af flictus, aduleſcentem lugens: & tanquam ſi unius filij pater eſſet, & aliorum conſo latione priuaretur, ſic erat apud ſemetipſum: male prius fratribus eum æſtimans comparatum, qui à beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sacco autem ſedebat ue ſtitus, & ex triſtitia grauiſsimus, ut neque à filijs conſolationem ſumens leuior fie ret, neque laborando doloribus interdicere præualeret. Ioſeph autem uenditum, à negotiatoribus comparans Putiphares uir Aegyptius, qui erat ſuper coquos Pha raonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & cum uti meliori cibo, quàm conueniret ſeruili perſonæ iubebat: cõmiſitq; ei do meſticam curam. Ille uero cum his frueretur, uirtutem humilitatis, quæ circa eum erat, neque hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit, prudentiam (cum certiſsime af fuerit) præualere poſſe rebus in uita difficillimis, nec felicitatibus ſolummodo tem poralibus inhærere. Itaq; cum uxor eius dñi, propter pulchritudinẽ & opportuni tatem actuũ eius, eſſet illius amore cõfecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret manife ſtum, facile ſuaderet eum uenire ad ſuum concubitũ: quaſi ille iudicaret felicitatem, eo quod ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitij, & non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſideriũ ſuum ei prodidit, & uerba de permixtiõe fecit. Cuius reſpuebat ille preces, dicendo, non eſſe iuſtũ huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium, un de emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniu riam ſuſtinere: ſed rogabat eam cõprimere paſsionem, deſperationem quippe hu ius ei deſiderij proponens: quia ſi non eſſet ſpes, hoc ei facile poſsit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat, q̃ in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum, inquit, dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum, contra hæc præcepta maxime conuenit reſultare. Illius autẽ amor potius augebatur, eo quod non ſperaret omni no deuiare Ioſeph. Et cum uehementer obſideretur à paſsione, ſecundum rurſus fe cit experimentũ. Igitur dum feſtiuitas publicę celebrationis inſtaret, in qua ad cere monias etiam mulieres intereſſent, ægritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium, ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſsiſſet, uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonũ quidem fuiſſet, ut priſcis precibus flecte retur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ depoſcentis, & ex cellentiam paſsionis, qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſed nunc melius ageret, ſi quæ pridem contempſerat emendaret, quàm quod ſecundas pre ces expectaret. Hoc illa etiam maiore ſtudio ſe feciſſe referebat, & ægritudinem ſi mulaſſe, & feſtiuitati uel ceremonijs præpoſuiſſe eius amplexum. ſibi autem quod primis ſermonibus nõ credendo reſultauerat, nulla factum fuiſſe malitia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentium, quod ipſa in ea uoluntate perſi ſteret: quæ bona quaſi iam poſsideret, ſi eius amore flecteretur, & maioribus frue retur obediens: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturũ, ſi eius contem neret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem cõferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat, ſi ipſa ad accuſationem accederet illius, & tentatã ſe ab illo

Iacob filium ſuum Ioſeph quaſi mortuũ plangit

Genes.39

Ioſeph uenditus

Mulier adultera Ioſeph appetit

illo proprio marito mentiretur: magisq; crediturum uxoris ſermonibus Putipha/
rem quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicẽte muliere ſimul & flente,
nec miſericordia eum recedere à caſtitate ſuaſit, nec metus coegit: ſed & preces re/
ſpuit, miniſq; nõ ceſsit, metuens iniuſtitiã ſuſtinere, & pati magis quodlibet ſæuius
elegit, q; lætic̃ frui præſentibus, in quibus etiã conſcius eſſet perditionis ſuæ. Cõ/
memorabat aũt ei nuptias, & uiri ſocietatem, & his potiora tribuenda q̃ tempora/
lis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis, quæ pœnitentiã magis au/
gerent, dolorem ſumeret, & nequaquam quæ deliquerat emendaret, & timorem ni
mium eſſet habitura, quando cauſa huius mali nullatenus poſsit abſcondi: uiri aũt
ſuæ ſocietatis adoptionẽ habitura ſine periculo: inſuper magnã conſcientiæ apud
deum fiducia ſimul & apud homines, tanquam in eius manẽs amplexibus mun/
da: & apud eum dominæ poteſtatem, & non pro peccato habitura confuſionem:
multoq; melius eſſe habere fiducia in bonis quæ cognoſcuntur, q; in malis quæ
timore celantur. Et hæc dicens, & his multo maiora, ardorẽ mulieris retinere, eiusq;
paſsionem ratione conuertere nitebatur. Illa uero ſuo ſtudio uehementius incita/
ta, immittens manum, cum uerbis deſperaſſet ſuadere, eum cogere pertentabat.
Cumq; fugiſſet iratus Ioſeph, illa eius ueſtem tenente qua ſe exuerat, exiliuit è do/
mo. Quæ in formidine conſtituta, ne uiro ſuo hoc diceret, iniuriam uolens præue/
nire, quatenus aduerſum Ioſeph mentiretur excogitauit, ut hoc modo ulciſceretur
iniuriam, quæ ita ſuperbe fuerat contempta, præcedere in accuſatione fore ſapien/
tiſsimum ſimul & muliebre credens: Et ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob tri
ſtitiam, quæ fuerat ſua cupiditate decepta, tentamentum corruptionis ſuæ cum ira
fingens. Veniente autem uiro, uultu conturbato, cauſamq; conſulente, fecit Ioſeph
accuſationis initium: & uelut mortua dixit: Marite, ſeruũ nequam cubile tuum uio/ *Verba domi/*
lare uolentem caſtiga: qui neque qualis in domum noſtram uenerit recordatus ti/ *næ contra Io/*
muit, neq; quantũ ex tua bonitate promeruit, mente percepit: ſed pro his cum re/ *ſeph*
bus omnibus bonũ ſe præbere debuiſſet, inſidiatus nobis eſt, ut lectũ tuum contu/
melijs afficeret, & hæc in feſtiuitate, captans abſentiã tuam. Qui licet humilis prius
uideretur, propter tuũ metum quieſcebat, nõ quod eſſet natura benignus. Hoc aũt
factum eſt, eo quod indigne & præter ſpem ad honorẽ acceſſerit. Qui dum fidem
totius poſſeſsiõis tuæ, & diſpenſationẽ obtinere præualuiſſet, & ſenioribus famulis
præpoſitus eſſet, tuã quoq; uiolare tentauit uxorẽ. Dum uero quieuiſſet in uerbis,
oſtendebat ueſtem, quaſi dum tentaſſet ei uim facere, reliquiſſet eam. Putifares aũt
neq; lachrymis uxoris neq; his quæ dicebat illa uel uidebat ipſe diſcredens, & eius *Ioſeph carce/*
amori cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permiſit, uxori tribuens *ri mãcipatur*
caſtitatem, Ioſeph uero nequam eſſe decernens: & illum quidem miſit in maligno/
rum carcerem, uxori uero potius ornamenta caſtitatis ineſſe teſtatus eſt.

Ioſeph ſomnia interpretatur pincernæ ac piſtoris: mox regis ſomniũ in/
terpretatus maximis afficitur honoribus. Cap. IIII

IOſeph itaq; omnia ſua deo cõmittens, neq; ad ſatisfactionẽ, neq; ad integram *Gene.39*
factorum manifeſtationem conuerſus eſt, ſed uinculis & neceſsitati tacitus man
ſuetusq; ſuccubuit: meliorem eſſe cõfidens deum, calamitatis cauſam & ueritatem
ſcientem, quàm illos, qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentiæ ex/ *Carcerarius*
perimentum repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris, diligentiã eius fidemq; con/ *cum Ioſeph*
ſiderans, & uidens dignitatem formæ, ſubtraxit uincula: & quod erat peſsimũ, le/ *leuius agit*
uius ei fecit: ciboq; eum uti, q; uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uero qui *Gene.40*

in eiſdem

in eiſdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarũ onere ceſſarent, ad colloquium (ut aſſolet) cõmunionis & ſimilis calamitatis uenientibus, & ad inuicem cauſas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiuſq; affectu deuinctus, & cum Ioſeph habens cõpedes, familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere. Quumq; ſomniũ uidiſſet, expoſuit: petens, ut quid ſignificaret, inſinuaret: cauſatus, quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſolicitudinẽ apponeret ſomniorũ. Dicebat ergo uidiſſe ſe triũ palmitum natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam & ad uindemiandum ſpecioſos: eoſq; ſe cõprimere in poculo regis, muſtumq; ei offerre bibituro: & illũ grate ſuſcipere. Quod ergo uiderat, hoc eſſe dicebat: poſcebatq;, ut quemcunq; Ioſeph ſortiretur in his intellectũ, ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere, & ſperare ſe in tribus diebus à uinculis abſoluendum, rege deſiderante miniſterium eius, & rurſus in eo eſſe conſtituendum. Fructũ enim uineæ ſignificabat in bono deum hominibus præbuiſſe, quod etiã ipſi libatur, & fidem hominibus amicitiãq; paciſcitur. Soluit ergo lites paſſionesq;, & triſtitias aufert his quibus offertur, & ad delectationẽ ſæpe conuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus compreſſum botris manibus tuis ſuſcepiſſe regem: bonã igitur uiſionẽ tibi ſcito futuram, & præſentis neceſsitatis indulgentiam in tot diebus prænunciantẽ, de quot palmitibus fructum uiſus es uindemiaſſe per ſomniũ. Sed memor eſto mei, dum fueris expertus quæ tibi prænunciaui bona: & in poteſtate cõſtitutus, nõ obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, ſed pro cauſa uirtutis & caſtitatis, ea quæ reorũ ſunt, ſuſtinere damnati ſumus: quando neq; in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriã ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidẽ (ut aſſolet) audiẽti huiuſmodi expoſitionẽ, gaudiũ erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus aũt quidam ſupra piſtores conſtitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dũ talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiã, in ſpe bona conſtitutus, quũ & ipſe ſomniũ uidiſſet, petijt Ioſeph, ut & illi quę præterita nocte uiderat, quid uellent ſignificare, depromeret. Erat emi huiuſmodi: Tria inquit, caniſtra ferre me uidi, ſuper caput, duo quidẽ panibus plena, tertiũ uero obſonio uarijsq; cibis, quales ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolãtes aũt alites, omnia conſumpſiſſe. Et ille quidẽ ſimilem expoſitionem futurã ſibi, quæ fuerat pincernæ dicta, credebat. Ioſeph aũt animo concipiens ſomnium, dixit ad eum: Velle ſe quidem interpretem ei fore bonorũ, & non talium, qualia uiſio demonſtraret: Duas, inquit, ei uitæ ſupereſſe dies: hoc enim ſignificare caniſtra, tertia uero eum crucifigendum, & cibum uolatilibus eſſe futurum: nihilq; fore, quod ferre poſsit auxilium. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus, ſicut Ioſeph prædixerat, ſuſcepe runt. Prædicto nanq; die quum natalis eſſet regis, non ſicut rex agens, piſtorẽ quidem crucifixit: pincernam uero uinculis abſoluens, in proprium miniſteriũ reuocauit. Ioſeph uero quum duobus annis uinculorum mala ſuſtinuiſſet, nihilq; à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere, huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem: Rex Pharao nocte uiſiones ſomniorũ uidens duas, & cum his utriuſq; expoſitionem, interpretationem quidem oblitus eſt, uiſiones uero recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat, nempe quum triſtia uiderentur, facto die conuocauit ſapientes Aegyptiorum, uolens agnoſcere ſomniorũ diſcretionem. Hæſitantibus aũt illis, rex potius turbabatur. Pincernæ uero regis uidẽti confuſionẽ, memoria reddita eſt Ioſephi, eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ, & accedens ad

Pincerna ſomnij ſolutionem quærit

Solutio ſomnij

Piſtor ſomnij coniecturam audit

Pincerna regi de Ioſeph ſuggerit

regem

regem,indicauit ei de Ioseph,& uisionẽ quam ipse uidisset in carcere pariter & euentum:& quod ipse dixerit crucifigendũ ea die pistorem: & sibi omnia secundũ interpretationem somnij contigisse,prædicente Ioseph,uinctumq; cum asserens à Putiphare principe coquorũ ut seruum,quũ diceret semetipsum Hebræorũ nõ humilis esse generis,nec gloriæ paruæ, Hunc,inquit,euocãs,nec propter modernã eum calumniam culpans,quæ tuis somnijs indicantur agnosces.Iubente siquidẽ rege Ioseph ad suum uultum adduci, obediunt famuli,diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram comprehendens: o iuuenis,inquit,tu enim mihi nũc optimus, & prudentia dignissimus testimonio mei famuli nunciatus es: his ergo bonis,quibus iste participatus est,etiam me fac esse consortẽ, pãdens quæcunq; somniorum prænunciant uisiones. Nolo autem te ullo terrore constrictum,blandiri sermone fallaci,& delectabile facere,si re uera sit triste quod uidi. Putabam enim circa fluuium ambulans,uidere me boues pinguissimas, simul & magnitudine præcipuas,numero septem,gradiri de pascuis ad paludẽ,alias uero tantas numero proxima de palude currere, ualde tenuissimas & ad uidendũ deformes. Quæ dum deuorassent pingues & magnas,nihil adiutæ sunt,crudeli fame detentæ.Post hanc uisionem de somno surgens,& turbatus, quidq; esset uisio hæc apud me cõsiderans, rursus in soporem solutus sum, & uidi secundũ somnium multo mirabilius priori, quod me etiam potius terret atq; cõturbat.Spicas septem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas,& reclinatas ex fructu, & aptas ad messem: & ad hæc alias septem spicas inanes,& infirmas nimia siccitate. Quæ conuersæ,ut consumerent speciosas spicas,stuporem mihi fecerunt. Ioseph autem respõdens,ait: Visio quidẽ ista rex,licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; significat futurorum, Quot enim boues uidisti,animal in aratro fortissimũ, à peioribus deuoratas, & spicas à minoribus fuisse cõsumptas,famem Aegypto & sterilitatem æquis totidem annis prænunciat,æquis scilicet primo temporibus felicitatem ferentibus,quorum ubertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur. Erit ergo difficultas rerum necessariarum, quæ inemendabilis uehementer existat. Signum autem hoc est,quoniam exhaustæ boues quæ consumpserant meliores, satiari minime ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet,futura prædicit hominibus: sed ut præscientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu siquidem congregans bona tempore primo futura,facias, ut calamitatem uẽturam Aegyptiorum terra non sentiat.Mirante itaq; rege prudentiam sapientiamq; Ioseph, & consulente quemadmodum ubertatis tempora dispensarentur, ut posterior sterilitas leuior esse uideretur,huiusmodi consilium dedit,ut frugum parcitas haberetur,& non affluenter Aegyptios his uti permitteret, sed quantum sufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero superessent, sterilitatis seruarentur in tempora:recõdiq; monebat triticum ab agricolis perceptum, ut ad sata tantummodo & expensas ministraretur alimentorum. Pharao utrunq; admiratus in Ioseph,& interpretationẽ somnij pariter & consilium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret ea,quę populo Aegyptiorum & regi æstimaret utilia:inuentorem scilicet huiusmodi uiæ,etiam dispensatorem optimum fore cõfidens. Ille uero potestate sibi à rege collata,ita ut eius uteretur signaculo, & purpura uestiretur, per uniuersam terrã ductus uehebatur in curru:frumentumq; agricolis sufficiens ad semen,& pabulum singulis metiens,nulli causam significabat,pro qua talia peragebat.

Somnium Pharaonis

Solutio somnij

Ioseph Aegypto præficitur

Quomodo

Quomodo Ioſeph totius Aegypti adminiſtratione accepta geſſerit ſe erga ſuos fratres. Caput V

Gene.4. TRiginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat,& omni honore collato ſibimet à rege fruebatur:quem appellauit Pſonphtonſanicon, uidens eius intellectū inopinabilem.Significat autem hoc nomen inuentorē abſconditorū.Duxit autem uxorem ualde digniſſimā filiam Putipharis,qui unus fuit Heliopolitanorum ſacerdos,adhuc uirginē,nomine Aſſeneth, cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filij duo,ante ſterilitatis tēpus:Manaſſes quidem ſenior,quod nomen ſignificat obliuionē,eo quod per felicitatē obliuio ei infelicitatis acceſſerit:iunior uero Ephraim, quod reſtitutionē ſignificat,eo quod redditus eſſet libertati maiorum.Aegypto ſiquidem,ſecundū expoſitionē ſomniorum Ioſeph,ſeptem annis beatiſſime tranſigente,fames iam annum tangebat octauum:& eo quod nō præſenſiſſent caſurū ſu per ſe malum,laborantes in eo crudeliter omnes,ad regis ianuas cōfluebant.Ille uero Ioſeph uocauit, qui eis frumentū uendidit,factus multitudinis ſine dubio ſalua tor:& mercimoniū non cū prouincialibus tantūmodo faciens,ſed etiā paratus uendere peregrinis: omnesq; homines ſecundū cognationes ſuas Ioſeph ſolatia mere Gene.24. bantur,eius felicitate utentes. His ita geſtis, dum Chananæa fame crudeliter uexaretur,omnē namq; terram hæc peſtis inuaſerat, miſit etiam Iacob filios uniuerſos in Aegyptū cōparaturos frumentum,confidens licere tritici cōmercium fieri peregrinis:Beniamin tantūmodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus: & erat Ioſeph cōſanguineus.Illi ſiquidē in Aegyptum uenientes,adierunt Ioſeph,frumētum emere ſupplicantes.Nihil enim erat,quod non illius cōſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioſeph honor exhiberetur.Qui dum cognouiſſet fratres,nihil de ſe cogitātes,eo quod adoleſcens quidē ab eis abſceſſerat:ad hanc uero ætatem ita peruenerat,ut figura etiā eis ignotus eſſe uideretur:quum magnitudine quoq; dignitatis neq; ſuſpectio proueniret,tentabat eos ut dicerēt,quā haberēt de rebus omnibus uolūtatē. Quibus frumēta quidē nō uenūdabat,exploratores uero rerū principis eſſe dicebat:& ex multis quidē locis eos eſſe congregatos,excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſerere:impoſſibile dicēs eſſe uiro priuato tales filios,& forma ita clariſſimos enutrire,quum regibus tot filiorū copia eſſet ualde difficilis:ut per hæc etiam de patre quæ proueniſſent latenter agnoſceret,ſimiliter & ut de fratre ſuo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illū,ut in ſe quoq; peccauerāt,aliquid deliquiſſent. Illi aūt erant in tumultu pariter & timore maximo cōſtituti, periculum putantes ſibimet immimere,nihilq; de fratre mente ſua percipientes:& aſtantes reddebant pro cauſis ſingulis rationē,Ru-

Oratio Rubē pro fratribus ad Ioſeph

ben ita concionante primitus,qui eorū ſenior exiſtebat: Nos,inquit,non pro leſione uenimus huc,neq; regis negocijs aliqua mala facturi, ſed egentes ſalute,& refugio malorū,quæ regionē noſtram obtinere noſcūtur,ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolū ſubuenire ciuibus propriis,ſed etiā peregrinis mercimoniū propoſuiſſe frumenti audiuimus,ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis.Quia uero ſumus fratres,& cōmunis nobis eſt ſanguis, clarum quidem hoc facit familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem nobis eſt Iacob uir Hebræus,cuius exiſtimus filij duodecim,ex matribus quatuor:quibus omnibus uiuētibus felices eramus:uno uero mortuo Ioſeph,res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater immenſum in eo protrahit luctum:& nos ex calamitate defuncti,& ærumna ſenis

ha ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curámq; patris, & noſtrorum prouidentiam Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum noſtram agnoſcere, ſi quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere Ioſeph, ut eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcens uiuere, ſtatrémq; Beniamin minime interiſſe, tunc quidem in carcerem eos quaſi per otium diſcutiendos iniecit. Tertia uero die educens eos: quando, inquit, aſſeritis, neque pro malignitate rerum principis huc ueniſſe, & eſſe fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis; ſi relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile paſſurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuerſi fueritis ad me, fratrem quem reliquiſſe uos dicitis domi, uobiſcum pariter adducentes: hoc enim erit ſignum credibile ueritatis. Illi uero in maioribus malis conſtituti flebant, & inter altetutros de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcebant: tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo ulciſcente, talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentiæ ſermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioſeph generaretur utilitas: illos uero quicquid mali ſuſtinerẽt, pro uindicta illius faciente deo, fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere. Omnes autem, Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum eſſe iuſtiſsimum. Videns autem eos Ioſeph ſic æſtuantes, per cõpaſsionẽ ceſsit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, diſceſsit. Et poſtquam reliquit eos, iterum uenit ad eos. Et retinens obſidem Simeon pro reuerſione fratrum, illos ſumentes mercimonium tritici, abire præcepit: iubens miniſtro, ut pecuniã quã pro frumenti emptione detuletãt, oneribus eorũ latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananęam, nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum contigiſſet: & quod quaſi exploratores regis illuc ueniſſe ſint crediti: dicentibusq; ſe fratres, & undecimum apud patrem reliquiſſe, creditum eis non ſit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Beniamin ueniret, & fidem de his quæ à ſe apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabãtq; patrẽ, ut nihil metuens, cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob autem nihil omnino placebat ex his quæ à ſuis filijs erant geſta: & dum de Simeon detentione grauiter ferret, ſtultiſsimum iudicabat, Beniamin quoq; his malis adijcere. Et ille quidẽ neq; ſupplicantis Ruben ſermonibus flexus eſt, licet filios ſuos traderet: ut ſi quid Beniamin in itinere paterẽtur, occideret eos auus. Illi uero hæſitabant in his malis, quos potius conturbabat argentum, quod in ſaccis miſſum latentet inuenerant. Tritico uero quod delatũ fuerat iam deficiente, & fame magis inualeſcente, coactus neceſſitate Iacob, Beniamin deliberauit deſtinare cum fratribus. Nõ enim poterant in Aegyptum uenire, niſi pergerent cum ſua promiſsione. Quumq; famem augeri quotidie conſpiceret, filijs ſupplicantibus, quid aliud de præſenti faceret, non habebat. Iudas autẽ quum & in alijs eſſet uir audax, & in his apud eum fiducialiter auſus eſt: dicẽs: nõ eum debere de fratre metuere, neq; aliquid aduerſi ſuſpitione concipere: quoniam nihil circa eum agendum, ubi deus prouiſor eſſet: & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manẽte omnino contingeret: eos autem ſic palàm in perditione pueri adijcere non debere, nec alimentum ex ubertate Pharaonis promiſſum, propter

Retẽto Simeone fratres ſinit abire

Geneſis 54

puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum autem & de ſalute Simeon: ne dum parceretur profectui Beniamin, ille perimeretur: deo autē de illo eſſe credendum. Quo exhortante atq; dicēte, aut ſaluum reuocari filium, aut ſe cum eo remāſurum atq; uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Beniamin & duplex tritici precium: ſimul & quæ apud Chananæos naſcuntur, unguenta balſami, & ſtacten, & terebinthum, & mel, munera Ioſeph direxit portanda. Multæ uero in egreſsione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter & ab illis. Ille nanque ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet, cogitabat: illi uero ſi fratrem incolumē reperirēt, nihil pro eorum triſtitia perpeſſum mali. quotidieq; eis mœror ingerebatur. Et ſenior quidē feſſus tolerabat: illi uero ibant in Aegyptum, ſpe meliori triſtitiam curaturi rebus præſentibus. Quum uero in Aegyptum peruenisſent, ſucceſſerunt apud Ioſeph. Timor aūt eos non fortuitus perturbabat, ne propter tritici pretiū crimini ſubiacerēt, uelut ipſi furtum ſub calliditate geſsiſſent: & apud præpoſitum Ioſeph multis ſatisfactionibus utebantur, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis inueniſse pecuniā: eamq; nūc reportaſse. Illo itaq; reſpondente, ſe etiam quod dicerent nō ignorare, releuati ſunt à timore: ſoluensq; repente Simeon, cum fratribus eum eſſe permiſit. Veniente uero Ioſeph à miniſterio regis, ei munera proferebant, & ſciſcitanti de patre dicebāt, quod eum incolumem reliquiſſent. Ille uero cognoſcens ſupereſſe Beniamin, ſi iſe ſet iunior frater interrogabat, quē utiq; in præſenti cernebat. Quibus reſpōdētibus ipſum eſſe, ait, deum ſemper omnium eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſsione motus ad lachrymas, diſcedebat, nolens ſemetipſum fratribus demōſtrare: ſumpſitq; eos ad cibū fecitq; diſcumbere, ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dū circa recumbētes benignus exiſteret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Beniamin cum alijs dimittitur

Ioſeph fratrem Beniamin ut furē retinet: tandemq; ſe fratribus manifeſtans, patrem cum tota domo ad ſe accerſit. Caput VI

Geneſis 44

DVm uero poſt cœnam in ſoporem fuiſſent conuerſi, iuſſit præpoſito ut & triticum eis menſuratum daret, precium q; rurſus in eorum ſaccis abſcōderet: in onere uero Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum ſumere uolens: utrum aliquando auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eū, tanquam nihil mali ipſi gerentes, ad paterna limina remearēt. Quum uero famulus mandata feciſset, die facto, nihil horum ſcientes Iacob filij, diſcedebant, recipientes etiam Simeon, & duplici gaudio cōgaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin reuocantes, ſicut promiſerant, patri. Qui dum abirent, inſequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur immiſsum: & inopinabili equeſtrium inuaſione turbatos, cauſamq; ſciſcitantes, pro qua ſic ueniſsent: illi maliuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuiſsent, neq; munera neque hoſpitalitatem Ioſeph memoria retinentes, præſumpſerint iniqua in eum committere: & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniuſta ſecum lucra portarent: amiciamq; Ioſeph, ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude, ſecundo loco ponentes: minabanturq; eis ſupplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterij famulum latuiſsent. Cognoſcetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo paſsi fuerimus, ſcituri tamen repente uos eſse puniendos. Hæc & his maiora in eos dicēs famulus increpabat. Illi uero neſcientes hoc factum

ctum,eius uerba deridebãt,leuitatemq; uerborum illius famuli mirabantur: quod talẽ cauſam uiris præſumeret inferre:qui dum precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquam retinuiſſent, ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent,multo potius ab huius maleficij uoluntate recederent:& quia rei perſcrutationem negatione iudicabant eſſe fideliorem,famulum requirere imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſe comperiretur,omnes eſſe puniendos. Nihil enim ſibi conſcij habebãt fiduciam, ut putabant,omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionem fieri exigebant, unius uero fore ſupplicium,qui in furto fuiſſet inuentus.Et dum quærerent,omnesq; iam cæteros pertranſiſſent,ſecundũ inquiſitionis modum ad Beniamin nouiſsime peruenerunt:non ignorantes, quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes.alij ſiquidem de ſuo timore liberati, de Beniamin uidebantur eſſe ſoliciti:confidebant tamen,quia nec in illo poſſet maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti, uelut eis multum proceſſuris,impedimentum itineris attuliſſent. Quum uero ſcrutantes onus de ſacculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent,in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt:& indumenta rumpentes, flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum, ſecq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum, ex eo quod iam credentes ſe triſtitiam deuitaſſe, rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illum triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes,qui uim patri feciſſent, ut eum cum eis unà dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin, ad Ioſeph ducebant:fratresq; pariter ſequebantur.Ille autem dum illum quidem cerneret in cuſtodia poſitum, illos autẽ luctuoſo ſchemate laceratos:quid,ait,ô maligni aut de meã clementia,aut de prouidentia dei cogitantes,talia in hoſpitem & benefactorem facere præſumpſiſtis? Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute Beniamin: & rurſum recordantibus dicentibusq; beatiorem eſſe Ioſeph, qui ſi quidem mortuus eſſet,à uitæ triſticia liber eſſet:ſi uero uiueret,quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus autem ſe eſſe amaritudinem patris, quia triſtitiam quã pro illo hactenus haberet, etiam de Beniamin ipſi ei rurſus adijcerent: Ruben etiam eos inter hæc uehementius increpabat.Ioſeph ergo dicente, illos quidem à ſe abſolui, à quibus in nullo fuerat læſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris: neque enim iuſtum eſſe illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant,neque eos cum fure puniendos, ſed etiam abeuntibus ſe præbere ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor,& dolore huiuſmodi paſsionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat,ut adoleſcentulum dirigeret,& in alijs erat uir efficax, pro fratris ſalute ſe decreuit opponere: Licet crudelia,inquit,opera commiſerimus in te, & ſupplicio digna,iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento,licet non ſit iniquitas omnium,ſed unius iunioris:tamen deſperantibus de eius ſalute, ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate,& euadendi nobis,te pollicente,periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens,nec malefacta conſiderans, ſed ad tuam naturam conuerſus, uirtutem potius exerce non iram,qua alij cum fortitudine parui ſint,non in maximis ſolummodo,ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimus,neque uincaris ab ira,ut eos perimas,qui neq; ſuam potuerũt tueri ſalutẽ,ſed à te eã ſumere poposcerunt.Nõ enim modo eam primitus nobis donas,ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem,uelociter & opulentiam donaſti ciborum,& noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti, quæ periculum ſuſtinẽtes à peſte famis erant

Inquiſitio ſit per ſingulos filios Iacob

Beniamin quà ſi reuscapitur

perẽt. Nec deſpicias pereũtes egeſtate rerum neceſſariarũ, nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quòd à te nobis ſplendidiſsime collatum eſt, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiã nutriſti: animasq; quas fame laborare non paſſus es, à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnum, ut & animas nobis dones, & præbeas indigentibus unde poſſint permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe, uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtẽdere: nosq; in hæc ærumna conſtituiſſe, ut iniquitatibus in te peccantium uidereris ignoſcere, & nõ ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ adminicula condonares: quanquã & hoc magnũ eſt, ſi beneficiat inopibus: principale tamen exiſtit ſaluare quenquam eorum, qui pro delicto in ſe cõmiſſo debeant pœnas exoluere. Nam ſi paruas læſiones delinquentibus dimittere, laudem attulit multis, iracũdiam cohibere in his, pro quibus uita peccantium ſit obnoxia, diuinæ cognoſcitur eſſe naturę. Et ego quidem niſi patrem ſcirem quemadmodũ in amiſsione filiorum affligitur propter Ioſeph mortem, nequaquam quãtum ad nos attinet, ſalutis uerba proferrem, niſi forſitan hoc tuis moribus donarem: quorum eſt proprium etiam hos ſaluare, qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quęcũq; uelles: Nũc autem non noſtri miſerentes, licet iuuenes ſimus, & nondum fruentes uitæ bonis, moriamur: ſed de patre cogitantes, & ſenectutis illius miſerentes has tibi preces offerimus, & cõmendamus animas noſtras, quas tibi noſtra malignitas tradidit ad ſupplicia perferẽda. Nam neq; ille malignus eſt, neq; nos tales futuros genuit: ſed quũ ſit benignus, & ut experiatur talia, non ſit iuſtum, etiam nũc abſentibus nobis, pro nobis ſuſpectus affligitur. Quũ autem audierit perditos, etiam cauſam mortis amariſsimæ ſuſtinebit, & ob hoc uitã ſuã multo citius derelinquet: ita ut eũ conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat, peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum; & dum ad alios ſtudeat noſtra bona pandere, ut noſtri actus neq; ſentiantur, efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus, licet mala te noſtra commoueant, tuam iuſticiã dona patri: ut propter illius miſericordiam maiora dicaris facere, quàm cogaris pro noſtra malitia: nec ſenectus eius in deſolatione defecta conſiſtat, aut noſtra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem, & tibi honorem præſtabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea ſine paſſione ſeruaberis à deo patre cunctorum: in quo per cõmunionẽ huius nominis pie agere cõprobaberis, noſtri patris habendo miſericordiã, ne fraudatus filius aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utiq; poteſtatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differentis. Nam dum quilibet in utrunq; habuerit poteſtatem, optimũ eſt ut hac in bonis utatur: & poteſtatem quæ in malo eſt, tãquam ſi nõ ſit, obliuiſcatur: quaſi hoc ſolum cõceſſum ſit, ut de ſalute ſit cogitandum. Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcẽdo fratri, in quibus infeliciter egit: neq; enim uita nobis eſt hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quaſi defuncto. Supplicamus ergo domine, ut ſi decreueris fratrem noſtrũ occidi, nos cũ eo punias, tãquã delicti participes. Non enim patimur noſipſos, quaſi propter mortui tribulationẽ afficere: ſed tanquã ſimiles eius malitiæ exiſtentes, ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit, nec dum prudentia roboratus, & humanum eſt talibus ueniam tribui, hoc tibi relinquo, & ulterius uerba proferre ceſſabo: & ſi quidem nos condemnare uolueris, ea quæ dicta non ſunt, non uidebuntur

nos

nos ad triſticiam deducere: ſi uero abſolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conſcientia reuolue, quia non ſolummodo nos ſaluabis, ſed etiam uitam redonabis: propter quod potius iuſtior apparebis, quando plus nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus. Si autem culpam caſtigare mauis, me magis pro iſto caſtigãs, hunc patri remitte: ſi uero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruum, ego utilitatibus tuis miniſter potior, quanto aptior, ſicut uides, ad utraſque paſſiones exiſto. Iudas itaq; omnia ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habens, proſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph, ſi quo modo eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiam fratres uniuerſi flentes, & ſemetipſos pro anima Beniamin neci tradentes. Ioſeph autem animi ſui paſſionibus uictus, & nequaquam ualens iræ tolerare figmentum, iuſſit quidem abire præſentes, ut fratribus ſe tantummodo demonſtraret. Diſcedentibus autem omnibus, ſemetipſum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidem ueſtram atq; fauorem circa fratrem ueſtrũ ualde collaudo, & meliores quàm ſperarem ex his quæ in me cogitaſtis inuenio. Hæc autem omnia feci, experiri uolens amorem ueſtræ fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe, ſed dei uoluntate factum eſt: quo & nunc bonorum adeptio, & in futuro, ſi propitius deus nobis fuerit, conferenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatã cognoſcens, talesq; uos circa fratrem inueniens, neque illorum quę in me commiſiſſe putamini, ulterius recordabor. Ceſſabo autem & ab odio malignitatis, quod ſuper his habebam: & tanquam fuerint uolũtate dei completa, & ſtatus præſentis mihi uos ſitis occaſio, gratiam me habere profiteor: uosq; ipſos uolo illorum obliuionem ſumentes, magis delectari in illo, quod tunc inconſiderate feciſtis, dum ad huius termini qualitatem cauſa peruenerit, quàm confuſionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideatur uos contriſtari, quod aduerſum me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta ſunt, ite hæc nunciantes patri: ne etiam pro ueſtra conſumptus ſolitudine, ſplendorem meæ felicitatis obſcuret: ſi ante quàm ad meum ueniens uultum, præſentium q; rerum potitus, hac luce priuetur. Ipſum ergo, ueſtrasq; coniuges, liberos quoque, & cognationem ſumentes, huc migrate. Non enim abſentes oportet eſſe bonorum meorũ mihi chariſſimos, inſuper & fame annis adhuc quinq; per mãſura. Hæc quũ dixiſſet Ioſeph, amplexus eſt fratres. Illis uero in lachrymis & in triſtitia conſtitutis, ſuper eo quod cogitauerant contra illum, potius uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis: Rex autem audiens uenisſe ad Ioſeph fratres, lętatus eſt eximie: & tanquam in proprijs bonis affectus, præbenda eis & uehiculà tritici plena, aurumq; ſimul & argentum patri portandum decreuit: ſumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem patri ferenda, alia ſibi ſingulis habenda, gaudebant: maioribusq; muneribus donato Beniamin, exultantes abibant. Genesis 45

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Aegypto, & clarus haberetur, deſcendit ad eum cum tota domo ſua Caput VII

QVum ergo reuertentibus filijs, Iacob de Ioſeph cognouiſſet, quia non ſolum euaſiſſet mortem, pro qua degebat in luctu, ſed etiam uiueret clara felicitate, & cum rege totam Aegyptum ſua prouidẽtia gubernaret, nihil quidem horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei,

Geneſis 64 & ipſius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defeciſſet, repente tamen profectus eſt ad Ioſeph. Et quum peruenisſet ad puteum iuramenti, ſacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatem Aegypti, filijs amantibus habitationem prouinciæ, nequaquam ad Chananæam ſoboles eorum reuerſa teneret eam, ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: ſuper hæc autem formidans ne prius à uita recederet, quàm ad Ioſeph faciem perueniret. Dumq; has haberet cogitationes, in ſoporem reſolutus eſt: aſtititque ei deus, & ſecundo nomine uocans, reſpondentiq; quis eſſet, ait: Non eſt iuſtum ignorare te deum, qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit, & poſt eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuaſſet, hunc ego tibi reſtitui: & meo fauore ſolus in Meſopotamiam miſſus, & bonas nuptias adeptus es, & filiorum multitudinem, pecuniarumq; plenus ad propria remeaſti: permanſitq; tibi omne genus prouidentia mea ſaluum, & Ioſeph filium tuum, quem te perdidiſſe putabas, ad maiorem bonorũ adeptionem culmenq; perduxi: & Aegypto dominũ, ut paululum à rege uideatur differre conſtitui. Aſſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia, uitamq; tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus, longumq; per ſeculum tuam ſobolem in principatu & gloria manſuram prænuncians, eamque in terra quã promiſi conſtituendam. In hac ergo uiſione confidens, promptior in Aegyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta. Nomina uero eorum ſignificare mihi nõ uidetur & præcipue propter difficultatem eorum: ut tamen oſtendam eis, qui non arbitrantur nos de Meſopotamia eſſe, ſed ex Aegypto: neceſſarium iudicaui nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erant duodecim, quorum Ioſeph iam prius abierat. Eos uero qui poſt eum profecti ſunt, & eorum ſobolem demonſtrabo. Rubẽ itaq; fuerũt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Carmi. Simeon autem ſex habuit: Iemuel Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Saul. Leui quoq; filij tres fuerunt: Gerſon, Caath, Merari. Iudæ autem filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autem nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Iſachar quatuor habuit: Tholas, Phuua, Iob, Simeõ. Tres autẽ Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iaheleel. Hoc ergo genus de Lia deſcendit, cum qua etiam aſcenderat & filia eius Dina. Sunt ergo iſti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioſeph quidem fuerunt filij: Manaſſes, & Ephraim. Beniamin autem decẽ: Bela, Becher, Aſbel, Gera, Noeman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero ſeptem & quadraginta: & legitimum quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uero famula Rachel fuerunt Dan, & Nephtalim: quem ſequebantur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iezer & Silan. Dan autem unigenitum habuit filium Aſom. His itaque additis ſuper illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aſer nati ſunt ex Zelpha, quæ fuit famula Liæ: fueruntq; filij Gad, ſeptem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aſer fuit filia Sara, & maſculi numero ſex, quorum nomina ſunt: Iemna, Ieſua, Ieſui, Beria, Heber, Melchiel. Iſti quum ſint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus completur, reputato cum eis Iacob. Cognoſcens autem Ioſeph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occurſurus egreſſus eſt: eiq; in ciuitate, quæ Heroum uocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; lętitia penè ad defectum mortis uſque peruenit, ſed eum recreauit Ioſeph

Genealogia filiorũ Iacob

licè

licet nec seipsum retinere potuerit, ut propter nimiam lęticiam talia minime sustine ret, non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipse quenque fratrum suorum sumens pergebat ad regem, dicturus ei aduenire Iacob cum genere suo. Ille uero hoc lætus audiuit, iussit que Ioseph, ut diceret eis, quam uitam se habere delectarentur ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos pastores eos esse respondit, nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle: & ut non seperatim, sed ut omnes pariter habitarent, atq; prouidentiam facerent patris, quatenus & Aegyptijs gratus esset, & nihil quod illorũ esset, istis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuersatio pastoralis. Veniente uero Iacob ad regem, & salutante pariter, & pro eo orante, Pharao sciscitabatur, quanto tempore iam uixisset. Illo uero centum & triginta annorum se esse dicente, longinquitatem uitæ Iacob miratus est. Cum uero dixisset, quod paucio res annos uixerit quàm eius maiores, concessit ei ut cum filijs suis in Heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & pestis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret, non enim crescebat (ut mos erat) neq; pluerat deus, quum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de suis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunque pars esset terrę aliqua, hanc pro precio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionum domino facto, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio, præter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit, sed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egestatem alimẽ totum uenire cogerentur. Imminuente uero fame, & fluuio terram inundante, & fructus ea abundantes referente, Ioseph ad unam quanq; ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine congregata, eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui, in toto redonabat, & uelut possessionis propriæ laborem eos amare poscebat, quintam solummodo partem frugum regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos lætitia comprehendit, ob quam rem præcepta quoque sunt constituta. Hoc ergo modo dignitas Ioseph apud Aegyptios prior habebatur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugum partem regi persoluere deberent, apud reges etiam posteros lex ista permansit.

Genesis 47

Fames inualescit et Ioseph frumenta uendit

De morte, & sepultura Iacob & de morte Ioseph & fratrũ eius Cap. VIII

IAcob autem septem & decem annos in Aegypto commoratus est: & languore confectus præsentibus sibi filijs, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & prædixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananæam, quod etiam multis post temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis præconijs prætulisset, quia malorum memoriam circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus soleant repensari, præcepit quoq; suis filijs, ut Ioseph natos, Ephraim & Manassen in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananæam, de quibus post hæc loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quum uixisset annos septem & quadraginta simul & centum in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; pro

Genesis 47. 48. 49

Iacob languescit

Iacob moritur

meruit, quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; concedente sibimet rege, patris corpus in Hebron reducens, multa largitate sepeliuit. Fratribus autem reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ultetius circa eos mitis existeret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neq; talium haberent suspicionem: multáq; bona quæ secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuisset impendere, de-

Ioseph moritur

reliquit. Mortuus est autem & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponens, potestatémq; suam humiliter agens: quod nei que huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora post uitam illorum reportãtes

Ossa Ioseph

posteri eorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime, quando Hebræi egressi sunt ex Aegypto, in Chananeã reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibusq; laboribus obtinuerint Chananeam, significabo: causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorũ Israel in Aegypto: & de natiuitate Mosi educatione q; & de sacrorum scriba, qui uoluit interficere puerum. Cap. IX.

Exodi 2

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus existentibus, & alijs libidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israelitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atq; diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quæ meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israelitas, studebãt uarias illis inferre miserias. Fluuiũ nanq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatibus ædificare, & fossata circũducere, ut eas inũdare fluuius non ualuisset, & pyramidas ædificare præcipiebãt, ut nostrũ hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringentorum annorum tempus in his miserijs extiterunt: erátq; hæc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israelitas consumere, illi uero meliores semper eorum se præceptionibus exhiberẽt. Dũ uero in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerẽt in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, hu-

Præsagium de Mose

iusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere uerita tem) enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Israelitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autẽ suo cremento Israelitarum genus, uirtuteq; transcẽderet uniuersos, & gloriam in perpetuũ memorabilem possideret. Cuius consilio iussit rex, ut omne masculinum quod ex Israelitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earum obstetuare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus eorum occulte præsumerent, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & nõ tantum dolentes quod filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarẽt: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deletur genus, quando nati quidem eorum necabãtur,

ipsi

ipsi uero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo posi-
ti, contra uero dei uoluntatem nemo poterat prævalere, nec si innumeris hoc arti-
bus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorum scriba, latenter regia cau Exodi.
tela nutritus est, & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus
est, quod hoc modo gestum est: Ammiramis unus Hebræorum nobilis, cum me-
tueret pro cuncta gente, ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter
hoc ferret, ne uxor eius pareret: dumq; in hæsitatione consisteret, ad dei supplicatio
nem conuersus est, rogans, ut aliquam miserationem hominũ haberet, qui in nullo
eius religionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerum libertatem, pro quibus il
lo in tempore affligebantur. Deus autem misericordiam eius habens, & ad suppli-
cationem eius aures inclinans, astitit ei per somniũ, & nequaquã eum desperare de
futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ se dicebat habere memoriam. Et propterea
retributionẽ esse præbiturũ: & dudum quidẽ eorum maioribus hoc donasse, ut ex
paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Mesopota
mia in Chanaan uenisse, factumq; locupletẽ: & inter alia dum uxor eius ad genus
fuisset primitus sterilis, deinde eius uolũtate ad hoc habilis facta, genuisset filium;
& reliquisset Ismaeli quidem & qui ex eo fuerũt, Arabiam regionem: Cheturæ aũt
filijs Troglodyticen: Isaac uero Chananæam. Qui dum meo, inquit, pugnasset au
xilio fortiter, semper uicit. Iacob autem etiam contribulibus suis fuit ignotus, qui
deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam suis posteris dereliquit.
Qui cum septuaginta in Aegyptum uenit, & ultra sexcenta milia iam estis effecti.
Nunc autem me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito prouidentiam communiter ha
biturum. is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere de
creuerunt quæ ex Israelitico semine generantur, tuus erit. & disperdet quidem eos
qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus
ab Aegyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius memoria quantiscunq; tempori-
bus permanserint uniuersa apud homines, non solum Hebræos, sed etiam alienige
nas gentes, me utiq; & alia præbente tibi, & his qui de te nascituri sunt. Erit autem
etiam ei frater huiusmodi, qui meum habeat sacerdotium, & ipse & qui de eo fue-
rint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uisio fuisset ostensa, surgens Am
miramis indicauit hoc Iochobel uxori suæ, maiorq; timor eis alloquio huius uisio-
nis instabat. Non enim de filio solummodo eis esse uidebatur formido, sed etiam
pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerant à deo, fi-
dem partus præbuit mulieris. qui custodes latuit per conceptus sui silentium, ex eo
quod non uehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidem mensibus apud se-
metipsos occulte nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne
captus regiæ iræ succumberet, & ipse cum puero deperiret, & dei prouidentiam ex-
cluderet, deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti, prouidentiamq; laten-
di hanc esse iudicauit. Nam illud erat incertum, cum periculum immineret non so-
lum puero, qui occulte nutriebatur, sed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem
habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiserat esset mendax. Hæc cogi-
tantes, nas rotundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine præpara-
runt, quod sufficeret ut infans ibi spatiose iaceret. Deinde unxerunt illud bitumine. Tritũ mẽsium
Natura nanq; bituminis est, ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ possit coer- Moses exponi
cere. Illic ergo mittentes infantem & circa fluuium ponentes, eius salutem domino tur
reliquerunt

reliquerunt, et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat. Maria uero pueri ſoror, matris iuſſione cuſtodiebat, quò illud uaſculum portaretur intendens. Tunc itaque deus oſtendit humanam prouidentiã nihil eſſe: ſed omnia quæcunq; uult ipſe fieri, effectum optimum protinus adipiſci: nec prævalere quidem eos, qui pro ſua cautela alios quocunq; condemnare nituntur interitu, multóq; ſtudio hoc implere conantur, cum inopinabiliter illi ſaluentur, & penitus ex medio periculorum inueniãt ereptionem, dei ſolius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantem geſtum, aperta uirtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa litus fluminis, portari à fluuio illud uas cõſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iuſsitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quę daret infanti mamillã. Quæ non accedente ad illius ubera, ſed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his aſſiſtens quæ fiebant, non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ô regina has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habẽt. Si uero aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iuſſit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſſit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitũ eſt, eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uero ſaluatus. Cõponentes itaq; hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerũt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Caath, qui natus eſt de Leui: Leui uero de Iacob, qui fuit ex Iſac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multo ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus, deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpatium. Nam quantum ad ſpeciem, nullus erat ita ſeuerus, ut Moſen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multisq; contingebat, dũ eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aſpectũ pueri, & ea in quibus uidebantur ſtudium habere, deſererent delectati potius eius uiſione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter exiſtens, retinebat inſpicientes. Hunc ergo cum talis eſſet, Thermut ſibi filium adoptauit, cum ſobolem legitimã non haberet. Et cum aliquando portaſſet Moſen ad patrem oſtendebat eum, quaſi de ſucceſſione cogitaret, ſi uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatq;, Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortiſſimum, mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidẽ decreui filium eſſe, tui uero imperij ſucceſſorem. Hæc dicens, poſuit in manibus patris infantem: ille uero ſumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia impoſuit ei diadema: Moſes aũt conuoluens illud proiecit in terram, quaſi per

De Thermut filia Pharaõis

Moſes ſeptimus ab Abraham

Pulchritudo Moſi

infantiam

infantiam, calcauitq; ſuis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille ſacrorum ſcriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationē principatus Aegyptij: impetum fecit ut eum occideret. & terribiliter clamans ait: Hic eſt ille puer ô rex, quem nobis deus occidendum oſtendit, ut de cætero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtenditur quod tuum inuaſurus eſt principatum. Iſto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem ſpes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cum dixiſſet, uix prævaluit eum abripere Thermut, cum etiam rex ſegnior eſſet ad eius necem, deo eum huiuſmodi propter prouidentiam ſalutis Moſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine: & Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uero eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus eſſet certus, uel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebant omnes ab eius nece. *De diademate Pharaonis*

Moſes feliciter pugnat cũ Aethiopũ rege, cuius filiã matrimonio ſibi iũgit Ca. x

MOſes itaq; prædicto modo natus atq; nutritus eſt, & tranſiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit, & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uero hebrçorũ factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cum ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorum regionē portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uero irati caſtrametati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uero turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtantesq; eorum bona, ab eis ſe non abſtinebãt. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerũt uſq; ad Memphim ad mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis prębente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filiæ, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uero ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium, & annihilans ſacerdotes, qui eum uelut hoſtem prædixerant occidendum, quaſi neſcientes quod aliquando utile foret eius auxilium. Moſes uero à Thermut exoratus, ſimul & à rege, libenter ſuſcepit hoc opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribę: Aegyptiorum quidem, tanquam & hoſtes ſuos illius uirtute deuincerent, & ipſum Moſen dolo comprimerent: Hebrçorum autem, tanquam hæc eis occaſio foret, Aegyptios omnino diffugere, quod Moſes eorũ dux eſſet. Ille uero antequam hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem, ſumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, ſed per terram: ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra iter agentibus ualde ſit ſeua, propter reptilium multitudinem, quia illic omnia hæc naſcuntur: ita, ut etiam quæ apud alios nõ ſunt, illa ſola nutriat terra, uirtute atq; malitia & aſpectu ſolito differentia: quorum ſunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra nocere nequeant, ſuperuolando non prouidentes occidant: Moſes itaq; pro cautela exercitus, & itinere eorũ innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarũ, easq; complẽs de ibidibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt, fugiunt enim *Exodi 2* *De natura ibidum*

enim eas aduenientes:& cum se celare uoluerint,flatu uelut ceruorũ arreptæ deuorantur.Ibides autem sunt ualde mansuetæ,& generi tantum serpentino feroces. Et de his quidem prætereo nunc scribere,non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis.Dum uero ad terram nutricem bestiarum uenissent,per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant,eisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens,antequam Aethiopes agnoscerent superuenit,& congressus cum eis, pugna deuicit,spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia,& terram Aethiopũ maxima uirtute uastabat. Tunc per felicitatem Moseos,cum de labore suo gustasset Aegyptiorum exercitus,fatigationem minime sentiebat:tanquam præter eum,seruitutem & nouissimum subuersionis periculum potuissent Aegyptij sustinere. Postea autem insequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes,in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam postea Cambises Meroen denominauit à sororis suæ nomine, obsidebantur.Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille,cum & Nilus circundaret eũ & circuncluderet: & alia flumina Astabus & Astaburas,fluctus difficiles obijcerent eis,qui illic trãsire tẽtarent. Ciuitas enim interior existens habitabatur, ut insula muro circundata ualde fortissimo. Et contra hostes quidẽ obiectos habet fluuios:fossata uero grandia inter muros et flumina sunt quatenus inũdari nõ posset ciuitas,aquæ illic uiolẽtia deportata.Hæc ergo res etiã illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionẽ.Cum ergo grauiter ferret Moses segnitiem exercitus,quando hostis nequaquam ad manus uenire præsumeret,tunc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit.Et dum hæc Mosen circa muros exercitum applicãtem,fortiterq; pugnantem uideret,eius efficaciam experientiamq; mirata,& desperantibus iampridem Aegyptijs,libertatis autorem eum fore bono suæ felicitatis existimãs,Aethiopibus scilicet exultantibus in his quæ contra eos gesserant, eumq; tunc in periculis existentem conspiciens,in amorem eius est lapsa crudeliter:et cum passio prævaleret,misit ad eum fidelissimum seruulorum,ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uero eius sermonem suscipiente,ut traderet ciuitatem,præbitisq; fœderibus,ut & uxorem eam duceret,et ciuitatem obtinens nequaquam pacta transcenderet:effectus uerba præuenit:& post necem Aethiopum gratias agens deo Moses nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus saluabantur à Mose,ex his odium aduersus eum habebant, & feruentioribus aduersus eum consilijs utebantur,arbitrantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuisse,innotuerunt q; regi,quid de facta cæde prouenerit.Ille siquidem apud se industriã uiri continuit:inuidia uero ductus Moseos, & oppressionis suæ formidine tractus, cõpulsusq; à factis scribis, nitebatur Moseos nece grassari.

Moses cognitis insidijs regis Aegypti,latenter effugit:& ueniens in Madian, habitauit cum Rahuele sacerdote,cuius filiam accepit uxorem. Caput xi

Exodi 2

QVi dum cognouisset eius insidias, latenter effugit: & itineribus obsessis, per desertum fugam suam expleuit. Dumq; ei ciborum esset inopia, uiribus tolerantiæ prævalebat:uenienscq; ad ciuitatem Madian,circa mare rubrum positam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, sedens super quendam puteum, ex labore & miseria quiescebat existente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu prouincialium,qui cumulum eius uirtutis ostendit,occasionem ad meliora præbens.Nam cum sint loca

inaquo-

maquosa,præcedebãt pastores,ne forte è puteis aqua exhauriretur ab alijs,& oues potu necessario priuarentur. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem uirgines sorores,Rahuelis filiæ sacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebat. Quę gregum patris curam agentes,eo quod hoc ministeriũ etiam mulieribus regionum sit Troglodytarum,sufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges suos abundanti irrigatione faciarent. Superuenientibus uero pastoribus,& uirgines expellentibus,ut aquam ipsi occuparent,Moses crudele iudicans puellas despicere,iniustitiam patientes,uiolentiamq; uirorum fugere potiorem quam iustitiã uirginum:illos quidem prohibuit uiolẽtos esse, uirginibus autem opportunũ præbuit adiutorium. Quo beneficio impetrato,uenerunt ad patrem,iniuriamq; pastorum narrantes,& solatium sibi exhibitum peregrini,rogabant ne eius benefactum illi esset uacuum,ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorẽ ita studentes,& Mosen iussit ad uultum suum adduci, iustissimæ gratiæ recompensans præmia meritorum. Cumq; uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat:eiusq; uirtutẽ admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat,sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filium,& unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio)eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moses quidem dum hæc impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahueli) degebat ibi eius pascendo greges.

De filiabus Rahuelis

De rubo qui uidebatur Mosi quasi arderet,qui tamen non comburebatur: Caput XII

POst hæc autem tempora,dum pasceret gregem,in montem qui uocatur Sina ducebat oues,qui mons est excelsus,& ad pasturas egregius, optimas herbas habens. Hic enim dum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare præsumebant: quo tamen prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis namq; depascens rubi uiriditatem,eiusq; florem, trãsijt innoxius,fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit, cum uticq; flamma uchemẽs & uelocissima nimis esset. ille autem & iam ipsam uisionem inopinabilem formidãs obstupuit,& potius dum uocem ignis emitteret,& nomine eum uocaret, uerbaq; facere uideretur:quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulasset,eo quod diuina essent,redarguit: eiq; suasit, ut procul ab igne recederet,& ut sufficerent ei quæ uiderat: cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles,nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futurã ei gloriam & honorẽ apud homines,deo præsente: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum,dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum,& cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicẽ, quam habitauerat pater uester Abraham: omnibusq; adepturi sunt bonis,ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente. iussitq; ut educens Hebræos ex Aegypto,sacrificium gratiarum actionis ueniẽs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quę uiderat,& multo potius quæ audierat: Virtuti inquit, tuæ non credere domine,quã & ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito,uesanissimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus,& nullius uirtutis ideneus

Exodi 5

Rubum ardentẽ Mosi uidet

Verba mosi ad deum

neus aut ſuadeam uerbis,quatenus cognati relinquentes terram quam nunc inhabitant, me ſequãtur,ad quam ipſe eos deducam:aut uel ſi ipſis ſatisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem cum in omnibus confidere,ſeq; ei adeſſe promittens:& ubi quidem opus eſſet ſuaſione,uerba præbiturum:ubi autem operibus,uirtutem miniſtraturum:iuſſit ut baculo in terram proiecto fieret ſerpẽs, quo
Exodi 4 ſigno crederet promiſſa ſe perceptũrum. Hoc dum feciſſet,draco repebat conuolutus ſpiris ingentibus:& tanquam contra perſequentes,ſuum caput ſæuiſſimum inſurgebat,qui deinceps factus eſt uirga. Poſt hoc uero mitere eum dextram in ſinũ præcepit:obediẽsq;candidam & uelut niuei coloris eam protulit:poſt quod tamẽ ad ſolitum eſt reuerſa. Iuſſusq; iterum aquam de proximo ſumere, eamq; in terrã proijcere,uidit eam colore ſanguineo factam:mirantemq; in his confidere præcipiebat deus,& adiutorem ſibimet eum noſſe maximum,& ſignis his ad credendũ apud omnes uſurum:dicebatq;:Miſſus à me,ſecundum mea mãdata facies uniuerſa. Iubeo ergo te in nullo tardãtem ad Aegyptum feſtinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in ſeruitute conſiſtere. Moſes autem non diffidens in his quæ promittebat diuinitas,inſpector utiq; talium iudiciorum, & auditor factus orabat,ut hac uirtute eodem modo experiretur in Aegypto:ſupplicabatq; ne nominis ſui deus notitiam ei celaret,ut dũ uoce eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu,inſuper agnoſceret & uocabulum ,quatenus ſacrificans nominatim eum adeſſe hoſtijs ſupplicaret. Et deus quidem ei ſuam ſignificauit appellationem,quam primitus homines nequaquam uidebantur audiſſe,de qua mihi dicere non eſt fas. Moſes itaq; illa ſigna non tunc ſolummodo, ſed ſemper & ubicunq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem ſignis diſtribuẽs, deumq; propicium & ſuffragatorem habiturum ſe credens,& domeſticos ſe ſaluare ſperabat,& Aegyptios malis afficere.

Moſes regreſſus in Aegyptum, ubi faciens ſigna & prodigia maxima, eduxit filios Iſrael de Aegypto in manu ualida. Cap. XIII

Exodi 4 AVdiensq; Aegyptiorum regem Pharaonem eſſe defunctũ ſub quo ipſe diſfugerat,petijt Rahuel,ut eius permiſſu pro utilitate cognatorũ iret in Aegyptum:ſumẽsq; Sephoram quam habebat uxorẽ,filiã Rahuelis,& filios quos habebat ex ea, Gerſum & Eleazarũ,tetendit ad Ægyptũ. Nominũ uero horũ eſt ſignificatio, Gerſus quippe Hebræa lingua ſignificat,in terra peregrina. Eleazarus aũt, qui adiutore patrio deo uſus,Aegyptios effugiſſet. Cum uero ueniſſet iuxta montem,frater Aaron occurrit ei,deo iubente. Cui Moſes ſignificauit,quæ in monte cõtigerũt,pariter & diuina mandata. Procedentibus autẽ eis occurrerunt nobiles Hebræorum,eius præſentiam cognoſcẽtes. Quibus Moſes,quoniã uerbis ſuadere nõ poterat,ſigna ſibimet oſtenſa mõſtrabat. Illi uero ſtupore eorũ quæ inopinabiliter inſpiciebant,omnino credebant,& ex omnibus erant in ſpe maxima cõſtituti, deo ſcilicet eorum prouidente ſecuritatem. Dum uero iam obediẽtes haberet Hebræos
Exodi 5 Moſes,promittentes ſecuturos ſe quæ iuberet,libertatemq; reſpicere,uenit ad regẽ illũ qui nuper ſuſceperat principatũ.& in quocunq; iuuerat olim Ægyptios ab Æthiopibus compreſſos,cum fuiſſet eorum direpta prouincia,declarauit:& quia militia & laboribus magnis uſus tanquam pro ſuis poſt diuerſa pericula non dignam retributionem acceperit,intimauit:pariter etiam quæ illi in monte Sina contigerãt,

Moſes cum uxore et filijs tendit ad Aegyptum

deiq;

deiq; uoces,& ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidem rerum,decenter expo
ſuit,rogauitq; ne diſcredẽs in his, impedimentũ dei faceret uoluntati.Deridente uc Exodi 7
ro rege,Moſes opere fecit,ut cõſpiceret ſigna,quę fuerant in monte Sina monſtra/
ta.Ille ergo dedignatus,illum quidẽ maligniſsimum appellauit, & prius Aegyptio/
rũ fugiſſe ſeruitiũ,& nunc pro ſeductione remeaſſe:& prodigiorũ opus, ſtuporẽq;
factũ,magicarũ artiũ appetiſſe remedio.Cumq; hæc dixiſſet,iuſſit ſacerdotes eaſ/
dem quas ille,facere uiſiones:tanquã Aegyptij etiam in hac diſciplina ſapientes exi
ſterẽt,& quaſi non ſolus Moſes peritus eſſet rerum,quas ipſe per deũ póſſet exple/
re:ut quod erat ualde mirabile,ſi etiam ab alio fieret, oſtenderetur, quomodo hu/
mana doctrina conſtaret.Et ponentibus illis uirgas,dracones ſunt facti.Moſes aũt
non expauit,ſed ait:Nec ego quidem ô rex,Aegyptiorum deſpicio ſapientiã: ſed
tanto melius à me hęc quàm horum magica arte ſunt facta,quanto conſtat huma
nis diuina eſſe meliora.Oſtẽdam uero,non artibus magicis,nec errore,ſed ſubſiſte/
re ueritate,quæ mihi ſunt dei prouidẽtia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixiſſet,
proiecit uirgam in terram, iuſsitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illaque obediẽs,
etiam Aegyptiorũ uirgas,quæ uidebantur eſſe dracones,deuorauit inſiliens donec
conſumeret uniuerſas.Quam in ſuo ſchemate redeuntem, denuo ſumpſit Moſes.
Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit,ſed iratus,& in nullo eum di
cens præferri Aegyptiorum ſapientiæ atq; integritati,iuſſit ei, qui ſuper Hebræos
uidebat eſſe cõſtitutus ut nullã eis præberet requiẽ,ſed maioribus q; prius eos ma/
lis affligeret.Ille uero cũ prius eis paleas pręberet ad lateres,nihil dedit ulterius:ſed
die quidem operibus eos faciebat affligi,nocte uero paleas congregare. Et cum eis
duplex hoc malum exiſteret,& ærumna per illum crudelior inſtitiſſet, ille neq; mi/
nis regis fatigatus eſt,neq; increpationibus ceſsit Hebræorum: ſed animã ſuam cõ/
ſtituit ad utraq;,ut & laboraret,& libertatem cognatis acquireret: ueniẽsq; rurſum
ad regem,ſuadebat ei,ut dimitteret Hebræos ad montem Sina,ſacrificaturos deo.
Hoc enim deum præcepiſſe dicebat, & in nullo contradicendum iuſsionibus illius
exorabat:deumq; propitium fore cunctis,ſi eos dimitteret egredi:ne prohibendo
illos ſibimet reputaret patiendum,quæcunq; patiunt,qui dei præceptionibus con/
tradicunt:qnando eis qui iram in ſe commouerint diuinam, ex omnibus oboriunt
aduerſa.Ex quibus utiq; neq; terra neq; aer ſuauis exiſtit,nec ſoboles eorum natu/
rali modo progreditur,ſed inimica omnia & aduerſa ſentire Ægyptios edicebat, &
Hebręorum populum abire ex eorũ prouincia etiam illis nolẽtibus affirmabat.Re/
ge uero Moſeos deſpiciẽte ſermones,nullamq; cõuerſionẽ ſui ad talia faciẽte,paſ/
ſiones peſſimæ,quas ſingulas explanabo, Aegyptios inuaſerũt:nec prius flectebã/
tur quàm eorum experimẽta perciperent:ſimul & quia uellet deus Moſen in nullo
eorum quæ prædixerat monſtrare fallacem:& quia prodeſſet hominibus, ut diſce/
rẽt obſeruare & facere ea,in quibus nõ poſſet offẽdi diuinitas:ne ad iracũdiã cõuer
ſus,in eorum iniquitatibus ulciſcatur.Fluuius enim eis ſanguineus dei uolũtate pro/
fluxit, & qui bibi nõ poſſet,cum fontem aquarum alium non haberẽt.Et non colo
re ſolummodo talis erat, ſed etiam ſe contingẽtibus dolores & amarum gemitum
inferebat.Eratq; talis Aegyptijs,Hebræis autem dulcis & potabilis exiſtebat,licet
naturaliter uideretur eſſe mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; hæſitans prop/
ter Aegyptios, abire permiſit Hebręos. Cũq; malũ aliquo modo fuiſſet releuatũ, Exodi 8
rurſus ſententiã permutauit,nec eos permiſit abire. Deus aũt,illo contẽnente poſt

calamitatis ablationem,& nolente à ſua malitia ſe temperare,aliam Aegyptijs intu-
Plaga ranarũ lit plagam.Ranarum nãq; infinita multitudo eorũ terras late depaſta eſt,plenúsq;
erat his etiam fluuius:& polluebatur corũ potus, & animalibus ibi putreſcentibus
fœtor cunctis noxius exhalabat ex aqua:eratq; cuncta regio huiuſmodi malo ple-
na,ebullientibus ranis & morientibus:quæ etiam domeſtica eorum habitacula ual
de uexabant:dum in cibis eorum & poculis ſæpius inuenirẽtur,& in cubilibus corũ
inhabitantes,fœtorq; crudelis erat & abominabilis,morientibus ranis ac putreſcen
tibus. Dum his ergo malis Aegyptij premerentur,iuſſit rex Moſen tollentem He-
bræos abſcedere. Cumq; dixiſſet hoc,repente ranarum exterminata eſt multitu-
do, & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturã.Pharao uero mox ut paſ-
ſionibus terra priuata eſt:oblitus calamitatis illius,rurſus retinuit Hebræos: & tan-
quam ſi plurimas paſsiones experiri uellet, nequaquã dimiſit Moſen populumq;
diſcedere,quando prius timore potius quàm prudentia eos abire decreuerat. Rur-
Plaga uermiũ ſus ergo alterius mali percuſſione,eius fallaciã diuinitas uulnerauit.Pediculorum nã-
que innumera multitudo Aegyptijs pullulauit,ex interioribus ebulliens, ex quibus
mali male conſumebantur:neq; lauacris,neq; medicamentorũ unguentis genus eo-
rũ exterminare pręualentes.Ob hãc ergo peſtẽ rex Aegypti turbatus,metuens q;
ſimul peſtem ſui populi,licet fatue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum,
cogebatur tamen à malo tẽperare,& Hebræis cõceſſit egreſsionem, Cumq; hoc
iterum leuigaretur filios & uxores obſides reuerſionis ſuę eos relinquere ſanciebat.
Vnde irritauit potius deum,credens ſe eius quoq; prouidentiam fallere,ſicut etiam
Beſtiarum paſſio Moſen.Sed ipſum latere nõ potuit Aegyptum punientem propter Hebræos.Be-
ſtijs namq; multigenis & multimodis,quarum aſpectibus nullus occurrit, corum
primum impleuit regionem, quibus & ipſi conſumebãtur, & terra agricolarum cul
Exodi 9 tura nudabatur. Siquis enim primarum paſsionum malis euaderet, hoc languo-
re & interitu hominum talia ſuſtinẽtium ſuccumbebat. Cumq; Pharao neq; ſic dei
iuſsionibus obediret,ſed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquẽdos uero
filios poſtularet:non defuit deo,unde calliditatem eius diuerſis malis & maioribus
ſuperuenientibus caſtigaret. Crudeliter namq; eorum corpora uulnerabantur inte-
Grandinis op preſſio rius corrupta,& ita paſsim Aegyptiorũ multitudo conſumebatur.Rege uero neq;
hac plaga temperante, grando uehemens (cum neq; prius in Aegypto aer aliquid
tale protulerit, neq; ſimilis apud eos hyemis tempore deſcenderit) maiorq; quàm
Locuſtarũ na ſtatio apud habitatores boreæ partis & ſeptentrionalis aeris rigore defertur, effluxit, &
fructus eorum uſquaq; contriuit. Deinde genus locuſtarum,germen quod nõ fue
rat cõſumptum grãdine,deuorauit ut eius generaliter ſpes terrenorum fructuũ de-
Exodi 10 periret.Sufficiebant namq; quemlibet ſine calliditate fatuum etiam ea quæ prædi-
cta ſunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao uero nõ
tantum imprudens,quantum malignus,ſentiens cauſam,deo tamẽ contradicebat:
iuſſitq; Moſen cum uxoribus ſuis Hebræos abducere, facultates uero eis deſerere,
eorumq; depopulandas domos.Moſe uero non acquieſcente ita dimitti eos, quos
oporteret deo ſacrificium de ſuis rebus offerre,cum propter hanc cauſam multo tẽ
Tenebrarum caligo pore moraretur,tenebræ profundiſsimæ & partem luminis non habentes, Aegy-
ptijs ſunt diffuſæ,pro quibus & uiſus eorũ aeris craſſitudine clauſi ſunt,eósq; mori
miſerabiliter compulerunt.Metuebant enim ne caligine ſimul abſorberentur.Dein
de his excuſſis,poſt tres dies totidemq; noctes dum nullatenus pœnitentiã ageret

Pharao

Pharao,propter egressum Hebræorum accedens ad eum Moses:ait:Quousq; inobediens eris uoluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Nō poteris enim aliter ab his malis eripi,nisi hæc uoluetis implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta,minatus est eius se caput auferre, si ad eum ob hāc importunitatē denuo remearet. Tūc Moses,nequaquā se de his uerba facturū dixit,sed illum ipsum cū proceribus Aegyptiorū deprecaturum fore, ut Hebræi discederent. Et ille quidem cū hæc dixisset,abscessit. Deus autē ostēdēs adhuc una plaga feriendos Aegyptios,ut dimitterent Hebręos,iussit Mosen præcipere populo,ut sacrificiū paratū haberēt:essentq; pręstructi decima die Xantici mensis ad quattamdecimā (qui mensis apud Aegyptios quidē Pharmuthi, apud Hebræos autem Nisan uocatur, Macedones uero Xanticum eū appellant) & egressuros Hebræos,omniaq; portaturos asseruit. Et ille quidem pręparatos iam habens ad egressionem Hebræos, & cōstitutos per tribus, ibidem retinebat. Cum autem instaret quattadecima dies,omnes ad egressionem tendentes,& immolantes sanguinē,domus proprias hysopi frondibus emundabāt. Cūq; cœnassent,reliquias carniū egressuri concremabāt. Vnde hactenus secundum hunc morē ita sacrificamus. Illamq; festiuitatē pascha uocauerūt, quod significat transcensionem: eo quod illa die deus transcendere eos pestem uoluit, quæ scilicet Aegyptios uisitauit. Mors enim primogenitorum ita Aegyptijs facta est,ut plurimi procerum congregati circa regalia,Pharaoni persuaderent, quatenus Hebręos sub uelocitate dimitteret. Qui uocatū Mosen abire præcepit: arbitratus fore ut si de prouincia recederent, Aegyptus ab imminēti castigatione cessaret: muneribusq; Hebræos honorabant,alij quidem ut citius egrederentur, alij uero propter uicinitatis eorum consuetudinem. Et illi quidem egrediebantur, flētibus Aegyptijs & pœnitentiam agentibus,eo quod eis fuerint sic crudeles: tendebantq; ad ciuitatē nomine *Lithus*,quæ tunc erat deserta,ubi Babylon postea fabricata est,dum Cambises Aegyptum deuastasset: celeriterq; iter agentes ad locū Beelsephon, tertia die ad mare rubrum uenerunt. Et cū propter desertum nihil de terra possent habere ciborum fermentata farina,azymis panibus,& modico tantummodo tēpore coagulatis uescebantur: hisq; triginta sunt usi diebus: longiori enim tempore eis non sufficerunt quę tulerant ex Aegypto,cū iam is cibus sub necessitate custodiretur,nec ad satietatem eodem uterentur. Vnde & in memoriam illius inopię,festiuitatem octo dierum agimus, quæ dicitur Azymorum. Omnis itaq; multitudo,mulierum pariter & infantum egressorum, considerantibus innumerabilis erat. Qui uero ætatem habebant aptam ad expeditionem,sexcenta milia erant: reliqueruntq; Aegyptum mense Xantico,luna decimaquinta,post annos triginta & quadringētos, quàm pater noster Abraham uenisset in Chanaan: post Iacob autem aduentū in Aegyptū anno ducentesimo & quinto. Moses autē erat quidem anno iam octogesimo, frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabantq; etiam ossa Ioseph, dum hæc ille filios suos facere præcepisset.

Exo. 11. et 12

Denominatio primi mensis

Pascha

Aegyptiorum Israelitas persequentiū,in mari rubro pernicies Cap. XIIII

Exodi 14

POrrò cū Aegyptios Hebræorum pœniteret egressus, dumq; rex grauiter ferret,tanquam ueneficijs Moseos signa facta fuissent, delibetauerunt super eos irruere. Et sumentes arma persequebantur eos tanquam reuocaturi, ubicunq; comprehendissent,nec eos ulterius deo committerent: secq; contra eos facillime prævalere iudicabant,cum & inermes essent illi,& itinere fatigati. Et à singulis occurrenti

Exodi 8

bus requirentes quò abirent, perſequi cum ſtudio feſtinabant, licet moleſta ſit illa terra iter agentibus, non ſolum expeditis, ſed etiam ſingulariter ambulantibus. Moſes autem per ea loca prouide ducebat Hebræos, ut ſiquidē pœniteret Aegyptios, & perſequi uellent Hebræos, ſupplicium malitiæ ſuæ, & tranſgreſſionis indubitanter exoluerēt. Per Palæſtinam uero grauiter ferebat trāſire, propter antiquam moleſtiam, uolebatq; quolibet modo latere pergens. Cōfinis enim eſt hæc Aegyptiorum prouinciæ, & propterea uia quidem ducente ad Palęſtinam populum nō eduxit, per deſertum uero multum agens iter, malaq; perpeſſus innumera, ad Chanaanæam ſtuduit peruenire: inſuper & propter mandata dei, iubentis adduci populū ad mōtē Sina, illic ſacrificiū oblaturos. Apprehēſis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabātur: & multa uirtute perſecuti, cōcluſerant eos in patuulo quodam loco. Sexcēti enim currus perſequebātur eos, & equites quinquaginta milia, & cc milia pariter armatorum. Et itinera quidem clauſerunt quibus Hebræos fugere iudicabant, inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes, ubi terminatur mons ex aſperitate uiarū nimis immenſus, & fugam eis penitus amputātes: à maritima namque & montis congreſſione Hebræos militibus obſederunt, os ipſius fugæ claudētes, ut egreſſum illis ad campeſtria denegarent. Ita tolerātes obſeſſionis modū erāt Hebræi propter neceſſariorum egeſtatem, neq; fugæ facultatem habentes, armisque priuati: qui licet ſi pugnare uellent, eis ſpes rerum omnium uideretur amiſſa, ſi ſemetipſos traderent uoluntati Aegyptiorum. His ita factis, Moſen culpabant in omnibus: oblitiq; ſignorum, quæ eis fuerant à deo pro ſua libertate monſtrata, uſq; ad hoc uenerūt, ut etiam prophetam qui eis ſalutem promiſerat, ſua pro incredulitate lapidibus niterent obruere, ſeq; tradere cogitarēt: eratq; luctus & gemitus mulierū & infantum, ante oculos habentium mortem: montibusq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus, fugam nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moſes autem, licet eſſet in eum exaſperata multitudo, ipſe tamen nō ceſſabat circa prouidentiam eorum: ſed hæc omnia iactabat in deum, qui eis etiam iam alia quę prædixerat, pro eorum libertate contulerat, neq; in hoc eos relinquendos eſſe inimicis dicebat, neq; ſeruituros, neq; perituros, ſtansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere: de dei uero prouidentia uos deſperare opus non eſt, à quo uobis omnia prouenerunt, quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ, neq; ſperantibus compromiſit: cum in hæſitationē ſicut putatis ueniētes, oporteret nos dei adiutorium ſuſtinere: cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate cōcluſos, ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem, & ex hoſtibus libertatem, qui fortitudinem utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus, & prouidentiam facturus. Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare, ſed potius in quibus humanam ſpem meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus eſt etiam parua grādia facere, & tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare, nolite Aegyptiorū arma metuere: nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent, propterea ſalutis ſpatia deſperare. Fient uobis & hæc quaſi cāpi dei prouidentia, & pelagus conuerte tur in terrā. Cūq; hæc dixiſſet, ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim è diuerſo poſiti, & labore perſecutionis affecti. Ideoq; in craſtinū differre prælium utile fore credebāt. Dū uero Moſes ueniſſet ad litus, ſumēs uirgā rogabat deū, & auxiliatorem atq; adiutorē inuocabat, dicens: Neq; tu quidem ignoras, quia ef-

Confidentia Moſi

Oratio Moſi ad deum

fugere

gete nobis mala præſentia nec fortitudine,nec auxilio licet humano: ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui, tua uolũtate Aegyptum relinquẽti. Tuũ eſt enim nos eripere: Quia nunc omni ſpe & auxilio deſolati,ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus: & quicquid ex tua prouidentia nobis acceſſerit,quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpicimus:uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem: & populum deſperatione ruentẽ in peius,ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim in extraneis ſumus,ſed tuum quidem eſt mare, tuus & mons eſt qui nos circundat:ita ut hic aperiri te præcipiente,& pelagus conuerti poſſit in terram. Valebimus enim effugere,etiam per deſertum:ſi tuæ placeat uirtuti, hac etiã nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet,percuſſit uirga mare. Quod repente percuſſione inciſum,& in ſe diuiſum,terram reliquit nudam,ut Hebræis uia eſſet & fuga. *Diuiſio maris rubri*

Moſes autẽ uidens ad deſtinationem dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terram, primus illic intrauit,& Hebræos,diuino itinere facto, periculum præſentiũ hoſtiũ euadere,& ſe ſequi præcepit. Qui delectabantur in hoc,agebantq; deo gratias propter ſalutem,quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat:quos iam nequaquam tardantes,ſed cum feſtinatione pergentes,uelut ſibi præſente deo,ueſanos quidem primitus Aegyptij iudicabant,& tanquam ad internitionem manifeſtæ mortis intentos. Cum uero uiderẽt eos illæſos abire,nullumq; impedimẽtum eis nec difficultates aliquas obuiare,perſequi eos aggreſſi ſunt,tanquam & illis pelagus ita quietũ exiſteret. Præordinantes ergo equos,ingrediebantur in mare. Hebræi uero, illis ſe armantibus atq; tardantibus, ad terram contra poſitam peruenerunt, ſine aliqua paſſione illos effugiẽtes. Quapropter illi audaciores effecti,perſequebãtur tanquã nec ipſi aliquid eſſent paſſuri:cum neſcirent Hebræis proprie factam, & non eſſe cõmunẽ uiã:quæ utiq; pro ſalute periculũ patientiũ fuiſſet oſtenſa,& non propter eos *qui ad* perditionem illorum accedere feſtinabant. Cum uero Aegyptiorum ex *ercitus* omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt:& deſcendens uentorum procella, imbresq; ſimul è cœlo patiter deſcendentes,& tonitrua ualde grauiſſima, coruſcationesq; labentes & flumina,omnes comprehenderunt Aegyptios, nihilq; fuit uindictæ rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum, quod eis minime tunc acceſſit:noxiosq; caliginoſe & fluctuoſe mare apprehendit. Et iſti quidem ita ſunt perditi,ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi uero neq; ſe retinere poterant gaudio inopinabili ſuæ ſalutis,& hoſtium perditione firmiſſime liberati: quando defecerant qui eos ſeruire coegerunt, deumq; adiutorem ſuum inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes, inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes,ut nulli unquam priorum hominum potuerint reminiſci, hymnum tota nocte dixerunt. Moſes autem in domini laudem & gratiarum actionem, canticum propitiationis eius hexametro compoſuit. Ego ſiquidem ut inueni in ſactis libris, ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbo miraculi: ſi antiquis hominibus & malitia priuatis,uia ſalutis liquet per mare facta, ſiue uoluntate dei,ſiue ſponte reuelata:dum & eis qui cum Alexandro rege Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus à reſiſtentibus Pamphylicum mare diuiſum ſit:& cum aliud iter non eſſet,tranſitum præbuit eis, uolente deo per eum Perſarum deſtruere principatum:& hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet exiſtimet. Poſtea uero armis Aegyptiorum per fluctus uiolentiũ uentorum allatis exercitui Hebræorum, Moſes & hoc arbitratus dei permiſ- *Exodi 15*

sionè factum,ut neq; armis egerēt,hęc exijt colligens:Hebrçosq; his muniens duxit eos per desertum ad montem Sina,illic immolaturus deo, & pro salute multitudinis Hebræorum,ut dictum erat,munera redditurus in pace.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER TERTIVS

Moses populum ex Aegypto ducit ad montē Sina Caput I

IGITVR inopinabiliter Hebręi tali salute donati,grauiter iterum contristabātur,dum Sina ducerentur ad mōtem, essetq; regio ualde deserta, & necessarijs alimentis ualde egena,& aqua difficilis: quæ non solum ut præberet hominibus aliquid indigebat, sed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea.Est enim sterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri.Per huiusmodi siquidem regionem necessario properabant:quando unde irent ad aliam non habebāt.Portabatur autem aqua ex locis iam transactis duce iubente,& ea expensa,ad effodiendos puteos cum labore propter tertæ duritiam accedebant: & cum inueniretur,erat impotabilis:sed amara simul & praua. Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana,uespere uenerunt ad locum, quē propter aquæ malitiam Mara nominauerunt:Amaritudo enim hebraica lingua sic dicitur. Ibiq; fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum,qui eis defecerant,omnino manserunt. Erat enim illic puteus ualde durus, qui nec sufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis cōsolationē præbuerat,quod in illis locis fuisset inuentus. Audierāt enim ab exploratoribus,quod nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauiter non solum hominibus,sed etiā subiugalibus existebat. Vidēs itaq; Moses populum in angustia constitutum,& simul causam cui consultari non poterat:neq; enim inimicus erat hostis,quatenus uim inferenti necessitate, potuisset sua fortitudine resistere:sed dum isto modo eorum deficeret uirtus, infantumq; & mulierum multitudo debilior,nihilq; prodesset doctrina uerborum,calamitatem omnium suam Moses propriam faciebat.In unum denicq; concurrebant eiq; cūcti instabāt:mulieres quidem pro paruulis,uiri aūt pro semetipsis,ne eorū utilitatē sperneret,sed eorum saluti quocunque ordine prouideret.Ad hoc ergo conuersus est, ut deo solūmodo supplicaret,ut aquam ex malitia præsenti conuerteret,eámq; illis potabilem condonaret.Et concedente deo tantam gratiam,sumens summitatē uirgæ,quam in præsenti gerebat,diuisit per medium:& in longitudine ipsam incisionē faciens,deinceps iactauit in puteum:satisfaciens Hebræis,eo quod deus eius orationes audisset,& promisisset aquam se eis qualem concupiscerent præbiturum, si tamen iussis eius nō segniter sed promptissime ministrarēt. Illis uero dicētibus quod uellet se facturos,si aqua conuerteretur in melius: iussit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quod prius effusa prima, quæ ad ultimum remaneret aqua,eis esset potabilis.& illi quidem laudauerunt dictum, aqua uero frequentibus cōtusionibus exercitata & purgata,facta est potabilis.Hinc itaque castris motis,uenerūt in Helim,quæ procul quidē bona uidebatur aspectu.Habebat enim palmarum arbores.De proximo aūt maligna cōprobabatur.Nā palmæ illic septuaginta nō amplius erant,increscibiles,nec multū eminentes à terra, propter aquæ inopiā, quia

Exodi 15

quia dum eſſet locus omnis areno ſus, neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quędam, aut ad rigandū ſpes utilis habebatur, ſed dum germinare nō poſſent, ſterile s erant indubitanter & paucæ. Cūq; per arenas diſcurrerēt, nihil eis penitus occurrebat uel ſi manibus paucum aquæ ſumerēt, inueniebāt inutile atq; cœnoſum. Fructum uero ferre erant illæ arbores nimis inualidæ, propter aquæ ut dixi ſterilitatem. Pro hac ergo cauſa culpabant Moſen ducem clamabantq; ei ſuam miſeriā, experimentumq; malorum per eum ſe pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quæcunq; enim portabant penitus conſumpſerant, & nihil inuenientes, erāt in deſperatione rerum cunctarū. In præſenti namq; malo habentes animum, & nō recordantes quanta eis fuiſſent à deo & Moſeos uirtute ſapientiaq; collata, iraſcebātur aduerſus ducem, & lapidare eum ſimul aggreſſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudine prouocante, & contra eum amare cōmota, de deo confidens, & conſcientia pura prouidentiæ ſuæ, quam gerebat cōtra cōtribules ſuos, ſemetipſum dedit in medium: & conclamantibus, atq; ad lapides manus habentibus, cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſuaſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neq; eos malorum præſentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorum habere poſcebat, nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera donaq; proiicere, quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, ſi haberent tolerantiā, & animo bona præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent, exercerētur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neq; circa patiētiam, neq; circa beneficiorum priſcorum memoriam, cū ita deum eiusq; uoluntatē contemnerent, per quā Aegyptum reliquiſſent, & ita circa eundē miniſtrū eius affecti eſſe uiderentur, cum eis utiq; in nullo fuiſſet mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mādato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodū perempti fuiſſent Aegyptij, qui eos contra domini compreſſerant uoluntatem: & quēadmodum idem fluuius illis quidem ſanguineus eſſet, ipſis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouam uiam aggreſſi, ipſi quidem ex illo ſaluati ſint, inimici autem eorum prorſus abſorpti, & quia dum arma non haberent, etiam hoc eis deus abunde prębuerit: & alia quæcūq; ad perdēdos inimicos, & iſtos ſaluādos neceſſaria fuiſſent, eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Nō ergo debetis, inquit, etiam in præſenti de eius prouidentia deſperare, ſed ſine iracūdia ſuſtinere: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum eſſe, ſed ideo nūc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum credatis deum non per defectum eſſe ſegnem, ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis: ut cognoſcat utrum & ciborum inopiam, & ſterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis, an ſeruire potius eligatis, ſicut iumenta dominantibus ſibi, & eis qui propter miniſterium ſuum hæc pinguiſſime nutrire cōſueuerunt. Adijciens ſuper hæc dicebat, non ſe tātū de ſua ſalute metuere, quādo utiq; nihil mali pateret, ſi moreret iniuſte: ſed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterēt ſuper eū, dcū cōdemnare iudicarētur. Sic itaq; mitigauit illos, & ab impetu quidē lapidationis abſterruit, ad pœnitētiā uero ab ſceleris actiōe cōuertit, dicēs eos nō hoc rationabiliter, ſed neceſſitate feciſſe: cogitauitq; qd oporteret, ut ad diuinā ſupplicationē preceſq; ueniret. Et aſcēdēs in quendā ſcopulū, depoſcebat, ut quæſtū aliquē deus populo tribueret, & eos

ab

ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suam, & in alio nullo: utq; cõcederet ueniam his, quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominũ res importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica. Deus aũt & prouisurum se compromisit, & occasionem eorum desiderijs præbiturũ. Moses uero à deo hæc audiens, descendit ad plebem. Illi uero cum uiderẽt eum promissionibus lætum, à mœstitia ad hilaritatẽ conuersi sunt: stetitq; ille in medio, uenisse se dicens à deo, portans eis pro hæsitationibus præsentibus libertatem. Et post paululum coturnicũ multitudo, quas præcipue nutrit sinus Arabicus, trascẽso medio mari peruolauit: & post laborem uolatus, quasi ad terrenã requiem, descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimẽtum sibi à deo collatum, cõprehenderunt eas. Tunc Moses ad orationes dei repẽte cõuersus est, qui promissionis suæ cõpleuit auxiliũ. Mox autem post occasionem cibi prioris, etiam secũdũ eis deus emisit. Extẽdente namq; Mose manus ad orationẽ, ros descendit ex aere. Cumq; fuisset eis manibus illinitus, Moses arbitratus est etiã hoc ad cibũ eorum à deo fuisse collatum, gustauitq;, & lætus effectus est ignorante multitudine: & imbrẽ esse credente, & tẽporis esse pluuiarũ q̃d agebatur, ille docebat eos, quia non secundum opinionẽ illorũ ros è cælo descenderet: sed ad salutem eorum cibumq; uenisset. Et cum gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitãtes ducẽ, delectabãtur in cibo: mellis enim dulcedinem, & delectationẽ habebat ualde suauem. Simile aũt erat aromatibus pręciuis: & magnitudo eius seminis coriãdri, festinabãtq; singuli colligere uehemẽter. Quibus præcipiebatur ut oẽs ex æquo per dies singulos assarij mensuram colligerẽt, nec esset relinquẽdus ille cibus in crastinum: hocq; fiebat, ne debilibus colligẽdi difficultas existeret, uirtute ualentium, & ex hoc ad neces accederẽt. Qui tamẽ plus præcepta mensura collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illic quàm assarium inuenirẽt, & quod remaneret in crastinum, nulli utilitati proficeret, quãdo uermes illud & amaritudo cõsumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus. Hactenus autem sic rigatur imbribus locus ille, sicut etiã tunc à Mose pręstandum diuinitus misit hunc cibum. Vocãt autẽ Hebræi hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio est in nostra lingua, dicentis quid est hoc? Illi siquidẽ gaudium in his, quæ illis fuerant cœlitus missa, celebrabant: Quo cibo quadraginta annis usi sunt, quanto tempore in deserto fuerunt. Cum uero inde migrassent, uenerunt in Raphidim, passi nouissimas pro intolerabili siti miserias. Nam cum præcedentibus diebus paucã aquæ difficultatẽ habuissent, tunc omnino cõperientes terrã inaquosam, in malis erant: rursusq; irascebantur in ducem. Ille uero paululum multitudinis impetum deuitans, ad dei preces conuertebatur, rogans ut sicut cibum eis indigentibus præbuit, sic etiam potum daret: cum periret apud eos etiam cibi gratia, non existente potu. Qui donum non diu distulit: sed præbiturum se Mosi tantam aquæ multitudinem, unde non possit sperare, promisit: iussitq; ut uirga percuteret petrã, quæ ibidem erat apposita, & ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cũ labore potus eis adesset. Hæc ergo Moses à deo sumẽs, ueniebat ad populum sustinentem, & in eum conspicientem: uiderãt nãq; iã eum de monte descendere. Cũ uero uenisset, liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum, donatamq; salutem non speratam, & de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditũ, si eis siti & itinere fatigatis

Quid sit manna

Exodi 17

necessitas

neceſſitas ad hæc fieret, ut petram inciderent, Moſes uirga percuſſit petram eáque ſciſſa, aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi uero inopinabile factũ mirati ſunt. Quod cum uiderent, iam eis etiam ſitis ipſa cupiditas ablata eſt: bibentibúſq; cũctis dulcis & ſuauiſſimus erat potus, & quale donum eſſe donãte deo uideretur. Tunc ergo Moſen mirati ſunt, qui à deo ſic fuerat honoratus: et ſacrificia pro dei prouidẽtia collata ſibimet impendebant. Declarat aũt ſcriptura in templo repoſita quod deus prædixerit Moſi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Hebræorum de Amalechitis uictoria Caput II

CVum uero Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgaret, & de his ſermo creſceret, in timore non paruo prouinciales erant, & mittentes legatos, adinuitẽ ſolatia depoſcebant, ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autẽ in hoc inſtantes quicunq; Goboth & Petrã inhabitãt, qui uocãtur quidem Amalechitæ, pugnatores aũt maximi illarũ gentium tunc exiſtebãt. Quorum quinq; reges inuitem ſemetipſos, & circumhabitantes ad bellũ cõtra Hebræos rogabãt: dicẽtes exercitum alienigenarum & Ægyptiorũ ſeruitia fugiẽtem, ſibi inuaſiones inferre: nec bonum ſibi fore, ſi factũ tale deſpicerent: ſed antequã eorum fortitudo ad maiorẽ tenderet poteſtatem, & ipſi pugnare magis inciperent, cõfidentes eo quod illis nullus reſiſteret, deſtruendos eos eſſe, cautiſſimũ atq; ſapientiſſimum edicebãt. Et pœnas etiam de deſerto, & actibus quos illic geſſerãt exigendas: quod non ita poſſet euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorũ manus inijcerent. Illi autem inchoantẽ inimicorum uirtutẽ mollire & deijcere optimum eſſe, magis quàm iam proficientem prohibere credebãt. alij uero hoc ſuperfluum putabãt. Alij nullã eis occaſionẽ aduerſum ſe fieri permittebãt. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitãtes, deliberauerũt aduerſum Hebræos bella ſuſcipere. Moſes itaq; cũ nihil belli ſperaret, hæſitationem & turbam habuit repente prouincialiũ, & ad congreſſionem iam præparatam, ſubitaq; pericula Hebræorum multitudinem pertubabãt: quia licet omniũ rerum haberent inopiã, potiorem tamen neceſſitatem pugnãdi cũ hominibus, qui eſſent rebus omnibus bene inſtructi putabãt. Moſes aũt conſolari cœpit, eosq; confidere poſcebat, decretoq; dei credere, quo ſæpe fuerant liberati. Et quod debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent: arbitrari autẽ exercitum quidem multũ, & omnibus armis inſtructum, pecunias, alimẽta, aliasq; res in quibus ſolent homines confiſi pugnare, in auxilio diuino conſiſtere, & ſibi per deum omnia hæc adeſſe, Inimicorum uero manum paruam, inermem, debilem: tanquam non frueretur eis quæ iſtos habere conſtaret, deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere, dicebat, qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborem aduerſus homines: cum uero fuerit eis ſitis & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe, tanquam omnium rerum facultas eis eſſet, ita ut hoſtibus præualerent. Et Moſes quidem populum huiuſmodi uerbis exacuebat ad prælium, conuocans tribuum principes: & poſtea ſingulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire, illos uero ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo conſtitutæ, & ad præſentia præparatæ, ſperabantq; aliquando à malis huiuſmodi liberari: Iubebantq; Moſen, ut ad bella præiret; neque tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille uero ex multitudine

Exodi 17

Amalechitas dicit pugnatores fortiſſimos

Bellum cõtra Iſraelitas

multitudine pugnacem eligens iuuenem, ſuper eos inſtituit; Ieſum Naue filium, de
Ieſus naue tribu Ephraim, ualde robuſtum, & labores tollerare fortiſſimum, ad cogitandum ſi
mul & loquẽdum nimis idoneum, qui noſſet decenter deum & Moſen doctorẽ co
lere, pietate, eſſetq; apud Hebræos aptus. Paucos uero circa aquam conſtituit. Plu
rimos autẽ totius exercitus circa infantum mulierumq; cuſtodiam. & tota quidem
nocte erant præparati, quæcunq; fecerant arma ſumẽtes, & duces proprios inten
dentes, tanquam prælium aggreſſuri dum eis præciperẽt. inuigilabat autem & Mo
ſes Ieſum docendo, quemadmodum exercitũ collocaret. incipiente uero die iam
pãdi, rurſus poſcebat Ieſum ne minus inueniretur in opere, quàm circa eum ſpes eſ
ſet uniuerſorũ, gloriã præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræo
rum uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhorta
batur armatã. Et ille quidem cum ita conſtituiſſet exercitum ſermonibus & operũ
præparationibus, diſceſſit ad montem, deoq; ſimul & Ieſu credidit expeditũ. Miſce
bantur itaq; hõſtes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & uiribus utebantur in in
uicem: Donec itaq; Moſes manus extenderet ad cœlũ, Hebræi cõprimebãt Ama
lechitas, Cumq; laborẽ ex defectu mauuum ferre non poſſet, quia quotiens eas de
ponebat, totiẽs Hebræos perdere cõtingebat, iuſſit fratrẽ Aaron, & ſororis Mariæ
uirũ nomine Vrion ſibi aſſiſtere, eiusq; manus ex utroq; latere cõtinere, ut adiuuan
tes eum non permitterent laborare. Quo facto Hebrei Amalechitas fortiter deuin
cebãt, & omnes interiſſent utiq;, niſi nocte ſuperueniẽte populus receſiſſet à cæde.
Victoriamq; optimam & perfectam noſtri habuere maiores, inferentesq; bellum
uicerunt, & circum habitantes perterruerunt, abundantiaq; potiti ſunt magnorum
clarorumq; honorum, quæ ſuis laboribus habuerunt. Deuincentes namq; exercitũ
hoſtium, maximas diuitias & publice & priuatim poſſederũt omnes, cum primitus
etiã alimẽtis neceſſarijs indigerent. Fuit autẽ eis non ſolum in præſenti ſed etiam in
futuro bonorum cauſa huius, quam prædiximus, pugnæ perfectio. Non tantũmo
do enim corpora hoſtiũ ſeruitio ſubdiderũt, ſed etiam mentes: & cunctis circumha
bitantibus poſt illorum defectionẽ fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximum cul
men adiectum eſt. Nam fugientes inimici, magnam copiã argenti ſimul & auri re
liquerunt in caſtris, & uaſa ærea quibus ad ueſcendum utebantur, multamq; & inſi
gnem abundantiam utrarumq; rerum, ideſt, ornamentorum textilium pariter &
armorum, & aliorum quæ parabantur ad prælium, diuerſaq; iumenta, & quęcunq;
moris eſt ſequi iter agentẽ exercitũ: prudentiáq; repleti ſunt Hebræi & opere forti
tudinis, & multũ deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebãt,
omnia ſe capere iudicãtes. Hui⁹ ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero Moſes exue
bat mortuos hoſtium, & arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibe
bat: ducẽq; militiæ Ieſum prę conijs attollebat, exercitu teſtificante cuncta quæ geſ
ſerat. Nemo ergo Hebræorum mortuus eſt: hoſtium uero tanti, quantos neq; nu
mero comprehẽdi poſſibile eſt. Pro gratiarum uero actione Moſes ſacrificans, alta
re conſtituit, q̃d dei uictoriam nominauit: prophetauitq; oẽs fore perituros Ama
lechitas, nihilq; eorũ in futuro relinquẽdum: eo quod cõtra Hebræos in ſolitudine
dimicaſſent & nequaquã poſitis in calamitatibus pepercíſſent. Tunc exercitum feſ
ſum, cõuiuiorũ opulẽtia reparauit. Hoc ergo bello cõtra hoſtes ſuos poſt egreſſum
ex Aegypto, primitus ita pugnauerũt. Cũ uero pacificas poſt uictoriã Moſes ho
ſtias obtuliſſet, feciſſetq; nõ paucis dieb⁹ Hebręos ceſſare poſt pugnã, produxit or

dinatum

dinatum exercitum: multa nanq; eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper, tribus mensibus postquam mouit ex Aegypto, uenit ad montem Sina: ubi ei circa rubum multas uisiones factas esse prædiximus.

Moses socerum in castris ad Sina excipit Cap. III

CVi Rahuel socer, audiens eius felicitatem, libenter occurrit. Et Moses excipiens cum eo Sephoram uxorem suam & filios suos, delectatus est in aduentu eius & facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubum, qui flammam ignis euaserat. Et multitudo quidem per cognationes epulis uescebatur. Aaron autem sumens Rahuel & qui cum eo erant, hymnos canebāt in deum, qui eis salutis & libertatis & egressionis autor extiterat. Simulq; laudabāt ducem, quasi eius uirtute cuncta eis prospera cōtigissent. Et Rahuel quidem preconia multa plebis apud Mosen de eorum fortitudine dixit, quia pro cunctorum salute sic laborauerint uniuersi. Exod. 18

Rahuelis consilium Caput IIII

DEinde uidens Rahuel Mosen in rerum multitudine constitutum, cunctis adeuntibus eum ut lites discerneret postulantium: & tantummodo se iustitiam impetrare credentium, si ille eis arbiter iudicaret: eis namq; qui uincebantur, leuius esse perdere uidebatur per iustitiam Moseos, quàm uictoris sententiam cuiuslibet auaritia sustinere: tunc equidem tacuit, nolens impedire uolentibus uti ducis uirtute. Cum uero quieuisset à turba, sumēs eum solum seorsum, docebat quæ eū oportet facere: consiliumq; dabat, quatenus minorum quidem rerum curā alijs committeret: de maioribus autem & salute plebis ipse tantummodo prouideret. Nam ad iudicandum etiam alios Hebræorū dignos inueniri dicebat: cogitare uero pro salute tantorum, non quenquam alium nisi Mosen posse solum. Modo sciens, inquit, uirtutem tuam, & qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum, rectum arbitrium committe alijs examinandum. Tu uero ad solum dei ministerium tetine temetipsum cogitando & requirendo, quemadmodū populum ab hac possis inopia liberare. Meis ergo consilijs utere de rebus humanis, & exercitum perfecte dispone per dena milia uiros, deinde per mille: ita post hęc diuides eos per quingentos, & rursus in centum, deinde in quinquagenos: & iudices constitues super eos. Qui per triginta rursus diuisi, & per uicenos & denos, habebunt proprios iudices, eorum negocia finientes. Sit autem aliquis super istos unus, uocabulum à principio numeri sumens. Et hi quidem sint approbati ex omni plebe, boni & iusti, qui de diuersis rebus iudicent eos: & si quid est maius, ad potiores ueniat dignitates: quod uero etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrunque, quatenus & Hebræi iustitiam impetrare mereātur, & tu ministrando soli deo facias eum exercitui propitium. Verba Ietrō ad Mosen

Moses soceri consulta exequitur Caput V

HÆc eum monente Rahuel, Moses libenter excepit, & secundum eiusmodi dictum fecit: non cælans cōsilium eius, nec suam faciens illius suasionem, sed inuentorem eius rei omni populo manifestans. Nam & in libris suis Rahuel conscripsit inuentorem prædictæ rei, optimum esse credens, ut omnibus notam faceret ueritatem: licet ei soli potuissent præbere gloriam, quæ ab alio sunt inuenta. Factum est itaque, quatenus uirtus Mosi potuisset etiam ex hac uoluntate cognosci. Sed de his quidem oportune in scriptura alia declarabimus. Moses autem conuo-

cata multitudine,ipſe quidem ad montem Sina iturum ſe eſſe dicebat,tanquã cum deo manſurus,& aliquid ab eo utile percipiẽs,ad eos ſit remeaturus:illos uero præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere, & uicinitatem dei tenere.

Moſes in Sina acceptas à deo leges Hebræis dat. Cap. VI

Exod.19 HAec cum dixiſſet, aſcendit in montem Sina,qui excellentiſsimus eſt in illis regionibus: & propter altitudinem magnitudinis ſuæ & ſcopulorum proceritatem,non ſolum hominibus inacceſsibilis, ſed etiam qui uideri ſine aſpectus labore non poſsit.Et cum ſermo eſſet circa eum deum habitare, terribilis omnibus,& inadibilis erat uniuerſis Hebræis.Siquidem ſecundũ Moſi mandata tabernacula mutauerunt,& radicem montis apprehenderunt:eleuantes manus ſuas ad deum,tanquam cum promiſsione bonorũ, quam eis promiſerat, Moſes reuerteretur à deo: & feſtiuitatem celebrantes feſtinabant ducem,purgantes ſemetipſos alia purgatione:nec nõ & à coitu mulierum tribus diebus, ſicut eis ipſe prædixerat,abſtinentes: rogantesq; deum ut placide ſuſciperet Moſen:& dona præpararet,quibus bene uiuendo de cætero uti poſſent. Vtebantur ergo conuiuijs opulenter, & ornamentis decenter cum cõiugibus & filijs abſtinebant. duobus quidem diebus erant in epulis conſtituti. tertia uero die antequam ſol oriretur,nubes operuit cunctũ Hebræorum exercitum,& locum ubi tabernacula fixerant omnem circumdedit: & fulgura facta ſunt,uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur:& coruſcationes erant uidentibus ualde terribiles:& fulmina crebro demiſſa,dei præſentiam omnibus indicabant. Et de his quidem unuſquiſq; legentium ſapiat ut uoluerit,mihi uero neceſsitas eſt hæc referre,ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt.Hebræos itaque ea quæ uiſa fuerant, & clangor auribus redditus ualde terrebat,& etiam ſermo ferebatur,quod deus habitaret in monte: retinebantq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti.Sed & Moſen ira dei periſſe putabant, & de ſeipſis ſimilia ſuſtinebant. Cum uero ita cõſiſterent,apparuit Moſes lætus & nimis exultans,qui & formidinẽ eis abſtulit,& de futuro meliora promiſit: ſerenusq; repente & purus aer, qui ante paululum fuerat conturbatus, Moſe adueniente reuerſus eſt. Igitur inter hæc cõuocabat populum in eccleſia,ut audirent quæ illis dixiſſet deus. Quibus collectis,ſtans in excelſiori loco, unde eũ omnes audirent,ait ad Hebræos: Deus equidem ſicut & prius propitius me ſuſcepit:uitamq; uobis felicem promittens,& conuerſationis ornatum, etiam ipſe nunc aſsiſtet in exercitu, Eum ſiquidem, & opera quæ per illum nobis facta ſunt conſiderantes, non deſpiciatis ea quæ nunc dicuntur,in me qui hæc dico reſpiciẽtes:nec quod per me lingua humana deus uobis loquitur attendatis, ſed uirtutem eius conſiderate & magnitudinem quoq; illius excellentiæ cognoſcite,& quomodo pro utilitate cunctorũ ad me loqui dignatus eſt. Non enim me reſpiciatis Moſen filium Ammiramis & Iochabel, ſed eum qui Nilum pro uobis conuerti fecit in ſanguinem, uarijsq; plagis domuit Aegyptiorum aſtutiam,qui per mare iter nobis oſtendit, quiq; cibum de cœlo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare conceſsit,per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quẽ Noe ex imbribus ereptus eſt,per quem Abraham progenitor noſter obtinuit terram Chananæam, per quem Iſaac de ſenioribus parentibus eſt æditus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus eſt exornatus, per quem Ioſeph poteſtatis Aegyptiorũ dominus eſt effectus,ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre.Fiant itaq; uobis amabiliora,quàm

filij

filij uel uxores. Felicem nanque uitam habebitis ista seruantes, terraq; eritis potiturí fructifera & sine fluctibus maris, & prole filiorum naturaliter nascitorum, eritis etiam hostibus ualde terribiles. Ad dei nanque ego ueniens uultum, incorruptæ uocis auditor effectus sum: ille enim pro uestro genere semper eius est æternitate solicitus. Cumq; hæc dixisset, eduxit populum cum mulieribus & infantibus, ut deum ipsum sibi loquentem de rebus agendis audirent, ne uilior uideretur dictorum uirtus, ad aures eorum humana lingua perueniens. Omnesq; uocem audiebant ex alto uenientem ad uniuersos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidem quæ Moses in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non est secundum unumquenque sermonem aperte depromere: uirtutes aũt eorum insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo, quod deus est unus, & hic solummodo est colendus. Secundus autem iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uero, ut per deum in nulla re aliquis debeat frustra iurare. Quartus, seruandas septimanas, cum ab omni forent opere cessaturi. Quintus uero, parentes honorandos. Sextus, abstinendum à cæde. Septimus uero, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falsum testimonium non dicendum. Decimus autem, nullius alienæ rei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cum audisset præcipientem ipsum de rebus, quibus Moses fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta sunt, à congregatione discessit. Succedentibus uero diebus aduenientes ad tabernaculum, poscebant ab eo etiam leges sibi à deo debere proferri. Ille uero & istas posuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus designauit: quarum memoriam oportuno tempore facturus sum. Plurimas autem leges in alia scriptura disponam, seorsum de ipsis expositurus. Igitur dum circa eos ita res agerentur, Moses iterum in montem Sina conscendit, prædicens Hebræis, eisq; uidentibus ascendebat. Cumq; illic tardaret (quoniam quadraginta diebus ab eis abfuerat) timor inuasit Hebræos, ne Moses aliquid pertulisset: & inter mala diuersa nihil eos sic affligebat, quàm quod putarẽt se perdidisse ducem. Erat enim tumultus inter homines: alijs quidem dicentibus eum periisse in bestias incidentẽ: & maxime illi hæc dicebant, qui circa eum odium habere uidebantur: alij uero ad deum eum recessisse narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro sua delectatione suscipientes: sed & bestijs incidentem perisse humanum putantes, aut certe à deo translatũ propter uirtutem propriam ueri simile iudicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: sed præsule se desolatos arbitrati atq; tutore, qualem alium habere non possent, uehementer affligebantur: & neque opinari poterant in tanta mora illius, quod uiro boni quid accidisset: neq; sine tristitia aut deiectione degere prævalebant: exercitum uero nequaquam promouere confidebant, cum Moses prædixisset eos ibidem sustinere. Cumq; iam quadraginta transissent dies, totidemq; noctes, Moses astitit, nullo cibo hominibus consueto participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidentiamq; dei quam circa eos haberet exposuit, simul & ordinem, secundum quem uiuentes essent habituri felicitatem: dicens ostensum sibi per hos dies & tabernaculum, quale sibi deus uellet fieri, in quo descendens ad eos ipse ueniret: ut etiam migrantes exinde, id portarent, & nequaquã ad montem Sina egerent ascendere: quando ad eos ipse descenderet deus, ut eorum adesset orationibus. Fiat, inquit, tabernaculum, mensuris & operibus quæ ipse monstrauit, uobis

X. precepta Exod. 20

utiq; ad hoc opus insegniter accedẽtibus. Et cũ hoc dixisset, duas tabulas ostendit
Due tabule Mosi Exod.35 eis, habẽtes scripta illa decem uerba, in utraq; quina. Erat ea inscriptio manus dei. Illi ergo gaudentes in his, quæ uidebant & audiebant à principe, quo possent eum laudare studij sui munificentia non cessabant, sed & deferebant argentum simul & aurum: & æs, lignaq;, & magnam ualde materiam, quæ nequaquam potuisset putredine uiolari: capratumq; pilos, & ouium pelles, alias quidem hyacintho, alias uero coccino, alias purpureo flore tinctas, alias uero alium colorem præbentes: lanasq; prædictis fucatas coloribus, & linum byssinum, lapidesq; insertos auro, quibus homines ornamenti gratia solent uti, pecudumq; multitudinem pariter offerebant. Ex tali nanque materia tabernaculum fabricatum est, quod migratum, &
Tabernaculũ quomodo sit fabricatum per loca diuersa deuectum, nihil à templo differebat. His itaque à singulis cum magno studio oblatis, supra modum uniuscuiusque uirtutis, atque donatis, architecti mandato dei in his constituuntur operibus, quos populus elegerat sibi potestate collata: quorum nomina hæc sunt, quæ in sacris libris conscripta inueniuntur: Beseleel Vri filius de tribu Iuda, & Mariæ sororis Moseos, & Ooliab Achisamach
Exodi 31 filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio in cunctis rebus obediebat,
Exodi 36 ut etiam Moses eos suspenderet, dicens sufficere ea quæ data fuissent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & Moses eos singulam quamq; mensuram secundum ostensionẽ dei, simul & magnitudinem, quantaq; oporteret fieri uasa, sacrificijs ministratura diuinis, edocebat. Mulieres autem largitatem suam circa sacra uelamina, & circa alia quæcunque huiusmodi operibus erant necessaria, propter deum in ornamento & preciosis lapidibus offerebant. Omnibus itaque in præparatione iam constitutis, auro, & argento, & ære, & textilibus rebus, prædicens festiuitatem Moses, & sacrificia pro uniuscuiusque uirtute facienda, ad instituendum opus tabernaculi accessit, & atrium prius mensus est ita.

De tabernaculo quod fecit Moses, ut templum esse uideretur. Cap. VII

Exo.38.et 36 LAtitudinem quidem quinquaginta cubitorum, centũ uero longitudinem. Tabulasq; instar columnarũ statuit æreas, quinq; cubitorum habentes altitudinem: in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uero decem. Anuli
De anulis & basibus autem singulis tabulis inerant, & capita columnarum argentea. Bases autem deauratæ, & cælatæ per circuitum & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauorum æneorũ, qui erant magnitudine cubiti unius: & per singulas tabulas in terram ualide positi, ut ex uiolentia uentorũ tabernaculum im-
De cortinis mobile custodirent. Cortina uero mollissima ex byssо per omnes undiq; pendebat, à capite tabularum descendens, basim usq; diffusa: & concludens omnem per circuitum locũ, ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uero latus fuit quinquaginta cubitorum, quod frons erat totius operis: ubi uiginti quidem cubiti erant aperti, quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argenti factas, præter bases: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarũ, ternæ erant tabulæ cõstitutæ: & propter portarum
De portis fortitudinẽ incastratæ, & per eas cortina byssina circumibat. Et cum essent portæ uiginti cubitorũ longitudine, altitudine uero quinq;, uelum in eis erat ex purpura, cocco, hyacintho, & byssо factũ, ex multis floribus, & uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aspersorium erat æneum, similem habens ba-

sim

ſim,ex quo ſacerdotibus manus diluere,& pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autem ſtatuit in medio eius loco, conuerſum ad orientem:ut mox cum ſol oriretur,in id radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat,latitudo uero decem cubitorum habebat ſpatium. Et alter quidem paries erat auſtralis, alter uero cõuerſus ad aquilonem,poſt tergum uero eius relinquebatur occaſus: cuius altitudinem tantam oportebat aſcendere, quantam latitudinem eſſe cõſtabat. Erantq; tabulæ de ligno,ex utroq; latere uiginti,ſchemate quadrangulo factæ: latitudine quidem unius & dimidij cubiti:altitudine uero quatuor digitorum.laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem & exteriorem partem, quibus ſingulis tabulis erant cardines bini immiſsi per duas baſes,quæ erant argenteæ,& in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ quidem ſex erant,alterutrim omnes perfectiſsime copulatæ, ut aptiſsime his compaginatis, unus paries eſſe uideretur, intrinſecus & extrinſecus deauratæ. Ex lateribus autem tabulæ erant numero uiginti, quarum latitudo habebat menſuram unius & dimidij cubiti, altitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubitos adimplebant. Poſterioris uero parietis nouem cubitos ſex tabulæ faciebant, quibus cõiunctæ ſunt aliæ duæ tabulæ,ex medio cubito ſectæ,quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorum tabularum. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibuſdam radicibus cõfixos per ordinem, adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati uectes immiſsi, unoquoque habente magnitudinem cubitorum quinque, erantq; ad coniunctiones tabularũ:intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſque in alio uectis capite, ueluti in modum conchæ: & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriuſque parietis latera continebantur, incaſtrationibus factis & immiſsis adinuicem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt, ut neque à uentis moueretur,neque alia cauſa tabernaculum conturbaretur,ſed immobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus autem longitudinem eius tripartite diuiſit, id eſt,decem cubitos ad interiorem partem profuturos diſtribuit. Quibus dimenſis,in medio quatuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit,paululum abinuicem diſiunctas alterutrim, quæ ſepararent decem cubitos à reliquis uiginti: & quod interius erat eorum adytum uocabatur,reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat.Hanc itaque tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerum naturæ conſtituit. Tertia ſiquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas, quæ ſacerdotibus intranſgreſsibilis uidebatur, uelut cœlum dei erat:reliqui uero uiginti cubiti,ſicut mare & terra greſsibilis eſt hominibus, ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus,columnæ ex auro factæ erant, & æneis baſibus ſuperpoſitæ, numero quinq;. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byſsino & purpureo, & hyacinthino, & coccineo colore facta. Et prima cortina quidem cubitorum erat decem,& undique eas tabulas obtegebat, quæ diuidentes templum adytum habebant interius, & hoc erat quod faciebat ut à nullo uideretur.Et omne quidem templum ſanctum uocabatur. Quod uero erat interius & inacceſsibile ultra quatuor tabulas, ſanctũ ſanctorum. Cortina autem erat ſpecioſa, quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata:aliſq; omnibus intexta, & quæcunque præter animalium formas poterant exornare pictores. Alia uero huic & magnitudine & textu & colo-

De laminis aureis

Sanctum ſanctorum

Exod.36

re uicina, quinque columnas in ingreſſu poſitas obtegebat: ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſque columnæ cortinam anulis continentibus, uſque ad medietatem columnæ depoſitam, reliquum uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus. ſuper quam linea erat alia cortina eiuſdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia, & impediret aſpectum ſacrificia contuendi, & maxime in diebus feſtis. Nam & in reliquis diebus, præcipue quando uideretur nubilum, textus eius tegminis fortis erat, & laborem facile ſuſtinebat. Vnde permanebat iſta conſuetudo etiam nobis ædificantibus templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſsibus appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quatuor, longitudine uero octo: & uiginti aureos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ ſimul, unam uiderentur efficere. Quæ extenſæ, templum & quod erat deſuper obtegebãt, & parietes à lateribus & à tergo ſtantes, à terra uno pede ſuſpenſæ. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero: id eſt, undecim erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iſtæ triginta pedum: textæ uero de pellibus, ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate cõtextæ: erantq; uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ, ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta: aliæ uero ſuper has ex pellibus factæ, pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ, propter æſtũ, aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat aſpicientes à longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cœlo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant, ſicut illud uelum portarum, & æſtuum pariter & imbrium iniurijs repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt.

De arca, in qua tabulas legis collocauit Moſes. Cap. VIII

Exod. 37

FActa eſt autem & arca deo ex lignis natura fortiſsimis, & quæ nequaquam putredinem ſuſtinerent, quæ Hebraica lingua uocantur heron. Cuius cõſtructio erat huiuſmodi: Longitudinis quidem quinq; palmorũ: latitudinis trium, ex auro puriſsimo. Intrinſecus autem & extrinſecus ſic tegebatur, ut eius ligna celarentur: & aureis cardinibus tegmen compaginatum habuit ualde mirabile, & undiq; ſimul æquale, nullaq; pars eius compaginationem potuit uiolare. Per utrunq; uero latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum lignũ penetrantes, & per eos uectes deaurati, immiſsibiles per utrunq; latus, ut quoties opus eſſet, per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo, ſed à ſacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erant figurationes duæ, quas Hebræi Cherubim appellant. Sunt enim animalia uolatilem habentia figuram: quæ à nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit Moſes in dei ſe conſpexiſſe ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit, in quibus fuerant decem uerba conſcripta: quina quidem per ſingulas tabulas, bina ſemis autem per unam quanq; paginulam: & has in adyto collocauit.

De menſa propoſitionis. Cap. IX

IN templo uero menſam poſuit proxime uelut Delphicã: longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uero unum: & altitudine trium palmorũ. Erant autem pedes eius ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi & tornatiles, quod uero ad ſuperiora tendebat, quadranguli operis erat: habebatq; per circuitum uniuſcuiuſque lateris labium exornatũ, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte ſuperiorem & inferiorem eius corporis partem, & per ſingulos eius

pedes

pedes ſuperius labio erãt anuli,per quos uectes deaurati mittebãtur in ligno quod eminebat.Sinum enim habebat,ubi anuli erant commiſsi,& his per uiam portabatur.Ponebatur enim in templo ad aquilonem cõuerſa,non longe ab adyto: & duo decim panes azymos in ea ponebant, ſenos per partem mundos ualde, ex farina duorum aſſariorum: quæ menſura Hebraica ſeptem cotylas Atticas habet.ſuper panes autem ponebantur duę phialæ aureæ thure plenæ.Poſt dies autem ſeptem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis ſabbatum appellatur.Septimanam ſiquidem noſtri ſabbata uocant.Cauſam uero huius rei in alijs edicemus. *De panibus duodecim*

De candelabro aureo, & altari interiori & exteriori. Cap. x

CONtra faciem uero menſæ reſpicientis ad parietem meridianum, cõſtitutum erat candelabrum ex auro factũ fuſile, pondus habens minas centum, quod Hebræi dicunt Cinthares: Græca lingua interpretatum,talentum nuncupatur. Fecit autem & ſphærulas,& lilia,cum calamis,& ſcyphis:erantq; omnia ſeptuaginta, ex quibus in una baſe compoſitum erat omne candelabrum in altitudine:& in tantas conſtitutum partes, in quantas diſtribuũt planetas & ſolem.Conſumabaturq; in ſeptem capita alterutra per ordinem conſtituta, in quibus lucernæ imponuntur ſeptem, imitantes ſingulas planetarum, quæ reſpiciunt ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Inter quod candelabrũ & menſam interiorem,ut dixi, thuribulum erat & altare, de ligno quidem unde & priora ſunt fabricata, imputribili & forti: ex unoquoque autem latere cubitum latitudinis habens, altitudinem uero duplicem,eratq; craticula aurea in ea facta, habebatq; per ſingulos angulos coronas ex auro puriſsimo ſex,& anuli & uectes inerant,quibus per itinera à ſacerdotibus portabatur. Erat autem & altare ante tabernaculum cõſtitutum,& ipſum quoq; de ligno, menſura uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitorũ, altitudine uero triũ: ſimiliter exornatũ, & ex laminis æris adopertum: cui ſuberat craticula in modum *retium facta*. Suſcipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia baſes *non erant ei ſubiectę*. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ,& phialæ,forcipes & ſcyphi, & quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta,omnia erant ænea.Et tabernaculum quidem erat huiuſmodi, nec non & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. Cap. xi

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibusq; alijs, quos Chanæos uocãt, pariter & principi ſacerdotum,quem Arabarchen uocãt,quod ſignificat principem ſacerdotum, ut quoties ſactificia ſacerdos adiret,purificaretur.Lex enim purificationem fieri iuſsit: Et aliorum quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi: Primum quidem induebatur manachaſim, quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa femora ſubtile, ex byſſo contorta contextum,ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur autem ultra medietatem deorſum,& ſuper lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindonis byſsino ueſtitur:quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua:ſignificat aũt lineũ:nos enim linum cheton appellamus.Eſt aũt hæc ueſtis,tunica uſq; ad talos,corpus omne complectens, & manicis brachia ualde conſtringens. accingun tur circa pectus modice,ſuper illud zonam circũducentes latam, quaſi digitis quatuor, uarie ita contextam, ut uideatur pellis eſſe uiperea : in qua flores intexti ſunt coccinei & purpurei,cum hyacintho & byſſo commixti.Stamen autem eius zonæ eſt ſolũmodo byſſus, & ſumens initium cincturę à pectore,& circundãs reducitur *Exod.39* *Arabarches* *De zona*

ſterum ante pectus,& uſq; ad crura dimittitur, donec ſacerdos nihil operatur. Pro decore namq; uidentium eſt ita cõpoſita. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorũ & miniſteriorũ præparatur,ne impediatur opus,in læuo humero eam portat. Quod Moſes quidem Arabanech uocauit:nos aũt à Babylonijs diſcentes,Hemſaneam uocamus:ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinũ uero nuſquã habet hęc ueſtis ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtalæ ex utraq; parte oram eiuſdẽ ueſtimenti à parte pectoris & ſcapularũ aſtringunt:hoc etiã Meſſabazan uocatur. Su-

De mitra per caput aũt geſtat pileũ,in modũ paruuli calamaci, aut caſsidis,quod extenditur ſupra ſummitatẽ capitis, & modice uerticis medietatẽ excedit: uocatq; Maſnaemphthis:& tale eſt ut uideatur ex lini textura confectũ: habens uittas quæ inuolutæ ſæpius cõnectuntur,ne facile dilabatur. Deinde aliud unũ uelamen deſuper circumdatur,deſcendens uſq; ad inferiora barbæ, celans pilei illius ligaturas, & totam capitis ſuperficiem:aptaturq; perfecte,ne laborãte ſacerdote circa ſacrificia,corruat. Quales itaq; ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarauimus. Princeps uero ſacerdotum ornatur quidem & iſtis, nihil ex prædictis ueſtibus relinquens:ſuperinduitur autẽ tunica de hyacintho facta,quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; Methir ſecundum linguam noſtram:quæ zona cõſtringitur, coloribus prædictis & floribus exornata,auroq; contexto uariata: ornatusq; in fimbrijs eius ineſt,uelut malagranatorum,& tintinnabulorum aureorum multo decore factorum:ita ut inter duo tin-

De malogranatis & titinnabulis tinnabula malum granatũ habeatur, item inter duo malogranata tintinnabulum. Eſt autem hæc tunica non ex duabus inciſionibus,ut ſuta ſit ſuper humeros,& per latera:ſed uno uelo in longum undiq; circumtexta, ad collum habens tantummodo ſectionem,non è latere: ſed in longũ fiſſam à pectore ad medias ſcapulas. Vitta autem ei conſuta eſt, ne poſsit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediuntur,apertum eſt. Ad hæc autem tertio induitur ueſtimento, quod

De Ephot dicitur Ephot,ſimile eſt autem ſuperhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo,ut ſit textus eius magnitudine cubiti,de cunctis coloribus,auroq; uariatus,amplectẽs omnem pectoris locum: & ad manus eijciendas apertum eſt,& omni ſchemate tu-

De rationali nicæ ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inſeritur Eſsin, quod Græca lingua Logion,Latina rationale ſignificat:& cõplet totum Ephot: hoc eſt,illum locum quem texentes propterea reliquerant uacuum: uniturq; Ephot cum rationali anulis aureis per circulos ſingulos ſub æqualitate cõmiſsis per uittam hyacinthinã,quæ immittitur per ligaturam, & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum,&

De ſuperbumerali rationalis,filis hyacinthinis adinuentum eſt ut ea loca conſuerent. Superhumerale uero duo Sardonychi lapides infibulant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitates circellos aureos,in quibus ſuſcipiũt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua noſtra, ſena per lapidem:ſeniores autem in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autẽ in Eſsin, id eſt in rationali duodecim lapides, magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab omnibus poſsideri non poteſt. Si-

Duodecim lapides quidem lapides per quatuor ordines,terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt, habentes aureas per circuitũ coronas,quibus incluſi cõſertiq; ſunt,ne poſsit quocũq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides,ſardonychem,topaziũ,ſmaragdum habet:in ſecundo autem carbunculũ,iaſpidem, & ſapphirum

phitũ. In tertio inchoat ligurius, deinde amethiſtus, achates eſt tertius, qui & poſt alios eſt nonus. In quarto ordine tenet chryſolithus principatũ, poſt quem onyx, deinde berillus, qui eſt ultimus omnium. Literæ autẽ in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominum filiorum Iacob, quos tribuum principes arbitramur, ſingulis utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinẽ, quo nati eſſe noſcũtur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi, nec poſsint pondus lapidum ſuſtinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ reſpicit ad collum, eminentes ipſam texturam faciunt, qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili, uenientes per fiſtulas quaſdam ad extremitates humerorum: quarum catenarũ ſummitas aſcendens adducitur poſt tergum, & in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximiũ, ne poſsit aliqua parte diſrumpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta: quæ ex utroq; latere circumducta, & iterũ reuoluta, ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur, & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cõpoſitas, in utraq; zonæ ſummitate pendentes. Pileum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex, ſicut reliqui ſacerdotes, & alium conſutũ ex hyacintho uariatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi calyculus quidam aureus, ſimilis herbæ, quæ apud nos achoro nuncupatur, quam Græci hyoſcyamon dicunt. Ne quis autem, cum non uiderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignoret, aut uocabulum ſciẽs ipſam ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum: Hæc herba frequẽter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet, & quaſi rapæ ſimilem: folia uero mentæ propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur. Calycem uero quẽ diximus ſupra coronam aureã poſitum, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda eſt, quaſi crateris, quẽ tamen latius cõdiſcipulis explanabo. Eſt enim quaſi ſphæra diuiſa, & circa fundum aliam habet inciſionem à radice rotundatã. Deinde paulatim cauatura colligitur, & ad ſuperiora decenter denuo aperitur, & in labio ita colligitur, ut proprie uideatur hemiſphæriũ mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones, quaſi extremitates malagranatorum ſpinoſæ, & in acutiſsimum deficientes cacumen: ſemperq; ſeruat fructũ huius calyculi ſuperpoſitio ſeminis ſideritis uicinum. Habet aũt flores ſimiles plantagini, & per circuitũ tota corona his floribus eſt cælata, ab occipitio uſq; ad utrunq; tempus. A fronte uero hoc quidem non habet, ſed lamina eſt aurea, quæ ſacris literis dei nomen habet inſcriptum. Hoc ergo eſt pontificis ornamẽtum. Mirari ſiquidem quilibet poterit odium hominũ, quod circa nos habere non deſiſtũt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus, quam ipſi colere non quieſcunt. Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret; & ſacerdotalem inſpiciat ueſtem, & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda, & legislatorem uirum ſacrum agnoſcet, & fruſtra nos ab alijs blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; eorum, ad ſimilitudinẽ & formam rerum facta reperiet, ſi abſque inuidia uelit hæc conſiderare. Tabernaculum nanque triginta cubitorum trine diuiſum, in quo duas partes ſacerdotibus cunctis diſtribuit, quaſi profanum quendam communemq; locum, terram & mare ſignificat. Hæc utiq; greſsibilia cunctis ſunt. Tertiã uero partem ſoli dicauit deo, eo quod cœlum ingreſsibile ſit hominibus. Super menſam uero duodecim panes poſiti, ſignificant annum

De corona pontificis

Tabernaculi inſtrumenta

annũ,menſium quantitate tanta diuiſum.Per candelabrũ uero, per partes ſeptuaginta compoſitũ,ſeptem planetarum memoriã tetigit. Et ſuper id ſeptem lucernis planetarũ curſum oſtendit. Tot namq; ſunt numero. Cortinæ ex quatuor coloribus contextæ,elementorũ deſignant naturam.Byſſus enim terrã declarat,eo quod linum oriatur ex ea:purpura uero mare,eo quod piſciũ ſanguine coloretur.Aerem uoluit ſignificari per hyacinthũ. Coccus uero eſt ignis indicium. Significat aũt & pontificis linea tunica totam terrã: hyacinthina uero ueſtis polum: quæ per malogranata coruſcationes,per tintinnabulorũ ſonitũ tonitrua indicare dignoſcitur.Superhumerale etiã ad ſimilitudinem totius naturæ eſt, quando deo placuit ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter ſplendorẽ reor, qui mundo diffunditur.Rationale uero in medio ſuperhumerali,in modum terræ cõſtituit.Hæc namq; undiq; medium tenet locum. Zonæ circulus ſignificat oceanum, qui utiq; cuncta ſuo limbo circũdat.Indicat autem ſolem & lunam uterq; ſardonyx,quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu menſes quis intelligere poterit, ſeu numerum ſtellarum,quem zodiacum circulum Græci uocãt.Pileum uero uidetur mihi cœlum imitari,cum ſit ex hyacintho:non enim aliter poterat ſuperponi ei nomen dei: & in corona ſcilicet deſignatum, & in lamina aurea,propter ſplendorem quo diuinitas præcipue gaudet.Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant, cum ſæpius & in multis uirtus legislatoris opportune poſsit exponi.

Aaron ſit ſacerdos:Moſes purificat tabernaculũ:& de feſtiuitatibus. Cap. XII

Exod.28 29.30.40 IGitur dum prædictarũ rerum terminus eueniſſet, nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis, aſtitit deus Moſi, & ſacerdotium Aaron fratri eius eum dare, præcepit,qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur.Tũ ille colligens in eccleſiã multitudinem, uirtutẽ eius & ſtudiũ edicebat,& propter eos paſſurum eſſe pericula.Cumq; in omnibus ei populus teſtaretur,& eius ſtudium ualde laudaret,Moſes ait: Viri Iſraelitæ, fabrica quidẽ iam perfecta eſt, ſicut ipſi deo gratũ fuit,nobisq; poſsibile.Quia uero oportet tabernaculũ iam dicare,decet primum futurũ ſacerdotẽ miniſtraturumq; ſacrificijs, & facturũ pro nobis orationes agnoſcere.Et ego quidem hac deliberatione mihi cõceſſa,meipſum dignũ hoc honore iudicabã,eo quod natura omnes ſui generis potius amatores exiſtant: & maxime,quia multũ mihi ſum cõſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc aũt ipſe deus Aaron dignum hoc eſſe honore decreuit,& hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem,ſciens quod dignus induetur ſtola deo deuota,& curam habebit altaris ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus,qui curam habet generis noſtri,uirum quem ipſe magis elegiſſe cognoſcitur. Hebræis itaq; placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere cõſenſum.Erat enim Aaron propter genus & prophetiã & uirtutem,fratribus honore hoc dignior uniuerſis: habebatq; filios illo in tẽpore quatuor:Nadab,Abiud,Eleazar,& Ithamar.Quæcunq; uero ad fabricã tabernaculi præparata ſuperauerãt, hæc iuſsit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi,& lucernæ, & turibuli,aliorumq; uaſorũ expendi:quatenus hæc pariter neque pluuia neque puluere uexarentur: & populum denuo colligens, ſingulos ad oblationem iuſsit offerre dimidium ſicli. Siclus autem Hebræorum numiſma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uero libenter implebant quæ iuſſerat Moſes (eratq; offerentium multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta) offerebantq; argenti libram à uiginti annorum ætate uſq; ad

Oblationum deuotio

Siclus

quinqua

quinquaginta constituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purifi-
cauit autem & tabernaculum & sacerdotes hoc modo. Myrrhæ electæ siclos quin-
gentos & totidem cinnamomi, & calami (est autẽ & hæc species suauis odoris, prio
ris mensuræ tenens medietatem) hæc iussit contusa misceri: oleiq; oliuarũ pondus
mensuræ prouinciæ quæ dicitur hin, duas choas Atticas capiẽs. Quibus permixtis
& coctis, facta est arte unguentariorũ unctio suauissima. Deinde sumẽs hos ipsos
sacerdotes & omne tabernaculum unguens purificauit, offerens hostias multas &
uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum, quod magni erat precij: & reli-
qua quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus.
Secundo aũt in die, id est, ante solis ortum & ad occasum, incensum fieri oportebat
omnino: oleumq; purgantes, ad luminaria conseruabant. Quorum tres quidem
lucernæ super sacrum candelabrũ deo tota die lucebant, reliquæ uero accendeban
tur ad uesperam. Omnium uero quę facta sunt, optimi opifices Beseleel & Heliab
fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi erant, ad meliorem operatio-
nem iugiter exercendam, & ad intelligentiam rerum, quarum instructionem primi
tus ignorabant. Horum itaq; Beseleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tem
pus ad opus faciendum transijt in mensem septimum: & post hoc, ex quo Aegy-
ptum reliquerant, primus eis annus impletus est. Inchoante autem anno secun- *Exodi 40.*
do, mense Xantico secundum Macedonas, Nisan uero secundum Hebræos, in no
uo mense tabernaculum consecrarunt, & omnia uasa eius, quæ iam declarata sunt.
Ostendit autem se deus gauisum in operibus Hebræorum, & nõ frustra eos labo-
rasse in pulchritudine illius ædificij, sed accessit & habitauit in eo templo. Præsen-
tiam namq; suam hoc modo fecit: Cœlum siquidem mundum erat, super taberna
culum uero solummodo caligo facta est, non alta nube, satis aũt densa circundans
illud, ut putaretur tẽpestas esse: neq; rursus ita subtilis fuit, ut ualeret per eam aspe-
ctus aliquid contueri: gratusq; ros exinde defluebat: pandebatq; præsentiam dei
his qui hoc uolebant pariter & credebant. Moses autẽ cum artifices, qui talia fue- *Leui. 8*
rant operati, dignis muneribus honorasset, sacrificauit in tabernaculi uestibulo se- *De oratione*
cundum mandatum dei taurũ, & arietem, & hœdum pro peccatis. Dicturus enim *sacrificiorũ*
de his quæ ad sacrificia pertinent, de his etiam quæ circa sacrificia celebrantur indi-
caturus sum, simul & de quibus iussit holocausta fieri, & quæ comedenda tanquã
cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorum sanguine uestem
Aaron ipsumq; cum filijs aspergebat: purgans eos fontium aquis & unguento, ut
dei fierent sacerdotes. Septem itaque diebus hoc modo ipsos & eorum uestes cu-
rabat, tabernaculum simul & eius uasa, ex oleo prælibato, sicut iam dixi, & sangui-
ne hircorum & taurorum immolatorum per singulos dies, id est, unoquoq; secun-
dum genus. Octauam uero festiuitatẽ denunciauit populo, & quenq; secundum
uirtutem immolare præcepit. Illi uero alterutros æmulati, & superantes sacrificijs
semetipsos, singuli festinantes dictis obediebant. Impositis autem hostijs super al *Leuit. 9.*
tare, repente ex eis spontaneus ignis accensus est, & similis flamma fulgori coruſca
tionis emicuit, & omnia quæ erant super altare consumpsit. Contigit aũt post hæc
& Aaron calamitas quædam, ut tanquam homo simul & pater de ea cogitaret:
quam tamen fortiter tolerauit, quoniam & circa casus animo fortis erat, & hoc dei
uoluntate prouenisse iudicabat. Ex quatuor nanq; eius filijs, quos iam dixi, duo se- *Interitus Na-*
niores, Nadab & Abiu, portantes super aram hostias, nõ quas prædixerat Moses, *dab & Abiu*

sed

ſed quibus primitus utebantur, ſubito concremati ſunt, igne ſuper eos magno impetu ueniente, & pectora, faciesq; eorum inflammante, ita ut nullus eorum ualuiſſet extinguere: & illi quidem ita defuncti ſunt. Moſes autē iuſsit patrem eorum & fratres portantes corpora, extra caſtra deducentes, honore cōgruo ſepelire: luxitq; eos plebs nimis amare, propter mortem quæ ſic eis inopinabiliter accidiſſet. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moſes exorauit: cum deberent dei honorem præponere ſuæ triſtitiæ. Iam enim Aaron & ſacerdotij ſtola uidebatur indutus. Itaq; Moſes omnem honorem reſpuens, quem ſibi omnem multitudinem uidebat offerre, ſolum deo miniſteriū celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat, de quibus ſeorſum rogabat deum: & ſtola priuatus, alijs cunctis ſe publicum demonſtrabat, & in nullo ab alijs differre ſtudebat: niſi tantum ut eorum ſaluti prouidere uideretur. Inſuper & conuerſationem eorū ſcribebat in leges ſecundum quas deo grati uiuerent, & in nullo alterutros accuſarent, quas tamē dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione & legibus exponam: Quod aūt de ueſte pontificis prætermiſi, uolo proferre. Nullo modo em̄ malignitatibus profanorum reliqui occaſionem. Si qui tamen tales ſunt, ut dignitatē dei uelint cognoſcere, omnipotentem deum negligentes ſcire, delinquunt, ſiue ad ſacra ueniant, ſiue adeſſe nolint, & hoc non ſolum Hebræis uoluit deus eſſe manifeſtum, ſed etiam peregrinis iſta legentibus. Lapides autem, quos ferre ſuper humerum prædixi pontificem, erant ſardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiam uenientium effulgere. Deus ergo ſacrificijs dum adeſſet, alter quiin dextro humero portabatur micabat: & ex eo ſplendor ita exiliebat, ut etiam procul poſitis appareret, cum prius hoc lapidi non ineſſet. Et hoc utique mirabile eſt, his tamen qui ſapientiam non abiectionem diuinorum operum nanciſcuntur.

Nota rem mirandam

Quod uero mirabilius eſt dicam. Per duodecim enim lapides, quos ſupra pectus pontifex in Eſsin ſutos, id eſt, rationali portat, uictoriā pugnaturis deus prænunciabat. Tantus enim ſplendor fulgebat in eis, cum nondum exercitus moueretur, ut omni fieret multitudini manifeſtum, eorum auxilijs adeſſe deū. Vnde Græci qui noſtras ſolennitates honorant, eo quod nihil in his contradicere ualent, Eſsin rationale uocant. Ceſſauit itaq; & Eſsin & ſardonyx ſplendeſcere annis ducentis antequā hæc ego cōſcriberem, cum deus moleſte ferret tranſgreſsiones legum, de quibus ſub oportunitate dicemus. Nunc autem ad conſequentia uerba conuertar. Tabernaculo ſcilicet iam dicato & ornatis ſacerdotum rebus, populus deum apud ſe eſſe cum tabernaculo iudicauit, & ad ſacrificia ſimul & requiem eſt conuerſus, quaſi omnem iam moleſtiam reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderantes, munera deo alia quidem communiter, alia uero ſeorſum de ſingulis tribubus offerebant. Principes enim tribuum bini & bini conuenientes, uehiculum & duos boues offerebant: erantq; uehicula ſex: & ita tabernaculū in itinere deuehebant. Ad hæc autem unuſquiſq; eorum phialam thuribulumq; portabat, & capſam capientem claricos decem, plenam thymiamatibus. Thuribula uero & phiala argentea erant: utraq; ſiclos ducentos appendētia. In phiala tamen ſeptuaginta ſolummodo ſunt expenſi. Hæc erāt plena farina, oleo conſperſa, quibus utuntur ad ſacrificia. Super illas autem oblationes uitulum & arietem cum agno anniculo ad holocauſtum, id eſt, totum incendendum: & cum his hircū pro oblatione peccatorum offerebant

ſinguli

singuli principū. Sed & alia sacrificia quæ salutàres appellabātur, per singulos dies boues duos, & arietes quinq;, cum agnis anniculis & hœdis. Isti enim sacrificabant per duodecim dies, unus in tota die. Moses autem nequaquam ascendebat in montem Sina, sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione, quas humanā sapientiam præcellentes, oporteret firmissime omni tempore custodire, & donum dei esse cunctis ostendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas, nec in bellica necessitate transcenderet, Sed de his quidem legibus dicere superpono, aliam conscriptionem facturus.

De generibus & legibus sacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, decq; his quæ immunda sunt. Cap. XIII

NVnc tamen quarundam paucarū memorabo, de purgatione & sacrificijs positarum. Etenim sermo mihi de sacrificijs faciendus est. Duo enim sunt sacrificia, quorum aliud quidem ab unoquoq; proprie, aliud uero celebratur à plebe: & hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quando totum quod immolatur incenditur, & propterea etiam nomen holocautomatis habet, id est, totum incensum: aliud uero quod pro gratiarum actione persoluitur, & ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanque narrabo. Vir priuatus holocaustū faciens, immolat quidem bouem, & agnum, & hœdum: hæc quidem annicula. Boues aūt permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta fiunt. His autem cæsis, limbum altaris sanguine perfundunt sacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, & omnia super altare imponunt, lignis instructum, & subiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes, & inter pinguedinem una cum alijs offerunt: pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocautomatis quidem modus est iste. Pro gratiarum uero actione hostias celebrantes, hæc animalia sacrificant, matura quidem & anniculis grandiora, *masculatamen* fœminis combinata: immolantesq; hæc, fundunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipes, & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his caudam agni superponunt aræ. Pectora autē & crura dextra sacerdotibus præbent, & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunque uero remanserint, concremantur. Similiter autem prædicto modo sacrificij etiam pro peccatis hostia celebratur. Qui uero sacrificia maiora nō habent, offerunt columbas aut turtures duas: quarum alia quidem sit in holocaustum deo, alia sacerdotibus datur ad cibum. Certius autem de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone dicemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit, agnam & hœdum fœminam eorundem annorum offert, & sanguinem quidem fundit sacerdos in aram non sicut prius, sed angulorū tangit extremitates, & renes aliamq; adipem cū reticulo iecoris super altare imponūt. Sacerdotes aūt tollūt & pelles, & carnes ea die consummendas in templo: lex enim in crastinum relinqui non sinit. Qui uero peccat quidem, sibiq; conscius est, sed nullum habet qui eum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cuius carnes in templo sacerdotes similiter comedunt ea die. Principes autem in quibus peccant sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autem deum offerendo ad sacrificia taurum & hœdum masculos. Lex autem præcipit in publicis priuatisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci: in agno quidem assarij mensuram, in ariete uero duorum, in tauro trium, & hoc sanctificant super altare oleo mixtum. Nam & oleum offertur

Leuit.1 *Duo genera sacrificiorum*

Leuit.4

Leuit.6

Leuit.4

Leuit.2

ab immolantibus: in boue quidem Hin medietatem, in ariete autē huius mensuræ tertiam partem, & quartā in agno. Hin aūt mensura Hebræorū antiqua choas Atticos recipit duos: secundum quam mensuram oleum offerebant. Si quis aūt sacrificium non celebrans, pro uoto similæ primitias offerat, unam drachmā mittit super aram: reliquam uero ad uescendum sacerdotes accipiunt aut ad coquendum. nam & oleo fermentatur, aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollenti quodcunque ex ea ad holocaustum necessariū est. Prohibet aūt lex immolari alia die natū unà cum genitrice, sed nec aliter immolari permittit, nisi cū octaua dies nati transierit. Fiūt aūt & alia sacrificia pro languoribus euadendis, aut pro alijs causis, & æqualia libamina cum hostijs expenduntur: quorū in crastinum aliquid remanere lex prohibet, sacerdotibus scilicet propriam sumentibus partem. Ex publico autem sumptu lex agnum anniculum singulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante. Septima uero die quæ sabbatum nuncupatur, duos occidunt, eodem sacrificantes modo. In initio mensis & quotidiana sacrificia, & duos boues cū agnis anniculis septem, & arietem mactant: hœdum uero pro declinatione peccatorū, si forte per casum obliuionis eueniant. Septimo uero mense quem Macedones Hyperueretæum uocant, adijcientes his quæ prædicta sunt taurum & arietem, & septem agnas immolant, & hœdum pro peccatis. Offerunt autē super hæc duos hœdos, quorū alter quidem uiuus ultra terminos deserti dimittitur, futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorū: alterū uero in suburbanis in locum purissimum deducentes, cum ipsa pelle totum incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur aūt simul & taurus nō oblatus à populo, sed ex proprio sumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & oblato in templū, eius sanguine simul & hirci aspergit digito contra mensam septies: eodem aūt numero & pauimentū, totiesq; templum & auream aram, & reliquū quod est circa maius uestibulū purgans. Super hæc extremitates & renes, & adipem cum reticulo iecoris superimponunt altari. Præbet autem & arietē deo pontifex ad holocaustū. Quinta uero eiusdem mensis & decima, tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iussit singulos per familias, metuentes frigus, pro anni custodia. Dumq; in patriam peruenirent, in illa ciuitate quam propter templum metropolim haberent, festiuitatē eos octo diebus agere, & holocausta facere, & sacrificare deo, & pacificas hostias offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos myrti & salicis, summitatesq; palmarum, & uirgulas mali persici. Prima itaque dierum fit holocaustum hostiarum, ex tribus & decem bobus, & agno uno aut pluribus, & arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorū. Sex autē diebus ipse quidem numerus agnorum & arietum cum hirco sacrificatur: subtrahitur autem singulis diebus unus bos, donec ad septimum ueniatur, & ab omni opere die octauo requiescunt, & deo (sicut prædiximus) uitulum immolant & arietem, & agnas septem, & hircū pro declinatione peccatorum. Hæc quidem Hebræis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. Mense uero Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est anni principium, quartadecima luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus à seruitute Aegyptiorum, sacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod pascha dicitur) celebrareq; sanciuit. Et utiq; celebramus illud per tribus nostras, nihil immolatorum in crastinum reseruantes. Quintadecima autem succedit festiuitas azymorū, quæ septem diebus celebratur, in qua azymis uescuntur, & singulis

Ratio septimi mensis

Leuit. 23 De solennitate tabernaculorum

De sacrificijs Paschæ

& ſingulis diebus tauri occiduntur duo, & aries quidem unus, agnæ uerò ſeptem: & hæc holocauſta fiunt, & hircus quoq; pro peccato adijcitur per dies ſingulos ad epulas ſacerdotum. Secunda uero azymorum die, quæ eſt decimaſexta, frugum primitias, quas metunt, antequã ex eis ueſcantur, deum iudicantes iuſtum eſſe primitijs honorari, quo ſint hac ubertate completi, offerunt iſto modo: Siccantes ſpicarum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei aſſarium offerunt, & unam dragmam ex eo mittentes, reliquũ ſacerdotum uſui derelinquũt, et tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate. Immolant autem in principijs frugum agnum in holocauſtum deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium, quarum ſeptem hebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem, pentecoſte celebratur: quam Hebræi Aſarcha uocant, quod ſignificat pentecoſten, id eſt, quinquageſimam. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos, cum fermento aſſariorum duorum, & ad mactandũ agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur ſolummodo. Nam cœna ſacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres, & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos.

De primitijs frugum Leuit. 2

Leuit. 23

De ſacrificio pentecoſtes

Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum nõ faciant, aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitimæ immolationis ſpecies, & uacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandũ immolantur: ex cõmuni tamen ſimila cocta fermento carens datur aſſariorum uigintiquatuor, & ad panes faciendos expenduntur. Coquuntur enim duo, & duo diuiſi ante ſabbatum, & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur, ſibi ad alterutros conuerſi, duabus pateris aureis ſuperpoſitis, thure plenis, quæ permanent uſq; ad aliud ſabbatum, & tunc pro illis alij deportãtur: Illi uero ſacerdotibus exhibentur, & thure *incenſo in* igne ſacro, in quo omnia holocauſta fiunt, aliud thus ſupra alios panes *adijcitur*. Immolat autẽ ſacerdos de propꝛijs expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam, & modica coctione duratã, quo ſit menſura unius aſſarij: cuius medietatem quidem mane, aliã uero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonem, ſufficienter autem mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moſes autem tribũ Leui, à cõmunione populi ſegregans, ſacram uticq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſsimis, & ſacrificia pro talibus legitima præbẽs deo, tabernaculum eis ſacratacq; uaſa & reliqua quæcunq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit: quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederẽt, et à quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit, dicemus, adijcientes & cauſas, quibus motus, alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit, ab alijs autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit, animam illum & ſpiritum eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit, & ab adipe & reticulo caprino & ouino, & bubulo abſtinendum eſſe prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproſo corpore maculatos, & ſemine defluentes. Sed & mulieres quibus fit purgatio naturalis, remoueri iuſsit uſque ad ſeptimam diem: poſt quam diem quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter autem & mortuo facientes exequias, poſt totidem dies legitimum eſt redire. Eos autem qui ſuper numerum horum dierum in pollutione conſiſtunt, ſacrificare legitimum eſt agnas duas: qua-

Num. 3

Leuit. 17

De his quæ immunda ſunt

rum alteram quidem ſanctificare conuenit, alteram uero ſacerdotes accipiunt. Similiter autem & immolant pro eo cuius defluit ſemen, quoties hoc per ſomnium patitur, deſcendente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cum legitima uxore concumbit. Leproſos autem omnino expulit à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac ægritudine liberetur, ſanumq; colorem aliquando recipiat, diuerſa deo ſacrificia compenſat, de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos, qui dicunt Moſen lepra fatigatum, & propter hanc cauſam ſimilium proiectorum ducem factum, in Chananæam ueniſſe cum eis. Si enim hoc fuiſſet uerum, nequaquam Moſes iniuria ſua hæc ſanxiſſet, cum magis rationabiliter etiam alijs hoc introducentibus cõtradicere præualeret, quando & apud gentes multas leproſi ſint, & fruantur honore præcipuo, & non ſolum iniuria & expulſione priuentur, ſed etiam militias mereantur inſignes, & ciuilia eis ſingula committantur, & in ſacris, & in templis ingrediendi habeant poteſtatẽ. Quapropter in nullo prohibebatur Moſes, ſi aliqua huiuſmodi paſsione circa colorem ipſe aut multitudo quæ cum eo erat uexaretur, de iſtis meliora ſancire: nullumq; detrimentum huiuſmodi paſsionibus cogebatur inferre. Sed palàm eſt, quomodo hæc de nobis inuidia cõcitati loquuntur. Moſes autem ab his mundus exiſtens, etiam mundis cõtribulibus conſtitutis, de languentibus hoc modo ſanciuit, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſque cogitet ut uoluerit.

Leges mulieris puerperæ, eiuſq; mundationes: deq; uxore adulterij ſuſpecta, & prohibito cõcubitu: de coniugio ſacerdotũ, & anno iubileo. Cap. XIIII

Leuit.12 MVlieres uero quando pariunt, intrare in templum prohibuit, ſacrificiaq; contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem, ſi maſculus ſit qui paritur: duplicibusq; diebus, ſi fœminam generari contigerit. Ingredientes autem poſt prædictæ dilationis tẽpus ſacrificia celebrant, quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt. Si quis adulteratam ſuam ſuſpicatur uxorem, offert farinæ hordeaceæ aſſarium, & unum pugillum ex ea mittens in altare, reliquũ dat ſacerdotibus ad edendum. Mulierem uero conſtituit aliquis ſacerdotum ad ianuas, quæ ſunt conuerſæ ad templum, & uelamen capitis eius detrahens, ſuperſcribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuiſſe uiro ſuo, nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe: quod ſi cõmiſit, ut femore dextro diſiuncto, uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpicione mouetur, ut menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: ſumensq; terrã de templo circa parietes iacentem, & ſuperaſpergens, mulieri dat ad bibendũ. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt, cõcipit, & partus eius nutritur in utero: ſi aũt de toro maritali mentitur etiam deo, cum confuſione uitam reliquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de ſacrificijs quidẽ & purgationibus eorum, Moſes contribulibus ſuis ita proſpexit. Leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: feliciſsimum eſſe credens, uiros circa torum eſſe ſecuros, & ciuitatibus ſimul & domibus expedire, filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, et nutricibus, & ſororibus pro uxoribus coire quempiam filiorũ, tanquam prauam iniuſtitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri, & iumentis

Lex mulierũ parientium

Probatio zelotypiæ Num.5

De adulterio

Leuit.18

iumentis, & maſculis, eo quod hæc libido nequiſsima uideatur, & aduerſus eos qui hæc præſumunt, mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit, & ſuper hæc neque meretrices neq; concubinas eos habere permiſit, neq; ancillam, neq; captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt, & quæ prius maritos habentes, pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt ab eorum coniunctione prohibuit. Summum uero pontificem neq; mortui uiri habere permiſit uxorem: licet hoc alijs conceſsiſſet, huic ſoli dedit ducere uirginem, eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus ſuis ſolennia mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices omni ſimplicitate uera. Qui inter ſacerdotes integer non eſt, paſci quidem ait de oblationibus ſacerdotis, aſcendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaq; non ſolum ad ſacrificia mundos, ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti & immaculati & circa omnia mundi ſunt, & ſapientes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit Moſes, quorum quædam & in deſerto degens adinuenit, quatenus dum terram Chananæam perciperent, hæc ſeruarent: id eſt, anno ſeptimo requiem terræ prębeant ab aratro & plantationibus, ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit, & ut quæ ſponte oriuntur de terra, eſſent uolentibus in uſu communia, & contribulibus & extraneis, nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autem poſt ſeptimam annorum ſeptimanam fieri iuſsit, qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquageſimus iubileus, in quo & debitores à credito relaxantur, & ſerui liberi dimittuntur: quos cum eſſent contribules, pro quadam tranſgreſsione legum ſeruitij ſchemate caſtigauit, mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo, quod nomen ſignificat libertatem, reſtituunt etiã agros antiquis dominis iſto modo: Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor, & reputantes fructus & expenſas in agros factas, fructibus exuberaſſe compertis, uenditor recipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt, hoc quod deeſt recipiens emptor, à poſſeſsione diſcedit, connumeratis ſcilicet ex æquo fructibus & expenſis, prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoſque uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter definiuit. Siquidem antequam compleatur annus recipiat pecuniam, reddere domum cogit emptorem: ſi uero completus annus fuerit, poſſeſsionem cõfirmat emptori. Hanc igitur legum conſtitutionem Moſes, dum ſub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis ſcriptam contradidit.

Ibidem 21

De ſacerdotũ uxoribus

De ſacerdotibus

Leuit. 10

Ibidem 25

Lex ſeptimi anni

Lex iubilei

Leges inſtruendi exercitus, & numerus Iſraelitarũ aptorum bello. Cap. XV

CVm uero circa legislationẽ iam putaret iſta ſufficere, ad exercitij militaris iura conuerſus eſt, habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitq; principibus tribuum præter tribum Leui, ut numerũ pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leuitæ enim ſacrati erant, & miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta, inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcentiquinquaginta, qui potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe filium Ioſeph, & Ephraim, pro ipſo

Num. 26

Bellicoſos Moſes recenſuit

Ioſeph. Hæc autē fuit ſupplicatio Iacob à Ioſeph, dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebāt, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cōmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium, ſingulis in ordine conſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nulliq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant, ſacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi, qui ultra triginta annorum eſſent, inuentiq; ſunt uigintiduo milia, octin-
Exod. 40 gentioctoginta. Quotiens uero ſupra tabernaculum ſtare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem commorante quieſcebant, cum uero conuerteretur, procede-
Num. 10 bant. Adinuenit autē & modum tubæ ex argento factæ, quæ eſt huiuſmodi, lon-
De duabus tubis argenteis gitudinem quidem habens penè cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad ſuſceptionem ſpiritus, & claſſico ſono uicina eſt, quæ Hebraica lingua uocatur Aſoſra. Factæ ſunt tales duæ, & una quidem utebantur ad iuſsionem & collectionem populi in eccleſijs celebrandam: altera uero, cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſarijs principes conuenire: ambabus autē multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur hæc fiebant: inſonante priore, hi qui habitabant ad orientalem tabernaculi partem ſurgebant: cum uero ſecunda ſonuiſſet, qui ad auſtrum reſidebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus ſex tribubus portabatur, & alia media ſequentibus ſex: Leuitæ uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia uero ſonante, pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur, & quarta, quæ circa ſeptentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in ſacrificijs hoſtias offerentes, & ſabbatis, & cæteris quoq; diebus. Sacrificauit aūt tunc prius poſt exceſſum de Ægypto, quod paſcha dicitur, in deſerto.

Seditio contra Moſen ob inopiā cibi, ſeditioſorumq; pœna. Cap. XVI

Num. 11 ET poſt paululum procedens à monte Sina, & loca quædam commutans, de quibus dicemus, ad locum qui dicitur Eſerimoth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionem fecit, accuſando Moſen, & neceſsitates profectus ſui dicendo, & quod de terra bona eis ſuaſiſſet exire, & cum illam perdiderint, pro felicitate quam eis ſe promiſerat præbiturum, diuerſis miſerijs tenerentur aſtricti, & aqua priuati, & ſi contingeret, ut etiam manna deficeret, eſſent ſine cōſolatione perituri. Cumq; multa ſæuiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neque Moſeos neque laborum eius exhibitorum pro cunctorum ſalute immemores eſſe deberēt, neque de dei adiutorio deſperarent. Plebs autem ad hoc potius eſt cōmota, & contra Moſen maior turba conſurgebat. Moſes itaque confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamen promiſit eis carnium multitudinem præbiturum, non una die ſed plurimis. Illis autem hoc non credentibus, & dicente quodam, unde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & iſtud non tarde proueniet. Cumq; hæc dixiſſet, coturnicibus repletus eſt omnis exercitus colligebantq; eas circumaſtantes. Deus aūt non tarde hanc reddidit Hebræis iniuriam & maledictum in ſe cōmiſſum. Non parua ſiquidem multitudo eorum mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia, quod interpretari poteſt, deſiderij ſepultura.

Exploratores in Chananæã præmiſsi quid renunciauerint. Cap. XVII

DEducens autem eos inde Moſes in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Cha Num.31
nanæorum terminos exiſtentem, & ad habitandum difficilem, populum in eccleſia congregauit, eiſq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bo na promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſsionem, aliud deo dante iam poſsi/ detis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nanque ſedemus Chananæorum: arcebitq; nos de cætero procedentes neque rex, neque ciuitas, ſed neq; omnes eo/ rum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prælijs obtinebimus. Mittamus autem ex/ ploratores, qui huius terræ bona conſiderent, & quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante omnia uero unanimes ſimus, & deum, qui eſt in omnibus nobis adiutor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hæc itaque cum dixiſſet Moſes, multitudo ei hono rem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſsimos uiros, unum de unaqua/ que tribu. Qui circumeuntes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Ae gyptum iacentibus uſque ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanum peruene/ runt: naturamq; terræ & incolarum hominum cõſiderantes ualidam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum quam terra illa haberet narrabant, & à uoluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam, dicentesq; flumina impoſsibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris ualde fortiſsimas, & ambi/ tus earum grandi munimine roboratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe Num.9
inueniſſe dicebant. Et exploratores quidem uidentes, quod cunctis quos ab Aegy pto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chananæi, & ipſi tabuerunt, & multi/ tudinem hoc credere compulerunt. Illi autem ex his quæ audierant, poſſeſsionem Num.14.
terræ illius difficilem ſibi iudicabant: ſoluto q; concilio, cum uxoribus & filijs lugen tes degebant, tanquam deus nihil eis opere, ſed tantum uerbo promitteret. Rur/ ſumq; Moſen increpabant, & inclamabant ei, eiusq; fratri atque pontifici, & peſsi/ mam quidem, licet cum illorum blaſphemijs, habuerunt noctem. Mane uero con/ currerunt ad eccleſiam, deliberationem habentes, ut interfecto Moſe & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autem exploratorum, Ieſus filius Naue de De Ieſu &
tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium proceſſerunt: tene/ Caleph
bantq; multitudinem, confidere ſupplicantes, & neque deum falſitatis arguere, ne/ que credere his quæ pro terrore, non uere de Chananæis dicta uidebãtur, ſed ſibi potius, qui ad felicitatem & poſſeſsionem bonorum eos decentius inuitarẽt: quan/ do neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutem colentibus effe/ ctum poterit impedire: maxime cum deus ſecuritatem præbeat, & eorum propu/ gnator exiſtat. Pergamus ergo dicebant ſimul ad hoſtes, nullam timoris habentes ſuſpicionem, ſed duci credite deo: nosq; ſequimini quò uocamus. Et illi quidem di/ centes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moſes uero & Aaron in terram pro/ ſtrati, rogabant deum non pro ſalute ſua, ſed ut quieſcere faceret ignorantem ple/ bem, eorumq; ſedaret animos, præſentis hæſitationis paſsione turbatos. Aſtitit autem & nubes, & inſtans ſupra tabernaculum ſignificauit dei præſentiam.

Prædicitur per Moſen, neminem terrã promiſſam ingreſſurũ. Cap. XVIII

Num. 14 MOſes aũt confidens, in media aſtitit multitudine: deumq; permotũ pro eorũ pandebat iniuria: percepturosq; fore ſupplicíũ, non quidem delicto dignũ, ſed quale patres pro correptione inferũt filijs. Cumq; tranſiſſet in tabernaculum, coram deo pro futura eorũ perditiõe deflebat: cõmemorabatq; populũ quæ paſsi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eũ exiſterent: quando etiã nunc exploratorũ terrore decepti, ſermones illorũ potius, q; promiſsiones dei iudicauerint ueriores, & ob hãc cauſam non equidẽ exterminaret eos, neq; perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud ſe potius honoratũ: uerum terra Chananæorum non eos eſſe potituros, neq; eius promiſſa felicitate lætaturos, ſed etiã ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta annos eſſe uicturos, & hãc pœnã eos pro iniquitate ſoluturos: filijs aũt ueſtris, dicebat, deus terrã daturum ſe compromiſit: illorũ participaturos bonis, & dominos eorũ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaq; populo Moſes dixiſſet dei uoluntate, in triſtitiã & ærumnã conuerſa eſt multitudo, rogabantq; Moſen, ut propitiũ ei faceret deũ, & à deſerto liberatis præberet urbes. Ille aũt dicebat deum huiuſmodi non habere conſiliũ, neq; ſecundum leuitatẽ humanam ductũ circa indignationem eorum, ſed habita deliberatione in eos ſententiã protuliſſe. Non itaq; iudicandum eſt oportere hæc diſcredi, ſi Moſes cum uir unus eſſet, tanta milia hominũ iraſcentiũ potuit mitigare, & ad manſuetudinis uota reducere. Deus enim aſsiſtens ei, multitudinem populorũ uinci ſermonibus ſuis præparauit: quippe cum ſæpius inobedientes, utilem ſibimet obedientiam fuiſſe cognouiſſent, utiq; in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendũ ſibi de quibuſcunq; populus audiret, & hoc non ſolum tempore quo uixit, ſed etiã nunc. Nullus enim eſt Hebræorũ qui non tanquã præſente eo & caſtigante, ſi forte ſit moribus incompoſitus, obediat ſanctionibus eius, licet alios latere poſsit. Et alia quidem indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt. Olim enim quidam trans Euphraten habitantiũ, quatuor menſiũ itinere uenientes propter honorem noſtri ſacrificij, cum multis periculis ſimul & ſumptibus, ſacrificantes non ualuerunt immolatione participari: interdicente hoc Moſe quibuslibet, qui non ſint noſtris legibus eruditi, neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alij quidem neq; ſacrificantes, alij uero ſemiplena ſacrificia relinquentes, alij aũt neq; initiũ ingrediendi in templum facere ualentes diſceſſerunt: obedire Moſeos præceptis potius q; ſuam uoluntatem facere præponentes, & cum prohibentẽ ſe de talibus non metuerent, ſolam tamen conſcientiam formidantes. Sic legislatio quæ uidebatur dei, fecit illum uirũ meliorem ſua natura putari. Sed etiã ante tempus modicum huius belli Claudio Romanis imperante, Iſmaele apud nos exiſtente pontifice, cũ fames talis noſtrã regionẽ obtinuiſſet, ut quatuor drachmis uenderet aſſariũ: allata farina ad feſtiuitatẽ azymorũ in coros ſeptuaginta, qui medimni quidẽ ſinguli ſunt unus & triginta, Attici aũt quadraginta & unus, nullus ſacerdotũ præſumpſit comedere, cũ ſcilicet terrã inopia tanta deteneret: quippe cum metuerent legẽ & iram, quam etiã ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt, quando etiã nunc literæ à Moſe derelictæ tantã uirtutem habent, ut etiã inimici noſtri fateantur, quia is qui conſtituit Rempub. noſtrã per Moſen eiusq; uirtutem, deus eſt. Sed de his quidem, ut placuerit unicuiq;, conſideret.

De fame facta ſub Claudio

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVARTVS

Hebræi contra Chananæos infeliciter pugnant. Cap. I

HEBRAEOS itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat, etiã prohibente deo, ad Chananæos accedere. Non enim Moſi ſermonibus acquieſcebãt obedire, ſed etiam præter illius uoluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes, illum equidem accuſabãt, ſuſpicionem habentes, quod eorum negociaretur inopiam, & ut ſemper eius uiderentur egere ſolatio. præliari uero contra Chanaæos egreſsi ſunt, dicentes deum non propter Moſen eis auxiliari, ſed communiter genti ſuæ ferre ſolatium propter maiores eorum ſuamq; uirtutem, quorum ſemper prouidentiam habuiſſe uidebatur, & quomodo qui prius libertatem præbuiſſet, etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere, licet uellet Moſes deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire, ut ipſi ſui rectores eſſent, & non ab Aegyptiorum iniuria digreſsi, Moſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent, & ſecundum eius uoluntatem uiuerent: nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret, tanquam non omnes eſſent de genere Abrahæ, ſed unus eſſet his autor omnium, cui deus omnia noſſe futura præberet: qui uiderentur ſapere, ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram quam eis uolentibus compromiſerat, & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atque deſertum, propter quæ ad hæc potius urgebantur, ad Chananæorum bella profecti ſunt, deum ducem exiſtimantes, & non à legislatore ſolatium ſuſtinentes, donec ſibi meliora fore decerneret. Quo facto, hoſtes agreſsi ſunt. Illi ſiquidem eorum non obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinem, eos fortiter exceperũt, & Hebræorum multi quidem ſunt interempti. reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt, ſectatiq; turpiter in tabernaculum confugerunt, & eo quod præter ſpem tanta calamitate occubuiſſent, omnino deiecti ſunt, & nihil utile de cætero ſperabant, cogitantes quod hæc per dei iracundiã proueniſſent, accedentibus ad bellum contra eius uoluntatẽ. Moſes autem uidens ſuos perditione compreſſos, & metuens ne uictoria confidentes inimici, & appetentes maiora ſuper eos accederent, iudicauit exercitum in deſertum procul à Chananæis educere. Cumq; ita multitudo ei conſentiret, quæ utique cognouerat, quòd abſque præceptionibus eius prouidentiæ præualere non poſſet, eleuato exercitu abijt in eremum, faciens eos ibi quieſcere, nec prius Chananæos adire, donec ad hoc oportunum tempus à deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu, & præcipue apud eos, qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt, hoc etiam Iudæis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia, & forte præ multitudine conſilijs melioribus ſe minime ſubijcerent, inopia potius & ærumnis iraſcebantur, & aduerſus alterutros & contra ducem. Seditio nanq; tunc eos, qualẽ nec apud Græcos nec apud Barbaros factã nouimus, apprehendit, pro qua omnes deſerendos à deo, atq; perditionis periculũ ſuſcepturos eripuit Moſes, obliuſus malorum, licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius precibus deus nihil Num. 14

mali

mali eos ſuſtinere permiſit, licet legislatorem ſuum contumelijs affeciſſent, & mandata, quæ per Moſen ipſe deus dederat, deſpexiſſent: eripuit tamen eos, quādo eis pro ſeditione ſua, mala prouenire potuerunt, niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet. Seditionem uero, & quemadmodum poſt eam Moſes conuerſatus eſt, narrabo: prædicens cauſam, propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio Core de ſacerdotio. Cap. II

Nume. 16 CORe Hebræorū & genere nobilis, & abundans diuitijs, & lingua facilis, & ad perſuadendum plebi nimis idoneus, uidens Moſen in honore maximo cōſtitutum, per inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cum eſſet ex ea tribu, erat eius pariter & cognatus, & mordebatur quaſi iuſtius eſſet, ut eam gloriam ipſe potius obtineret: qui & ditior illo, & genere apud Leuitas non uideretur eſſe deterior: clamabatq; dicens eſſe crudelem Moſen, gloriam ſibimet aucupatū, & hanc per callidi-

Inuidia Core

tatem acquiſiſſe ſub occaſione, quaſi uideret deū, & quòd cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dederit, non cōmuni placito plebis ſed ſuo iudicio, & ſuper hæc modo tyrannico honores quibus uellet, impenderet. Sæuius aūt eſſe dicebat, & ultra uiolentiam, quia læſionem latenter uideretur inferre: quando non ſolū nolentibus, ſed neq; intelligētibus inſidias eius, honores auferre cōtenderet: quia cū ſcierint, inquit, homines nō ſe poſſe uiolentia prævalere, hanc quidē uolentes boni uideri non inferunt, doloſa tamen arte machinātur, quatenus deſideratū perueniant ad effectū. His & ſimilibus ſuadebat plebi, quia utile foret, ut dum adhuc huiuſmodi latere ſe crederent, punirentur: nec ſinerentur ad potiorē accedere cumulū, ne manifeſti fierent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationem reddere poterit Moſes, ut Aaron & eius filijs crederet ſacerdotiū? Si enim ex tribu Leui deus honorē alicui præbendum eſſe decreuit, ego hunc iuſtior ſum accipere, genere quidē ipſo conſiſtens quo Moſes, diuitijs autem & forma potentior. Si uero maior tribus quæritur, dignum eſt ut Ruben tribus potius honoraretur, & hūc accipiant Datan & Abirom & Balas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu, & potentes facultate pecuniarū. Hæc itaq; Core dicens, uolebat quidem uideri cōmuni utilitati prodeſſe, opere uero agebat, ut honorem hūc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidem hæc maliuolæ plebi cum doloſo dicebat eloquio: Procedente uero ſermone paulatim ad multos, & creſcentibus auditoribus, contra derogationem Aaron omnis exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores uiri, ſtudentes quatenus fratrem Moſeos ſacerdotij iure priuarent, & per hoc eum exhonorarent. Tunc itaq; populus, ut etiam Moſen lapidaret aggreſſus eſt, & in eccleſiam inordinate & turbulenter cōueniebant, & ante tabernaculū dei clamabāt oēs: Exeat tyrannus, & populus ab eius ſeruitio liberetur, qui ſub occaſione dei uiolentia mandata præcepit. Dicebant enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotē futurū eligeret, digniſſimū ad hūc honorē proueheret, & non eū multis inferiori daret, & ſi decreuiſſet hūc Aaron dari, coram populo faceret, & nō in fratris hoc poteſtate reliquereret. Moſes aūt cum derogationē Core iam ex multo præſciret, etiā iritatū populū nō expauit, ſed cōfidens rebus, quas fideli deuotione tractabat, & ſciēs fratrē dei uoluntate ſacerdotiū, & nō ſuo munere meruiſſe, ad conciliū uenit, & multitudini quidē nihil omnino locutus eſt: ad Core aūt clamans, cum eſſet dexter etiam in

Moſes ad Core

alijs, & ad loquendū populis nimis ingenioſus: Mihi, inquit, ô Core & tu, et unuſquiſq; horum (oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros) honore digni eſſe uidemi

esse uidemini,& totum exercitum huiusmodi honore non priuo: licet non habeãt quæ uobis ex diuitijs & culmine altæ dignitatis existunt. Igitur sacerdotiũ Aaron non eo quod diuitijs præcellat, cum tu ambos nos pecuniarum uidearis magnitudine superare:neq; propter genus,quando cõmune nobis hoc fecit deus,eundem progenitorem dans nobis,neq; propter fraternum amorem,quod iustius alter habere potuisset, ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitarem de dei legibus, hunc honorem mihi potius prębuissem,quando plus mihi ego sum uicinus quàm alter, & mihi magis quàm alteri familiaris existo. Nam neq; sapiens consilium erat memet periculis subdere,& alij ex tali causa felicitatis dona cõferre. Sed à malitia ego sum remotus:deus autem se cõtemni non despexit,neq; uos ignorare uoluit,quod hoc facientes ei præstatis, & ipse eligens sacerdotem sibi futurum, à querela nos huiusmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc,& non iudicio diuino sortitus est. Vnde ponet hoc deus in medio quasi ad disceptandum, ut nũc qui dignus ad hoc inuenitur, accedat. Quod enim dedit deus non derelinquimus, si uolentes accepisse iudicamur:cum sit impium,honorem quem ille præbet nõ adire:& nimis irrationabile, uniuerso tempore securitatem promittente,deo contemnere. Sed & nunc iterum probari uult eum, qui pro nobis ei debeat hostias immolare, & præsul pietatis existere.Incongruum nanq; est ô Core, ut quilibet appetẽs honorem, deo hunc præbendi cui uoluerit auferat potestatem.Igitur à seditione & huiusmodi turba quiescite.Mane uero omnes qui sacerdotium quæritis, thuribulum singuli portantes à uestris domibus cum thymiamate & igne uenite.Sed & tu Core cede deo iudicium,& in his eius expecta sententiam,& non temetipsum deo uelis facere meliorem,sed potius adesto,de hoc honore taliter iudicandus.Necnon & Aaron arbitror interesse iudicandum, cum & eiusdem sit generis,& in nullo possit de rebus sacerdotij iuste culpari. Conuenientesq; pariter coram omni populo incensum facite,& cuiuscunq; uestrum sacrificium suaue iudicauerit deus,hic uobis ordinabitur sacerdos,& ita derogatione fraterna,tanquam ei honorem sacerdotij ego donauerim,liberabor. Hæc Mose dicente, & à turba & ab eius suspicione multitudo cessauit, & laudauerunt cuncti quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus, & loqui utilia uidebatur. Tunc siquidem cõcilium est solutum. Altera uero die cuncti congregati sunt in ecclesia, ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio cõcertantiũ. Eratq; populus conturbatus,cum esset multitudo suspensa spe futurorũ,& alij delectarentur, si Moses malignus ostenderetur: sapientes uero huiusmodi seditione liberarentur. Metuebant enim, ne procedente turba ordinator eorũ disciplinæ deperiret Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis qui in potestate iunt cõstituti, ad ea quæ forte placuerint sententiã tumultus efficit. Moses autem missis ad Datan & Abirom ministris, eos secundum cõstitutum uenire iussit & sacerdotiũ expectare. Cũ uero nec obedire eos nuncij retulissent,nec uelle diceretur Mosi quasi cõtra omnem populum malignitate crescente succumbere, audiens hæc ab eis Moses,sequi se maiores natu præcipiens,ibat ad Datan & Abirom,nec indignum esse putabat ad superbos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Datan autem & qui cum eo erant,cognoscentes Mosen cum nobilibus populi ad se uenire, accedentes cum uxoribus & filijs ante tabernacula, respiciebant quid Moses esset acturus: erantq; circa eos constituti famuli, ut si uellet aliquam uiolentiam Moses facere, uindicarent. Ille uero cum uenisset in proximum

mum, manus ad cœlos tendens, multumq; clamans, ita ut populus cunctus audi-
Oratio Mosi ret, ait: Domine cœli & terræ & maris, tu enim mihi meorum actuum fidelissimus testis existis, quoniam omnia tua uoluntate feci, tu fugientibus præbuisti uiam, mi sericordiam in omnibus faciens necessitatibus Hebræorum, esto meus & in his uer bis auditor. Tibi nanq; nec quod agitur nec quod cogitatur absconsum est, & ideo neq; comprimis ueritatem, ut horũ contra me uelis defensare ingratitudinem. Antiquitatem scilicet meæ generationis ipse nosti certissime, non auditu cognoscens, sed uisu his quæ facta sunt tunc assistens. In his ergo quæ de me, licet ueritatẽ aper te scientes, iniuste suspicantur, te testem mihi precor assistere. Ego nanq; uitã simplicem habens, mea quidem uirtute, tua uero uoluntate, hanc mihi Rahuele socero meo relinquente, bonorum illorum adeptionem deserens, meipsum tradidi pro istorum ærumnis, & primum quidem pro libertate eorum, nunc uero salute maximos labores toleraui, omniq; periculo me prone subieci. Nunc ergo quoniam uelut malignus in suspicione sum uiris, quorum uita meo labore subsistit, tu qui mihi locutus es in monte Sina, & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti, & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco feci sti, & iussisti ad Ægyptũ properare, & tuam uoluntatẽ his innotescere: qui Aegyptiorũ remouisti felicitatẽ, & à seruitute his præbuisti refugium, mihiq; potestatem Pharaonis paruulam quidem demonstrasti, & in terram pelagus nescientibus nobis itinera cõuertisti, & permixtum mare Aegyptiorum necibus conturbasti: qui nudis armorum munimina contulisti, qui corruptos fontes nimis hæsitantibus potabiles feci sti, potũq; nobis ex lapidibus præbuisti, qui à terrenis cibis inopes maritimis satiasti, qui etiam cibum cœlestem præbuisti primitus non inspectum, qui legum modum dedisti & ordinem nostræ reipublicæ demonstrasti: ueni domine omnium iudex, & testis esto meus, quem suffragia ulla non redimunt: tu nosti quia nullum munus ego contra iustitiam ab Hebræis accepi, nec condemnaui propter diuitias paupertatem, nec contra uniuersitatis læsionem conuersatus sum: qui nunc in extraneas meorum studiorum suspiciones incurri, tanquam te non iubente, sed mea potius uoluntate sacerdotium Aaron dederim: ostende pariter nunc, quia omnia tua prouidentia gubernantur, & nihil fortuitu, sed tuę uoluntatis interpositione perueniunt ad effectum, & quoniam geris solicitudinem generis Hebræorũ, uindica in Datan & Abiron, qui te de insensibilitate cõdemnant, quasi mea uideantur arte compressi. Fac itaq; super eos apertum iudicium prouenire, ita ut contra tuam gloriam sæuientes, non eos communi modo facias transire de uita, neq; humana lege morientes de seculo præsenti recedere, sed deglutiat eos simul & generationem & substantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis ostensio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim castigabis eos, qui talia de te non bene suspicantur, sic ego minister præceptorũ tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem uere cõtra me derogasse noscuntur, illos quidem innoxios ab omni læsione seruato: necem uero quam illis optaui, facito meam, & pœnas ab eo exige, qui tuam uoluit nocere plebem, ut de cętero pax concordiaq; succedat: Sana multitudinem tuis præceptis obedientem, illæsam custodiens eam, & à pœna peccati huius exortem. Tu siquidem nosti, quoniã iustum non est, pro eorum malitia supplicium sustinere cõmuniter cunctos Israelitas. Hæc eo dicente simul & flente, repente quidem terra commota est, & ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus aũt cunctus expauit, grauiq; & durissimo stre-

pitu per

pitu per illorum tabernacula concitato, terra sciſſa est, & absorbuit Datan & Abirō: & omnia quæcunq; erant illis gratissima, in ea sunt prorsus absorpta. Quibus sic exterminatis, ut nō occurrerent quidem illud agnoscere: mox apertio terræ super eos reducta est, & ita redintegrata, quasi nihil horum quæ prædicta sunt, factum esse uideretur inspicientibus. Et illi quidem ita perierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta, cognati quidem illorum dolebant non solum calamitatem, quæ digna gemitu quidem uideretur, sed etiam proximitatis affectu. Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat, illorum euentus iudicij certos fecit: & decernētes, quia ueluti erratici deperissent, qui fuerant cum Datan, de eis neq; contristabātur. Igitur Moses euocauit eos qui de sacerdotio contendebant propter sacerdotū probationem: quatenus scirent, cuius sacrificiū deus susciperet, illum constitui sacerdotem. Conuenientibus aūt ducentis quinquaginta uiris, qui & propter patrum uirtutem honorabantur à populo, & propter suam illos etiam transcenderant: processerunt quoq; & Aaron & Core, & ante tabernaculum omnes sanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulsit, quantum nullus opifex uidit, nec de terra prolatus, uel concursione fluctuū, aut uiolentia spirituum, uel materia adinuicem percussa, sponte aliquando uisus est exilire: sed qualis potuit dei uoluntate succendi, & clarus & flammeus: quo ueniente super eos, cuncti ducenti & quinquaginta & Core simul extincti sunt, ita ut neq; etiam corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem liberatus est Aaron, nihil ex igne læsus, qui utiq; à deo uidebatur electus. Moses igitur his pereuntibus, uolens pœnā eorū memoriæ reseruare, eamq; futuros agnoscere, iussit Eleazarum filiū Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare, ut in memoriam essent futuro generi, quæ illi sunt passi, qui putabant uirtutem dei se posse deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moseos pontificatum se habere credebat: sed dei iudicio patefacto, cum filijs firme ipso honore fruebatur. Seditio tamen neq; ita cessauit, sed multo magis augebatur, & crudelius accrescebat. Eratq; tumultus ualde deterior, & nunquā hoc malum finiri putabatur, sed longo tempore permanere. Homines nanq; credentes iam nihil præter dei prouidentiam geri, & absq; dei gratia hæc circa Mosen gesta minime iudicantes culpabant Mosen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniustitiam puniorum, quàm propter fauorem Mosi prouenerit. Illos enim perisse dicebant, nihil delinquentes, nisi quod circa dei religionem studium habuissent: Mosen uero interitu talium uirorum, & optimorū omnium populum deleuisse, insuper & fratri sacerdotiū dedisse quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum, cū priores uiderent ita perisse. Super hæc etiam & à cognatis extinctorū supplicatio multa fiebat ad populū, ut gloria Moseos minueret. hoc enim ad suā cautelam accedere iudicabant. Moses autem diu populū in tumultu constitutum patienter audiebat, & metuēs ne quid iterū seditionis emergeret, & magnū malum aliquod proueniret, in ecclesiam multitudinem congregauit, & sustinēs audiebat: nec ad satisfactionē ueniebat, ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc autem solum principibus tribuum prædixit, ut nomina tribuum suis uirgis inscripta portarent. Illum enim sacerdotium habiturum in cuius uirga deus indicium gloriæ designasset. Portauerunt ergo omnes alij uirgas, & Aaron scribens in uirga sua tribum Leui, easq; Moses in dei tabernaculo collocauit. Altera uero die protulit uirgas, erant enim cognitæ, cum eas tunc singuli uiri signassent, & corā multitudine deportassent.

Core cū ducētis et quinquaginta exustus est.

Iterum seditio orta

Num. 17

Virga Aaron & alias quidem uirgas in quo ſchemate Moſes accepit, in eo permanſiſſe uidebãt: de Aaron autem uirga germen & ramos ortos, & fructum ſpecioſum amygdalæ ex eo ligno proceſſiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionem: & licet aliquod fuiſſet odium circa Moſen et Aaron, hoc cõtinuo relinquentes, mirari cœperũt in illis dei iudicium: & de cætero placito diuino fauentes, ſinebãt Aaron habere pontificatum. Ille ſiquidem tertio iam eum ordinante deo, hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hebræorũ itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit, hoc tamẽ modo quieuit

Moſes inſtituit decimas dari ſacerdotibus: & de morte Mariæ & Aarõ Cap. III

Num. 18 IGitur Moſes leuitarum tribũ ſeruituram deo, à prælijs & militia ſegregauit: ne propter inopiam aut quæſtum neceſſariorum ad uitam præſentem, eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; ut dum ſecundum dei uoluntatem Chananæam obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerẽt: ſed & terram ante muros duorum miliũ cubitorum ad eos pertinere deſcripſit. Super hæc autẽ & populum cõſtituit annuorũ fructuũ decimas ipſis Leuitis ſacerdotibusq; præbere. Hæc enim ſunt quæ accepit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem iudicaui, ipſorum ſacerdotũ quæ ſint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum, de terra naſcẽtium, deo populum offerre iuſtum eſſe ſanciuit. Quadrupedum uero quæ ſacrificijs offeruntur quod primitus naſcitur, ſi maſculinum ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit, & ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum uero, quæ cõmedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges, dominus ſiclum & dimidium eis præberi ſanciuit. Pro homine uero primogenito quinque ſiclos. Sunt autem apud eos primitiæ etiam tonſionis ouium & meſſium, unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur. Si qui uero eorũ ſemetipſos uouerint, quos Nazaræos appellant, comam nutrire, & uino non uti, iſti dum capillos ſuos dedicãt propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes, Corban offerunt deo, quod ſignificat munus: mulier quidem triginta ſiclos, uir autem quinquaginta. De his uero quicũq; ſunt egeni pecunijs, licet ſacerdotibus ut uoluerint iudicare. ſed etiam his qui domibus immolant, epulationis cauſa non religionis, neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrũ brachiũ pecoris. Et ſacerdotibus quidẽ Moſes ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet, ſicut in præcedẽti libro ſignificauimus, hoc dari cõſtituit. Omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur, participari cõſtituit, & ſeruos, & filios, & mulieres, abſque hoſtijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc Moſes conſtituiſſet, ſurgens cum omni exercitu, ad terminos Idumææ uenit, & legatos ad regem Idumæorum miſit, poſcens uiam ſibi concedi, quam ſe confidebat accipere, & illum cum nihil lædetetur ſine dubitatione præbere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat, & aquæ pretium eos iubebat accipere. Ille uero his, quæ à Moſe petebantur, non conſentiens, neq; uiam cedens, ſed caſtrametatus occurrit, prohibiturus eos ſi uiolenter tranſire præſumerent. Moſes autem dum deus fieri pugnæ initium non iuſſiſſet, recedebat, per deſertum faciens iter. Tunc itaq; ſororem eius Mariam finis uitæ accepit, cũ quadrageſimũ cõpleſſet annũ ex quo Aegyptũ dereliquit, xantici menſis initio ſecunda luna: ſepelierũtq; eam publice nimis ſplendide, ſupra mõtem

De nazaræis Corban offerunt deo

Maria ſoror Moſi moritur

quendam

quendã qui uocatur Hor: & poſt triginta dies à fletu populũ Moſes hoc modo purgauit: Vitulam fœminam aratro & cultura expertẽ, totamq; rubeam, paululũ ab exercitu procul eductam, in loco mundiſſimo pontifex immolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei: deinde incẽſa, ut erat, tota uitula cum pelle atq; uiſceribus, lignum cedrinum in medium ignem miſerunt, & hyſopum & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulæ uir mundus, poſuit in locum puriſſimũ. Hi ergo qui morte polluti erant, paululum cineris in fontẽ mittẽtes, & hyſopum baptizantes, & hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promiſſam ſortem uenturos ſeruare præcepit. Poſtquã uero propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt, duxit populum per deſertum & per Arabiam: uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim ſuam putãt, primo quidem Archim nominatum, qui tunc Petra uocitatur. Hic itaque cum eſſet excelſus mons, aſcẽdens ineum Aaron, Moſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet, uidente cuncto exercitu, erat enim è diuerſo locus ubi erat populus conſtitutus, exutus pontificali ſtola, tradens eam Eleazaro filio, ad quem propter ætatem pontificatus aduenit, mortuus eſt populo eum uidente: ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta, cum uixiſſet annis tribus, & uiginti, & centum. Defunctus eſt autem ſecunda luna initio menſis qui apud Athenienſes quidem ἑκατομβαιῶν, apud Macedones autem Lochos, apud Hebræos uero Sedebath, apud Romanos nuncupatur Auguſtus. Cumq; luctus populi ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus, poſthæc ceſſauit.

Seon & Og reges Amorræorum uincuntur Caput. IIII

SVmens igitur Moſes inde exercitum, uenit ad fluuiũ Arnon, qui de montibus Arabiæ deſcendens, & per totum deſertum fluens in ſtagnũ Aſphaltiten erumpit, diuidens Moabitidem & Ammonitida. Hæc autẽ terra eſt fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi naſcentiũ alere copioſa. Ad Seon itaq; regem eius regionis Moſes miſit, populo uiam petens, ut fœderibus quibus uellet ille credere factis, in nullo læderentur, neq; terra, neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur: ſed etiã uenalia populo ſub precio fore uẽdẽda, ſicut illorũ procuraret utilitas, & aquã peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans, proprium armauit exercitũ, ut Hebræos Arnon fluuiũ trãſire prohiberet. Tũc Moſes uidẽs hoſtiliter Amorræum inſiſtere, non paſſus ut Hebræis perinertiam proueniret inopia, primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut præualeret contra Seon, conſuluit deum, ſi eum pugnare permiteret. Cumq; deus uictoriam promiſiſſet, fiduciali ter ipſe ad certamen aduenit, & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros, quo diuinitas uti iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta, ſumẽtes arma ad prælium repẽte profecti ſunt. Amorræus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet æqualis, ipſe quidem Hebræos obſtupuit: exercitus autem eius, fortem ſe non opere, ſed timore reſpondit. Prima ergo congreſſione non tolerantes reſiſtere & ſuſtinere Hebræos, in fugam uerſi ſunt: hoc ſibi potius pro ſalute, quàm pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis, in quibus cum recluſi fuiſſent, nihil profuit eis. Hebræi nanq; dum eos fuga declinare reſpicerẽt, inſiſtebant: & irrumpentes eorum aciem, eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates, Hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur: quãdo & ad labores præparati, & uti fundibulis Num. 21

exercíti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimẽ ita ut cum hoſtes longius eſſent, fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc noſcitur, quãdo etiam fugientes uulneribus uexabãtur: laborabãtq; potius propter ſitim, quàm ꝓpter fugã. Erat enim tempus æſtatis. Et cum hoſtes deſiderio ſitis, plurimi ad fluuium concurrerent fugientes, circundantes eos Hebræi percutiebãt, omnesq; illos iaculatos ſagittatosq; peremerunt: ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uero mortuos ſpoliabant, prædamq; ſumebant, multamq; copiam habuerũt ex illa terra, cũ eſſet adhuc plena fructibus. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullũ enim eis erat impedimentũ pugnæ, cum omnes præter paucos deperiſſent. Amorræos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehẽdit, qui nec prudẽtia uidebantur aſtuti, nec opere neceſſario boni, quorum Hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus, quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locũ Arnos quidem à meridiana parte circundat, Iaboch autẽ ſeptentrionis circuit latus, qui in Iordanem fluuium deſcendens, illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis, Iordanis ripa concludit. Quum ergo res illæ ita conſiſterent, Iſraelitis inſtabat Og Galadinæ & Galanitidis rex, ducens exercitum copioſum, & feſtinans quidem tanquã ſolatium amico Seon prębiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum, etiam tunc deliberauit congredi cum Hebræis, putãs ſe præualere, eorumq; uirtutũ experimenta cognoſcere. Cũq; fuiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus, & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moſes autem Iaboch fluuium tranſiens, regnum Og regis perambulabat, ciuitates deſtruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentiæ multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur æqualis. Fortitudinis uero eius & magnitudinis ſunt experti, qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uero cubitorum latitudinem habentem, longitudinem uero duplicem, & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo Hebræis rerum fiducia eſt conceſſa, ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam ſexaginta urbes clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt: prædámq; copioſam, & ſeorſum ſinguli, & communiter omnes adepti ſunt.

rex occiſus

Og rex cũ exercitu perimitur

Balam conſilium dat Balacho, quo modo ſeduceret populum: & de ultione ſecuta: & ubi Moſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Caput v

MOſes itaq; caſtrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campeſtria, contra Hierichũ ciuitatem opulentiſſimam, & palmas atq; balſamũ ferre copioſam. Cœperunt autem proni eſſe Iſraelitæ, & deſiderium habere bellandi. Porrò Moſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet, populumq; epulari feciſſet, partem quandam armatorum miſit, qui & terram Madianitarũ explorarent, & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellãdi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach Moabitarum rex dum amicitias paternas haberet, atq; ſocietatem circa Madianitas, & Iſraelitas uideret tanto cremento proficere, etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Denicq; nõ credebat terram aliam Hebræ-

De Balach rege Madianitarum

os

os quærere niſi ſuam,cum promiſiſſet utiq; deus Chananæam illos fore poſſeſſu/
ros:uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tentare ſermonib.& pugnare quidem
ipſe in felicitate conſtitutus,contra illos qui obſtringerẽtur ærumnis non iudicauit:
ſed prohibere magis eos,ne potiores efficerentur:deliberauitq; legationem pro eis
ad Madianitas protinus deſtinare.At illi dum eſſet quidam ab Euphrate prophe/ Num. 22
ta præclarus illorum temporum,eisq; nimis amicus, miſerunt ad eum cum legatis
Balach uiros de ſuis fide digniſſimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus
pro perditione Iſraelitarum maledictiones faceret. Qui uenientes legatos ſuſcepit,
& largitatẽ eis hoſpitalitatis exhibuit.Cumq; cœnaſſet, dei uoluntatem conſuluit,
quæ foret,& pro quibus Madianitæ rogarent. Cumq; deus impedimentum eo/
rum uoluntati feciſſet, ad legatos rediit. deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis
oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent,ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dicens,
qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet: exercitumq;
pro quo maledicendo eum uenire rogarent,eſſe nimis deo amabilem: ſuadebatq;
ſimul ut propter hãc cauſam inimicitias ſuas ab Iſraelitarum gente ſuſpenderent.
Cumq; hæc dixiſſet,legatos dimiſit.Madianitæ uero,Balach uehementer inſiſten
te,& preces maximas offerente,miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens ali/
quid uiris illis præſtare,deum denuo conſuluit. Qui uolens eam rem experimento
probare, iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret, ſed cum eis iret. Qui arbitratus
deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe,cum legatis mox ibat.Angelo autem ſan/
cto occurrente ei per uiam in quodam anguſtiſſimo loco,qui erat accinctus gladio
bis acuto, aſina in qua Balaam ſedebat,intelligens diuinum eius ſpiritum,declina/
uit cum Balaã ad unam maceriam, nõ ſentiens plagas quas ei Balaam inferebat,
dum percuſſa ad maceriam uexaretur.Cum uero inſiſteret angelus,aſina percuſſa
uoluntate dei uocem loquẽtis emiſit, Balaam accuſans uelut iniuſtum, quod
dum prioribus miniſterijs nihil quod de ea quereretur haberet, tunc ei plagas in/
ferret:non intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret
implere. Cũq; Balaam aſina humane loquente,perturbaretur,palàm etiam ange/ *Aſina plane loquitur*
lus apparuit,eumq; increpare de plagis aſinæ cœpit,tanquam non eſſet hæc culpa
iumenti,ſed quod eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens au/
tem Balaam,ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret præcipiens,ut quic/
quid eius in mentem poneret,hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem, cum hæc dixiſ/
ſet deus,uenit ad Balach.Rege uero decenter eum ualde ſuſcipiente, petebat ut du
ctus ad quendam montium,conſideraret quemadmodum Hebræorum exercitus
eſſet cõſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cũ regio miniſterio
in montem,qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: Abierat enim ab Hebræo/ Num. 23
rum exercitu ſtadijs ſexaginta. Videnſq; eos ille,præcepit,ut ſeptem aras rex con/
ſtitueret,& totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celerrime miniſtraſ/
ſet,ille hæc immolauit holocauſta.Quo facto,cœpit è diuerſo benedicere, dicens: Num. 24
Hic populus felix,cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum, eritq; eius au
xiliator in omnibus,& præſulem prouidẽtia ſua ei cõcedet,ita ut nullum hominum *Diuinatio Ba*
genus ſit,quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima,& ab omni malitia ſegre *laam de popu*
gata. Hæc itaq; & uos habebitis,& melioribus filijs relinquetis. Deo quippe uos ſo *lo Iſrael*
los homines intendente,& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita feliciores
habente,terram uero in quã uos ipſe miſit obtinebitis,ſeruiturã ſempet filijs ueſtris

quorumq; gloria complebitur omnis terra ſimul & mare,& ſic abundabitis in orbe terrarum,ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum, qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos Chananæorum terra ſuſcipiet,ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculũ in æternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabit̃, & in omnes terras,ſicuti nec cœli numerus eſt aſtrorũ.Et cũ tanti fueritis,nec ubertatem uobis negabit deus,in pace omnia bona miniſtrando, & uictoriam atq; potentiã in bello largietur,& filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione conten derint,ſubiugabit. Non enim ultra reuertetur aduerſarius ueſter uictor, qui filios ſuos lætari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præſtabitur, cui grandia minuere uirtus eſt,& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua ſacratione præferebat:cum non eſſet in ſemetipſo,ſed potius ſpiritu dei uincere tur. Balach autem contriſtato & proclamante,eo quod pactũ tranſcenderet, qui fuiſſet à ſuis amicis magnis muneribus inuitatus:& cum ueniſſet pro maledictione hoſtium,laudaret eos, & cunctorũ beatiores oſtenderet: ait ad eum Balaã: O Balach, de cunctis rebus cogitas,& putas in nobis eſſe de talibus quicq; dicere ſeu tacere,quãdo dum nos ſpiritus dei præceperit,uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor, quomodo tu & Madianitæ ſupplicantes me huc deſiderabiliter adduxiſtis, & propterea ueni:fuitq; mihi uotiuum in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior eſt deus horum,quàm quæ ego tibi præſtare credebat.Nimis enim inſani ſunt,qui præſcientiam humanarũ rerum apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt, quatenus non ea quæ diuinitas dictat dicant, quo magis illius uiolentiam faciant uoluntati.Ego ſiquidem hũc exercitum neq; laudare propoſui, nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire:ſed deus propitius eis exiſtens,& feſtinãs eis felicẽ uitam gloriámq; præbere perpetuam, hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit.Nunc aũt quoniam mihi uotum eſt tibi præſtare & Madianitis,quorum preces me repellere indecẽs eſt nimis,ueni rurſus aras alias erigamus,& ſacrificia proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potuero deum,ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permiſiſſet,& ſecundo ſacrificanti nequaquã numen ut Iſraelitas malediceret annuiſſet:cadens pronus in terram,prædicebat paſſiones regibus affuturas,& quęcũque ciuitatibus eximijs erant euentura:quarum aliquas quidem nec habitari contingeret.Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſq; ad memoriam meam hominibus euenirent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint,qualem ille prædixit: quilibet conſpicere poteſt, quomodo & in futuro ſic erit, quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus, eo quod maledicti non erant Iſraelitæ:remiſit Balaam nullo honore muneratum. Ille uero iam diſcedẽs & circa tranſitum Euphratæ ueniẽs,& Balach principibusq; Madianitarum uale dicens,ait:O Balach & Madianitæ præſentes, oportet me & præter uoluntatem dei uobis præſtare conſilium.Hebræorũ quippe genus nulla peſtis apprehendit: nec bella, nec aliqua neceſſitas, nec ſterilitas fructuum terrenorum, nec alia quęlibet eos cauſa corrũpit.Eſt enim cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem, quatenus omnes deperire debeant. Euenient autem eis pauca,& ad modicum tempus,ex quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio.

Verba Balaã ad Balach

Vos

Vos autem quandam uictoriam ad breue tempus aduersus eos lucrari desidera-
tis, quod impetrabitis, si hæc quæ moneo feceritis: Filiarum uestrarũ speciosas præ- *Consilium Ba-*
cipue uirgines, quibus subdi & deludi castitas possit inspicientium propter pulchri- *laam aduersus*
tudinis honestatem, circa eorum exercitum proxime destinate: & supplicantibus *Israel*
eorum iuuenibus, ut earum amplexibus misceantur, præcipite, quatenus dum eos
concupiscentia uiderint obligatos, deserant: rogantibusq; manere eas, nõ primitus
annuant, quàm eos patrias leges relinquere iubeant, simul & honorem dei qui eas
posuit eis, & Madianitarum atq; Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis
indignabitur deus. Cum hæc ille dixisset, abscessit. Madianitæ uero dum misissent *Num. 25*
filias suas sicut ille monuerat, Hebræorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puel
larum: & ad earum colloquia uenientes, rogabant quatenus earum pulchritudine
fruerentur, nec consuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc uerba
audientes, consenserunt eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum cõcupiscentia
creuisset, eos illæ cœpere deserere. Dumq; illos angustia de mulierum discessione
crudeliter inuasisset, uberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ desererent, sed futu-
ras uxores & dominas omnium substantiarum suarum manere poscebant. Hęc au
tem cũ iurisiurandi religione firmabant, deumq; mediatorẽ in promissione facie-
bant, flentes, & undiq; semetipsos miseticordia dignos mulieribus ostendentes. Il-
læ uero dum eos seruitute iam captos esse cognoscerẽt, & omni uinculo fidei con-
suetudinis obligatos, eis talia cœperunt edicere: Nobis quidem ô fortissimi iuuenes
domus paternæ sunt, & bonorum magna possessio, parentumq; & domesticorum
fauor atq; dilectio, nihilq; horum egentes uenimus ad uestrum alloquiũ, nec quæ
stum speciosi corporis requirentes, uestram nobilitatem adiuimus: sed uiros bonos
& iustos existimantes, honorate uos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nũc ue-
ro quando dicitis circa nos habere dilectionem, & nostro contristari discessu, neq;
nos uestras preces abijcimus, sed tantũmodo fidem uolumus fauoris uestri perci-
pere: per quam nos credere dignissimum iudicamus, ut uestram conuersationem
diligentes, uxores esse possimus. Formidamus etenim, ne dum fueritis satietate no-
stræ consuetudinis adimpleti, deinceps contumelijs affectas ad parentes nos pro-
prios remittatis. Rogantibus autẽ illis, & ut uellent fidem daturos se pollicentibus,
& ob amorem in nullo contradicentibus, dixerunt illæ, Quoniam hæc quidem uo
bis placent, moribus autem & uita utimini omnibus aliena, ita ut etiam cibos pro-
prios habeatis, & pocula cum nullo cõmunia: necesse erit uolentibus uobis habita-
re nobiscum, etiam & deos colere nostros, nec erit indicium aliud circa nos uestri fa
uoris, nisi eosdem deos quos nos, adoretis: nullusq; culpabit uos, si terræ ad quam
uenistis, eius colatis & numina, utiq; cum dij nostri sint cõmunes omnibus, uester
uero in nullo sit talis. Dicebantq; eis, ut aut quæ essent omnium ea facerent, aut ali-
am quærerent terram, in qua possent legibus proprijs conuersari. Illi autem amore
earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & semetipsos tradentes uoluptati-
bus earum, patria iura transgressi sunt, deosq; plurimos iam putantes, & immolare
eis lege prouinciæ proponentes, cibis etiam extraneis congaudebant, & omnes ad
libidinem mulierum cõtra leges proprias insurgebant, ita ut iam per omnem exer-
citum iuuenes agerent contra legem, & seditio priore multo peior incideret, cũ om-
nino solennitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigis-
sent extraneos, eos uberius appetebant. Sed & siqui priorum uirorum propter uir-

tutes patrum nobiles erant, cum eis uitio ſubiacebant. Demiq; Zamarias princeps tribus Symeon, dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem, ducis cuiuſdam filiã, uiri inter illos ualde potẽtis, uxore iubente ante ſolennitates Moſaicas, quod illam magis delectaret, effecit, non immolando lege patria, ſed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur, Moſes metuens, ne quid peius accideret, congregans populum in eccleſia, nullum equidem nominatim culpauit, nolens quenquam deſperatione deijcere: quia dum laterent, poterant pœnitere. Dicebat autẽ, quommodo non agerent digna ſe, aut ſuis patribus oportuna, dum libidinem deo præponerent, & ei placentia uiolarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis eſſet reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes nõ ad uim inferendam leges eſſe poſitas, ſed ad concupiſcentiam repellendam. Super hæc autem adijciebat non eſſe rationabile, ut qui caſti fuiſſent in eremo, nunc conſtituti inter bona tanta peccarent: & res quas adepti fuerant per indigentiã, tempore ubertatis amitterent. Et ille quidem hæc dicens, conabatur emendare iuuenculos, & ad pœnitentiam eorum quæ geſſerant reuocare. Poſt quem ſurgens Zamarias, ait: Tu quidem ô Moſes utere legibus, quas ipſe poſuiſti, ex ipſa conſuetudine eis firmitatem attribuens: & quoniam iam frequenter caſtigaſti Hebræos, qui non bene ſeducuntur, me in his quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum & dei, quàm iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris, & tibi met defendere principatum: auferendo nobis deſiderium, & proprium uiuendi arbitrium, quod eſt liberorum & dominum nõ habentium. Crudelior itaq; circa Hebræos tu ſolus eris Aegyptijs, caſtigare nos uolens, & ſecundum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt, ut tu potius puniaris: quãdo ea quæ omnibus indubitanter bene ſe habere uidentur, ſolus exterminare contendis, & contra omnium placita tuam ualere ſententiam. Mulierem itaq; peregrinam, ſicut ais, duxiſſe me fateor. A me enim audies meos actus ſicut à libero. Non enim latere propoſui, nec pro me alter delator erit. Et ſacrificaui dijs, quibus ſacrificandum nõ iudicatis: iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ueritatẽ, & non uelut ſub tyranno uiuere, & omnem ſpem ſemper ex unius conſeruatione pendere. Dum hæc autem Zamarias de his quæ & ipſe & alij male geſſerant ediſſet, populus quidem quieſcebat formidine futurorum, legislatorem intendens, nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim, ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti, multitudinem perturbarent: & in his quidem dimiſere conuentum, ſed cauſa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali cauſa mortuus nõ fuiſſet, Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum, & dignitate patris tranſcendens coætanæos uniuerſos, Eleazari ſacerdotis filius & fratris Moſi nepos, dolẽs in his quæ geſſerat Zamarias, & antequã per licentiã fortior efficeretur iniuria, opere uolẽs ultionem inferre, & iniquitatem ne creſceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur, animi ſimul & corporis ſic audacia confortatus eſt, ut non prius decertare quieſceret, quàm uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ Zamariæ ueniẽs, ipſum euaginato gladio & Cozabi ſimul extinxit. Iuuenes autẽ oẽs quibus erat uirtutis amor, & Phinees imitatores eſſe uidebãtur, perimebãt eos qui in culpa Zamariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem inique gerentiũ, horum uirtute perempti ſunt, omnesq; peſtilentia perierũt, deo illis poſt hęc immittẽte languorem

guorem. Nam & quicunq; eorũ conati fuerant, & cum prohibere debuerint, magis ad iniuriam dei eos exacuerãt, pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorũ cœtibus non minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaq; cauſa exaggeratus Moſes, ad interitum Madianitarum miſit exercitum: de quorum prælio poſt paululum edicemus, narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nanq; eſt, legislatoris uoluntatem nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim (qui petitus fuerat à Madianitis, ut malediceret Hebræis, & hoc quidem complere diuina prouidentia non ualuit, ſed conſilium dedit, quo hoſtes utentes Hebræorum populum penè conſumerent) Moſes magnifice nimis honorauit, eius diuinationis uerba probans: cum poſſet huius gloriam propriam facere, quando nullus qui mendacium argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit, & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem ſicut uoluerit, quicunq; conſiderent. Moſes itaq; pro quibus rebus præ- Num. 31
dixi, ad terram Madianitarum miſit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorum eligens, quorum ducem ſtatuit Phinees, cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit Hebræorum, & Zamariã tranſgredientem eas ipſe peruſſit. Madianitæ uero uidentes exercitum contra ſe uenire, & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat: congregantes prouinciæ multitudinem, expectabant hoſtes, & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis, congreſſione facta, Madianitarũ cecidit multitudo quæ computari non poſſet, numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti quorum nomina erãt, Eui & Zur, Rebe & Vr: quintus uero rex eſt Recem: de cuius nomine eſt ciuitas in terra Arabum conſtituta, hactenus ab omnibus de nomine regis ædificantis, Arecen uocatur, quæ apud Græcos dicitur Petra. Hoſtibus itaq; effugatis, Hebræi eorum tenuere prouinciam: multámq; ſumentes prædam, & poſſeſſores cum mulieribus perimentes, ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moſes duci Phinees iuſſerat. Qui reuerſus incolumem reduxit exercitum, & prædam ualde copioſam, id eſt, boues Deu. 7. et 11
quinquaginta duo milia ſexaginta ſeptem, aſinos autem ſexaginta milia, auri uero & argenti uaſa innumeræ multitudinis, quibus utebantur in domo. Nam per longam felicitatem ornatu erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines, quaſi triginta & duo milia. Moſes itaq; diuiſa in duas partes præda, alterius quidẽ quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus: Leuitis autem alterius quinquageſimam: reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cætero ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia, nullaq; triſtitia Num. 27
eorum uoluptates impediebat. Moſes igitur cum eſſet ſenex, Ieſum ſucceſſorem ſi- *Moſes Ioſue ſucceſſorem facit*
bi conſtituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, ſicubi neceſſarium foret, iubente deo, ut rerum teneret imperium. Ioſue autẽ omni doctrina legum, diuiniſq; miniſterijs Moſe docente erat inſtructus. Inter hæc autem duæ tribus, Gad, & Ru- Num. 32
ben, et Manaſſe dimidia, quadrupedũ multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cõmune conſiliũ rogabant Moſen, ut eis præcipue Amorræam concederet, quæ paſcuis opima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe Chananæorũ pugnam, & honeſtam occaſionem quaſi pro paſcuarum diligentia quæſiſſe, malignos eos appellabat, & turpem occaſionem timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis conſiſterent: & terram ideo quã peterent obtinere uelle, ne decætero cum eis laborarent, quibus terram ſe traditurum deus promiſerat trans Iordanem, & aduerſas gentes interempturũ. Illi uero conſpi-

cientes

cientes iratum ducem,& contra ſe iuſtiſſime prouocatum,reſpondentes ſatisfacie-
bant,nō pro timore periculorū, neq; propter laboris defectum hoc petere: ſed ut
prędam in opportunis conſtituētes locis, expediti ad certamē & ad bella uenire poſ-
ſent:dicebantq; ſe præparatos,ut dum poſſiderent ciuitates, ad cuſtodiam filiorū
& uxorū & facultatis ſuæ,ubiq; cum exercitu properarent.Porrò Moſes, cum iſte
ſermo placuiſſet,uocās Eleazarū ſacerdotem & Ieſum,& ad ultimū uniuerſos,con-
ceſſit eis Amorrææam,ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis, donec omnia comple-
rētur.Accipiētes itaq; iſta cōditione prouinciā, & ciuitates fortiſſimas poſſidentes,
filios & coniuges,& alia quæcunq; poterant circumeuntibus impedimētū facere,in
Num.15 eis apte conſtituerunt.Ædificauit autem & Moſes decem ciuitates,quæ in numero
quadraginta octo forent:quarū tres diſtribuit,ut ad eas qui nolentes facerēt homi
Deu.4 cidiū,confugerent:& tempus fugæ conſtituit,habentibus ſcilicet poteſtatem cog-
De ciuitatibus fugitiuorum natis perempti occidere homicidam,ſi eum extra terminos ciuitatis ad quā fugerat
inuenirēt,quod nulli alij permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidē ciuitates fugacibus
diſtributæ ſunt:Boſor quidem in Arabiæ finibus:Arimnam autem in terra Galaa
dinorum:Gaulalim uero in Bataltide regione.Cumq; etiam Chananęorum terrā
obtinerēt,tres alias ciuitates inter urbes Leuitarū Moſes fabricādas ad habitaculū
Moſes hæredi tatem filiæ de functi fratris conſtituit fugaciū delegauit. Moſes autē adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe:
& dicentibus uirū inſignem tribuum fuiſſe defunctū nomine Orophatim: & filios
quidem maſculos nō reliquiſſe ſed filias: & cōſulētibus ſi earū fuiſſet hæreditas, aut
ſi quidem aliquos de tribu ſua ducerent,cū hæreditate ad eos irēt,ſi uero ex alia tri-
bu alicui nuberent,hæreditatem in paterna tribu relinquerent, tunc manere uniuſ-
cuiuſq; hæreditatem in propria tribu conſtituit

Moſes cōtione de uarijs legibus habita,ex hominū cōſpectu ſublatus eſt Ca.vi

Deu.4 CVm uero iā quadraginta anni minus triginta diebus implerent, Moſes eccle-
ſiam congregans ad Iordanem,ubi nunc ciuitas eſt Abila, locusq; palmarū,
cōueniente uniuerſo populo,ita locutus eſt: O uiri cōmilitones, & ſicut deo placuit,
Oratio Moſi ad populum Iſrael ante mortem calamitatis longæ particípes,centum uiginti annis ſenectute cōfectum oportet me
ab hac uita diſcedere.In his uero quæ gerenda ſunt trans Iordanem, iam non ero
ueſter adiutor,neq; pugnabo uobiſcum, à deo prohibitus.Iuſtum tamen credidi,
neq; nunc meam deponere pro ueſtra felicitate curam, ſed propriam iudicare ue-
ſtræ ubertatis adeptionem,& memoriam meam in abundātia bonorum referre ue
ſtrorum.Nunc igitur explanans,quemadmodum uos felices eritis,ueſtris filijs bo
norum ueſtrorum telicturi poſſeſſionem,ab hac uita diſcedo:dignuſq; ſum, ut mi
hi fides habeatur,& propter priſtinas uirtutes,& eo quod animæ ad uitæ huius ter
minū uenientes,cum omni loquantur integritate. O filij Iſrael,cunctis hominibus
cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt.Hic enim ſolus dignis hoc tribuere, &
auferre in ſe delinquētibus poteſt:cui uos exhibere,quales uos ipſe uult eſſe, ſimul
& ego uoluntatem eius ſciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi &
in omnibus imitabiles aut felices,ſi aliquādo ex illius mandatis ceſſaueritis. Poſſeſ-
ſio nanq; bonorum, quam nunc tenetis,firma manebit & præſentium rerum celer
rimam fecunditatem habebitis,ſi ſolummodo quæ uos deus uult ſequi his obedia-
tis:& neq; legum alienarū ordinem præponatis: neq; pietatem, quam nunc circa
deum geritis ſpernentes, ad modum alienū conuertamini.Hæc autem agentes,for
tiſſimi cunctorum eritis bella ferre, & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim

uobis

uobis auxiliatore præsente cunctos uos postponere rationis est: præmia siquidem magna uirtutis nobis sunt posita, quæ omni uita possideatis. Virtus etenim primitus bonarum causarũ est præmium, deinceps etiam aliarum rerũ præstat augmentum: ita, ut dum inter uos usi fueritis, magnam uobis conferat uitam, & inter alienigenas glorioſos efficiat, & apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci, si legibus quas dictante mihi deo constitui obediatis, casq; custodiatis, & earum sapientiam meditemini. Ego autem discedo gaudens in uestris bonis, cõmendans uos castitati legis & bonæ conuersationis ornatui, uirtutibusq; ducũ, qui prouidentiam uestræ utilitatis exhibebũt: Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit, pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui, non usq; ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem, in uirtutis studijs permanentes, tanto præsidium eius habebitis. Consilia namque uobis præbebunt optima, quæ sequentes, felices eritis, pontifex Eleazarus & Iesus, nec non & seniores, & principes tribuum, quos audire uos conueniet: scientes, quoniam omnes qui bene sub principe consistunt, & principatum tenere, & libertati præesse possunt. Nec indignemini in his quę uos agere duces uestri poposcerint. Non etenim, ut benefaciẽtibus iniuriam faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cætero declinantes, meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquando sumatis, quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis enim quia frequenter peiora à uobis, quàm ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non opprobrans uobis dico: non enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens, hæc ad memoriam reuoco, quando nec tempore quo hæc patiebar, iratus agnoscor: sed ut de futuro à talibus temperetis, & in nullo uestris præsulibus iniuriam propter diuitias faciatis: quæ uobis Iordanem trãseuntibus & Chananæam obtinentibus, affluenter aduenient. Nam siper eas fueritis contemptores effecti, & uirtutem deuotionémq; perdideritis, quam circa deum geritis, eum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amittetis: totumq; dispersi per orbem, uestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; uobis, dum horum omnium experti fueritis, inutilis iam pœnitentia & memoria legum non seruatarum. Vnde si uultis hæc apud uos permanere, dum hostibus præualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustantes, à conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint, destruenda commoneo, & genus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uero per ignorantiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet, & leges uobis dictante mihi deo composui, & ordinem bonæ conuersationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uero flebant, & multũ quærebantur ducem, memoriam periculorum eius habentes, & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiã de futuris, quasi nullus eis princeps similis foret, minusq; iam deum sui prouidere, credentes, eo quod Moses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, pœnitentiam agentes ingemiscebant: ita ut omnis populus in lachrymas prorũperet: & plus quàm sermone dici potest, gemitus cum dolore proferret. Moses autẽ consolabatur eos: & licet dignus multis esse lachrymis uideretur, tamen amouebat eos à fletu, utq; magna uterentur conuersatione

Deu. 7. et 12

Legẽ scriptã dedit Moses populo

uerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt. Volo autem conuerſationem primitus dicere Moſeos, eiuſq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc legentes agnoſcant, qualia initia noſtri habuere maiores, & ſic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta ſunt autẽ hæc omnia ſicut ille reliquit, nihil nobis adiicientibus ad ornatum, quod à Moſe relictum nõ eſt. Hoc tantum placuit nobis modo noui inducere, ut ſecundũ genus nobis ſingula diſponantur: diſperſa nanq; ab illo in ſcriptis relicta ſunt, quemadmodum deum in ſingulis quibusq; conſuluit. Propterea namq; neceſſarium iudicaui hæc prędicere, ne qua nobis à cõtribulibus hanc ſcripturam legẽtibus quæſtio generetur. Hic autem eſt ordo legum in noſtra conuerſatione competentium. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit, has de moribus et cauſis explanare et referre diſtuli: quod adiuuãte deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim: Dum Chananæorum terram poſſederitis, & ad uſum bonorum uacaueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes quæ deo placita ſunt, firmiſſimum pignus felicitatis habebitis: ſit una uobis ciuitas ſacra in terra Chananæorum in loco optimo, et uirtute præclaro, quãcũq; deus ſibi per prophetã elegerit: et templum in ea ſit unum, et altare unum ex lapidibus nõ manu dolatis, ſed paſſim iacentibus, qui dealbati erũt, et ad decorẽ, et ad uidendum ualde puriſſimi: aſcenſus autem ad eum ſit non per gradus. In alia uero ciuitate nec altare, nec templum ſit. Deus enim unus, et genus Hebræorum eſt unũ. Qui uero blaſphemauerit deũ, lapidatus ſuſpendatur per diẽ, et ſine honore turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem, in qua templum cõſtituunt, ter in anno, à finibus terræ quam Hebræi tenuerint, quatenus deo et pro his quæ poſſident gratias referant, et de futuris preces effundant, et conuenientes ad inuicem tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim, ut ſemetipſos alterutrum cõtribules nõ ignorẽt, ſed ſua ſtudia ſibi communicent. Hoc autem eis ex hac ſocietate proueniet, ut et aſpectu & loquela memoriam ſui ſemper obtineant: Si enim alterutris impermixti ſint, extranei ſibimet putabuntur. Sit autem & decima exceptio frugũ uobis, præter eam, quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dari: quæ uendatur quidẽ per prouincias, et ad epulas miniſtretur, et hoſtias quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt enim ex his quæ de terra naſcuntur, quam deus poſſidere uobis cõceſſerit, ut ad honorẽ eius qui hæc tribuit, perfruantur. Ex mercede mulieris fornicarię non ſunt ſacrificia celebranda. Nunquam enim ex his quæ de contumelia procedunt, diuinitas delectatur: nihil enim confuſione corporũ peius eſt. Similiter aũt ſi quis pro coitu canis, aut uenaticij aut cuſtodis gregum, mercedem acceperit, nunquam exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos, quos aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina non eſſe furanda, neq; æs denominatum alicui deo, ſumendum. Nullus ueſtrum texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enim ſolummodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniente uero multitudine in urbe ſacra ad immolandum, poſt ſeptem annos inſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenopegia, id eſt, tabernaculorum defixio, ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali, unde poſſit audiri, leges omnibus legat, & neq; uxor, neq; filij audire prohibeantur, ſed neque ſerui. Bonum eſt enim, ut animabus inſcriptæ leges, etiam memoria conſeruẽtur qua nũquã deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabũt, nõ ualentes dicere, q̃d decreta legum ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam, utiq; prædicentes eis, quæ ſint paſſuri delinquẽtes, et animabus eorum in

Vtuna ciuitas ſacra fieret, et unũ templum

Deu. 16

Deu. 18

De mercede mulieris fornicariæ

Deu. 22

Deu. 11

ſcribentes

ſcribentes, quę præcipiunt per auditum, quatenus omnino in interioribus eorũ conſiſtat uoluntas legum: in qua cum deficiunt, autores ipſi ſuæ læſionis exiſtunt. Diſcant etiam pueri primum legem, quæ eſt doctrina optima, & cauſa felicitatis eximia. Secundo autẽ per ſingulos dies, mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei, quæ liberatis de terra Aegyptiaca conceſſit. Iuſta enim naturaliter gratiarum actio, quæ refertur & pro compenſatione rerum iam factarum, & pro inuitatione futurarum. Inſcribenda uero & in ianuis ea, in quibus eis deus benefecerit, & brachijs ſingula quæq; declarãda, quæ uirtutem dei ualeant deſignare, & fauorẽ eius circa eos oſtendere, quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autem ſint in una quaq; ciuitate uiri ſeptem, qui & uirtute, & iuſtitiæ ſtudio ſint eximij. unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeantur ex tribu Leuitarum. In omni autem honore qui in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeantur, ita ut illis præſentibus neque blaſphemare, neq; aſpere agere liceat aliquibus: ſic utiq; reſpicientibus pudorem dignorum hominum, tanquam ſi deum in illis contemnere uideantur. Iudices autem puri poteſtatem habeant pronunciandi, quodcunq; uidetur eis, niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe pro iudicij diuerſitate demonſtret, aut aliã cauſam proferat, per quam eos non bene iudicaſſe conuincat. Non enim lucrũ attendentes aut dignitatem, conuenit iudicare, ſed iuſtitiam rebus omnibus præponẽtes. Nam hoc non agens, deum quilibet contemnere putatur, eumq; infirmiorem credere quàm illos, quibus contra iuſtitiam timore poteſtatis ſententia propria præſtare contendit. Dei enim uirtus, iuſtitia eſt. Quiſquis enim præſtat eis, qui aut non iuſte quærunt aliquid, aut non iuſte in dignitate ſunt conſtituti, illos potius deo potiores facit. Si uero iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare, quando multa talia ſolent hominibus prouenire, integram cauſam in urbem ſacram remittant: & conuenientes pontifex & propheta & ſeniores, quæ eis uidentur iuſta, pronunciẽt. Vni teſti non credatur, ſed tribus, aut ad ultimum duobus: quorum teſtimonium uerum faciat uita prior. Mulierum teſtimonium nequaquam recipiendum propter leuitatem, & procacitatẽ generis earum. Sed neq; ſerui teſtimoniũ perhibeant propter ignobilitatem animi: quos aut propter lucrum, aut propter timorem ueriſimile poteſt credi nõ poſſe uere teſtari. Si quis aũt falſe teſtatus eſt, cõuictus ea patiatur, quæ paſſurus eſſet is, contra quem teſtimonium dixit. Si homicidio facto in aliqua urbe non inueniatur is qui fecit, ne in ſuſpitione ſit aliquis, quaſi hoc per odium perpetrauerit, quæratur quidem homicida cũ multo ſtudio: quinetiam de eo nunciando proponãtur edicta. Cum uero nullus eum nunciauerit, principes ciuitatum uicinarum regionis illius, in qua cædes facta eſt, & ſeniores conuenientes metiantur à loco, ubi iacet mortuus, regionẽ: & pars quæ fuerit uicinior ciuitati, populi huius ementes uitulam, & deferentes ad uallem, & ad locum inutilem aratro & plantationibus, incidant ceruicem bouis: & ſumentes aquam lauent manus ſuas ſuper caput bouis ſacerdotes ſimul & Leuitæ & ſeniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mundas ſe manus habere: & neq; geſſiſſe, neque factori communicare: & inuocent deum ſibi propitium fore, & nunquam tam malam paſſionem in illa terra contingere. Optima eſt, inquit, huiuſmodi diſpoſitio, & conuerſatio talis: nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus, ſed hanc diligite, dominas leges habẽtes & ſecundum eas omnia facientes. Satis enim eſt, ut deus ſit ueſter princeps. Si aũt fuerit uobis regis amor, ſit equidem iſte contribulis, ſitq; ei iuſtitiæ prouidẽtia ſem-

Pueri primũ diſcant legem Deu. 6

Septem principes

Vni teſti non credendum

Serui non ſint teſtes Deu. 19

Falſus teſtis puniendus

De homicidio facto Deu. 21.

Deu. 17 De rege eligendo

per,& uirtutis alterius magnitudo.Sciat autem is legibus atq; deo plurimam ineſſe ſapientiam,nihilq; gerat præter pontificis ſeniorumq; ſentẽtiam:nec multas nuptias uſurpet:neq; abundantiam ſectetur pecuniarum,nec ornatus equorum : quibus rebus ſibi collatis,ultra leges ſuperbus erit.Prohibeatur autem etiam ſiquis horum ſtudium habuerit,fieri ultra modum ueſtræ utilitatis potentior. Terminos terræ moueri non liceat, nec propriæ nec alienæ, per quos uobis ſeruabitur pax : ſed habeantur firmi in æternum poſiti,ſicut diuina ſententia, tanquam prælijs & ſeditionibus ex hoc oriundis,dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neq; procul eſt,ut tranſcendat leges,qui terminos uoluerit permutare.Qui in terra plantauerit,ſi ante quartũ annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias offerat,nec ipſe comedat.Non enim ſecundum tempus hoc illarum eſt,dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo, neq; proprio domino competit ad edendum.Quarto uero anno uindemiã, & omne quod naſcitur (tunc enim maturum eſt) colligens,ad ſacram deportet urbem:& cum decimis aliarũ frugum expẽdat,cum amicis proprijs epulando,& cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno ſit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uineis plantat, non ſeminet eam:ſat enim eſt hoc,hanc enutrire germẽ,& laboribus aratri eſſe priuatam.Bobus terra aranda eſt, & nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt : ſed proprium hoc genus ſit ad arandum . Semina uero ſint munda , & impermixta: & non duobus aut tribus generibus ſeminetur. Non enim communione diſſimiliũ natura lætatur.Neq; iumenta permiſceantur,quæcunq; cognata non ſunt. Metuebat enim tunc legislator,ne per hoc iniuria tranſiret ad homines, initium à minoribus & turpibus primo ſumẽs.Nihil enim huiuſmodi debet eſſe licitum,ex quo per ſimilitudinem cõuerſio quædam in cõmunibus rebus habere poſſit acceſſum. Qua propter de rebus uilibus leges negligẽtiam non habuerunt,ſcientes omnibus prouidere,ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles.Metentes,inquit,& manipulos colligentes,non omnem decet meſſem excutere:ſed relinquere aliquos manipulos, qui ſint egentibus alimentum. Similiter autem & de uineis racemuſculos pauperibus relinquendos,& oliuarum quendam fructum reſeruandum colligentibus,& eſcam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia dominis utilis erit,quanta gratia ex indigentiũ ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet,eorum qui non ſuæ tantummodo utilitati proſpiciunt , ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed neq; boum ora dum ſpicas terunt in area,ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt, ut qui ſimul laborauerunt in fructu,& circa natiuitatem eius fatigati ſunt,participare prohibeantur.Neq; poma matura contingere iter agentes arcendi ſunt,ſed tanquam de proprijs eos debent permittere ſatiari,ſiue prouinciales ſint, ſiue peregrini:& cum gaudio præbendũ eſt eis ad comedendum:portare uero nil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, guſtare prohibeant ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim bona quæ dei uoluntate ad uiuendum data ſunt, inuidere deſiderantibus ea comedere : dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit,& mox abire feſtinet.Et licet aliqui per uerecundiam contingere non præſumant,rogantes eos,cum ſint quidem Iſraelitæ tanquam ſocij,& propter cognationem pariter domini,& ex alio loco uenientes, & ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt, quæ deus eos uidere conceſſit.Damna ſiquidem iudicanda non ſunt, quæcunq; per benignitatem

Deu. 19

Leu.25

De plantanda uinea

Bobus terram arandam, nec diuerſo genere ſeminãdam

Deu.22

Deu.24

Remanentes ſpicas non colligendas

Deu.25

nignitatem tranſeuntibus conferuntur:quando deus ubertatem bonorum præſtat hominibus:non ut utantur ſoli,ſed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo fauorem ſuum circa Iſraeliticum populum, & felicitatis eorum adminiſtrationem alijs apparere,cum eos ſuam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit,quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit, & libertum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere:quia dum lucro ſeruit, fecit iniuriam dignitati.Bene, inquit,uobis erit expertis ætumnarum Ægyptiarũ atq; deſerti, ſi habeatis curam eorum,qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidentia dei,eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas,aliam quidem Leuitis, alteram uero ad epulationes,tertiam quoq; per annum tertium expedit fieri ad diſtributionem inopum, mulierumq; uiduarum & infantum pupillorum. Germina quoq; quæcunq; prius naſci contigit,ad templũ perferant:& pro terra hæc proferente, quam eis præſtitit poſſidere,deum benedicentes,ſacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes,horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit,& omnes decimas una cum primitijs, quas Leuitis ad epulandum dari mos eſt,obtulerit, diſceſſurus domum ſtans è diuerſo templi gratias quidem agat deo,qui eos ab Aegyptiorum iniuria liberauit:terraq; eis magna frui multaq; conceſſit:teſtimoniumq; perhibeat quia decimas ſecũdum leges Moſi obtulit:exoretq; deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe, & communiter cum Hebræis omnibus permanere: utq; ſeruet bona quæ dedit eis,& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas,bonis parentibus procreatas.Qui uero uirginem ducturus non eſt, ei non iungatur quam diſcedere ſuaſit ab alio,neq; contriſtet priorem maritum eius. Ancillas liberi nõ ducant uxores,nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentiam namque retinere decorum eſt,& congruum liberæ dignitati. Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ,pro quibus corporis iniurijs nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas, Sic itaq; prudẽtia filiorum erit libera,& ad rectitudinis uirtutem præparata, ſi non fuerint de turpibus nuptijs,neq; de concupiſcentia non legitime conuenientium procreati. Si quis uelut uirginem deſponderit, deinde non eam talem inueniat, cauſam dicturus, ipſe quidem accuſet utens ad probationem documẽtis ſuis: reſpondeat autem puellæ pater aut frater,uel quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe mõſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam nõ eſſe culpabilem, cum accuſatore permaneat, nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittendi eam,niſi magnæ cauſæ præceſſerint, & contra quas nec reſpondere poſſit. Is uero qui audacter aut petulanter cauſam puellæ uitij & derogationis intulerit, multa condemnetur quadraginta minus una plagarum, & quinquaginta ſiclos patri dare cogatur. Si uero conuicerit puellam fuiſſe corruptam, ſiquidem popularis ſit, eo quod caſte uirginitatem uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit,lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata,uiua protinus concremetur.Si quis duas uxores habuerit, & alia quidẽ in honore magno fuerit & fauore,aut propter pulchritudinem & amorẽ, aut ob aliam cauſam,altera uero in minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius, cum ſit iunior illo qui ex alia procreatus eſt,petat propter patris fauorem quẽ circa matrem habet,priuilegia ſenioris:quatenus duplicẽ ſubſtantiæ paternæ partem accipiat, ſicut in legibus diffinitũ eſt,non ei cõcedatur. Iniuſtum nanq; eſt,ut qui natiuitate ſe-

Deu. 26

De uxoribus ducendis

Liberi non ducant ancillas

Deu. 24

Deu. 21

Deu.22 nior eſt, eo quod minus mater eius à patre diligatur, debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio deſponſatam, ſiquidem ſuadens ei, & ad corruptionē ſibi conſentientē habuerit, cū ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq; : ille quidem, eo quod turpitudinem puellam uoluntarie ſuſtinere ſuaſit, & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit: illa uero, quod ſemetipſam propter libidinē propriam, aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſa prębuerit. Si uero alicubi eam ſolam inueniēs nullo adiutore pręſente compreſſerit, ſolus ipſe moriatur. Qui uirginem corruperit nondum alicui deſponſatam, ipſe eam ducat uxorem. Si uero patri puellæ non placeat ut ducat eam, quinquaginta ſiclos precium ſoluat iniuriæ. Ab uxore copulata ſibi uolens quicunq; diſiungi propter quaſcunque cauſas, quæ multis modis hominibus prouenire noſcuntur, ex ſcripto, quod nunquā cū ea conueniat, cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari: nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si aūt & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere, non ei liceat. Quæ ſi ſine filijs fuerit à marito derelicta, frater illius eā accipiat: & natū filiū mortui nomine uocans, hæreditatis ſuæ nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit, domibus minime deſtitutis, & cognatis poſſunt ſubſtātiæ conſeruari, & mulieribus releuatio calamitatis auferri: quando priorū maritorum proximis coniunguntur. Si uero noluerit eam ducere frater, ueniens mulier illa apud ſeniores teſtimonium huius rei perhibeat: quia uolentem eam domi manere, & filium ex eo habere, nō ſuſcipit, iniuriā faciēs fratris defuncti memoriæ. Requirētibus uero ſenioribus, pro qua cauſa nuptijs eius abſtineat, ſiue maximā cauſam ſiue paruam dixerit, ad hoc uenien-dum eſt, ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri, & expuēs in faciē eius dicat, hoc dignū eſſe ab ea pati, iniuriā defuncti memoriæ facientē. Et ille quidē à ſenioribus abſcedat, hoc obprobriū habens omni tēpore uitæ ſuæ: illa uero ſi uoluerit, alij cui Deu.21 libet ſe petētiū nubat. Si quis captiuam ceperit uirginē ſiue iā nuptā uolens ei copulari, non primitus liceat eius cubile cōmunionemq; cōtingere, antecq; illa radens caput ſuū & lugubre ſchema percipiens, parentes defleat & amicos, quos in bello perdiderit: quatenus deeorū triſtitia ſatiata, ſic deinceps ad epulas cōuertat & nuptias. Bonū eſt enim & iuſtū accepturo de qua filiū habiturus eſt, ut eius ſatisfaciat uolū-

Luctus triginta dierum pro mortuis

tati: & non tantūmodo libidinē ſequēs propriā, quod uxori futuræ charum poſſit eſſe cōtemnat. Triginta uero in luctu diebus expletis (ſufficiunt enim iſti dies ſapientibus ad lacrymas amicorū) tūc procedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus,

De parentum contęptoribus

habere eam contemnat uxorē, ad ſeruitiū eam deducere nō habeat poteſtatē: ſed ubicunq; uoluerit mulier ire, diſcedat, hanc libertatem habens. Quicunq; uero iuuenum cōtemnunt parentes ſuos, & eis honorem non præbent, aut propter uerecundiam, aut propter inſipientiam iniuriā facientes eis, primū quidem ſermonibus eos moneant ipſi parentes (ſufficiunt enim adhæc huiuſmodi iudices) dicentes non ſe propter delectationē fuiſſe coitu naturali permixtos, neq; pro augmento pecuniarum, dum eſſent facultates parenti utriq; cōmunes: ſed ut ipſi filios haberent, qui eos in ſenectute gubernarent, & quibus egerent per eos haberent: quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charum eſt. Adhiciant etiā hæc uerba, dicētes, fouētes ſtudio magno nutriuimus, nullicq; rei pepercimus, quæ ad ſalutem tuā tenderet, & utilitatē optimę tibi eruditionis afferret: nunc autem quoniā decet uiam tribui iuuenum delictis, monemus te: reſipiſce in quocūq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es. & ad modum temperamenti conuertere: ſciens etiam deum ea quæ contra

parem-

parentes præſumuntur, nimis ingrate ferre: quoniã & ipſe totius humani generis pater eſt, & una cum illis exhonorari uidetur, qui eandem appellationẽ habere noſcuntur. Indignũ ergo eſt à filijs ſuis hæc ſuſtinere, cũ & lex talium ſit ultrix ineuitabilis, cuius te fili experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperetur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorantia proueniunt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt: non uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uero parentũ ſermones atq; doctrina propter intemperantiã ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur, ſine pacis fœdere inimicas ſibi faciet leges, cũ frequentibus cõtra parentes præſumptionibus incitatur. Is enim inquit, eiectus extra urbẽ, ſequente multitudine, lignoq; ſuſpenſus, & permanens tota die ad uiſionẽ cunctorum, nocte ſepeliatur, ſicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus decernũtur. Sepeliãtur aũt & hoſtes, & nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ, ſoluens pœnã ultra iuſtitiã. *Etiam hoſtes ſepeliẽdos eſſe Deu. 23*

Nulli uero Hebræorum ad uſuras liceat fœnerari, neq; cibũ, neq; potum. Non enim iuſtum eſt à cõtribule redditus ſuſtinere, ſed ſolatiũ utilitatis eius lucrum eſſe decernere: & gratiarũ actionẽ, & recõpenſationem à deo referẽdã pro benignitate ſufficere. Qui uero acceperint ſiue pecunias, ſiue quoſcunq; fructus ſiccos uel humidos, reminiſcentes deũ, hæc cum dilectione reſtituant, tanquã reponẽtes in proprijs loculis, & iterum cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui uero circa redditionem impudentes extiterint, nõ in domos eorũ eſt introeundũ, pignusq; ſumẽdũ, anteq; ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim à foris ſumẽdũ eſt: & ei debitor per ſe portare debet, nihil reſiſtẽs ei, qui cum auxilio legis ad eum uenit. Siquidẽ idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt, teneat illud creditor, quoadusq; reſtituat quod debetur: ſi uero pauper eſt, reſtituat anteq; ſol occumbat, & maxime ſi ueſtis ſit in pignore cõſtituta, ita ut eam habeat ad ſoporẽ: quando naturaliter pauperũ deus miſereatur. *Mola* uero & uaſa ei cõgrua nõ ſunt accipienda pro pignore, ne inſtrumẽtis neceſſarijs ad ciborũ alimenta priuentur, & pro egeſtate peſſimum aliquid patiantur. *Deu. 24*

De furto

In furto hominis, pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentũ abſtulerit, condemnetur in duplum. Qui iumentũ rapuerit, damno quadrupli cõdemnetur, præter bouẽ purum: hoc enim quincuplum ſoluat. Qui uero ad ſoluenda multa fuerit inops, ſit ſeruus eorum, quibus eſt cõdemnatus. Si quis fuerit contribuli uenditus, ſex annis ſeruiat: ſeptimo aũt liber abſcedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit, inſtante anno iubileo, qui eſt quinquageſimus, liber efficiatur cum uxore ſimul & filijs. Si quis autem aurum uel argentũ per uiam inuenerit, quærat eum qui perdidit, præconemq; mittens, in quo eum loco inuenit, reſtituat: & ex alieno damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deſerto errare comperit, non inuento repente domino, apud ſe reſeruet: teſtem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertranſire, cum iumentum alicuius tempeſtate fatigatum in luto uiderit cecidiſſe, ſed alleuet illud, & proprio adiuuando labore, ei adiutor exiſtat. Vias autem ignorantibus demonſtrandas, & non riſum actitantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentem. Percuſſus in lite quis, ubi non eſt ferrum, repente mactetur idem patiente eo qui percuſſit, quod fecit. Si uero portatus ad domum propriam qui percuſſus eſt, ægrotet diebus multis, deinde moriatur, ſit innocens qui percuſſit. Sanato autẽ illo, & multas expenſas in ægritudine faciẽte, reſtituat uniuerſa percuſſor, quæcũq; *Deu. 22*

Lex percuſſorum

in uulneris ſanandi tempus expendit, & quæcunq; medicis erogauit. Qui mulierem prægnantem calce percuſſerit, ſiquidem abortiuum fecerit mulier, pecunijs à iudicibus condemnetur, tãquã per corruptionẽ uentris augmentũ plebis faciẽs detrimentũ. Dentur aũt & uiro mulieris ab eo pecuniæ, Moriente aũ ea ex ea plaga, & ipſe moriatur, animamq; pro anima cenſente lege ponendã. Venenũ neq; mortiferum, neq; quod ad alias ſit utile læſiones, ullus Iſraelitarum habeat. Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere, moriatur: hoc patiens, quod erant toleraturi illi, cõtra quos uenenum probat eſſe confectũ. Qui excæcauerit quenq;, ſimilia patiatur: priuet quo priuauerit alios: niſi forte pecunias accipere uoluerit qui excæcatus eſt. Leges etiam illi dant licentiã, qui paſſus eſt, æſtimare caſum paſſionis ſuæ, & concedentes ſunt, ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem cornu percutientẽ dominus interficiat. Si uero aliquẽ interficiat percutiens taurus, ipſe quidẽ lapidatus moriatur, & neq; ad cibum utilis habeatur. Si uero culpabilis etiam approbetur dominus, præſcius eius naturæ, nec cauens, & ipſe moriatur: tãquã ipſe eius qui à boue peremptus eſt, autor mortis extiterit. Si uero ſeruum & ancillã bos perimat, ipſe quidẽ lapidetur: triginta uero ſiclos eius domino, lapidati dominus dare damnetur. Bos aũt ſi à boue percuſſus mortuus fuerit, uẽdatur & qui mortuus eſt, & qui percuſſit: & precium amborũ eorũ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteum, ſiue lacum effodiunt, diligentiã habeant, ut tabularũ illic faciant tegumentũ: non ut aliqui haurire prohibeãtur, ſed ut nullũ ſit ibi cadendi periculũ. Et ſi in huiuſmodi profunditatẽ non clauſam incidens iumentum alicuius moriatur, eius precium domino proprio ſoluendũ. Circũdanda eſt quoq; maceria in puteis, ſiue lacubus, quæ pro muro ſit, quatenus non ſinat illic deuolutos extingui. Depoſitum ſi quis acceperit, tãquam rẽ ſacram, aut diuinã ita cuſtodiat: nullusq; fraudare creditorem ſtudeat, neq; uir, neq; mulier, nec ſi immenſam auri lucraturus ſit quantitatẽ: ſpernens quaſi nullus ſit, qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit, unũquenq; ſuã conſcientiã ſcientem bene agere: & teſtimonio ſuo ſibi ſufficientem uniuerſa gerere, quæ ab alijs poſſint laudis præmia cõdonare, & maxime reſpicientem ad deũ, quẽ nullus malignorũ latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe perdiderit, cui creditũ eſt depoſitum, ueniens ad ſeptem iudices, iuret deũ, quod neq; eius cõſilio uel malitia perijt, neq; aliqua rei perditæ parte ſit uſus: & inculpabilis tunc abſcedat. Si uero uel in aliqua parte uſus fuerit, rẽ ſibi creditã ipſe perdat: etiã uniuerſa & quæcunq; accepit, reddere condemnetur. Sicut autẽ de rebus depoſitis ſancitum eſt, ita & ſi quis mercedem fraudet operantium corporibus ſuis, habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda uiri pauperis merces: ſcientibus uniuerſis, quod pro terra alijſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præbuit. Sed neq; differenda ſolutio eſt, ſed ſub die prębenda: tanquã nolente deo fraudari quenquã uſu laboris ſui. Pro iniuſtitia patrum non debere filios puniri, ſed propter ſuã potius uirtutem eis miſericordia præbenda eſt, non læſio, quod filij peſſimorũ fuere patrum: neq; odio habendi ſunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt repenſanda peccata, cum multa iuuenes extra noſtram doctrinam ſibimet arrogent per ſuperbiã, nolẽtes quæ ſunt utilia doceri, & coitũ fugere: per quẽ una ſecũ & maſculi uirtutẽ, & fructũ filiotũ procreationis amittũt, quẽ nobis hominibus ad augmentũ generis præbuit deus: quãdo hoc uelut in nece futurorũ filiorum agitur, & per hoc eorũ exterminatur initiũ. Nam ſicut animæ illorũ debilitantur, ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putatur eſſe uidẽtibus mõſtruoſum

De boue cornupeta

Exodi 21

Deu. 24

Filij pro parẽtibus non ſunt puniendi

sum,non liceat fieri neq; de hominibus,neq; de cęteris animalibus.Hæc siquidē uo bis legū ueſtræ reipub.sit pacifica cōſtitutio:& deus propitius eius decorem inuiola bilē cōſeruabit:nullūq; fiat tēpus,quo in aliquo aliquis hæc innouet, & in cōtrariū mutet.Quia uero neceſſe eſt humanū genus incōſiderata pericula, aut uoluntarias turbas incidere,etiā de his breuia proloquamur: quatenus præſciētes quæ oportet fieri,ad opus ſalutis ſitis idonei,& nō tūc requirētes quæ uos cōueniat facere,minus inſtructi temporibus ſuccūbatis. Terrā quā uobis ſine laboribus prębuit deus & ſi ne uirtutū exercitatione conceſſit,præſtitit quidē ut ea ſine bello fruamini:neq; alijs in ea contrà uos bellantibus,neq; inteſtina ſeditione cōcuſſis:per quam cōtraria ue ſtris patribus gerentes,quæ ab illis cuſtodita ſunt perdatis:ſed utentes bonis legib. quas uobis deus præbuit,perſiſtatis.Si uero caſus belli aut nunc uobis,aut ueſtris ſi lijs poſtea forte prouenerit,extra terminū hoc agatur. Belli uero legationes & præ cones mittite ad uoluntarios hoſtes.Ante arma nanq; bonum eſt apud eos uti ſer monibus declarantibus,quoniam & militiā copioſam habentes,& equos, & arma, & ante hæc propitiū deum ,& uobiſcum pariter dimicantem, tamen petitis, ut ne quaquā cum eis pugnare debeatis,ne res eorum auferre cogamini.Et ſiquidem cō ſentiunt, bonum uobis eſt ſeruare pacem: ſi uero cōfidentes in ſe,quaſi uirtute præ cellant,& uos uexare conantur,exercitum ſuper eos inducite, principe quidē uten tes omnipotente deo: ſubprincipē uero conſtituite unum, qui cunctos uirtute præ cellat.Multorū namq; principatus,his qui agere quicquam celeriter compelluntur, impedimētum eſt,& potius nouit nocere quā iuuare. Exercitus autē ducatur mun dus,& inter omnes corporis robore & animi audacia prępoſitus:timidi uero diſcer nendi ſunt,ne dum circa congreſſionem belli conuertuntur ad fugam,hoſtibus ma gis uires adijciant.Eos qui nuper ædificauerunt domus,quibus tempus annale non fuit ad fruendū,& qui plantauerunt,& nec dum participati ſunt fructibus, in pro uincia dimittendos:ſed etiam eos qui ſponſi ſunt,& qui nuper uxores duxerunt:ne deſiderio earū parcentes uitæ,& ſeruantes ſemetipſos,ut illis fruantur,arma tracta re contēnant.Cū uero caſtra, inquit,ducitis,prouidete ne quid mali geratis. Obſi dentes uero ciuitates, & lignis egentes ad machinarum opus, non incidatis arbo res terræ fructiferas:ſed parcite, ſcientes eas à deo pro utilitate hominum eſſe pro ductas:quæ ſi uocē haberent,iurgiū uobis inferrent:quia cum nō ſit in eis cauſa bel lorum, inique ſectionis præiudicia patiantur:& ſi uirtus eis foret,etiā demigrarent, & in aliam terram decederent. Vincentes aūt in pugna,rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda ſeruate,abſq; gente ſcilicet Chananæa. Hos enim cum omni domo cunctos oportet exterminare.Cuſtodite autē in bello præcipue, ut neq; mu lier utatur inſtrumento uirili,neq; uir tunica muliebri.Huiuſmodi ſiquidem Moſes Hebræorum rempublicā dereliquit.Leges autē prius quadrageſimo anno conſcri ptas tradidit,de quibus in alia ſum conſcriptione dicturus.Reliquis uero diebus fre quenter eis benedictiones per eccleſias dedit:& ſuper eos qui non legitime uiuerēt, ſed quæ in eis ſunt definita tranſcenderent,maledictiones impoſuit:deinde hexa metrum eis carmen effecit,quod in libro dereliquit in ſacratio conſeruandum, elo quium continens futurorum,ſecundum quod omnia facta ſunt atq; fient, nullaq; meritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam, in qua & decem uerba dua bus tabulis conſcripta recondidit, & tabernaculum tradidit ſacerdotibus: & po pulum adhortatus eſt, ut dum obtinerent terram, & collocarentur in ea, Ame

Leges bellorū

Deu.20

Arbores fru ctiferas nō in cidendas

Deu.27

Deu.31.32.33

lechitarum non obliuiſcerētur iniuriam: & caſtra metati ſuper eos, pœnam de eis ſu merent, eo quod eos in deſerto afflixiſſent. Capta uero terra Chananæorum, om-
Deu. 27. 28 nem eius multitudinem perimi iuſſit: & altare erigendum, quod ad ſolis reſpiceret ortum: non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes, Garizeo quidem à dex tris poſito, à leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus, & cum eis Leuitis & ſacerdotibus, primum quidem eos qui in monte Garizeo eſſent orare ſanciuit, bona ſuper eos accedere, qui circa religionem dei le-gumq; cuſtodiam ſtudium haberent, ne offenderent in his quæ Moſes imperauit, & his fauere alias tribus: rurſumq; his orantibus, ſex alias reſpondere benedicen-tes: deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta, & in eorum cōfirmatione ſibi tribus adinuicem conſonare. Conſcripſit autem benedictiones & maledictiones eorum, ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in al-taris latere utroq; conſcripſit, ſtāte populo, & ſecū ſacrificia & holocauſta celebran te, quod nequaquam ulterius fecit. Hæc ergo conſtituit Moſes, & Hebræorum gēs
Eccleſiam Moſes conuocat hæc mandata ſequendo conſiſtit. Altera uero die populum cum mulieribus & in-fantibus in eccleſiam conuocauit, ita ut etiam famuli adeſſent, & ei iuſiurādum pro legum cuſtodia celebrarent, ut deo perfecte cogitantes, neq; cognatis fauentes, neq; terrore permoti, neq; aliam quamlibet fortiorem cauſam quam legum cuſto diam arbitrantes, earum præcepta tranſcenderent: ſed ſiue quiſquam eorum con-ſanguineus tentaret huius conuerſationis iura confundere, ſiue ciuitas foret, in eis ulciſcerentur & ſingulariter & communiter: & cum eis prævalerent, etiam fundamē ta ſubuerterent, ut neq; pauimentum contemnentium, ſi eſſet poſſibile, remaneret: ſi uero nequirent ferre tormentum, hoc ipſum oſtenderent, quia non ſua uolunta-te feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat: Docuit autem eos quemadmo-dum ſacrificia præcipue deo placerent, & quomodo præliantes digni fierent uten-
Ieſus propheta tes coniectura lapidum, de quibus primitus declaraui. Prophetauit autem & Ieſus
Prophetia Moſis præſente Moſe. Igitur Moſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda, in bel-lis ſimulq; in pace tractans, legibusq; compoſitis, & diſtributis reipublicæ paritet ornamentis, ait, quia ei diuinitas indicauerit, ſi trāſgrederentur eius religionem He-bræi, experirentur aduerſa: ita ut eorum terra armis hoſtium compleretur, & urbes deſtruerentur, & templū cōcremaretur, & uiri uenditi ſeruituri forent, nullo eorum calamitatibus miſerāte: eosq; cum talia ſuſtinerent, fruſtra eſſe pœnis uſuros. Deus tamen, inquit, qui uos creauit, & ciuitates ciuibus ueſtris templumq; reſtituet, eritq; harum rerum calamitas nō ſemel ſed ſæpius affutura. His dictis, exhortatus eſt Ie-ſum ad Chananæos exercitū ducere, tāquā deo cooperante in his quæcunq; tenta rent: & omni multitudini benedicens, quoniam ego, inquit, ad noſtros pergo maio res, & deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidē ei adhuc uiuēs uobisq; pre-ſens refero, propter prouidentiam eius, quā non propter libertatem ſolūmodo ue-ſtram gerens, ſed etiam pro muneribus optimis ſemper exhibuit: laborantiq; mihi, & omnem ſolicitudinem adhibenti pro meliori ueſtra cōuerſatione, ſua ſolatia non negauit, & in omnibus placidū uobis præbuit ſemetipſum: magis aūt ipſe fuit, qui etiam bonam cogitationem dedit, finem cōceſſit, me utens ſubprincipe pariter & miniſtro, in quo ueſtrum populū uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedice-re uirtuti dei, cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis, moriens optimū iudicauī & ipſe utiq; hoc debitū deo reſtituens, & uobis ad memoriā derelinquens: quia eo-

lere

lere uos ſemper hunc oportet,& honorare: & leges rerum omnium quas præſtitit, placidusq; permanens adhuc prębebit tanquã optima dona ſeruare:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus,qui legislatori facit iniuriã,& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur: Deũ uero non prouocetis ad iracũdiam legibus neglectis, quas ipſe deliberauit uobis.Hæc aũt Moſe ad finem uitæ dicẽte, & cũ benedictione ſin gulis tribubus futura prophetante,populus ceſſit cũctus ad lachrymas:ut etiã mu lieres tundentes ſua pectora,demonſtrarent in eius morte lugubrem paſſionẽ.Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam triſtitiã inualidi forẽt,declara/ bant, quoniã & ipſi uirtutem eius & magnitudinem ultra ipſam infantiã ſentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærumna magna & triſtitia. Alij nanq; ſcientes quali autore priuarentur,de futuro lugebant:alijs uero maximus ob hoc inerat lu/ ctus, quoniã cũ nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutẽ,tali principe frau/ dabãtur.Nimietatẽ uero gemitus populi atq; dolorum,cõſcere poterit unuſquiſq; ex eo,quod tunc ipſi legislatori proueniſſe dinoſcitur. Nam dum omni tẽpore ſua/ deret,nõ oportere quenquã pro futura deſici morte,tãquã hoc uolũtate & legis na tura ferente,in his tamen quæ gerebãtur à populo,uictus eſt ut defleret. Igitur pro perantẽ quò erat auferendus,cuncti cũ lachrymis ſequebantur.Et Moſes alios qui/ dem,manu ſilentiũ faciens,procul quietos manere præcepit:proximos aũt ſuis con ſolabatur ſermonibus,ne ſequentes lugubrẽ ei facerent finẽ. Illi uero etiã hoc præ/ ſtandũ iudicantes,ut propria uoluntate diſcederet,ſemetipſos in alijs locis retinue/ re flentes,& abeuntẽ lachrymis currentibus intuentes:quẽ ſolũmodo ſeniores de/ duxerunt,& pontifex Eleazarus,& princeps Ieſus. Cumq; ueniſſet ad montẽ qui Deu. 34
uocatur Abarim,qui eſt excelſus,& è diuerſo poſitus Hiericho,terrã optimã Cha/ naanæorum & amplam intuentibus ad uidendũ præbens,ſeniores dimiſit. Et dum ualediceret Eleazaro & Ieſu, eisq; adhuc loqueretur,nube ſubito ſuper eum aſtan/ te,in quadam conualle ſublatus eſt.Scriptũ eſt autẽ in ſacris libris, eum fuiſſe mor tuum propter metum,ne propter excellentiam uirtutis quæ erat circa eum,ad diui/ nitatem abiſſe putaretur. Vixit autem omne tẽpus annorum uiginti & centum, ex *Anni uitæ Moſi centum et uiginti*
quibus à parte tertia princeps fuit,minus uno menſe. Defunctus eſt autem ultimo menſe anni, qui à Macedonibus uocatur diſtrus, apud nos autem adar menſis ini/ tium eſt:ſapientia cunctos homines qui fuerũt quocunq; tempore ſuperãs,& opti/ me his quę intelligebat utens:ad dicendum uero & ad loquendũ populo ualde gra tiſſimus,& alia multa bona poſſidendo nimis idoneus, ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus,ut neq; eſſe in eius anima putarentur,ſed ſolummodo earum nomina ſciret,& in alijs potius, quàm in ſe eſſe conſpiceret.Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit,propheta uero qualis ille,alter nullus,ita ut quicquid eum contigiſſet lo/ qui,deus putaretur audiri.Luxit hunc populus triginta diebus:& nũquã Hebræos triſtitiæ magnitudo tanta detinuit, quanta fuit in tranſitu Moſi. Diligebãt etenim eum non ſolum qui fuerunt experti, ſed etiã qui eius legebant leges, quæſtionesq; uehementiſſimas faciebant,& eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moſeos declaratus à nobis hoc modo ſufficiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVINTVS

Ieſus euertit Hiericho, ſeruata tantũ Raab. Achar ſupplicio afficitur. Ai expugnata diripitur Caput I

Ioſue 2

OSE itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Ieſus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, & luctu quieſcente, præcepit ut populus eſſet præparatus ad expeditum: miſitq; exploratores ad Hiericho, qui & uirtutem eorum, & quam ipſi uoluntatem habere uiderentur, agnoſcerent. Ipſe uero diſponebat exercitum, tanquam Iordanem opportuno tempore tranſiturus: & conuocans principes tribuum Ruben & Gad, & præſules Mánaſſe (nam & huius tribus mediam partem in Amorræa aſcripſerat habitare, quæ eſt Chananæorũ terræ pars ſeptima) cõmemorabat eis quæcũq; Moſi promiſiſſent, atque poſcebat, ut præſto eſſent illius prouidentiæ, qui neq; dum moreretur circa eos defeciſſet: & utilitati communi ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat promptis mentibus exhiberent: & ſequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem acceſſit in ſtadijs ſexaginta. Cumq; fuiſſet illic caſtrametatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebãtur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius omnem urbem eorum licenter cõſiderauerunt, ſimul & muros, quicunque fortes, & qui non ita cauti eſſe uiderentur: ſed & portas, quæ dum eſſent fragiles, oportunum præberent inuaſuris introitũ: Non autem curabant ciues, quicunq; uidebant eos iſta conſiderare, putantes uiſionis gratia peregrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula perſcrutari, non uoluntate tamen hoſtili. Cumq; ueſpere factum fuiſſet, et deſcẽdẽtes in habitaculum quoddam muro uicinum ueniſſent, in quo etiam cœnaturi erant, eſſetq; eis iam diſcedendi cura, nunciatum eſt regi cœnãti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes eſſent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia conſtituti. Ille uero repente eos præcepit comprehenſos adduci, ut eos torquens agnoſceret, quid agere uolentes adeſſent. Cumq; inuaſionem eorum Raab agnoſceret (nam ſupra murum ſtipulam lini ſiccabat) exploratores quidem illic abſcondit. His autem qui miſſi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint ante paululum quàm ſol occumberet apud eam, & cœnantes abſceſſerint. Quos ſi timorem ciuitati, & regi periculum ferentes ueniſſe putarent, ſine labore eos comprehenderent perſequentes. Illi uero muliere ita loquente, nullum eius arbitrati dolũ diſceſſerunt, neque perſcrutantes habitaculum eius. Cumque perrexiſſent per uias per quas eos præcipue ire credebãt, & quæ ducerẽt ad uada Iordanis, & nullum ſignum agnoſcerent, à labore quieuerunt. Tumultu autem ſedato, Raab deducens uiros, & periculum pro eorum ſalute faciens ſuum, quęſi capi in eorum occultatione potuiſſet, nequaquam ſupplicia regis euaſiſſet, ſed cum omni domo peſſime deperiſſet, rogabat ut haberent ſui memoriam: & dum Chananęorum terram obtinerent, huius ſalutis repenſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat: Quo facto, dimiſit abire eos ad propria: iurantes, ut eam liberarent, & qui cum ea forent, dum ueniẽtes in ciuitatem uaſtarent eam, & omnes habitatores eius ſecũdũ ſentẽtiã apud ſe pręfinitã unà perimerent. Hęc enim illa ſe ſcire dicebat, ſignis

Ioſue explorat. mittit

Exploratores Hierico

Raab meretricis beneficẽtia

dei

dei uirtute monſtratis. At illi & de præſentibus gratias referentes, & de futuris iura bant opere ſe repenſaturos fore: & ſuadebāt, ut dū ſentiret capiendā ciuitatē omnē poſſeſſionem ſuam atq; domeſticos in illo habitaculo recōderet, & ante ianuas coc cineū funē appēderet, quatenus ſciens domū princeps, ne quid ei mali fieret, cuſto/diret. Adijciebant enim: Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus ſolatio liberati. Si quis uero pugnādo ceciderit tuorum aut tu, nequaquā nobis hoc aſcribas, quia propter deū quē iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurandi tranſgreſſione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimiſſi per murū: & ad ſuos peruenientes, nunciauerunt quæcunq; in urbe geſſiſſent. Ieſus autem pō/tifici Eleazaro & ſenioribus dixit quæ fuerant ab exploratoribus iurata Raab, qui iuſiurandum ſua quoq; ſententia firmauerunt. Metuente uero duce tranſitum flu/minis, cum eſſet grandis eius impetus, & neq; pontibus tranſiretur: nā primitus nō erat iunctus: qui etiam ſi uellet ei pontem facere, nequaquam ſe arbitrabatur prop/ter hoſtes habere permiſſionem, inter hæc deus tranſibilem fluuium fieri ei cōpro/miſit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus tranſactis diebus, Ieſus tranſpo/ſuit cunctū exercitum, totamq; multitudinem, tali modo: Præcedebant quidem ſa cerdotes habentes arcam. deinde Leuitæ, tabernaculum & uaſa quæ ad ſacrificiorū miniſteria ſunt neceſſaria deferētes. Sequebatur aūt Leuitas per tribus ſuas omnis exercitus, habēs in medio infantes atq; mulieres. Mętuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine. Cumq; ſacerdotibus primis introeuntibus meabilis iam fluuius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, alueo uerò (eo quod nō multus eſſet fluctus) quaſi ad ſicci pauimenti inſtar expoſito, omnes iā cōfidenter fluuium tranſmeabant: & qualem eum deus futurum eſſe prædixerat, talem eſſe conſpicie/bant. Steterunt autem in medio ſacerdotes, donec turba tranſiret, & ſecuritatem at tingeret. Omnibus itaq; tranſeuntibus, egreſſi ſunt ſacerdotes liberum iam fluuiū relinquentes, ut more ſuo diſcurreret. Et fluuius quidem egreſſis Hebræis denuo creuit, & magnitudinem ſuam recepit. Illis uero quinquaginta ſtadijs præcedenti/bus, exercitus uſq; ad decem ſtadia Hiericontis acceſſit. Ieſus autē altare ex lapidi/bus, quos ſinguli principes tribuum tulerant de profundo Iordanis, iubente pro/pheta conſtituens, pro futuro ſigno interrupti fluminis, ſuper eum ſacrificauit deo: & feſtiuitatem Paſchæ in illo loco cunctus populus celebrauit: & omnium quæ eis deerant primitus, facillime tunc abundabāt. Nā & meſſem iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentiſſima poſſidebāt. Tūc etenim eis etiā cibus mannæ defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cū hæc uero Iſraelitæ fa cerent, & Chananæi nequaquam contra eos exirent, ſed clauſi muro quieſcerent, Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prima die feſtiuitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam undiq; pars erat armatorum cuſtodientium. Alijq; ſacerdotes præce/debant ſeptem buccinis ſuis tubas mittentes: rogabantq; ſimul exercitum, ut uirili/ter circuirent murum, ſenioribus ſuis ſequentibus, & tubas mittētibus ſolūmodo ſa cerdotibus. Quo geſto, ea die nihil amplius facientes, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumq; hoc ſex diebus feciſſent, ſeptimo die omnem populū colligens armatorū Ieſus, cap tiuitatē urbis annunciauit: & quia eis illa die deus eam ſine labore cōtraderet, muris eius ſponte proſtratis, omnia tamen occidenda quæcunq; animā potuiſſent habe re præcepit, & nullo labore ab hoſtiū nece quieſcendū: & ut neq; miſericordia cędē di, neq; circa prædā uacandā fugientes cōtemnerēt inimicos, ſed animātia cuncta perimerent,

Ioſue 3

Ioſue 4

Ioſue 5

Obſidio urbis Hiericho

perimerẽt, & nihil ad uſum proprię uoluptatis auferrẽt: aurum uero uel argentum quodcunq; inueniretur, iuſſit auferri, ut deo præcipuæ geſtorum primitiæ ſeruarentur, quæ primũ fuiſſent ciuitate ſubacta perceptæ: ſolã uero Raab liberãdã decreuerunt, & generationẽ eius, eo quod exploratores ei præbuerant iuſiurandũ. Hæc dicẽs Ieſus, atq; diſponẽs exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circuibant aũt iterũ urbẽ
Ioſue 6 arca præcedente, et ſacerdotibus ad opus populũ cõmonentibus. Cumq; ſepties circuiſſent & paulatim quieuiſſent, repente cecidit murus: neq; machina, neq; alia uiolentia muro ab Hebræis illata. Illi uero ingredientes urbem Hiericho omnes in ea peremerunt, inopinabilem muri ruinam obſtupeſcentes, mentibus utiq; eorum ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera cõſtipati, & in domibus apprehenſi, nulliq; penitus parcebatur: ſed omnes pariter occidebãt, uſq; ad mulieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corporibus, & nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem uero cunctam incenderunt, ſimul & regionem. Raab uero ad illud cœnaculum cũ ſuis confugientem, exploratores eripuerũt. Quam dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet, gratias egit pro exploratorum ſalute, & pro tali beneficio dixit non ſe retributionibus fore minorem: donauitq; eam repẽte multis agris, & rebus maximis honorauit. Si quem uero locum ciuitatis pertranſibat, ignis eum deſtruebat, & ſuper habitatores eius decidebat. Sed & ſi quis uaſtatam poſtea uellet inſtruere, maledixit: quatenus qui fundamenta murorũ iaceret, priore filio careret: qui uero perficeret, et nouiſſimũ ſimul amitteret. Hoc uero maledictum non neglexit diuinitas, ſed in poſteris dicturus ſum paſſionẽ, quæ propterea facta aduenerit. Congregata eſt igitur innumera multitudo argenti ſimul & auri, necnon & æris, cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe, nec ad utilitatem propriam eam diripuiſſe. Et hæc quidem Ieſus ſacerdotibus theſaurorum recõdẽ-
Ioſue 7 da contradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero quidã Zebedæi filius ex tribu Iuda dum inueniſſet chlamydem regiam totam auro cõtextã, habentẽ auri mazam, hoc eſt ſiclorum põdo ducenta: crudele iudicans, ſi is qui periculum habuerat, lucrum inueniens quod in ſua utilitate conferret, daret hoc deo, & non magis egenti: foueam faciens ualde profundam in ſuo tabernaculo, ſuffodit eam: latere ſe iudicãs deum, ſicut potuit latere cõmilitones. Vocatus eſt autem locus, in quo caſtrametatus eſt Ieſus, Galgala, quod nomen ſignificat libertatem. Tranſeuntes enim fluuiũ, iam ſemetipſos ab Aegyptijs, & ab ærumnis deſerti, confidebant eſſe ſecuros. Poſt paucos uero dies uaſtationis Hiericho, miſit Ieſus triginta milia armatorum in ciuitatem Ain poſitam ſuper Hiericho, quatenus dimicarent. Et congreſſis hoſtibus, ceciderũt Hebræorũ uiri ſex & triginta. Cumq; hoc nunciatum fuiſſet Iſraelitis, magnam triſtitiam & crudelem anguſtiam protinus habuerunt, & non tãtum propter cognatos amiſſos, licet omnes uiri boni & nimis exercitati periſſent, quantum propter deſperationem ſuam. Credentes enim iam ſe terram obtinuiſſe, & à prælijs iam exercitum uacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopinabiliter uidebant hoſtes, & ſaccos ſuperinduentes ſtolis ſuis, tota die erant in luctu & lacrymis conſtituti, nulli requirentes cibum, caſu ſiquidem qui cõtigerat grauiſſime uidebantur afflicti. Videns autem Ieſus exercitum ita percuſſum, & ex omnibus iã rebus peſſima deſperatione deiectum, audacter acceſſit ad deum, & ait: Non noſtra petulantia uenimus ut hanc terram armis ſubijceremus, ſed Moſe famulo tuo ad hoc nos adhortante proceſſimus, dum multis ſignis poſſeſſionem huius

terræ

terræ præbiturum te nobis esse promiseris,& exercitum armis hostium facere meliorem. Quæ sunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter spem decepti uidemur,& tanquam non firma sint tua promissa quæ Moses prædixit afficimur, & deterior nunc de futuris metus nos desperabiles habet, primo experimento talia sustinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus est malis his adhibere medicinam, & præsenti nostræ tristitiæ præbere uictoriam, etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui responsio à deo data est,ut surgeret & exercitum à sua pollutione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem nunc super eos euenisse dicebat: sorte uero requireretur qui fecerat:ac cum puniretur,uictoria eis semper de hostibus proueniret. Hæc ergo populo Iesus enarrabat,& uocans Eleazarũ pontificem, & principes tribuum,sortem per eos mittebat. Cumq; hoc delictum in tribu Iuda factum esse declararetur, rursum per genus sortem misit, & ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per unumquenq; uirum inquisitione facta,apprehensus est Achar. Ille uero cum non potuisset negare deo, dum eum ita constrixisse probatur, furtum confessus est,& protulit in medium uestem. Et ille quidem repente peremptus,turpem pœnam & incunctanter congruam suæ præsumptioni meruit sepulturam. Iesus autem purgatum exercitum deduxit ad Ain urbem,& nocte circa ciuitatem insidijs constitu- Iosue 8
tis,diluculo cum hostibus est congressus.Illis autem cum fiducia propter priorem uictoriam super eos euntibus,simulando se recedere populus Hebræorũ hoc modo longius eos quasi persequentes traxit:quia illi de ciuitate, & tanquam de uictoria erant cõfidentes. Dum uero restitisset exercitus contra faciem eorũ, dedisseq; signa quæ constituerat eis quos in insidijs collocauerat, eosq; excitasset ad pugnã: tunc illi ciuitatem ingressi sunt, dum essent circa muros ciues intenti,aliqui uero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem ceperunt,& omnes occurrentes sibimet extinxerunt.Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens,omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerẽt quasi ad integram ciuitatem,cum & ipsam captam inspicerent,& incensam cum mulieribus & filijs agnouissent, per agros dispersi sunt, defendere semetipsos solitudine non ualentes.Cum talis siquidem calamitas hostes apprehendisset,infantium turba atq; mulierum capta est, & rerum aliorumq; uasorũ innumera multitudo, nec non greges pecudum Hebræi ceperunt,multasq; pecunias.Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in Galgalis positis militibus partitus est.

Gabaonitæ in fœdus recepti, cæsis quinq; hostiũ regibus obsidione eximuntur, decq; miraculo solis. Cap. II

GAbaonitæ uero habitantes iuxta Hierosolymã,uidentes passiones quæ pro- Iosue 9
uenerant Hiericho & Ainitis, & ad semetipsos transire hanc uastationem existimantes, Iesum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant,dum in interitu totius Chananæorũ gentis eum pugnare agnoscerent. Cheferitas autem & Chiatemeritas, qui uicini eis erant,ad auxilium poposcerunt: dicentes neq; illos periculum declinare,si istos Israelitæ deuincerent,coadunati uero possent magnitudinem eorum uirtutis euadere.Et dum hæc uerba placuissent,miserunt legatos ad Iesum,amicitiã postulantes: quos præcipue iudicabant idoneos ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri

ſe Chananæos incautum exiſtimantes, fugere ſe huiuſmodi periculum credide-
runt, ſi dicerent nihil ſibi cum Chananæis quolibet modo competere, ſed longiſsi-
me ab his habitare, & ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorum, ambulantes itinere multo,
& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum no-
uæ eſſent quando egrediebantur, longo tempore itineris attritas ſibimet aſſere-
bant. Cilicinis enim, ut eorum uerbis crederetur, ueſtibus utebantur. Stantes ergo
in medio, dicebãt ſe miſſos à Gabaonitis, & uicinis ciuitatibus multum ab ea terra
remotis, facturos cum eis pacem more fœderis patriæ ſuæ: agnoſcentes enim dei
gratia atque dono Chananæorũ terram eis poſsidere conceſſam, his tributa ferre
gratulari, & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaque illi dicentes & indicia itineris
Pactus amici- oſtendentes, rogabant Hebræos ad pacta amicitiasq; deſcendere. Ieſus autem di-
tiæ Ieſu cum ctis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, amicitias fecit cum
Gabaonitis eis. Et Eleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos &
ſocios: nihilq; cogitari aduerſus eos iniuſtũ, populo ſcilicet in iureiurando unà con
ſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes, ad ſemetipſos
abibant. Ieſus autem caſtrametatus contra Chananæos in confinio Gabaonita-
rum, & cognoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare, & Cha-
nanæorum generis eſſe, euocatos eorũ principes, de falſitate culpabat. Illis autem
non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus, & propterea ad
hæc ex neceſsitate ueniſſe, cõuocabat pontificem Eleazarum & ſeniores: eisq; cen-
ſentibus, publicos eos famulos, ne iuſiurandum tranſgrederetur, eſſe decretum eſt.
Et illi quidem pro calamitate quæ comprehenderat eos, hanc ſui cautelam atq; cu
Ieſue 10 ſtodiam inuenerunt. Quum uero rex Hieroſolymorum grauiter ferret, eo quod
Gabaonitæ cum Ieſu pacta feciſſent, uicinarum gentium reges contra eos pugna-
turos ad ſolatia rogauit. Quibus ei præſentibus (quatuor enim erant) & cum eo ca
ſtrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent
obſeſsionem, Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Ieſum. Ad hoc enim uen-
tum erat, ut à ſuis quidem perimi ſe putarent, & ab eis qui ad interitũ Chananæo-
rum gentis caſtrametabantur, ſaluari ſe propter factas amicitias exiſtimarẽt. Ieſus
autem cum omni exercitu ad eorũ ſolatia properare feſtinans, & die noctuq; per-
ambulans, diluculo uenit ad hoſtes, & fugientes ſequebatur per agros in deſcenſu
Stetit ſol Bethura. Ibi etiam dei quoque cooperationem cognouit ſignificatam ſibi tonitruis
& fulminibus, & grandinis demiſsione maiore quàm ſolitum eſt: inſuper etiam die
creſcente, ne nox ſuccedens Hebræorum impetũ refrenaret. Ieſus autem reges in
quadã ſpelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uero lon-
gitudine tunc dies extenſus eſt, & plus ſolito creuit, palàm eſt per ſcripturas, quæ
ſunt in templo repoſitę. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerant contra Ga-
baonitas exercitũ, reuerſus eſt rurſum ad Chananæę mõtana Ieſus, & multa cæde
in ea facta, ſumens prædam, uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et quũ de
Hebræorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret, ſtupor habebat
omnes audientes multitudinem peremptorum. Caſtra autẽ metati ſunt ſuper eos
reges Chananęi, qui circa montem Libanũ habitabãt, & Chananęi qui in campe-
ſtribus erant, Palæſtinos ſecum ducentes, uenerunt ad ciuitatẽ Berothi Galilææ ſu
perioris, & de Seſecha, qui locus non procul à Galilæis eſt. Totius autem exercitus
armatorum erant tercentum milia, & decem milia equitum, & duo milia curruum.

Turbabat

Turbabat itaq; hæc multitudo & ipsum Iesum & Israelitas, & sperare meliora propter timoris excellentiã dubitabant. Deo autẽ arguente timorem eorum, & si magis solatium ab eo quærerent, promittente ut deuincerẽt inimicos, & iubente equos hostium subneruari, currus incendi, dux in promissionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos, & quinta die ueniens circa eos, congressus est, pugnaq; fortis effecta est, & cædes potior, quàm credi poterit uel audiri. Persequens autem eos, multum perambulauit, & omnem exercitum hostium præter paucos extinxit, regesq; ceciderunt uniuersi. Deficientibus autẽ hominibus ad interficiendos equos, Iesus eos occidit, & currus incẽdit. Quo facto, prouinciã licentius possidebat, nullo præsumente bellum eis inferre, sed & ciuitates obsessione capiebat, & quicquid potuisset sumere, deuastabat. Quintus iam annus transierat, & nullus remanserat Chananæorum, nisi quidam qui in munitionem murorum fugerant. Iesus autem de Gal- *Iosue 24*
galis denuo castrametatus, sacrum tabernaculum constituit circa ciuitatem Silon. Locus enim oportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templum quietis causa permitteret. Et inde procedens ad Sichimam cum omni populo, altare constituit deo, ubi Moses quoq; prædixit, & distribuens exercitum, in monte quidem Garizi constituit medium, & in Ebal dimidium: in quo & altare ædificauit, nec non & Leuitas sacerdotesq; diuisit. Sacrificantes aũt & maledicta facientes, & ea conscripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo sunt reuersi.

Iesus tribubus terra sorte diuisa ad concordiam & pietatẽ hortatur. Cap. III

IEsus autem quum esset senex, & Chananæorũ ciuitates non facile capi uideret, *Iosue 13.14.*
tam propter locorum munitionẽ in quibus erant, q̃ propter fortitudinem mu- *& 18*
rorum, quos pro naturali ciuitatũ custodia circũduxerant, & credebant hostes desperatione captionis ab obsidione recedere: nam propter suum interitum Chananæi cognoscentes Israelitas egressuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortissimas occupati: congregari tunc populum in ecclesiã Siloe præcepit. Quibus cum summo studio concurrentibus, cõmemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos gesserant, quàm essent optimi, & deo præbente digni, & quod uirtute legum quas sequebantur, triginta & unum reges præsumentes eis bellum inferre deuicerant, & omnem exercitum quicunq; sperauerat contra eorum se fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorũ generatio relinquetur: quũ ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias aũt longo tempore & longa oppressione adhuc opus esset, propter murorũ munitionẽ, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborantes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres suos, sortibus propriis fruerentur, grates utiq; eis pro labore restituentes. Tunc etiam singulos ait per tribus de quibus testimonium daretur, eo quod uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem sine dolo renunciarent. Et Iesus quidem hæc uerba faciens, populum sibi habuit fauentem, & uiros qui terrã eorum deberent metiri direxit, dans eis aliquos terrę mensores doctos, quos propter artem ueritas non lateret: mandans eis ut in ea mensuras æstimarent, & felicem terram, & quæ minus esset idonea. Natura nanq; terræ Chananæorum huiusmodi est, ut & *De natura terre Chanaan*
planiciem magnam habeat, & fructus ferre sit copiosa. Quæ cõparatã quidem aliæ terræ, creditur esse felix: cum locis autem Hierichuntis & Hierosolymitarum æstimata, putatur ualde utilissima. Licet omnino hæc spacia parua, & eorũ multa mon-

tana sint, magnitudine uero fructuũ ad cibos aptorum, & pulchritudine, alia similis non est, & propterea æstimandas potius & metiendas decreuit has sorte, dum sæpius unum iugerum pro mille sit dignum. Viri autẽ qui missi fuerant, quũ essent decem, circumeuntes & æstimantes terram, septimo mense ad eum reuersi sunt, ad ciuitatem Silon: ubi tabernaculum constituerant. Tunc Iesus Eleazarum & seniores cum principibus tribuum sumens, diuisit hæc nouem tribubus & dimidiæ Ma-
Iosue 15 nasse, secundum magnitudinem singularum tribuum mensurã efficiens. Quumq; mississet sortem, Iudæ quidem tribus sorte cadente, elegit superiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur usq; ad Hierosolymam, latitudine uero usq;
Iosue 16.18 ad paludem Sodomæ constituta est. In hac autem sorte ciuitates erant Ascalon & Gaza. Simeoni uero in secunda sorte prouenit Idumæa, quæ circa Aegyptũ est & Arabiæ montem. Beniamitæ uero sortiti sunt à Iordane quidem flumine usq; ad mare longitudinẽ, latitudinẽ uero quæ Hierosolymis Bethelisq; terminatur. Hæc aũt sors angustissima fuit propter terræ felicitatẽ: Hierichon enim & Hierosolymitarum tulerũt urbes. Ephraim aũt tribus à Iordane flumine usq; ad Gazarã longi-
Iosue 16 tudinem habuit: latitudinem uero quæcunque à Bethelis usque ad campum maximum terminatur. Manasse uero medietas à Iordane quidem usq; ad ciuitatem
Iosue 17.19 Doron, latitudinem uero ad Bethsames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Post hos autem Isachar Carmelum montem, & fluuium in longitudine habuit: Tabu-rium uero montẽ in latitudine. Zabulonitæ uero usq; Geneſar descendentem circa Carmelum & mare, sortiti sunt, & conuallem quæ à Carmelo nuncupatur: eo quod etiam huiusmodi sit. Aseritæ uero omnem terram quæ ad Sidonem conuersa est, habuerunt. Ciuitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Actipos nuncupatur. Partes uero ad orientem conuersas usq; ad Damascum ciuitatem, & Galilæam superiorem Neptalitæ sumpserunt usq; ad montem Libanũ, fontesq; Iordanis quorum fluctus de montibus est collectus. Danitæ autem loca conuallis ad occasum solis posita tenuerunt Azoto & Doris, determinationemq; Iamniam simul & Geth ab Eteron usq; ad montem, ex quo tribus Iuda pendebat. Sic itaq; diuisit Iesus terrã, & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit possidendam. Nam Amorræam, quæ & ipsa ab uno Chananæi filio sic uocata est, Moses dudum capiens, tribubus duabus & dimidiæ distribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa Sidonem & Archeos, & Amatheos, & Aritheos, inculta tunc erant. Iesus autem quum eum iam senectus impediret, nec posset quæ cogitabat efficere: & dum qui post eum erant principatum sumpturi, negligenter in communi utilitate conuersarentur: præcepit singulis tribubus, ut nullum de Chananæorum genere in terra quam sunt sortitæ, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; custodiam paternarum solennitatum fore, hanc etiam Mosen prædixisse cõmemorans, & in hoc ei esse credendũ dicebat: sed & Leuitis octo & triginta ciuitates esse restituendas, qui iam prius acceperant in Amorræa decem. Quarum tres distribuit fugacibus habitandas, id est, de tribu Iuda Hebron: Sichem uero ex Ephraim, & Cades de Neptalim. Est autem hic locus supra Galilæam. Diuisit autẽ & cunctas prædæ reliquias. Erat nanq; terra ampla, & magnas diuitias obtinebant. Abundabant enim & cõmuniter omnes & seorsum singuli auro & uestibus, & alijs uasis, &
Iosue 23 quadrupedum copia, quorum numerus comprehendi non poterat. Post hæc aũt exercitu in ecclesiã conuocato, eis qui super Iordanem in Amorræa constituti erãt,

quorum

quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse uidebatur, ita loquutus est: Quoniam deus pater & dominus generis Hebræorū hanc terrā possidere concessit, & possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mandato cognatis indigentibus, promptissime uos obtulistis ad omnia: iustum est, nulla uos difficultate ulterius detinente quiete iam frui, securis utiq; nobis de uoluntate uestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam insegniter offeretis, necq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iuuistis, non modo solum, sed etiam semper acturi sumus: quia quū sitis boni, amicorū memoriam habebitis omniū, & mente retinebitis quæcunq; per uos prouenerunt nobis, & quomodo usum bonorū uestrorum propter nos distulistis, & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore consistimus, postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserunt aūt super nostra bona ex laboribus, quos nobiscum habuistis, multæ diuitiæ, prædam precioſam augentes, & aurū & argentū, & super hæc omnia quod maius est, fauor uester. Ob quam rem ita nos ad quodcunq; uolueritis in repensatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quæ Moses prædixit, estis obliti, illo etiam ab hominibus abeunte: nec est quicquā, in quo uobis gratiarū debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus, & rogamus, ut nullum esse terminū nostræ cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est, alteros nos, & non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, unusq; deus qui & nostros maiores & uestros ad illorū perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Mosen semper constituit. Perdurantes enim in istis, fauorem dei & eius solatiū semper habebitis: cōuersis uero uobis ad imitationem gentiū externarū, auersabitur uestrum genus. Hæc quum dixisset, singulos maiorum, & cōmuniter eorum multitudinem salutans, ipse quidem restitit. Deduxit aūt eos populus, non tamen sine lachrymis, *Iosue 22* & uix semetipsos abinuicem dimiserunt.

De eadem diuisione, & de morte ipsius Iosue & pontificis Eleazari. Cap. III

TRansiens autem fluuium tribus Ruben & Gad, & quicunq; de Manasse pariter sequebantur, altare super ripam collocare Iordanis decreuerunt: ut memorabile signū generationi futuræ, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, existeret. Audientes autem qui intra Iordanem habitabant, eo quod dimissi ab eis altare constituissent, & nescientes qua hoc uoluntate fecissent, pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & sacrę religioni derogatum, uerisimile iudicantes, erant armati ad ultionem eorum qui collocauerant altare, fluuium transituri, & punituri eos, quasi pro paternarū destructione solennitatum. Non enim uidebatur eis iustum, ut cognationem respicerent, aut dignitatem eorum, qui autores fuerant harū rerum, sed dei complectebantur mandata, & quomodo honorari cōgaudeat. Et illi quidem armati sunt per furorem: retinuit autem eos Iesus & pontifex Eleazarus, & pariter seniores, sermonibus suadentes, ut prius experimenta eorum uoluntatis acciperent: deinde si malæ uoluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederent. Miserunt itaque legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, & decem alios apud Hebræos honoratos, cognituros sapienter, ut quid altare, transeuntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis transeuntibus & ad eos uenientibus, fuisset ecclesia congregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis, quàm possitis correpti

Altare à Rubenitis collocatum

de futuro ſermonibus emendari: ueruntamen non ſecundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repente ultionemq; deſcendimus. Cognati nanq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt cõgregationem: quatenus agnoſcerent cauſam pro qua acceſsiſtis ut altare febricaretis, ne petulanter uidere/mur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc, an reuera culpa conuinci/tur, unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes, & auditores legum, quas ipſe uobis contulit exiſtentes, diuiſos à nobis & in propriam ſortem uenientes, quam dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis, obliuionem eius habere, & tabernaculum arcamq; deferentes, ſuper altare, quod uobis eſt proprium, peregrinos introduce re deos, Chananæorum mala ſectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus, agentes pœnitentiam, & nequaquam ueſanientes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; ſumentes. Si uero in delicto conſiſtitis, nequaquam laborem pro le gibus refutamus, ſed tranſeuntes Iordanem defendemus eas, & ante omnia deum nihil uos à Chananæis differre credentes: ſed ſicut ipſos, uos quoque ſimiliter peri/mentes. Non enim putetis, quod quia tranſiſtis fluuium, etiam à dei uirtute eſtis extranei. Vbique enim in his quæ ſunt ipſius eſtis, & effugere poteſtatem eius at/que iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hunc locum, ubi nunc eſtis po/ſiti, impedimentum eſſe correptionis, nihil prohibet denuo terrã diuidere, eamq; ad pecudum paſcua deputare. Sed agite temperanter, & à nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores, ne nobis faciatis neceſsitatem huius defen ſionis, quod nec ueſtræ nec ipſorum ſaluti, aut cauſæ expedit ſic cogitare, ut non uerbis uinci potius, quàm experimentum uelitis ſuſtinere præliorum. Hæc Phine/es dicente, præſules eccleſiæ & omnis multitudo cœperunt de querimoniis ſatisfa/cere, & profiteri, neque ab eorum ſe cognatione receſsiſſe, neque pro nouitate al/tare condidiſſe: ſed & deum unum noſſe, qui Hebræis eſt omnibus communis, & illud altare poſitum ad ſacrificia facienda. Hoc autem altare, propter quod & ſu/ſpecti eſtis facti, dicebant non pro religione collocatum, ſed ut ſignum foret, & in/dicium in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis temperare, & in patriis legibus permanere: non autem tranſgreſsionis initium ſicut ſuſpicatum eſt facere. Teſtis autem nobis ſit deus, quod iſtud altare non pro tali cauſa conſtruximus. Vnde meliorem de his habentes opinionem, nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſortem iudicandos eſſe credatis: nec eorum ſimiles, qui quum generis Abraham ſint, ad nouas ſolennitates accedunt. Hæc dicentes laudãs Phinees reuerſus eſt ad Ieſum, & eorum uerba populo nunciabat. Ille uero gaudens, quia neque ulla pu/gnandi foret neceſsitas, ne ad ſanguinem bellumq; deducerẽtur contra cognatos, pacificas deo pro his hoſtias immolauit, & dimittens poſt hæc multitudinem in proprias ſortes Ieſus, ipſe in Sichem cõmoratus eſt. Poſt hæc autẽ anno uiceſimo ſenior iam exiſtens, conuocabat honoratos maxime ciuitatum, & principes & ſe/niores, & multitudinem quantamcunq; erat cõgregari poſsibile. Quibus in unum conuenientibus, cuncta beneficia dei cõmemorabat (erant autem multa) per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiam peruenisſent, & ſeruari dei uolun tatem, quæ talis circa eos eſſet, orabat. Et pie cunctos poſcebat agere, per quod ſo/lum eis grata diuinitas permaneret. Hoc em̃ bene ſe habere dicebat, ut tranſiturus à uita, huiuſmodi eis monita derelinqueret: poſcebatq; ab illis, ut quæ ille diceret,

memoria

memoria retinerent. Et ille quidem talia præsentibus loquens, defunctus est, quum uixisset annis centum & decem: quorum cum Mose quidem pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta: dux autem post illius mortem sex & uiginti fuit annis, uir nec sapientia indigus, nec eorum quæ cogitabat ut multa sapienter ediceret inexpertus: sed ubique summus, & ad opera periculaq; magnanimus, audaxq; bella disponere, & in pace dexter, & in omni tempore præcipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thanna, in tribu Ephraim. Eodem uero tempore mortuus est & Eleazarus pontifex, Phinees filio sacerdotium relinquens, cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Res prospere gestæ contra Chananæos, principatu tribus Iuda: de capto Adonibezecho: decq; Hierosolyma Beniamitis tributaria facta. Ca. v

POst horum itaq; transitū Phinees prophetauit secundum dei uoluntatē, ad delendum Chananæorū genus, tribui Iudæ præbendum esse principatū. Erat enim studiū populo cognoscere, quid etiā placeret deo. Tūc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandū, quatenus exterminatis hostib. sub ditione etiā eos qui in ipsa sorte cōsistebant efficerent. Chananæi aūt uiuentibus apud se illo tēpore regibus, cū magno exercitu eos in Bezechin expectabāt, regi Bezechinorū Adonibezecho principatū credentes: quod nomē significat dns Bezechinorū: Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabāt enim uincere Israelitas mortuo Iesu. Congressi uero Israelitæ duabus tribubus, quas prædixi, magnifice pugnauerunt: & occiderūt quidē eorū decem milia: fugantes aūt reliquos, & insequentes, Adonibezechū quoq; ceperūt: cuius dum manuū ac pedum summitates abscinderent, ait: Non semper potui latere deum, illa patiens, quæ contra uos, & septuaginta reges prius facere nō erubui. Et uiuū quidem hunc tulerunt usq; ad Hierosolymā, mortuum uero sepelierunt. Et egrediebantur uastantes ciuitates, & plurimas capientes. Inter hæc obsederunt & Hierosolymam: sed hanc quidem longo post tempore capientes, omnes in ea habitātes interemerūt. Erat enim eis ualde grauis desuper munitio murorū, & loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in Hebron, & hanc capiētes omnes interfecerūt. Relinquebatur adhuc genus Gigantum: qui propter corporum magnitudines atq; formas in nullo alijs hominibus proximas, ultra modum admirabiles hactenus per eorum ossa monstrantur, in nullo his de quibus fides habetur æqualia: quorum genus Leuitis præcipue dederūt munus: etiam cum duobus milibus cubitis: terram quoq; Caleph dono dederunt mandato Mosi: hic enim fuit unus exploratorū, quos misit Moses in Chananæā. Dederunt autem & filijs Iethri Madianitæ qui fuit socer Mosi terram ad possidendum. Nam patriam relinquētes secuti sunt eos, & fuerūt in deserto cū eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates quidem Chananæas in montana ceperūt, in campestribus aūt & ad mare positas, Ascalona & Azotum. Euasit autem Gaza & Accaron. Nam dum essent in campestribus, & copiosam haberent curruū abundantiam, irruentes sibimet affligebant. Et istæ quidem tribus maxime bellando locupletatæ, ad ciuitates proprias receſſerunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uero, quorum erat Hierosolyma, habitatores suos concesserunt tributa persoluere, & ita quiescentes omnes, alij quidem interficere, alij uero pericula sustinere, ad terrarum se tradidere culturam. Hoc autem & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant, & eorum tributa percipientes

Iud. 1

entes,permittebant Chananæos ſine prælijs eſſe. Tribus autẽ Ephrem cum obſe-
diſſet Bethelam, finem dignum tempore, & magna laborum obſeſsione inuenire
non potuit: quando illi licet affecti in obſidione omni modo perdurabant. Dein-
de Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem, neceſſaria deferentem,fi-
dem dederunt ei, ut ſi ciuitatem traderet,ſaluarent eum,& cognatos eius eriperent.
Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem,cum ſuis hoc mo
do ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt dẽ cæ-
tero ciuitatem.

Palæſtini denuo pugna deuicti, & de Beniamitarũ excidio. Cap. VI

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant Iſraelitæ, circa certam uero
& eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes, per
epulas & libidinem iam uirtute deficiebant, & in conuerſatione legum integri He-
bræi, & circa ea quæ dei ſunt nõ erant.in his indignata diuinitas ſuſcitabat quidem
primum,ut ita dicam,ſua uoluntate Chananæos,qui poſtea ſecundum eorũ actus
multa contra eos crudelitate ſunt uſi. Hebræi nanq; & circa ea quæ dei ſunt negli-
gentes erant,& circa bella difficiles,cum multa Chananæis abſtulerint,& ad labo-
res iam eſſent propter epulas diſſoluti:agebaturq; ut eorum optima iam conuerſa
tio deperiret,& ſeniores non audiebant, nec aliorum præceptum,nec priorum ulla
Cauſa p qua tribus Beniamin deleta eſt ſolennia cõſeruabant. Erant aũt magis libidine lucrorũ intenti,& multa requie ſedi
tio eos crudelis iterum comprehendit, & ad hoc uſq; perducti ſunt ut ad inuicem
huiuſmodi cauſa pugnarent. Vir Leuita de populo,qui erat ſortis Ephraim, & ibi-
dem habitabat,de Bethlehem duxit uxorẽ.Hic aũt locus eſt tribus Iudæ. Cumq;
uehementer amaret cõiugem, & eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab
illa non ſimiliter amabatur,& ille propterea paſsione amoris eius potius ureretur,li
tes frequenter inter eos eueniebant.Ad ultimũ uero mulier his grauata relinquens
uirum,abijt ad parentes menſe quarto. Vehementer aũt feruens uir per amorẽ ue
nit ad ſoceros,ſolutisq; litibus placatus eſt circa eam.Et quatuor quidem diebus ibi
dem cõmoratus,præbentibus ei hoſpitalitatem puellæ parentibus:quinta die pla-
cuit ut abirent,& circa meridiem ſunt egreſsi. Tardius enim dimittebãt parentes fi-
liam, & diei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ eos famulus ſequebatur, & aſinus
erat eis,in quo mulier uehebatur. Quumq; ueniſſent circa Hieroſolymã,ambulan
tibus ſtadijs triginta ſuaſit famulus ut manerent, ne & propter noctem ambulan-
tes difficultas aliqua cõprehenderet, dum nec procul hoſtes exiſterent, & tempus
frequenter incautum faciat ſuſpecta,etiam quæ putantur eſſe tutiſsima. Illis autem
non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere.Eratq; ciuitas Chananæorum. Sed
accedentes uiginti adhuc ſtadijs, optabant ad propriam deſcendere ciuitatem.
Quumq; hæc ſententia ualuiſſet,uenit in Gabaa tribus Beniamin,iam ueſpere. Et
quum nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet, ſenior quidam ex agro deſcen-
dens,qui de tribu quidem erat Ephrem,in Gabaa uero cõmorabatur,uidens eum,
quis eſſet interrogabat,& propter quas cauſas, mittens quum iam eſſent tenebræ,
neceſſaria cœnæ requireret. Ille uero Leuitã quidem ſe dixit eſſe, mulierem autem
à parentibus reducere,& ad propria remeare: habitationem uero ſignificabat ha-
bere ſe in ſorte Ephrem. Quem ſenior & pro cognatione,& eo quod eandem poſ-
ſideret tribũ, & propter colloquiũ, ad ſuũ duxit hoſpitiũ. Quidam uero iuuenculi
Gabaonitarũ mulierem in platea uidentes,& pulchritudinẽ eius ſtupeſcentes,dum

apud

apud illum ſenem eam ſucceſsiſſe cognoſcerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, uenerunt ad ianuas eius. Et quum eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret, & ut nec uiolentiam inferrent hoſpiti, nec iniuriam: illi petebant, ut data ſibi muliere, à rerum inuaſione recederent. Seniore uero dicente, quod & cognata eſſet Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent, deficientes circa iuſtitiã: deridebant minabanturq; ſe eum interficere, eo quod eorum concupiſcentiam impediret. Quumq; in neceſsitatem ueniſſet, nolens hoſpites in contumelia magna relinquere, ſuam eis filiam conceſsit: dicens eis, minus eſſe peccati, ſi concupiſcentiam ſuam in ea complerent, quàm ſi iniuriam peregrinis inferrẽt, & iniuſtitiam nõ perferte quos ſuſceperat, hoc modo putabat. Quum uero illi nequaquam à ſuo feruore pro peregrina recederent, ſed imminerent ut eam acciperent, ille quidem ſupplicabat ut nihil inique præſumerent. At illi rapientes, & adijcientes pro libidine uiolentiam, ad ſemetipſos mulierem deduxerunt, & per totam noctem uſq; ad principium diei in eius corporis ludibria ſunt extenti. Illa uero defecta in his quæ prouenerant, ad hoſpitem redijt, & cõtriſtata in his quæ pertulerat, per uerecundiam ad faciem mariti minime præſumebat accedere, eumq; circa ſe pro his quæ contigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbens, animã reliquit. Vir autem eius *Iud.19*
arbitratus ſopore graui mulierem detineri, nihil mali metuens, excitare eam tentabat, & conſolari: quaſi raptorum non ſpontanea uoluntate ſe præbuiſſet iniurijs. Quum uero certe defunctam cognouiſſet, ob malorum magnitudinem, imponẽs iumento mortuam, ad ſe portabat uxorem, & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus ſingulas deſtinabat, mandatũ dans portantibus, ut proderẽt autores mortis eius, & eiuſmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarẽt. Illi autem & aſpectu & auditu grauiſsimorum malorum affecti, nullum primitus huiuſmodi ſumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo ſunt ante tabernacula congregati, & in arma procedere repente tentabant, & inſilire Gabaonitis ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores, ſuadentes non oportere ſic cito contribulibus inferre bellum, antequã uerbis agerẽt de criminibus, quando lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Iſraelitas bella tractare: ſi forte pœnitentiã agerent, qui iniuſte aliquid aſſumpſiſſent. bonum ergo eſſe, ut legi obedientes, ad Gabaonitas mitterent, & mali autores expeterent: quibus præbitis, eos punirent, cõtemnentes autem armis adirent. Miſerunt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere, & eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent: quaſi eſſet iuſtum, ut pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerũt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo ſe putantes eſſe minores armis, neq; multitudine, nec bellandi præſumptiõe. Erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrij: deſpexeruntq; illos, & indignati ſunt è diuerſo tanquam compreſſuri uiolentiam facientes. Quumq; talia fuiſſent Iſraelitis enunciata, iuſiurandum fecerunt, nullam ſuarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: ſed armari ſuper eos, & amplius eis quàm aduerſus Chananæos exiſtere, quos Hebræi ſæpius expugnaſſent. Repẽte ergo eduxerũt ſuper eos exercitũ quadringenta milia uirorum. Beniamitæ uero habuerunt uiginti ſex milia armatorum & aliorum ſeptingentos, qui ſiniſtris manibus ad fundibulas uidebãtur experti. Et cõmiſſo prælio circa Gabaa, fugauerunt Iſraelitas Beniamitæ uiri, ceciderunteq; ex eis uiginti duo milia: fuiſſentq; plurimi forte necati, niſi nox eos retinuiſſet, & pugnam

gnam ſoluiſſet. At Beniamitæ gaudentes, abibant in ciuitatẽ: Iſraelitæ uero obſtupeſcentes ſe ita deuictos, ad exercitũ remeabant. Altera uero die rurſum congreſſi, Beniamitæ uicerunt, & mortui ſunt decem & octo milia Iſraelitarum, metuentesq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime cõſtitutam, & ieiunantes altera die, deprecabãtur deum per Phinees ſacerdotem, ut eius irá quieſceret, eicq; in duabus eorum deuictionibus ſatisfieret, daretq; potentiã contra hoſtes atq; uictoriam. Deus autẽ hæc fieri Phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ, mediam quidem partem in inſidijs circa urbem nocte collocauerant, medij uero Beniamitis congreſſi, paulatim eis imminentibus recedebant, & Beniamitæ perſequebantur, Hebræis paulatim refugientibus, & omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugiẽtes inſequebantur, ita ut etiam ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerent, adire uolentes hoſtes. Quũ uero multũ à ciuitate receſſiſſent, fugere quidem Hebræi ceſſauerunt: conuerſi aũt ſteterunt ad pugnam, & illis qui in inſidijs erant, dederunt ſignum. Qui ſurgentes cum clamore, hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos, in anguſtia conſtituti, in quadam ualle coacti & concauo loco collecti ſunt, & ibi iaculis ſauciati, ita ut omnes interirẽt, præter ſexcentos uiros. Hi nanq; cõuerſi & conſtipati, & per medios hoſtes tranſeuntes, fugerunt ad uicinos montes: quos tenentes ibidem cõmorati ſunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti. Igitur Iſraelitæ & Gabaa ciuitatem igne concremauerũt, & mulieres & infantes maſculos peremerunt, alijs Beniamitarum ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos infeſti, ut etiã Iabitas qui erant Galaaditidis regionis, eo quod eis auxilium non præbuiſſent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia de ſuis armatis, iuberẽt eos interimi: occideruntq; hi qui fuerant miſsi, omnes pugnaces ciuitatis cũ filijs & uxoribus, præter quadringentas uirgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſsionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Poſt hæc aũt Iſraelitæ pro calamitate Beniamitarũ pœnitentia ducti ſunt, & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt, licet iuſta paſsi eſſent, eo quod in legẽ peccauerint: tunc ſexcentos uiros qui fugerant, euocauere legationibus. Erant enim ſuper quandam petram, quæ Roas appellatur. Legati uero nõ illis tantummodo calamitatem prouenisſe, ſed etiã ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcentes, ſuadebant eis, ut patiẽter ferrent, & ad illorũ cœtum concurrerent, ne omnino quantũ ad ſe Beniamitarum tribum exterminari decernerent: dicebantq;, ſimul cedimus uobis terrã ad prædam quantamcunq; tollere potueritis. Illi uero his contra ſe dei decreto geſtis, quando ſuam iniquitatẽ ſcientes pugnauerãt, ad tribum patriã obedientes uocantibus, aduenerũt. Iſraelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & deducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent uxores, ut filios procrearẽt: quum utiq; iuraſſent ante bellum, ut ſuas filias nulli Beniamitę cõiungerent. Et alij quidem ſuadebant illud iuſiurandũ non debere ſeruari, quod per iram & nõ uoluntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; fore deo moleſtũ, ſi tribũ periturã ſaluare poſſent: adijcientes periuriũ non quando neceſsitate fit eſſe peſsimũ, ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſum. Quumq; ſeniores periurij nomen ualde metuerẽt, quidam ait: Hoc conſilio & iſti uxores habebunt, & religio iuſiurandi ſeruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus, ſequuntur'que mulieres & uirgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quaſcunq; potuerint,

nobis

nobis neq; inuitantibus, neq; prohibentibus. Et dum patres earum questi fuerint, uindictamq; popoſcerint, dicemus eos potius eſſe culpabiles, qui cuſtodiam non habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere, qua iam circa eos uſi ſumus immenſa. His itaq; conſentientes, decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate, illi quidem ducenti uiri determinantes ciuitatē per uineas & loca, in quibus ſe latere credebant poſiti, inſidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum luſu, nihilq; metuentes, ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes, tenuere diſperſas. Et hoc modo ducentes uxores, ad opera ſe terræ dederunt, ſtudentes ut ad ſecundam felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum penè tota periſſet, Iſraelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente & opulentiæ magnitudine, alijſq; rebus ditata eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Iſraelitas à Chananæis, & à Cuſardo rege Aſſyriorum, Cenez in libertatem reſtituit. Cap. VII

HOrum uero ſimilia etiam tribum Dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Quum Iſraelitæ bellorum iam ſtudium reliquiſſent, & ad opera ſe terræ dediſſent, Chananæi contemnentes eos, nec aliquid ſe ab eis pati credentes, ſuum collegerunt exercitum, firmā habentes ſpem, quaſi Hebræos affligerent, & de cætero ciuitates licenter inhabitarent: cutruſq; faciebant, exercebantur armis, & urbes adinuicem ſibi cōſentiebant. Et de tribu quidem Iuda Aſcalonam ciuitatē, & Accaron abſtulerūt, & alias multas in campeſtribus cōſtitutas, & ipſos Danitas in montana fugere compulerunt, nec paululum eis locum in campeſtribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum eſſent idonei, nec terram ſibi iam ſufficientem haberent, miſerunt de ſuis quinq; uiros ad loca meditetranea, qui terram inſpicerent, in qua habitare de cętero poſſent. Illi autem non procul à monte Libano, & iuxta Iordanis fontes, circa maximum campum Sidonis ciuitatis uiam trium dierū peram-bulantes, contemplanteſq; terram bonam & nimis uberrimam, ſignificauerūt eis. Quò cum exercitu procedentes, ædificauerunt illic urbem, Dan cognominatā ab uno filiorum Iacob, ex quo ipſa tribus appellata uidebatur. Iſraelitis autē, & quum iam eſſent in labore difficiles, & quod in diuinitatis cultu deficerēt, aduerſa prouenie bant. Nam dum fuiſſent à ſua cōuerſatione tranſgreſſi, ferebātur ad libidinem, ut pro ſua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus Chananæis, malis omnibus implerentur. iratus eſt eis igitur deus, & felicitatem, quam innumeris laboribus acquiſierant, propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem contra eos agente Cuſardo rege Aſſyriorū, multi pugnantes perierunt, & obſeſſi fortiter capti ſunt: quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt, & maiora q̄ poſſent tributa impoſita ſibimet exoluebāt, & diuerſas iniurias perferebāt per annos octo, poſt quos hoc modo liberati ſunt. Cenez quidam de tribu Iuda, uir induſtrius, prudentiaq; fortiſſimus, reſponſo ſibi dato, ne deſpiceret Hebræos in neceſsitate huiuſmodi conſtitutos, ſed potius reducere eos ad libertatem auderet, paucos quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi, quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet, aut quos ſpes cōfidentiæ nimis acueret, primum quidem Cuſardi caſtra diſrupit. Quumq; plurimi Hebræorum ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia proceſsiſſet, cum Aſſyrijs congreſſi ſunt: eosq; ualde perſequuti, Euphratem tranſmeare coegerūt. Cenez autem quum ipſo opere fortitudinis ſuæ

Iud. 12. 3

Ciuitas Dan conditur

Cuſardus rex Aſſyriorum caſtra ponit contra Hebræos

præbuiſſet

præbuiſſet effectum, principatus accepit honorem, ut populum iudicaret, in quo ſcilicet quadraginta annis conuerſatus eſt.

Iſraelitas Aoth à ſeruitute Moabitarum liberat Cap. VIII

Iudicum 3 HOc autem moriente, denuo res Iſraelitarũ ſine principe uexabantur. Et dum honorẽ deo non ferrẽt, neq; legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus ſubiacebant, ut Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum, bellum eis inferre præſumeret, & multis eos prælijs obtineret ac ſubderet, & omnem poteſtatem eorũ prorſus humiliaret, eosq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non impoſuit: eosq; ad inopiam uſque perduxit annis decem & octo. Miſertus autem deus in his quæ patiebantur, & eorum ſupplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciaq; fortiſsimus, & corpore ad opera exercenda robuſtus, in læua manu maximam fortitudinem habens, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus eſt notus, muneribus eum placans, ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem charus exiſteret. Aliquando autem cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro fœmore ligato introibat ad eũ. Erat autem æſtatis tempus. Quumq; iam dies medius eſſet, regiæ quieſcebãt cuſtodiæ, & propter æſtum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quũ ergo iuuenculus Eglo-

De quodã iuuenculo Aoth nomine

ni munera præbuiſſet, commorati in quodam loco caloris temporibus oportuno, eius ſecretum petijt. Aderant autem ſoli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iuſsiſſet, & quum Aoth loqueretur, & ſederet ſuper ſolium ſuum, & Aoth terror ingreſſus fuiſſet, ne eum fortiſsime percutere non ualeret, relaturũ ſe ei ex dei præcepto ſomnium dixit. Quumq; ille lætus pro ſomnij recitatione de ſolio ſurrexiſſet, Aoth eum in corde percuſsit, & gladium derelinquens, egreſſus eſt, & clauſam ianuam dereliquit. Miniſtri uero quieſcebant, credentes regem in ſoporem conuerſum: Aoth uero Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabatur eos, ut ſuã defenderent libertatem. At illi gratiſsime hoc audientes, tubis utebantur. Mos enim patrius eſt, his populum conuocari. Miniſtri itaq; Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam adueſperaſceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidiſſet, in eius cubiculum ſunt ingreſsi: eumq; mortuum comperientes, in ſtuporem conuerſi ſunt, & antequam ſua caſtra colligerent, Iſraelitarum ſuper eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti ſunt, alij in fugam uerſi, tanquam in terra Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decem milia. Viri autem Iſraelitæ præoccupãtes Iordanis tranſitum, eorum multos interfecerunt, & nullus eorum manus euaſit. Et Hebræi quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute liberati ſunt. Aoth autem ob hanc cauſam principatu honoratus à plebe, defunctus eſt, dum hanc poteſtatem per tempus octoginta tenuiſſet annorũ, uirtutumq; etiam præter hanc cauſam maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

Eglon confoditur

Barach liberat populum à Chananæis oppreſſum. Cap. IX

Iudicum 4 IGitur Iſraelitæ calamitates quas paſsi fuerant, non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non aſsignantes dei, antequam à Moabitarũ ſeruitio reſpirarent, à rege Chananæorũ Iabin nomine ſubiugati ſunt. Hic autem ortus quidem uidebatur de ciuitate Aſor, quæ poſita eſt ſuper paludem Samachonitidem

nitidem: habebatq; armatorum tercentū milia, equitum decem milia, curruū tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sisara, apud regem honore primus. Qui conueniens ad Israelitas, uehementer afflixit, ita ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidem annis hæc soluere passi sunt; quum nec ipsi per infelicitatem suam saperent, & deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum iniurias & ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis suis, & agnoscentes has calamitates sibi pro legum cōtemptu uenisse: quandam prophetissam nomine Deboram, quod nomen Hebraica lingua significat apem, rogauerunt, ut deprecaretur deum, quatenus misericordiam haberet eorum, nec despiceret eos à Chananæis oppressos. Deus autem annuit eorum saluti, & ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruscationem Hebræa lingua significat. Euocans igitur Debora Barachum, iussit eum eligere decem milia, & ad hostes procedere; præsumebat enim prædicente deo, & uictoriam promittente. Quumq; Barachus dixisset, non se exercitum fore ducturum, nisi & illa quoque unà procederet, irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā deus tibi contulit, ego uero non refutabo. Et congregantes decem milia uirorum, castrametati sunt apud Thabor montem. Quibus Sisara, rege præcipiente, obuiam uenit, & non procul ab eis castra fixit. Quumq; Israelitæ & Barachus obstupescentes multitudinē hostium de fuga iam cogitarent, Debora retinebat eos, & ipsa die dimicare præcipiebat, uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atque permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia simul & grando, & pluuia in faciem Chananæorum uersa, & uentus eorum aspectibus imminebat, ita ut arcus eorū & fundibulæ inutiles fierent, & armati præ frigore uti gladijs non ualerent. Israelitas uero tempestas immissa post terga, minus nocebat: quia auxilio dei sumebant ualde fiduciam, & hostes in medium circumdantes, multos eorū interfecerūt. Et alij quidem ab Israelitis exterriti sunt, alij uero equis excussi proprijs, ceciderūt: ita ut etiā multi eorum conculcati curribus, morerentur. Sisara uero exiliens de curru, quum uideret fugam exercitus sui factā, fugiensq; uenit ad mulierem quandam Cenæi cuiusdam nomine Iahel. Quem rogantem ut cælaret eum, suscepit: & petēti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibisset, conuersus in somnum est. Illa uero dormiēti ferreum clauum per tempus immisit, & cum malleo percussum ad terram usq; deposuit, & hominibus Barachi post paululum uenientibus, eum ostendit terræ confixum. Sic ergo uictoria constitit secundū ea quæ à Debora dicta sunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus aūt agens exercitum super Asorte, obuiam uenientem interemit Iabin, & cadente principe, ciuitatē usq; ad fundamenta deijciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Gedeon populum ab Amalechitis liberat. Cap. x

EOdem itaq; tempore moriente Baracho & Debora, post hæc Madianitæ rogantes Amalechitas & Arabes, castrametati sunt super Israelitas, & cōgressos sibimet uiri pugnaces interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta deprędabantur. Hoc autem facientibus illis per annos septem, Israelitarum populus per montana collectus est, & campestria dereliquit, foueas quasdam & speluncas facientes, in quibus fugientes ab illis possent quodammodo liberari. Nam Madianitæ æstatis tempore agentes exercitum, per hyemem Israelitas colere terrā permittebant, ut laborantes comprimere facillime possent. Erat igitur fames, & ciborū maxima *Iudicum 6*

difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces Hebræi, ut eos eriperet, exorabant.

Quomodo populum ab Amalechitis liberauerit Gedeon

Gedeon autem Iaſi filius de tribu Manaſſe, paucos manipulos ſpicarum ferens, latenter eos terebat in torculari, quum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi, dixitq; eum felicem & charum deo, & hoc eſſe maximum eius propitiationis indicium, eo quod tunc uteretur pro area torculari. Quumq; præciperet cum fiducia habere, & feſtinare, quatenus defenderet libertatem, ille hoc impoſsibile ſibi eſſe dicebat, quando & tribus ex qua eſſet, multitudine priuaretur, & puer eſſet ad tantarum rerũ opus infirmior. Deus autem quod deerat, ſe impleturum eſſe dicebat, eóque duce Iſraelitis ſe uictoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet, creditumq; fuiſſet ei, & repente ad certamina decem milium uirorum uideretur præparatus exercitus, aſtitit Gedeoni per ſomnium deus, & imbellem naturam hominum ſibi placere declarauit, & quod eſſet fortitudine præcipua, recitauit, ut uictoriam non

Iudicum 7

ſibi, ſed deo proprie reputarent, & tanquam ſi multo dignoq; hoc gereretur exercitu, & crederent certo, quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum: præcepitq;, ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos æſtimaret: qui uero cum feſtinatione turbaq; biberent, eos crederet hoſtium formidine detineri. Et quũ Gedeon ſecundum iuſsionem dei hoc adimpleſſet, trecenti uiri reperti ſunt, qui aquam ma-

Trecẽti aquã manibus biberunt

nibus cum timore & turba lamberent. Dixitq; deus, ut iſtos ducens, hoſtes adiret. Poſuerunt itaque caſtra ſuper Iordanem, die altera tranſituri. Et quum Gedeon cum timore conſiſteret die quo ei prædictum fuerat, ut nocte hoſtes inuaderet, uolens eum deus à formidine reuocare, præcepit, ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet, ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum nomine Phara, accedensq; ad quoddam tabernaculũ, inuenit uigilantes in eo, & iuuenculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitantem, ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiuſmodi uiſio quam dicebat, quaſi uidiſſet panem hordeaccum, qui pro uilitate ſua incomeſtibilis eſſet hominibus, per exercitum reuolutum, regis apprehendiſſe tabernaculum, nec non & cætera deieciſſe. Ille uero uiſionem interitum exercitus ſignificare prænunciauit, dicens unde etiam ei hoc uideretur: Omne, inquit, ſemen quod uocatur hordeaceum, conſtat eſſe uiliſsimum, & inter omnem populum Iſraelitæ uidentur abiecti uelut genus hordei, & apud Iſraelitas nunc Gedeon exultat, & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixiſti qui tabernacula noſtra uaſtauit, metuo ne deus contra nos Gedeoni uictoriam condonarit. Gedeon autẽ ſomnium audiens ſpem magnã habuit, pariter & fiduciam: iuſsitq; ſuos armari, narrans eis etiam hoſtium uiſionem. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt, & circa primam uigiliam Gedeon ſuum deducebat exercitũ in tres diuiſum: portabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio, & in dextera manu cornua ferebãt, quibus pro tubis utebantur. Multũ itaq; locum hoſtium tenebat exercitus, habebatq; multitudinem camelorum, & ſecundum gentium morem paſcentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictũ fuerat, ut dum ueniſſent circa hoſtium caſtra: ſigno dato, tubis canerent: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quod uictoriam deus Gedeoni conferret. Quod quum feciſſent, turba com-

prehendit

prehendit homines adhuc dormientes (erat enim nox) & hoc deus fieri ita præce/perat: ſuntq; perempti pauci quidē ab hoſtibus, plurimi uero à ſemetipſis, eo quòd linguis propriis diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turbam redacti, unuſquiſque perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: & facta eſt magna cædes. Fa/ma uero uictorię Gedeonis ad Iſraelitas perueniente, cuncti ſimul armati ſunt, per/ſequentes hoſtes, & comprehenderunt eos in quadam conualle ſcopulis uàlde cir/cumdata, quā tranſire non poſſent, & circumſtantes occiderunt omnes, duoſq; ſi/mul reges Oreb & Zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes, qui erant quaſi octo & decem milia, caſtrametati ſunt multo procul ab Iſraelitis. Gedeon autem labore non feſſus, ſed perſequens cum omni exercitu, eiſq; congrediens, ho/ſtes uniuerſos funditus interemit, & reliquos duces Zerbin & Zarnon apprehen/dens, captiuos duxit. Mortui ſunt in ea pugna Madianitarum & Arabum, qui eis ſolatia præbuerunt, quaſi centum & uiginti milia: multaq; præda auri & argenti, & ueſtium & camelorum, & ſubiugalium, Hebraicæ tunc eſt collata uictoriæ. Ge/deon autem ueniens in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianita/rum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon, quū grauiter ferret, quod cum eo minime dimicaſſet, exercitū ſuper eum feſtinabat inducere: cur eis non indi/caſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero quum eſſet humilis animo & omni uirtute ſummus, dicebat non ſe autoritatis ſuæ conſilio præter eos contra hoſtes, ſed deo iubente, pugnaſſe: uictoriam uero non minus eorum quàm ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram, plus Hebręis profuit quàm hoſtium præda, eoſq; à præcipitio inteſtinæ ſeditionis eripuit. Iniurię tamen huius pœnam illa tribus excepit, quam ſcilicet opportuno tempore declarabimus. Gede/on itaque principatum ponere uolens, coactus retinuit illum annis iugiter quadra/ginta, populi iura diſponens, & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus, quæcunque dixiſſet, firmiſsime omnia ſeruabātur. Qui quū ſenex defunctus fuiſſet, in Ephrem regione ſepultus eſt.

Abimelech per fratricidiū principatu potitus, quo exitio pœnas luerit. Cap. XI *Iud. 9*

IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta, plures enim habebat uxores: natura/lem uero unum de cōcubina Droma, nomine Abimelech: qui poſt mortem pa/tris pergens in Sichen ad cognationem ſuæ matris unde fuerat orta, & ſumens ab eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur inſignes, cum eis ad paterna quoq; tecta regreſſus eſt, & omnes fratres occidit, abſq; ſolo Ioāthan. Hic enim fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech autē aſſumpta tyrannide, dominum ſe pro legitimis filiis in his quæ uellet facere, declarauit, quod uehementer iuſtitiæ præſulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiui/tas eſſet, cunctaq; illic multitudo conſiſteret, frater eius Ioathan, quē fugiſſe præ/diximus, aſcendens in montem Garizin, qui Sichimorum ſupereminet ciuitati, cla/mauit, & multitudine præbente ſilentium petijt, ut quod diceret, libenter audirent: factoq; ſilentio, dixit, quod arbores facto ſui cōſilio humana uoce petiſſent ficum, ut ſuper eas regnaret. Qua denegante, eo quod honore fructus propriį frueretur, nec alium quærere deberet extraneum, arbores rurſum cogitationem regni non re/liquerunt, uiſumq; eis eſt, ut honorē uiti præberent. Sed & uitis eiſdem uerbis qui/bus ficus uſa reſpuit regnum. Hoc ipſum facientibus & oliuis, Rhamnus, quam ar/bores petierant ut regnum ſumeret ſuper eas (hoc enim genus eſt inter ligna, quod

habet ignem proferendi naturam) promiſit ſe regnum ſuſcipere: & inſignitet impe
rare, ita tamen, ut ſub eius umbra requieſcerent. Si uero ei contraria forēt, eius igne
concremarentur. Hæc autem, inquit, non riſus cauſa dico: ſed quoniam multorum
bonorū experti Gedeonis, ea quæ nunc geruntur, deſpiciunt, uidentes Abimelech
principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utique nihil ab igne dif
ferat. Quumq; talia dixiſſet, abſceſsit, & habitauit latenter in montibus annis tri
Diſcordia inter Sichimitas & Abimelech bus, timens Abimelech. Poſt non multum uero temporis Sichimitæ pœnitentes
pro nece filiorum Gedeon, expulerunt ab urbe Abimelech, pariter & à tribu. Ille
uero cogitabat affligere ciuitatem. Tempore uero ſuperueniente uindemię, metue
bant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uero ad eos
quodam principe, Gaal nomine, cum armatis cognatisq; ſuis, Sichimitæ popoſce
runt ſibi ab eo præberi munitionem, donec uindemias congregarent. Quo eorum
faciente petitionem, procedebant ad opus ſuum, & cum eis Gaal ſuos ducebat ar
matos. Quumq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus, & canentes per ſingulos
choros, Abimelech aperte iam præſumerēt blaſphemare: ſed & principes inſidijs
loca ciuitatis apprehendētes, multos Abimelech latenter interfeciſſent: Zebul qui
dam princeps Sichimitarum quū eſſet extraneus Abimelech, ea quibus populum
Gaal exacuebat, Abimelech miſsis nunciis, indicauit: & monuit, ut inſidias pone
ret ante urbem, ſeq; ſuaſurum dicens Gaal ut egrederetur de ciuitate. quo facto, ir
ruere ſuper cū deberet Abimelech, & agere ut in eo ſe defenderet, & deinceps ſibi
met populi amicitias collocaret. Quumq; Abimelech in inſidijs reſediſſet, & Gaal
incaute cōmoraretur in ſuburbano, & cum eo Zebul, uidens paulatim armatos ac
cedere, Gaal ad Zebul ait, inſiſtere ſibimet uiros armatos. Quo reſpondente, um
braculum eſſe petrarum, quum magis appropinquarent, ueritus hoc aſpectu con
ſiderans, non umbras eſſe, ſed uirorū dixit inſidias. Reſpondensq; ad eum Zebul:
Nónne, inquit, tu malitiam Abimelech accuſabas? Cur itaq; tuæ uirtutis magnitu
dinem non oſtendis, & cum eo pugna congrederis? Gaal uero turbatus, cōgreſſus
eſt cum Abimelech, & ceciderunt quidem aliqui de eius armatis: ipſe uero fugit in
ciuitatem, ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit, ut Gaal expelleretur ex urbe: ac
cuſans eum, quaſi contra milites Abimelech mollior extitiſſet. Abimelech uero co
gnoſcens egreſſuros ad uindemiam denuo Sichimitas, loca circa urbem inſidijs oc
cupauit. Quibus procedentibus, tertia quidem pars exercitus apprehendit portas,
ut ciuibus auferret ingreſſum: alij uero diſperſos interemerūt, & ubiq; cædes facta
eſt, & ciuitatem ad fundamenta uſq; ſubuertens, ſalq; ſuper eius ruinas ſeminans
uictor diſceſsit. Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti ſunt. Quicunque ue
ro per prouinciam diſperſi pericula fugerunt, ſuper quandam petrā munitiſsimam
congregati morabantur. Quumq; in ea morari niterentur, uoluntatem eorū Abi
melech prænoſcens, ſuper eos cum exercitu uenit: collectisq; de ſylua lignis, iuſsit
ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circumdato lignis,
ſubiectus eſt ignis, & flamma ſurgēte, nullus ex eo ſaxo defugit, ſed unà cum uxo
ribus & filijs ſunt extincti: uiri quidem circa mille & quingenti, reliqua uero nimia
multitudo. Et Sichimitas quidem huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc af
flictio nata eſt, eo quod ſuper uirum ſibimet utilem, eiusq; genus mala talia protu
liſſent. Abimelech autem Iſraelitas malis Sichimorum perterrens, præſumebat
etiam maiora retentare, & nequaquā uiolentiæ ſuæ modum imponere, donec per

deret

deret uniuersos. Veniebat ergo ad Thebes,& ciuitatem quidem facto discursu cepit. Quumq; esset in ea maxima turris, in qua uniuersi confugerant, obsidere hāc uolens, dum proxime uenisset ad murum, sumens mulier quædam fragmentum molæ, caput eius repente percussit. Qui dum cecidisset saucius,armigerū rogauit, ut eum occideret, ne mors eius opus mulieris esse uideretur. Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiusmodi pœnam pro fraterna morte, & his quæ in Sichimitas præsumpsisse probabatur,exoluit. Hæc ergo calamitas secundum diuinationē Ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum Abimelech fuit,eo cadente dispersus discessit ad propria.

Iephthe populum ab Ammonitarum iugo liberat. Cap. XII

ISraelitarum uero principatū post eum Iaer Galaadinus ex tribu Manasse perIud.10
cepit,uit & in alijs felix,& filios bonos habēs triginta numero,& in equitatu præclaros,& principatū ciuitatum Galaadinarum habentes. Hic duobus & uiginti annis obtinens principatum,senex defunctus est:& sepulturam in Camon Galaadinorum ciuitate promeruit. Res equidem Hebræorum ad inhonestam uitam,& iniuriam dei legumq; ferebātur. Quos Ammonitę despicientes & Palæstini, magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes,reliqua cōprimere præsumebant. Hebræi uero malis afflicti,ad supplicationes dei conuersi sunt,& sacrificia celebrabāt,rogantes eum,ut placatus eorū precibus, ab ira quiesceret. Deus uero placatus,eis suum concessit auxilium. Igitur Ammonitis castrametantibus in terra Galaadinorum,prouinciales occurrerunt,ammonentes se gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe,uir uirtute paterna potens Iud.11
ad exercitum dispensandum,quem sub mercede poscebant. Ad hunc ergo mittentes, rogabant ut cum eis pugnaret, promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uero nequaquā precibus obediuit,culpans eos, quod non ei præbuissent auxilium, dum iniustitiam perpessus aperte fuisset à fratribus. Non enim consanguineus eis erat,sed peregrinus. Cuius uticq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Hunc ergo fratres expulerāt despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longe ad se uenientes, sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus, atq; iurantibus,omnem principatū se ei fore præbituros, tandem aliquando consensit, & uelociter diligentia rerū habita, in urbe Masphat exercitu constituto, legationem misit ad regem Ammonitarū, causam eius inuasionis accusans. Ille remittens,potius Israelitarū accusabat egressum ex Ægypto:petebatq;,ut ab Amorra recederent,quasi patrum eius à tempore antiquo fuisset. Cui respondens Iephthe, ait, quod irrationabiliter progenitores Israelitarū de Amorræa culparet, sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum Mosi iussionem ut eam tollerent,isti eos illic degere permisissent,quam post annos trecentos dei auxilio repatauerant, ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus, legatos abire permisit. Ipse uero *Votum Iephthe temerarium*
deum pro uictoria deprecatus,& sacrificiū promittēs,ut si uiuus reuertetetur,quicquid ei prius occurreret,immolaret,cōgressus copiose uicit,& occidens hostes,persequutus est usq; ad Ammonitidem ciuitatē. Et inde digressus in Ammonitidem, multas uastauit urbes, prædāq; collegit,& à seruitute domesticos liberauit, quam decem & octo sustinuerant annis. Reuersus aūt,calamitatem incurrit,nullo modo

priſcæ felicitatis æqualem. Nam ei filia unigenita & uirgo, tunc primitus quum uenerat, occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus, filiã
De filia Iephthe ſibi obuiam ueniſſe culpabat, quam ſacrificandam deo deuouerat. Quæ tamen illo caſu non doluit, pro patris uictoria & ciuiũ libertate moritura. Petijt aũt duos menſes ſibi concedi, ut iuuentutem ſuam cum ciuibus lamentaretur, & tunc uotum perferret. Quo tempore tranſeunte, filiam pater immolauit: nec legitimum faciens holocauſtum, nec deo charũ: non utiq; deliberans apud animum ſuum, qualis apud
Iud. 12 cæteros huius facti cauſa uideretur. Igitur quum tribus Ephrem ſuper eum exercitum niteretur inducere, eo quod bellum Ammonitarũ eis non indicaſſet: ſed uoluiſſet ſolus & prædam habere & gloriam: hoc modo ſatisfaciebat, dicens, quod primo quidem nõ eos latuiſſet cognatorum oppreſsio, ſed etiam uocati ad auxilium, non ueniſſent, quũ oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quod hoſtibus quidem iniuſte pugnantibus non præſumerent reſiſtere, poſtea uero cognatis inferre bella tentaſſent: & interminatus eſt, ſi nõ temperarent à talibus, deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum ſatisfieri non potuiſſet, ſed contra eum cum exercitu à Galaadina terra uenientes pugnarent, amplius eorũ dilatauit interitum, & perſequens fugientes, & præoccupans exercitu præmiſſo uada Iordanis, penè quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipſe uero quũ principatũ tenuiſſet ſex annis, defunctus eſt, & ſepultus in Sebeth patria ſua, quæ eſt in terra Galaaditide. Mortuo uero Iephthe, tenuit principatum Abſanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem. Hic filios habuit nonaginta maſculos, & reliquas uirgines: quos omnes dimiſit uiuos, filias uiris tradens, & filijs dans uxores. Qui dum nihil egiſſet in ſeptem annis, ſermone & memoria dignũ, in ſenectute defunctus eſt, & ſepulturam in pa-
Poſt Abſanem Elon tria ſua promeruit. Igitur Abſane ita moriente, neq; is qui poſt eum decem annis habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit uirtute præcipuum. Poſt hunc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonitarum exiſtens, principatũ habuit, qui pro ſola eruditione poterit habere memoriã, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipſe clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta, & alios ex eorũ ſemine deſcendentes, triginta, eránt-que ſimul omnes ſeptuaginta in equis exerciti. Quos omnes ſuperſtites delinquẽs, in ſenectute defunctus eſt, & inopinabilem in Pharathone promeruit ſepulturam. Hoc autẽ mortuo, Iſraelitis Palæſtini præualuerunt, ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent: à qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Samſonis res contra Palæſtinos geſtæ. Cap. XIII

Iud. 13 QVidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, & patriæ ſine dubio primus, habuit uxorem forma pulcherrimam, & quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferens, deum pro chara ſucceſsione rogare cœpit, in ſuburbano ſuo in campo maximo frequẽter ad ueniens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore, & ob hoc ſine temperatione zelotypus. Et quũ quadam die mulier eſſet ſola, apparuit ei angelus dei, pulchro iuueni ſimilis & procero, eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit, qui foret optimus, & fortitudine præcipua clarus, à quo creſcentes Palæſtinos cõprimendos aſſeruit: monuitq; ut eius comæ minime tonderentur, nullumq; potum niſi aquæ deo præcipiente, eſſe bibiturũ. Et quũ hæc dixiſſet, abſceſsit. Illa uero marito uenienti indicauit angeli uiſionẽ, admirando iuuenis pulchritudinem

atq;

atq; proceritatem, ita ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret,& suspicionem quasi de extraneo eius amore conciperet. At illa uolens irrationabilẽ eius tristitiam mitigare,rogauit deũ, ut angelum denuo destinaret, quatenus maritus inspiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum,& apparuit mulieri uiro remoto. Quem rogabat,ut sustineret donec maritum adduceret: permittente angelo,Manue uocatus aduenit. Quem quum uidisset,nec tunc à suspicione cessauit: rogauitq;,ut quæcunq; uxori eius dixerat,illi pariter declararet. Et quum dixisset angelus,sufficere ut nosset illa quæ dixerat,rogabat eum,ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato,gratias ei & munus offerrent. Illo autem dicente,quod nihil horum indigeret,nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret, petijt ut expectaret,quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuisset; postea eo precibus insistente, concessit, ut aliquid ei dono daret. Tum Manue ocidens hœdum,eumq; coquendum uxori præbens, attulit ei. Dum gestum hoc fuisset,præcepit ut poneret supra saxum,& panes & carnes absque uasis. Quo facto, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumum, quasi in curru,eis ad cœlum ascendere uidebatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum,eum uxor ut cõfideret, cõfortabat, & pro sua utilitate deum se uidisse,fatebatur. Quum ergo concepisset,custodiam habuit mandatorum: natumq; puerũ appellauit Samson,quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter: & tam per abstinentiam ciborum, quàm capillorum remissionem propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaque ueniens cum parentibus ad Thamna Palæstinorum ciuitatem,dum celebraretur ibi festiuitas, uirginem prouincialium concupiuit,rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, eo quod esset de alienigena gente progenita; deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni, & quum esset inermis, tenens eum manibus suffocauit, & in sylua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore fecisse, & tollens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quæ portabat puellæ contradidit. Quumq; Thamnitæ omnes essent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis,triginta circa eum pubertate præcelsos constituerunt: fermone quidem uelut socios futuros, opere uero custodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum societate crescente. Quumq; in lusu consisteret, qualia solent tali tempore prouenire, Samson ait: Proponam uobis parabolam,& si solueritis mihi septem diebus propositam quæstionem, lineas singulas & stolas totidem propter honorem uestræ sapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum sapientiæ possidebitis: Illisq; petentibus ut diceret,ait: Qui cuncta uorat, cibum genuit de semetipso suauem, licet ipse sit nimis insuauis. Illis autem per tres dies quæstionem non ualentibus inuenire,& dicentibus puellæ,ut à uiro cognoscens, eis annunciaret, cui etiam minati sunt incendium, nisi hoc studeret implere, Samson puellæ roganti ut diceret,primũ quidem restitit. Quumq; illa nimis insisteret, & ad lachrymas peruenisset,& indiciũ hoc esse quereret, quod eam Samson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfecisset, & quomodo apes in ore eius inueniens, tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil

Natus Samson

Iud.14

Samson leonem suffocat

Quæstio Samsonis

doloſum metuens, omnia declarauit: illa uero ſermonem hunc petentibus rurſus expoſuit. Septima uero die, quum tempus eſſet, ut propoſitam exoluerent quæſtionem, antequam ſol occumberet conuenientes, dixerunt: neque à leone comprehenſis quicquam inſuauius eſſe, neq; dulcius utentibus melle. Quibus Samſon reſpondit: Nec quicquam aliud muliere doloſius, quæ uobis meũ expoſuit uerbum. Et illis quidem dedit quæcunq; promiſerat, facta præda Aſcalonitarum quiei pariter occurrerunt: nam & iſti Palæſtini ſunt. Illas uero nuptias refutauit, & puellã quidem quæ eum prouocauit ad iracundiam, duxit eius amicum. Pro qua iniuria exaſperatus Samſon, deliberauit ut Palæſtinos omnes cum ea affligeret. Quumq; eſſet tempus æſtatis, & fructus meſsium præparatus aſtaret, comprehendens trecentas uulpes, & caudis earum ligans ardentes lampades, dimiſit in meſſes Palæſtinorum: & hoc modo eorum depopulatus eſt fructus. Palæſtini uero ſciẽtes eſſe opus Samſon, & cauſam pro qua talia perpetraſſet, miſerunt principes in Thamna, uxoremq; eius cum parentibus ſuis peremerunt, tanquam qui mali huius autores exiſterent. Samſon autem quum multos in Palæſtinorum campeſtribus occidiſſet, habitabat in Ethan: eſt enim ſaxum ualde munitum in tribu Iuda. Palæſtini ſiquidem contra tribum Iuda caſtrametati ſunt. Illis uero dicentibus nõ ſibimet inferri iuſte ſupplicium propter delicta Samſon, dum utiq; tributa perſoluerent, dixerunt, ut ſi nollent hæc pati Samſon contraderent alligatũ. Qui uolentes euadere uenerunt ad receſſum ubi Samſon habitabat, cum tribus milibus armatorũ: & culpantes eum pro his quæ contra Palæſtinos uiros egerat, qui poſſent omni genere Hebræorum calamitates inferre, rogabãt ut deſcenderet, quatenus eum ditioni illorum contraderent, poſcebantq; ut hoc ſponte perferret. Qui quum iuſiurãdum accepiſſet, quod nihil ei plus fieret, quàm ut hoſtibus traderetur, deſcendens de receſſu, ſemetipſum contribulium ſuorũ poteſtati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes, ducebant ut traderent Palæſtinis. Et quũ in quendam locũ uenirent, qui nunc Maxilla nuncupatur, propter fortitudinẽ quæ in Samſon uidebatur effecta, quũ nomen primitus nõ haberet: nõ procul Palæſtinis caſtrametãtibus, & occurrentibus cũ gaudio & clamore, tanq; ea quæ cupiebãt, deſiderabiliter adimpleſſent, diſrumpens uincula Samſon, & arripiens aſini maxillã, quæ in præſenti iacebat, in hoſtes inuectus eſt: & percutiẽs eos cum maxilla, quaſi mille quidem peremit, alios uero turbatos in fugam uertit. Samſon igitur pluſquam oportebat exultans, non dei cooperatione credebat hoc factum, ſed ſuis uirtutibus aſcribebat, eo quod per maxillã alij quidem hoſtiũ ceciderunt, alij uero in fugã ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortiſsima tenuiſſet, conſiderans quod nihil eſt uirtus humana, & dei cuncta eſſe teſtatus, rogabat, ne propter hæc iraſcens, eum traderet inimicis, ſed ut potius illi auxiliũ in neceſsitate conferret, & à malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus: fontem circa quandam petram de aſini maxilla ſuauem copioſumq; produxit. Vnde Samſon ipſum locum uocauit, Maxillam, & hactenus hoc nomine nuncupatur. Poſt hanc pugnam Samſon decipiens Palæſtinos, uenit in Gazam, & in quodam diuerſorio morabatur. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius præſentiam, fecerunt inſidias ante portam, ut egrediens nõ lateret. Samſon uero dum hoc cognouiſſet, circa mediam noctem ſurgens, eruit portas: ipſasq; clauſuras ſimul & uectes, & alia earum ligna ſuper humerum tollens, & ſuper montem Hebron deferens, collocauit. His ita geſtis, tranſcendebat iam leges patrias, & edicta propria requirebat

Iudicum 15 *De trecentis uulpibus*

Iud. 16

quirebat,mores imitando peregrinorum,quod ei initium malorum fuit. Concupiscens enim mulierem meretricẽ,nomine Dalilam,apud Palæstinos habitantẽ,cum ea degebat.unde tũc iudices Palæstinorũ ueniẽtes ad eam,promissionibus astrinxerunt,ut à Samson disceret,quæ causa fortitudinis eius esset, per quam uinci non posset. Illa uero circa potum & huiusmodi consuetudines constituta,dum mirarentur eius actus,artibus agebat ut agnosceret,quemadmodum tanta uirtute præcelleret.Samson aũt dum adhuc sapientia fortis esset, fallebat eam,dicens: Si septem uinearũ palmitibus,qui adhuc flecti possunt, uinctus fuero, cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit, postea uero indicans principibus Palæstinis, cælauit aliquos militum intra domum, & dormientem Hebræũ arctissime palmitibus alligauit:deinceps excitans eum, dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus, tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquente, grauiter se ferre dicebat, si propter incredulitatem fauoris sui,& tanquam nõ cælaturę quod ei proderet,nollet edicere ueritatem.Quumq; rogantem rursus falleret, dicens,septem sese funibus alligatum,perdere fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens,nihil egisset, tertio alligari comas suas dixit. Quũ uero neq; hoc facto uerax inueniretur,nimium supplicanti ad ultimũ,quũ iam ei calamitas immineret,uolens præstare, Dalilæ ait: Mei deus curam habet, & eius prouidentia natus,has nutrio comas, iubente deo ne tondear: mea siquidem fortitudo in harum augmentis est. Hoc illa cognoscens,abrasis crinibus eius, eum tradidit Palæstinis,quũ iam nõ ualeret ab eorũ se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos, ligatũ circumduciubiq; fecerũt.Procedente uero tempore,coma Samson creuit,& dum esset festiuitas publica Palæstinis, & principes atq; nobiles simul epularentur in fano,cuius culmen duæ columnæ portabant,adductus est ibi Samson ad conuiuiũ,ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus,eo quod ab iniurijs defendere se nequiuerat,puero ducẽti se persuasit,ut duceret eum,quo post laborẽ requiesceret, & post abiret quũ eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset,cõmouit eas,simulq; cuncta destruxit:subuersisq; cum fano columnis,tria milia hominũ sunt extincta: inter quos & Samson unà defunctus est,quũ tenuisset principatũ Israelitarũ annis uiginti. Dignum est igitur laudare uirtutem & fortitudinem,& magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem, & iram quam usq; ad finem sui contra hostes exercuit.Nam quod à muliere captus est, humanæ naturæ oportet ascribere, quæ est ad uitia facilis:uirtutis uero eius coronã memorabilia necesse est habere præconia. Cuius cognati sumentes corpus,sepelierunt in Saraa regione cum cognatis suis.

Samson Palæstinis traditur

Eli sacerdotis principatus:& de Ruth Moabitide,uxore Booz. Ca. XIIII

POst mortẽ uero Samson, præfuit Israelitis sacerdos Eli. Sub hoc prouinciam eorum apprehẽdente fame, Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda,famem ferre non ualens,uxorem suã Noemin,& filios ex ea natos,Chelion & Maalon sumens,migrauit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent,filijs suis Moabitidas dedit uxores: Chelion quidem Orphan, Maalon autem Ruth. Transactis autem annis decem & octo,Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noemis autem amare ferens quod ei prouenerat, & desolationem charorum non sustinẽs filiorum, propter quos & de patria sua uidebatur egressa, rursus reuertebatur ad eã. Audierat enim quod iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nutus disiungi ab ea non tolerabant, sed nec ipsa refutando eas, secum

Ruth.i

ſecum proficiſci poterat euitare. Et quũ inſiſterẽt, exoptans feliciores nuptias eis, quàm quibus fuerant iam priuatæ, & filios, aliaq; bona conferri, eas illic remanere poſcebat, nec cum ea debere proficiſci in rebus incertis, & terram propriã deſerentes. Et Orpha quidem manſit. Ruth autẽ quum ei à ſe recedere perſuadere non potuiſſet, ſociã ſibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniẽte ſiquidem Ruth cum ſocru in Bethlehem, Booz Elimelech cognatus, ſuſcepit eas. Et quum Noemin nomine ſuo uocarent, ait illa: Iuſtius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noemis quidẽ felicitatem, Mara autẽ dolorem. Ruth itaq; tempore meſsis egreſſa eſt, permittente ſocru, ut ſpicas colligeret, ut alimentum haberent: uenitq;
Ruth 2 in agrum Booz. Veniens autem poſt paululum Booz, uidensq; puellam, propter eam agri præpoſitum requirebat. Ille uero dum iam ab ea primitus agnouiſſet, domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, ſpicas quidem eam colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet, & ſibi portare permiſit, præcipiens uillico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potum ei præbuit, dum meſſores hora competenti comederent. Ruth autem tollens ab eo alphita, ſocrui conſeruauit, & ueſpere cum ſpicis ad eam uenit. Seruauerat autem ei & Noemi partes ciborum, quos ei uicini præbuerant. Narrauit'que ei Ruth ea quæ illi dixerat Booz. Quumq; illa indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem ei ſuã prouidentiam exhiberet, rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum an
Ruth 3 cillis Booz. Veniens autem non poſt multos dies Booz, quum iam eſſet meſsis hordearia maturata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum audiſſet Noemis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat enim utile, ſi Booz Ruth haberet uxorem: miſitq; puellam ut circa pedes eius dormiret. Illa uero dum in nullo nefas eſſe iudicaret, ut ſocrus ſuæ iuſsioni reſiſteret: ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundiſsime dormientem. Excitatus uero circa mediã noctem, requirebat quæ eſſet. Illa uero ſuũ nomen dicente, & petente ut tanquam dominus eam cubare permitteret, tũc quidem quieuit. Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerentur, excitans eam, iuſsit, ut tollens hordei quantum poſſet, properaret ad ſocrum, antequam ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus: dicens caſtitatem in talibus derogationibus eſſe ſeruandam: & maxime quando nihil perpetratur aduerſum. De reliquis uero ſic ait: Eſt mihi proximior genere qui te ducere poſsit uxorẽ: & ſi uoluerit, neceſſarie ſequeris illum: quo te repudiante coniugem, te ego ſecundum leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte, ſecuritas eas
Ruth 4 tenuit: ſpem habentes, quod pro eis Booz de cætero cogitaret. Ille uero iam media die ueniens in ciuitatẽ, & ſeniores colligens, mittens etiam, uocauit Ruth & cognatum. Quo ueniente: Elimelech, inquit, & filiorum eius hæreditatem tenes. Illo confitente hãc ſibi proximitatis lege competere, Booz ait: Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriã, ſed ut ſecundum eas uniuerſa facias. Maalon enim uxor huc uenit, & ſui agri partem obtinere oportet, & uxorẽ eius ſecundum leges accipere. At ille Booz & hæreditatem & uxorem ceſsit, quum & ipſe cognatus eſſet defuncti, qui & uxorem iam ſe habere dixiſſet, & filios. Booz itaq; teſtificans ſeniores, iuſsit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem, & in fa
Booz Ruth ducit uxorẽ ciem eius expueret. Quo facto, Booz Ruth duxit uxorem, eisq; poſt annum maſculus eſt filius procreatus: quem Noemis ſumens conſilio mulierũ, uocauit Obed,

eo quod

eo quod in eius seruitute nutriretur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiẽs. Porrò Obed habuit filium Iesse, ex quo Dauid, qui regnauit, & principatum suis filijs per uiginti & unam generationes uirorũ longo tempore dereliquit. Hæc quidem necessarie quæ de Ruth gesta sunt, explanaui, ostendere uolens dei potentiam, cui possibile est ad dignitatis maximum culmen euehere quoscunq; uoluerit, & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs. *Genealogia Dauid*

Ortus Samuelis prophetæ, qui prædixit cladem Israelitis. Cap. XV

HEbræi itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursus ob huiusmodi causam habuerunt cum Palestinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees, & circa homines iniurioſi, & circa diuinitatem impij, nulliq; iniquitati parcebant, & alia quidem munera oblatorũ propter honorem sibimet sequestrabant, alia uero rapinæ modo tollebant, & mulieribus religionis causa uenientibus contumelias inferebãt: alijs quidem uiolentiam facientes, alijs uero persuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide pessima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quãto non sperabat uenturũ dei super eos fore supplicium, tanto uehementius gemiscebat. Quumq; futuram cladem filiorũ eius deus exposuisset, & Eli & Samuel, qui illo tempore puer erat, tunc palàm super filijs habuit luctum. Volo itaque primitus de propheta loqui, & postea de Eli filijs enarrare, nec non & infelicitatis causam, quam habuit populus Hebræorum. Helchana uir Leuita, inter medios ciues Ephrem sortis existens, & ciuitatẽ Ramatham inhabitans, duas uxores duxit, Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen Annam, quum esset sine filijs, diligebat. Veniente uero cum suis cõiugibus Helchana in ciuitatẽ Silon, ubi erat dei tabernaculũ constitutũ, sicut prædiximus, dum earum uir per epulas uxoribus & filijs distribueret partes, Anna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam, descendit ad lachrymas, & eo quod nõ haberet filios, ea solicitudine gemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur, uenit ad tabernaculum, rogans deum, ut ei sobolem concederet, filijq; faceret esse matrem: uotum uouens, ut primogenitum suum ministraturũ deo dicaret, nec eum similem cum priuatis hominibus uictum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur, Eli sacerdos sedens ante tabernaculum, uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nusquam se bibisse fateretur, nec ebriã esse, sed propter sterilitatem filiorum afflictam rogasse deum, fiduciam eam exhortabatur habere in deum, filios donaturum esse promittens. Tunc cum bona siquidem spe ueniens ad maritum, cibum læta percepit, & reuertentibus eis ad patriam, concepit & peperit filium, quẽ appellauerunt omnes nomine Samuel, quasi à deo postulatum. Quibus uenientibus, ut pro filij natiuitate hostias immolarent, & decimas offerrẽt, recordata mulier orationis suæ & promissionis quam de filio uouerat deo, tradidit eum Eli dicatum deo, prophetam futurum: crescebatq; eius coma, & potus eius erat aqua. Et Samuel quidem nutritus in tẽplo commorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; filiæ progenitæ sunt. Porrò Samuel pleno iam anno duodecimo, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nominatim deus uocauit. Ille uero putans se à sacerdote uocatũ, uenit ad eum. Sacerdote uero dicente eum se non uocasse, tertio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouisset, dixit ad eum: Primo quidem Samuel filui, nunc autem dico tibi, deum esse qui uocat, & nota quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuisset, audiens petijt ut quæ uellet

1.Reg.1

Vita et mores filiorum Eli

Anna cõcipit & parit Samuelem

1.Reg.3

Verbum domini ad Samuel.

uellet præciperet,in nullo eius miniſterio dilaturus.Cui deus:quoniam,inquit,ades, cognoſce futurã cladem Iſraelitis, omni narratione & crudelitate maiorem, & Eli filios una die morituros, & ſacerdotium à domo Eli eſſe migrandũ.Eli nanq; plus ſuos filios etiam contra eorũ utilitatem elegit diligere,quàm mihi placere. Cumq; iureiurando cogeret Eli prophetam Samuelem ut ei hoc indicaret, nolebat enim eum contriſtare Samuel tali ſermone, tamen eo dicente,certiorẽ magis habuit expectationem de eorum perditione.Samuel autem magis ac magis gloria augebatur,dum utiq; cuncta quæ prophetabat,probarentur eſſe uera cia.

Iſraelitarum clades,& Heli ac filiorum exitium. Cap. XVI

1.Reg.4. EO ſiquidẽ tempore Paleſtini caſtra mouerunt ſuper Iſraelitas,circa ciuitatem Amphet,leuiterq; hoc Iſraelitis ferentibus,ad potiora uenerunt. Vicerunt aũt Palæſtini,& occiderunt Hebræorũ uſq; ad tria milia,reliquam uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt.De ſumma uero perditione formidantes Hebræi,miſerunt ad ſeniores atq; pontifices,ut arcam dei adferrẽt,qua præſente congreſsi hoſtibus præualerent:ignorantes quanto maior eſſet quàm arca,qui eis calamitatem inferre decreuerat.Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij:quibus præceperat pater,ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent,ad eius faciẽ non uenirent. Phinees enim iam ſacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter ſenectutẽ ſibimet permittente.Quo facto,ſecuritas multa nimis data eſt Hebræis, tanquam per aduentum arcæ poſſent hoſtibus præualere.Inimici uero ſtupeſcebãt Iſraelitas,metuentes arcæ præſentiam:ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſsit. Facta nanq; congreſsione, uictoria (quam Hebræi ſperabant) Paleſtinis allata eſt: & perditionem quam illi metuebant, ſuſcipientes Hebræi,cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam.Repente nanq; in manibus hoſtium deuenerunt,& amiſerunt uſq; ad triginta milia uirorum,inter quos ceciderunt quoque filij ſacerdotis, & arca ab hoſte ablata eſt. Nunciata uero perditione in Silon & arcæ captiuitate per quendam iuuenculum Beniamiten,qui interfuerat bello,cuncta ciuitas luctu repleta eſt.Porrò Eli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede,& audiens ciuitatis planctum,atq; putans aliquid noui circa ſuos effectum, euocato iuuene, dum cognouiſſet ea quæ in bello fuerant geſta de filijs, & alijs quæ de exercitu pariter dicebantur, leuiter habuit,tanquam per deum præſcius futurorum:quando ualde ea mala confundunt, quæ præter ſpem repentè proueniũt.Cum uero etiam arcam audiſſet ab hoſtibus captam,dolore turbatus, eo quod præter ſpem tantum onus acceſſerat,ruens à ſede defunctus eſt,dum octo & nonaginta uixiſſet annos, quorum quadraginta tenuit principatum.Ea ſiquidem die defuncta eſt & coniunx Phinees eius filij, dum poſt caſum mariti nequaquã uiuere toleraſſet, cui prægnanti nunciatus eſt luctus uiri.Peperit autem filium ſeptem menſium, quẽ Iſchaboth appellauerunt: quod nomen deſignat inglorium,eo quod illo tempore exercitui huiuſmodi deformitas accidiſſet. Habuit autem principatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus filiorum Aaron.Nam primitus de domo Eleazari ſacerdotes erant ex quo honorem filius à patre percipiebat,& Eli Phinees filio ſuo tradidit.Poſt quem Abiezer eius filius hunc honorem accepit, quem Buzi ſuo filio dereliquit. Cui rurſum Ozi filius ſucceſsit ſuus, & poſt hunc Eli tenuit ſacerdotium,de quo nunc nobis ſermo eſt habitus, cuius genus uſq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit,tũc enim ſacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEXTVS

Paleſtinorum diræ propter arcam captam Cap. I

TENENTES igitur Paleſtini captiuam ſuorũ hoſtium arcam, ſicut prædiximus, in ciuitatẽ Azotũ portauerunt eam, & apud deum ſuum qui uocabatur Dagon quaſi trophæum aliquod poſuerunt. Sequenti uero die diluculo ingreſſi templum, ut deũ ſolenniter adorarent, inuenerunt deum ſuum circa arcam iacentem: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe uidebatur; quem denuo eleuantes ſtatuerunt, grauiter de eius caſu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam ſimiliter adorantem, in anguſtia & confuſione grauiſſima conſtituti ſunt. Nouiſſime uero Azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus peſtis inuaſit. Moriebantur enim crudeli paſſione dyſenteriæ: & antequam uelox eis interitus proueniret, antequam anima bona morte reſolueretur à corpore, inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uero conſurgens multitudo murium deuaſtabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtinerent. Dũq; his malis Azoti tenerentur, & reſiſtere calamitati non poſſent, intellexerunt hanc ſibi cladẽ propter arcã dei prouenire, uictoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad Aſcalonitas, petentes ut arcam ipſi ſuſciperent. Quibus Azotorum ſupplicatio non fuit ingrata, ſed eis quodammodo gratias retulerunt: Arcam uero percipientes, in malis ſimilibus conſtituti ſunt. Secum nanq; paſſiones Azotorum Aſcalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Aſcalonitæ miſerunt: ſed neq; apud illos mãſit. Nam cum & ipſi ijſdem paſſionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt. Et iſto modo arca ciuitates Palæſtinorum quinq; tranſiuit, quaſi prædam quandam exigens paſſionibus per ſingulas ciuitates. Deſperati uero malis hi qui iam uidebantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius aliqui ſuſcipere uellent, huiuſmodi habentes mercedem: ad ultimum cogitabant quemadmodum ea carere poſſent. Conuenientesq; quinq; urbium principes, Getho & Accaron, & Aſcalon, necnon & Gazæ, & Azoti: tractabant quid fieri conueniret. Et primum quidem placuit, ut arca remitteretur ad ſuos: cum deus eam proprius uendicaret, & ob hoc peſtes illis inferret, urbesq; uaſtaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem fieri non debere, nec falli, ut arcæ paſſionum cauſas aſcriberent, cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet: quando ſi deus habuiſſet curam eius, nequaquam tradita fuiſſet hominibus: ſed quieſcendum, & cauſam harum paſſionũ dicebant leuiter tolerandam: quod utiq; non deberent niſi ſolummodo reputare naturæ, quæ corporibus, & terræ, & arboribus, & omnibus quæ ex ea conſiſtunt, per temporum curſus huiuſmodi mutationes ingenerat. Prædictas itaq; ſententias conſilium uirorum, qui à priſcis temporibus intellectu præcellebant atq; prudentia, ſuperauit: & maxime quando in rebus præſentibus ſuadere congrua uidebantur, & neq; remittendam arcam neq; retinendam eſſe dicebant: ſed quinq; ſimulacra aurea pro unaquaq; ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quando eorum ſaluti prouiderit, eosq; uiuere fecerit, & à paſſionibus quibus prævalerẽ non poterant liberarit: totidemq; aureos anulos, & mures, qui eorum regionem de-

1.Reg.5

Peſtis Azotorum

1.Reg.6

pasti fuerant atq; corruperant:& hæc in loculum esse mittenda,& super arcam po/
nenda,faciendumq; uehiculum nouum,& boues quæ nuper genuerant esse iungẽ/
das:quarum partus claudendos ac retinendos,ne sequẽtes mattes impedirent, sed
ut eorum desiderio celerrimum potius iter facerent:tunc illas depulsas portantésq;
arcam in triuio deserendas,eisq; quodammodo committendum quam uellent age
re uiam:& siquidem ad Hebræos irent,& eorum regionem ascenderẽt, arcam arbi
trandum causam fuisse passionum:si uero alibi fortuitu properarent, reuocandam
esse dicebant,cognoscentes,quod arca nullam uideretur habere uirtutem. Hæc ita/
que recte se habere iudicantes, repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea quæ
sunt prædicta,uehiculum cum bobus deduxerunt in triuium, illudq; relinquentes
ibidem secesserunt. Bobus autem recta uia uelut quodam ductore præcedente per
gentibus, Palestinorum principes sequebantur:quò starent aut ad quos uenirent,
uolentes agnoscere. Est autem quidam uicus in tribu Iuda, nomine Bethsamis, in
Bethsamis ar/ca deuenit quo uenerunt boues. Cumq; in campum magnum deuenissent, ulterius accedere
cessauerunt: statuentes autem illic uehiculum, gratum miraculum habitatoribus
uici illius præbuerunt. Aestatis nanque tempore, dum omnes in agris essent pro
colligendis frugibus,cum uidissent arcam,delectationes passi,& opus manuum re/
linquentes,repente cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant
recondita simulacra, simul & mures, posuerunt super quandam petram quæ e/
rat in campo : & mox immolantes deo & uehiculum simul & boues, holocau/
stum offerentes,patiter epulati sunt. Hæc uidentes Palæstinorum iudices, ad pro/
pria sunt reuersi. Ira uero atq; indignatio dei septuaginta Bethsamitas occidit, eo
quod non fuissent digni arcam contingere,quia nec sacerdotes erant apud illos qui
ad eam accesserant. Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales, & luctum in eis
leuauerunt,qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suumq; mortuum
unusquisq; lugebat:& indignos se iudicantes,ut apud eos arca consisteret, mitten/
tes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palestinis fuisse reuocatam. Qui co/
gnoscentes hoc,reportauerunt eam in Cariathiarim proximam ciuitatem Bethsa/
mitarum:ubi in domum cuiusdam Leuitæ Aminadab nomine, qui uidebatur esse
iustus & uita religiosus, arcam introduxerunt, uelut in locum deo dignum, in quo
habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filij,& huic curæ annis uiginti præ
fuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Cariathiarim,dũ apud Palęstinos mensi/
bus septem habitasset.

Victoria duce Samuele de Palæstinis Caput II

1. Reg. 7 CVmq; omnis populus illo tempore,quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcã,
in orationibus & sacrificijs deditus esse uideretur, & maximum circa eam
religionis exhiberet officium, Samuel propheta uidens fiduciam eorum, quasi
opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius fecit alloquium,
Oratio Samuelis secundum quod credebat eorum mentibus esse gratum, & ait: O uiri quibus ad/
huc hostes sunt grauissimi Palæstini, & deus iam incipit esse propitius & amicus:
non solum concupiscenda libertas est,sed etiam facienda per quæ uobis eius bona
proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus po/
tius seruiatis:sed estote iusti,& maliciam depellentes ab animabus uestris, easque
purgantes totis mentibus,inuocate deũ,eumq; bonis actibus honorate. Hęc enim
uobis facientibus bona proueniẽt,seruitusq; fugabitur.& de hostibus repente tri

umphus

umphus afferetur: quem promereri non armis poterunt, nō robore corporum, nō multitudine populorū. Non enim malis deus promittit se talia præbiturum, sed bonis existimentibus atq; iustis. Ego autem uobis digna gerentibus huiusmodi promissorum astipulator adero. Cumq; hæc dixisset, uniuersus populus ei fauit, & eius exhortatione gauisus est, simul & annuerūt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit eos Samuel in quadam ciuitate quæ uocatur Maspha, quod nomen deorsum inspicere Hebraica lingua significat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo, & tota die ieiunantes in orationibus conuersati sunt. Qui tamen ibidem congregati Palæstinos minime latuerunt. Nam cognoscentes conuentum eorum, magno exercitu atq; uirtute, ut non suspicantibus bellum & impræparatis inferrēt, aggressi sunt. Illos autem hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemq; perduxit: & recurrentes ad Samuel, animas suas corruisse, & morti proximos iam perditione dicebāt. Et propterea quiescendum, nec uirtutem hostium cōmouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta uenientibus, super nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est, nisi per te exotatus deus, euadere nobis concesserit Palæstinos. At ille & fiduciam habendam dixit, & deum allaturum eis compromisit adiutorium. Et sumens lactētem agnum sacrificauit pro populo, rogauitq; deum, ut eos contra Palestinorum bellum sua dextra tueretur: nec eos perituros despiceret, qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes, hostiamq; placitam auxiliatrice mente suscipiens, annuit eis uictoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum, & nondum sacra fuisset flamma consumptum, processit è castris hostium multitudo, & aciem constituit ad pugnandum, tanquam spe fulti uictoriæ: dum utiq; Iudæi in angustia uiderentur inclusi, quādo nec arma haberent, nec ad pugnandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinatein rebus talibus: quæ etiam si prædictæ fuissent, non facile crederentur. Palæstinis igitur primitus deus terram mouit, eamq; tremere fecit, & eis dubiam demonstrauit: ita ut eis basis subtrahi uideretur, & scissa in diuersis apertionibus sorberetur. Deinde tonitruis concrepantibus, & igneis coruscationibus longe micantibus, uelut incendens eorum uultus, minis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens, nudos in fugam uertit. Quo facto, Samuel eos cum multitudine persecutus est, & plurimos interfecit: persecutusq; est usq; ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminum uictoriæ, & hostium fugæ: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. Inimici uero post illam plagam nequaquam super Israelitas egressi sunt: sed timore & memoria rerum, quæ super eos acceserant, quiescebant. Fiducia siquidem quæ dudum fuerat Palæstinis aduersus Hebræos, post hanc uictoriam facta est Hebræorum. Porrò Samuel super eos castra ducens, peremit multos: eorumq; superbiam ad nihil deduxit: & abstulit regionem illam, quam primitus uictis Iudæis prælio detinebant. Hęc autem erat usq; ad ciuitatem Accaron, à finibus Geth extensa. Fuerunt igitur illo tempore amicitiæ inter reliquos Chananæos, & Israelitas. Propterea uero Samuel dispositio populo, eisq; reddita ciuitate, in unum eos conuenire præcepit, ut de diuersis actibus ad inuicem disceptarent: ipse uero semel in anno circumiens ciuitates iudicabat, & multo tempore æquitate omnia expleuit.

Hebræorum victoria

Populus poſtulat regem. Caput III

1.Reg.8 DEinde ſenectute grauatus, & agere ſolennia præpeditus, filijs ſuis populi tri-
buit principatum: quorum ſenior quidem dicebatur Iohel, iunior autē Abia.
Samuel Senex filijs ſuis res diſpenſandas iniungit Præpoſuit autem alium quidem in Bethlehem ciuitate, ut illic ſederet & iudicaret:
alium uero in Berſabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Iſti ſiqui-
dem facti ſunt exemplum & indicium manifeſtum quibuſdā, ut nec ſimiles paren-
tibus ſuis exiſterent, ſed ut boni quidem & moderati ex malis, & praui produceren
tur ex bonis. Nam à patris ſui ſtudijs recedentes, & uiam cōtrariam ambulantes, &
muneribus turpibuſq; lucris iuſtitiam comprimebant, & iudicia non uera, ſed ſecū
dum præmia proferebant, & ad epulas precioſaq; conuiuia declinantes, primū qui
dem quæ erant inimica deo gerebant, ſecundo quæ etiam patri uidebantur aduer-
ſa, qui multo ſtudio ac prouidentia geſſerat, ut etiam plebs ſciret ſeruare iuſtitiam.
Populus itaq; dum contumeliā priori cōuerſationi prophetę filij facerent, grauiter
hoc ferens ad patrem denuo remeauit, qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur, eiq;
iniuſtitias filiorum omnes expoſuit: & quia cum ſenex eſſet, & à tempore iam defe
ctus, rebus præeſſe non poterat, ſupplicabant ei atq; rogabant, ut eis aliquem eorū
regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palæſtinos affligeret, qui eis
erant prioris iniuſtitiæ debitores.

Samuel inungit Saulem, qui poſtea confirmatur Ca. IIII

1.Reg.8 HAec ergo uerba grauiter concuſſerunt Samuel propter inſertam ei iuſtitiam,
& odium circa reges. Optimam enim illius tunc conuerſationis electionem
ualde diligebat, quæ dum eſſet ſancta, beatos etiam ciues utentes ſe faciebat: ni-
miaq; cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriam habuit, neq; ſomni: ſed
facta nocte rerum cogitationes euoluens, ſine ſopore permanſit. Cumq; talia co-
gitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; conſolata eſt, dicens, ne pro petitione populi
deberet affligi, quaſi non in illum ſuperbi fuerint, ſed magis in ſe, ne ſolus ſuper eos
ipſe regnaret, & hæc opera: ex quo egreſſi ſunt ab Aegypto, molitos, non tamen
poſt multum tempus eos grauiſsimam eſſe pœnitentiam habituros, per quam ni-
hil equidem quod geſtum fuerit, infectum erit. Arguentur autē ut contemptores,
& quod conſilia non pacifica circa me, & circa tuam prophetiam habuiſſent. Præci-
pio autem tibi, ut eis ordines quencunq; monſtrauero, regem: prædices tamen eis
quales erunt, & quæ ſub rege mala paſſuri ſunt: proteſtatus, qualem mutationem
habere feſtinant. Hæc Samuel cum audiſſet, mox die facto, conuocatis Iudæis, ait
daturū ſe eis regem: ſed primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis eſſent futu-
ra per reges, & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quod pri-
mum quidem filios ueſtros auferent, & alios quidem curruum agitatores eſſe iube
bunt, alios uero equites & armigeros & præcurſores, alios millenarios & centena-
rios: facientq; alios armorum artifices, & opifices curuum, & inſtrumentorum fa-
bros, & agrorum ſuorum cultores, uinearumq; foſſores: & nihil erit in quo non obe
diant his, quæ iubentur, ſeruientes ad ſimilitudinem eorum, qui pretio comparan-
tur in plebe. Sed & filias, inquit ueſtras, unguentarias habebunt, & coquinarias, &
molarias, & efficient omne opus ſub neceſſitate, quaſi famulæ plagas metuentes, &
uerbera. Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent, & eas eunuchis ſuis & armigeris con
donabunt, & iumentorum greges eis diſtribuent. Et ut breuiter ſit dicendum, ſeruie
tis cum omnibus ueſtris regi, ſimiles ſeruorum eius effecti, horumq; ſermonū me-

moriam

moriam tunc habebitis, quando hæc passi fueritis: & pœnitentia ducti rogabitis deum, ut uestri misereatur, & donet à regali onere uelocissimam libertatem: qui uestras non suscipiet preces, sed eas respuens uos sinet, ut malorum consiliorum tormenta sustineatis. Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis, ut consilium quod semel in mente collocaret nō expelleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi, neq; eos de sermonibus prophetæ pœnituit: sed magis uehementes instabant, & regem sibi ordinari postulabant. Nec cogitādum de uenturo esse censebant, sed fore necessarium, secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum regem: quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prędicta conuersos, sed potius imminentes, ait: Nunc equidem ad propria singuli quique recedite: opportune uero uos euocabo, dum quem uobis daturus sit regem à deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribusq; laudabilis, nomine Cis. Huius filius iam erat iuuēculus, formaq; pulchertimus, & corpore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudentia præcederet, uocabāturque Saul. Hic uero Cis, dum asinæ præcipuæ de grege eius errassent, in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur, filium suum ad requirendas eas cum uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirendo asinas circuisset, uenit ad alias: & dum neq; in eis inuenisset, discedere cogitabat, ne patri de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in Ramatha ciuitatem uenisset, & puer qui cum eo erat dixisset ei, in ea esse prophetam uerum, dedissetq; ei consilium ut ad eum irent, & per eum de asinis quas quærebant agnoscerent: respondit, nihil habere præmanibus, quod euntes deberent offerre prophetæ, quoniam uiæ pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quartam partem sicli, & hoc ei datum posse sufficere. Errabant autē ignorantes quod nō acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenissent ad portas, uirgines inuenientes ad aquā euntes, interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicassent, adijciebant ut festinarent antequam ad comedendum accederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere, & cum his qui uocati fuerant eum primum discumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum, ut ei prædiceret quem constitueret regem, indicauerat ea hora, altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porrò Samuel in domo sedens, tempus quod ei promissum fuerat, expectabat. Quo adimpleto, descendens ibat ad mensas, occurritq; ei Saul, cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hebræis. Saul autem accessit ad Samuel, eumq; salutans supplicauit, ut ei domum prophetæ monstraret, quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuel se esse dixisset, eumq; duceret ad conuiuium, incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinas indicauit, & omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul: Minimus, inquit, sum domine mi hac spe, & de ultima tribu, quæ regibus apta nō est, & ex inferiori patria urbium cæterarum: sed tu magis illudis, & pro ridiculo me fatigare cōtendis, de rebus maioribus quàm ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem Propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit simul & sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero septuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur: Et cum hora dormiendi uenisset, aliorum quidem singuli ad propria discesserunt: Saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est.

1. Reg. 9

Die ergo facto Samuel eum excitãs duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent, famulum quidem præcedere iuſsit, illum uero remanere, quaſi aliquid ei nullo alio præſente dicturus. Dumq́ue Saul puerum præmiſiſſet, ſumens Propheta uas olei, ſuper iuuenis caput effudit, eumq́; complexus ait: Eſto tu rex cõſtitutus à deo & contra Palæſtinos uindicaturus Hebræos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire: Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, ſecundũ uero hœdum, & tertium utrem uini. Iſti iuuenes te ſalutabunt, & libenter te ſuſcipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autẽ accipiens, exinde uenies ad ſepulchrũ Rachel, ubi cognoſces quod inuentæ ſint aſinæ. Poſt hæc uenies in Gabata, & eccleſiam inuenies prophetarum, & diuinitus inſpiratus, prophetabis cum eis, ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant, atq; mirẽtur, dicẽtes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, ut poſſit etiam prophetare? Cumq́; hæc ſigna omnia fuerint facta, ſcito deum eſse tecum, & ſalutabis patrem tuum atq; cognatos: ueniesq́; poſt hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens, dimiſit eum. Porrò Saul omnia ſecundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq́; ueniſſet domum, cognato ſuo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius, & quid acciditſſet: aliarum quidem rerum nihil abſcondit, neq; q̃ apud Samuelem prophetam fuiſſet, neq; quod ei aſinas inuentas eſſe dixiſſet. De regno autem & eius euentibus, quæ etiam ſi audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent, tacendum eſse decreuit: quod amico, & amplius ſanguinis uicinitate coniuncto cautum aut ſapiens credidit non indicare, dubitans ut reor de humana natura: quippe cum uerum ſit, quod perfecte nemo deuotus eſt, neq; amicus, neq; cognatus, neq; uſquam in dei donis purum aliquis ſeruat affectũ: ſed circa profectus ſublimiũ, maleuoli & inuidioſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat, & apud eum diuino mandato uerba depoſuit dicens, Quoniam cum eis deus præſtiterit libertatem, & ſubdiderit hoſtes, beneficiorum ſint eius immemores: & deum quidem regem reprobauerint, neſcientes quomodo nimis utiliſsimum eſt, ab omnium regum exceſſo iuuari, cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus: elegerint autẽ habere ſe hominem regem, qui eis uelut iumentis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo alijsq; uoluntatibus ſit uſurus, & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus: quiq; non ita ſicut deus proprium opus atque facturam tueri humanum genus feſtinabit, quod deum ſolum ſemper conſtat efficere. Sed quoniam uobis, inquit, placuit, & hæc iniuria prævaluit contra deum, ordinamini omnes per tribus & ſceptra, & mittite ſortes ueſtras. Quod dum Hebræi feciſſent, ſors cecidit ſuper tribum Beniamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus, exijt progenies Methri. Cúmque per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet, ad Saul filium Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſset, ſemetipſum abſcondit, nolens uideri (ut arbitror) ſponte ſuſcipere principatum: ſed tantam ſui abſtinẽtiam & temperantiam demonſtrauit, ut dum multi nec in parua felicitate gaudiũ ualeant retinere, ſed omnino conſpicui eſse deſiderent: ille non ſolũ ſemetipſum pro tali regno, & tantarum gentium futurus dominus non oſtendit, ſed etiam conſpectui eorum quibus erat regnaturus eripuit, & quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatẽ patientibus, & cogitantibus eo quod Saul abeſset, rogauit propheta deum, ut ei

Samuel Saul ungit in regẽ 1.Reg.10

ut ei ubi eſset oſtenderet, & iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet à deo locũ in quo erat cælatus Saul, iuſsit eum adduci. Et cum inueniſſet, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, & ipſa proceritate regius erat. Dixitq; propheta: Hunc uobis deus dedit regẽ, uidetis quod & melior cunctis eſt, & imperio dignus. Cumq; optaſset populus regi ſalutem, ea quæ illis erant futura propheta conſcribens, rege audiente legit, & librum in tabernaculo dei recondidit: ob teſtimonium eorum quæ prædixerat, uenturis generationibus afferendũ. Dum hæc itaq; Samuel celebraſſet, dimiſit populum ad propria remeare: & ipſe quidem in Ramatham ciuitatẽ patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero Saul iret in Gabaath, ex qua erat, multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt, honorẽ regi debitum exhibentes: plurimi uero maligni & illum contemnebant, & alios irridebant, & neque munera offerebant, neq; ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere monſtrabant.

Saulis de Ammonitarum gente uictoria Caput v

POſtmodum uero, totius honoris eius initium, belli cauſa contigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudæis habitãtibus trans Iordanem intulit, & cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbesq; eorum ſeruituti ſubegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præſens ſuæ ſubdidit ditioni: ſapientia uero atq; tractatu ſic infirmos reddebat, ut neq; rurſus iugum poſſent euadere ſeruitutis. Eorũ nanq; quicunq; ad eum aut fide data ueniſſent, aut quos lege belli ca cepiſſet, dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat, ut ſiniſtram partẽ uultus ſui ſcutis cælantes, ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem rex Ammonitarum cum feciſset habitantibus trans Iordanem, ſupra Galaadinos abiit: ubi caſtra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos miſit, præcipiens ut ſe ei traderent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod ſi nollẽt, per obſeſsionem eorum ciuitates ſe interminabatur euertere: electionem uero in ipſis eſse, utrũ uellent partem corporis amittere, an certe uniuerſi perire. Galaadini uero mœrẽtes in talibus, neutrum horum promittere præſumpſerunt, neq; ſemetipſos tradere, neq; repugnare. Septem uero dierum inducias popoſcerunt, ut ad cõtribules legationem mittentes, ſolatium ab eis expoſcerent. Et ſi quidem auxilium eis ueniret, pugnarent: ſi uero huius rei foret inopia, tradere ſe dixerũt, paſſuri quicquid placeret hoſti. Naas autem ſpernens multitudinem Galaadinorum, eorũq; reſponſum: dedit eis inducias: & ſolatia à quibuſcunq; uellent poſtulare permiſit. Illi uero repente per ciuitates Iſraelitarum miſerunt, indicantes quæ eis faceret Naas, & in qua tenerentur anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas, magnamq; triſtitiam hoc audito uenerunt. Timor autem eos aliud quicquam facere non permiſit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatẽ ueniſſent, & in quibus eſſent Iabitæ periculis nunciaſſent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorum calamitates. Saul autem ab opere agri reuerſus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: & dum cauſam triſtitiæ & confuſionis inquireret, agnouit quod contigerat à legatis: & diuinitus inſpiratus Iabitas quidem remiſit, promiſitq; eis in auxilium ſe uenturum die tertia, & ante ſolis aſcenſum hoſtes eſse uicturum, ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret. Iuſsitq; eorum aliquos pro ducatu itineris ſuſtinere. Volens autem populum ad Ammonitarum bellum damni timore conuertere, eisq; citius ſubuenire, incidens boum ſuorum neruos, hæc ſe facere cunctis interminatus eſt, ſi non armati altera die concurrerent ad Iordanem, eumq; ſequeren- 1.Reg. ii

tur & Samuelem, ubicunq; eos educerent. Illis autem propter timonem imminentis damni definito tempore concurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitudine, inuenit eorum numerum præter tribum Iuda, septingenta milia uirorum: illius autem tribus septuaginta milia uiri fuerunt. Transiens ergo Iordanem, & decem funium tota nocte faciens iter, oriente sole exercitu in tribus partibus constituto, repente & inopinabiliter irruit super hostes: factáque pugna, & alios multos

Victoria Saul Ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul, & apud omnes Hebræos eum laudabilem demonstrauit, magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant, qui eum spreuerant, tunc conuersi sunt ut eum honorarent, & meliorem cunctorũ principatu iudicarent. Non enim sufficit illi solummodo Iabesſenos eripuisse, sed etiam studuit cunctam pugnando Ammonitarum subuertere regionem: prædamq; sumens exinde copiosam, darus ad propria remeauit. Populi ergo pro rebus quæ gestæ fuerant à Saul, magna delectatione gaudebant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Contra eos autem, qui eum nihil rebus prodesse dixerant, exclamabant, Vbi sunt nunc illi? exoluant pœnas, & reliqua simul adiiciebant, quæ solet uulgus felicitate detentum euomere contra illos, qui in principijs huiusmodi rerum esse uidentur autores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplectebatur, & uoluntatem: iurauit autem nullum se nocere contribulium, nec illa die necari permittere: cum esset nimis incongruum, si data à deo uictoria, proprij generis sanguine fœdaretur: sed ducere, ut gratiam habentes ad inuicem, festiuitatẽ potius celebrarent. Cumq; Samuel dixisset, secundam ordinationem in confirmatione regni Saul oportere fieri, omnes congregati sunt in Galgala ciuitatem. Illuc enim eos uenire præceperat. Et rursus uidente populo propheta unxit Saul oleo sancto, & secundo denunciauit regem. Itaq; isto modo Hebræorum respublica ad regum iura conuersa est. Nam tempore Mosi, & Iesu eius discipuli, qui post eum dux fuit, optima duces conuersatione regebantur. Post illorum uero mortem annis decem & octo, po-

1. Reg. 12 pulus eorum sine principe fuit. Postea ad conuersationẽ pristinam sunt reuersi, ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret, iudicij potestatem tribuentes, &

Oratio Samuelis ad populum propterea tempus conuersationis huiusmodi nimis eximium uocauerunt. Samuel autem propheta congregatis Hebræis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Mosen & Aaron deduxit ad uitam, & patres nostros ex Aegypto de domo seruitutis eripuit, ut neq; uerecundiæ aliquid cõferentes, neq; timore perterriti, neq; alia qualibet passione detenti, dicatis: si quid à me prauum, aut iniustum, aut lucri gratia, aut auaritiæ causa gestũ est. Arguite me, si cuius aliquid accepi: aut uitulum, aut ouem, aut cibum recepi: aut si cuius iumentum ad utilitatem meam tollens, aliquẽ contristaui: ex his ergo omnibus si quid abstuli, dicite coram rege. Illi uero clamabant, horũ nihil ab eo factum, sed sancte ac iuste eum præfuisse populis Hebræorum. Samuel autem, cum cunctorum huiusmodi testimonium fuisset de eo prolatum, ait. Quoniam indicastis mihi, quod nihil incongruũ de me dicere ualeatis coram rege, nũc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impie nimis egistis in deum petentes regem, cum uos oportuisset habere in memoria, quod cum septuaginta solummodo nostri generis auus Iacob propter famem uenit in Ægyptum: & illic multis milibus procreatis, quæ ad pessimum seruitium Ægyptij perduxerunt, oratione patrum absq; rege tantam multitudinem ex necessi-

tate

tate deus eripuit: mittens eis Moſen & Aaron fratres, qui eos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poſſidetis? Et his adeptis per deum bonis, didiciſtis pietatem atque religionem dei, quos ille hoſtibus ſubditis liberauit, & primum quidem Aſſyriorum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouiſſime uero Palæſtinorum, & hæc omnia conceſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut fugeretis à deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, deum iraſci, & ingrate ferre petitionem ueſtram, in extremo faciam, ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indicijs, quod nullus aliquando ueſtrum hic uidit factum, ut meſſis tempore imbrem deum deprecemur effundere. Cumq; hæc Samuel dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grandinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit: ueritatē prophetæ apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupeſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterentur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; deum propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitius eſſet eis, peccatumq; quod per incuriam & iniquitatem commiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit deum ſe rogaturum, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamen eos, ut iuſti forent & boni, & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus pręuaricationem uirtutis inciderant, & ſignorum dei, & legiſlationis Moſi, ſi eis cum felicitate regiæ ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligerent uenturam eis, eorumq; regi à deo plagam maximam, prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet Hebræis confirmato ſecundo Saulis regno, populum remeare permiſit ad propria.

Numeroſo exercitu Palæſtinorum imminente, Saul à ſuis deſtitutus, Ionathæ uirtute periculo eximitur. Cap. VI

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorum ex omni plebe, duo quidem milia ipſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uero filio ſuo dedit mille armigeros, eumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorū non procul à Galgalis. Palæſtini nanque qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abſtulerant, & munitiſſima loca ſuiſq; caſtris opportuna detinebāt, interdicentes Hebræis uti ferro. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumentum eis eſſet neceſſarium ad culturam, uenientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cum ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebræis obſeſſa, indignati, & cōtemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudæis prælium intulerunt, ducentes pedeſtrium quidem trecenta milia, curruum uero triginta milia, & equitum ſexaginta milia: caſtráque poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex Hebræorum, deſcendit in Galgalam ciuitatem, & in omnem prouinciam miſit, populū propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans: eorumq; potentiam uiliſſimam eſſe declarans, & nimis indignam, ut per timorem pericula ſuſtinerēt. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinem Palæſtinorum inſpicerent, ualde ſunt territi, & alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos cælauerunt, plurimi uero trans Iordanē fuga lapſi ſunt, qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocans eū, ut cū eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit, & hoſtias præparare: poſt ſeptem uero dies uenturus ad eum, ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum.

Qui

Qui ſuſtinuit quidem ſicut Propheta mandauit: mandatū uero nequaquam cum perfectione ſeruauit:ſed cum uideret Prophetam quidem morari, ſe autem à militibus derelinqui,celebratis hoſtijs cum audiſſet Samuel uenientem, ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt.Ille uero non recte eum feciſſe dixit, eo quod orationes & ſacrificia,quæ dei uoluntate erant facienda pro populo,offerre petulanter ipſe præceſſerit.Saul uero ſatisfaciente,& dicente,ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies,ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum , cum in magno eſſet metu:, eo quod auditi fuiſſent in Galgala deſcendiſſe, ad offetenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum: Reſpondens Samuel ait:tu quidem ſi iuſtus eſſes,& mihi non inobediens,nunquam in his quæ pro præſentibus rebus præcepit deus primitus defeciſſes,quàm in rebus neceſſarijs expediti, ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta,diſceſſit ad propria.Saul autem in Gabaa ciuitatem , habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros,cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant , dum ferrum utiq; in prouincia minus eſſet , & qui arma facere potuiſſent . Non enim ſinebant eos Paleſtini , ſicut dudum iam declarauimus,hæc habere.Igitur diuidentes tribus agminibus exercitū Palæſtini,& per totidem itinera diſcurrentes,Hebræorū prouinciam deuaſtabāt,uidētibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha:& terrā defendere, cū eſſent ſexcenti ſolummodo, nō ualeſcentibus.Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos Achias qui erat de prole Eli ſacerdotis,ſuper collem excelſum,terrámq; populari reſpicerent, eis in maxima anguſtia conſtitutis:Saul filius cum ſuo armigero cōſtituit, ut latenter ad hoſtium tabernacula properarēt:turbamq; eis & quendam modum cōmotionis inferrent.
1.Reg.14 Dumq; armiger eius pronius ſe eum ſecuturum aſſereret,licet mors immineret, ſumens ſolatium iuuenis & de colle deſcendens, ad hoſtes pariter ibant . Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus uerticibus acutiſſimis prominentem , ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū prohibentibus. Vnde contingebat,ut cuſtodes minorem haberent ſolicitudinem caſtrorum,quod natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus,& ad capiendum ualde difficilis:eo quod non ſolum aſcēdere illic, ſed etiam accedere difficile uideretur.Cum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas, armigerum confortabat,exacuens ut ad hoſtes accederent:ſignūq; hoc uictoriæ iudicarent,ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus , reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitū hoſtium apparente iam die,uidentes Palæſtini eos alterutrim dicebant:Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hebræi.Et ad Ionathan eiusq; armigerum dicebant: Venite aſcendite ad nos , ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus.Quam uocem ſuſcipiēs grate Saul filius,tanquā ei uictoriam deſignantem , tunc quidem ab illo loco,in quo hoſtibus fuerant uiſi , receſſit: mutansq; locū,uenit ad petram,quæ erat propter munitiones locorū deſolata cuſtodibus:& exinde quaſi repentes, & trahentes ſemetipſos cum multo labore,naturam loci uicerunt,ut ad inimicorum caſtra cōſcenderent. Irruentesq; eis dormientibus,occiderunt quidem quaſi uiginti: turbatos uero pauore eos uehementi impleuerunt,ita ut alij quidem effugerēt,arma omnia relinquentes: alij uero ſemetipſos nō agnoſcentes,eo quod congregati ex multis gentibus eſſent, credentesq; inimicos,& Iſraelitas ſuper ſe irruiſſe putantes,& non hoc duorum hominum

nimia præsumptione cõmissum, ad alterna bella conuersi sint. Quorum alij quidem peremptí moriebantur, alij uero fugientes per saxa præcipites collabebantur.

Saul maximam stragem infert Palæstinis. Ionathas suffragante populo à morte liberatur. Caput VII

DVmq; exploratores Saul dicerent regi Palęstinorum castra ualde turbari, requirens Saul ne quis suorum deesset, audiuit suum abesse filium & eius armigerum, iussitq; ut pontifex sumpta uestę sacerdotali de futuris rebus ei propheta-ret. Dumq; eum ille uincere, & hostibus fortiter prævalere dixisset, Palæstinos inuasit, & turbatos aggressus est, qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & speluncas petrasq; cælauerãt, audientes Saul esse uictorem. Congregatis autem quasi decem milibus Hebræorũ, persecutus est inimicos, cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium, dum sępe felices contingat extollisiue ignorantia faciente, palmæ illius decus pessima lamentatione fœdatum est. Volens etenim Saul funditus interimere Palæstinos, & pœnam eos exoluere, maledixit Hebræis: ut si quis à cæde se retinens inimicorum, antequam nox futura ueniret aliquid comederet, & ab interfectione hostiũ, aut à persecutione cessaret, maledictus esset. Cumq; Saul hæc dixisset, ueniens ad quandam quercum excelsam, in sorte Ephrem constitutam, Ionathas filius eius, dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia: maledictũ patris ignorans, nec populi super eo professionem agnoscens, expresso mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoscens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum, comedere quidem cessauit: non autem recte patrem prohibuisse dixit, quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia persequentes cibo sumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuissent. Multa siquidem milia Palæstinorum interficientes, circa uesperam ad spolia hostium sunt conuersi: magnamq; prædam & pecora sumentes occidebant, & hæc cum sanguine comedebant. Hoc aũt à scriba nunciatum est regi, quomodo populus peccaret in deum: & occisis pecudibus, antequam sanguis bene dilueretur, nondum purgatis carnibus uescerentur: iussitq; Saul uolui lapidẽ magnum in medio, & prædicari in populo, ut super eum interficerent, & carnem cũ sanguine non comederent, quoniam hoc nequaquam deo placeret. Cunctis autem iuxta regis prȩceptum facientibus, statuit illic altare Saul, & holocaustum super illud deo celebrauit. Hoc autem altare constituit primum. Mox itaq; uolens ad hostium castra procedere, ut quæ in eis esse uidebantur diriperet ante diem, militibus insigniter eum sequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus, uocauit rex Architob sacerdotem: iussitq; ut cõsuleret, si deus annueret, ut eunctis ad inimicorum castra, hostibus denuo prȩualerent. Dicente uero sacerdote deũ responsa non dare, Saul dixit: Non sine causa consultus deus uocem nobis non reddidit, qui primitus antequam interrogaretur omnia nunciauit. Sed hęc taciturnitas alicuius est latentis causa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum, licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur, interficio eum, & deum ita placabo: quanto magis si in extraneam & nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscat. Cumq; hoc fieri populus exclamasset, repente cunctos in uno loco constituit, stetitq; ipse in alia parte cum filio, & eum qui deliquerat instanti sorte requirebat: inuentusq; Ionathas peccasse, interrogatus à patre est quid fecisset, & quid in

Victoria Saul de inimicis

Saul altare constituit

ſua uita nõ recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit: Pater, nihil aliud ſcio, niſi quod ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum à te prolatum, perſequens inimicos fauum guſtaui mellis. Quem Saul occidere ſe repente iurauit, quatenus & generi et naturæ ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaquã mortis interminatione perterritus, ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; cõponens: Nec ego ſupplico, inquit, pater parcendum: mors mihi ſuauis eſt, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna uictoria. Maxima ſiquidẽ mihi cõſolatio eſt, Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitq;, non ſe mori permittere Ionathan, uictoriæ huius autorẽ. Et ipſi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatũ quoq; dimitteret deus. Saul autem reuerſus ad propriã ciuitatem, uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; feliciter: & uicinas prouincias gentesq; belli iure ſubegit: id eſt, Ammonitarum, & Moabitarum, atq; Palæſtinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autẽ ei filij maſculi quidem tres, Ionathas & Ieſui & Melchiſue: filiæ uero duæ, Merob & Michol. Habuitq; militiæ principem patrui ſui filiũ Abner filiũ Ner. Ner autẽ, & Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatq; Saul curruũ multitudinẽ, & equeſtriũ: & cũ quibuſcunq; pugnaret, cum uictoria remeabat. Hebræosq; ad excelſam magnitudinẽ felicitatis euexerat, & aliarum gẽtiũ potẽtiſſimos demonſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulcritudine præcellentes elegit, eosq; armigeros ſuos effecit.

Genealogia Saul

Deus iubet Saul ut Amalechitas penitus deleat: déq; Agag capto. Cap. VIII

1. Reg. 15

VEniens igitur Samuel ad Saul, miſſum ſe dixit à deo, ut eum commoneret, quia eum electum ex omnibus regẽ fecit, & propterea deo eſſe deberet obediens: quoniã ipſe quidem haberet gentium principatum, deus uero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator. adijciebatq; dixiſſe eum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto fecerunt, quando egredientes ex Aegypto, uenie bant in regionem quæ nunc eſt eorum: ideóq; bello perimẽdos Amalechitas. quibus ſubditis, nullũ eorum debere uiuum penitus relinqui: ſed omnem necandam ætatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes: & hoc ſupplicíũ eis, quòd maiores noſtros afflixerint, ſuſtinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem propriámq; poſſeſſionem ait eſſe parcendũ: ſed cũcta dicanda deo, & nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul uero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolum in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, ſed ut etiam uelociter ſe præparaturum eſſe monſtraret: congregánsq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Iſraelitarum abſq; tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum. illa nanq; tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit, ut non ſolum aperte pugnans eos affligeret, ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret, & circundatos deuaſtaret. Igitur cõgreſſus in pugnam, fugauit hoſtes, multosq; peremit, & reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet, Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus, alias uero ſuffoſſionibus cuniculorũ, & muris extrinſecus è diuerſo ędificatis: alias autem fame & ſiti, alias uero modis alijs obſidens, & fortiter capiens, ad neces cunctorum infantum & mulierum ſimul acceſſit: nihil crudele nec dirum nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum

Iuſſio dei ad delẽdos Amalechitas

mum,quod in hoſtes hæc agèbat: deinde quod præcepto diuino,cui non obedire foret grande periculum,miniſtrabat:cepitq; etiam regem hoſtium Agag captiuũ. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus, decreuit eſſe ſaluandum:non hoc faciens diuina uoluntate,ſed iudicium proprium ſequens,& ſine cauſa cedens uitam quaſi miſericorditer,unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalachitarum genus,ut neq; infantibus parceretur,quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regem Agag,& malorum quæ cõtra Hebræos geſta uidebantur,autorẽ,è morte ſeruauit,& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerũt,eaq; ſibi diripuerunt,iubente domino non eſſe ſeruanda:ſed & alias res diuitiasq; collegerunt. Si quid uero dignũ poſſideri non erat, cõſumpſerunt. Cumq; uiciſſet Saul uniuerſos à Peluſio Aegypti uſq; ad rubrum mare reſidentes hoſtes,Sichimitarum gentem ſolummodo dereliquit. Iſti nanq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abſcederent,ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cum eſſent cognati Rahuel ſoceri Moſi,credidit eſſe ſaluandos. *Sichimitæ ſeruati*

Irato deo Saul propter inobedientiam,Samuel prædicit auferendũ eius eſſe imperium. Caput IX

SAul igitur tanquam in nullo Prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret,ſcilicet uelut omnibus integre conſeruatis,deuictis hoſtibus,cum lætitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita,& rapina pecudum quam populus geſſerat, contriſtatus eſt, quoniam hæc fuerant eo prohibente commiſſa. Dirum nanq; iudicabat, ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam,eum ſpernerent,& nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo Prophetæ,pœnitere ſe eo quod Saul ordinauerit regem,quando eius iuſſa non faceret,ſed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel,ualde confuſus eſt:& deum cœpit tota nocte rogare,ut eſſet propitius Saul,ſeq; ab indignatione ſuſpenderet. Qui ueniam ſe dare Saul etiam propheta poſcente non annuit: iniuſtum eſſe decernens,ſe tantis peccatis indulgentiam condonare,non ob aliam cauſam aſſerens mala generari, niſi cum aliqui iniuſtitiam paſſi, ad uindictam negligentiores extiterint. Aucupantur enim,inquit,gloriam benignitatis & patientiæ, & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegaſſet,ne parceret,die facta Samuel ad Saul uenit in Galgala:uidensq; eum rex,cucurrit & oſculatus eſt,dicens,Gratias ago deo,qui dedit mihi uictoriam,& quod omnia pro eius uoluntate ſunt geſta. Cui reſpondens Samuel: Vnde ergo,inquit, audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu, Cui reſpõdit,populum hæc ad ſacrificia reſeruaſſe:genus autem Amalechitarum mandato diuino omne deleſſe, nullumq; fuiſſe relictum niſi tantummodo regem: de quo quid oporteret fieri, dicebat adinuicẽ cogitãdum. Cui Propheta dixit:deum non ſuper ſacrificia delectari,ſed ſuper bonos & iuſtos:huiuſmodi autem eſſe illos qui eius conſilium & mandata ſequuntur,& nihil adhuc bene ſe agere iudicant,niſi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur,non quando ei non ſacrificatur, ſed quando inobedientiæ ſpiritus adhibetur. Ab his enim qui ei ſubditi non ſunt,nec eum uera religione colũt,neq; dum multas hoſtias & magnas obtulerint, neq; dum ornamenta ex auro argentoq; facta dicauerint,ſuſcipit hæc libenter:ſed *1. Reg. 15*

Reſponſio Samuelis ad Saul

Obſerua lector

potius auerſatur, & magis ſtudium hoc nequitiæ, non iudicat eſſe pietatem. Ad illos autem qui ſolummodo quod præcipit diuinitas recordantur, & mori potius eligũt quàm præuaricari aliquid quod iubetur, ſemper conuertitur: & neq; ſacrificium ab eis exquirit: ſed & dum ſacrificauerint ſiue ſimplex aliquid, ſiue uiliſsimũ, gratius eorum parua munera, quàm ditiſſimorum maximam ſuſcipit opulẽtiam. Tu ſiquidem ſcito tibi deum iratum: ſpreuiſti nanq; & neglexiſti ea quæ tibi mãdauit. Quo modo igitur arbitraris eum ſacrificia reſpicere, ex his rebus quas decreuit ille perire: niſi forte ſimilia iudicas illa peccata, & quæ uis offerre domino ſacrificia? Expecta igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam, quam à deo tibi neglexiſti collatam fuiſſe. Porro Saul fatebatur quidem inique feciſſe, & peccatum ſe negare non poſſe, tranſgreſſumq; ſe mandata Prophetæ dicebat: ſed pro timore ac metu exercitum non prohibuiſſe prædam diripientem, nec tantam multitudinem retinere potuiſſe: ſed ignoſce, inquit, & eſto nunc mitis: de cætero enim obſeruabo ne peccem. Rogabatq; Prophetam, ut reuertens hoſtias deo pacificas immolaret. Ille uero cũ deum illi parcere non uideret, remeauit ad proprtia. Saul autem uolens retinere Samuelem, apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractam, eo quod Samuel impetu facto diſcederet, ueſtem eius diſrupit. Cui propheta dixit: Sic tuum ſcindetur imperium, & accipiet illud uir bonus & iuſtus: quando deus permanet in ſuo decreto, nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare ſententiam, paſsionis humanæ, nõ fortitudinis eſt diuinæ. Saul autem impie quidem ſe geſsiſse fatebatur, infecta uero facere quæ fuerant facta non poſſe: rogabatq; eum, ut ſe coram multitudine honoraret, & deum ueniens adoraret. Quod dum feciſſet Samuel, ueniens adorauit deum, deductusq; ad eum eſt rex Amalechitarũ Agag. Et dicẽs quàm eſset amara mors, audiuit, Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiſcere lugereq; feciſti, ſic ingemiſcet in tua morte genitrix tua. Iuſsitq; repente eum in Galgalis mori. Ipſe uero in Ramatham ciuitatem abijt.

Saul apprehẽdit ſo ſamuele uestẽ eius diſrupit

De morte Agag regis

Samuel Dauid ungit in regem. Saul uexatur à dæmonio: pſallenteq; Dauid liberatus, armigerum eum aſciſcit Cap. x

1. Reg. 16 REx uero Saul ſentiens quæ mala paſſurus eſset, qui ſibi deum in regno fecerat inimicum, aſcendit in Gabaa, quod nomen interpretatum ſignificat collem & poſt illam diem non uidit Samuelem. Cumq; Propheta propterea triſtis eſſet, iuſſit deus ut à cogitationibus quieſceret, & ſumens uas olei, in Bethlehem ciuitatem iret ad Ieſſe filium Obed, & eius ungeret natum, quem ipſe monſtraret, in regem. Cumq; metueret ire, ne cognoſcens Saul, aut latenter aut palam eum occideret: dicente deo & dante ſecuritatis uiam uenit ad ciuitatem. Quem cuncti ſalutauerũt, cauſam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat, ueniſſe ſe ut deo ſacrificaret. Tunc ſacrificio celebrato, uocauit Ieſſe cum filijs ſuis ad altare: & inſpiciens eius filium ſeniorem procerum & optimum, credidit propter pulchritudinem hunc eſſe futurum regem: ſed prouidentia diuina fruſtratus eſt. Dum enim conſuluiſſet deũ, ſi iuuenem ungeret, quem ipſe admiratus fuerat, & dignum imperio iudicabat: reſpondit deus, non ea uidere homines quæ deus intendit: ſed tu, inquit, pulchritudinem iuuenis reſpiciens, hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac ſpeciem, apicem facio eſſe regalem, ſed animi ſine dubitatione uirtutem. Ille ſiquidem perfecte pulcher eſt, qui pietate & iuſtitia ſimul & fortitudine, necnon & obedientia ſplendet, & ex omnibus ex quibus animæ pulchritudo conſti-

ſtit

ſtit. Cumq; dixiſſet hæc deus, præcepit Samuel Ieſſe, ut omnes ei ſuos filios demonſtraret. At ille alios quinque uenire facit, quorum ſenior quidem Eliab uocabatur, ſecundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus uero Nathanael, quintus autem Iael, ſextus Aſam. Videns autem & iſtos propheta in nullo minores pulchritudine ſenioris, conſuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum, denuo requiſiuit Ieſſe, ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe alium nomine Dauid, paſtorem, ouium curam habentem: iuſſitq; eum Samuel uelociter uocari, impoſſibile dicens eos eſſe comeſturos ante q̃ ille ueniret. Cum ergo ueniſſet Dauid, uocatus à patre, puer quidem colore rubeus, & pulcher aſpectu, tacite Samuel dixit ad eum: Hic eſt qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipſe diſcubuit, fecitq; iuuenem ſub ſe diſcumbere, & Ieſſe cum reliquis filijs. Deinde uidente Dauid, ſumens oleum, unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitq; iuſtum eſſe debere, & eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore manſurum, domumq; claram ac famoſiſſimam habiturum, uaſtaturumq; pariter Palæſtinos. Sed & cum quibuſcunq; gentibus congrederetur, & uinceret, & ingentem gloriam poſſideret, quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit, diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidē prophetare cœpit, ſpiritu ſancto ſuper ſe ueniente. Saul uero quædam paſſiones & dæmonia repente comprehenderūt, ſuffocationes ei & anguſtias inferentes: ita ut medici nullum ei ſalutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare eſſet peritus, & in cithara pſallere doctus, hunc adduci iuſſerunt: ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent, ſuper caput eius aſtans pſalleret, & hymnos ediceret. Ille uero hoc non diſſimulauit efficere, ſed quæri huiuſmodi hominem protinus impe*rauit*. Cumq; ei quidam ſuorū dixiſſet, uidiſſe ſe in ciuitate Bethlehem quendam Ieſſe filium, adhuc ætate iuuenculum, pulchrum atq; decorum, & alijs ſtudijs ualde dignum, nec non pſallere & hymnos cantare doctum, inſuper & eximium pugnatorem: mittens Saul ad Ieſſe, Dauid ſublatum à gregibus ad ſe uenire præcepit: mandans ei uelle ſe iuuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine commonuiſſent. Ieſſe uero miſit filium dans ei munera quæ Saul portaret. Quo uenien te gauiſus eſt, fecitq; eum armigerum, & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo, & maxime in inuaſione dæmoniorum: qui cum ad eum accederent, ſolus erat medicus, hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara, & Saul à mentis oppreſſione reuocando. Miſit igitur Saul ad patrem pueri Ieſſe, petens ut apud eum Dauid maneret, eo quod eius præſentia delectaretur: Ieſſe autem Saul non contradicendum ratus conceſſit.

Dauid paſtor ouium in regem eligitur

Saul dæmonio corripitur

Dauid uicto Goliath filiam Saulis ducit. Cap. X

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo congregati, & maximum ſuper omnes Iſraelitas exercitum colligentes, inter Socho & Azaca caſtrametati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & ſuper quendam montem caſtra ponens, coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere, & ex aduerſo montis quem Saul apprehenderat aduenire: diuiſitq; eorum exercitus medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidā de exercitu Palæſtinorum nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo ſex erat cubitorum & palmi unius, accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corpo

1. Reg. 17

Monomachia Dauid

ris exigebat:indutusq; lorica,cuius erat pondus quinque milium ſiclorum æris:ga/leam uero & tibialia habebat ærea, quæ talis uiri & magnitudinem & inopinabilia potuiſſent membra protegere. Haſta uero eius non leuis dextræ portatio, ſed quã & ipſe geſtabat in humeris,cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebantúr/que eum multi arma portantes.Hic igitur Goliath ſtans inter medias acies, uocem emiſit grandẽ contra Saul & Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis uos ab/ſoluo. Quæ enim neceſsitas eſt noſtrorũ exercitus deperire? Sed date aliquem ue/ſtrum contra me pugnaturũ, ut totum bellum unius uictoria terminetur: ſeruiatq; pars altera eius,quorum fuerat ille qui uicerit. Eſt enim multo melius & temperan/tius, unius periculo promereri, quàm peſtem adeſſe multorum.Hæc cum dixiſſet, ad caſtra propria remeauit.Altera uero die rurſum uenit,ac eadem uerba fecit: & ſi militer uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouoca/re non deſtitit, ita ut terreretur & ipſe Saul & exercitus. Et conſtituebant quidem acies quaſi pugnaturi, ad congreſsionem uero minime ueniebant. Bello quidem conſiſtente inter Hebræos & Palæſtinos, Saul remiſit Dauid ad patrem ſuum Ieſ/ſe, cum ei tres eius filij alij ad ſolatium & periculum pugnæ ſufficerẽt. Ille uero tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeans, non multo poſt ad caſtra eſt re/uerſus Hebræorum, miſſus à patre, ut neceſſaria fratribus deportaret, & quid age/retur cognoſceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocatus exprobraret, quaſi nullus inter eos uir eſset qui contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater, & audiens illum blaſphemantem exer/citum, & pariter affligentem,indignatus eſt,& fratribus ait: paratum ſe eſse ſolum cum hoſte pugnare.Cui ſenior fratrum Eliab interminatus eſt,& præſumptionem habere eum præter ætatem dicens, & inexpertum huius officij, iuſsit ad patrem & ad paſcua remeare. Qui reueritus quidem fratrem diſceſsit,& apud quoſdam mili/tum eſt locutus,quod uellet cum Palæſtino prouocante pugnare.Illis autem repen/te Saul iuuenis indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit: & dum requireret, ut quod uellet ediceret, dixit: Non deficiat mens tua ô rex nec metuas: ego ſuperbi/am huius hoſtis pugnando proſternam, & ita ſublimem procerumq; ſubdam: & ſic iſte quidem irridebitur, tuus uero exercitus glorioſus inuenietur, ſi neque à uiro bellatore prouocatus,aut in acie perito, ſed & uictus à puerili ætate moriatur.Saul autem eius præſumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in eo habente fiduciam propter ætatem: ſed infirmum eſſe, ut cõtra peritum hoſtem bellum ſuſciperet,edicente, Dauid ait: Polliceor hoc, confidens in deo qui mecum eſt,cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet,& abripuiſſet agnum, ſequens apprehendi eum: & agnum quidem ex ore eius abripui, ipſum uero dum contra me feciſſet impetum, à cauda compre/henſum, & percuſſum in terra peremi. Idem & urſo faciente, in eo ultus ſum. Pu/tet ergo & ille hoſtis unum ſe eſſe huiuſmodi beſtiarum, diu exprobrans exerci/tui: & noſtrum blaſphemans deum: qui mihi faciet eum eſse ſubiectum. Saul igi/tur uoluntati pueri atq; præſumptioni ſimilem orans à deo terminum dari, dixit: Vade ad pugnam, & accingens eum lorica ſua ſimul & gladio, & apponens ei ga/leam deſtinauit. Dauid autem oneratus his armis, cum non eſſet exercitatus in eis, ait: Iſta quidem rex tua ſint ornamenta,cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua:mi hi uero tanquam ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis,

ſumpto

ſumpto baculo paſtorali, & quinque lapidibus de torrẽte in paſtorali pera, & fundam in dextera manu portans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath ſic uenientem, ſpreuit, & iniuriam ei fecit, quaſi non arma gerens hominum pugnaturus ueniret, ſed quibus canes repelli ſolent, dicens: Num me canem exiſtimaſti? Ille autem non canem, ſed deterius aliquid eum eſſe ſe putare reſpondit. Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui, & interminatus eſt, daturum ſe carnes eius terrenis beſtijs, & cœli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit Dauid: Tu quidem uenis contra me cum gladio, & haſta, & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui & te & omnem ueſtrum exercitũ noſtris manibus perditurus eſt. Hodie nanque caput tuum abſcindemus, & reliquum corpus ſimilibus tui canibus apponemus: ſcientq; cuncti, quomodo deus præſul eſt Hebræorum, & arma noſtra ipſe eſt ſemper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autẽ armorum pondere grauatus cum currere non ualeret, paulatim uenit ad Dauid, contemnens eum, & ſe confidens nudum adhuc ſimplici ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo, qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidem quem de torrente collegerat, & emittens eum de fundibula percuſſit repente Goliath in fronte: & uſq; ad cerebrũ pertranſiuit: ita ut mox confracto capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc ſtetit Dauid ſuper eum, & caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta eſt Palæſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpicerent, de rebus omnibus deſperantes, conſiſtere non ualuerunt: ſed ualidæ ſe turpiq; fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hebræorum clamore facto ſuper eos exilierunt, & multos interemerunt, & perſecuti ſunt uſq; ad terminos Geth, & portas Aſcalonis. Et mortui quidem ſunt Palæſtinorum triginta milia & totidem uulnerati. Porrò Saul reuertens ab exercitu hoſtium, eorũ caſtra diripuit, & ſimul incendit. Caput autem Goliath Dauid in tabernaculum proprium deportauit, & haſtam dicauit deo. Porrò circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni lætitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Palæſtinorum interemiſſet: uirgines autem, quia multa dena milia exterminaſſet Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero teſtimonium ipſe perciperet, & dena milia multitudo iuuenculo uoueret: & cogitans, quia nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid, cœpit eum timere & nimis habere ſuſpectum, & à priori quidem officio, quo utiq; ſuum armigerum fecerat, eum amouit, ne dum nimis proximus eſſet, occidere eum poſſet: conſtituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat ſibimet cautiorem: uolebatque eum ad hoſtes & ad prælia mittere, ut in his pericula ſuſtinendo periret. Dauid autem deum habens ubique ducem, quocunque ueniſſet prævalebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupiſceret amore eius detenta, cunctisq; ita fieret manifeſta, ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait, eo ſcilicet pacto ut ſexcenta hoſtiũ capita adueheret necatorum. At ille ſic claro honore ei propoſito, uolens ex opere periculoſo & incredibili gloriam

Dauid Goliath proſternit

1. Reg. 18

riam magis assumere, procedeee tendebat ad causam. Saul aũt ducebat eũ fore ab hostibus perimendum, & decenter sua uota compleri, si per alios & nõ eo faciente moreretur: iussitq; suis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias esset. Illi uero cœperunt cum eo loqui, quia diligetet eum rex Saul unà cum populo, & uellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit: Non modicum uideri putatis me generum esse regis. Mihi uero nihil tale subsistit, præcipue cum sim abiectus, & à gloria uel honore segregatus. Saul autem famuli cum Dauid responsa dixissent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quàm nuptijs collocatur: sed eligere generum habentem fortitudinem aliásque uirtutes, quas te habere manifestum est: & uelle me ab eo percipere pro nuptijs filiæ, non aurum nec argentum, neque ut hæc de domibus paternis eijciat: sed pro supplicio hostium, capita sexcenta Palæstinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius quàm hoc clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo solennius honoribus est præcipuum. si uiro tali, & tanto testimonio de hostium triumphis decorato possit coniungi. His uerbis delatis ad se Dauid gauisus, quod Saul studeret eum sibi cognatione coniungere, neque consilium expectauit, nec si possibile aut difficile esset opus præsens animo cogitauit, sed repente cum socijs ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, & possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset, abscidens sexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum nõ haberet unde promissa refugeret: & mentiri turpissimum iudicaret, aut per insidias eum occidere, cum forsitan etiam in hoc frustrari suo consilio posset, dedit ei suam filiam nomine Michol.

Biblia habent ducenta præputia

Dauid Saulis insidias euadit & oblata sibi occidendi potestate, noluit eum interficere. Cap. XII

1. Reg. 19 CVmq; rex Saul non esset recta uoluntate mansurus, uidens etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari, expauit: & metũ cælare non ualens, timore magnarum rerum, id est, regni simul ac uitæ, ne priuaretur utroq;, cogitauit eum crudeli calamitate perimere: eiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. filius autem admiratus permutationem patris circa Dauid, cum post multam eius deuotionem non mediocriter in eum, sed ad mortem usq; sæuiret: & cum iuuenem diligeret eiusq; uirtutem, dixit ei secreto uoluntatẽ patris sui: suasitq; ut die futuro se custodiret. ipse uero salutaturum se patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturum causamq; cogniturum, ut ei exprobraret, eo quod occideret uelut iniustum, qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam si ualde peccasset, ueniam deberet promereri: dixitq; se ei post hæc patris indicare sententiam. Dauid autem consilio benigno obediens, egressus est à rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul, & dum eum lætum & exultantem aspiceret, cœpit de Dauid proferre sermonem, dicens: In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, præcepisti eum pater interimi, uirum qui tibi quidem magnæ salutis causa fuisse probatus est, Palæstinis autem ualde supplicium: ab illusione & iniurijs simul eripiens populum Hebræorum: quas diebus quadraginta sustinuit, nullo utiq; præsumente prouocationis certamina sustinere: & qui post hæc iussione tua deferens hostium capita, sororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors nobisipsis grauior erit, non propter solam uirtutem eius, sed etiam propter ipsam cognationem

Oratio Ionathæ ad patrẽ suum Saul pro Dauid

gnationem: quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum: primo quidem quod nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis, quando malo spiritu & dæmonibus in te residentibus, illos expulit, pacemq; tuæ animæ condonauit: secundo autem, quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuiſci, turpissimum est. His ergo sermonibus mitigatus Saul, iurauit filio, nihil Dauid iniuste fore passurum. Sermo enim iustus & iracundiam regis subiecit & metum. Ionathas autem euocato Dauid, indicauit ei de sua salute, quam impetraret à patre, eumque deduxit ad regem: & erat in conspectu ipsius sicut prius. Eodem uero tempore, Palæstinis bella gerentibus denuo super Hebræos, Saul contra hostes Dauid cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos, multos eorum prostrauit, uictórque reuersus est ad regem. Quem Saul non sicut speraúit post bella susceþit, sed potius eius felicitate contristatus est, tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cumq; regem rursus pueris astantibus dæmon ageret, spiritusq; turbaret, uocans Dauid in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente, insurgens in eum, lanceam iaculatus est: Eamq; Dauid præuidens declinauit, fugitq; in domum suam, & in ea tota die permansit. Nocte uero mittens rex, iussit eum usq; ad diluculum custodiri, ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem Dauid coniunx, filia regis, cognita uoluntate patris Dauid indicauit, dubiam spem eius uitæ conspiciens, & de anima sua pariter diffidens. Neque enim se credebat posse habere uitam, si fuisset illius amore priuata. Eiq; dixit: Non te hic ô coniunx solis ortus inueniat, nam te ulterius non uidebo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fugę præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo si inuentus fueris occidendum. Quo dicto eum per feneſtram deposuit & dimisit. Deinde construit lectulum quasi ægrotantis, & sub sago iecur spirans capræ supposuit. Die uero facto, misit pater ut Dauid deduceretur ad eum. Illa uero nunciante quod nocte fuisset factus infirmus, & ostendente eis lectulum coopertum, dum iecur pecoris quod sub sago iacebat palpitaret, ægrotum uere esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes & lectulum discooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dum culparet pater, eo quod eius quidem liberauerit inimicum, illum uero deceperit, satisfecit ei uerisimilia loquens, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere uoluisset: & hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa & non uoluntatis effecerit: adiiciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita uoluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puellæ dedit. Dauid autē declinauit à periculo, & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, & quod iaculo eius penè fuisset extinctus: dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hostium certamen infirmus: sed potius in omnibus & promus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaq; propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nunciatum fuisset Saul, eo

Astutia Michol

quod Dauid eſſet apud prophetam, miſit armatos, eumq; ad ſe comprehenſum iuſſit adduci. Qui cum uenissent ad Samuel, inuenientes ecclesiam prophetarum, participati ſancto ſpiritu prophetare cœperunt. Saul aũt audiens hoc ſuper Dauid alios deſtinauit, & illis idem facientibus denuo miſit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerant miſſi, ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo, antequàm eũ uideret Samuel, prophetare cœpit: ueniẽsq; ad eos Saul ſpiritu uehementi compulſus, amens factus eſt: & exutus ueſte, tota die canebat & nocte, Dauid & Samuele uidentibus. Ionathas uero Saul filius occurrentem ſibi Dauid, & de patris eius inſidijs ingemiſcentem, & dicentem, quia dum nihil impie geſsiſſet, neq; peccaſſet, eum pater eius occidere feſtinare rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale, neque derogantibus ſi qui forte huiuſmodi eſſent, crederet: ſed ut ad ſe reſpiceret, & ſecurus eſset, nihil tale in eum cogitante patre. Nam & ſi cogitaſset, ei ſine dubio pandiſſet, dum pater eius utique conſilio omnia celebraret. Porrò Dauid iurauit ita eſſe, & ſupplicabat, ut credens prouidentiam eius haberet, potius q̃ eum ſperneret quaſi mendacem, eiq́ue renunciaret quicquid agnoſceret aut uideret. Dicebátque ideo non ei de ſe dixiſſe patrem, quia ſciret illum circa ſe amicitias & affectum habere. Contriſtatus itaque Ionathas, eo quod Dauid huiuſmodi patris eius eſse circa ſe crederet uoluntatem, interrogauit eum, quid uelit ut faceret. Ille autem: noui, inquit, omnia te mihi conferre, & uelle præſtare. Craſtina die initium menſis eſt, & habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege: ſi tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo in campo latenter: tu uero Saul quærente eo dic me profectum eſſe in regionem Bethlehem in tribum meam, ad feſtiuitatem celebrandam: adijciens etiam quia tu me ire permiſeris. Et ſiquidem ut aſſolet dici de amicis proficiſcentibus, cum bono uadat, aut aliquid ſimile dixerit, ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum: ſi uero aliter reſponderit, hoc tibi erit indicium quod aduerſum me fuerit cogitatum: & renunciabis mihi uoluntatem patris, miſericordiæ hoc & affectui communi tribuens: per quem fidem à me accipere, & idem tu domine famulo dare uoluiſti. Si uero inuenis in me malignum aliquid, ipſe me perime, ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſsima Dauid, Ionathas oneroſe ſuſcipiens, promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum: & ſiquidem triſte aliquid, aut quod eius odium panderet pater reſponderet, ei nunciaturum. & ut eum potius ſecurum redderet, egreſſus ſub diuo, nihil ſe prętermiſſurũ pro Dauid ſalute iurauit, dicens: Hunc deum quem magnũ eſſe uides & ubiq; præſentem, & antequàm mentem meam ſermonibus prodam, iam præſcientem eam, eum in communi pacto teſtem promiſsionis adduco, quoniã non ceſſabo frequenter tentans patris animũ cognoſcere, donec mihi eius animi ſecreta pandant: quæ cum dixero, nõ cælabo, ſed protinus tibi nunciabo, ſiue mitis circa te, ſiue ſit ualde crudelis. Nouit autẽ hic deus, qualem eum circa te ſemper eſſe exoro, qui & nunc tecum eſt, nec te delinquit: facietq; te inimicorum tuorũ, ſiue pater meus eſt, ſiue ego, eſſe meliorem. Tu tantum horum eſto memor: & licet me finire uitam contingat, filios meos ſerua, & pro rebus præſentibus illis tuam retribue bonitatẽ. Cumq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid: & ad quendam campi locũ ire præcepit, in quo erat ſolitus exercere: quæcunq; cognouiſſet à patre, nunciaturum ſe ei promittens hoc modo: ut deducẽs puerũ mitteret tres ſagittas: & ſi iuberet puero ſagittas afferre, quas ante eum iaceret, cognoſceret nihil eſſe apud patrem malitiæ: ſi uero diuerſa aliqua audiret

Iuramentum Ionathæ

illo

illo dicente, à rege contraria similiter expectaret: securitatem uero se ei præbiturum dicens, ne quid sustineret incongruum: utq; felicitatis tempore memor esset, & humanitatem filijs eius exhiberet. Dauid itaq; à Ionatha hanc fidem accipiens, ad locum proximum est profectus. Altera uero die cum esset mensis initium, purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit, & sedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiæ Abner à sinistris, uidēs esse locum Dauid uacuum tacuit suspicatus eum non esse à coitu mundum. Cumq; secunda die noui mensis non adfuisset, requisiuit à filio Ionatha, cur non & transacto & præsenti conuiuio Iesse filius adfuisset. Ille uero ait, abisse eum se permittente secundū solennitatem ad propriam regionem, quia tribus eius festiuitatem ageret: & rogatū se patiter, ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda concurreret. Et si præcipis, inquit, pater, & ego post eum uadam: nosti enim quia ego illi deuotus sum. Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatem circa Dauid agnouit, & aperte uoluntatem eius aspexit. Non enim retinuit iram Saul, sed blasphemauit, eumq; natum de muliere uirum ultro appetente, & proprium hostem dixit, & socium Dauid, & cooperatorem eius, & nec ipsum erubescere, nec eius matrem, talia facientes: nec uolentes intelligere, quia donec Dauid uiueret, regnum eorum esset incautum: dixitq; ut eum uocaret, quatenus pœnas exolueret. Respondente uero Ionatha, quid iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam & blasphemias iramq; Saul accessit: sed atrepta lancea super eum ut respondentem interficeret insiluit. & hoc quidem non impleuit prohibitus ab amicis. manifestus autem apparuit inimicus esse Dauid, & quia desideraret eum occidere, ita ut propter illum penè propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo, & nihil aliud præ tristitia facere ualēs, sed deflens, eo quod & ipse penè mortuus fuerit, & Dauid necem definitam esse cognouerit, matutino facto perrexit, & quasi exercitaturus uenit in campum, ut amico (sicut constituerat) regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas sicut pollicitus est, & sequentem puerum in ciuitatem dimisit, ut Dauid in deserto loco ad faciem loqueretur. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes Ianathæ, eumq; adorans saluatorem animæ suæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, & alterutros se amplectentes, ualde semetipsos osculabantur, & flebant ætatem suam inuidiæ malignitate consumptam, & futuram separationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quiescentes à gemitu, & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt. *Dauid & Ionathas iusiurandū faciunt*

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit sacerdotes, cuius uitæ bis parcit Dauid. Samuel moritur. de Nabal. Sicelech datur Dauid Cap. XIII

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech sacerdotem. Qui dum eum solum uenisse uideret, & nec amicum nec famulum cum eo esse præsentem, miratus est, & causam cur nemo esset cū eo quæsiuit. Ille uero causam ait sibi secretam iussu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia constituisset ad quendam locum famulos sibi occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria nō negaret, per quæ opus amici faceret, & præsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis, etiam arma sibi dari si qua essent præ manibus postulauit. Aderat autem illic seruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doech, qui mulas pascebat regis. Tunc ad Dauid sacerdos ait: nihil equidem se tale habere, sed esse lanceam Goliæ, 1. Reg. 21

quam

quam ipſe illo perempto deuouerat deo: eamq; ſumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ eſt regio Paleſtinæ, ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuiſſet à famulis regis, eicq; manifeſtatus, illis indicãtibus, quod Dauid eſſet, qui multa milia Palæſtinorum peremiſſet, metuens Dauid ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo ſuſciperet, ſimulauit ſe eſſe furioſum & rabidum, ita ut ſpumam ex ore proijciens, & alia quæ furioſi ſunt faciens, fidem regi ueræ paſſionis oſtenderet. Qui famulis indignatus, eo quod ueſanum hominem ad eũ introduxiſſent, uelociter à ſe Dauid iuſſit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda, & habitans in ſpelunca circa ciuitatẽ Odollam, miſit ad fratres ſuos, eisq; ubi eſſet ipſe, mandauit. Illi uero ad eum cum omni cognatione uenerunt. Sed & alij, quibus aut odium aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosq; ſe quæcunq; placerent illi, dicebant: fueruntq; omnes ſimul quaſi quadringenti. Tunc ille ſecurus, quaſi auxilium ei fuiſſet adiectum, ſurgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipſe de ſuo fine cognoſceret, in regione ſua ſuſceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerũt, dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero propheta, ut deſertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret, eidem obedijt: & de Moab reuerſus, uenit in ciuitatem Aret, & in ea moratus eſt. Saul autem audiens Dauid uiſum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultũ: ſed ſciens uiri prudentiam atq; præſumptionem, quia non ex eo paruum ſibi timoris onus exurgeret, quod luctum & labores conferret, conuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regnũ habebat, & ſedens in Segete (ſic enim locus ille uocabatur) dum circa eum eſſet ordo ciuilis, ſimul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non eſtis immemores, quando & agrorũ quoſdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo uos, ſi maiora his dona & ampliora, Ieſſe filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius conſentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita ſapit, & uos ad talia perſuaſit. Non enim ignoro, quod iuſiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quod cõtra me Ionathas tractator eius & cooperator exiſtit, nulliq; ueſtrum curę eſt, ſed tacentes, rei exitum ſuſtinetis. Quumq; rex tacuiſſet, alius quidem pręſentium nemo reſpondit. Doech uero Syrus, paſtor mularum eius ait, quia uidiſſet Dauid in Nobe ciuitatem ueniſſe ad Achimelech ſacerdotem, ut futura ſibi eo prophetante cognoſceret: perceptisq; ab eo ſumptibus, & haſta Goliæ, ad quos ire uolebat, ab eo fuiſſe deductum. Tunc uocans ſacerdotem, & cunctam eius generationem Saul, ait: Quid mali paſſus à me, ſeruum inutilem Ieſſe filiũ ſuſcepiſti, eicq; ſumptus dediſti, & arma, quum mei regni nimius inimicus exiſtat? Cur etiam futurorũ ei reſponſa præbuiſti? Non enim te latuit, quod me fugeret, & odio meam domum haberet. Sacerdos autem quæ facta fuerant, non negauit: ſed eum fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt: nec ſe Dauid præſtitiſſe, ſed regi, dicens: Nõ enim eum, inquit, nouimus tuum inimicũ, ſed fidelem ſocium, & præcipuũ ſeruum & millenarium: & quod horum maius eſt, generum pariter & cognatũ, & hæc nõ inimicis hominibus præſtiti, ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei, non modo ſolum, ſed ſæpius. Dicente nanq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum, ſi ei quibus egebat, minime præbuiſſem, non illi putarer, ſed

1. Reg. 22

ſed potius tibi reſiſtere. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audiſti, meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nanq; & regis genero & millenario hæc impendi, non hoſti. Hæc dicens ſacerdos nequaquam ſatisfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore, neq; ueram confeſſionem credens, iuſſit armatis circumſtantibus, ut eum cum ſua cognatione perimerent. Quumq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem, ſed diuinitatem formidarent potius quàm regi parere uellent, tunc Syro Doech rex ſacerdotis imperauit interitum. Qui ſumens ſuæ militiæ ſimiles, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quaſi trecentiquinq;. Quo facto, miſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotum Nobe, & omnes occidit: non mulieri, non infanti, non alij pepercit ætati, eamq; ſuccendit. Vnde filius unus Achimelech tantūmodo, Abiathar nomine, liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt, ſicut deus ſacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorū filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porrò Saul rex crudele ſic opus efficiens, & totam generationem ſacerdotalem interimens, & neq; infantibus miſericordiam, nec ſenibus reuerentiam habens: ſed & ciuitatem diſperdens, quam patriam ſacerdotum, prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & ſolam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoſcere, & humano modo conſiderare, quod donec fuerint aliqui ſimplites & humiles, nec fuerint abuſi natura, nec uoluntatē ſuam implere præſumpſerint, manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſtitiam, & circa eam omnem ſtudent habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita, præſens eſt: & non ſolum opera, ſed etiam mentes unde procedunt hæc antequam fiant, aperte conſiderat. Quum uero ad poteſtatem ueniunt, & ſuperbię cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in ſcena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, ſuſcipiunt audaciam, ſuperbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum præcipue pietatem iuſtitiamq; deſpexerint, & in omnibus quæ cogitant aut agunt, ſibimet arrogauerint, tunc quaſi non uideat eos deus, aut certe poteſtatem eorum non habeat, peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, reſpuunt. quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo, ſed eos qui pertulerunt multas laborum miſerias, exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his conflant: deducentesq; eos ad mediū, non ſolum adeptos honores eis auferunt, ſed per calumniam etiam uita eos priuare nituntur: puniuntq; non propter opera digna ſupplicio, ſed derogationibus & accuſationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos oportet hæc pati, ſed in quibus iniuſte nituntur ulciſci. Hoc igitur nobis Saul filius Cis, qui primitus poſt illam optimam ducum rem publicam regnauit in Iſrael, manifeſtum eſſe monſtrauit, occidens trecentos ſacerdotes atq; prophetas, per ſuſpicionem quam habuit in Achimelech, deijciens etiam eorum ciuitatē, & ſtudens quodammodo deum ſacerdotibus prophetisq; priuare, dum tantos ſimul occideret, ut neq; patriam eorum manere permitteret poſt illos, ut potuiſſet aliquis oboriri. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui ſolus fuerat de ſacerdotibus à Saul interfectis ereptus, fugiēs ad Dauid, ærumnam ſuorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens Doech ſuſpicatum fuiſſe, quod ſacerdotē regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis autorē:

& poſce

& poſcebat,ut apud eum de cætero commanetet, tanquam qui in alio loco latere
1.Reg.23 non poſſet.Eo ſiquidem tempore audiens Dauid Palæſtinos Ceilanorum prouin
ciam deuaſtare,conſuluit deum per prophetam,ſi eum pugnare præciperet. Quo
dicente,quod diuinitas uictoriam promiſiſſet, cum ſuis ſocijs Palæſtinos hoſtes in
uaſit,multamq; eorum cædem fecit,& prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos eſſet,
donec areas ſuas,fructusq; ſine timore colligerent, regi Saul nuciatum eſt, quod
apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus, apud quos geſtum eſt,
cælari non potuit:ſed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regẽ uſq;
delata eſt. Gauiſus eſt Saul,quum audiſſet Dauid in Ceila cõmorari,dicens,deum
illum eius manibus tradidiſſe,quando coactus ſit uenire in ciuitatem, muros & por
tas & ſeras habentem:iuſſitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter cõuenirent:
& obſidentes eam,capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; ſentiens Dauid,&
agnoſcens à deo,quomodo eum forent Saul trahituri Ceilitę,ſumens quadringen
tos qui cum eo erant,de ciuitate profectus eſt in deſertum Gedon. Et rex quidem
quum audiſſet eum fugiſſe de Ceila,ab eius perſecutione ceſſauit. Dauid autem ſur
gens exinde,uenit in quendam locum Ziphin,qui uocatur Noua: ubi Ionathas fi
lius Saul ueniens ad eum,& oſculatus,ſecutum eum eſſe,dixit, & ſpem bonam ha
bere futurorum:nec præſentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus
foret, & habitutus ſub ſe Hebræorum omnium poteſtatem:& quoniam gratiora
eſſent, quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iureiurando celebrato in
ter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidei:& deum uocans teſtem Ionathas,
maledixit ſibi,ſi tranſcenderet conſtitutum,& in contraria mutaretur. Tunc Dauid
ibidem relinquens,paululum à timore & ſolicitudine releuatum, ad Saul ipſe reuer
Zipbei pro- ſus eſt. Ziphæi uero uolentes gratiam præſtare Saul,indicauerunt ei, apud ſe com
dunt Dauid morari Dauid:promiſeruntq;,ut ſi ueniret,illum ei contraderent,quod ſcilicet dum
angustias Ziphæotum apprehẽdiſſet, non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos lau
dauit rex,& gratias egit indicantibus inimicum: eisq; pollicitus eſt, non tarde eo
rum ſe compenſare deuotionem:miſitq; qui quærerent Dauid,& deſertum omne
perſcrutarentur,dicens etiam ſe continuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fue
rant pro inueſtigando & capiendo Dauid, præcedebant regem, ſtudentes fauore
ſuo non ſolum nunciare inimicum,ſed etiam manifeſtatum,in regia poteſtate con
tradere.Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt, qui quum nihil
mali ſuſtinere potuiſſent,ſi non hunc indicaſſent Saul: propter blandimenta regia,
uirum religioſum, & ad mortem iniuſte quæſitum, & qui latere poterat, prodide
runt,& ſe eum tradere promiſerunt. Cognoſcẽs autem Dauid malitiam Ziphæo
rum,& regis inuaſionem,anguſtias quidem illius regionis dereliquit: fugit autẽ ad
petram maximam, in deſerto Maon conſtitutam. Quumq; Saul cum ibi perſe
queretur, cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtijs diſceſſiſſe, quaſi ad aliam pe
træ partem.Et quum Saul ex alia parte conſiſteret, ut eum penè iam capere potu
iſſet,audiens Palæſtinos Hebræorum regionem ualde uaſtare,à Dauid perſecutio
ne diſceſſit:& contra eos qui naturaliter hoſtes erant, dimicandum magis neceſſa
rium iudicauit,quàm inimicum proprium perſequendo,uaſtationem ſuæ terræ de
ſpicere, Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo,uenit in anguſtias En
gaddi. Quum uero Saul expuliſſet alienigenas,uenerunt qui nunciarent ei, Dauid
1.Reg.24 in Engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatorum uirorum, abiit

ſuper

ſuper eum: & quum non eſſet procul à locis illis, uidit circa iter ſpeluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertam, in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi neceſsitate urgeretur, ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum uidiſſet quidã hominum Dauid, & dixiſſet de eius inimico tempus à deo datum, & ſuaderet, ut ultionis cauſa Saul caput abſcinderet, quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur, ſurgens Dauid, abſcidit quidem ſummitatem ueſtis ſolummodo, qua Saul erat indutus, & repente pœnitentia tactus, ait, non eſſe iuſtum ut ſuum occideret dominum, & qui ſcilicet à deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iſte, inquit, circa nos malignus exiſtat, me tamen erga eum non decet eſſe talem. Quumq; Saul de ſpeluca fuiſſet egreſſus, accedens Dauid, exclamauit à longe, petẽs ut Saul audiret. Conuerſo autem rege, adorauit eum ſecundum morem, proſtratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accõmodantem, illis credere, & in ſuſpicione diligentes te uiros habere, ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio nanq; multorum eſt, deuotionis uero clara probatio actuum ueritate conſiſtit: & ſermo quidem cuiuslibet in utroq; habet ſimilitudinem ueritatis & falſitatis: opera uero nudum habent ueritatis intuitum. Conſidera igitur ex iſtis, qualis ego circa te tuamq; ſim domũ, & quod mihi oportet credi, & non accuſantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo concepi, neq; facere potui. Cur apponis perſequi animam meam, & nihil die noctuq; aliud cogitare, niſi animæ meæ interitum, quam iniuſte perſequeris? Quomodo enim non falſam opinionem de me ſumpſiſti, quaſi occidere te uoluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiſcens, & inimicum tuum credens, hominem qui poteſtatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc uſus eſt oportuno? Quod ſi contra me tibi idem licuiſſet, nequaquam ſic abiens præteriſſes. Quando enim tuæ ueſtis incidi partem, potui etiã caput auferre. Et oſtendens pannum ueſtis eius, rei fidem exhibuit. Et ego, inquit, à iuſta ultione me retinui, tu uero iniuſtum contra me habere odium non uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriuſq; noſtrum arguat uoluntatem. Saul autem ſuam uitam inopinabiliter admiratus fuiſſe ſeruatam, & humilitatem iuuenis ac naturam eius obſtupeſcens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc feciſſet, reſpondit cum gemitu Saul, illum potius eſſe iuſtum: Tu, inquit, cauſa bonorum mihi fuiſti, ego uero tibi calamitatum, & oſtendiſti hodie priſcorum te habere iuſtitiam. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprehenſos, ſaluandos eſſe duxerit? Confido nanq; quod deus regnum tibi conſeruet, & omnium Hebræorum te poteſtas expectat: ſed da mihi iuriſiurandi fidem, ne meum genus extermines: neq; habens malorũ memoriam, ſtudeas meum germen eradicare: ſed ut meam domum ſerues & ſalues. Iurante uero Dauid quod popoſcerat, Saul quidem ad propriũ reuerſus eſt imperium. Dauid autem cum ſuis aſcendit in anguſtias Maſpha. Hoc itaq; tempore & Samuel propheta defunctus eſt, uir qui nõ fortuitum honorem apud Hebræos habuerat: cuius uirtus etiam apparuit in hoc opere, quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa ſepulturam eius atq; ſolennium largitatẽ, ſtudium magnum competenter exhibuit. Sepelierunt autẽ eum in patria ſua in Ramatha: multisq; eum fleuere diebus, non communiter hoc facientes, uelut extranei mortem, ſed tanquam proprium ſinguli quiq; lugentes. Fuit enim uir iuſtus, & natura benignus

1. Reg. 25

Samuel propheta uir ſanctus defungitur uita

benignus,& propterea magis amicus deo: qui præfuit populo ſolus poſt mortem quidem ſacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uero rege annis decem & octo.

De nabal uiro ſtulto & crudeli

Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finem. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon,diues & pecora multa poſsidens: trium nanque milium ouium gregem habebat in paſcuis,& mille capratum.Has ergo Dauid illæſas & ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit:ut neq; deſiderio, neq; egeſtate, neq; pro loco deſerto ubi potuiſſent latere,aliquis eas uexare præſumeret:ſuper hæc autem illud ſeruandum dicens, ut nihil iniuſtum fieret,& aliena tangere peſsimum iudicarent, neque deum offenderent.Hæc autē docebat eos,homini bono præſtare ſe credens,& dignum eum eſſe beneficium huiuſmodi promereri.Erat enim illi nomen Nabal, uir durus & ſtudijs malignisſimus,habens uitam deteſtabilem,cui erat uxor bona, ſimul & caſta,& ſpecie nimis eximia. Igitur ad hunc Nabal,tempore quo tondebat oues, miſit Dauid uiros decem, ut eum ſalutarent: & optabat ut hoc multis annis efficeret, & quod eſſet ſibi poſsibile, ab eo præberi popoſcit: cognoſcens ſcilicet à ſuis paſtoribus,quod nihil eis aliquando nocuerint, ſed etiam cuſtodes eorum gregumq; fuerint, dum multo tēpore in deſerto patiter habitaſſent, & quod nō eum pœniteret,ſi quid Dauid ſua largitate præberet.Nabal autem his qui miſsi fuerant inhumane nimis & dure reſpondit.Dum enim interrogaſſet eos,quis eſſet Dauid, & illi reſpondiſſent,filium Ieſſe,ait:Nunc uideo, quia ualde in ſemetipſis ſuperbiūt fugitiui, & gloriantur ſuos dominos relinquētes. Quod dum fuiſſet Dauid renunciatum,iratus eſt: & quadringentos quidem armatos ſequi ſe præcipiens,ducentis pro rerum cuſtodia derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domū ſe & omnem poſſeſsionem eius exterminare: non ſolum enim ob hoc iratus eſt Dauid, quia uideretur ingratus, & nihil dediſſet eis qui multā benignitatem circa eum habuerant: ſed etiā quia blaſphemaſſet, & maledixiſſet,à quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus cuſtos ouium Nabal, dominæ quidem ſuæ, illius uero coniugi dixit, quod miſerit Dauid ad utrum eius, & nō ſolum nec aliquid uellet eum percipere,ſed etiam iniurias,& peſsimas in eum dixerit blaſphemias: dum omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus,affirmans hoc in malum domini ſui,& ipſius profuturum. Quo dicto,Abigail,uxor Nabal,eijciens aſinos,& onerans eos cunctis muneribus,nihilq; marito dicens,ſciēs quod per ebrietatem ipſe ſenſu careret, profecta eſt ad Dauid. Cui deſcendenti montis anguſtias,Dauid occurrit,cum quadringentis uiris ueniens ſuper Nabal. Quem quum uidiſſet mulier,de aſina exiluit:& proſtrata in faciem,adorauit:ſupplicans,ut nequaquam Nabal uerba reſpiceret, qui utiq; Nabal recte uocaretur: quod nomen dementem lingua ſignificat Hebræa. Satisfaciebat autem, dicens, non ſe eos uidiſſe qui ab eo miſsi fuerant,& debere ſe ueniam promereri: utq; magis ageret ipſe deo gratias, qui eum à ſanguinis humani pollutione prohibuit,exorabat. Nam quum tu,inquit,benignus ſis,ille iudicat in malignis.Quæ enim Nabal,inquit, mala ſuſtineat,ſuper capita inimicorum tuorum eueniant. Eſto mihi propitius quidem & iudica me dignam, per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atque furorem, quem ſuper maritum meum & eius habuiſti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum ſis placidus, atq; clemens dominus:& quod maius eſt,regnaturus.Suſceptis autem muneribus,ille ait:O mulier,propitius te hodie ad nos deus adduxit. Non enim futurum uideras diem, quum iam iuraſſem, domū Nabal hac nocte diſperdere

dere, ut nullus ueſtrum penitus remaneret: quum utiq; ſit uir ille ingratus, & calli-
dus circa me & ſocios meos: nunc autem præueniſti, & meum, curante deo, muta-
ſti furorem. Et Nabal quidem, licet modo propter te relinquatur inultus, non ta-
men effugiet pœnas: ſed alia cauſa quę eum competit, eueniet ei. Hæc dicens, dimit
tit mulierem. Illa autem domum reuerſa eſt: & inueniens uirum cum multis epulan
tem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant, indica-
uit. Cui altera die cuncta ſignificans, ſic eum triſtem reddidit, ut ad ſolutionē mem
brorum, & penè ad mortem uſq; deduceretur, & non amplius quàm decem dies
poſtea uiuens Nabal, defunctus eſt. Dauid autem audiens mortem eius, ultum ſe *Nabal mo-*
quidem à deo dixit: Nabal uero propria malignitate defunctū, deo dediſſe illum *ritur*
pœnas, ſeq; ſeruaſſe ab eius ſanguine, mundam habentem dextram. Tunc etiam
agnouit, eo quod maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines deſpiciatur
à deo, qui dat quidem bonis ſimilia, malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens *Dauid Abiga*
ad eius uxorem, petijt, quo eam ſibimet copularet. Illa uero his qui miſsi fuerant, *il ducit uxorē*
dicens, ſe non dignam fore, ut illius uel pedes attingeret: cum omni tamen appara-
tu proprio uenit, eiq; coniuncta eſt: quæ ad hunc honorem uenire prometuit, tam
pro modo caſtitatis atq; iuſtitia, quàm pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autē Dauid
uxorem, quam primitus duxerat, de ciuitate Ebiſar. Michol autem Saul regis fili-
am, quæ fuit Dauid uxor, patet eius Phalti filio Lais coniunxit, qui erat de ciuita-
te Gallim. Quumq; hæc fuiſſent geſta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul,
indicauerunt ei, quia rurſus eſſet in eorū regione Dauid, & poſſent uolenti eum cō-
prehendere, ſua præbere ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum
egreſſus eſt. Quumq; ſuperueniſſet nox, caſtra poſuit in loco quodam, qui dicitur
Sicela. Audiens uero Dauid, contra ſe uenire Saul, miſsis exploratoribus, iuſsit ſi-
bimet nunciari, ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus, in Sicela eum
eſſe, ſurgens nocte, ita ut lateret ſuos, uenit ad caſtra Saul, ducens ſecum Abiſai,
natum ſororis ſuæ Saruiæ, & Achimelech Gethæum. Saul itaque dormiente, &
circa eum per circuitū armatis & Abner principe militiæ conſtitutis, Dauid ingreſ-
ſus caſtra eius, nec ipſe peremit eum, inueniens eius ſtratum & lanceam quæ erat fi
xa ad caput eius, nec Abiſai permiſit uolentē eum occidere, & in hoc uehementer
inſtantem: ſed dicens, ordinatum à deo regem occidere eſſe nimis iniquum, licet ille
ſit malus, uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum,
retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno, quod quum potuiſſet eum
interimere, ſe potius abſtinuerit, ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſi-
tum dormienti Saul, nullo ſentiente in exercitu, cunctisq; iacentibus, latenter egreſ-
ſus eſt: quum omnia facere potuiſſet, quæ & ipſum tempus offerret, & contra re-
gem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem, & in uerticem montis
aſcendens, unde potuiſſet audiri, clamans uoce magna militibus Saul, & Abner
principi militiæ, excitauit eos à ſomno. Hunc enim uocabat, & populum. Audiente
uero principe militiæ, & requirente, quis eum uocaſſet, Dauid ait: Ego ſum, filius
quidem Ieſſe, ueſter uero fugitiuus. Cur igitur quū ſis magnus, & apud regem ho
nore precipuus, corpus eius ita cuſtodis, ut ſomnus ſit tibi dulcior, quàm illius ſalu
tis affectus? Hæc quippe digna morte ſunt, atq; ſupplicio. Dudum enim ingreſſos
quoſdam in ueſtro exercitu ſuper regem, & ſuper uniuerſos alios, non agnouiſti.
Quære lanceam regis & urceū aquæ, & cognoſces quantum malum uos latuit in-

trinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem, & uidens, quod dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum, cuſtodibus negligentibus, nō occidit, ſed pepercit ei, quē iuſtè perimere potuiſſet, pro ſalute ſua gratias egit, & rogauit, ut confidens, nihilq; ab eo mali iam metuens, iret ad propria: affirmans credere ſe, quod nec ſemetipſum aliquis ita diligeret, ſicut Saul à Dauid amaretur, & accuſans ſeipſum, quod eum quidē qui illū cuſtodire poſſet, & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet, perſequeretur iniuſte, & tanto tempore hæſitantem de anima ſua degere in fuga compelleret, ab amicis & cognatis proprijs deſolatum: ipſe uero ab eo ſæpius liberatus, non quieſceret Saul, quin eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto, Dauid iuſsit, ut aliquis ueniēs reciperet lanceā & urceum aquæ, dicens: Deus utriuſq; noſtrum & uoluntatis, & actuum iudex ſit: qui nouit, quod etiam præſenti die, quū te occidere potuiſſem, tui miſertus, abſtinui. Et Saul quidem ſecundo Dauid manus effugiens, ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit
1. Reg. 27 ad Palæſtinos diſcedere, & illic habitare. Tunc cum ſexcentis, qui erant circa eum, uenit ad Achim regem Geth. Erat autem hæc una Palæſtinarū urbium. Quumq; eum rex ſuſcepiſſet cum uiris, & habitaculum præbuiſſet, habente eo ſimul duas uxores, Achinoen & Abigail, morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut aut mitteret ſuper eum, aut ipſe forſitan properaret, quum ſecundo penè tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuiſſet comprehendi. Porrò Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: ſed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locū aliquem in prouincia donaret, ubi cum ſuis degere potuiſſet: pudori eſſe dicens, ſi in ciuitate maneret, ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dile-

Sicelech datur Dauidi

xit, ut quum regnaſſet Dauid, eum ipſe & eius pueri quaſi propriam poſſeſsionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo commoratus eſt Dauid in Sicelech Palæſtinæ, fuit menſium quatuor, & uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens contra Palæſtinos, in uicina regione conſtitutos, Serritas & Amalechitas, eorū prouinciam deuaſtabat: multamq; prædam iumentorum & camelorum ſumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abſtinebat, metuēs ne eum indicarent ad regem: partem tamen prædæ ei dono mittebat. Quum uero requireret rex, quos uaſtaſſet, prædamq; tuliſſet, dicendo eos, qui ad auſtrum Iudæi conuerſantur, & in campeſtribus habitabant, ſe eſſe depopulatum, ſatisfecit regi. Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem, & ſeruus eius foret, donec apud eum conſiſteret.

Saul aduerſus Achim pugnaturus, conſuluit Pythoniſſam, mox fortiter pugnando uictus gladio incumbit. Cap. XIIII

1. Reg. 28 EOdem uero tempore Palæſtinis contra Iſraelitas pugnare uolentibus, & mittentibus ad omnes amicos, ut eis adeſſent in bello in Ceila, ubi cōgregati erāt exituri ſuper Hebræos: Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra Hebræos præberet. Illo uero gratiſsime promittente, & dicente inueniſſe tempus, in quo beneficijs eius uicem rependeret, & ſuſceptionis eius munus exolueret, promiſit rex cuſtodem corporis poſt uictoriā, & belli certamina eum ſe eſſe facturū, honoris & fidei promiſsione ſtudēs uoluntatē eius augere. Saul itaq; rex Hebræorum, omnes diuinos & uentriloquos, & omnem huiuſmodi artem de

ſua expu

ſua expulerat regione, abſq; prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præſentes, & iuxta Sunam ciuitatem in campo poſitã, caſtra fixiſſe, ad eos cum omni exercitu ſuo profectus eſt. Quumq; ueniſſet ante montem quendam nomine Gelboe, & uidiſſet è diuerſo hoſtium multitudinem, timore fortuito conturbatus eſt, dum eſſet eorũ exercitus potior & multo melior, deumq; cõſuluit per prophetas, ut ei de prælio & eius fine prædicerent. Deo autem non reſpondente, Saul magis expauit, & animo corruit, malum ſibi aperte imminere proſpiciens, quũ utiq; deum arbitraretur præſentem ſibi nõ eſſe: iuſſitq; ſibi quæri mulierem uentriloquam, habentem ſpiritum, & uocantem animas defunctorũ: ut uel ita agnoſceret, ſi in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorũ, euocando mortuorum animas, per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Quumq; fuiſſet à quodã famulo ei nunciatũ, eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor, latens omnem exercitum, exutus ueſte regali, & aſſumens duos famulos, quos nouerat fideliſſimos, uenit in Endor ad mulierem, rogauitq; eam ut diuinaret, & animam ſuſcitaret, cuius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante, & dicente ſe regem non poſſe ſpernere, qui genus hoc diuinantiũ expuliſſet: ſed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuiſſet læſus, ei pararet inſidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, ſe nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando ſatisfeciſſet, non eam debere metuere, iuſſit ut ei animã Samuelis euocaret. illa uero neſciens quis Samuel eſſet eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuiſſet, uidens mulier uirum ſanctum & deo docibilem, conturbata eſt, & tunc eius faciem obſtupeſcens: Nónne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo cõſtente, & perturbationem eius requirente, ait uidiſſe ſe uirum ſenem forma ſimilem deo: eoq; iubente ut imaginem & formam & ſtatum eius quem uiderat, explanaret, ſignificauit ſe ſenem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio uidiſſe circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuelem eſſe, & procidens in terram, ſaluta- *Samuelis umbra Saul loquitur*
uit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente, cur eam cõmouiſſet, Saul ingemiſcebat neceſsitatem incumbere, & hoſtes ſibi grauiter imminere, & eſſe in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum, à deo utiq; derelictum, & neque reſponſum promereri, neque per prophetas, neque per ſomnia: & propterea, inquit, ad te qui mihi ſemper proſpexiſti, confugi. Samuel autem uidens eum fini uitæ iam proximum, ait: Superflue à me aliquid uis agnoſcere, quum à deo ſis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, & in bello uicturũ: tu uero tuusq; principatus cum uita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, & eius nequaquam mandata ſeruaueris, ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdendum & populum inimicis, & te cum filijs die craſtino in bello cadentes, mecum eſſe manſuros. Hæc audiens Saul, triſticia faciente, loquendi amiſit officium, & proſtratus in terram tam propter dolorem qui ei indicatus fuerat, quàm propter abſtinentiam (non enim præcedenti die aut nocte cibum ſumpſerat) nõ facile ualebat aſſurgere. Quum autem ſurgeret, uix recipiens ſpiritum, coegit illum mulier ut guſtaret, hoc munus ab eo petens ſibimet repenſari pro diuinatione, quã ſui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit, tamen poſtulata cõceſſerit: pro quibus rogaret, ut appoſita menſa, cibũ ſumeret, quatenus recepta uirtute, ad caſtra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auerſaretur in anguſtia conſtitutus, compulit & perſuaſit ei, & habens

unum uitulum manſuetũ,& à ſe domi nutritũ,in quo ſolo requieſcebat, eũ occidit: & carnibus præparatis,ei ut comederet eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto,Saul non ſtanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt aũt laudare mulieris largitatem,quod licet eius ars à rege fuiſſet exerceri prohibita, tamẽ dum adueniſſent in domũ eius, quos nunq; uiderat prius, non habuit mali memoriã,uituperando eũ qui eius prohibuerat diſciplinã:nec auerſata eſt peregrinũ, & cuius cõſuetudinem non habuit: ſed condoluit,& conſolata eſt eum,dum cognouit regem:& circa quẽ animo potuerat nimis ingrata cõſiſtere,eum potius ut comederet,inuitabat, & quod ei ſolũmodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, non aliquã retributionem eius expectans,nec munus aliquod accipiens: quippe quem proxime moriturum cognouerat:quum plerunq; natura ſit hominũ,boni aliquid aut repenſaturis beneficiũ exhibere: uel à quibus ſe aliquid credunt accipere, his mutuare. Bonum eſt ergo illam imitari mulierẽ,& bene facere cunctis egentibus,& nihil arbitrari melius eſſe ,nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium,& largitorem bonorum ſemper habeamus. Igitur de illa muliere hoc dixiſſe ſufficiat, Sermonem uero nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis omnibus congruũ, ex quo prouocẽtur uniuerſi uirtutem ſectari, & æternæ gloriæ decus appetere: ſed & qui ſapientibus, regibus & principibus multum deſiderium,& ſtudium rerum bonarum adijciat,& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat, & cuncta quæ uidentur grauia, doceat eſſe contemnenda. Habeo nanq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem. Hic enim,quum iam futura noſſet,& mortem ſibi imminere, propheta prædicente,cognoſceret,non fugit, nec amore uitæ ſuum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ contumeliam intulit dignitati: ſed potius cum omni domo ſemetipſum tradens ſimul & filijs,optimum iudicauit magis cum ipſis cadere,pro ſubiectis pugnando,& filios unà perire, licet boni ei fuiſſent, quàm eos in incerto relinquere, quaſi regni ſucceſsionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus, & caſtus, & fortiſsimus ſolus mihi eſſe uidetur,& ſi quis fuerit talis,aut fuit, & cunctorũ teſtimonio uirtutis adeptione digniſsimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcuntur ad bellum, & incolumes ſe redire confidunt,ſi quid geſſerint clarum, mihi non uidentur ſatis bene facere,qui eos uoluerint fortes appellare,quod & alibi in hiſtorijs & alijs cõſcriptionibus inuenitur, quamuis & illi ſint approbandi. Magnanimes autem & grandia præſumentes, & rerum terribilium ſoli cõtemptores, dicendi ſunt omnes qui Saul imitantur. Illi nanq; qui neſcientes quod in bello futurum eſt, nequaquam animo deficiunt,ſed in incertum ſemetipſos emittunt,licet aliquid grande faciant, non tamen ualde admirandi ſunt. Quum uero utile nihil uenturum animo cogitatur, ſed iam mors futura præſcitur, & ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui,& neq; terrentur,neq; pro mortis periculis obſtupeſcunt, huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul, oſtendẽs, quia cunctos deſiderãtes gloriæ palmam habere poſt mortẽ,talia conuenit adimplere,& maxime reges,quos propter cumulum principatus,non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos,ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima quidẽ de Saul & eius magnanimitate potui dicere,maximam mihi hoc argumento præbente materiam:ſed ne diu eius laudibus uidear inhærere,denuo ad ea reuertor,unde egreſſus eſſe cognoſcor. Paleſtinis igitur ſicut prædiximus,caſtrametãtibus, per ſingulas gentes & reges & ſatrapas exercitum

1.Reg.29

tum diſponentibus,ad ultimũ ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eũ Da uid cum ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Palæſtinorum qui cum Da uid in auxilium regis uenerant,uiderent inter eos Hebræos, percontabãtur à rege, qui nam eſſent. Qui dixit, Dauid eſſe,qui fugerat Saul dominũ ſuum:quem ad ſe uenientem,ipſe ſuſceperat,& nunc uelle ſibi eum beneficia rependere,& Saul interficere, & propterea in ſolatium ipſius aduenisſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Palæſtinorum, eo quod uirum inimicũ ad ſolatium adduxerit:eumq; remitti ſuadebant,ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret,habẽdo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei proſpicere,rémitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius.Adijciebant aũt:Nónne hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſſet rex Geth,utiliter hæc dicta cognoſcẽs,uocauit Dauid,& ait:Ego quidem quum ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad ſolatiũ meum adduxi:principibus autem non placet. Sed facto die, perge ad locum quem dedi tibi,& ibi meam cuſtodi prouinciã, ne quis hoſtiũ ad eam accedat:eſt enim & hoc amico pars magna ſolatij. Dauid itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Nam eo tempore quo egreſſus fuerat Dauid,ſolatiũ ferens Paleſtinis,gens Amalechitarum ingrediẽs Sicelech,fortiſsime ceperat eã:qua incenſa, multaq; præda ex ea & alijs Palæſtinorum regionibus ſumpta,diſceſſerant. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam,& omnia fuiſſe direpta:& duas uxores eius,& eorum qui cum eo erant unà cum filijs in captiuitatem direptas, continuo ſciſſa ueſte, flens & gemens cum ſocijs & amicis, ad hoc uſq; peruenit,ut etiã lachrymæ nimio eorum fletu deficerent.Sed & ipſe periculum paſſus eſt, ita ut à ſocijs dolentibus captiuitatem uxorum & filiorũ penè lapidaretur:ipſum enim ſolum huius rei principem, ipſum unuſquiſq; malorum dicebat autorem. Igitur à triſtitia releuatus, & mentem ſuam erigens,rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueſte ſacerdotali,conſuleret deum, & prophetaret, ſi perſequens Amalechitas,comprehenderet eos,& liberaret uxores ac filios:& ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur, conſurgens continuo, cum ſexcentis armatis perſequutus eſt hoſtes. Quumq; ueniſſet ad torrentem Beſor, inueniens quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem,fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deſerto ſine cibo permanſerat: primo cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens: requirebat,cuias eſſet,aut unde. Tunc ille quidẽ ſe genere ſignificauit Aegyptium, & propter infirmitatem à ſuo domino derelictum, eo quod non ualuerit ſequi:pariter etiam indicauit, ſe eſſe ex eis qui incendiſſent & diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas, apprehendit eos in terra iacentes:& alios quidem prandentes,alios iam ebrios & uino ſolutos. Quibus cum ſocijs uberrima præda fruentibus,irruens repente,eos late proſtrauit. Nudi nanque erant, & nihil huiuſmodi ſuſpicantes: ſed ad potum & epulas conuerſi, remiſsiores omnes erant. Et alij quidem adhuc menſis appoſitis apprehenſi, ſuper eas extincti ſunt,& ſanguis eorum cibo permixtus eſt:alios uero inuicem ſe ad pocula inuitantes,occidit,& multos etiam in ſoporem conuerſos extinxit. Quicunque uero occurrerunt, & armis induti ex aduerſo conſiſtere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes,uſq; ad ueſperam permanſerunt,ita ut Amalechitarum non remanerent

1.Reg.30

rent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus aſcendentes, uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hoſtes, ſed & uxores ſuas & ſociorum. Quumq; reuertentes, ueniſſent ad locum, ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi: reliquerant ad caſtra cuſtodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non cenſebant, qui ſecum non fuerant, ſed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quieſcere iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniuſtam dixit eſſe ſententiam, quum eſſent digni Deo præbente, ut & ulciſcerentur in hoſtibus, & omnem prædam cum his qui unà ad perſequendum egreſsi fuerant, ex æquo diuiderent, quando ad uaſorum cuſtodiam remanſerant: & ex illo lex iſta apud eos permanſit, ut tantum accipiant qui cuſtodiunt caſtra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech, omnibus in Iudæa amicis & neceſſarijs partem prædæ direxit. Et uaſtatio quidem Sicelech, & Amalechitarum huiuſmodi interitus fuit. Palæſtinis igitur dimicantibus, & pugna graui commiſſa, Palæſtini quidem uicerunt, & multos ſuorum hoſtium peremerunt. Saul autem rex Iſraelitarum, & eius filij fortiter decertantes, & utentes omni fiducia, tanquam gloria eorum in bona morte & in hoſtium dimicatione conſiſteret, nihilq; hoc precioſius eſſe iudicantes, omnium inimicorum cohortem contra ſe conuertentes, undique circundati pariter ſunt extincti, multos tamen Palæſtinorum forti dimicatione perimentes. Erant autem filij Saul, Ionatas, & Aminadab, & Melchis. His ergo cadentibus, Hebræorum populus conuerſus eſt in fugam: & turpitudo & confuſio facta eſt, & interitus ualde grauiſsimus, hoſtibus quippe ſuper eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus eſt. Quum eſſet hoſtium multitudine conſtipatus, Palæſtinis crebro ſuper eum iacula dirigentibus, omnes penè proſtrauit, paucis exinde fugientibus: ipſe uero clariſsime decertauit, qui uulnera in ſe multa gerens, ita ut nequaquam iam poſſet tolerare, nec ferre plagas, ſemetipſum quidem perimere erat inualidus: iuſsit autem armigero, ut eum gladio educto, perimeret, antequã uiuum eum comprehenderent hoſtes. Armigero uero non præſumente dominum ſuum occidere, ipſe gladium ſuũ educens, & in terram figens, irruit in mucronẽ, & quum nequiret ſibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra tranſiret, conuerſus & uidens quendam iuuenem, requiſiuit, quis eſſet. Quem quum cognouiſſet Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quum feciſſet, ſublato auto ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctũ, occidit & ſemetipſum: nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus, ſed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes autem Hebræi qui habitabant in conualle trans Iordanem, & qui in campeſtribus ciuitates habebãt, quod Saul cecidiſſet, & eius filij, & omnis cum eo perijſſet exercitus, relinquentes proprias ciuitates, ad loca munitiſsima fugerunt. Palæſtini uero inuenientes urbes derelictas atq; deſertas, habitauerunt in eis. Quumq; Palæſtini altera die ueniſſent hoſtes exuere, inuenerunt corpora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerunt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quorum arma quidem conſecrauerunt in Aſtaroth templo: corpora uero ſuſpenderunt ſuper murũ ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uero audiſſent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eo quod trucidaſſent Saul mortuum & eius filios Palæſtini, crudele iudicantes eum inſepultum deſpicere

Lex de ſpolijs & præda diuidenda

1. Reg. 31

Saul ſuo gladio interijt

cere, egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan, & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorum in optimo loco prouinciæ, quem Segehen appellant, & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaq; finem Saul, prophetante Samuel, habuit: quia obediens deo nō fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat, & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotum unà peremit urbem. Regnauit itaque Saul, Samuel uiuente, annis decem & octo: moriente aūt, alios duos, qui huiusmodi habita cōuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEPTIMVS

Dauid uni tribui primum rex præficitur, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellum inter Ioab & Abner & Isboseth: deq; Abner dolo à Ioab interfecto. Caput I

PRAEDICTVM itaq; prælium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ contra Palęstinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa ueste, & aspersо cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israelitarum pugna: quibus infelicem terminum proueniſſe dicebat, & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata, & regem pariter eorum Saul cum filijs interemptum: significabatq; uidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quoque regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnerum magnitudines non se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit, aurum brachiorum eius atque coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaque cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repente discrupit: deflens autem & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non solum finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cum dixisset ei, quod ipse sui accusator erat qui regem occiderat, & cognouisset quia de genere Amalechitarum esset, repente eum præcepit interimi. Conscripsit autē Dauid epitaphium, sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamentationes contineret, & laudes Saul & Ionathæ, quod etiam usq; ad meum permansit tempus. Cum uero hoc modo regi exhibuisset exequias, finito luctu per prophe

2. Reg. 1

De epitaphio Saul

1. Reg. 31

per prophetam consuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixisset daturum se ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus suis, & qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum constituerunt regem. Qui cum audisset quod Saul et eius filios sepelissent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, misit ad eos, laudans & approbans eorum uirtutem: et agens gratias pro studio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens, quod tribus Iuda eum constituisset in regē. Abner autem princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax & optimus ualde natura, cognoscens cecidisse regem & Ionatham et duos alios filios eius, ueniens ad castra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboseth, abripiens, regem super eos qui trans Iordanem erant & totius populi pariter ordinauit, præter tribū scilicet Iuda: statuitq; regnum eius in terra, quæ secundum patriā linguā uocatur Manalim, secundū Latinos aūt dicitur Castra. Abner aūt exinde promouit electum nimis exercitum, ut congrederetur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autem occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruiæ sororis eius de patre Asar natus: hic enim erat contra Abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiā fuerāt & sui fratres Abisai et Asahel, & omnes armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandum. Dicente uero Abner ad eum, uelle se probare quis eorum robustiorē haberet exercitum, conuenit inter utrosq; ut duodenos uiros pugnaturos emitterent: et procedentes inter medias acies, quæ ex utraq; parte locum facerent, ad certamen electi, eductis gladijs uiri Dauid, & tenentes capita hostium, eorū lumbos & latera suis gladijs perforarunt, donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiā reliquus est diruptus exercitus, & dimicatione fortissima procedente, Abner populus deuictus est: fugientesq; Ioab persequi nō cessabat, præcipiens armatis ut post eorum uestigia prosequerentur, & nequaquā occidendo deficerēt. Cuius etiam fratres decertauerunt promptissime, inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Asahel: qui tantam habuit gloriam in pedum uelocitate, ut non solum hominēs, sed etiā equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequebatur principem Abner recto gressu, in neutrā partem declinans. Cumq; respexisset Abner, & considerasset impetum sequentis, & dixisset, ut unius militis arma sumens ab eo quiesceret, & rursus ille nequaquā à suo conamine penitus abstineret: monente eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, & ante eius fratrē ulterius fiduciam non haberet, & uerba eius illo despiciente, fugiens post tergum lanceam coactus emisit, eumq; repente mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cū eo persequebantur Abner, cum uenissent ad locum ubi iacebat Asahel, mortuum circūstantes nequaquam persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abisai pertranseuntes cadauer illius, & maiorem iræ fomitem contra Abner habētes pro morte fratris, magna usi uelocitate usq; ad locū quendam nomine Mathon persecuti sunt Abner. Et cum sol occumberet, ascendens in quendam collem cum tribu Beniamin, expectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret & diceret ad Ioab, nō eum oportere uiros contribules tanto certamine persequi: sed etiam fratrem eius Asahel delinquisse, quia dum eum coinmoneret ut à persecutione eius recederet, nec acquiesceret, propterea percussus occubuisset: sapiēter uero faciens Ioab, & hæc uerba satisfactionem esse decernens, missa tuba reuocauit exercitum, & à uehementi persecu-

Bellū inter Ioab & Abner

Asahel perimitur

tione

tione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner aũt tota nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad castra ad Saul filium Isboseth. Altera uero die Ioab dinumerans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderãt autẽ de exercitu quidem Abner milites quasi trecenti & sexaginta: de Dauid uero decem nouẽ, & Asahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abisai in Bethlehem, & in monumẽto paterno sepelientes, ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permansit, proficientibus semper his qui Dauid erãt & amplius ad bella crescentibus: filij uero Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaq; tempore nati sunt Dauid filij numero sex, ex totidem mulieribus. Quorum senior quidem de Achinoe matre progenitus, appellatus est Ammon: secũdus uero de uxore Abigail nomine Celeb: tertius Absalom, qui natus est de Machamis filia Ptolemæi regis Gessur: quartum uero de muliere habuit Agith, quem uocauit Adoniam: quintum habuit filium Abiathar: sextum autem Iersan de Agla natum cognominauit. Cumq; intestina bella consisterent, & sæpius ad opera belli conuenirent utriusq; regis exercitus, Abner princeps militiæ exercitus Saul cum esset sapiens, & ualde à populo ueneraretur, ualde deuote egit, ut omnes cum Isboseth essent: qui etiã cum eo magna deuotione constricti, multo sic tempore permanserunt. Post hæc autẽ Abner in quodam crimine deprehensus, cuius causa fuit, quod cum Saul concubina concũberet, nomine Respha, filia Sebabeth, culpatus à rege est. Qui dolens & grauiter indignatus, quod non iustam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta instantia laboraret, interminatus est regnum se translaturum ad Dauid, & ostensurum, quia non sua fortitudine sapientiaq; regnaret Isboseth super eos qui erant ultra Iordanem, sed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut Dauid fidei iusiurandum acciperet, & eum socium & amicum haberet: promittens suasurũ se populo, ut à Saul filio recederet, & ipsum regem totius prouinciæ constitueret. Dauid autem quæ poscebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egisset: primumq; indicium fœderis hoc petijt, ut ei suam uxorem reduceret, quam magnis bellorum periculis cõparasset: quippe pro qua sexcenta capitã Palæstinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol sublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remisit Abner ad Dauid. In qua re etiã Isboseth cooperator fuit: scripserat enim & illi Dauid, ut uxorem suam reciperet iuste. Conuocãtis itaque senioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens: Sæpius quidem paratos ut ab Isboseth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem si uultis implere hoc permitto, sciens quia per Samuelem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quod Palæstinos ille uastaret, & subiectos illos efficeret. Hæc audientes seniores & principes, quod & Abner princeps militiæ uoluntatem cum sua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes consenserunt, ut Dauid regno se traderent. Cumq; ad talia conspirassent, conuocauit Abner primum Beniamin tribum: omnes enim ex ea custodes corporis Isboseth habebat, quibus etiam ista locutus est. Cumq; nullum uideret sibi resistere, sed magis ad omnia quæ uellet paratos ipsos haberet, sumens ex eis uiginti uenit ad Dauid, ut promissa iurisiurandi religione firmaret: fideliora nanque sunt quæ per nosipsos gerimus, quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: ut & uerba

2. Reg. 3

Filij Dauid

quæ cum

quæ cum eo haberet, principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe gereret indicaret. quem dum ſplendidiſsime ſuſcepiſſet, & per multos dies opulentis & precioſis conuiuijs refeciſſet, petijt ut dimiſſus ab eo, deduceret ad eũ populum, quo præſente atq; uidente, ei traderet principatũ. Cumq; Dauid dimiſiſſet Abner, adhuc eo ab Hebron non procul abeunte, uenit Ioab, qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoſcens quia ueniſſet ad regem Abner, & ante paululum dimiſſus eſſet fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in honore primi ordinis conſtitueret, ut haberet regni participem: & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus, ille certis proficeret temporibus, ipſe uero decreſceret, & militiæ amitteret principatum: uiam peſsimã & maligniſsimam cogitauit. & primo quidem tentauit, ut ei detraheret apud regẽ, monens ut ſe cuſtodiret, & promiſsiones non reſpiceret Abner quas faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperiũ, & quia pro fallacijs atq; dolo ueniſſet ad eum, & uellet ſpem & diſpenſationem regni eius cognoſcere, & ſic ad propria remeare. Cum uero his uerbis non potuiſſet perſuadere regi, nec eum uideret ex hac uia declinare, deteriorem ruinam rurſus agreſſus eſt. Et cum deliberaſſet, ut Abner interimeret, miſit qui ſequerentur eum, & comprehenſum ex Dauid præceptione nominis reuocarent: tanquam eſſet aliqua ei detecturus, quæ ipſo præſente uidebatur oblitus. Abner autẽ dum hæc audiſſet à nuncijs (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron ſtadijs quaſi uiginti) nihil metuens futurorũ reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portã, & ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & amicus (ſæpe enim ſe fingunt uere eſſe bonos, & malignæ ſuſpicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præſumunt) ſegregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in ſecreto ei locuturus, & in locum portæ deſertiorẽ ducto, cum eſſet ipſe ſolus, & Abiſai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidẽ hoc modo ab Ioab dolo peremptus eſt, pro morte quidem ſicut ipſe dicebat fratris Aſahel, quẽ perſequentem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamen ueritas habuit, pro metu proprij principatus & honoris, quem habere poterat apud regem. Ex his itaq; debet conſiderare quilibet, quanta & qualia præſumunt homines propter auaritiæ zelum, & principatus affectum, cum nulli cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus ut ea retineãt implicantur: tanquam non ſit æquale malum, adipiſci uelle tantummodo magnitudinis poteſtatem. Et dum aſſueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rurſus amittere, cum in retinendo potius excelſior ſit ærumna: & propterea crudeliora moliuntur, & præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt, cõmittere grauiora præſumunt. Sed de his quidem indicaſſe breuiter ſufficiat. Porrò Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauiſsime doluit, & coram omnibus teſtificatus eſt, tendens ad deum dextram ſuã, & clamans, quod non fuiſſet in Abner interitu conſentiens: nec eius mandato nec conſilio fuiſſet extinctus, & maledicta poſuit ualde grauiſsima contra illum qui Abner occiderat, & domum eius uniuerſam, & eos qui hoc egerant pœnis eſſe ſubiectos. Erat enim ſolicitus, nec contra fidem & iuſiurandum agere uideretur quod exhibuerat Abner. Præcepit autem deflere, & lugere, & lamentationes fieri ſuper uirũ, & eius corpus ſolennibus honorari exequijs. cum & ipſe ueſtem diſrumperet ingemiſcens, & ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit precedentes loculũ, ipſe lugens & deflens

Abner ab Ioab interimitur

& deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus: oſtendens deuotionem circa uiuos, & triſtitiam circa defunctos, & quod non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron ualde decenter, & conſcribens lamentationes, ſuper eius ſepulchrum ſtatuit: ſtans etiam ipſe primus ſuper monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare cõtradidit. Sic autem eum mors Abner afflixit, ut neq; cibum cogentibus amicis ſumeret, ſed iuraret nihil ſe guſtaturum uſq; ad ſolis occaſum. Hoc itaq; factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſsime ſuſceperunt, & Dauid cuſtodem fidei crediderunt, & quod omni dignitate, et rebus ſolennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut neglectæ ſepulturæ tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitiſsima regis natura lætabantur, unoquoq; credente talem futuram regis in ſe prouidentiã, qualem eum in Abner morte uidebãt. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriã habere uidebatur. Vnde factum eſt, ut nullus ſuſpicaretur Abner uoluntate eius occiſum. Locutusq; eſt & ad populum, quod ipſi quidem triſtitia non fortuita proueniſſet optimi uiri morte ſauciato, ſed nec parua detrimẽta fore Hebræis illius uirtute priuatis, qui eos conſilijs optimis, & uirtute manuum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus, inquit, cui cura eſt rerum omnium, non huius ſanguinem deſiderat indefenſum. Ego noui quod Ioab & Abiſai Saruiæ filijs nihil præualeo facere, cum ſint memetipſo potentiores: ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi preſumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus eſt.

Iſboſeth interfecto à ſuis, Dauid omnẽ principatũ Iſrael cõſequitur. Cap. II.

AVdiens autẽ mortem eius, Saul filius, Iſboſeth, non leuiter eſt afflictus, cum fuiſſet cognato priuatus, & qui ei cauſam regnãdi præbuerat: multumq; con doluit, & mortem Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum uixit: ſed à filijs Remmon, id eſt, Banaa & Recha paſſus inſidias, interemptus eſt. Iſti enim cum eſſent de genere Beniamin in priori ordine conſtituti, cogitauerunt, quod ſi perimerent Iſboſet, maxima dona à rege Dauid, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munus accipere mererentur: ſolumq; eum reperientes in meridie dormientem, & neq; præſentes eſſe cuſtodes, neq; puellam, quæ ianuas erat obſeruare ſolita, uigilantẽ: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporem eſſe conuerſam: ingreſſi domum, in qua Saul filius dormiebat, occiderunt eum: eiusq; caput abſcindentes, tota nocte iter egerunt, uelut fugientes eos quos læſerant, et feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia præbituri, ac per eum adepturi ſecuritatem, uenerunt in Hebron: oſtendentesq; Dauid caput Iſboſeth commendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperij. At ille non ſicut ſperabant, eorum ſcelere delectatus eſt, ſed ait: O peſsimi uiri, & ultionem repente ſuſcepturi, neſcitis quod ego interfectorẽ Saul peremi, qui eius mihi coronam auream deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet, ne Saul comprehenderent hoſtes. An certe mutatum me, et nequaquam eſſe huiuſmodi credidiſtis, ſed quaſi lætarer cum malignis hominibus, & munus crederem peſsimas actiones interfectorum proprij domini, & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtum, qui nihil operatus eſt mali, & uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit? Quapropter illi quidem nunc dabitis pœnas: à me uero excipietis digna ſupplicia, qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriam meam fœdare

2. Reg. 4

Iſboſet occiditur

potuistis, & ut me talia uelle credaretis. Cumq; dixisset hæc, omni eos tormento puniri iussit: caput uero Isbosceth in tumulo Abner honore maximo sepeliuit. His igitur finitis uenerunt omnes maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij & duces eorum, tradideruntq; semetipsos, deuotionem quam adhuc ui uente Saul habuerant, recordantes pariter & honorem, quem eis dum esset millenarius præbuisset, necnon & quomodo per Samuelem prophetam à deo rex fuerat ordinatus, & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione contra Palæstinos habita, deus liberari concesserit. Ille uero hunc fauorem grate suscipiens, rogauit, ut in hac uoluntate persisterẽt, nec eos huius rei causa pœniteret. His ergo conuiuijs opulentissime saginatis, misit ut omnem populum undique conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem Iuda quasi sex milia octingenti, ferentes arma & scuta & lanceas: isti nanque Saul filio ministrabant: quibus prætermissis, tribus Iuda regem fecit Dauid: Ex tribu autem Simeon septem milia centum: Ex tribu Leui, quatuor milia sexcenti, habentes principem Iodam: cum quibus erat princeps sacerdotum Sadoch cum uiginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem Beniamin, armati quatuor milia: Hæc autem tribus adhuc sustinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti, potentissimi, & summo robore præcellentes: De dimidia uero tribu Manasse, decem & octo milia: De tribu autem Isachar, ducenti quidem prænoscentes futura, armati uero uiginti milia: De tribu autem Zabulon, armati electi, quinquaginta milia: Hæc enim tribus sola ad Dauid tota conuenit. Isti siquidem eadem arma habuerant quæ & tribus Gad: Ex tribu autem Neptalim, uiri insignes & principes mille, armis utentes, scuto simul & lancea: quos sequebatur tribus sua, quæ numero comprehendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uiginti septem milia quingenti: Ex tribu Aser, quadraginta milia: E duabus autem tribubus & media Manasse, quæ trans Iordanem habitabant, armati scutis & lanceis & cassidibus & loricis & gladijs, centum uiginti milia, sed & reliquæ tribus gladijs utebantur. Hæc itaq; multitudo congregata est ad Dauid in Hebron, cum multo apparatu panis & uini, & omnium quæ ad cibum pertinere noscuntur, & uno decreto Dauid confirmauere imperium. Cumq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset, & in Hebron epulas habuisset, exurgens inde Dauid cum omnibus uenit in Hierosolymam. 2.Reg.5

Dauid expugnatis Iebuzæis, primus Hierosolymam nuncupat: decq; amicitia cum Hiram rege Tyri inita. Cap. III

IEbuzæis autem habitantibus ciuitatem, qui erant ex genere Chananæorum, & claudentibus eis portas: & cæcos aspectu, & claudos, omnesq; leprosos, ad derisionem regis constituentibus super murum, & dicentibus, quod prohiberent eum cæci ingredi ciuitatem, quæ tamen agebant despicientes eum pro maxima munitione murorum, iratus rex Hierosolymam obsidere cœpit: & multo studio & labore conati, ut eam caperet, quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinẽ demonstraret. Interminatus itaque rex & ipsis & alijs, si qui forte haberent aduersus eum resistendi conamen: inferiorem ciuitatem magna uirtute cepit. Cumq; adhuc arcem obtinere non posset, cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut quicunq; per subiectos colles in arcem conscenderet, eamq; caperet, principatum militiæ totius possideret. Cunctis itaq; 2.Reg.5

conscendere

conſcendere feſtinantibus,& nullo labore pro muneris repromiſſi retributione tar dantibus, Saruiæ filius Ioab præuenit uniuerſos, & aſcendens, in cacumine clama uit ad regem,exigens militiæ principatum.Expulſis itaq; rex de ſumma arce Iebu zæis, & reædificans ciuitatem, eam Hieroſolymam nuncupauit, & omni tempore in ea ſui habitauit imperij. Tempus autem quo ſuper tribum Iuda habuit princi patum in Hebron,fuerunt anni ſeptem,& menſes ſex. Cumq; regnum ſuum con ſtituiſſet Hieroſolymis, rebus potitus clarioribus utebatur,deo ſemper ei meliora prouidente, & gloriam eius latius ampliante. Inter hæc autem miſit ad eum Hira rex Tyri, & amicitias cum eo ſocietatemq; firmauit: miſitq; ei etiam dona, id eſt, ligna cedrina, & artifices uiros,fabros lignarios, & inſtructores, qui regiã domum in Hieroſolymis conſtruxerunt.Dauid autem ſuperiorem muniens ciuitatem, eiq; copulans arcem, unum undiq; corpus effecit, & cuncta muro circumdedit: ſuper opus autem murorum Ioab conſtituit. Primus itaque Dauid Iebuzæis expulſis hanc urbem Hieroſolymam nuncupauit.Nam ſub Abraham noſtro parente,So lyma uocabatur. Quidam uero dicunt, quod & Homerus poeta Hieroſolymam nuncupauit. Hieron uero Hebræa lingua munitio eſt. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Ieſus princeps Iſraelitarum contra Chananæos pugnauit, eisq; deui ctis terram eorum diuiſit Hebræis præter Hieroſolymam,unde non potuerũt He bræi Chananæos expellere,uſque dum eos Dauid obſediſſet, annorum quingen torum quindecim. Faciam uero memoriam cuiuſdam nomine Orpham,uiri qui dem inter Iebuzæos ualde locupletis,qui tamen in obſidione Hieroſolymorũ non fuerit interfectus à Dauid, propter fauorem quem habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium & ſtudium, quod etiam circa ipſum regem oſtendiſſe uide batur: quæ tamen poſt paululum opportunius declarabo. Accepit autem Dauid extra eas quas habuit,alias uxores & cõcubinas, & filios genuit numero undecim: quos etiam nominauit, Ammon,Ellum, Eban, Nathan,Salomonem,Iebar,Eliel, Falna,Ennaphim,Inas,Elifal:necnon & filiam Thamar:quorũ nouem quidem ex generoſis fœminis erant nati, duo uero quos ultimos nominauimus,de cõcubinis. Porrò Thamar conſanguinea fuit Abſalon.

Hieruſalem expugnatur

Hieroſolymã

Palæſtinis uictis arca de Cariathiarim Hieroſolymã deducitur. Cap. IIII

COgnoſcentes itaq; Palæſtini Dauid regem factum ab Hebræis,uenerunt ſu per eum in Hieroſolymam: & apprehendentes conuallem,quæ uocatur Gi gantum(eſt enim locus non procul ab urbe)illic caſtra poſuerunt.Rex aũt Iudæo rum, quoniam nihil abſq; propheta deiq; iuſsione faciebat, uolens eius uolunta tem agnoſcere, & uelut aſtipulatorẽ cum habere, præcepit ſacerdoti, ut quid deo placeret,& qualis terminus foret in hoc bello,eo cõſulto prædiceret.Quo prophe tante uictoriam, contra Palæſtinos eduxit exercitum,& habita pugnæ congreſsio ne:ipſe poſt tergũ irruens ſuper hoſtes, alios robore magnæ uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicum ueniſſe Palæſtinorum exercitũ ſuper He bræos,eo quod hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati,aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint, ſed cuncti ſciant omnem Syriam, & uniuerſam Phœni cen,& ſuper hæc alias multas & pugnaces gentes fuiſſe cũ eis hac dimicatione com munes.Cuius rei hoc maximum indicium fuit, quia cum ſæpius iam Palæſtini de uicti fuiſſent,& de ſuo exercitu multa milia iam perdidiſſent,ſine dubio cum maio ri ueniebant uirtute ſuper Hebræos. Denique & hoc prælio deuicti,denuo cum tri

2.Reg.5

plici manu ſuper Dauid uenerunt, & in eodem loco caſtra poſuerunt. Quo facto, rurſus Iſraelitarum rex cõſuluit deum de prælij huius euentu: prophetauitq; ſacerdos ut in ſylua quæ uocatur Planctus, retineret exercitum: erant autem non procul ab hoſtibus: & nec primitus ſe moueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento non flante mouerentur. Cum uero ſylua concuſſa fuiſſet, & tempus quod ei prædixerat deus aduenisſet, in nullo moratus egreſſus eſt, quaſi iam ad præparatam certamq; uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hoſtium ſuſtinere, ſed mox à prima congreſsione in fugam conuerſos, paſsim perſequendo proſtrauit: quos etiam perſecutus eſt uſque ad ciuitatem Gezerennam, quæ horũ ter-
2.Reg.7 minat regionem. Diripuit autem eorum caſtra, in quibus & multas diuitias comperit, & deos eorum ſimul exterminauit. Hoc igitur bello huiuſmodi qualitate finito, placuit Dauid, habito conſilio cum ſenioribus, & principibus, & millenarijs, ut ex omni prouincia, & ex omnibus tribubus cunctam pubertatem ad ſe faceret euocari: deinde ſacerdotes atque Leuitas, ut euntes in Cariathiarim, arcam dei exinde in Hieroſolymam deducerent, & culturam ei debitam exhiberent officijs & honoribus, quibus moris erat placari diuinitatem: quod ſi adhuc regnante Saul egiſſent, nihil mali poterant ſuſtinere. Igitur omni populo congregato, ſicuti tractauerant, uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Aminadab ſacerdotis, & imponentes ſuper uehiculum nouum, eam ducere fratres ſuos & filios cum bobus permiſerunt. Rex autẽ præcedebat arcam, & cum eo populus uniuerſus, hymnum dicentes deo, & totius prouinciæ modulatione canentes, cum uario ſono & percuſſione, & diuerſæ ſaltationis ingenio, necnon & pſalmis, & tubis ſimul & cymbalis arcam deduxerunt in Hieruſalem. Et cum ueniſſent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam, extendens ille manũ ſuam, & uolens eam retinere, cum ſacerdos non eſſet, quoniam eam contingere præſumpſit, extinctus eſt. Et rex quidem, & populus uniuerſus, eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus eſt Oza, conciſio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans, ne forte hoc pateretur ipſe, ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitatem, quod Oza pertulerat, qui eum quod ſolummodo manum ad eam protenderat, ita uidebat extinctum: arcam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem, ſed præcepit, ut in agro uiri iuſti cuiuſdam, nomine Obededom genere Leuitæ recondere-tur: quæ tribus menſibus ibi manſit, domumq; nimis Obededom amplificauit, cui deus per eam bona multa conceſsit. Audiens autem rex, quomodo hæc proueniſſent Obededom: & ex prioti paupertate & humilitate, opulentiæ magna ubertate polleret, ita ut zelum circa eum omnes inſpicientes haberent: ſecurus quod nihil pateretur mali, arcam ad ſua regalia deportauit. Quam ſacerdotes quidem deferebant, ſeptem uero chori quos rex conſtituerat præcedebant. Ipſe uero ludebat in cithara atq; plaudebat, ita ut etiam uxor eius Michol, Saul filia primi regis, uidens eum facientem talia deriſerit. Deferentes autem arcam poſuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacifi-cas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribus & uiris, & paruulis diſtribueret collyridam panis, & aſſaturam, & laganũ frixum, & partem immolationis. Cumq; populis huiuſmodi epulas præbuiſſet, dimiſit eos: ipſe uero domum propriam uenit. Cui dum aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus

dem rebus orauit deum, ut ei bona præberet, quæ ipse propitius conferre posset: culpauit uero illum, eo quod tantus rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui Dauid respondit, non se uereri facere, quę deo placerent, qui eum præposuisset utiq; patri eius & cæteris, & ludere sæpius & saltare, & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere. Hæc itaque Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit, iuncta uero ei, cui illam pater suus tradiderat ab Dauid abreptam, quinq; filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex bene quotidie dei uoluntate sua negotia promoueri, delin 2.Reg.7
quere se putauit, si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis, & optima constructione decoratis: arcam uero dei in tabernaculo despiceret cõmorari. Ob quam rem uoluit templum ædificare deo, sicuti prædixerat Moses. De quibus rebus cum locutus fuisset Nathan prophetæ, ad faciendum opus agressus est, tanquam deus ei in omnibus existeret cooperator. Et cum haberet iam præparatam ad fabricam templi materiam, illa nocte deus Nathan prophetã uisitauit in somnis, præcipiens ut Dauid diceret: quia uoluntatem quidem eius & desiderium approbaret, cum nullus primitus cogitasset ei templum ædificare: sed ipsi quidem habenti huiusmodi uoluntatem, non concedi construere templum, eo quod multis prælijs decertando hostium fuisset sanguine maculatus: post mortẽ uero eius longa senectute suscipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret successurus in regno. cui se ita prospicere sicut pater filio compromisit, & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum: ipsum uero si deliquerit languore & terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens à propheta Dauid, & lætus effectus in eo, quod suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret, & quia firmissime eius domus clarior foret, repente uenit ad arcam, & prostratus in faciem suã adorauit deum, & ex omnibus gratias egit, tam pro his quæ ipsi præstiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat, quàm pro eius nepotibus regno cõpromisso, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati cõtulerat. Hæc cum dixisset, & deum laudasset, abscessit.

Pugna quã habuit Dauid contra Palæstinos & Moabitas, & Adrazarũ regẽ, & Damascenos, atq; uictoria, & de amicitia inter ipsum & Thou regẽ. Ca. v

INtermisso siquidem paudo tempore, cogitauit ut bellum Palæstinis inferret, ne 2.Reg.8
ullam pigriciam aut desidiam generari suis rebus inspiceret, ut sicut ei prædixerat deus, subuersis hostibus, in pace de cętero relinqueret nepotibus suis impetum. Et cõuocato rursus exercitu, denuncians ut esset ad bellum paratus, cunctis rite dispositis surgens de Hierosolymis uenit ad Palæstinos. Quos dum bello uicisset, & multam prouinciã tenuisset, adiecissetq; terminis Hebræorũ, bellum conuertit ad Moabitas: & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando consumpsit, reliquos aũt captiuos accipiens, & annua tributa eis imponens, rursus contra Adrazarum, filium quidem Arachi, regem uero Sophenæ conuertit exercitum. de cuius acie habita congressione circa Euphratem fluuium, pedestrium quidem peremit quasi uiginti milia, equestrium uero quinq; milia: cepitq; currus eorum, quorũ plurimos incendit, centum tantummodo reseruauit. Audiens autem Damasci & Syriæ rex Adadus, quod Dauid expugnasset Adrazarum, tanquam amicus ad eius solatia cum maximo uenit exercitu, cum sicut sperabat ad obsessione liberatum sus-

& congreſſus denuo apud Euphratem contra Dauid, bello deuictus eſt. Ceciderunt autẽ ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quaſi uiginti milia uirorum, reliqui uero in fugam uerſi ſunt. Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto hiſtoriarum libro, ſic dicens: Poſt hæc autem tranſacto iam multo tempore, quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortiſsimus in Damaſco, & alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit: & habuit bellum cõtra Dauid Iudææ regem. Cumq; multis prælijs dimicaſſet, ad nouiſsimum circa Euphratem uictus eſt, qui tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui poſt illius mortem ſuſcipiebant ab alterutris & regnum & nomen, his uerbis: Illo ſiquidem moriente, eius nepotes uſq; ad decimã generationem regnauerunt: ſingulis quibuſq; à patre mox in ipſo principio accipientibus nomen, ſicut in Aegypto Ptolemæi: quorũ tertius ualde potens, & reparare uolens aui perditionem, bello illato Iudæis uaſtauit prouinciam, quæ modo Samaria nuncupatur. Non eſt autem hiſtoriographus à ueritate priuatus. Is eſt utiq; Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab apud Hebræos, de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcum, omnem reliquã Syriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit, & munitiones in prouincia uniuerſa cõſtituens, tributa q; eos cõferre decernẽs, reuerſus eſt: aureasq; pharetras, & arma diuerſa, quæ cuſtodes corporis Adadi gerebant, deo dicauit in Hieroſolymis: quæ poſtea Aegyptiorũ rex Suſſachus dum pugnaſſet contra eius nepotem Roboam, accepit: & multas alias ex Hieroſolymis ſecum diuitias ad propria deportauit. Hęc itaq; dum in locũ proprium uenerimus, ſingula quæq; narrabimus. Rex igitur Hebræorum deo ſibimet cooperante, & omnia bella ſubdente, etiã contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates caſtrametatus eſt: id eſt Baachan & Machon, quas capiens magna uirtute uaſtauit. Inuentumq; eſt in eis aurum multũ, necnon & argentum, inſuper & æs, quod auro melius eſſe dicebãt: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocabatur, effecit: & optimos cantharos, cum deo templum ædificaſſet. Cumq; rex Hemathenus audiſſet, Adrazar & eius exercitũ eſſe uaſtatum, metuens ne Dauid ſuper eum quoq; ueniret, amicitijs & fide eum uoluit obligare: miſitq; ad eum Adaram filium ſuum, egitq; gratias, quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utq; ſocietatem cum eo & amicitias faceret, exorauit. Cui etiam magna munera direxit, id eſt, uaſa antiqua operatiõe facta, aurea & argentea, ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cum Thou rege Hematheno, eiusq; dona ſuſcipiens, filium ipſius honore competenti utriuſque dimiſit: ea uero quæ ab illo fuerant deſtinata, & aurum aliud & argentum, quod de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis, ſecum portans, dicauit deo. Non autem ipſi ſolum modo dimicanti, & exercitũ producenti uictoriam contulit deus, ſed etiam miſit Abiſai fratrem Ioab cum magna manu in Idumæam, & per illum quoque uictoria ceſsit, Idumæorumq; decem & octo milia uiros Abiſai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in ſua ditione percipiens, tributa pro terra, & pro uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat autem uir naturaliter iuſtus, & iudiciorum contemplatione ueriſsimus. Principem uero totius exercitus habuit Ioab: ad conſcriptiones autem geſtorum Ioſaphat filium Achil. Inſtituit autem de domo Phinees principem ſacerdotum Abiathar, qui eius amicus erat: ſcribam uero fecit Saraiam: Banaiæ autem filio Iohoiadæ cuſtodum corporis præbuit principatũ. Seniores aũt filij eius circa corpo-

Nicolaus hiſtoricus

ris eius

tis eius custodiã erant. Recordatus aũt est etiam fœderis, & iurisiurandi, quod habuerat cum Ionatha filio Saul, & amicitiarũ atq; studij illius oblitus non est. Nam inter alias uirtutes memor etiam erat eorũ, qui ei præterito tempore beneficia præbuissent. Præcepit ergo requiri, si aliquis de Saul genere superesset, cui retributionis debitum pro Ionathę amicitijs repensaret. 2. Reg. 9 Et cum quidam fuisset adductus de domo Saul, qui potuisset scire, si quis adhuc ex genere illius supereſſet, interrogauit, si aliquẽ nosset uiuere de cognatione Ionathæ, ut pro beneficijs illius sua ei munera repensaret. Qui respondit relictum esse ei filium nomine Miphiboseth, uestigijs claudicantẽ. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuissent in bello cecidisse, *De Miphiboseth filio Ionathæ* à nutrice sua raptus, & ea fugiente lapsus ex eius humeris, gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset ubi uel apud quem nutriretur, misit ad Machir in ciuitatem Iodabar, apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit Miphiboseth ad regem, & prostratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iussit eum habere fiduciam, & sperare meliora: deditq; ei domum paternam, & omnem substantiam quam Saul auus eius possederat, fecitq; eum conuiuam suum: præcipiens ut nulla die ab eius mensa recederet. Cumq; puer adorasset, & retulisset gratias pro uerbis pariter & donis, uocauit Dauid Ziba dicens: paternam se domũ & omnem Saul substantiam Ionathæ filio condonasse. Illi uero præcepit, ut operaretur terram, & collectos redditus uniuersos in Hierosolymam deportaret, atq; quotidie ad mensam regis deduceretur puer, ipsumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboseth filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; constituente rege, Ziba famulus adorans, & cuncta se promittens facturum esse, discessit. Ionathæ uero filius in Hierosolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem & filium quem appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ, hunc honorem apud Dauid habuisse noscuntur.

Ammonitæ legatos Dauid cõtumelia afficiunt: decq; ultione eius. Cap. VI

ILlo itaq; tempore, Naas amico Dauid Ammonitarũ rege defuncto, ciq; in regnum filio succedente, misit Dauid ut eum consolaretur, mortem patris leuiter ferre monens: utq; amicitiæ quas cũ patre eius habuerat permanerent. 2. Reg. 10 Quod principes Ammonitarum mala uoluntate, & non secundum Dauid consilium suscepe-runt: & exacuerunt regem suum, dicentes exploratores misisse Dauid, qui eorum prouinciam & exercitum clementiæ occasione cognoscerent, & cauenda eorũ collo quia, suaseruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices Ammonitarum rex, legatos qui à Dauid missi fuerant, grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbæ eorum, & uestium medietatem abscindens, relaturos operibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem Israelitarum hæc cognoscens, indignatus est, & iniuriam factam sibi nequaquam despiciens, contra Ammonitarum regem parauit bellum, ut contumeliam quæ fuerat legatis suis imposita, regis periculo uindicaret. Porrò necessarij regis Ammonitarum & principes, uidentes quia fœdera dirupissent, & pœnas pro tali præsumptione luere deberent, semetipsos ad prælia præparabant. Tunc uero mittentes ad Syrum Mesopotamiæ regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebant autem isti reges pedestrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maacha, & quartũ nomine Istob. Sed & isti

habebant duodecim milia armatorum. Dauid autem non expauit, neq; horum solatium, neq; Ammonitarum exercitū: securus de deo, qui iuste contra eos erat pro huiusmodi iniuria pugnaturus. Et cum dedisset Ioab principi militiæ florem totius exercitus, misit eum contra illos ad prælium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens castra fixit. Hostibus igitur egredientibus, & aciem non simul, sed in duas partes disponentibus, quorū auxiliatorum quidem manus in campo Curico constituta esse uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus Hebræos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit, & fortissimos quidem uiros eligens, se opposuit Syro, & regibus qui cū eo erant: reliquā uero partem fratri suo Abisai tradidit, ut contra Ammonitarū aciem dimicaret: dicens, ut si uideret Syros sibi & præualere, & fortiores esse, acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum Ammonitæ opprimerent, ipse eum similiter adiuuaret. Cumq; inuitasset fratrem, atq; rogasset, ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuersa, & grauē uerecundiam metuēs decertaret: illum quidem cum Ammonitis pugnaturū dimisit, ipse autem Syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonitæ, metuentesq; Abisai & eius exercitum, non restiterunt, sed suos socios imitati sunt, & in ciuitatem repente fugerunt. Hostibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem claro triumpho in Hierosolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non persuasit Ammonitis ut bello quiescerent: neq; dum cognoscerent Dauid uictorē, à præliis abstinerent: sed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, eum ad solatiū conduxerunt, qui habebat quidem principē militiæ Sobachum, pedestrium uero octoginta milia, & equitum mille. Cognoscens autē rex Hebræorum rursus Ammonitas tantum exercitum congregasse, non iam aduersus eos per duces suos pugnare decreuit, sed ipse cum omni uirtute transiens Iordanem fluuium eis occurrit, & congressus in pugna uicit egregie, & interfecit milia pedestrium quadraginta, equitum uero usq; ad septingentos. Prostrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum, quo uulnere mortuus esse cognoscitur. Mesopotamitæ uero dum pugna fuisset hoc modo terminata, tradiderunt se Dauid, & dona miserunt ei. Et ille quidem saluus est reuersus in Hierosolymam. Cum autem uer inchoasset, misit Dauid principem militiæ Ioab, ut cum Ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiscens, omnem eorum depopulatus est regionem, & ipsos in metropoli Rabath clausos obsedit.

Industria Ioab contra hostes

De adulterio Dauid cum Bethsabeæ, & cæde Uriæ huius coniugis. Increpatio Nathan, & Salomonis natiuitas. Cap. VII

CONtigit igitur ea tempestate Dauid pessimū uitium, cum esset natura iustus atq; religiosus, & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad uesperam declinante, in superiora regalia solito more deambularet: uidit mulierculam specie ualde pulcherrimam, & cunctis fœminis præponendam in domo propria aqua frigida se lauantē, nomine Bethsabeæ. Cuius mulieris pulchritudine superatus, concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum uocari fecisset, cum ea concubuit. Quæ concipiens, misit ad regem, & ut excogitaret insinuauit, quatenus cōmissum scelus potuisset abscondi, nec secūdum leges patrias moretur adultera; Dauid aūt uirum eius nomine Uriā, qui erat Ioab armiger, de obsessione bellica fecit euocari. Quo ueniente de exercitu, hunc de obsessione requirebat. Illo

Dauid capitur amore Bethsabeæ

bat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire, tollens epulas de suo conui uio dedit ei: iussitq; ut pergens ad suam coniugẽ, in eius cubaret amplexibus. Vri/as autem hoc quidem non fecit, dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum comperisset rex, requisiuit cur post tantum tempus propriam non isset ad do mum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeant uo luntatem. Cui respondit, non esse iustum ut dum commilitones eius, & dux inter castra, & in hostium regione dormiret: ipse cum uxore propria requiescceret, & epu lis indulgeret. Et cum hæc dixisset rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam Vrias à rege, & ad ebrietatem usque perductus, inuitante eum studio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis, nullo desiderio concitatus uxoris. Quo facto rex nimio contristatus, scripsit Ioab, Vriam quasi in eo deliquerit præ cipiens puniendum. Significauit etiam ultionis modum, ne fieret ipse in suo scelere manifestus, dicens, ut in parte qua esset hostium grauis manus, & posset pugnan/do periculum sustinere ibi eum poneret, & cõmisso prælio iuberet cunctos ab eo recedere, ut solus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc scripsisset, & suo signa culo munisset, epistolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas susci/piens, & uoluntatem regis cognoscens, in loco ubi hostes nouerat fortiter immine/re, Vriam constituit. Deditq; ei quosdam militum optimorũ, secq; dixit omni uir/tute præbiturum solatia, si forte possent partem muri deijcere, & ad interna ciuita/tis intrare: quẽ petijt, ut cum esset miles ualde fortissimus, & haberet gloriã apud regem, & omnem exercitum, ad hoc non dedignaretur accedere, sed potius huius/modi res agere cõgauderet. Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promisisset, Ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit, ut eum solum facta hostium incursione defere/rent. Hebræis igitur ad ciuitatem accedentibus, Ammonitæ metuentes, ne in illo lo co, ubi Vrias constitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis ascenderent: eligen/tesq; fortissimos uiros, & repente portas aperientes, magno cursu & impetu ini/micos aggressi sunt. Quod dum uidissent, omnes qui erant cum Vria (sicut eis præ dixerat Ioab) recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; deserere, sustinuit hostes, & impetum eorum sua uiuacitate suscipiens, per/emit quidem non paucos. Circumdatus aũt & captus in medio uulneratus interijt: cum quo etiã quidam alij de socijs sunt extincti. His ita gestis, nuncios Ioab misit ad regem, præcipiens ut ei dicerent, quod studuisset quidem capere ciuitatem, sed cum accessisset ad murum, multis ibi cadentibus abscessisset, & siquidem irascere/tur, Vriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiẽte rege & grauiter ferente, & dicente eos incaute fecisse, ut ad murum urbis accederẽt, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum utique exemplum habe rent filij Gedeon Abimelech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet, uiolen/ter à sene muliere petra percussus probaretur extinctus, & cũ esset uir fortissimus, propter difficultatem rei turpiter sit peremptus, qua memoria oportuisset eos mu/ros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes, ut ea quæ geruntur in præ/lijs seu bene seu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imitanda sint, alia fugienda. Cumq; hæsitaret rex, & de casu bellico cogitaret, Vriæ morte à nuncijs indicata, repente ab indignatione cessauit: iussitq; ut reuertẽtes Ioab dicerẽt: huma num esse quod contigit, & bella huiusmodi semper habere naturã mutabilẽ, ut ali/quando

Literæ Vriæ

2. Reg. 12

quando quidem inimici ſuperiores ſint, aliquando uero ſubiecti: de cætero uero in oppreſsione prouidendū, ne denuo in aliquā partē delinquerēt, ſed uallis & diuerſis munitionibus obſiderent, & prævalentes ciuitatem omnino ſubuerterent, & habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuncius itaque Ioab ea quæ fuerant à rege dicta portabat. Vxor autem Vriæ Bethſabeæ mortem ſui uiri cognoſcens, multis cum diebus fleuit. Quieſcente uero triſtitia eius & lachrymis, mox eam rex accepit uxorem, & filius maſculus ex ea proceſsit. Quas nuptias deus nō libenter inſpexit, ſed iratus contra Dauid in ſomnis apparuit prophetæ Nathan, regem culpans in his quæ male commiſerat. Nathan autem cum eſſet uir urbanus & ſapiens, & cogitaret quia reges dum in iram incitantur, amplius eam quàm iuſtitiæ iura reſpiciunt: interminationes quidem dei tunc tacere decreuit, & alia uerba uiro utilia eloqui diſpoſuit, & dicens ei huiuſmodi cauſam, quid de ea ſentiret, manifeſtum ſibi fieri poſtulabat: Duo, inquit, uiri in una ciuitate degebant, quorum unus opulentus erat, & multos greges iumentorum, boumq; & ouium poſsidebat: alter pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quam cum ſuis filijs enutrierat, cum qua etiam cibis proprijs ueſcebatur, & quam non aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hoſpes ueniſſet ad diuitem, nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere, ut epulas amico præberet, ſed miſit ad agnam pauperis, & eam ſublatam, peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cōmouit regem, malignumq; pronunciauit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetraſſet, & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum, & ſuper hoc morte mulctandum. Nathan autem reſpondens, ait, ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet, qui opus malum ualde commiſerit: reuelauitq; ei, & aperte manifeſtauit iram dei, qui eum regem cunctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium multarum atque magnarum cōſtituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatq; ei coniuges, quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet, & impie conſpexiſſet uxorem, & uirum eius necandum hoſtibus tradidiſſet, ideo eum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias ſuſtinere: ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendum, & dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum, illud cunctis uidentibus ageretur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato, & ualde confuſo, & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe cōfeſſo (erat enim deicola uir, qui nihil omnino in ſua uita præter in caſu uxoris Vrię deliquerat) miſertus eſt deus: & reconciliatus ei, ſeruaturum ſe illius uitam, regnumq; pollicitus eſt, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fuerant male geſta. Cumq; hæc Nathan regi prophetaſſet, domum reuerſus eſt. Puerum uero q de uxore Vriæ fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet, & adhortantibus ſæpe famulis non comedit, ſed & ueſtibus atris indutus, atq; proſtratus in cilicio iacebat in pauimento, & deo pro ſalute pueri ſupplicabat, quia ualde eius matrem amabat. Septimo uero die puero moriente, non præſumebāt hoc regi famuli nunciare: cogitantes, quia ſi cognoſceret, & à cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret, tanq; in luctu mortui filij cōſtitutus, quippe cum eo languente talia prætriſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipue ſolent aliquid cælare uolentibus prouenire, intelligens mortuum puerū, & uocans unum de famulis, ac ueritatem audiens, repente ſurrexit & lauit ſe: & ſumens candi-

dam

dam ueſtem uenit ad tabernaculum dei,iuſsitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nihil horũ puero languente feciſſet, eo mortuo ſimul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent, aſſerens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet, omnia faciebat,credens per hæc placari diuinitatem:quo deficiente uita,triſtitia nihil prodeſſet. Quod cum dixiſſet, regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem Bethſabeæ. Quæ concipiens maſculum filiũ procreauit, quem iubente Nathan propheta Salomonem appellauit. Porrò Ioab Ammonitas obſeſsione fortiter affligebat,aquam eis auferens,& rerum cæterarum ubertatem, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis eſſet fontis auxilium,ne tamen deficeret, non eo largius utebantur. Quo facto ſcripſit hæc regi, ſignificans,& rogans eum ut ueniret ad ciuitatem,quatenus ſuo nomini uictoriam deſignaret.Quod cum ſcripſiſſet Ioab,approbans rex eius uoluntatem & deuotionis fidem, ſumpto ſecum exercitu, uenit ut Rabath depopularetur. Vrbem uero hanc dum bellica lege cepiſſet, milites eã uaſtare permiſit: ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarũ, habentem pondus auri talentũ, & lapides precioſos,& in medio ſui ſardonychem, quam ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia precioſa ſpolia in ea comperit ciuitate. Viros autem eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; modo etiam alias Ammonitarum urbes quas cepit euertit. *Salomon nã ſcitur*

Amnon ſororem Thamar ui cõprimit: Abſalom eius nece iniuriam ultus, iram patris fugit, tandemq; reuocatur. Cap. VIII

REuertente igitur Hieroſolymã rege,domus eius turpi uitio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar,pulchritudine ualde præcipua, ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euinceret. Huic frater erat Abſalom, ex una genitrice generatus.Hanc Amnon filiorum Dauid ſenior concupiuit: & cum neq; propter uirginitatem eius,neq; propter cuſtodiam ſuo poſſet deſiderio prævalere,crudeli percuſſus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret,& iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iſte ſapiẽs,& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit ut ei cauſam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari ſe hæc illum amoris occaſione perferre. Cumq; confeſſus fuiſſet ei Amnon paſsionem ſuam, & quia ſororem ſuam conſanguineam concupiſceret,conſilium ei ſuum deſideriũ adipiſcendi hoc modo dedit:monens ut ægritudinem ſimularet, & uenientem ad ſe patrem peteret, ut ei ſororem exhibituram competens ægrotanti miniſterium deſtinaret:quod ſi fieret,priuaretur citius à languore.Amnon ergo ponens ſemetipſum in lectulo ſecundum Ionadab conſilium ſimulabat infirmitatem, & dum ad eum uiſitandum pater ueniſſet, popoſcit ut ſororem ei dirigeret. Quam pater incunctanter iuſsit adduci.Ea ueniente præcepit,ut ei manu ſua faceret panes frixos, dicens ſuauiter ſe ex eius manibus comeſurũ. Illa uero uidente fratre,cõſperſa farina faciẽs collyridas,easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaquam guſtauit ex eis,ſed iuſsit famulos ut omnes à domo repellerent, ut quaſi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iuſſerat impleuiſſent, iuſsit ſororem ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret: Quod dum puella feciſſet,apprehendens eam,ut cum ea cõcumberet ſuadere tentauerat. Puella uero

clamabat

clamabat,dicens:Noli uiolentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: nólile/ges tranſcendere,& te iniquiſsima confuſione miſcere: ſed quieſce à tam iniuſto & ſceleratiſsimo deſiderio, ex quo obprobrium & turpitudo noſtræ domui perpe/tua conferatur:adijciens quia ſi de hac re loqueretur patri,coniugium eius non de/negaret ei.Et hæc quidem dicebat uolens ad præſens impetũ eius petulantem de/clinare.At ille nõ acquieuit: ſed nimietate amoris illius inflammatus,& robore eius paſsionis ualde perplexus,uim intulit ei.Quem repente odium poſt ſtuprum ſoro/ris inuaſit:& iniuria perpetrata, eã ſurgere & abire præcepit. Cumq; illa in hoc de/teriorem proclamaret iniuriam ſibimet irrogatam, nec uſq; ad noctem eam mane/re permitteret,repente eam inde diſcedere iuſsit,ut etiam hinc teſtimoniũ ſuæ con/fuſionis incurreret.Qua reſiſtente,iuſsit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa ue/*Collobium* ro dolens iniuriam ſimul & uiolentiam,diruptocolobio,quo antiquæ uirgines ute/bantur,habente manicas,& ad talos uſque profuſo, ne facile uiderentur, & cinere aſperſo capite,ibat per mediam ciuitatem, clamãs & ingemiſcens uiolentiam ſibi/met irrogatam.Quam dum inueniſſet frater Abſalom,requiſiuit qua cauſa proue/niente hoc ageret.Et cum factam ſibi dixiſſet iniuriam,quieſcere & mediocriter ait ferre germanam,& iniuriã non putare,quod corrupta fuiſſet à fratre. Cui dum ſa/tisfactum fuiſſet, clamare & uiolentiã ſuam multis indicare ceſſauit, et multo tem/pore apud fratrem ſuum Abſalom uidua tolerauit. Quod cum cognouiſſet Da/uid,doluit quidem:ſed cum Amnon ſeniorem filiũ ualde diligeret, eum noluit con/triſtari.Quem Abſalom crudeliter abhorrebat, & latenter opportunũ tempus ul/tionis delicti illius expectabat.Igitur ſecundus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat, & cum greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatem Betſephon (eſt au/tem hæc in ſorte tribus Ephraim)rogauit patrẽ ut cum alijs fratribus ad eius conui/uium conueniret. Quo recuſante, ne illi grauis uideretur exiſtere, uel fratres dirigi ſupplicauit.Quibus deſtinatis,iuſsit Abſalom famulis ſuis,ut cum uiderẽt Amnon ebrietate diſſolutum,illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent.Quo fa/cto fratres cunctos terror grauis & tumultus inuaſit, & de ſe quoq; ſinguli formi/dantes,aſcendentesq; in equis reuertebantur ad patrem.Quidam uero præcedens nunciauit patri, quaſi cunctos fratres interfeciſſet Abſalom. Tunc Dauid quaſi o/mnibus uere ſimul interfectis, & hoc à fratre, triſtitia, quæ eum uſque ad mortem ferre uideretur,amara nimis inuaſit,& eo dolore neq; cauſam requiſiuit,neq; aliud quicquã.Poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uoluit, neq; ſuſtinuit: ſed repente ueſte diſrupta proſtratus in terrã iacebat, lugens filios uniuerſos,& qui mortui nun/ciati fuerant,& ſimul qui eos occiderant.Ionadab uero Samma fratris Dauid filius cõſolabatur eum,ut à triſtitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec cauſa talis extaret: ſed eſſe credibile, quia hoc feciſſet Abſalom in ſolum Amnon, propter Thamar ſuæ ſororis iniuriã. Inter hæc quidem ſonus equorum & tumultus quorundam uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis,qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus triſtis pater occurrit,& præter ſpem uidens quos ante paululũ periſſe crediderat,amplexatus eſt eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus,illis quidem ſuper mortuo fratre, regi uero ſuper filium interemptum. Abſalom autem fugit in Geſſur ad auum maternum, uirum prouinciæ illius præ/potentem,apud quem trium annorum tempore commoratus eſt. Cumq; Dauid uoluntatem haberet,ut ad reuocandum Abſalom filium deſtinaret, non ad uindi/

ctam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Ioab eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate proue 2. Reg. 1
ctam, ut eũ ſub ſchemate luctus interpellaret, & huiuſmodi uerba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant qui in agro fuerant, & in contentionẽ cõuerſi, nullo præ ſente qui eos placare potuiſſet, ab altero alter percuſſus interijt. Cognatis autẽ interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, ſupplico ut mihi ſalutem præcipias filij condonari, nec reliquam ſpem meæ ſenectutis auferri, & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud illi poterunt ſequi, niſi quod timor regius imperauerit. Rege ſiquidẽ mulieris precibus annuente, reſpondens denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, qui meam miſeratus es ſenectutem, & penè filijs deſolatam filium habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ, precor tuo filio eſto propitius, eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura ſum uere te mihi in hoc prębuiſſe beneficiũ, cum te uideam in cauſa ſimili cum tuo filio manere ſemper iratũ? Fœdum nanq; eſt, ut cum filius unus contra uoluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſilium ſtudio Ioab immiſſum, & interrogata ſene mulierecula dum cognouiſſet hoc uerum eſſe, reuocans Ioab, ait ipſe ei ſtudij ſui uotum, eumq; Abſalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelem, ſed iram indignationemq; remittere. Ille uero cũ adorraſſet regem, eiusq; ſermonibus gratias egiſſet, repente profectus eſt in Geſſur, & aſſumpto Abſalom, in Hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum ueniret filium cognouiſſet, & præcepit, ut ad domum propriam remearet: nõ enim iuſtum eſſe credidit, ut mox uenientem ſuſciperet, aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aſpectum, cui tamen à familiaribus debitum exhibebatur officiũ. Huius itaq; pulchritudo licet in triſtitia poſiti, & diligentiam competentem regis filio non habentis, nequaquam depoſita eſt: ſed erat ſpecioſus, & ſplendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta cæſaries, ut uix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autẽ in Hieroſolymis annis duobus, & habuit tres filios maſculos, & filiam unam nimis ſpecioſam, quam rex poſtea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Abſalom ad Ioab poſcit ab eo, ut perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad ſuum conſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab, mittens aliquos ſuorum, confinem ſegetem eius incendit. Quod cum ille cognouiſſet, ad Abſolom uenit, culpans eum, & ex eo cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit: Hoc conſilium comperi, ut te ad nos perducere potuiſſem, negligentem uerba quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Qua propter præſentem te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego nanque peius exilio eſſe iudico huc me modo ueniſſe, patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſsitatem eius agnoſcens, & miſeratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repente ſuſciperet. Quo ueniente, & in terram proſtrato, ac ſupplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Dauid reuocat Abſolom

Dauid ab Abſalom regno pellitur Deq; Ziba & Miphiboſeth, & iniu-
riis Semei, deq; exploratore Chuſi, & Achitophel ſuſpendio. Ca. IX

2.Reg.10 ABſalom autem dum ei hoc fuiſſet à patre conceſſum, in paruo tẽpore mul-
tos equos, multosq; ſibi currus inſtituit, & armigeros quinquaginta: & die-
bus ſingulis ſurgens diluculo & ad regalia ueniens, eis qui cauſas habebant, & mi-
nores inueniebantur in eis, delectabiliter loquebatur, quaſi nõ habente bonos con
ſiliarios patre, ſed iniuſtos in ſuis ſententijs conſiſtentes, quorum iudicio grauaren-
tur. Pro qua re fauorem ſibi omnium conciliabat: adijciebatq; patiter dicens, quia
ſi haberet & hanc poteſtatem, ipſe cuncta ſub legum æquitate diſponeret. His ita
quæ geſtis, populo ſibi placato, cum iam deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe con
ſideret, poſt reconciliationẽ patris annis quatuor iam tranſactis, ſupplicauit ut eum
pater in Hebron ire permitteret, quatenus promiſſa deo ſacrificia celebraret, quæ
fugiens deuouiſſet. Dauid ergo concedente profectus eſt, ad quem multus popu-
lus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & conſiliarius Dauid Achitophel Ga-
lamoneus: & ducenti uiri ex Hieroſolymis, neſcientes quidem conamen huiuſmo-
di, ſed uelut ad ſacrificium euocati. Hoc itaq; cõſilio tex ab omnibus ordinatus eſt.
Quod dum fuiſſet Dauid nunciatum, & inopinabiliter hoc feciſſe filium cognouiſ-
ſet metuens impietatem eius & præſumptionem miratus: quia nec peccati ueniam
recordatus eſt, ſed ſuper illa ſcelera potiora & iniquiora committeret: primum qui-
dem ut regnum à deo donatum uellet auferre: ſecundo ut patrem uita priuaret, de
liberauit ut fugeret trans Iordanem. & uocatis amicis & neceſſarijs, & de filij ſuper-
bia participato cum eis conſilio, cunctaq; cõmittens deo, decem cõcubinas cuſto-
des regalium derelinquens, diſceſſit ab Hieroſolymis: & alia multitudine cum eo fi
ducialiter egrediente, ſimul & ſexcentis uiris armatis, qui Saul uiuente fuerant ei in
fuga priori participes. Abiathar autem & Sadoch ſacerdotibus, & omnibus leuitis
uolentibus ſimul egredi cum arca dei, ſuaſit magis ut in ciuitate conſiſterent, cum
eum poſſet deus etiam arca non portata liberare: mandauitq; ut ei latenter geſta
quæq; nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia miniſtros, Achimaam filium
Sadoch, & Ionatham filium Abiathar. Saboch autem Icthæus cum eo profectus
eſt licet Dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet, ei
puritatem potius ſuæ deuotionis oſtendit. Aſcendente autem Dauid per montem
oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nunciatum eſt Achitophel eſſe
cum Abſalom, & eius parti fauere. Quod dum audiſſet, triſtitia eius magis accreuit
deumq; rogabat, & ſuppliciter exorabat, ut abalienaret mentem Abſalom à conſi-
lijs Achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei dando conſilia præualeret. Erat
enim uir ille aſtutus & ad proſpiciendam utilitatem nimis argutus. Cumq; in mon
tis uerticem perueniſſet, ciuitate reſpecta cum multis lachrymis quaſi amiſſo re-
gno domino ſupplicauit. Occurrit autẽ ei uir quidam fidelis nomine Chuſi & ipſe
amicus. Quem cum uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte, & aſperſo capite cinere flẽtem atq;
lugentem, conſolatus eſt eum, & à triſtitia ceſſare poſcebat: Et poſt hęc ſupplicauit
ut iret ad Abſalom, quaſi ei conſentiens, & eius ſecreta conſideraret, cõſilijsq; reſi-
ſteret Achitophel: quia ſi cum Dauid pergeret, tantum prodeſſe non poſſet. Obe-
diens ille Dauid, eo derelicto uenit in Hieroſolymam, quo etiam nõ poſt multum
uenit Abſalom. Paululum itaq; exinde procedente Dauid, Ziba famulus Miphi-
boſeth, quem curatorem inſtituerat poſſeſſionum quas donauerat filio Ionathæ,

occurrit

occurrit ei cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs,ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent.Requirente uero Dauid, ubi relinqueret Miphiboseth: ait in Hierosolymis, expectantem ordinari regem se in præsenti seditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his aũt indignatus Dauid,omnia quæcunque concesserat Miphiboseth,Zibæ donauit,multo iustius esse credens, ut hic quàm ille potius hæc haberet,Et Ziba quidẽ hoc facto gauisus est.Igitur ueniente Dauid in locũ Bachuran,progressus quidam de cognatiõe Saul, nomine Semei filius Gera,lapidabat eum,ac pessimis sermonibus accusabat. Circumstantibus aũt amicis,adhuc amplius blasphemabat, & sanguinariũ eum multorumq; malorum dicebat autorẽ,increpãs eum,quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet:deoq; gratias referebat qui eum priuasset regno per proprium filiũ, pro eo quod peccasset in dominum,& in eo rite pœnas exigeret.Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis,& præcipue Abisai, uolẽte interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit,dicens:ne malis præsentibus opus nouæ occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est, sed ad deũ intendo, propter quem iste super nos ita uidetur inuectus.Nec est admirandum,ab isto me talia sustinere,quando etiam filij uideor impietatem expertus. Sed forsan aderit nobis misericordia dei,& præualebimus inimicis, quo adiuuante securo itinere propere mus. Semei autẽ per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid uenisset ad Iordanem, reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cum uenisset Absalom & Achitophel cõsiliarius in Hierosolymam cum omni populo,uenit ad eum amicus Dauid Chusi:& cũ adorasset Absalom,optabat regnum eius incolume,& in omni tempore permanere.Illo uero dicẽte,cur cum principis patris eius esset amicus,eiq; fidelis in omnia uideretur,nõ cum eo tunc esset, sed illo derelicto transisset ad eum:temperate se facere dixit,siquidẽ & populi uniuersi fore iudicium.His inquit,domine tecũ manentibus,recte & ego te sequor. Regnum itaq; tibi à deo collatum est, qua propter eandem fidẽ atq; deuotionẽ præbebo quam patri.Non enim pro rebus præsentibus indignari fas est,quando non in extraneam domum mutatũ est regnum,sed in eadem permansit, filio succedente patri.Hæc dicens satisfecit,cum prius uticq; uideretur esse suspectus.Et Absalom uocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui suasit ut ad concubinas sui patris accederet, ex hoc enim populum sciturum, creditumq; dicebat, quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio superesset: ob hoc cũ multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret: hactenus aũt apertas inimicitias eos habere metuere, credentes posse patrem cum filio quocunq; tempore concordari.Hoc etiam consilio flexus, iussit famulis ut tentoria in solario regio figerent:& uidente populo accedens,ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt secundum Nathan prophetiam,quam Dauid olim de filij sui inuasione significauerat. Cum uero fecisset Absalom quæ monuerat Achitophel,rursus secundũ consilium de prælio cõtra patrem eum proferre poscebat. Cumq; decem milia ille electos sibi dari petisset,ut & patrem eius interimeret,& eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur: dum hæc sententia placuisset,uocauit etiam Chusi amicum sui patris antiquum, sic enim ille eum uocabat. Cui dum sententiam Achitophel indicasset, quid etiam ipsi uideretur de eadẽ causa requirebat.Ille uero cognoscens,quia si fierẽt quæ suadebat Achi-

De iniurijs Semei

Absolom concubinas patris uiolat 2. Reg.17

tophel, Dauid ad mortis periculum peruenisset: contrariam sententiã nitebatur afferre: Non ignoras, inquit, ô rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem, qui & multis prælijs dimicauit, & semper superatis hostibus est reuersus. Nũc equidem credo illum in exercitu constitutum: est enim sicut nosti bellicosus, & idoneus omnia prouidere, & dolos superuenientiũ hostium declinare certissimus: circa uesperam autẽ derelinquere suos, aut in aliquam aulam se celare, aut circa petras insidias facere. dumq; contigerit ut nostri congrediantur ad prælium, illius quidem uiri ut æstimo, modicum se subducẽt, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent. & inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens, suis quidem fortitudinem præbebit ad bellum, tuos uero inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei consilij, & cognoscens eius utilitatem, Achitophel quidem refuta sententiam: mittens autem in omnem prouinciam Hebræorum, præcipe ut contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiam uniuersam, esto dux eorum, & nulli alij committas hoc bellum. Facillime enim te crede uictorem fore, si eum cum paucis comprehenderis, cum tu multa milia pugnantiũ habeas, deuotionem suam tibi prębere uolentium. At si pater tuus fuerit obsessione circũdatus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facillime capiemus. Hæc cũ dixisset, probabilior apparuit quàm Achitophel. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit. Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse faciebat. Quo facto festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch & Abiathar, consiliumq; Achitophel necnon & suum pandens, & quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhortatus est repẽte, ut mittentes hæc renunciarent Dauid, & quæ ab aduersarijs tractata uidebantur aperirent: adijciẽs ut studeret uelociter transire Iordanem, ne eum suus filius persequi festinaret, & antequam se ille muniret, posset à filio comprehendi. Sacerdotes autem opportune suos filios ad hoc officium extra urbẽ cælatos habebant. Quibus mandantes per fidelem ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt ut Dauid cum festinatione hæc significarent. Illi uero nulla dilatione tardantes, sed mandata seruantes patrũm, pij fidelesq; ministri & officij sui uelocitatẽ & necessitatis instantiam cito iudicantes implendam, festinabant ad Dauid. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuo ut comprehenderentur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in uicum quendam non longe ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientesq; quandam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, & munitionem metuentibus præberet. Illa uero iuuenes illos in puteum repente deposuit, & expansis desuper pellibus os eius operuit. Cumq; persequentes eos uenissent, & de eis mulierem requisissent, illa uidisse quidem se non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum, & continuo discessisse: tamen si cum uelocitate sequerentur, facile eos comprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non comprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes, & nullum iam periculum comprehensionis iuuenibus imminere conspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriũ itineris opus. Qui multo studio festinantes, uenerunt ad Dauid, & cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset, præcepit tamen suos Iordanem transire cum festinatione. Achitophel autem uidens suam sententiam reprobatam, ascendens iumentum suum uenit ad regionem Galmon: conuocatisq;

catisq; omnibus ſuis, conſilium quod dederat Abſalom expoſuit: & quia eo quod auditus ipſe non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid poſt uictoriam in regnum continuo rediturum: & melius ſibi fore ut libere & magnanime abrumperet uitam, quàm ſe Dauid reſeruaret ad pœnas, contra quẽ Abſalom talia conſilia præbuiſſet. Et cum hæc dixiſſet, accedens in locum domus ſuę ſecretiorem, laqueo ſe ſuſpendit. Igitur Achitophel iudicio ſuo huiuſmodi morte damnatus eſt: quem deponentes ſui de laqueo, ſepulturæ contradiderunt. Dauid autem ſicut prędiximus tranſiens Iordanem, uenit in caſtra optima, & munitiſſimam ciuitatem: ſuſceperuntq; eum libentiſsime priores prouincię, & fugam illius temporis reuerentes, & honorem ei priſtinæ felicitatis exhibentes. Erant autẽ Berſelleus Galaadites, & Siphas potentiſsimus, & Amanthias, & Machir terræ Galaaditidis primus. Hi nanq; omniũ rerũ copiam Dauid & qui cũ eo erant opulentiſſime præbuerunt, ita ut neque lecti ſtrati deeſſent, nec panes aut uinum, ſed etiam ubertatem pecudũ miniſtrarent: qutenus & quietẽ laborantibus, & ciborũ utilium copiam eis ad ſatietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Abſalom inſtructo contra patrem exercitu uictus: ipſeq; crinibus prolixis arborum ramis implicitis pendens transfoſſus eſt. Cap. x

ABſalom itaq; congregato magno Hebræorũ exercitu ſuper patrem, & tranſiens fluuium Iordanem nõ longe à caſtris, uenit in Galaaditidem regionem, conſtituitq; principem totius exercitus Amaſam in loco Ioab conſobrini ſui. Erat enim de patre Ietheo, & matre Abigea progenitus: Abigea uero & Saruia mater Ioab, Dauid ſorores fuere. Cumq; recenſuiſſet Dauid eos, qui cum eo erant & inuenisſet uſque ad quatuor milia armatorum, noluit expectare quando ſuper eum Abſalom ueniret: ſed conſtituens ſuper illos millenarios & centenarios, diuiſo exercitu tripartito, aliam quidem partem Ioab principi militiæ dedit, aliam uero fratri eius Abiſai: tertiam autem commiſit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate Geth. Cumq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire, amici non permiſerunt, conſilio eum ſapientiſsimo retinentes. Dicebant enim, quia ſi cum eo deuincerẽtur, omnem ſpem utilitatis amitterent: ſi uero una parte uicta ad eum reliqui remearent, poſſet denuo prælium reparari: quando etiam hoſtes arbitrarentur alium exercitum manere cum rege. Hoc conſilium libenter accipiens Dauid, ipſe quidem in caſtris manere decreuit: & cum duces & amicos ad prælium deſtinaret, rogauit ut fortitudinem ſui & fidẽ & memoriam haberent, utq; pueto Abſalom uictores parcerent, ne illo moriente aliquid in ſe mali ipſe cõmitteret: optansq; cunctis uictoriam, dimiſit exercitum. Ioab itaq; aciem conſtituit contra hoſtes in campo quodam, habens poſt tergum ſyluam. Eduxit autem è diuerſo Abſalom ſuum exercitum: & facta congreſsione, belli opera præcipua manuũ & maximæ præſumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnũ Dauid reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate deſudabãt: alij uero ne eo priuaretur Abſalom, & daret patri pro ſua præſumptione ſupplicium, in nullo ſegnes erant aut facere aut pati quodcunq; belli caſus afferret. Inſuper metuebãt etiam, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo ſubiugaretur. Igitur inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fortium: fugientesq; per ſyluas & colles perſecuti ſunt: & alios quidem ceperunt, alios autem interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. illa ſiquidem die quaſi uiginti milia uirorum ceciderunt.

2. Reg. 18

Exercitus autẽ Dauid acceſſit ad Abſalom: erat enim cũctis proceritate & pulchritudine manifeſtus,qui metuens ne eum comprehenderent hoſtes, aſcendens mulam regiam fugiebat.Cumq; uelociter ueheretur,& ipſo motu leuis exiſteret,arbori maximę & ramis extenſæ eius replexa cęſarie inopinabiliter eſt appenſus: & iumentum quidem uelocitate ſua quaſi dominum adhuc portaret abſceſſit, ille uero ramis comarum alligatione retinebatur aſtrictus. Quem cum uidiſſet quidam militum Dauid,Ioab indicauit.Quo dicente, quinquaginta ſiclos ſe ei daturum ſi peremiſſet Abſalom:nec ſi mille ſiclos ei promitteret, occidere ille ſe filium domini ſui dixit: dum omnibus audientibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtendi ſibi præcipiens,ubi eum uidiſſet appenſum, & locum inueniſſet, in corde eum iaculans interemit. Armigeri uero Ioab circunſtantes de arbore cadauer eius depoſuerunt, eumq; in foueam proiicientes,aceruum ſuper eum lapidum poſuerunt,ita ut figura ſepulchri fieret,& ingentem tumulum locus ille ſeruaret.Ioab uero ſigno dato,à perſecutione reuocauit exercitum,parcens contribulibus ſuis.Igitur Abſalom conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus ſtadijs ab Hieroſolymis aberat:quam appellauit ſuam manum,dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret.Erant enim ei maſculi filij quidem tres,filia uero una Thamar.Quæ coniuncta Salomonis filio Roboam,peperit filium Abiam, qui patri ſucceſſit in regnũ.Et de his quidem poſtea declarabimus.Igitur poſt mortem Abſalom populus quidẽ ad propria loca diſperſus eſt. Achimaas autem Sadoch ſacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipſe Dauid uictoriam nunciaret,& quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet.Cui non conceſſit hoc Ioab dicens, quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet, modo non deberet regi mortẽ filij nũciare.Vocãsq; Chuſi, ei opus hoc iniunxit:ut quod ipſe uidiſſet, regi etiam indicaret. Cumq; iterum Achimaas rogaret,ut eum nunciare permitteret,dicens: quia rex circa ſolam uictoriam attentus, nequaquam de Abſalom morte curaret,conceſſit ei ut pergeret ad Dauid:tenẽnſque compendioſam uiam,quam ipſe ſolus nouerat,præuenit Chuſi.Cumq; ſederet Dauid inter portas, expectãs quando ei aliquis geſta bellica nunciaret, quidam ſpeculatorum uidens Achimaan currentem, & nondum quis eſſet agnoſcens, ait ad Dauid uidere ſe aliquem uenientem. Qui dum dixiſſet bonum fore nuncium, poſt paululum alium quendam ſequi pronunciauit. Cumq; & ipſum bonum nuncium aſſereret, uidens explorator præcurrentem iam uicinum, eſſe Achimaam Sadoch filium ſacerdotis Dauid indicauit. Qui gauiſus,eum bonum nuncium eſſe dixit,& aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur à rege, ueniens Achimaas adorauit: & interroganti de pugna regi, uictoriam nunciauit. Quo requirente de filio eius quid cognouiſſet,ait,quia mox ut uidiſſet fugatos hoſtes,ipſe ad eũ pergere feſtinaſſet, & audiſſe ſe magnas uoces perſequẽtium Abſalom,& nihil amplius potuiſſe cognoſcere,eo quod cogeretur miſſus à Ioab uictoriam nunciare. Veniente autem Chuſi, & adorante regem, & uictoriam nunciante, de filio eum Dauid continuo requiſiuit. Tunc Chuſi: Hæc, inquit, proueniant tuis inimicis, quæ recepit Abſalom. Quod uerbum uictoriæ gaudium nec apud ipſum manere, nec habere exercitum permiſit. Aſcendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentiſsimum, flebat filiũ,tundens crebro pectora,capillos capitis ſui dilacerans,& omni ſe afflictione caſtigans clamabat, dicens: Vtinam mihi & non tibi ô fili aduenifſet interitus.

Luctus Dauid ſuper Abſalõ

Nam

Nam cum eum diligeret per naturam, huiusmodi mortis eius euentui, quam sibi potius condolebat. Exercitus autem & Ioab audientes, quia rex filium ita lugeret, reueriti sunt triumphali schemate ingredi ciuitatem: sed deiecti & flentes & quasi deuicti potius intrauerunt. Cumq; rex capite uelato resideret, & filij interitum ingemiscere t, introiuit ad eum Ioab & consolatus est eum, dicens: O domine rex, aperte demonstras ex hijs quæ agis, quia diligentes te & pro te pericula sustinentes, necnō & te tuamq; generationem protegentes prorsus abhorres, & diligis inimicos: & illos cōcupiscis potius qui iuste pœnas soluētes obierūt: Nam si Absalom uicisset, & ipse regnū firmissimū tenuisset, nullius nostrū cadauer remaneret: omnes à teipso & à tuis filijs incipientes, fuissemus sine dubio prostrati, nullo nostrorū hostiū flente, sed cunctis potius cōgaudentibus: insuper etiam punientibus eos, siqui forte nostrorū miserati fuissent. Tu uero hęc agere super maximo nō confunderis inimico, qui cū tuus filius esset, nequaq; hæc impia in te cōmittere formidauit. Igitur recedēs ab hac iniusta tristitia procede, militibus ostēde temetipsum: eisq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optime noui, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus uniuersus abscedet, & alij regnū tradet, & tunc amarissimum ac uerum habebis luctum. Hęc dicens Ioab, regem à tristitia reuocauit, & ad causas Reipulicæ utilitatis adduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportune compositus pro aspectu populi, sedit ad portas, ita ut audiens populus uniuersus concurreret: & omnes eum libētissime salutarent: Hæc itaq; tali modo sunt gesta.

Dauid uicto Absalom, iterum recipit totum regnum, mox contra Sabee nouæ seditionis autorem mittit Amasam, quem Ioab dolo occidit, & Sabee deuicit. Cap. xi

POrrò qui cum Absalom fuerant, & de prælio fugerant, reuertentes ad semetipsos, singuli mittebant per ciuitates cūctas, Dauid beneficia cōmemorantes, & libertatem, quam eis resistendo multis hostibus præbuerat, edicētes, culpantésque semetipsos quia eum expulisse uiderentur à regno, & alium ordinassent: quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione quiesceret eisq; faueret, & recepto regno illis suam prouidētiam non negaret. Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur: Sed etiam ille nihilominus misit ad Sadoch & Abiathar sacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut alię tribus ante illam Dauid constituerent regem, cum illi & cognati essent, & sanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amasæ principi militiæ eos præcepit edicere: quia cū filius sororis eius fuisset, nō dissuaderet populo ut Dauid restitueretur imperiū, pro qua re non solum regi recōciliari posset, sed & totius militiæ principatum sicut Absalom ei prebuerat obtineret. Et sacerdotes quidem principibus tribus Iuda locuti sunt, & Amasam deflexerunt, promissiones regias edicentes, ut in eius partibus consisteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda misit ad regem legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes Israelitæ fecerunt, adhortante eos Amasa. Igitur accedentib. legatis ad eum uenit in Hierosolymā, omnes tamen præuenit tribus Iuda, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Beniamin ducebat: & Ziba libertus Saul, & filij eius quindecim, & uiginti serui. Isti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt, ut facile rex eum transiret cum suo exercitu.

Cumq; uenisset ad Iordanem, tribus quidem Iuda eum libentissime salutauit. Qui dum pontem ascenderet, prostratus est ante eum Semei, & detinens pedes eius, ue niam postulabat in his quæ peccauerat, rogans ut non circa eum esset acerbus, nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius considerasset, quia gesta pœnitentia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cúmque in his supplicaret atq; deposceret, tunc Abisai frater Ioab ait: Nunquid nam propter hæc non morieris, qui constitutum à deo regem nequaquam blasphemare metui sti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruiæ has commouere denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus, iuro dimitti sup plicia, & nulli sua delicta reseruari. Tu, inquit, ô Semei securus esto, & nullum mor tis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat. Inter hęc autem oc currit & Miphiboseth de cognatione Saul, sordida ueste circumamictus comám que gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam Dauid nec tonsus fuerat præ tristitia, nec uestem deposuerat suam, secq; in hac afflictione deuouerat permanere, donec regiam uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accusauerat Ziba seruus suus apud Dauid iniuste. Qui dum salutasset, eique prostatus esset, cœpit interrogare Dauid, cur non fuisset egressus & eius fugæ participatus: ille au tem Zibam sibi fuisse obstaculo dixit, cui dum iussisset, ut ei itineris necessaria præ pararet, curare noluisset, sed uelut quendam seruulum contempsisset: qui si gressus habuisset incolumes, nullo modo ab eo discessisset, cum posset etiam pedibus uti in fuga. Adijciebat pariter, non solum in his, inquit, domine nocuit mihi, sed etiam a pud tuam circa me pietatem derogare, & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui quia nihil horũ tua mens recipit, cum sit iusta & ueritatem diligat, quam uult ubiq; semper ualere diuinitas. Nam cum à meo auo passus fuisses magna pe ricula, & omnis mea generatio pro illius debuisset sceletibus deperire, tu humilis & benignus existens, & quod præcipuum est illorum malorum obliuionem agens, quando potestate sumpta priora uindicare poteras, amicum me tuum esse iudica sti, & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixisset ille, neq; Miphiboseth rex uoluit castigare, nec Zibam tanquam fallacem abijcere: sed cum omnia iam donasset Zibæ, quod cum illo Miphiboseth regi nõ occurrisset, & Miphiboseth ueniam dedisset, medie tatem substantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboseth: cuncta, inquit, ô rex Ziba ha beat: mihi uero imperium te recepisse sufficiat. Berezel autẽ Galaaditẽ, uirum præ cipuum atq; bonum, & qui multa in castris ei præbuerat, & regem usq; ad Iorda nem deduxerat, rogauit Dauid ut cum eo ueniret Hierusalem, promittens eius se nectutem omnino decorandam, & eius tanquã patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutauit: dicens senectutem sibi sic immi nere ut etiam in rebus suauibus delectari non posset, cum uticq; octoginta esset an norum, & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerso rogabat, ut si ei præ stare uellet, cõcederet eum ad propria remeare, quando temporis longeuitate nec conuiuiorum epulas discerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec sonum ca lamorum aut modulationẽ aut aliorum instrumentorũ, quę reges solent inter con uiuia mulcere, sentiret. Quo nimium supplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuum uero filiũ Achiman mihi concede, ut ei omnium rerũ bonarum debeam mu

nus

nus impendere. Tunc Berezel dimisso filio, adorans regem, & optans ei utilia pro-
uenire sicut desiderabat, domum est reuersus. Dauid aũt uenit in Galgala, habens
secum iam mediam partẽ populi, & pariter tribum Iuda: uenerũtq; ad eum primi
prouinciæ cum grandi pariter multitudine, & tribũ Iuda culpabant, eo quod ei la-
tenter occurrerat, cum omnes ad eum debuissent una uoluntate concurrere. Princi-
pes aũt tribus Iuda hoc modo satisfaciebant, dicentes: ne ferrent grauiter eo quod
illi præcessissent, qui tanq; eius cognati, & propterea eum potius diligentes præue-
nirent: & quia non quasi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerãt postea
mouerentur. Hæc aũt dicentibus tribus Iuda principibus, nequaq; aliarũ tribuum
principes cessauerunt, sed dixerũt: Admiramur nos equidem fratres, quod uos soli
regem cognatũ uestrũ esse dicitis. Nam qui omniũ nostrum potestatem à deo per-
cepit, omniũ nostrum iudicatur esse cognatus. Quapropter populus equidem no-
ster undecim partes habet, uos autem unam, & seniores nos sumus. Non ergo be-
ne feciſtis, occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter se tribuum
principes loquerentur, uir quidam iniquus, & seditione præcipuus, cui nomen erat
Sabee, filius Bochori de tribu Beniamin, stans in medio populi, cũ magno clamo- *Seditio Sabee*
re dixit: Neq; habet aliquis nostrum partem apud Dauid, nec sortem apud filium
Iesse. Et post hæc uerba tuba canens, bellũ significauit fieri contra regem, omnesq;
secuti sunt eum relinquentes Dauid, sola tantũ tribus Iuda cum eo remansit, eumq;
in Hierosolymis regem esse constituit. Qui concubinas quidem suas, ad quas filius
eius Absalom ingressus fuerat, in domum aliam transmigrauit, eisq; omnia præ-
cepit necessaria ministrari: ipse uero nequaquam copulatus est illis. Constituit quo
que & Amasam principem militiæ, & locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iussitq; ut
congregaretur quantum colligi posset exercitus ex tribu Iuda, & post tres dies ue-
niret, quatenus ei militiam daret uniuersam, eumq; pugnaturum contra Sabee Bo
chori filium destinaret. Egrediente uero Amasa, & circa congregationem exercitus
remorante, dum die tertia non rediret, dixit rex ad Ioab: Non est utile dilationem
dare Sabee, ne longo tempore possit exercitum congregare, & deterioris cladis exi
stere quàm Absalom autor. Noli, inquit, tardare: sed præsentem sumens exercitum
pariter & sexcentos uiros, cũ Abisai germano tuo hostes persequi festinato: & ubi-
cunq; repereris, ei cõgredere, & festina eum comprehendere, ne capiens munitissi-
mas ciuitates certamina nobis & multos possit sudores inferre. Ioab autem in nul-
lo moratus, sed sumens fratrem pariter & sexcentos uiros, & omnẽ exercitum qui
erat in Hierosolymis, secutus est cum omni festinatione Sabee. Cumq; in Gaba-
on uicum procul ab Hierosolymis stadijs quadraginta uenisset, occurrit ei Amasa
ut salutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gla
dio & lorica uestitus, ueniente ad se Amasa ut salutaret eum, arte quadam quasi ca-
deret gladius è uagina finxit, eumq; se de terra colligere: & altera manu uenientem
proxime Amasam, quasi ei osculum daturus, à barba comprehendes improuido
gladium fixit in utero, eumq; peremit, impium nimis & scelestissimum opus effici-
ens in bono iuuenculo pariter & cognato, & qui nihil ei nocuerat, habens pro prin-
cipatu militiæ & æqualitate honoris inuidiam. Pro hac etenim causa Abner intere
mit: sed in illo scelere & occasione detentus quasi pro uindicta fratris Asahel, ueni-
am habere uidebatur. Perempto autem Amasa nullam fomitis excusationem po-
tuit impetrare. Interempto igitur tãto pari duce persequebatur Sabee, derelinquẽs

unum

unum ad eius corpus,qui clamaret exercitui, Amasam iuste peremptum: qui uero regi faueret,sequeretur ducem Ioab & Abisai eius fratrē. Cumq; cadauer illius iaceret in uia,& omnis populus super eum conflueret,& cum quadam defuncti misericordia moraretur,& Ioab sequi tardaret, tollens exinde cadauer illius custos eius, portauit in quendam locum ab itinere segregatum, & illic positum uestc cooperuit. Quo facto Ioab uniuersus populus est secutus. Cumq; persequeretur Sabee per omnem Israelitarum prouinciam, quidam nunciauit eum in ciuitate munitissima Abelmacheam nomine residere. Quò dum uenisset Ioab obsidebat eam,uallis undiq; circumductis:militibusq; iussit, ut eius muros omni uirtute deponerent: Nam dum eum ciues loci illius susciperc noluissent, & super eum crudeliter insisterent:tunc quædam mulier casta simul & sapiens, uidens patriam in nouissimo periculo constitutam,ascendens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente, cœpit ad eum huiusmodi uerba proferre: Quia deus reges & principes ad hoc fecisset, ut Hebræorū hostibus resisterēt,& Israelitis pacis iura præberent:tu, inquit, festinas metropolim Israelitarum quę nihil deliquit euertere atq; uastare. Tunc Ioab orauit propitium sibi deum fore, & quia non haberet huiusmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quanto magis tantam nō perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā,id est, Sabee filium Bochori,ab obsessione cessaret,& exercitū continuo reuocaret. Quod dum audisset mulier,ab Ioab paruulas inducias postulabat,ut hostis caput de muro repente proiiceret. Quo facto descendit ad ciues,eisq; locuta est,dicens:cur uellent pessime cū filijs & uxoribus deperire propter malignum hominem,nec cognitum unde esset, quem regem uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contulisset, & una ciuitas studeret tanto exercitui resultare? Hoc dicto suasit eis,ut Sabee caput abscissum Ioab proiiceretur exercitū. Quo facto Ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit: & reuersus Hierosolymā,totius militiæ princeps constitutus est. Ordinauit autem rex etiam Banaiam super corporis custodiam, & super sexcentos armatos: Aduram autem super tributa: & Iosaphat super gestorum conscriptores: Susam uero scribam:Sadoch autem & Abiathar sacerdotes instituit.

De expiatione sceleris Saul in Gabaonitas & de prælijs aduersus Palæstinos feliciter gestis,seu de fortibus Dauid. Cap. XII

2. Reg. 21

IGitur post hæc cum fames prouinciam inuasisset,rogauit Dauid dominū,ut populi misereret: & causam ei pariter,& medelā famis illius indicaret. Cui prophetæ dixerunt,uelle deum,ut Gabaonitæ uindicarentur,quos rex Saul impie interfecerat,& conculcauerat iusiurandum, quod ei Iesus princeps militiæ præbuerat, senioresq; firmauerāt:& si ultio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis,exhiberetur eis,posset propitiari deus,& populus à peste liberari. Dauid autē audiens à prophetis hæc uelle deū,euocauit Gabaonitas, eosq; quid uellent fieri requisiuit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus,requirens rex tradidit eis,parcens tantummodo Miphiboseth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ uiros quos uoluerunt, punierunt eos. Quo facto, cœpit deus repente pluere, & terram ad fructuum germina reuocare, liberauitq; à priore fame, & ad ubertatem Hebræorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur nō multo post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palæstinos: & commisso prælio cum eos uertisset in fugam,solus persequendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam hostium

hoſtium nomine Achimon, filius Aſaphat, qui erat de prole gigantum, habebat/
que haſtam cuius pondus erat trecentorum ſiclorum, & loricam catenatam, & gla
dium, fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtium perempturus. Erat enim iam la
bore diſſolutus. Tunc ſubito exortus Abiſai frater Ioab, & regem à repentina mor
te protexit, & hoſtem audacter trucidauit. Quo facto, periculũ regis & penè mor
tem grauiter tulit exercitus: eumq; principes coniurauerũt, ut nequaquam cum eis
exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam ſuam aliquid mali eo paſ/
ſo, & bonis quæ propter eum fuerant ſæpius præbita priuarentur, & quæ eo uiuen
te adhuc poterant adipiſci. Cõuenientibus itaq; Palæſtinis in Gazarim ciuitatem,
audiens hoc rex, ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus ex
titit, & probatiſſime dimicauit Saboch Ethæus, qui erat unus fortiſſimorũ Dauid,
Hic enim multos hoſtium inclytos interemit, & ex prole Gigãtum nimis audacia
ſuæ fortitudinis exultantiũ, fuitq; uictoriæ huius autor apud Hebræos. Poſt hanc
uero congreſſionem. Palæſtini denuo pugnauerunt: ſuper quos exercitũ mittente 2. Reg. 11
Dauid, uir fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos
Palæſtinorum ſolus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum
etiam multi in prælio cæciderunt. Paulo ſiquidem tempore Palæſtini quieſcentes,
denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quæ erat non longe à finibus Hebræorum:
eratq; inter eos uir proceritate quidem ſex cubitorũ, habẽs etiam digitos in utroq;
pede necnon & manu, uno plus quàm ſolet natura concedere, hoc eſt, ſenos. Con/
tra quem, unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum deuicit, &
totius uictoriæ autor effectus, maximæ gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæſti
nus gloriabatur ſe de prole Gigantum exiſtere. Poſt quam pugnam nequaquam
contra Iſraelitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à prælijs & periculis,
cum pace iam altiſſima frueretur, cantica in deum hymnoſq; uario metro compo
ſuit, alios quidem trimetros, alios autem quinquemetros: diuerſaq; conficiens orga
na, docuit ut Leuitæ ſecundum ea deo hymnos edicerent per ſabatorum diem a/
liasq; feſtiuitates. Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt: Canora quidem eſt
cithara decem chordis coaptata: hæc plectro percutitur. Nabla uero duodecim ſo
nos habens, digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de
his quæ dicta ſunt ſufficiant, ne omnino horum organorum natura neſciatur. Cir
ca regem igitur erant omnes ualde fortiſſimi, quorum inſigniores & actionibus cla
ri octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; tantum opera narrabo, per quos
etiam uirtutes aliorum poterunt indicari. Erãt etenim ſic ualidi, ut & prouinciam re
gerent, & gentibus præualerent. Primus itaq; Ieſobos filius Achime, qui aciem ho
ſtium frequenter irrumpens, nequaquam pugna ceſſauit, donec ex eis nongentos
occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic
aliquando Iſraelitis formidantibus Palæſtinorum exercitũ, & ob hoc fugientibus,
ſolus reſtitit, ruẽsq; ſuper hoſtes, occidit eorum multos, ita ut ſanguine occiſorum
gladius eius hæreret in dextra. Et cum Palæſtinos tunc Iſraelitę uiderent in fugam
eſſe conuerſos, deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos, & mirabilis ac famo/
ſiſsima uictoria tunc prouenit, cum Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes, eosq; Iſrae/
litæ perſequerentur, & ſumerent ſpolia interemptorũ. Tertius autem fuit filius Eli,
nomine Semias. Et hic in Palæſtinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur
Maxilla, aciem poſuiſſet, & rurſus Hebræi metuentes eorum exercitum refugerẽt,

ſolus

ſolus eorum aciem exercitumq; portauit: quorum alios quidē proſtrauit, alios autem non ferētes eius uim & fortitudinem perſecutus eſt conuerſos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres iſti demonſtrauerunt. Quo tempore cum rex eſſet in Hieroſolymis, Palæſtinorum ad bellandum ſuperuenit exercitus: tunc Dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit, ſicut prædiximus, ut de bello conſuleret deum, caſtra uero inimicorū erant in ualle fixa uſq; ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadijs uiginti. Dauid itaq; ſocijs ait: Bonam aquā habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eā, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret, q̄ ſi quis ei magnū pecuniarū pondus ad tēpus offerret. Et cum audiſſent hoc tres uiri, mox currentes, & per medium hoſtiū iter facientes, uenerunt ad Bethlehem: & haurientes aquam, denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt, ita ut Paleſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos cōtemnerent, à dimicatione ceſſarent. Delata ſiquidem aqua noluit bibere rex, quaſi de periculo & ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta, & propterea non eſſet bibenda: libauitq; eam deo, & de ſalute uirorum gratias egit. Poſt iſtos autem fuit frater Ioab Abiſai Is enim una die hoſtium nongētos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos, qui prouocatus à uiris inſignibus in Moabitide regione ſua eos uirtute interfecit. Rurſus autē cum uir Ægyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocaſſet, nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit ac perdidit: nam auferēs eius iaculum, & uiuum adhuc pugnantemq; ſpoliās, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc prædictis eius actionibus, aut tanquam primum magnanimorum eius operum, aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret, in puteū lapſus incidit leo. Et cū os putei eſſet anguſtum, latebat abſcōſus nec apparebat: erat enim ipſum orificium niue damnatum. Nullum ergo egreſſum leo uidēs, nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens beſtiam proclamantem, dum iter tunc ageret, accedēs ad puteum in eum deſcendit: & baculo quē portabat in manu, beſtiam repente proſtrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi pœnaq; ſequente & area Ornan. Cap. XIII

2. Reg. 24 REx autem Dauid uolens agnoſcere, quot eſſent milia populi totius, eſt oblitus mandati Moſaici, quo prædictū fuerat, ut ſi dinumeraretur populus, pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ, ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitum. Quo dicente nō eſſe neceſſe hoc non quieuit: ſed iuſſit numerum Hebræorum inſigniter adimpleri. Ioab uero ſumēs tribunos & ſcribas, & peragrans Iſraelitarum prouinciam, conſiderata multitudine quanta eſſet, Hieroſolymā remeauit ad regem poſt menſes nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi, abſq; tribu Beniamin: Hanc dinumerare non potuit neq; tribum Leui. Pœnituit autem Dauid quod dinumeraſſet populum, eo quod deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorum Iſraelitarum numerus nongenta milia uirorum arma ferentium, & militiam exercere ualentium: Iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit quadraginta milia. Prophetis itaq; declarantibus Dauid, quia deus ei iraſceretur, ſupplicare cœpit, eumq; rogare ut propitius eſſet, & ueniam peccato cōcederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eum deus, tres ſupplicij conditiones portantem, ut earum quam probaret eligeret: utrum uellet famem in prouincia generari annis ſeptem

ptem,an tribus menſibus pugnãdo uinceretur ab hoſtibus,an certe morbus & languor accederet tribus diebus Hebræis. Ille uero in anxietate huius electionis omnium rerum peſſimarum metum incurrens tribulabatur, & uehementer animo uidebatur eſſe confuſus. Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere, & reſponſum uelociter exigeret,ut electam ab eo conditionẽ deo renunciaret:cogitans rex, quia ſi famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur,quando ipſe quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam, reliquis uero eſſet anguſtia:Item ſi eligeret trium menſium uictoriam hoſtium, ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos & cuſtodes,nihil omnino metueret, neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc cõmunem potius paſsionem & regum & ſubiectorum elegit,in qua timor omnibus eſt æqualis: dicens, quia multo melius eſt in dei magis quàm in hoſtium manus incidere. Hæc audiens propheta, renunciauit deo. Qui morbum & interitum miſit in exercitum Hebræorum. Moriebantur enim non uno modo, ut facile languor potuiſſet agnoſci:ſed mors quidẽ una erat, multis uero languorũ occaſionibus,& quæ non poſſent cognoſci facile, peribant. Alius uero ſuper alium moriebatur:& latẽter imminens malum,uelociter ferebat interitum.Alij ſiquidem repente cum uehementibus doloribus,& amaro gemitu animam relinquebant:alij uero ipſis paſſionibus marceſcebãt, ita ut neq; curam exhibere corporibus prꝛualerẽt, ſed in ipſo labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum uiſum abripientibus ſuffocati,protinus expirabant: alij ſuper mortuos quos ſepeliebãt ipſi quoq; moriebantur,imperfectas pariter relinquentes ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere, uſq; ad horam prãdij cõſumpta ſunt milia octoginta. Extenditq; angelus manũ ſuam ad Hieroſolymam, ut etiam illis peſtem languoris inferret.Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra, rogãs deum & ſupplicans,ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex reſpiciens in aerem,& uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properãtem,clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur qui paſtor erat,& greges qui nihil deliquerant ſeruarentur: & in ſe poſcebat iram dei conuerti, & in generationem propriam peruenire ſupplicium, ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces, ceſſare fecit interitum: & mittens Gad prophetam præcepit ut aream Iebuzæi Orpham repente conſcenderet, ædificans illic altare ut hoſtias immolaret.Audiens hoc Dauid,nõ ceſſauit,ſed mox in locum ubi prꝛceptũ ei fuerat prꝛperauit. Orpham uero terebat frumentum. Cumq; uidiſſet regem & omnes eius pueros uenientes,cucurrit ad eum,& adorauit.Erat enim genere Iebuzæus,Dauid autem præcipuus amicus:& propterea ei nihil mali fecit, quãdo ciuitatẽ(ſicut prædiximus) deuaſtauit. Cumq; Orpham interrogaret, cur dominus ueniſſet ad famulum ſuũ,dixit,ut aream compararet ab eo:quatenus altare in ea cõſtituens,deo hoſtias exhiberet.Qui & aream dixit, & aratra,& boues ſe ad holocauſta prꝛbiturum,& deum oraturum, ut ſacrificiũ hoc grate ſuſciperet. Rex autem eius quidem ſimplicitatem & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt,munusq; ſuſcipere:prꝛcium uero eum rerum omnium accipere poſtulabat, dicens non eſſe iuſtum,gratis ſacrificia celebrari.Dicente uero Orpham, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream ſiclis ab eo comparauit: & ædificato altari ſacrificia fecit,& holocauſta celebrauit, & hoſtias pacificas immolauit, quibus placauit deum: & denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium

Quidam codices Ornan, alij Orphni, biblia Areuna habent

ſuum Iſaac,quando cum iam paratus eſſet occidere filium,& in holocauſtum exhi bere, ex improuiſo aries apparuit, & altare circũſtitit, quem Abraham pro filio,ſi cut prædiximus,immolauit. Videns autem rex Dauid orationẽ ſuam exauditam à deo,& ſacrificium grate ſuſceptum, decreuit,ut ille locus Area totius populi uoca retur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando prompſit.Deus enim miſit ad eum prophetam,& dixit,templum illic eius filiũ eſſe facturum, qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

De paratis impenſis pro templo dei. Cap. XIIII

POſt hanc itaq; prophetiam iuſsit rex dinumerari colonos, & inuenti ſunt cen tum & octoginta milia.Ex his inſtituit lapidũ cæſores,octoginta milia.Aliam uero multitudinem ut lapides ueherẽt,deputauit: ex quibus tria milia quingentos laborantibus præpoſuit. Præparauit aũt multum ferrũ,& æs ad opera,& ligna ce drina ualde procera, Tyrijs hæc mittentibus & Sidonijs:quibus mandauerat,ut ei hanc materiem miniſtrarent. Amicis uero ſuis dicebat,hæc ſe tunc agere,ut regna turo poſt ſe filio præparatã materiem ad opus fabricæ derelinqueret, & non tunc, cum eſſet nouus,& inexpertus propter ætatẽ, circa talia laboraret: ſed habens hæc præparata,citius opus impleret. Vocans aũt filiũ Salomonem,præcepit ei,ut ſucce dens in regnũ,templum ædificaret deo,dicens:quia eum uolentem hoc facere pro hibuiſſet deus,bellis & humano ſanguine ſordidatũ:& prædixiſſet,quia Salomon iunior filius eius ædificaret templũ: & quia ut hoc nomine uocaretur,nõ ipſe tanq; pater proſpexiſſet,ſed deus: & promiſiſſet prouinciã Hebræorũ eius tempore fore felicem,& non ſolum in alijs bonis & pace,quod eſt omniũ ualde præcipuũ: ſed & bellorum atq; ſeditionũ inteſtinarum futuram maximam libertatem. Tu igitur,in quit, quando & ãnte natiuitatem à deo rex fore monſtratus es, enitere etiã in alijs eius prouidentię dignus eſſe,& pius exiſtere,ſimul & iuſtus & fortis:mandata quo que eius,& leges,quas nobis per Moſen tradidit,& tu cõſerua,& alios nequaquam præuaricari permittas. Templum autem quod te regnante ipſe ſibi præcepit fieri, deo reddere feſtinato:nõ paueſcas magnitudinem operis,nec labore terrearis:cun cta nanq; tibi ante meum obitum præparabo.Scito ſiquidem auri talenta iam col lecta decem milia, argenti uero centum milia talentorũ, ferri uero & æris pondus, quod & numerum poſſet excedere: præparaui lignorum & lapidum maximã co piam.Habes autem inſuper hæc & qui lapides poſsint cædere & fabricas inſtruere, multa milia uirorum,& ſi quid his defuerit, adijcere non moreris.Eſto igitur opti mus gubernator,deum habendo patronum.Præcepit autem & principibus popu li,quos fabricare præceperat,filium adiuuare,& bonis omnibus abundantes, circa dei uacare religionem,dicens,pro his fruituros pace ſimul & quiete,quæ deus iuſtis & pijs omnibus conſuetus eſt recompenſare. Aedificato ſiquidem templo, arcam eum præcepit illic & ſancta uaſa recondere,dicens:quod ante multum tempus,hoc templum habere debuerant,niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent:cum deus utiq; ſibi templum,poſtquam hanc terram obtinuerant,ædificari præceperit.Hæc itaq; ad principes ſuos Dauid & ad filium ſuum eſt locutus.

De Abiſac Dauidi iuncta, & Salomone rege inſtituto & inuncto, paratisq; impenſis ad ſtructuram templi. Cap. XV

3.Reg.1 ET cum iam eſſet ſenex,& corpore frigidus,ita ut propter ætatem ſic algeret,ut neq; multis pallijs coopertus calefieri poſſet:cõgregati medici,& conſilium fa

cientes

cientes,tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur,quę cum eo dormiret: hoc ei contra frigus fore remedium, ut eum puella uirgo foueret. Ad quam rem una adoleſcentula in ciuitate reperta eſt, quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret,nomine Abiſac:quæ dormiens ſolummodo cum rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem ueneream, quæ iam ſenectute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid,iuuenis ſpecioſus atq; procerus, ex muliere Agith ei natus,nomine Adonias,qui poſt Abſalom fuerat procreatus, habens regnādi ſuperbiam, dicebat amicis,quia ipſum oporteret in regnum ſuccedere:fecitq; ſibi currus multos, & equites, & quinquaginta uiros ſibi præcurſores inſtituit. Quæ cum uideret pater,non corripuit eum neq; impetum uoluntatis eius prohibuit,donec cognoſceret, pro qua cauſa talia cogitaret. Habuit autē Adonias huius rei cooperatores ,principem militię Ioab,& Abiathar ſacerdotem:cui ſolum modo reſiſtebat Sadoch ſacerdos,& propheta Nathan,& Banaias qui ſupra corporis cuſtodes fuerat,& Semeias amicus Dauid,& omnes uiri fortiſsimi. Cumque præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatem circa fontem,qui erat in horto regali & omnes fratres præter Salomonem uocaſſet, necnon & principem militiæ Ioab, & Abiathar, & principes tribus Iuda: Sadoch tantummodo ſacerdotem ,& Nathan prophetam,& Banaiam,& omnes diuerſæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethſabee Nathan propheta nūciauit,dicens: Adonias rex eſt,& Dauid hoc ignorat:deditq; ei conſilium,ut ſaluaret ſe,& filium ſuum Salomonem:& ingreſſa ad Dauid ſola,diceret ei, quia ipſe quidem iuraſſet, poſt ſe regnaturum fore Salomonē,& quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente,propheta ſe aſſeruit ingreſſurum,& eius uerba ſuo teſtimonio cōfirmaturum. Credens autem his prophetæ uerbis Bethſabee introiuit ad regem: & cum ſolenniter adoraſſet,ſilentio petito, omnia ei ſicut propheta monuerat,explicauit:conuiuium Adonię,aduocatos ab eo Abiathar ſacerdotē & Ioab principem militiæ,& eius filios abſq; Salomone,& neceſſarios eius amicos uocatos inſinuās: dicebátque, quia omnis populus ſuſtineret, quem rex ordinare uellet: rogans, ut haberet in animo, quia poſt mortem eius ille regnans, eam & eius filium unà perimeret. Cumq; adhuc loqueretur cum rege mulier, nunciauerunt ei, quia propheta Nathan eum uidere uellet. Rege iubēte,ut ueniret,ingreſſus Nathan interrogauit,ſi ea die regem feciſſet Adoniam,& ei principatū populi tradidiſſet,dicens eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuium: & omnes regis filios præter Salomonem, ibidem inuitaſſe, & principem militiæ Ioab: qui cum plauſu nimio epulantes & luſu, æternum eius optabant efficere principatum:adijciens,neq; me,inquit, neq; ſacerdotem Sadoch uocauit,nec Banaiam,qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus: & iuſtum eſſe,ut omnes agnoſcerent,ſi eius factum fuerit uoluntate. Hæc dicēte Nathan,præcepit rex uocari Bethſabee:paululum nanq; è cubiculo diſceſſerat,ingrediente propheta. Cumq; ueniſſet mulier,rex ad eam:Iuro,inquit,tibi per deum noſtrum excelſum,filium tuum Salomonem eſſe regnaturū, ſicut & primitus iam iuraui:& hunc ſuper ſolium meum fore ſeſſurum,& hoc hodie celebrādum. Cumq; mulier adoraſſet eum,& longæuam eius optaſſet uitam, Sadoch ſacerdotē & Banaiam uocari præcepit. Quibus uenientibus,iuſſit,ut ſumpto Nathan propheta,& armatis qui circa aulam regiam reſidebāt, imponentes eius filium Salomonem in iumento regio,foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion: & ungentes

oleo ſancto,eum conſtituerent regem:& hoc Sadoch ſacerdotem,& Nathan prophetam celebrare præcepit:ſequentesq; per mediam ciuitatem,tuba canerent: clamantes,in æternũ uiuere regem Salomonem:& ſedere in regio ſolio conſtituerent, ut agnoſceret omnis populus, quod ei traditum à patre fuerit imperium. Salomoni uero mandauit de regno, ut pie & iuſte circa Hebræam gentẽ & tribũ Iuda conuiueret. Cumq; Banaias optaſſet,ut eſſet deus Salomoni propitius, repente & inſigniter,& nullam habentes moram, impoſuerunt Salomonem in regiam mulam: educentesq; eum extra urbem ad fontem, & oleo eũ ungentes,introduxerũt eum rurſus in ciuitatem,fauentes,& regnũ eius longæuũ fieri deprecantes: deinde uenientes ad domũ regiã,ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem, lætatus in calamis aliiſq; muſicis organis,delectabat exultãs,ita ut diuerſitate organorũ,& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret. Cumq; ſenſiſſent clamorẽ Adonias & qui cum eo erant in conuiuijs, turbati ſunt:dicebatq; Ioab, non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dumq; cunctis in conuiuio conſtitutis,nullus guſtaret cibũ,ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerent, cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumq; uidiſſet Adonias iuuenem, & dixiſſet boni eum nunciĳ fore portatorem,ille eis pandit uniuerſa de Salomone, & uoluntatem regis Dauid aperuit. Exiliens igitur mox è cõuiuio Adonias, & omnes qui uocati fuerant,ſinguli fugerunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta, ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret,hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret, ut ab eo acciperet iuſiurandum,quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam,nec mali aliquid ſuſtineret:ille uero manſuete miſit, temperanterq; agens, ab illo quidẽ delicto eum dimiſit illæſum,dicens:quod ſi conaretur aliquid denuo nouitatis afferre, ipſe ſuæ punitionis autor exiſteret. Et mittens iureiurando prębito, euocauit eum. Qui dum ueniſſet,& adoraſſet,iuſſit eum ad domũ propriam remeare,nihil de cætero metuentem, ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens aũt Dauid oſtendere totius populi regẽ ſe filium effeciſſe conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam,& ſacerdotes,& Leuitas:& dinumerans populum,inuenit ab anno triceſimo uſq; in quinquageſimũ exiſtentes,triginta octo milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi,uiginti tria milia:ianitores aũt domus dei quatuor milia:iudices autẽ populi & ſcribas eorum,ſex milia: & totidem qui hymnos dicerent deo cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædixímus inſtituit. Diuiſit etiam eos per generationes & ſegregans à tribu ſacerdotes, inuenit eorũ generationes uiginti quatuor: de domo quidem Eleazar ſedecim, & de Ithamar octo: & præcepit eis ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo à ſabbato uſq; ad ſabbatum: & ita omnium generationes ſortem acciperent præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus,& principibus uniuerſis. Et prima quidem generatio cõſcendens ſcripta eſt prima, & ſecunda pariter & tertia, & conſequenter uſq; ad uigeſimamquartam:& diuiſio hæc permanſit uſq; in præſentem diẽ. Fecit aũt & de tribu Leuitarum partes uiginti & quatuor, & ſortiti eodem modo cõſcenderunt: utq; ſecundũ modũ ſacerdotũ, octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent,inſtituit. Eos uero qui erant de germine Moſi,eminentius honorauit. Fecit autem eos cuſtodes theſaurorũ dei, atq; uaſorũ quæ reges deo dicare cõtingeret:iuſſitq; omnibus de tribu Leui ſimul et ſacerdotibus,ut die noctuq; deo ſeruirent

uirent,ſicut eis præceperat Moſes. Poſt hæc autem omnem diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & centenarijs & tribunis. Habebat uero unaquæq; cohors uiginti quatuor milia uirorũ, quos obſeruare præcepit per tricenos dies à prima hora uſq; ad nouiſſimã Salomonem regem cum millenarijs & centenarijs. Conſtituit aũt iudicem uniuſcuiuſq; cohortis, quem bonum iudiçauit & iuſtum,& tutores theſaurorũ, & uitiũ, & agrorum, aliosq; iumentorũ,quorum nomina non credidi neceſſariũ reminiſci. Cumq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet,cõuocans in eccleſiam iudices Hebræorũ,& principes tribuum,& duces cohortum & qui in unoquoq; actu aut ſuper poſſeſſionem regiam fuerãt conſtituti, & ſtans in excelſiori ſolio rex ait:Fratres noſſe uos uolo,quomodo templũ deo ædificare deliberans,aurum multũ præparaui,pariter & argentum,centum milia talentorum. Deus aũt prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uobis geſſi,ex inimicorum cædibus pollutam habentem dexteram,ei templum ædificare:ſed filium mihi ſucceſſurũ in regno,hoc implere præcepit. Nuncio itaque,quoniam dũ pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet,noſtis Iudam fuiſſe regem, & meipſum cum ſex fratres haberem, præpoſitum, & à deo recepiſſe regnum, & nullam fratrum meorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios, ut non in alterutros ſeditiones exerceant,Salomone regnũ ſuſcipiente: ſed agnoſcẽtes quod deus eum elegit,ferant eum libenter ut dominum. Non enim grauis debet eſſe dei uoluntas,quando non extraneo ſeruiunt: ſed magis lætentur in fratrem honorem imperij poſsidentẽ,eiq; unà participãtes. Oro itaq;,ut promiſsiones dei perducantur ad finem, & felicitas in cuncta prouincia ſeminetur:omniq; tempore teneatur, ſicut eam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma,& terminum bonum habitura,ſi pium ac iuſtum, & cuſtodem paternarum legum temetipſum ô fili præbueris. Sin uero has non cuſtodieris, mala te ſcito eſſe paſſurum. Rex autem dum hæc compleſſet uerba,ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit, quemadmodum fundamenta domus & ſuperiora eius, & quanta uel qualis latitudo & altitudo fieret,necnon & quanta uaſa aurea uel argentea, quorum pondus ipſe decreuit:monuitq; eum etiam ſuis ſermonibus,ut omni inſtantia operi immineret, utq; principes & Leuitarum tribus cum eo pariter laborãrent propter eius ætatẽ:& quia eum deus delegerit:qui & fabricæ tẽpli,& præſul eſſet imperij,facile illis & non uallde laborioſum ædificium fore dicebat:cum ipſe multa auri talẽta,plurima uero argenti,& ligna, & fabrorum multitudinem & lapides cædentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos,& alios lapides pretioſos: ſed & tũc oblationis primitias faciens alia tria milia talentorum auri putiſsimi ſe præbiturum eſſe dicebat, ad adytum & ad currum dei faciendum,de quo & Cherubin eſſent,ſub quibus conſtituerent arcam. Dumq; tacuiſſet Dauid, principibus & ſacerdotibus atque Leuitis multũ ſtudium oblationis habentibus, & promiſsiones claras et magnificas exhibentibus, quæ etiam ſunt impletæ ab eis: oblata quidem auri talenta quinq; milia, & ſtateres decem milia,argenti uero talenta decem milia,ferri autem talenta multa milia. Sed & quicunq; pretioſos lapides habuit,obtulit, & inter theſauros tradidit conſeruandos,quorum agebat curam pronepos Moſi Iabis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & Dauid uidens ſtudium & munificentiam procerum ac ſacerdotum & ſimul uniuerſorum, deum benedicebat magna uoce, patrem eum & genitorem

omnium esse proclamans, sed & opificem rerum humanarum & diuinarum, & quibus eum ipse prępoſuisset præſulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum, & felicitatis eorum, quorum ei præbuerat principatū. Inter hæc autem orans, & omni populo bona semper exoptās, & Salomoni filio mentē sanam & iustam, & in cunctis partibus uirtutem & incolumitatem, iussit ut etiā populus benediceret deum. Illi uero prostrati in terram, adorauerūt: egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo regnāte potiti sunt. Altera uero die deo hostias celebrauit, uitulos mille, & totidē arietes, & agnos mille: quos in holocaustis obtulerunt: sacrificaueruntq; pariter & pacificas, multa milia ouium occidentes: et tota die rex festiuitatē habuit cum omni populo. Sed & Salomonem secundo unxerunt oleo, regemq; fecerunt, & Sadoch pontificem uniuersæ plebis, deducentes ad regalia Salomonem, & fecerunt sedere in solio patris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus seruiebat.

Dauid moriturus instruit Salomonem. Cap. XVI

POst paululum uero tempus Dauid ægritudine & senectute cōfectus, sciens se moriturum, uocauit Salomonem filium, & hęc ei locutus est: Ego quidē ô fili
3. Reg. 2 iam ad uniuersorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc sunt, quiq; futuri sunt: illuc pergens, unde non licet ulterius remeare, & quę in hac uita gerūtur agnoscere. Quapropter uiuēs adhuc, & iuxta mortem cōstitutus, ea te moneo, quæ dudū dixi suadens, ut sis quidē iustus circa subiectos, pius aūt circa deum, qui tibi dedit imperium: atq; mandata serues, & leges quas ad nos per Mosen ipse transmisit: & neq; gratia, neq; inimicitijs, neq; concupiscentia, neq; alia passione constrictus, has forte contemnas. Dei nanq; fauorem amittes, si legis præuaricator fueris: & è diuerso prouidentiā eius in te conuertes, si talis fueris, qualem esse decet rectorem imperij. Sed ego etiā deum exoro, ut genus nostrum, regnum tempore uniuerso possideat, nec altera domus Hebræorū habeat principatū, sed ut nosipsi per secula æterna regnemus. Esto aūt memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occidit duos militiæ principes iustos & bonos, Abner filium Ner, & Amasam filium Iethra. Quorum mortem, ut fuerit uisum tibi, ulciscere: quoniā potior me atq; potētior existens Ioab, pœnā hactenus declinauit. Cōmendo autem tibi & filios Berzellei Galaaditis, quos in omni honore & prouidentia conseruabis, hoc munus præstando mihi. Non enim eis initium benefaciendi cōferimus, sed ea potius recompensamus: quia pater eorum mihi in fugæ tempore ministrauit. Sed & Geræ filium Semei de tribu Beniamin, qui multū mihi in fuga posito blasphemauit proficiscenti, & postea remeanti occurrit ad fluuiū Iordanis: & fidem accepit quod nihil mali tunc pateretur: nunc causam rationabilem requirēs, in eum decenter ulciscere. Dūq; filiū hæc monuisset, de omnibus rebus & amicis, & de his quos nouerat pœna dignos, defunctus est: cum uixisset annis septuaginta. Ex quibus re-
Aetas Dauid & laus gnauit septem annis in Hebron super tribum Iuda, & menses sex: in Hierosolymis aūt regnauit super prouinciā uniuersam, annis triginta tribus. Hic enim fuit uir optimus, & omni uirtute plenus, quā esse oportet in regibus, quibus tantarū gentium cōmittitur salus: fortis, qualis non fuit alius. Nam in certaminibus quę propter subiectos habuit, primus ad pericula properabat: laborare & pugnare milites inuitans ipse operando potius, non sicut dominus imperando, ad intelligendū & cōsiderandum de futuris, & dispensatione præsentiū nimis idoneus, castus, mansuetus, benignus circa eos qui in calamitatibus erant: iustus, & nimis humanus. In hijs aūt quæ

regibus

regibus præcipue conueniunt, in nullo penitus nisi circa uxorē Vriæ, magnitudinè potestatis deliquit. Reliquit aūt & diuitias, quātas nullus alius regū, neq; Hebræorum, neq; gentiū aliarū. Sepeliuit autē eum filius eius Salomon in Hierosolymis, decenter nimis, & alijs rebus quæ solent circa exequias regias ministrari, & multas diuitias cum eo recondidit. Quarum magnitudinē ex his quæ dicturus sum, poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim annorum mille, & trecētorum Hyrcanus pontifex, dum ciuitas obsideretur ab Antiocho rege, qui pius cognominatus est, filio Demetrij, uolēs ei dare pecunias, ut ab obsessione recederet, & exercitum suum auferret, non habens unde hoc adimpleret, aperuit unū loculum sepulchrorū Dauid, & sublatis exinde tribus milibus talentorū, partē dedit Antiocho, & ita anxietatem obsessionis amouit, sicut etiā in alijs indicabimus. Post hæc aūt multo anno rum tempore iam trāsacto, rursus Herodes rex alium loculum aperiens, plurimas exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum loculos regum inuenit. Erāt enim sub terra mechanico modo reconditi, ut ingredientibus in monumentum, nullatenus possent esse manifesti. Sed de his quidem hæc nos indicasse sufficiat.

De thesauris in sepulchro Dauid reconditis

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS

Salomon sumit de seditiosis supplicium Cap. 1

DAVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorū autor extiterit contribulibus suis, quantaq; bella pugnasq; gesserit, & longæuus sit mortuus, in præcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuuenculo suscipiente regnum, quē adhuc uiuens pater dominum populi uniuersi uoluntate dei constituit, sedente eo uidelicet in solio patris, omnis equidem populus solēniter fauit, ut assolet in regis initio, quatenus eius res optime gererētur, & usq; ad senectutem feliciter permaneret in regno. Adonias aūt, qui eius etiam patre adhuc uiuente, tētauerat regni culmen inuadere, ingressus ad regis matrē Bethsabee, eaq; humiliter salutata, requisitus ab ea, ut si pro aliqua petitiōe uenisset, ediceret, promittēte se grata uoluntate cōferre, itaq; locutus est: Nosti quidem & propter ætatem & populi uoluntatem, regnū fuisse meū: sed decreto dei ad Salomonem tuum filium peruenisse: me tamen amplecti profiteor, & grate seruire ei, & libēter agere quæ iusta sunt. His dictis pariter postulauit, ut apud filiū suum eiusq; fratrem intercederet, eiq; suaderet, dari sibi Abisag, quę eius cum patre dormierat, uxorem, dicēs: quia præ senectute eam pater nō agnouisset, sed adhuc uirgo persisteret. Bethsabee uero & ministraturam se in hoc negocio studiose promisit, & nuptias promereri propter utrunq;, quia & rex ei uellet aliqua præstare, & illa pro eo prona uolūtate deposceret. Adonias aūt spe nuptiarū lætus, abscessit. Salomonis aūt mater repente perrexit ad filium, loquutura de quibus Adoniæ supplicāti promiserat. Et occurrente sibi filio, eamq; cōplectente, cum deduxisset eam ad locum ubi solium erat regium constitutum, rex aliud solium à dextris matri iussit apponi. Quumq; sedisset Bethsabee, Vnū, inquit, ô fili munus mihi petēti concede, & nec uelis quasi difficile denegare, tristemq; deserere. Cui Salomon, ut imperaret, quod

Adonias sibi Abisag petijt uxorem

uellet,ait:quia ſanctum eſſet matri cuncta præbere,culpabat tamen petitionis eius initium,quia tanquam non habens firmiſſimam ſpem adeptionis, huiuſmodi uerba proferret,& adhuc quicquã ſibi negari metueret. Tũc illa rogabat,ut uirginem Abiſag Adoniæ fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracunde ſuſcipiens,dimiſit quidem matrem dicens: quoniã Adonias cauſas nimis eminentes appeteret:& mirari ſe quomodo non poſceret etiam regnum, quæ quaſi ſenioti Abiſag dandam
Adonias occiditur rogaret uxorem,qui potentes haberet amicos,Ioab principem militiæ,& Abiathar ſacerdotem. Mittens autem Banaiam, qui erat ſuper corporis cuſtodes, fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem & Abiathar ſacerdotẽ, dixit ei:dignum quidem mori hoc te liberat,quia & cum patre meo ſæpius laboraſti,& arcam cum eo in hanc regionem uexiſti: hoc autem tibi propono ſupplicium, eo quod fueris cum Adonia iunctus,eiq; conſenſeris,ut neque hic moreris, neq; ad faciem meam ingrediaris:ſed pergens ad patriam tuam, in agro degas: & hanc conuerſationem dum uiuis, exerceas:quoniam peccaſti, & non eſt iuſtum, te habere ſacerdotium. Sic igitur domus Ithamar ſacerdotij honore priuata eſt,propter prædictã cauſam, ſicut Samuel Eli prædixerat: tranſiuitq; ad genus Phinees, id eſt ad Sadoch. De genere uero Phinees,tempore quo ad domum Ithamar ſacerdotium trãſmigrauit: Eli primo pontificatum accipiente,iſti deſcendiſſe noſcũtur,qui ſacerdotio ſunt priuati: Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis,huius autẽ filius Ionathan,Ionathan autem Mareoth,Mareoth autẽ Aſophi,Aſophi aũt Achitobi, Achitobi autẽ Sadoch, qui primus ſub Dauid rege ſacerdos eſt factus. Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens Adoniam,ualde perterritus eſt. Erat enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter ſuſpicatus,fugit ad altare,credens ſibi cautelã religionis interuẽtu ob pietatem regiam profuturam. Quod dum fuiſſet regi nunciatum,mittẽs Banaiam,eum iuſſit adduci,ut in eius iudicio ſatisfaceret. Ioab autem ait,nõ ſe relicturum ſacrarium,
Ioab occiditur in templo ſed ibi potius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciaſſet regi,præcepit Salomon,ibi ſicut uellet,caput eius abſcindi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus,quos indecenter occiderat,& eius cadauer ſepeliri: ut peccata quę geſſit,eius nunq; deſererẽt genus:& à Ioab morte ipſe,eiusq; pater eſſet innoxius. Quod dum feciſſet Banaias, ipſe princeps militiæ totius exercitus cõſtitutus eſt. Sadoch autem ſolum fecit rex ſacerdotem in locum Abiathar, quem remouit. Semei uero præcepit, ut domum ſibi ædificaret in Hieroſolymis, ibiq; maneret,& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet ultionem mortis incurreret: ſuper hanc autem cõminationem iuſiurandi eum religione cõſtrinxit. Semei aũt hoc præcepto Salomonis gaudere ſe dicẽs,atq; ſeruare, inſuper adijciens iuſiurandũ, relicta patria in Hieroſolymis habitauit. Tranſactis aũt annis tribus,audiẽs duos ſeruos,qui ei fugerãt,in Geth cõmorati, perrexit ut eos quæreret. Quo cũ eis reuertente,cognoſcens rex,quia & mandatũ eius & iuſiurandum ſpreuiſſet,grauiter hoc tulit:eoq; uocato: Tu,inquit,iuraſti,nõ te me eſſe relicturũ,neq; ab hac ciuitate ad aliã aliquatenus egreſſurũ. Nõ ergo iuſiurandi effugies ultionẽ:ſed etiã,p quibus patrẽ meũ fugientẽ iniurijs affeciſti,dabis nũc pœnas,ut cognoſcas quia nihil lucrant,qui nõ repẽte pro ſua iniuſticia puniunt,ſed omni tpe quo ſe putãt nihil paſſuros,ſine timore cõſiſtere,creſcit eorũ pœna,& causa maior efficitur:quia peccaſſe noſcunt. Tunc Banaias iuſſu regis Semei interemit.

De Sa-

De Salomonis uxore, ſapientia & iudicio primo. Cap. II

QVumq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum: & ædificatis muris Hie roſolymorum multo potioribus atq; munitioribus quàm primitus exiſtebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per iuuentutẽ circa iuſtitiam legumq; cuſtodiam, aut paternorum memoriam mandatorum minor exiſtẽs: ſed cuncta quæcunq; ætate prouecti ſapientiaq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei, ut ueniens in Hebron, in altari ęreo quod fecerat Moſes, ſacrificaret deo. Tunc itaq; mille oues obtulit in holocauſtũ. Quod dũ feciſſet, præcipue uiſus eſt placere deo, apparuitq; illi ea nocte per ſomnium, præcipiẽs, ut quædam ſibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia poſtulauit: quæ & deus grate præberet, & homo utiliter perciperet. Non igitur aurũ, non argentũ, non alias diuitias, ut homo & iuuenis, ſibi dari deprecatus eſt, hæc enim apud multos ſola putantur magna & dei dona præcipua eſſe: ſed da mihi, inquit, mẽtem ſanam, & prudentiam bonam, ut circa populũ iuſtum poſſim uerum q; proferre iudicium. His petitionibus placata eſt diuinitas: & etiã alia cũcta quorum memoriam prece non fecerat, dare ſe dixit, id eſt diuitias et gloriam, & de inimicis uictoriam, & præ omnibus intellectum & ſapientiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: ſeruaturumq; ſe etiam nepotibus eius imperium multo tempore promiſit, ſi iuſte uiueret, & ei obediret, patriſq; ſui in optimis actionibus imitator exiſteret. Hæc Salomon audiens dicta à domino, repente exiliuit à ſomno, & adorans eum, ad Hieroſolymam remeauit, & ante tabernaculum ſacrificijs celebratis, epulas uniuerſis exhibuit. His itaque diebus iudicium apud eum deductum eſt, cuius terminũ erat inuenire difficile. Cauſam uero unde lis prouenerat, neceſſarium iudicaui referre, ut legẽtibus & iurgij nota ſit difficultas: & ſi tale aliquid emerſerit, quaſi ex imagine regij decreti, cito poſſint huiuſmodi proferre ſententiam. Duæ ad eum mulieres ſocia conuerſatione uenerunt: quarum una quæ læſa uidebatur, prima cœpit hæc uerba proferre: Habitauimus, inquit, ô rex, ego & hæc in una domo: cõtigit autem ambabus, ut una die eadẽq; hora pareremus: Tranſacta iam tertia die, dormiens hæc, ſuper ſuum filium incubuit, & eum uiolenter occidit: tollensq; meum, ad ſe contulit, & mortuum in ulnas meas dormientis appoſuit. Mane facto, dum ubera porrigere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans, factum ſcelus aſpexi. Vnde repetens meum filium & non recipiens, ad tuum domine remedium conuolaui. Dum enim ſolæ ſimus, & nullũ qui nos arguat metuamus, contemnens hæc denegare perſiſtit. His dictis, requiſiuit rex, quid allegare uellet & altera. Qua negante quod hæc feciſſet, & dicente ſuum uiuere filium, & aduerſariæ ſuæ fuiſſe defunctum, quũ nullus poſſet huius rei inuenire iudicium: ſed in eius diſcretione omnium mens hæreret, ſolus rex huius rei quæſtionem inopinabiliter ſoluit. Iuſſit deferri & uiuum & mortuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, præcipiens ut euaginato gladio ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatẽ, & eius qui mortuus fuerat, & qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans ſententiam, deridebat, quaſi ab adoleſcente rege prolatam. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, ſed potius ut infantulus ſocię traderetur, ſibi ſufficere, ut tantum

2. Reg. 10

Salomon filiã Pharaonis ducit uxorem

Iudicium regis ſuper uiuo & defuncto

tantum uiueret eumq; uideret, licet alterius esse uideretur: cum è diuerso altera prę parata esset ut diuisum uideret infantem, insuper ueram matrē tormentis affici postularet: cognoscens rex utriusq; uoces de uero corde prolatas, reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iussit filium redonari, ueram matrem eam esse cognoscens: alterius uero malitiam accusauit, quæ necato proprio filio, etiam suæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum. Hoc itaq; magnum exemplum, & præcipuum sapientiæ & prudentiæ eius iudicium populus credidit uniuersus: & ex illo tanquam diuinum habentem sensum, omnes suspicitebant. Isti siquidem principes militiæ & duces erant ei in omni prouincia. In tribu equidem Ephraim, Vri: In regione autem Bethlehem erat Dochis: Dorensem autem & maritimorum regionem Abinadas habuit sub potestate sua, duxitq; filiam Salomonis uxorem. Campus autē maximus erat sub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra est ad Iordanem usque protensa. Galaaditidem uero & Gaulaniten usque ad Libanum montem, centum & sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autē totius Galilææ usq; ad Sidonem curam habebat, & ipse habens uxorē filiam Salomonis nomine Bahma. Maritima uero quæ circa Arcen ciuitatem posita sunt, habuit Banach: Sabath autem montem Taurum, & Carmelum, & inferiorem Galilęam. Regionem autem usq; ad Iordanem fluuium cōstitutam, Basan disponebat. Semei autem sors Beniamitidis erat iniūcta. Gaber autem habuit regionē positā trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaq; incrementū habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda, conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella tumultusq; ulterius non abstracti, insuper & desideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa substantias congregandas, & eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant, tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium similę coros triginta, farinæ sexaginta, boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia præter illa quę de uenationibus capiebant, id est, ceruos & bubalos, & uolatilia, sed & pisces quotidie ab alienigenis portabātur. Tātam uero multitudinem curruum habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugalium essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uero per uicos regios dispersi manebant. Idem uero dux, cui commissa erat mensæ regalis expensa, etiam equis necessaria ministrabat, deuehens hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaque deus præbuit Salomoni sapientiam ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptijs qui sapientia omnibus differre uidentur, comparatus, uel modicum minor esset, quorum utiq; multum nimis sapientiam præcedebat. Transcendit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarere uidebantur, quorum nomina non præteribo. Erant autem Iethan & Heman, & Chacad, & Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis & modulationibus quinque & mille, & parabolarum & similitudinū fecit libros tria milia: per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit, ab hyssopo usq; ad cedrum. Eodem modo & de iumentis, & de reliquis terrenis, necnon aquatilibus, & aerijs animalibus disputauit. Nullamq; naturam ignorabat, inexaminatamq; præterijt: sed de omnibus philosophatus

3 Reg. 4

Principes militiæ Salomonis

Sapientia Salomonis

ſophatus eſt,& diſciplinam proprietatum eorum eminenter expoſuit. Præſtitit autem ei deus, ut etiam contra dæmones artem ad utilitatem hominum & eorum curas ediſceret:& incantationes inſtituit, quibus ægritudines ſoleāt mitigari.Modos etiam coniurationum, quibus obſtricti dæmones ne denuo redeant, effugantur, inuenit, & hæc cura hactenus apud nos multum præualere dinoſcitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente noſtra, præſente Veſpaſiano & eius filijs & tribunis, alioq; ſimul exercitu, curantem eos,qui à dæmonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio uexabatur,anulum habentem ſubter ſignaculum radicem à Salomone monſtratam: deinde dæmonium per nares odorantis abſtraxit, & repente cecidit homo. Poſtea coniurauit eum, iuramentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet,id eſt,carmina quæ ille compoſuit, edicens ſuper eum. Volens autem ſatisfacere atq; probare præſentibus Eleazarus, hanc ſe habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum,aut peluim:& dæmonio imperabat, ut egreſſus ab homine, hæc euerteret, & uidentibus præberet indicium quod hominē reliquiſſet.Quo facto,ſapiētia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinem eius naturæ cognoſcerēt atq; religionem,& ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eum lateret,hæc dicere ſum compulſus. Audiens autē Hira rex Tyri,quia Salomon Dauid patri ſucceſsit in regnum,& ualde lætatus,quia Dauid eius erat amicus,miſit ad eum ſalutans, & propter præſentia bona cōgaudens. Deſtinauitq; ad eum denuo Salomon literas hæc habētes: Rex Salomon regi Hiræ.Scito patrem meum uoluiſſe deo ædificare templum, & bellis frequentibus fuiſſe prohibitum: non enim primo deſijt inimicos extinguere, donec eos tributarios ſibimet ſubiugaret.Ego uero gratias ago deo pro pace præſenti,propter cuius uacationem ei uolo ædificare domum. Ipſe nanq; meo patri dixit,à me hanc eſſe ædificandam. Quapropter rogo, ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Libanum, qui ligna ſecare poſsint: ad ſectionem nanq; ſyluarum Sidonij ſunt doctiores noſtris.Mercedes uero quas decreueris, ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hira hanc epiſtolam, & in his quæ ſcripta fuerant delectatus, Salomoni ita reſcripſit: Rex Hira regi Salomoni. Dignum eſt equidem ut benedicatur deus,quia tibi paternum præbuit principatum ſapienti uiro, & omni uirtute pollenti: ego aūt in his omnibus delectatus, quæcunq; mandaſti libentiſsime miniſtrabo. Incidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cypreſsina, per meos ad mare deſtinabo: præcipiens,ut ratibus factis, nauigantes ad locum quemcunq; uolueris,ea deponant,ut tui hæc ad Hieroſolymam deferant. Sed & tu pro his præbe nobis frumenta,eo quod horū nobis eſſe uideatur inopia. Quapropter ſupplicamus in hoc te eſſe ſolicitum.Harum igitur epiſtolarū hactenus exempla ſeruantur non in noſtris ſolummodo libris, ſed & apud Tyrios. Et ſi quis hæc uoluerit integre cognoſcere, rogans cuſtodem monumentorum publicorum Tyriæ ciuitatis, inueniet ea conſona horum quæ à nobis dicta ſunt. Hæc itaq; dixi, uolens lecturos agnoſcere,quia nil amplius extra ueritatem proferimus: neq; ex ueriſimilibus quibuſdam, aut fallacibus,aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriam componentes,examinationem quidem fieri declinamus, & ut nobis credatur,exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, niſi adhibita probatione, & manifeſtis indicijs ueritatem ipſius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuiſſent literæ Tyrij regis allatæ

Poteſtas in dæmones

3.Reg.5

latæ,eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit,& ea quæ popoſcerat,repenſauit: miſitq; ſingulis annis tritici triginta milia coros, & totidē olei batos. Batus autem capit ſextarios ſeptuaginta duos.Eandem uero ei menſuram etiam uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hiræ & Salomonis ac potius largitates creuerūt,& iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret, diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in Libano monte, ut duobus menſibus remeantes ad propria, requieſcerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore ſuum opus implerent. Ita cōtingebat ut quarto menſe priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator inſtitutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam,ſeptuaginta milia uirorum,& eorum qui lapides incidebant octoginta milia,& eorum præpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus polſebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: fiebantq; hæc non ſolum à prouincialibus ſtructoribus, ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex Hira.

Ædificatio templi,uaſorum, & ornamentorum. Cap. III

3.Reg. 6

Supputatio annorum ab Adā uſq; ad ædificationē templi

COepit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni ſui, menſe ſecundo, quem Macedones Artemiſion uocant,Hebræi autē Hiar:anno quingenteſimo ſecundo filiorum Iſrael profectionis ex Ægypto. Poſt mille autem & uiginti annos aduentus Abraham in Chananeam de Meſopotamia : à tempore uero diluuij anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo : ab Adam autem protoplaſto uſq; ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni ſimul tria milia, centum & duo, qua tempeſtate cœpit ædificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri uero conditione uſq; ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum.Depoſuit itaque rex fundamenta templi in nimia terræ profunditate, & de lapidibus ualde fortiſſimis, & qui poſſent longo tempore permanere : quiq; conſtipati ſibiq; conferti,terræ pauimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent: & propter inferiorem ſui fortitudinem, ſine defectu impoſitam magnitudinē & pretioſam unà pulchritudinem ſuſtinerent: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant,quàm alia, quæ erant tanta celſitudine & faſtigio,quaſi ad inſtar mūdi,& ad magnificentiā fabricanda. Eleuauit itaq; templum uſque ad cameram ex lapide albo conſtructum, cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorū,& longitudo tātundem, latitudo autem uiginti.Super hoc autem erat aliud ædificium æqua menſura,ita ut eſſet omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti: eratq; conuerſum ad orientem.Cuius ueſtibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam & latitudo templi: latitudinem uero cubitorum decem, in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Ædificauit autē in circuitu templi triginta paruulas domus,quæ ſui copulatione totum templi ſpatium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanque ſingulæ domus latitudinem quidem habebant quinq; cubitorum, & tantundem longitudinis,altitudinis uero uiginti. Erant autem ſuperædificatæ his aliæ, & rurſus aliæ ſuper eas æquales & menſuris & numero,ita ut omnem altitudinem haberent proxime ſicut domus inferior : ſuperior nanq; circumædificata non erat : operiebatq;

Digeſtio ſtructure templi

eas

tas camera cedrina, & domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum, aliarum uero erat tectum longissimis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus: ita, ut medij parietes ab eis trabibus constipati, firmiores existerent. Cameras uero quæ sub trabibus erant, de lignis eisdem fecit, cælatis opere laqueario, auroq; uestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deaurauit, ut omne templum nimis effulgeret, & uultus ingredientium faceret auri lumine resplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta est de lapidibus politis, arteq; cõpositis, & nimis lympide constitutis: ita, ut neque mallei, neque alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium: sed præter hunc usum omnis materia congruenter explicita uideretur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum crederetur necessitate confecta. Excogitauit autem rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad orientem, sicut domus inferior, sed à lateribus erant ingressus ianuarum ualde paruarum. Vestijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis, uncinis fortibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna constaret: diuisitq; templum in duas partes, ut interior quidem domus uiginti cubitorum adytũ esset, quadraginta uero cubiti, quę à templo secernerẽtur. In pariete uero diuidente adytum à reliquo templo, ianuas de cedro statuit, auro multo & diuersis historiarum cælaturis ornatas: suspenditq; ante eas uela ex magnis colorũ floribus, id est, hyacinthi & purpuræ & coccini & byssi mollissimi splendidissimiq; contexta. Recondidit autem in Adyto quod erat latitudine cubitorum uiginti, & totidem longitudine, duo Cherubim ex auro purissimo, habebantq; utraq; altitudinem cubitorum quinq;. Duæ alæ erant uni Cherubim quinis cubitis extensæ. Quapropter non procul à semetipsis aberant, ita ut alis suis una tangerent parietem australem: alia uero positum ad aquilonem: aliæ uero alæ semetipsas contingentes, arcam quæ in medio posita erat, operiebant. Hæc uero duo Cherubin, nullus qualia fuerunt, dicere uel conijcere potest. Strauit autem pauimentum templi petalis aureis: posuitq; in porta templi ianuas secundum altitudinem parietis mensuratas, habẽtes latitudinem cubitorũ uiginti, easq; pulcherrime deaurauit: & ut, breuiter dicã, nullam partem templi reliquit extrinsecus & intrinsecus, quæ non esset deaurata, operuitq; similiter has etiam ianuas sicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero uestibuli nihil habuit horum. Misit ergo rex Salomon ad Hiram, & ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentẽ matrem ex genere Neptalim, & patrem Vriam generis Israelitici: hic totius quidem operis erat edoctus, præcipue tamen artifex ad operandum aurũ & argentum & æs, per quem scilicet uniuersa pro uolũtate regis in templo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus, cauatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem & octo cubitorum, & ambitus in circuitu duodecim cubitorũ, & superposuit utriq; columnæ capitella fusilia liliata, altitudine cubitorum quinq;, super quas erant ærea retia facta, quæ operiebant lilia capitum columnarum, de quibus retibus pendebant bini ordines malogranatorum ducentorum. Harum siquidem columnarum, aliam quidem constituit in parte dextra ante portam in uestibulo templi, uocauitq; eam thalamum Iachin, aliam uero in parte sinistra, quam nominauit Booz. Fudit autem & mare æneum in schemate hemisphærij, quod opus æreum propter sui magnitudinem,

Duo Cherubim

3.Reg.7

Columnæ æreæ

Mare æneum

mare uocatum eſt. Erat enim uelut cantharus ingens, habebatq; eius diametrum, id eſt, ab angulo uſq; ad alium angulum, cubitos decem, & craſsitudo eius erat fuſilis digitorum quatuor: habebatq; fundum in medio aluei ſui loco, opere rotundum, † quinq; coronis explicitum. Huius diameter erat cubiti unius. Circūſtabant autem in hoc mari uituli duodecim, reſpicientes ſinguli ad quatuor regiones uentorum, hoc eſt, tres uituli per unamquanq; regionem: quorū terga intus reſpiciebant & ſuper eos hemiſphærium incumbebat. Cuius hemiſphærij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis baſes æreas quadrangulas, & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorū quinq;, longitudo quatuor, altitudo ſex, concluſumq; eſt opus particulariter. Ita uero ordinatū erat. Erant columnæ quatuor quadrangulæ, per angulos ſtantes, latera baſis ex utraq; parte in ſe habentes inſerta: erantq; trine diuiſa, & ſingulus eorum locus habebat cælaturas ſuas, id eſt, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi cælaturæ, quaſi criſpātibus plectulis factæ, quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidij. Erat mirum uidere orbes rotarū, quemadmodum erant cælatæ, baſium iunctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores cōcludebant humeris, expanſis uticq; & manibus animaliū, ſuper quas ſedebat fundus cantharireclinatus, id eſt, incumbens ſuper manus aquilæ, uituli & leonis: quod opus erat ſibimet ita coaptatum, ut naturaliter inſertum quodāmodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores cælatæ palmarum. Huiuſmodi ergo erant decem baſes effectæ. Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos, quorū ſinguli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor cubitorū, & tantūdem ab alterutris eorum labia recedebant, poſuitq; hos decem cantharos ſuper decem baſes, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos ſtatuens à parte ſiniſtra templi, quæ erat ad Aquilonē, & totidem à latere dextro ad auſtralē partem, reſpicientes ad orientem: quò etiam mare conſtituit aqua plenum: diſpoſuitq; mare, ut ingredientes ſacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, aſcenſuri ſcilicet ad altare: cantharos autem ad animalium interiora diluenda, ſimul & pedes eorum, quæ erant holocauſtis imponenda. Fecit autē & altare æreum, cubitorū uiginti longitudine, & totidē latitudine, altitudine uero decem, ad holocauſta celebranda. Fecitq; eius uaſa omnia ærea, inſuper & ollas & caldarias, & trullas & harpagones: & omnia operatus eſt ex ære, cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro. Obtulitq; rex multitudinem menſarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, ſuper quam ponebant panes dei: & huic proximas decem milia altero modo factas, ſuper quas uaſa iacebant, id eſt, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uero quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, ſecundum præcepta Moſi: ex quibus unum in templum recondidit, ut per diem luceret ſecundū legem: & menſam unam, ſuper quam poſiti erant panes ad partem templi, reſpicientem ad aquilonem, è diuerſo poſitam candelabri, quod in auſtrali parte conſtituit. Aureum uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelum adyti, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uaſa uiní fuſilia octoginta milia, & phialas aureas decem milia: argenteas uero duplici numero: pateras uero aureas ad offerendā in eis ſimilam cōſperſam ad altare, octoginta milia: & argenteas duplici numero. Crateras autem in quibus ſimilam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia, argenteas uero duplici numero. Men-

Alias decem

Cāthari erei

Altare ereū

Vaſa

Menſa aurea

Candelabra

Altare aureū

Crateræ

ro. Mensuras autem similes eis quæ Mosaicæ uocabantur & asserones, aureas quidem uiginti milia, & argēteas dupliciter. Thuribula uero aurea quibus offertur incensum, uiginti milia: similiter & alia thuribula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo, quinquaginta milia, Stolas autē sacerdotales Pontificibus, cum his quæ pēdebant ad pedes, & superhumerales & rationales, ex auro & gemmis mille. Corona uero in qua deū Moses scripserat, una fuit: & ad hanc diem usq; permansit. Sacerdotales autē stolas ex byssō cōtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas secundū præceptā Mosi ducenta milia. Item stolas Leuitarū hymnos dicentiū, ex byssō ducenta milia: & instrumenta musica, & ad hymnos dicendos adinuenta, quæ uocantur Nabla, & Cinnira, ex electro cōstituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorem dei Salomon copiosè & magnificè fabricatus est: in nullo parcus existēs, sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate, quæ etiā in thesauris dei recondidit. Circumdedit autē templum per ambitū uniuersum, quod propria quidem lingua Gison, Latine uero maceria seu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi cæteros prohiberet, & solis sacerdotibus hoc licere significaret. Extrinsecus autem huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo schemate factā, erigens maximas porticus atq; latas, & portas excelsas & amplas, per quatuor mundi partes in ea constituens: quarū singulæ ad unumquemq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo sacrarium, omnes populi quibus purgatio & obseruatio legitimorū inerant, introibant. Siquidem mirabilis, & omni sermone præcipua fuit, & si dici potest, etiam contemplationem uisionis ipsius excedebat aula, quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspicere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis in quo templum ædificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portātibus, quarū camera erat de cedro, & laquearibus exculptis: baſes autem in his omnibus fecit argenteas.

Thuribula

De sacerdotalibus stolis

De corona aurea

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum, & hostijs. Cap. IIII

QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum: atq; sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis expleſſet, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionē, ut quilibet inspiciens omni tempore putaret expleri uix potuisse, quæ sic breuiter uisus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam conuenire, uisurum simul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuisset omnibus, ut ad Hierosolymam properarēt, uix cōuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, a Macedonibus Hyperberetæus apppellatur. Eodem tempore etiam festiuitas cōcurrit Scenopegiæ, id est, positionis tabernaculorum, quæ satis apud Hebræos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum quod fixerat Moses, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorū dei cōstructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus uniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implentes, & incensum infinitum, & hostiarum multitudinem portantes, ita ut omnis undiq; aer impleretur, & etiam

2. Reg. 8

& etiam longe conſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret,& agnoſcerent aduentum dei, & habitaculum ſecundum humanam opinionẽ crederent in nouam domum ei nuper dicatã eſſe faciendum. Nam neq; hymnos dicentes,neq; choros agentes, donec peruenirent ad templũ, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Quumq; iam eam in adytum oportteret induci, alia quidẽ plebs receſsit: ſoluere ſacerdotes qui portauerant eam,inter duo Cherubim collocauerunt,quæ eam ſuis alis cõplexa ſunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, ut arcam uelut quodam tabernaculo,aut cameratione protegerent. Habuit autem arca nihil aliud, q̃ duas tabulas lapideas, quæ decem uerba à deo Moſi dicta in monte Sina, ſcripta retinebant. Candelabrum uero & menſam, & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum in eiſdem locis, in quibus & olim in tabernaculo poſita erant, & quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreum ſtatuit ante templum contra ianuas,ita ut eis apertis,ad faciem eſſent uidentium ſacrificia, & hoſtiarum maximæ opulentiæ,reliqua uero uaſa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent, egreſsi ſunt: & repente non quidem metuenda,neq; qualis hyemali tempore imbre plena ſolet nubes aſsiſtere,ſed diffuſa & temperata effluxit, & templum omne compleuit: & facies quidem ſacerdotum obumbrauit,ita ut ſe inuicẽ uidere non poſſent: mentibus autem omnium phantaſiam quandam & opinionem præbuit, quaſi deus deſcendiſſet in templũ, & libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgens,fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia: Tibi,inquit,domine perpetuam domum,quam ipſe fabricatus es,eſſe nouimus cœlum & terram,ſimul & mare,& quum tibi nequaquam hæc uniuerſa ſufficiant, hoc tuo nomini conſtitui templum, ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes, emittamus in aera,& confidamus, quum nobis ſis præſens,neq; à tuis ſedibus procul abſis. Vt enim omnia uideas,& audias uniuerſa;neque à loco ubi nunc habitas recedens,omnibus uicinus es, & unicuiq; nocte dieq; cogitanti ſemper aſsiſtis. Quumq; hæc dixiſſet ad deum uerba,conuertit ſe ad populum,manifeſtans eis dei potentiam & prouidentiam eius: quod Dauid eius pater omnia futura,ſicut iam multa prouenerant,& forent uentura reliqua,prædixiſſet,quod ipſe quoq; nondum nato impoſuit ei nomen, & quod templũ ipſe ædificaturus eſſet,& primus poſt obitum patris regnaturus: & quum omnia ſecundum ipſius fierent prophetiam, ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi, & in nullo de eius promiſsionibus deſperarent,quas pro eorum felicitate prædixerat, ſed crederent hæc implenda ex his quæ fuerant iam tranſacta. Quumq; hæc dixiſſet ad populum,expanſis manibus,ait: Operibus quidem impoſsibile eſt,ut ualeant homines pro his quæ meruerint,deo munera debita compenſare. Diuinitas enim nullius eget,& omnium rerum compenſatione ſuperior eſt. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti,in eo tuam benedicimus maieſtatem: & pro his quæ ſtirpi noſtræ tribuiſti pius, neceſſarium eſt gratias agere populũ Hebræorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitiũ, & in eo tuam circa nos deuotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis uox quam ex aere habemus,& per eum iterum nouimus aſcendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo,quod ex inuiſibili ad tantam gloriam prouexiſti: deinde pro meipſo,cui omnia uſq; ad præſentem diẽ, ſicut à te prædicta ſunt,

condo-

tondonasti. Supplico ergo de cætero, ut mihi ministres quęcũq; deum hominibus honoratis præbere possibile est: & nostram domum omnibus bonis adaugeas, sicut Dauid meo patri & uiuenti & circa obitum promisisti: & quomodo apud nos manebit regnũ, & genus illius infinitis regum successionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire, quæ sufficiant, meisq; filijs uirtutem quę tibi sit grata, concede. Super hæc autẽ exoro, ut pars aliqua tui spiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos esse uidearis. Tibi siquidẽ habitatio parua est etiam omne cœlum, & alueus qui sub eo est omnium existentium, non dicam hoc paruissimũ templum, quod precor ut custodias ab omni uastatione bellorum, & tanquam propriæ possessioni feras auxilium. Supplico pariter, ut si quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam pessima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut sterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiusmodi passio quam tu iuste trãsgressoribus soles inferre, prouenerit: & congregatus ad hoc confugerit templum, rogando te ut à peste saluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitãs, misericordiam præbeas, & à malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis solummodo à te rogo cõferri precantibus, sed etiam si à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & postulata concede. Sic etenim omnes agnoscent, quia tu quidem ipse à nobis tibi domum fieri uoluisti: nos autem non inhumani naturaliter sumus, quando non eos qui cõtribules non sunt, extraneos iudicamus, sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse supplíciter exoramus. Hæc dicens, iterum prostratus in terra, & diutius adorans deum post ista surrexit, & in templo obtulit hostias, & replens illud sacrificijs, manifeste deum uidit sacrificia grate suscipientem. Ignis enim ex aere descendens omnibus uidentibus ad altare, hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata, populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex aũt cœpit benedicere deum, cunctosq; ut hoc facerẽt adhortari, habentes iam circa se diuini fauoris indicium, ut quæ orarent, semper sibi ab illo talia prouenire scirent: & ut mentẽ suam puram ab omni malitia conseruarent ad iustitiam diuinamq; culturam: & ad seruanda mandata, quæ per Mosen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præsentia conquisissent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero sustinerent. Non enim præcepta hæc solummodo propter pietatem atque iustitiam, sed etiam obtinenda per hæc curarent: quia esset apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquisita seruare, & nihil pro eorum amissione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimisit ecclesiam, quũ sacrificia celebrasset pro se & uniuersis Hebræis, id est, uitulos quidẽ uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt, & in eo epulati sunt omnes Hebræi cum uxoribus suis & filijs. Insuper etiã & festiuitatem quæ uocatur Scenopegia, faciens ante templũ clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cum omni populo pariter epulatus est. Quumq; hæc fuissent sufficienter exhibita, nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam: dimittente rege, singuli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prudentiam quã habuisset, & opera quæ fecisset: & orantes deum, ut eis regem præberet longæuo tempo-

Numerus hostiarum quas Salomon obtulit in tẽplo

re Salomonem:agebantq; reuertentes cum gaudio suum iter,& cum delectatione hymnos decantantes,ita ut ea iucunditate sine labore ad propria remearẽt.Sic itaque dum arcam induxissent in templum, eiusq; magnitudinẽ uidissent pulchritudinemq;,sacrificijs maximis festiuitatibus impartitis, ad suas ciuitates singuli sunt regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus, significans,quod eius exaudisset
3.Reg.9 orationes,& quod conseruaret templum,& in eo semper habitaret:nepotibus scilicet eius & omni multitudine facientibus iustitiam: ipsumq; primum, si in patris sui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis asseruit uehendum,& regnaturos semper in ea prouincia ex eius esse genere principes, & de tribu Iudæ: Si uero mandata eius contemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos,esset radicitus abscindendus:& neq; reliquias ex eius genere mansuras,sed nec Israel ulterius nominandus, populumq; terra quã patribus eorũ dederat, & multis iustificationibus esse priuandũ: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quã eorũ patribus præbuit eiectos, incolas alienæ terræ esse preciperet: templũ quoq; nunc ædificatũ incendendũ diripiendumq; contraderet inimicis:sed & ciuitates hostiũ manibus subuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularum relatione dignissimas, & propter magnitudinem nimiæ infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & causas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atque diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerentur audirent, quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

De Regia Salomonis extructa,& ænigmatis. Cap. V

5.Reg.7 POst templi uero fabricam, quam prædiximus septem annis fuisse perfectam, ædificium domuum regalium construere cœpit,quod tredecim annis uix impleuit.Non enim huiusmodi erat feruens studium sicut in templum.Sed illud licet esset quidẽ grande,& operatione mirabile,& cunctis simul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant,quum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia præparata:& eo quod regum habitatio,& non quasi dei futura, tardius esset effecta.Hæc quidem secundum felicitatem Hebraicæ religionis,ac merito regis ędificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, ut ex hoc omnes conijciant magnitudinem,cum legentes uiderint huius rei descriptionem:Erat magna nimis basilica & pulchra,hæcq; innumera columnarũ multitudine portabatur:quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit,ut posset capere populi multitudinem ad iudicia uenientem.Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum,latitudinis uero quinquaginta,altitudinis autẽ triginta: columnasq; quadrangulatas omnes habebat:tegebaturq; cedro ordine Corinthio,phialis æqualibus,& scutulis mira arte cælatis,eratq; robusta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinem cubitorũ triginta, & contra templũ ualidis columnis extensum: eratq; in ea solium ualde decorum,in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, ubi post causas explicitas residebant,strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidẽ ædificauit ex marmoribus decem cubitorũ,alia uero tabulis uestita sectilibus & pretiosissimis, exornauit secun-

dum

dum decus templorum, & miraculum habitationum regalium, cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta uero pars cęlaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic sculptæ arbores, & uniuersa poma, quasi in ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata, ita ut propter miraculũ subtilitatis agitari quodãmodo putarẽtur: alia uero pars dealbata erat, & uarijs depicta coloribus. Aedificauit autẽ super hæc domus alias epularum, porticus ualde protensas, in domo regali positas, inter quas unam fecit omnino præclarã ad regum conuiuia necessariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uasa quæcunq; sunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanque est enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumque regalium, quanta erant magna, & quanta harum inferiora, & quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & uiridariorum, quæ erant facta delectabiliter ad aspectum, quo exusta corpora possent ab æstus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domũ, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento splendide nimis & opulẽtissime instruxit. Cameras & parietes uestiuit auro: & eo modo quo dei templum resplendentes exhibuit. Fecit & ex ebore solium magnitudine nimis eximium, & cęlatum schemate tribunalis: habebatq; sex gradus, & in singulis eorum ex utraq; parte duo leones stabant, & in superioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uero manus erant portantes regem: eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente post tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon uiginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad ædificium contulit: *Munera Hiræ* & insuper ligna cedrina & cypressina: quem Salomon quoq; magnis compensationibus redonauit, mittens ei per singulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eo quod habitaret in insula sicut prædiximus. Ad hæc autem & ciuitates Galilęæ regionis uiginti numero, non procul à Tyro positas con 3. Reg. 9 donauit. Quas dum circuisset atq; considerasset, displicuissetq; ei donum, mittens ad Salomonem dixit se ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ sunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, displicere significat. Misit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans eum, ut quædã sophismata & uerba parabolarũ, quæ ei direxerat aperiret, & quæstionũ difficultates absolueret. *Ænigmata Hiræ à Salõmone soluta* Qui cum esset astutus & intelligens, nihil horũ ignorans, sed in omnibus ratione prędualens, & eorum causas agnoscens, omnes obscuritates earum perduxit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Menander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in uocem conuertit Græcam, ita dicens: Moriente autem Abybalo, successit in eius regnum filius eius Hira: qui dum uixisset annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplũ terrę spatium, & auream columnam quæ est in Iouis templo dicauit: insuper & lignorum materiam à monte Libano incidit ad tecta templorum, & destruens antiqua sacraria templum ædificauit Herculis & Hastartæ, & primum Herculi hoc erexit mense Piritio, & contra Eucheos tributa non reddentes egit exercitũ, eisq; sibi subiectis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus, qui semper propositiones, quas imperasset Hierosolymorum rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios historiographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hiram successit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit, & maiorem urbem effecit: & olympici Iouis templum destruens, mediũ locum ciuitati coniunxit, & aureis

anathematibus exornauit, aſcendenſq; in montem Libanum, ſyluam maximam ad ſacrorum fecuit ædificia. Adiecitq; ad hæc: regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem figuras quaſdam, & petiſſe ab eo ſolutionem, ita, ut ſi non poſſet diſſoluere, ſoluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira non poſſe ſe illas ſoluere, multaq; foret pecuniarū detrimenta paſſurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo propoſita quæ ſi Salomon non ſolueret, Hiræ regi pecunias multas daret. Et hęc quidem Dios ſic dixit. Cumq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere, aliaq; tuitione (nam ſecundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum) hæc effecit, & turribus præcipuis ciuitatem circundedit.

Vrbes egregiæ à Salomone conditę, Chananęi in ſeruitutem redacti, decq; regina Aethiopiæ. Cap. VI

3.Reg.9 CONſtruxit autem & ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Aſor, & Magedon, & terrā Gazarim: quæ cum fuiſſet in regione Paleſtinorū, Pharao rex Aegypti caſtrametatus, & obſidens eam cepit, & omnes eius habitatores occidit eamq; ſubuertit, deditq; eam poſtea dono ſuæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter ædificauit eam rex, cum eſſet natura munita, & ad bella temporumq; motus utiliter opportuna. Non procul ab hac duas alias ędificauit urbes, quarum una uocabatur Bitthora, altera uocabatur Balath. Vltra has autem fecit & alias ad uoluptatem & epulas opportunas, & rerum temperamentis, pomorumq; fertilitate, & aquarum frigidiſsimarum poculis abundantes. Pergens enim & in deſertum ſuperioris Syriæ, eamq; capiens, conſtituit ibi maximam ciuitatē, duorum dierū itinere à Syria ſuperiore diſtantem, ab Euphrate uero unius, & à maxima Babylone ſex manſionibus procul extantem. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Syriæ, ita diſtet, hæc cauſa eſt, eò quod in inferiori terra aqua nuſquam inueniatur, in illo autem loco ſolummodo fontes & putei abundent. Hanc itaq; ædificans ciuitatem & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor appellauit: & hactenus apud Syros ita dicebatur, quam Greci Palmiram uocant. Hæc itaq; Salomon rex illo tempore agebat. Propter eos autem qui quærunt, quomodo omnes Aegyptiorum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quàm noſter progenitor Abraham, dum inter hæc uſq; ad Salomonem mille & triginta anni tranſierint, Pharaones uocati ſunt à quodam rege Pharaone, qui poſt priores his temporibus imperauit: Pharaonum uocabulum aſſumens, explanare hoc neceſſarium iudicaui, ut & caliginē eorum ignorationis auferam, & cauſam huius nominis declarare contendam. Pharao nomen ſecundum Aegyptios ſignificat regem. Reor autem eos ab infantia aliis quidē nominibus appellatos, uenientes autem ad regnum, hoc quod lingua patria ſignificaret imperium, eos fuiſſe participatos. Nam & Alexandriæ reges cum primitus aliis nominibus uocarentur, uenientes ad regnum uocati ſunt Ptolemæi, & Romanorū imperatores, à natiuitate aliis uocati nominibus, Cæſares appellātur, cum poteſtas & principatus eis nomen imponat, & non in iſdem permaneant appellationibus, quas à genitoribus ſuis primum ſuſceperunt. Puto ſiquidem & Herodotum Alicarnaſſeum propterea poſt Mineum, qui Memphim ædificauit, dixiſſe trecentos & triginta fuiſſe reges Aegyptiorum: & nequaquā eorum nomina declaraſſe, quia Pharaoth omnes communiter appellauit. Nam poſt horum obitum regnātis mulieris uocabulum poſuit, nomine

Vrbes à Salomone conditæ

Cur oēs Aegyptiorū reges uſq; ad ſocerū Salomonis Pharaones dicti ſunt

mine Nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges Pharaoth appellationem habere poterant, fœminæ uero nequaquã, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autẽ & in libris noſtræ prouincię repperi, quod poſt Pharaoth ſocerum Salomonis, nullus rex Aegyptiorũ hoc uocabulo nuncupatus eſt: & quod poſtea uenit ad Salomonẽ mulier quã prædixi, Aegypti Aethiopięq; regina, de qua non poſt multũ denuo referemus. Horum uero ideo nunc memini, ut oſtenderetur, quia noſtri libri & Aegyptiorũ de multis rebus cõcordare noſcuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabãtur uſq; ad ciuitatem Amathi, inobediẽtes ſubdidit, & tributa eis impoſuit: & ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent, & agriculturam exhiberent, ex his quoſdã annis ſingulis eligebat, quia nullus tunc ſeruiebat Hebræorũ. Non enim erat rationabile, ut cum deus eis multa milia gentiũ ſubdidiſſet, & ex his oporteret eos habere ſeruitia, ipſi in hoc ſchemate permanerent, quando omnes armati equis & curribus militarent, potius q; ſeruitia peragerent. Chananæis autẽ quos ad ſua miniſteria tulerat, conſtituit principes quingentos & quinquaginta, qui ſuper eos omnem à rege poteſtatem perceperant, ut eos docerent opera negotij ſui, in quibus neceſſaria eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam multas naues in ſinu Aegyptiaco maris rubri, in quodam loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nunc Beronice uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudæorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipſe nanque ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos miſit: quos iuſsit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (eſt autẽ in India) ut aurum deferrent, & colligentes quadraginta talenta, ad regem denuo ſunt reuerſi. Igitur reginam Aegypti & Aethiopiæ ſapientia plenam, atq; aliꝰ ualde mirãdam, audientem crebro Salomonis uirtutem atq; prudentiam, & habẽtem deſiderium eius multum, & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad ſemetipſam adduxit, ut experimento ei & non auditu potius ſatisfacere poſſet, quando opinio mendax ſæpius inuenitur, & pro referẽtis narratione ſuſcipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet, ut in præſenti ſapientię eius experimenta perciperet, ſtuduit etiam quæſtiones proferre, & earum ſolutiones exigere. Venit ergo Hieroſolymam cum magna gloria & apparatu multo diuitiarum, cum auro & aromatibus & lapidibus pretioſis: eamq; rex grate ſuſcepit, & circa eam in omnibus extitit largiſsimus, & propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo concipiens, uelocius quàm ſperari poterat, ſoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendentem, & potiorẽ quàm audierat agnoſcens, uehementer obſtupeſcebat: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia, nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarum, in qua multam regis prudentiam, aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quæ ſylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarũ, & apparatus eius, & miniſterium, & ueſtes miniſtrantium, eorumq; decens circa ſuum officium diſciplina: præcipue tamen ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & ſacerdotum circa hæc miniſterium necnon Leuitarum maxima diligentia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit, dicens ad regem, quibus ſuam mentem uictam eſſe monſtrauit: Cuncta, inquit, õ rex, quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate

Salomon multas gentes deuicit, quas ſibi ſeruire coegit

3. Reg. 10

De regina Aegypti & Aethiopia

dulitate ſeu dubitatione ſuſcipiũtur:tuorum uero bonorum quæ & ipſe in te poſſides, hoc eſt ſapientiam & prudentiam, & quæ tibi præſtantur ex regno, non eſt mendax fama, ſed uera, licet multo minor quàm in præſenti conſpicio. Nam opinio aliquid auribus ſuadere nititur:dignitas uero rerũ non ita fieri nota, ſicut aſpectu & ipſa præſentia comprobatur.Ego ſiquidem neq; his quæ nunciabantur propter multitudinem & magnitudinem credens,multa potiora conſpexi, & beatum iudico populum Hebræorũ,ſeruosq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uultu fruuntur,& ſapientiam audire promerẽtur. Quis etiam non benedicat deum ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret? Oſtendens autem poſt hæc uerba quemadmodum eius regis habuiſſet affectum, etiam muneribus aperuit ſuæ mentis indicium. Viginti auri nanq; talenta regi dedit,& aromatũ innumeram multitudinẽ,& pretioſos lapides. Dicunt autem quod & radicem balſami, quã hactenus fert noſtra prouincia, ipſa dederit regi.Cui etiam è diuerſo Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipſa deſideranter eligeret:nihilq; fuit,quod poſtulãti non præberet: proniusq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipſe offerret: eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina ſiquidem Aegyptiorum & Aethiopiæ dans rurſumq; dona recipiẽs,quæ prædiximus, ad propria remeauit.

De diuitijs Salomonis & concubinis,diuiſioneq; regni. Cap. VII

EOdem uero tempore delati ſunt regi dè terra quæ uocatur aurea,lapides pretioſi,& ligna pinea,quibus uſus eſt ad fortitudinem templi, domuumq; regalium inſtrumentorum muſicorum, fecitq; ex eis citharas, & nablas, ut dicerent deo hymnum Leuitæ.Omnium uero eorum quę fuerunt quocunque tempore regi delata, præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta ſunt, magnitudine & pulchritudine. Nullus igitur arbitretur, quod ligna pinea, quæ nunc propter pretia uendentium ſic appellantur, illis uicina ſint : illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea ſunt,ſed iſta multo candidiora, & ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus naturam ueræ pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus,opportunum etiam iudicauimus, ſignificare allati auri illo tempore quantitatem:quod fuit pondere talenta ſexcenta ſexagintaſex,non reputatis eis quę negotiatores emerant:neq; quod dono Arabiæ toparchæ, regesq; mittebant. Conflauit ergo aurum,ut ducentas lanceas faceret,quæ ſiclos ſexcentos haberent. Fecit & ſcuta trecenta,unoquoq; habente auri minas tres:poſuitq; ea in domum, quæ ſylua Libani uocabatur : necnon & pocula ex auro & lapidibus pretioſis ad conuiuia neceſſaria præparauit. Dumq; uno præcipuo artifice hæc feciſſet,ut etiam alia uaſorum opera largitate auri faceret exquiſiuit. Non enim aurum aut argẽtum uendebatur,aut emebatur:ſed multæ fuere naues,quas rex in mari Tarſico conſtituit, ut interiora gentium penetrarẽt, & comparatũ aurum argentumq; regi deferrent, necnon & elephãtes Aethiopas,& ſimias.Nauigationẽ uero euntes & redeũtes tribus annis implebant. Tunc enim regis illuſtris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat, uirtutem eius & ſapientiam undiq; diuulgans, ita ut omnes undiq; reges deſiderarent aſpectum eius, propter incredulitatem rerum quæ de eo referebãtur: magnisq; muneribus ſuum circa eum ſtudium demonſtrabant. Mittebant itaque ei uaſa aurea & argẽtea,ueſtesq; purpureas, & aromatum genera multa, & currus & equos,& onerigeras mulas quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt: ita ut cur-

ribus

ribus & equis pristinis ex his qui dirigebantur accresceret curruum numerus qua-
dringentorum: erat enim primitus mille: & item equi duo milia, cum primitus fuis-
sent uiginti milia. Nutriebantur autem, ut essent pulchri, pariter & curraces, & com-
paratione facta, nec decentiores alij, nec uelociores inuenirētur. Exornabantur au-
tem & ascensores eorum, primum decora iuuentute florētes, habētesq; magnam
proceritatem, & satis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum sessio-
ne cęsariem, ex purpura Tyria ueste circumamicti, auricq; tincturam quotidie in
suis comis adijcientes, ut eorum capita percussa sole, auro radiante fulgerent. His
circa eum armatis existentibus, arcusq; ferentibus, rex uectus in curru, & alba ue-
ste circumamictus, solitus erat exire ad quendā locum qui ab Hierosolymis duo-
bus schœnis abest, uocaturq; Itham, hortus aquarum rigationibus gratus & locu
ples. Huc ergo causa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maxima
prouidentia & studio semper utens, & ubique cultus ac decorus existens: neq; ua-
rum desidiam habuit, sed regias quæ ad Hierosolymam ducerent, lapide nigro
strauit: ut etiam ambulantibus non possent esse difficiles, ut ostenderēt diuitiarum
& imperij dignitatem. diuidens autem currus, & disponens, ut singulis ciuitatibus
certus eorum numerus esset, paucos quidem circa se retinuit: urbes autē ubi dispe-
rsi sunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex
in Hierosolymis abundare, quanta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis quæ pri-
mo non fuerant, sicut arboribus mori, campos Iudęæ ita compleuit. Iussit autem et
negociatoribus commercia ex Aegypto deferentibus, ut uenderent ei currum cum
duobus equis, dragmis argenti sexcentis, quos ipse regibus Syriæ & trans Euphra-
tem habitantibus destinabat. Qui dum fuisset omnium regum glorioſissimus atq;
religioſissimus, & prudentia & diuitijs excelleret omnes, qui ante eū Hebræorum
tenuerant principatum, non in his usq; ad terminum uitæ suæ permansit: quando
relinquens custodiam solennitatum paternarum, non secundum similes actus re-
rum, quas de Dauid prædiximus, cōuersatus est: sed circa mulieres, & Venerem ca-
ptus, & per intemperantiā turpiter exardescens, non prouincialium solūmodo dele
ctationem habuit fœminarū, sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxo-
res: Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, & Idumæas: legesq; præuaricatus est Mosai-
cas: quibus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere miscerī: &
deos earum cœpit colere, ut mulieribus, earumq; amori placeret: cū legislator præ-
dixisset, ne Hebræus alienigenæ regionis uxores duceret, ne forte illarum solennita
tibus mixtus & deos illarum coleret, & à ueneratione proprij dei pariter se abstine-
ret. Sed hæc quidem despexit Salomon, irrationabili amori constrictus: & ducens
uxores principum, insignium q; uirorū filias numero septuaginta, & trecentas con-
cubinas: super has autem & filiam regis Aegyptiorū: repente ab his captus est, ita
ut earum sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui eis prębere & di-
lectionis indicia, ut more earum patriæ uiueret, & quæ illis essent grata, compleret.
Aetate siquidem procedente, & ratione pariter propter tempus infirmante, cū iam
non posset studia patriæ retinere, deum proprium abiecit: & deos uxorum iugiter
honorabat: sed etiam ante hæc peccauerat: & circa legum custodiam iam deceptus
fuerat, quando boum æneorum similitudines fecit, quos mari subiecit, & leonum
quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat, dum
optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum, quod ei pro-

*Argenti co-
pia quanta
lapidum*

3. Reg. 11

pter

pter dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum ſecundo eum deus per ſomnium patrem monuiſſet ſequi, in gloriam huius factus eſt expers. Venit ergo repente propheta miſſus à deo, dicens: Quod neq; iniquitas eius lateret eum, neque diu in his eſſet lætaturus: interminatus ſimul, quia ei quidem non auferret imperium, quoniam Dauid patri eius fuerit promiſſum: moriente uero eo, citius eius filium amittere: nõ tamen omnem ab eo populum receſſurum, ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo, duas autem nepoti Dauid, huius filio reſeruaret, propter illum qui dilexit deum, et propter Hieroſolymorum urbem, in qua templum habere decreuit. Hæc audiens Salomon, contremuit: & ualde turbatus eſt, ex omnibus penè bonis in quibus erat repente mutatus, non multo tempore tranſeunte, ex quo hæc ei prouenere, quæ dicta ſunt à propheta. Mox ſuſcitauit ſuper eũ deus inimicum Adad nomine, quarũ inimicitiarum cauſa hæc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de ſemine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uaſtaſſet Idumæam, et omnes qui armis uti poterant, ſex menſibus peremiſſet, fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate ſuſcipiens dedit ei & domũ, & prouinciam habitandam. Et cum creuiſſet, dilexit eum, ita ut ei uxoris ſuæ ſororem nomine Raphim daret uxorem: ex qua natus eſt ei filius, & inter filios eiuſdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uero in Aegypto mortem Dauid pariter & Ioab, accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cũmque requireret rex, cur hoc peteret, aut quid paſſus eum relinquere feſtinaret, cum ſæpius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret, tunc quidem dimiſſus non eſt: ſed tempore cum iam Salomon in malis erat propter præuaricationes prædictas, & dei pariter iram, dimiſſus Adad à Pharaone uenit in Idumæam. Et quum eam non potuiſſet à Salomone recolligere, quia multis præſidijs ſeruabatur, nec eſſet facilis eius inuaſio, ſurgens inde uenit in Syriam. Iunctus eſt autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum ſuum fugerat, & prouinciam latrocinijs deuaſtauerat: eiq; copulatus amicitijs, cum haberet ille circa ſe latronum maximam multitudinem, aſcendens & tendens in Syriam, rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſraelitarum prouinciam affligebat: & adhuc uiuente Salomone uaſtabat. Et hæc quidẽ Hebræis prouenerunt per Adad. Inter hęc autem Hieroboam filius Nabath, ſurrexit cõtra Salomonem, & quoſdam contribules ſuos, ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cum puer eſſet à patre derelictus, & à matre eruditetur, uidens Salomon robuſtum & nimis ſtrennuum, eum ſuper ædificium murorum conſtituit: quando munitionem propugnaculorum in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, ut rex eum approbaret, eiq; principatum militiæ ſuper tribum Ioſeph conferret. Illo ſiquidem tempore, quum Hieroboam ueniret ab Hieroſolymis, occurrit ei propheta de ciuitate Silo, nomine Achias. Quem dum ſalutaſſet, deflexit eũ paululum ex itinere ad quendam locum, ubi nullus alius intereſſet: diuidensq; ſuum pallium quo erat indutus, in duodecim partes, iuſſit, ut Hieroboam decem ex his ſumeret, prædicens: quia deus hæc uellet, ut ſciſſo principatu Salomonis, filio quidem eius propter promiſsionem Dauid duas relinqueret tribus, & illi decem: quoniam Salomon in eo peccaſſet, & mulieribus earumq; dijs ſe improuide ſubdidiſſet, ſciens, inquit, cauſam pro qua deus ſuam dilectionẽ à Salomone ſubtraxit, eſto iuſtus, & eius cuſtodi præcepta, propoſitam habens palmam dei pietate & honore præ-

re præcipuam:talis utiq; futurus,qualem noſti fuiſſe Dauid.Elatus itaq; Hierobo/
am prophetæ ſermonibus,cũ eſſet natura iuuenis feruẽtiſsimus,& rerũ grandium
appetitor immenſus,non quieſcebat: ſed quum ueniſſet ad exercitum, habens me/
moriam eorum,quæ ei dixerat Achias,repente uiſus eſt populo ſuadere,ut à Salo
mone recederet, & regnum ei contraderet. Cognoſcens autem Salomon eius uo/
luntatem & dolum,quærebat,ut eum comprehẽdens,uelociter interimeret. Quod
dum cognouiſſet Hieroboam fugit ad Suſſachum regem Aegypti, uſq; ad Salo/
monis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro ſeruandus im/
perio. Mortuus eſt itaq; Salomon,ualde longæuus:qui regnauit quidẽ annis octo *Obitus Salo/monis*
ginta,uixit autem quatuor & nonaginta: & ſepultus eſt in Hieroſolymis, cunctos
felicitate & prudentia atq; diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa ſene/
ctutem deceptus mulierũ ardore,præuaricatus eſt: de quibus, & de malis quæ pro
pterea proꝙenerunt Hebræis,opportunius explicabo.

De Hieroboam rege Iſrael inſtituto,& Roboam Salomonis filio re/ge Iuda,Iſraelisq; peccato. Cap. VIII

POſt mortem uero Salomonis,in regnũ ſuccedente filio eius Roboam,ex mu
liere Ammonitide Naama nomine procreato,repẽte miſerunt in Aegyptum
populi principes,ut reuocarent Hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatem
Sichimorũ,etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim,ut illic conuenientes Iſra
elitæ,eum conſtituerent regem. Adeũtes ergo eum principes populi, ſimul & Hie/
roboam, rogabant dicentes, ut aliquid de ſeruitio relaxaret; & melior eſſet patre,
cuius iugo fuerant prægrauati,ut & ipſi deuotiores eſſent, & propter manſuetudi/
nem potius quàm timorem ei ſeruire diligerent. Qui cum poſt tres dies reſponſu/
rum ſe eorum petitionibus dixiſſet, mox quidem eos ſuſpectos fecit,cur nõ repen/
te quæ petebantur annueret. nam rem bonam & humanam facilẽ eſſe iudicabant,
& magis in iuuene:tamen & in eo quod cogitare ſe dixerat, & non repente negaue
rat, ſpem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis,tractabat cum eis,qua/
le deberet populo præbere reſponſum. Illi uero quę deuoti facerent,naturam utiq;
uulgi ſcientes,monebant ut manſuete loqueretur ad populum,& cõmunius quàm
regius exigeret faſtus, ut ita fauorem omnium ſibimet obligaret, cum naturaliter
diligant ſubiecti manſuetudinem regum, atq; cõmunionem. Tunc ille utile conſi/
lium forſitan deo uolente deſpiciens,uocatis aduleſcentulis ſecũ enutritis,eisq; pan
dens conſilium ſeniorum,quid oporteret fieri requiſiuit. Illi uero quum neq; iuuen/
tus,neq; deus meliora eos tractare permitteret,monuerunt, ut aſperius loqueretur
ad populum,& inferiorem ſuum digitũ lumbis paternis diceret uaſtiorem:& ſeue/
ritatem quam fuerant in illo comperti,in ſe multo potiorẽ agnoſcerent. In his dele/
ctatus rex,& credens dignitati regiæ conuenire reſponſum,dum die tertia plebs au
ditura ueniſſet, & omnis populus uideretur ſuſpenſus eſſe, ut uerba regis audiret,
credens aliquid clementius eſſe,relinquens ille conſilium ſeniorum, reſpondit adu/
leſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias, per/
ducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius ſermonibus, uelut opere iam per/
cuſsi, & dolentes quaſi iam experimento ipſarum rerum quæ dicebantur,afficeren
tur,indignati ſunt: & omnes pariter uoce magna clamauerunt, nihil ſibi poſt hunc
diem eſſe commune ad genus Dauid,uel qui erãt ex eo progeniti: ſed ſolum tem/
plum ei cedere,quod pater eius ædificaſſet: eumq; interminati ſunt ſe relicturos: &

ſic amare iracundiam ſeruauerunt, ut dum miſiſſet rex Roboam quendam nomine Aduram, ſuper tributa conſtitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, & poſt ſermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad concordiam reuocaret, paſsi non ſint: ſed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidiſſet Roboam, credens ſe quoq; lapidandum, metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret, aſcendens in currum, fugiensq; uenit mox in Hieroſolymam. Et tribus quidē Iuda, ſimul & Beniamin eum conſtituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens à filijs Dauid, omnium regem Hieroboam conſtituit. Roboam uero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuū, in quibus regnabat, ſumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum ſubderet ſibi bello ſeruitium. Prohibitusq; eſt à deo per prophetam Semeiam, ut bellum non inferret: eisq; dicebat non eſſe iuſtum, ut aduerſus contribules dimicarent, quum ab eo dei uoluntate populus receſsiſſet. Quo facto, nequaquam egreſſus eſt ad prælium. Diuiſo itaq; regno, prius narrabo, quæ cunq; Hieroboam Iſraelitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarū tribuum rege geſta ſunt, explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur Hieroboam conſtitutis in Sichimorum ciuitate regalibus, ibidē morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multo poſt dum ſcenopegię feſtiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populum, ut dominū deū pergens in Hieruſalem adoraret, feſtiuitatē illic ſolenniter agens pœnitentia duceretur, & propter templum & propter dei religionem, forſitan & metuens ne eum quidem relinqueret, ad regem uero priſtinum remearet, & ob hoc mortis periculum ſibimet immineret, opus hoc malignum ſua cogitatione molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas, & totidem templa conſtruxit: unum quidem in ciuitate Bethel, aliud uero circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere, poſuitq; has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & rex uocans decem tribus quibus ipſe regnabat, his uerbis concionem fecit ad populum: Viri contribules, noſſe uos uolo, quod omnis locus habeat deum, & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt, ſed ubique ſemper exaudit, & cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati ad Hieroſolymam properandi, ad hoſtiū utiq; ciuitatem, & ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illud ædificauit templum, & ego feci duas uitulas aureas deo æquiuocas, quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui, aliam uero in Dan urbe conſtitui: quatenus quicunq; ueſtrum eis urbibus ſunt uicini, adorent in eis deum. Conſtituamq; ex uobiſipſis ſacerdotes earum, atq; leuitas, ut tribu Leui nequaquam neq; Aaron filijs indigeatis, ſed qui uoluerit ueſter eſſe ſacerdos, offerat uitulum deo & arietem unum, quod & primum pontificem Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſet, ſeduxit populū, ut à patria religione recedens, præuaricaretur leges. Hoc itaque Hebræis malorum fuit initium: ut qui cuncta deuicerant prælijs, in alienigenarū ſint ditione ſubiecti. Sed hæc quidem opportune narrabimus. Igitur dum inſtaret ſeptimo menſe feſtiuitas, uolens & ipſe eam in Bethel ita agere, ſicuti duæ tribus in Hieroſolymis celebrabant, ante uitulam quidem ædificauit altare, & ipſe pontifex factus cum ſacerdotibus ad altare cōſcendit. Cumq; eſſet hoſtias & holocauſta coram omnibus populis oblaturus, uenit ad eū ex Hieroſolymis propheta, nomine Iadon, miſſus à deo. Qui ſtans in media multitudine audiente etiam rege, faciens ad altare ſermones: deus, inquit, futurum quēdam eſſe præ

De peccato Hieroboam quo receſsit à deo faciens aureas uitulas

Verba Hieroboā abducentis populū in idololatriam

3. Reg. 13 Iadon prophetā increpat Hieroboā

ſe prædixit ex genere Dauid, nomine Ioſiam, qui temporis illius ſupra te falſos perimat ſacerdotes: ſed & oſſa etiam horum populum ſeducentium & erroneorum & impiorum ſupra te tunc ſimul exurat. Vt tamen credant iſti hoc ita futurum, ſignum eis prædico nunc fiendum: ſubito enim rumpetur hoc altare, & omnis pinguedo ſacrificiorum ſuper illud poſita, fundetur in terram. Hæc dicente propheta, indignatus Hieroboam, manum extendit, præcipiens eum continuo comprehendi. Cuius manus mox eſt arefacta, nec ualuit eam denuo ad ſe reuocare, ſed habuit eam marcidam & ſolutam. Ruptumq; eſt repente ſacrariū, & ſicut propheta prædixerat, cuncta effuſa ſunt. Cumq; uideret rex ueracem hominē, & præſcientiam diuinam habere cognoſceret, rogauit, ut ſupplicaret deo, quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum, & manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat, prophetamq; rogabat obnixe, ut eius conuiuijs intereſſet. Iadon uero dixit, non ſe pati, ut ingrederetur ad eum, nec panē aut aquam in ea ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptum à deo dicens, ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret. Huius igitur abſtinentiam rex miratus, erat in timore poſitus: & permutationem rerum ex his quæ dicta fuerant, non proſperam ſibimet imminere credebat.

Iadon q; pſeudoprophetæ auſcultauerat, à leone necatur. Cap. IX.

ERat autē quidam in ciuitate ſenior, malignus homo, falſusq; propheta, quem Hieroboam magnis ſtudijs honorabat: cum eo dicente quæ illi grata forent, crebro deciperetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam, qui de Hieroſolymis uenerat, & de ſignis effectis, & quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat reſtituta, metuens ne peregrinus melior eſſet apud regem, & potiori honore frueretur, præcepit filijs ut ei repente ſtratum ad iter aſinū præpararent. Quibus præceptum feſtinanter implentibus, aſcendens proſecutus eſt prophetam: & inueniens eū ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem, ſalutauit primum, deinde obiurgauit, cur apud eū non intraſſet, & ejus eſſet hoſpitalitate participatus. Quo dicente, ſe à deo prohibitum, ut apud quēquam in illa ciuitate guſtaret: non, inquit, prohibuit diuinitas, ut meam menſulam deuitares. Nam & ego propheta ſum, & in ea tecum religione communis: & adſum nunc miſſus à deo, quatenus te comeſurum ad me deducam. Ille uero credens mentienti, reuerſus eſt. Quibus adhuc prandētibus, & pariter epulantibus, deus apparuit Iadon: eiusq; mandata præuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere, & qualitatē pœnæ continuo declarauit: leonem ei occurſurum in itinere, quo dilaceraretur, & quod ſepultura patria priuaretur, edixit. Hæc autem facta reor uolūtate diuina, ut Hieroboam nequaquam uerba Iadon metueret, quaſi fallacis & ita defuncti. Remeante ſiquidem Iadon rurſus in Hieroſolymā, occurrit ei leo, & deijciens eum de aſino peremit: & aſino quidē in nullo nocuit, ſed cum eo ſedēs, & illū & corpus prophetæ magna tuitione ſeruauit, donec aliqui iter agentium uidentes hoc, uenientes in ciuitatē falſo prophetæ denunciarent. Qui miſsis filijs, eius corpus deuexit in ciuitatem, & ſplendida pompa eius celebrauit exequias, præcipiens filijs ſuis, ut ipſum mortuum cum eo ſepelirent, dicens: quod omnia quidem uera eſſent, quæcunq; ille prophetaſſet aduerſus ipſam urbem & altare, & ſacerdotes, necnon & contra falſos prophetas: & quia ipſe non pateretur iniuriam poſt propriam mortem, ſi cū eo ſepultus eſſet, oſsibus eius copulatus, qui propter ſocietatem oſsium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam,

3. Reg. 13

& filijs iſta prȩcipiens,cum eſſet malignus & impius,acceſsit ad Hieroboam,eiq; dixit: Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cumq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret,ſanctum uere & prophetam egregium eum uocans:cœpit deſtruere eius opinionem:& ueriſimilibus utẽs,rerum geſtarum creditam conabatur imminuere ueritatem. Nitebatur enim ei ſuadere, quia pro labore portandi multa ſacrificia, eius manus obſtupuiſſet: & deinde cum requieuiſset, ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare autem cum prius fuiſſet uacuum,ſuſceptis multis hoſtijs & ingentibus,propter onus impoſitorum fuiſſe diſruptum,& cecidiſſe dicebat:ſignificauitq; ſimul ita mortem eius:& quia ſigna hȩc prædixerat,eo fuiſſet à leone diſcerptus:& nihil eſſet quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: eiusq; mentem penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinde contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter inſiluit,ut nihil aliud quotidie quæreret,q; ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpe trauerat ſcelera,cumularet. Igitur de Hieroboam in præſenti hȩc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam,tranſgreſsione,& pœna. Cap. x

2.Par.11.12 FIlius autẽ Salomonis Roboam,qui ſicut prædiximus,ſuper duas regnauit tribus,ædificauit munitiſsimas ciuitates & magnas:Bethlehem,& Itham,& Thecos, & Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam, & Mariſſam, & Siphan, & Aduram,& Lachis,& Zethuram,& Helum,& Hebron. Has quidem in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Beniamin, muriſq; circundans, cuſtodes inſtituit uniuerſis, & principes:multumq; frumentũ, & uinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria, largiſsima ubertate recondidit: inſuper etiam & ſcuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraelitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymam, patiter & Leuitæ, & quicunque alij de populo erant boni uel iuſti,relinquentes proprias ciuitates, ut cultu-
Vrbes à Roboã ædificatæ
ram dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam, & auxerunt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorem,& tres ex ea filios ſuſcepiſſet,poſt eam quoq; duxit nomine Maacham,natã de Thamar filia Abſalom, quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata, de qua natus eſt ei filius maſculus, quẽ Abiam appellauit: habuitq; filios ex alijs coniugibus, ſed ſuper omnes potius diligebat Maacham. Habuit autẽ lege ſibi coniunctas uxores decem & octo, concubinas uero triginta. Et filij quidem ei nati ſunt decem & octo, filiæ uero ſexaginta. Succeſſorem autem ſui regni conſtituit Abiam ex Maacha procreatũ,cui & theſauros & munitiſsimas tradidit ciuitates. Reor enim quia ſæpius cauſa malorum & iniquitatis exiſtat hominibus magnitudo rerum, earumq; ad peiora conuerſio. Videns autem Roboam regnũ ſuum his incremẽtis augeri,ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones, & ſpreuit dei religionẽ,ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem. Cum moribus nanq; principum corrumpitur conuerſatio ſubiectorum: & cum uiderint illorum luxurias, ſuæ caſtitatis merita reſpuentes, quaſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principũ approbare uidentur,niſi etiam ſimiliter hæc agantur. Hoc igitur accidebat ſubiectis Roboam. Nam cũ ille ageret impie & inique,ſtudebant & illi nõ eſſe iuſti, ne rex uideretur offendi. Qua-
3.Reg.14 propter uindicem ſuper Hebræos miſit deus regem Aegyptiorum nomine Suſſachum: de quo narrans Herodotus, actus eius poſtremo adiunxit. Is enim Suſſa-

chus

thus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu caſtrametatus eſt contra Hieruſalem: Sequebantur enim illum currus mille & ducenti, equitũ uero ſexaginta milia, & quadraginta milia peditum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes. Inuadẽs itaq; Hebræorum regionem, munitiſsimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit, & nouiſsimum armatus ad Hieroſolymam uenit, ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Suſſachi tenebatur incluſus, de umq; rogabat, ut eis uictoriam ſalutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit deus, nec eis pugnaturis uictoriæ ſpẽ promiſit. Propheta enim Semeias ait, deum eſſe interminatum eos ſe relicturum, ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam: Hæc audientes animo ſunt ſoluti: & dum nullam uiderent in ſe ſalutem confitebantur omnes quod eos deus iuſte deſpexerit, quum ipſi circa eum impie crudeliterq; geſsiſſent, & eius legitima cõfudiſſent. Quos uidens deus ita deiectos, & ad pœnitentiam fuiſſe deductos, non ſe perditurum eos prophetæ dixit, ſed Aegyptijs tantum fore ſubdendos, ut agnoſcerent utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius, an certe deo. Capiens ergo Suſſachus non lege bellica ciuitatem, ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem, ingreſſus fœdera non ſeruauit, ſed & templum expoliauit, & theſauros dominicos & regios exhauſit, auri & argenti milia multa, & innumerabilia ſecum deuehens ornamẽta, & nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit autem & aureas lanceas, & ſcuta quæ rex fecerat Salomon, ſed neq; pharetras aureas dimiſit, quas Dauid ſumptas à rege Sophenę deo dicauerat. Quod cum idem Suſſach feciſſet, ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnaſeus, qui ſolummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit, & Palæſtinam Syriam ſubiugauit, capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes: unde palàm eſt, quia noſtram gentem ſubditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & ſtatuas eorum, qui ſine prælio ſe tradiderunt, reliquerit: & mulierum genitalia in eis cælauerit. Roboam etenim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit autem & Aethiopas ab Aegyptijs didiciſſe genitalium circunciſionem. Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatentur hoc ſe ab Aegyptijs didiciſſe: & palàm eſt quomodo nulli alij circunci/debantur Syrorũ in Palęſtina habitantiũ præter noſtros. Sed de his ſentiat quiſq; ut uoluerit. Igitur diſcedente Suſſacho, Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis æreа eiuſdem numeri fecit: & cuſtodibus regalibus ſeruãda tradidit, & qui cũ ſplendido principatu & claritate rerum debuerat imperare, ſub multo ſilentio & timore regnauit: fuit autẽ Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus eſt autem cum uixiſſet annis quinquaginta & ſeptem, in quibus regnauit annis decem & ſeptẽ, uir ſuperbus & fatuus: & qui nolẽs paternis amicis credere, perdiderat principatum: ſepultus eſt autem in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſsit in regnũ filius eius Abias: cum Hieroboam octauum & decimum annum iam haberet in regno. Et hæc quidem huiuſmodi fine ſunt conſumpta.

Templum ſpoliatur

Herodotus

Decircũciſiõe uariarum gentium

De morte filij Hieroboam, & quomodo uictus eſt ab Abia. Cap. XI

COnſequens eſt nunc, ut de Hieroboam dicamus, quemadmodum & ipſe fuerit cõſeruatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras, & ſacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates, ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate, cum filius eius nomine Abi/ 3. Reg. 14.

men ægrotaret, dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatum ſchema ſuſcipiẽs, iret ad Achiam prophetam, aſſerens eum uirum eſſe mirabilem, & futura prædicere, qui etiam ei de regno ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret ſi puer languorem poſſet euadere. Quæ mutata ueſte, ſicut maritus ei præcepit, uenit in ciuitatem Silo, ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingreſſura, cum eſſet iam prophetæ uiſus ſenectute grauatus, apparuit ei deus, utrunq; denuncians, & quia Hieroboam regis ueniſſet ad eum uxor, & quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum ueniente, ueluti priuata ſimul & peregrina, ille clamauit: Ingredere uxor Hieroboam, quid te cælas? Deũ latere nõ potes, qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit, & imperauit quæ tibi dicam. Reuertens igitur ad maritum, dic ei hæc præcepiſſe deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil exiſtente conſtitui regem: & ſcindens regnum à genere Dauid, tibi contradidi: tuq; horum non recordatus, meamq; religionem deſerens, fuſilesq; deos efficiens, illos potius honoraſti: deijciam te denuo, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoracitati uolatiliumq; dabo: & quidem à me ſuſcitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem iſto ſupplicio etiam populus, & copioſa terra hac priuabitur, & trans Euphratẽ ulterius diſpergetur: quoniam cũcti regis impietates ſecuti, deos ab eo factos adorauerunt, & meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare: filium uero tuum inuenies eſſe defunctũ. Te nanq; ingrediente ciuitatem, ſpiritum mox amittet, ſepelieturq; planctu populi cõmuniter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere Hieroboam bonus fuiſſe perhibetur. Hæc nanq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, feſtinabat iter lugens & ingemiſcens, filium utiq; quem in ſpe dereliquerat, uiuum ulterius non uiſura, quem continuo mortuum eſſe crediderat. Quæ dum ueniſſet in ciuitatem, filium quidem ſicut propheta dixit, inuenit extinctum, regi uero cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horũ cogitans multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat, caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illum propter ætatem. Qui dum Hieroboam inuaſionẽ audiſſet, obſtupefactus eſt: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis ſpe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amorræorum: & caſtra circumfigens, bello neceſſaria præparabat. Erat enim eius exercitus ſexaginta milia uirorum. Hieroboam uero manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroq; ad opus bellicum, & certamina cõmittenda eſſet iam in acie conſtitutus, inſtans in loco excelſiore rex Abias manu ſilentiũ imperauit: & Hieroboam petijt ut cum quiete prius audiret, factoq; ſilentio cœpit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quod deus principatum Dauid & eius ſoboli in tẽpore uniuerſo conceſſerit, miror autem quomodo recedentes à meo patre, ſeruo Hieroboam indecenter adhæſeritis, & cum eo nunc pugnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti ſunt, adueniſtis, ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboam iniuſte detinuit, quod non reor maiori eum tempore poſſeſſurum: quia deo pœnas etiam de præterito nunc ſoluens, ab iniquitatibus & iniurijs ceſſabit, quas ei hactenus inferre præſumpſit: ſed & uos talia perpetrare coegit: qui nullam à meo patre paſsi contumeliam, ſed tantũ quia non in cœtu quæ uobis placerent locutus eſt malignis hominibus credens, illum quidem ut putatis

Abimen filius moritur

ira

ra faciente reliquistis: quod autem uerius est, à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum potius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus, uiri iuuenculi & contentionis ignari: sed etiam si ad aliquam difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperientiamq; perductus, propter Salomonem patrem, illiusq; beneficia uobis sepe collata: quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum, pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis, neq; tunc neq; modo, sed ue nitis super nos tantus exercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis, quæ uestræ sunt impietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præbuit, quæ castra nostra transcendit? Sed nulla uirtus illic est, ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniuste? solummodo enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ consistit immota, quę scilicet apud nos est, seruantes à principio leges, & proprium deum uenerantes, quem non manus de putrescibili sylua fecerũt, nec excogitatio mali regis populi seductione construxit, sed cuius est opus principiũ finisq; cunctorũ. Vnde suadeo nunc uobis, ut pœnitentiam præteritorũ habeatis, & meliora cogitantes dimicare cessetis, paternasq; leges recolatis, & quicquid ad magnitudinẽ uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc aũt eo loquente, quosdam militũ Hieroboam latenter immisit, ut Abiam ex aliquibus partibus circundaret: quas exercitus non uideret. Qui cũ inter hostes apparuissent, exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortauit eos, utq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter inuocãtes dei solatium, sacerdotalibus tubis cum clamore hostes aggressi sunt. Et illorum quidem audaciam ac iuuẽtutem dissoluit deus, exercitum autem Abiæ fecit excelsiorem. Nam quãta in nullo bello refertur cædes fuisse commissa, neq; Græcorum, neq; Barbarorum: tantos interimentes de exercitu Hieroboam, mirabilem & famosissimam perceperũt deo conferente uictoriam: quinquaginta enim milia hostium bello prostrata sunt, eorumq; munitissimas ciuitates diripuerunt: insuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerũt. Hieroboam itaq; hac perditione fatigatus, nequaquã uites habuit, quantocunq; tempore post hæc Abias uixit. Qui tamen post hanc uictoriã paruo tempore superuiuens, obijt cum regnasset annis tribus. Et sepultus est in Hierosolymis, in patrijs monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & uiginti, filias autem decem & sex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic succesit in regno filius eius Asa, cuius iuuenculi mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Israelitarum pace potita est annis decem. Hoc ergo modo Abiæ filij Roboam uobis gesta sunt tradita. Mortuus est ergo Hieroboam, rex decem tribuũ, quum uiginti duos annos tenuisset imperium: succesitq; ei filius Nadab: secundo iam anno imperij regis Asa transacto: Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus: patris impietati malitiæq; concordans. In his autem duobus annis castrametatus est contra Gabathon ciuitatem Palæstinorum. Quumq; eam foret obsessione capturus, dolum passus à quodam amico nomine Baasa Meheli filio, mortuus est. Qui post eius obitum potitus imperio, omne genus Hieroboam interemit: & euenit, ut secũdum prophetiam dei, alij quidem cognatorum Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canibus atque consumerentur, alij uero in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atq; iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

Abia mortuo succedit Asa

Victoriæ Asa & Baasa regum Iuda & Israel Cap. XII

REx autem Hierosolymorũ Asa, dum moribus esset egregius, & semper ad di uina respiceret: nihilq; gereret neq; cogitaret, quod non esset pietati conueniens, aut ad legum custodiam pertineret, suum composuit regnum, abscindens cunctam ab eo nequitiam, & ab omni macula emundans. Habuit autem exercitũ electorum uirorum arma ferentium, scuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia: de Beniamin autem scuta arcusq; portantium, ducenta quinquaginta milia. Quumq; iam decem regnasset annis, castra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopiæ, ducens pedestriũ quidem nonaginta milia, equestrium uero decem milia, & currus trecentos. Qui dum usq; ad ciuitatẽ Marissam quæ est in tribu Iuda, cum exercitu suo uenisset, occurrit ei Asa: & castris cõtra eum positis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate, cum uidisset Aethiopum multitudinem, poscebat à deo cum clamore magno uictoriam, & ut tam multa milia hostiũ ipse perimeret. Neq; enim & in alio cõfidendum esse dicebat, quàm in eo qui posset etiam paucos multorũ potiores ostẽdere, & facere infirmos fortissimis prævalere. Hæc orante Asa, signum uictoriæ deus ostẽdit, & cum gaudio diuinæq; uirtutis auxilio bello congressus, multos Aethiopum perculit, & conuersos in fugam persecutus est usque ad Geraritidem regionem. Relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperant, eorumq; ad castra protinus accesserunt: ita ut tollerent multum aurum, multumq; nimis argentum, prædamq; deueherent ualde mirabilem & camelos & subiugalia & pecudum greges innumeros. Asa autẽ & eius exercitus sumpta huiusmodi à deo uictoria atque præda, in Hierosolymam remeauit. Quibus uenientibus occurrit in uia Azarias nomine propheta: & præcipiens, ut paululum à gressu itineris sustinerent, cœpit ad eos dicere, quod illa uictoria fuisset eis à deo cõcessa, eo quod iustos se sanctosq; seruassent, & omnia dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis permanentes dixit semper hostibus prævalere, & habituros diuina uirtute felicitatem & prosperitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futurumq; tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neq; sacerdos qui iuste aliquid responderet: ob quã rem ita & ciuitates subuertendas, & gentem in omni terra disseminandam, & uitam miserabilẽ & inopem habituros. Suasit quoq; eis ut dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiens rex & populus, gauisi sunt: multumq; studium & omnes in cõmune, & singuli circa iustitiam exhibebant: misitq; rex in omnem prouinciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tribuum actio gerebatur. Reuertar autẽ ad regem Baasam, qui Israelitico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatum. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculum ibi cõstituens, regnauit quidem annis uigintiquatuor: sed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filium eius, & populũ multis malis afflixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prædixit & se & omne genus eius exterminaturũ, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percusserat perditurum: quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, ut iuste & pie populo præsideret: quæ primitus ipsis prodessent, deinceps deo gratissima forent: sed magis imitatus est pessimũ Hieroboam, cuius dum periisset anima, uiueret tamen eius in isto malignitas. dicebatq;

Victoria Asa de Aethiopib.

2. Paral. 15

Prophetia Azariæ

9. Reg. 15

Gimon prophetamittitur ad Baasam

suppli

ſupplicium malorum illius hunc habiturum, qui ei ſimilis extitiſſe uidebatur. Baaſa autem quamuis per prophetam audiſſet futuram ſibi ſuoq; generi pro commiſsis ſceleribus ultionem, tamen de reliquo nō quieuit, neq; reſpexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur: ſed tanquam illi quibus præmium proponitur laborare non ceſſant, donec ad propoſita dona perueniant: ſic & Baaſa propheta prædicente ſibi futura, tanquam ſi ad magna dona concurreret, in perniciem ſui generis, & totius domus interitum, peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ, in his agebatur malis. Nouiſsime uero exercitu ſumpto, obſidebat Ramath nō ignobilem ciuitatem, quæ quadraginta ſtadijs ab Hieroſolymis aberat, eamq; capiens, cogitauit ut in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Aſa regis inuaderet. Metuens etiam Aſa conamen hoſtis, cogitans quia poſsit exercitus qui Ramatha ceperat, eius uiolare prouinciam, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, ſimul & aurum & argentum, petens ab eo ſolatium, & commemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent. Ille uero & pecuniarum opulentiam grate ſuſcepit, & ſolatia præbuit ſoluens amicitiam quam habuerat cum Baaſa: miſitq; ad ciuitates quæ Baaſa uidebantur imperio ſubiacere, ut eas affligeret. Qui alias quidem incenderunt, alias depopulati ſunt, id eſt Elon & Dan & Iabellan: & alias multas. Hæc audiens rex Iſraelitarum, ædificare quidem Ramathan atque munire ceſſauit. Enimuero cum ſtudio feſtinauit, ut proprijs ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu ædificiorum quæ Baaſa congregauerat, cōſtruxit in eo loco duas fortiſsimas ciuitates, quarum altera Gabaa, altera uero Maſpha uocabatur. Et poſt hæc non habuit iam Baaſa tempus pugnandi aduerſus Aſa. Peremptus eſt enim à Creone, & ſepultus eſt quidem in ciuitate Therſa: cui ſucceſsit filius Helan. Hic aūt cum regnaſſet duobus annis defunctus eſt, quem occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud diſpenſatorem ſuum nomine Oſa, ſuaſit quibuſdam equitibus ut ſubito diſcurrentes, eum armigeris & principibus deſolatum reperientes occiderent. Illi nanq; cuncti circa obſeſsionem Gabathenę ciuitatis in Palæſtina poſitæ, occupati uidebantur. Perimens itaque Helan regem princeps equorum Zamarias, ipſe regnauit, & omne Baaſa genus ſecundum prophetiam Gimon interemit. Eodem nanque modo eius domus propter impietatem radicitus eſt euulſa, ſicut genus Hieroboam perijſſe deſcripſimus. Exercitus autem qui Gabathon obſidebat, audiens quod de rege contigerat, & quod Zamarias occidiſſet eum, & inuaſiſſet imperium, & ipſi principem ſuum Amarin conſtituerunt regem. Qui à Gabathena urbe mouens exercitum, uenit in Therſa: & accedens ad ciuitatem, manu bellica eam cepit. Zamarias autem uidens ciuitatem fuiſſe detentam, fugit ad locum aulæ regiæ ſecretiorem, & ſuccendens eam ſemetipſum pariter concremauit, quum regnaſſet diebus ſeptem. Mox itaque Iſraelitarum diuiſus eſt populus, & alij quidem Thaman regnare uolebant, alij autem Amarin. Cumq; uiciſſet pars Amarin, interemptus eſt Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigeſimo autem anno regis Aſa, Amarin ſuſcepit imperium, & tenuit annis duodecim. Quorum ſex quidem annos in Therſa egit, reliquos autem in ciuitate quæ Mareō appellatur, à Græcis uero Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon, à Samaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem conſtituerat. *Samaria unde dicta* In nullo autem differebat priorum regum, niſi quod peior erat. Omnes enim quæ

rebant

rebant modum, quatenus ſuis impietatibus quotidie populum facerent à deo recedere. & propterea diſcerpſit eos, & nullum permiſit ex eorum genere ſupereſſe. Et is ergo defunctus eſt in Samaria, ſucceſsitq; ei filius Achab. Ex his enim cognoſcitur, quantam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem diligit, malos autē abhorret & à radice diſperdit. Iſraelitarum denicq; reges, propter ſuam iniquitatem & iniuſtitiam, alter ſuper alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum eſt. Aſa autem rex Hieroſolymorū, qui duabus tribubus præſidebat: & propter pietatem atque iuſtitiam, ad longam felicemq; perductus eſt ſenectutem: & cum regnaſſet quadraginta uno annis, bona morte defunctus eſt. Quo moriente, ſucceſsit ei filius ſuus Ioſaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatorem proaui ſui Dauid, pietate atq; fortitudine cuncti ipſis operibus crediderunt. Sed de hoc regnon eſt modo referendi neceſsitas.

De Achab & Iezabel, & de Heliæ geſtis. Cap. XIII

IGitur Achab Iſraelitarum rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum annis uiginti & menſibus duobus: nihil amplius innouans, quàm priſci fecerant reges, niſi quod mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriam, uiuaciter imitatus, & præcipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is nanq; uitulas ab illo cōſtructas adorauit, & ſuper hæc alia potiora molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis acerrima, ſimul & audax, quæ ad tantam uenit luxuriam atq; ueſaniam, ut etiam templū deo Tyri quem Baal appellabant, ędificaret, & plantaret omniū arborū lucos. Conſtituit autem & ſacerdotes falſosq; prophetas, huic deo miniſtraturos. Sed & ipſe rex multos huiuſmodi circa ſe fouebat, ſtultitia atq; nequitia omnes priores ſuos excellens. Quidā igitur propheta ſummi dei de ciuitate Thesbon Galaaditidis regionis, ueniens ad Achab, dixit ei: Quia prędiceret deus, neq; imbrem, neq; rorem illis annis in ea prouincia ſe miſſurum, niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cū iuraſſet acceſsit ad partes auſtrales, & habitauit circa torrentem quendam, unde poculi habebat auxilium: nam corui cibum ei quotidie deferebant. Quumq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quę ciuitas in harū medio conſtituta eſt. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri uiduæ, ut cibum ei præberet. Et cum nō procul eſſet à porta, uidit mulierem uiduam ſibimet colligentem ligna. Cui cum deus ſignificaſſet, hanc eſſe quæ ei cibum miniſtratura eſſet, accedens ſalutauit eam, & ad bibendū aquam ſibi tribui poſtulauit. Quæ cum præcederet, denuo uocans eam, etiam panem ſibi poſcit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus habere, niſi modicum farinæ & paululū olei: & propterea perexiſſe ad colligenda ligna, ut conſperſa farina ſibi quoq; ſuoq; filio panes faceret: cum aliud nihil ſupereſſet, niſi ut fame morerentur, ait propheta: Cōfidens perge, & in ſpe meliori conſiſte, & faciens primitus mihi pabulum defer. Prædico nanque quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; uas olei, donec dei gratia imbrem fundat in terras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea quæ dixerat fecit. Et ipſa habuit pabulum, & filio miniſtrauit pariter & prophetæ: nihilq; horum defuit eis, donec ſiccitas deficeret. Meminit etiam ſiccitatis huius & Menander in geſtis Ithobali Tyriorum regis, ita dicens: Et ſiccitas ſuper eos facta eſt menſe hyperueretæo uſque ad

3. Reg. 17

Corui paſcūt Heliam

Menander hiſtoriograph.

alium

alium annum hyperueretæi. Qui dum deo ſupplicaret, multa ſlumina ſunt emiſſa. Is nanq; ciuitatem Botrũ ædificauit in Phœnice & Auzonib lipſa. Et hæc quidem ait, ſub Achab factam ſignificans ſiccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionẽ, regnauit in Tyro. Mulier itaq;, quam pauloante prædiximus pabulũ prophetæ præbuiſſe, cũ cecidiſſet eius filius in languorẽ, ita ut animam dimitteret, & mortuus appareret, deflens & manib. ſemetipſam ualde diſcerpens, uocesq; quas dictabat luctus emittens, accuſabat apud ſe factã prophetæ præſentiã, quaſi ipſe peccata eius argueret, & ideo puer fuiſſet extinctus. Ille uero eam æquo animo eſſe præcipiẽs, & ſibi filiũ cõtradi dicẽs, uiuũ ſe iterũ reſtituere promiſit. Qua tradente, portãs eũ ad locũ in quo ipſe degebat, & in lectulo collocans clamabat ad dominũ dicẽs, quia nõ fuiſſet mulieri bene repenſatũ quę illũ ſuſcepe-rat & enutrierat, cũ eius filius fuiſſet ablatus, rogabatq;, ut denuo animã puer reciperet, eiq; uiuẽdi copia præberet. Cumq; deus & matris habuiſſet miſericordiã, & uellet precibus prophetæ rogantis annuere, ne uideretur ad eam pro læſione ueniſſe, continuo contra omnem opinionem reuixit puer. Illa uero gratias prophetæ referens, tunc aperte ſe cognouiſſe dicebat, quia loqueretur ei uere diuinitas. Tranſacto ſiquidem paruo tempore, uoluntate dei pergebat ad regem Achab, futurum enunciaturus imbrem. Aerumna enim & neceſſariorum inopia prouinciam nimis inuaſerat: ita ut non ſolum homines propter ſiccitatem, ſed etiam cætera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quẽdam Abdiam, qui erat ſuper iumenta eius, dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum, ad quærendum prophetam Heliam, nec inueniſſet, præcepit ut eum etiam ipſe requireret. Quod dum fieri placuiſſet, & rex & Abdias per ſingula itinera petrexerunt. Contigerat itaq; tempo- 3. Reg. 18
re quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iſte in ſpeluncis abſcõderet, eosq; ſolummodo pane & aqua nutriret. Cum igitur Abdias receſiſſet à rege, propheta ei Helias occurrit. A quo requiſito quis eſſet, & agnoſcens eſſe prophetam, protinus adorauit. Cui propheta: perge, inquit, ad regem, & dic ei quoniam aſſum. Cui ille reſpondit, quid mali paſſus es à me, ut illuc me mittas, ubi poſſim indubitanter occidi. An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, ut te repertum ad caſum necis adducat, Præcauebat enim, ne dũ regi nunciaret, illo alibi diſcedente mentiri uideretur, mortiq; ſuccumberet: cõmemorabatq; ei, quemadmodum cum Iezabel prophetas occideret, centũ ipſe abſconſos, & multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui propheta, nihil metuens, ait, ad regem feſtinus accede: præbuitq; ei iuriſiurandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipſe quoq; ueniret. Cumq; regi nunciaſſet, quia uidiſſet Heliam, mox occurrit Achab: *Rex Achab Heliæ occurrit*
requirens cum iracundia, ſi ipſe eſſet qui in populo Hebræorum autor inopiæ exiſteret. Tunc propheta in nullo formidãs, ait, eum potius mala omnia perpetraſſe, eiusq; genus in illam prouinciam deos alienos introduxiſſe: & deum qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc, inquit, omnem populum ad montem Carmelum præcipe congregari, necnon prophetas tuos pariter & ſacerdotes, quotcunq; ſunt numero, prophetasq; lucorum quaſi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictum montem Achab uocante ueniſſent, ſtans in medio eorum Helias, ait: Quouſq; diuiſam mentem & uoluntatem habentes, in hac cõuerſatione perſiſtitis? Si quidem putatis noſtræ prouinciæ deum uerum & ſolum, eum ſequimini, eiusq; mandata ſeruate: ſi ue-

ro hæc non exiſtimatis, ſed peregrinis creditis, illiſq; exhibendã etiam putatis eſſe
Helias probat ſuum deum ex perimento
culturam, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia reſponderet, pe-
tijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, & ſui, cuius ſolus
ipſe propheta remanſerat, cum illorum eſſent numero quadringẽti, ut ſumeret bo-
uem, & eum occiſum ſuper altare poneret, nequaquam igne ſuppoſito: ſimiliter au
tem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hoſtias concremarẽt:
hoc, inquit, facto cognoſcetis ueram dei prẽualere naturam. Quod dum placuiſſet,
ait Helias, ut eligentes bouem illi primitus occiderẽt, & deos ſuos inuocarent. Quo
rum dum non audiretur oratio, deridens Helias, magna eos uoce ad deos ſuos cla-
mare monebat, quia aut profecti aliquo fuiſſent, aut forte dormirent. Illis autem à
matutino uſq; ad mediam diem hoc facientibus, & ſemetipſos more patrio cultris
& gladijs incidentibus & nihil agentibus, cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus, il-
los quidẽ abire præcepit: populũ uero in proximo iuſsit accedere, ut uiderent & cu
ſtodirent eum, ne ignem lignis latenter immitteret. Cumq; populus acceſsiſſet, ſu-
mens duodecim lapides, ſecundum tribus Hebraici populi, conſtituit ex eis altare
& circa id foueam fecit ualde profundam, & impoſuit ligna ſuper altare, & in his ſu
perpoſuit hoſtias, præcepitq; ut quatuor hydriæ de fonte completæ funderentur
ſuper altare, donec fouea illa quæ aquam ſparſam ex altari ſuſcipiebat, impleta
manaret. Quo facto cœpit orare deum, & clamare ut errãti populo multo iam tem
pore, ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cumq; dixiſſet hæc, repente ignis de
cœlo uidente populo cecidit ſuper arã, & conſumpſit hoſtias uniuerſas: ita ut etiam
Falſi prophe-tæ perimũtur iuſſu Heliæ
aqua ipſa concremaretur, & locus ad cineres uſque perduceretur, qui hactenus ita
perdurat. Hoc uidentes Iſraelitæ, ceciderũt in terram, & adorauerunt unum deum:
maximum, ſolum, uerumq; proclamantes: alios uero fallaciter ſe & uana opinione
coluiſſe. Tunc comprehendentes prophetas ſuos, cunctos Helia præcipiente pere-
merunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad cõuiuium tuum, nihil de cætero cogitans:
poſt paululum nanq; à deo imbrem largiſsimum uidebis effundi. Igitur Achab
poſt hæc uerba diſceſsit. Helias autem in culmen Carmeli montis aſcendens, poſi
tis in terra genibus, eisq; cõiungens caput orauit. Quo facto, iuſsit ut eius miniſter
pergens in quendam ſcopulum, ad mare reſpiceret, & ſi alicunde nubem ſuſcitari ui
deret, ipſi diceret. Tunc etenim erat aer ualde puriſsimus, & ſerenitate perſpicuus.
Quo aſcendẽte ſæpius: nihilq; uidere ſe dicente, dum ſepties hoc feciſſet, ait ſe uide
Helia orante imber uberri-mus effuſus eſt
re aerem aliquo modo, nõ tamẽ amplius quàm unius hominis ueſtigio, nigreſcen-
tem. Quod dum audiſſet Helias, miſit ad Achab iubens, ut ad ciuitatem citius abi
ret, antequam imber irrumperet. Qui mox in urbẽ Iezrael feſtinus aduenit. Tunc
repente ſiquidem aere obducto caligine, & nubibus adoperto, ſpiritus uehemens
exortus, & uberrimus imber effuſus eſt. Propheta uero diuinitus inſpiratus, ante
3. Reg. 29
currum regis ad ciuitatem Iezrael uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor Achab Iezabel
ſigna quæ fuerant ab Helia celebrata, & quia prophetas ſuos occidiſſet, indignata
miſit ad eum nuncios, & per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturam, ſicut per
diderat ille eius prophetas. Tunc formidans Helias, fugit in ciuitatem nomine Ber
ſabee: hæc eſt autem in ultimo ſortis Iudæ, in terra Idumæorũ: ubi relinquẽs ſuum
miniſtrum, abſceſsit in eremum, & orauit ut moreretur: non enim ſe meliorem pa-
tribus eſſe dicens, ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto cir-
ca quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitaſſet, ſurgens inuenit

cibum

cibum & aquam. Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem, uenit ad montem Sinai, ubi Moses legem à deo dicitur accepisse, inueniensq; in eo speluncam quandam, ingressus in eam commorabatur. Cumq; eum uox quædam ex incerto facta requireret, ut quid illic adesset, & quur reliquerit ciuitatem: ait, eo quod occidisset prophetas alienigenarum deorum, & populo comprobasset quia unus sit deus, quem ab initio coluissent, ob hoc ad supplicium quæreretur à regis uxore. Rursum autem audiēs, ut sub diuo procederet, & quid oporteret fieri altera die cognosceret, ex spelunca digressus est: & facto subito terræmotu, splendorem fulgentis ignis inspexit: factoq; silentio uox diuina nequaquam eum timere præcepit, quem nullus deterrere posset inimicus: iussitq; ut domum reuertens, ungeret populi regem Hieum, Namasi filium: in Damasco uero Syriæ Asahel, pro se autem prophetam constitueret Helisæum de ciuitate Abela: ut totius impios populi perimeret, alios quidem Asahel, alios autem Hieus. Hæc audiens Helias reuersus est ad regionem Hebræorum, & inuenieus Helisæum filium Saphat arantem, & cum eo quosdam alios usq; ad iuga duodecim, accedēs proiecit super eum pallium suum. Helisæus autē cœpit cōtinuo prophetare, & relictis bobus secutus est eum: rogans ut ei permitteret, quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubente ut ita faceret, ualedicēs eis, secutus est: & fuit Heliæ cuncto tempore eius uitæ discipulus & minister. De hoc itaq; propheta hæc dixisse sufficiat.

Helisæus prophetæ efficitur

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bellis in Syros, cum gestis Iosaphat, & uerbis Micheæ prophetę. Cap. XIII

QVidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro uicinus, rogante rege, ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret, quatenus eo cōiuncto possessionem faceret meliorem: quod si nollet pecunias accipere, ex eius agris quē uellet eligeret: ait, hoc se facere nolle, sed paternam sortem malle possidere, cōtristatusq; rex, quia alienum prædium non posset accipere, neq; lauacris usus est, neque cibis. Iezabel autem uxore sua requirente cur ita contristaretur, cum neq; balneas, neq; prandium appeteret, neq; cœnam: narrauit ei Naboth superbiam: & quia dū ipse mansuetis sermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuisset, non impetrando quæ popposcerat, pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat ut à pusillanimitate tristitiaq; recederet, & suo corpori solenniter prouideret, se dicens de Naboth supplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Israelitarum nomine Achab, iussit ut ieiunarent omnes: & habito conuentu Naboth facerent præsidere, cum uticq; insignis esset genere: & instruerent tres quosdam uiros audaces, qui contra eum testimonium dicerent, quasi deo blasphemasset & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; secundum scripta reginæ & testimonio cōtra se perhibito quasi deo blasphemasset & regi, lapidatus & mortuus est. Audiens autem Iezabel, ad regem ingressa mox est, eiq; dixit ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; lętatus in his quæ acta sunt, exiliens è lecto, pergebat uineam Naboth inspecturus. In hoc indignatus deus, misit prophetam Heliā ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant gesta loqueretur: & quod occidēs uerum dominum agri, ipse illius hæreditatem possideret iniuste. Cum ergo uenisset ad eum, dicente rege quid uellet, ait, quia peccato pollutū eū inueniſſet, in illo loco in quo Naboth mortuus canibus uidebat fuisse deuoratus, eiusq; sanguinē & uxoris ita fundendum, & omne genus eius esse periturum, eo quod huiusmodi impietates effece

Naboth lapidatus

rint, & contra leges patrias ciuẽ iniuſte peremerint. Contriſtatus aũt Achab, & pœ-
Pœnitentia Achab nitentiam agens, ingreſſus eſt: & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat, non ap-
petens penitus cibum, & peccata ſua confitens, & deum hoc modo placare conten-
dens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem uiuente, eius generi differendum
eſſe ſupplicium, ſed eius filij temporibus inferendũ. Et hæc quidem Helias cum re-
gi dixiſſet, abſceſsit. His itaq; temporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Da-
Bellum Adadi Syrorũ regis cõtra Achab maſci, collecto prouinciæ totius exercitu, & ſolatrjs trigintaduorũ regum habitan-
tium trans Euphraten, cõtra Achab caſtrametatus eſt, Ille uero cum par non eſſet
exercitu, ad dimicandum non præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitati
bus munitis includens, ipſe mãſit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde for-
tiſſimos, & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex uero Syriæ exercitu ſumpto ue-
nit ad Samariam, & obſidens eam, præconẽ miſit ad Achab, petens ut eius legatos
ſuſciperet, & quid uellet cognoſceret. Quod dũ rex Iſrael fieri permitteret, uenientes
legati rege mandante dixerunt, diuitias & uxores & filios Achab Adado regi dan-
das: & ſi promitteret hæc ita facienda, ut tolleret horum quæcunq; uellet, caſtra ſol
ueret, & ab obſeſsione ceſſaret. Achab autem legatis dixit, ut euntes ſuo dicerent re
gi, quia & ipſe & omnis illius poſſeſsio eius foret. Hæc illis renunciantibus, miſit de-
nuo, altera die ſe miſſurum famulos, qui eius regalia perſcrutarentur, & amicorum
& cognatorum domos, & quicquid in eis optimum reperirent, auferrent: & quæ di-
ſplicerent, ſola relinquerent. Achab itaq; ſecunda legatione Syrorũ regis uehemen
ter affectus, aduocata populi concione dixit, quia ipſe quidem paratus fuerit pro ſa
lute & pace cunctorum, & uxores ſuas & filios, & omnem dare poſſeſsionẽ: & quia
hæc rex Syrorum prima legatione quæſiſſet: nunc autem, inquit, denuo miſſa lega
tione, petit perſcrutandas domos, ut quicquid in eis optimum inueniri poſsit, aufe-
rat: & occaſionem hanc machinatus oppugnat: & ſciens quia meis rebus nõ peper-
ciſſem, ad ueſtras acceſsit: ego uero quod uobis placuerit, exhibebo. Populus au-
tem reſpondit, ei nõ obediendũ, ſed magis contemnendũ eſſe: & ad bellandum ſe
præparatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit, ut abeuntes dicerent regi, quia pri-
mæ quidem petitioni paratus eſſet obedire: maneret autem pro ciuium ſecuritate
ſolicitus: nec ſecundam petitionem poſſet implere, dimiſitq; eos. Adadus autem au-
diens hæc, potius indignatus, tertiam legationem miſit ad Achab, interminando
atq; dicendo, quia altiorem terræ congeriem muris, de quibus ille præſumebat, eri-
geret: ſi ſingulos terræ pugillos de exercitu ſuo unuſquiſq; portaret: & his eum in-
terminationibus deterrebat. Achab autem reſpondente quia non deberet gloriari,
qui armis eſſet accinctus, ſed qui bello ſuperior demõſtratus: legati uenientes, & re-
gem cum trigintaduobus, qui in eius ſolatio uenerant, regibus inuenientes in epu-
lis renunciauerunt ei reſponſum. At ille repente præcepit circũdari ciuitatem, & ag-
geres circa eam extolli, & nullo modo ab obſeſsione relinqui. Achab autem erat in
his geſtis cum omni populo in anguſtia cõſtitutus. Tunc tamen ſecurior factus eſt
& à formidine releuatus, cum ad eum quidam propheta ueniſſet, atq; dixiſſet, pro
miſiſſe deum, ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per
quos hæc uictoria proueniret: per filios, inquit, principum, te ſcilicet eorum imperi-
tiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quaſi ducentos
trigintaduos: & agnoſcens Syrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum, aperiens por-
tas, filios principum mox emiſit. Exploratoribus aũt renunciantibus Adado, quid

gereretur, deſtinauit qui eis occurrerent: præcipiens, ut ſiquidem ad prælium ueni-
rent, eos ad ſe ligatos adducerent: ſi uero pacifici eſſent, idem efficerent. Achab au-
tem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs præparatũ. Potrò filij prin-
cipum congreſsi Syrorum cuſtodibus, multos eorum interemerũt, & alios uſq; ad
caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex Iſrael uincentes, etiam alium exercitum di
miſit exire. Qui repente in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri ſpera *Syri uincũtur*
bant, eos ſuper ſe ſic inopinabiliter uenturos. Quos propterea inuenientes nudos
& ebrios, ita perſecuti ſunt, ut illi etiã arma ſua relinquentes, fugerent, & uix in equo
rex potuiſſet euadere. Achab autem multos in itinere perſecutus interfecit Syros,
& eorum caſtra diripuit: & inueniẽs in eis diuitias auri & argenti nõ paruas, & cur-
ruum Adadi, & equorũ, in ciuitatẽ denuo remeauit. Dicente uero propheta, ut præ
pararet exercitũ, quia futuro anno denuo ſuper eum Syri reuerterentur, Achab in
ciuitate hæc agebat. Adadus autẽ cum quanto potuit exercitu, de prælio liberatus,
cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodum cũ Iſraelitis denuo dimicaret. Qui
in montibus equidem non pugnandum eſſe dicebant, quaſi dij eorum in locis tali-
bus nõ præualerent, & propterea tunc ab eis eſſent deuicti: ſed ſi in campo gererent
bella deuincerent. Super hoc autem dabant conſilia, ut reges quidem qui uenerant
in ſolatium eius, ad propria remeare dimitteret: & eorũ exercitum prælijs retinens,
ſatrapas ordinaret: & in loco occiſorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: &
equos, currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene dicta rex Syrorum, diſponebat
exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens, accedebat ſuper Hebræos: ueniensq; in
ciuitatem Aphecam, in magno campo caſtra cõſtituit. Achab autẽ occurrens cum
ſua uirtute, è diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat enim quantũ ad Syros paruus ual-
de eius exercitus. Tunc rurſus acceſsit ad eum propheta, & uictoriam deũ dare pro
miſit, ſuamq; uirtutem oſtendere: quia nõ ſolum in montibus, ſed etiam in campis
exiſteret, quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis
quieſcebant: ſeptima uero die diluculo procedẽtibus hoſtibus, aciemq; conſtituen
tibus, ad pugnãdum è diuerſo & Achab ſuum dirigit exercitum. Tunc congreſſus
robuſtiſsima dimicatione commiſſa, hoſtes conuertit in fugam, & ad eorum interi
tum perſequens imminebat. Illi uero ſuis curribus impediti, ad inuicem ſunt extin-
cti, paucicq; diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecam. Sed & ipſi ſunt mortui: mu
ris enim cadentibus ſuper eos, uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio autem cen
tum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibuſdam ſibi *Numerus cæ-*
fideliſsimis ſeruulorũ in ſubterraneo loco cælatus eſt. Cui dum dixiſſent ſerui quia *ſorum*
clementes eſſent & miſericordes Hebræi, & poſſent modo conſueto rogati ſalutem
ei conferre, ſi adeuntes rogarent Achab, dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſac-
cis, & reſtibus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab
uenerunt, petentes eum ut Adadus rex mereretur ſalutem ab eo, qua gratia eius
foret ſeruus. Ille uero dicens ſe libẽter habere ſi uere uiueret, nec in bello defeciſſet,
honorem quoq; ac deuotionem exhibiturũ ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc
illi accipientes iuſiurandum, quia nihil pateretur aduerſum, eduxerunt eum de lo-
co in quo uidebatur eſſe cælatus: & ſedenti in curru obtulerunt Achab. Qui quum
adoraſſet eum: dans ei Achab dexterã, eleuauit eum in curru, & oſculatus eſt eum:
iuſſitq; eſſe ſecurum, dicens: ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adadus au
tem gratias egit, & in nullo tempore ſe obliuiſci hæc beneficia cõpromiſit: ſed etiam

ciuitates Iſraelitarum,quas tulerant reges ante eum,ſe redditurum dixit,& Damaſcum:ut ita rex Hebræorum egrederetur ad ſuam,ſicut maiores eorũ in Samariam.
3.Reg.20 Celebratis itaq; fœderibus inter eos,ita Achab multis muneribus donatum Adadum ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellum Adadi regis Syrorum, quod habuit aduerſus Achab & Iſraelitas, hoc modo terminatum eſt. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Iſraelitarum, petijt ut eum in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente,prædixit ei,quia eo quod inobediens eſſet deo eiuſq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini cõtigiſſet,propheta rurſus acceſsit ad alium;& ut idem faceret imperauit. Qui dum percuſsiſſet eum,& eius uerticem cruentaſſet,alligato capite acceſsit ad regẽ,dicẽs ei:quia dum eſſet in exercitu conſtitutus, accepiſſet à quodam tribuno ſeruandum captiuum: ſibiq; ab eo dictum, ut ſi captiuus fugeret,ipſe moreretur, quo fugiente is qui eum tradiderat,mortem ei minaretur inferre. Tunc reſpondẽte Achab,mortem ei imminere iuſtiſsimam, ſoluens caput agnitus eſt Micheas eſſe propheta:
3.Reg.23 Hac enim parabola utebatur,propter ſermones quos erat ei dicturus. Ait nanque, quoniam cum deus ei cõceſsiſſet ut ſupplicium hoſtis euaderet, ipſe inimicum eius Adadum qui deum blaſphemauit, dimiſiſſet, & propterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo perimi, populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi. Iratus uero Achab prophetæ,illum quidem clauſum ſeruari iuſsit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus,ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hęc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad Hieroſolymorum regem Ioſaphat:is enim augens ſuum imperium,& exercitum in ciuitatibus & ſubiectorum prouinciam uniuerſam cõſtituens, non minores quàm auus eius, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; conſtituit. Habuit enim propitiam & cooperatricem ſibi diuinitatem,quum eſſet iuſtus & pius,& quid boni coram deo faceret, ſingulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu conſtituti,munera conferẽtes,ita ut diuitias haberet ampliſsimas,& gloriam ualde præclaram. Anno ſiquidem tertio regni ſui, conuocans prouinciæ ſuæ principes & ſacerdotes, iuſsit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum,docerent per ſingulas ciuitates leges Moſeos,atque ut eas ſine præuaricatione ſeruarent,& circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt,ut nullus aliud amplecteretur potius, neque diligeret, quàm leges ſeruare. Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat, cum quo etiam pacis fœdera celebrabant: eiq; Palæſtini ſolita tributa reddebant: & Arabes annis ſingulis miniſtrabant agnas trecentas ſexaginta & totidem hædos: muniuitq; magnas ciuitates atq; fortiſsimas, & exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidem Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum principatum habebat Hedrous: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: de tribu uero Beniamin ſagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat, armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitiſsimas ciuitates. Is filio ſuo Ioram accepit uxorem filiam Achab, qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq; poſt tempus ad Samariam perrexiſſet, opulenter eum Achab ſuſcepit: & populo qui eum ſequutus fuerat, claram ualde largitatem hoſpitalitatis exhibuit:id eſt,tritici & uini & pecudum ubertatem;rogauitq; ut contra regem Syro-

Ammonitarũ & Moabitarum cõtra Ioſaphat pugna atq; deuictio

tum

tum ei ſolatia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret, quia eius patris primo fuerat, & à patre tũc regis Syriæ uideretur ablata. Promittẽs uero Ioſaphat ſe ſolatia daturum, quando non ab illius minor erat eius exercitus, euocat ex Hieroſolymis ad Samariam ſuum populum: egreſſiq; foras ciuitatem ambo reges, & in proprijs ſolijs utriq; reſidentes, ſuum exercitum diſponebant. Ioſaphat autem inter hæc inſit, ut ſi quis prophetarum adeſſet, euocatus conſuleretur: ſi eſſet eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat namque tunc pax Achab unà cũ Syro permanens annis tribus, ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illum diem. Vocans ergo Achab prophetas ſuos quaſi numero quadringentos, iuſsit conſuli deum, ſi ei aduerſus Adadum uictoriam pugnandi concederet, & captionem ciuitatis, propter quam bellum præparabat inferre. Prophetis autem dicentibus, pugnare ſimul & uincere, & Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius: intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat quia falſi eſſent prophetæ: requirebat Achab regem, ſi alter quis eſſet propheta dei, ut certius de futuris agnoſcerent. Achab autem eſſe quidem dixit, ſed inuiſum ſibimet hominem: eo quod mala prophetaret, & prædixiſſet à Syrorum rege eum moriturum: quapropter in cuſtodia tunc teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obei: Quumq; petiſſet Ioſaphat eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet, indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dixit, nihil ſe aliud de rege fore dicturum, niſi quod deus in ore eius poſuiſſet. Quum ueniſſet ergo ad Achab, eumq; coniuraſſet, ut quod uerum eſſet, ediceret: ait, oſtendiſſe deum ſibi Iſraelitas fugientes in perſecutione Syrorum, & ab eis cunctos diſpergi per montes, ſicut greges paſtoribus deſolatos: dicebatq; ſignificatum ſibi, eo quod alij quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo peritutum in prælio. Quumq; Micheas hæc dixiſſet ad Ioſaphat, Achab ait: Nónne pauloante ſignificaui tibi, qualis ſit circa me hominis huius affectus, & quia peſsima mihi prophetaret? Et quum Micheas diceret eum oportere omnia quæ à deo dicebantur, audire, & quia falſi prophetæ eum exacuerint, ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum, immineret autem caſus eius in prælio: erat Achab triſtitia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem, ait: nõ eſſe reſpiciendum Micheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio ſimul utebatur Helię, qui prophetaſſet in Iazara ciuitate in agro Naboth ſanguinem eius à canib. lambendũ: ſicut & Naboth qui per eum à populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis, Micheam dicebat eſſe mendacem, quando meliori prophetæ dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur. Cognoſcetis, inquit, repente, ſi uera ſunt quæ dicit iſte: aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutem. Cæſus enim palmis à me noceat meæ manui: ſicuti Iadon dextram regis Ieroboam aridam fecit, dum eum comprehendere uoluiſſet. Hoc enim omnibus notum eſt. Quumq; percuſsiſſet Micheam, & nihil fuiſſet paſſus, confortatus Achab in ſemetipſo, contra regem Syrorum mouit exercitum. Vincebat, arbitror, illud quod immineret: & falſi prophetæ uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora fecit, ut ex occaſione perueniret ad finem. Tunc ſtans Sedechias & faciens ſibi cornua ferrea dixit ad Achab: quoniam manifeſtaſſet ei deus in illis omnem Syriã ſubuertendam. Micheã uero dicentẽ: quia Sedechias non poſt multos dies de cubiculo in cubiculũ ſe cœlaret, ut quæreret pœnam ſui declinare mendacij: iuſsit rex in cuſtodiã duci ad Achamum

Falſi prophetæ uerba præualuerunt

principem ciuitatis,& nihil aliud amplius ei præter panem & aquam,miniſtrari.

Achab contra Syros pugnando occiditur Caput XV

3. Reg. 22 Igitur Achab & Ioſaphat Hieroſolymorum rex ſumentes exercitum,uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatem. Rex uero Syrorum audiens eorum aduentum,ſuum eis obiecit exercitum,& non procul à Ramatha caſtra fixit. Conſtituerunt autem inter ſe Achab & Ioſaphat,ut Achab regium ſchema deponeret, Hieroſolymorũ uero rex propria ueſtitus ſtola conſtaret in acie.Et illi quidem qui Micheæ dicta cõtempſerat:etiam prętet habitũ regium,quod debebatur,euenit.Addus nanq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerſo per principes ſuos,ut nullũ aliorum perimerent,niſi tantũmodo Iſraelitarum regem.Syri uero facta congreſsione uidentes ante aciem regem Ioſaphat aſtantẽ,& eum credentes eſſe Achab : impetum ſuper eum fecerunt,eumq; circundederunt.Quumq; appropinquãtes, ipſum non eſſe cognoſcerent, receſſere poſt tergum. Ab ortu namq; diei uſq; ad ueſperam pugnantes & prævalentes, mandato regis neminem penitus occiderunt,quærentes Achab interficere ſolum, & inuenire nequiuerunt. Quidam uero puer regis nomine Adan,quum ſagittaſſet inter hoſtes.regem Achab per loricam in pulmone percuſsit.At ille caſum ſuum exercitui manifeſtare noluit, ne timor conuerteretur in fugam:ſed aurigæ præcepit,ut conuerſo curru de prælio declinaret.Grauiter enim & mortaliter fuerat ſagittatus,et uſq; ad occaſum ſolis factus exanguis , interijt.Igitur Syrorũ exercitus nocte ſuperueniente ſignũ dante præcone, diſceſsit ad caſtra: & agnoſcentes cuncti mortuum Achab,ad propria ſunt reuerſi.Corpus autem Achab ſui ad Samariam referentes,ſepelierunt:currumq; eius abluerunt in Iezara fonte Samariæ,regis ſanguine cruentatum : & tunc cognouerunt Heliæ prophetiam eſſe uerã.Canes nanq; eius linxerunt ſanguinẽ, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt.Mortuus eſt ergo in Ramatha,Michea hũc prædicente caſum.Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis prædicta uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem,& honorare ſemper & coli:& quæ uera ſunt potius recipi,quàm ea quæ pro cuiuſpiam libidine dicuntur, amplecti : & arbitrandum quia nihil utilius eſt,quàm uirorum talium præſcientia,præbente ſcilicet deo, quid unuſquiſq; debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi prouenerunt: quia quod debetur,neq; dum præſcitum fuerit , euitatur, ſed repit in animas hominum inutili ſpe blandiendo,& hoc modo ſeducẽdo,donec à deo debita paſsio complea tur.Hoc ergo modo uidetur etiam Achab eſſe deceptus, cum prædicentibus quidem perditionem ſuam non crederet:prophetantibus aũt ea quæ delectabat audire credẽdo moreret. Cui Ochozias filius ſucceſsit in regnũ.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER NONVS

De religione Ioſaphat, eiuſq; uictoria contra Moabitas. Caput I

IOſaphat itaq; rege ad Hieroſolymam remeante poſt bellum, quo ſolatium præbuerat Achab contra Adadum regem Syrorum, ſicut prædiximus, occurrens Hieus propheta, culpabat eum, cur Achab ſolatia præbuiſſet homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens molestе pertuliſſe hoc: ſed ei licet ualde peccaſſet, tamen ꝓpter naturam eius optimam, ab incurſu hoſtium peperciſſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei conuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouinciam circuire, & populum edocere, ut leges per Moſen à deo datas omnino ſeruarent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberent. Conſtituensq; iudices in unaquaq; ſui imperij ciuitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quàm ut iuſticiam populis exhiberent: & neq; munera, nec cuiuſpiam dignitatem propter iudicialem faſtum, aut diuitias, aut genus conſiderarent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſcientes quia etiã quæ occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autem quum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duarum tribuum, in Hieroſolymam denuo remeauit: cõſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus, ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam contribulium ex alijs ciuitatibus eos conſulerent, cum maximo ſtudio eis & iuſtiſsime reſponderẽt: quandoquidem rectum deberet eſſe iudicium in ea ciuitate cõſtitutum, ubi & templum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autem principes conſtituit Amaſiam ſacerdotem, & Sabadaiam, qui erat de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit. Eo namq; tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum Ammonitæ & Moabitæ: & ſumentes ſecum Arabum maximam legionem, caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem, quæ eſt circa paludem Aſphaltiten, trecentis ſtadijs procul Hieroſolymis, in qua naſcitur palma præcipua, ſimul & opobalſamum. Audiens autem Ioſaphat quomodo hoſtes tranſeuntes paludem, in eius prouinciam deueniſſent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hieroſolymorum in diuino ſacrario, & ſtans contra faciem templi, orabat, & inuocabat deum, ut ei ſuum auxilium præberet & robur, quatenus hoſtibus præualeret: dum & is qui templum hoc ædificaſſet, idipſum rogaſſet, ut ipſe contra hoſtes dimicaret, & præſumentes contra eum manus inferre, comprimeret: qui utiq; ob hoc uenirent, ut terram quam eis ipſe præbuerat, molirentur auferre. Hæc autem orabat deflens, ſimul & populus uniuerſus cum uxoribus & filijs deo ſupplicabat. Quo facto, quidam Iazihel propheta progreſſus in medium cœtum, clamauit ad populum, dicens & regi, quia deus eorum preces audiſſet, & contra hoſtes ſine dubio dimicare permiſiſſet: præcepitq;, ut altero die electo exercitu, occurrerent hoſtibus, eosq; inuenirent inter Hieroſolymam & aſcenſum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem non dimicarent, ſed tantummodo ſtarent, uidentes quomodo diuinitas eos

2. Paralip. 19 & 20

2. Par. 20 *Mirabilis uictoria de Ammonitis*

expugnaret. Hæc uero dicente propheta, rex quidem & populus in terra proſtratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis ſolennibus inceſſanter dicebant hymnos. Die ſiquidem facto, procedens rex in deſertum, ſub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophetæ audiri, & ad illa quidem nõ contradicere, ſed præponi debere ſacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicentes, ſic deo gratias agerent, quaſi iam Hebræorum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultum ſuper Ammonitas immiſit: & cædentes inter ſe hoſtes ſuos, mutuis ſe uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conuallem ubi hoſtium erat exercitus, & uidens eam plenam corporibus mortuorum, lætatus eſt in dei ſolatio, ſic inopinabiliter & euidenter allato, ut non laborantibus illis, ipſe per ſe uictoriam contuliſſet: iuſſitq; ut exercitus hoſtiũ caſtra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuentes eos, penè defecerunt: tanta erat multitudo utiq; peremptorum. Quarta uero die omnis populus congregatus in quadam conualle, de uirtute & ſolatijs benedixit deum, pro qua re etiã locus ipſe uocatus eſt cõuallis benedictionis. Exinde uero ducens exercitum ad Hieroſolymam rex, multis diebus ad hoſtias eſt cõuerſus & epulas. Igitur poſtquam hanc hoſtium eius uaſtationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde ſunt territæ, deum eius auxiliatorem ſic aperte uidentes. Ioſaphat itaq; ex illo tempore cũ magna gloria & iuſticia, diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit aũt amicus Achab filio Iſraelitarum regi, Cum quo communione facta in cõſtructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam uiſum ſuũ implere præualuit: naues enim prę magnitudine perierunt, & propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De perfidia Ochoziæ, & zelo raptuq; Heliæ. Caput II

4. Reg. 1 De filio Achab ab Ochozia rege maligno

ACchab autem filius regnauit in Iſrael, in Samaria degens, malignus homo, & per omnia ſimilis utriq; parẽti, & Hieroboam, qui prius iniquitatem fecerat, & populum decipere inchoauerat. Quũq; iam in regno ſecundũ haberet annum rex Moabitarũ rebellauit ei: & tributa, quæ Achab eius patri reddebat, miniſtrare ceſſauit. Contigit autem ut Ochozias, quum deſcenderet de ſuperioribus domus ſuę, caderet: & quum lãgueret, miſit ad deum Accaron Muſcam (hoc enim erat nomen illi deo) & conſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus Heliæ prophetæ, præcipiens ut miſsis à rege nuncijs occurreret, eosq; requireret, ſi deum proprium Iſraelitarum populus non haberet, & ideo miſiſſet rex eorum ad alienum deum, ut de ſalute conſuleret. ſimul & ut faceret eos ad regem reuerti: eiq; diceret, quia nõ euaderet hunc languorem. Helia uero dei faciẽte præcepta, audientes nuncij, ad regem ſunt continuo reuerſi: admirantiq; reuerſionis uelocitatẽ, & requirenti cauſam, dixerũt, occurriſſe ſibi quendam hominem, & prohibuiſſe quidem eos ulterius procedere: reuertentes autẽ nos tibi dicere ex mandato Iſraelitarum dei mandauit, quod non poſsis ab hac ægritudine liberari. Rege uero præcipiente, ut ei hominem qui talia

Heliæ habitus

diceret, indicarent, dixerunt eſſe uirum hirſutum, & pellicea zona circundatum. Ille uero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuncij deſignabant: miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos, ut eum adducerẽt. Tribunus autem qui miſſus fuerat, inueniens Heliam in montis uertice reſidentem, petebat, ut deſcendens ueniret ad regem, quoniã ille iuſsiſſet: qui ſi nollet, duceretur inuitus. Cui Helias: Ve agnoſcas

ſcas,inquit, me prophetam uerum exiſtere, deſcendens ignis de cœlo conſumat & milites tuos & te. Et continuo ueniens ignis flamma, conſumpſit & Tribunum, & qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem miſit armatis. Qui quum ueniſſet ad prophetam, credens ſe eum uiolenter adducere, ſi noluiſſet ſponte uenire: orans iterum propheta, eum ſicut priorem fecit igne cõſumi. Agnoſcens hoc rex, etiam tertium deſtinauit. Ille uero quum eſſet ſapiens & moribus ualde mitiſsimus, ueniẽs ad locum ubi erat Helias, nimis blande ei loquutus eſt, dicens: quia inuitus regis iuſsioni pareret, ad eum uenſens: & priores non uoluntariè, ſed coacti neceſsitate ueniſſent: rogabatq; ut & illius & qui cum eo uenerant armatorum, haberet miſericordiã, & deſcendens ueniret ad regem. Helias aũt ſuſcipiens manſuetudinẽ, & uerborum eius urbanitatem, deſcẽdens ſequutus eſt eum. Quumq; ueniſſet ad regẽ, prophetauit ei, dicens hæc ſibi indicaſſe deum, eo quod ſpreuiſſet eum, quaſi non eſſet deus, & nõ uere de eius languore prophetare potuiſſet: miſiſſet autẽ ad deum Accaron, ut conſuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quã rem, inquit, cognoſce te moriturum. Et ille ſiquidem paruo tempore tranſacto, ſicut Helias prædixerat, defunctus eſt. Cui ſucceſsit in regno frater Ioram: nam ille ſine filio mortuus eſt. Hic uero Ioram par Achab fuit malignitate: regnauit autẽ annis duodecim, homo omni iniquitate circa deũ & impietate plenus. Nam relinquẽs culturã dei ſui, deos uenerabat extraneos: erat enim & inalijs nimis acerbus & peſsimus. Illo ſiquidẽ tempore Helias ab hominib. eſt ablatus, & uſq; ad hodiernũ diẽ nullus finẽ eius agnouit. Diſcipulũ uero, ſicut prædiximus, reliquit Heliſęum. De Helia tantũ & Henoch, qui fuit ante diluuium, in libris ſacris ſcriptum eſt, quia ſublati ſunt, quorum mortem nemo uidit.

Inuaſorum Heliæ ultio

Henoch & Heliæ mortẽ nemo uidit

De bello regum contra Moabitas, deq; mirabilibus Heliſęi. Cap. III

SVſcipiens itaq; regnũ Ioram, contra regem Moabitarum Miſa mouit exercitum, qui ſicut prędiximus, ab eius fratre receſſerat, dum patri eorum Achab tributa ſolueret, ouium cum lanis ſuis ducenta milia. Congregans uero Ioram ſuum exercitum, miſit etiam ad Ioſaphat, rogans eum, quum eſſet olim patris ſui amicus, ut ei ſolatium contra Ammonitas pugnaturo præberet, qui ab eius receſsiſſe uidebantur imperio. Tunc ille nõ ſolum ſe adiutorem eſſe cõpromiſit, ſed etiam regem Idumæorum qui ſub eo erat, compulſurum, ut ei quoq; pugnaturus occurreret. Ioram aũt talibus ſolatiorum promiſsionibus à Ioſaphat rege perceptis, ſumpto exercitu, uenit in Hieroſolymã, & clare nimis ab Hieroſolymorũ rege ſuſceptus eſt: placuitq; eis ut iter ad hoſtes per deſertum facerent Idumææ, non credentibus inimicis quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tũc ergo tres reges ab Hieroſolymis properabant, rex ipſe Hieroſolymorũ, & Iſraelitarũ, atq; Idumęæ: & dum ſeptem dies peragraſſent iter, ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt, quum duces eorum ignorantia itineris aberraſſent: & omnes quidem erant in anguſtia conſtituti: præcipue tamen Ioram, qui nimia triſtitia faciente, clamabat ad dominum: Quid mali facientes deduxiſti tres reges, ut ſine bello tradãtur regi Moabitarum? Quem Ioſaphat confortabat, quum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cœpit, an quis in eis eſſet propheta, ut per eum uoluntatem dei poſſent cognoſcere, & quid faciendum eſſet, auditent. Et dum quidam famulus Ioram dixiſſet, uidiſſe ſe illic Heliæ diſcipulum Heliſæum filium Saphat, tunc tres reges monente Ioſaphat, ad eũ pariter uenerũt. Dumq; ad prophetę caſtra ueniſſent (habebat enim habitaculum

4. Reg. 3

Bellum Ioramꝰ contra Moabitas

habitaculum ſuum extra tabernacula conſtitutum)conſulebant eum de futura militia,præcipue tamen Ioram.Cui cum diceret, ut illi moleſtus non eſſet,ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret, quaſi illi ueri eſſent,rogabat,& ſupplicabat,ut prophetaret,eosq; à periculo liberaret.Ille uero iurãs per deũ,quia ei non reſponderet, niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum, deducto ad medium quodam homine ſciente pſallere, diuinitus inſpiratus, præcepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderẽt,dicẽs:Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante,neq; imbre diffuſo uidebitis fluuium aqua plenum, ita ut homines ac iumenta ubertatis poculo ſatientur:eritq; uobis nõ ſolũ hoc à deo,ſed etiã hoſtes ſuperabitis, & urbes Moabitarum munitiſsimas capietis,& arbores quidem incidetis pomiferas,& uaſtabitis prouinciam,fontes autem fluuiosq; damnabitis.Hæc propheta dicente,altera die priuſq; ſol oriretur,torrẽs uehemẽter influxit.Cõtigerat aũt,ut tribus dieb. in Idumæa uehemens imber effunderetur, ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia rigarentur.Quumq; audiſſent Moabitę,tres reges per deſertũ contra ſe uenientes, collecto exercitu,rex eorum iuſsit,ut mõtana exercitus eius aggrederetur, ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et quum non eſſet Hebræorum à Moabitis procul exercitus, reſpicientes Moabitæ de ortu ſolis aquam in torrente ſanguini ſimilem, ſuſpicati ſunt eo quod ſe tres reges inuicem peremiſſent, & fluuius eorum ſanguine redundaſſet.Quod dum arbitrati fuiſſent, petierunt à rege ſuo, ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret.Et impetu facto,quaſi ad diuitias præparatas, ad inimicorũ caſtra uenerunt,& ſpe ſua fruſtrati ſunt.Nam circũdantibus eos Iſraelitis,alij quidẽ eorũ perempti,alij uero per uniuerſam prouinciã ſunt diſperſi. Tres uero reges ingrediẽtes Moabitarũ ciuitates, & eas ſubuerterunt,& agros eorum populati ſunt,& uehementer exterminauerunt,replentes eos lapidibus torrentium,& arbores optimas abſciderunt, & fontes aquarum pariter obſtruxerunt, ac muros uſq; ad fundamenta depoſuerunt. Rex autem Moabitarum, dum perſequutionem & oppreſsionem nimiam pateretur, & uideret ciuitatẽ capi poſſe, impetum fecit cum ſeptingentis uiris,ut inter hoſtium caſtra quo poſſet effugeret, quod tamen implere non potuit.Nam ad quendam locum ueniens ualde munitum,dum fugere non ualuiſſet,reuerſus in ciuitatem,opus deſperationis & crudelis neceſsitatis ſic implenit: Filium nanq; ſeniorem, qui erat ſucceſſurus in regnum, eleuans ſuper murum, ita ut à cunctis hoſtibus uideretur,deo immolauit holocauſtum. Reges autem uidentes hoc factum eius neceſſitatis,ab urbe habuerunt miſericordiam, & humana paſsione oppreſsi, obſidionem ſoluerunt, & ſinguli ad propria remearũt.Ioſaphat autem reuerſus ad Hieroſolymam,in pace degebat:& quum pauco tempore poſt illud prælium uixiſſet, defunctus eſt. Qui uixit quidem annis numero ſexaginta, imperauit autem quinq; & uiginti, magnificamq; meruit in Hieroſolymis habere ſepulturam,ſimiliſq; fuit magnorum operum Dauid.Reliquit autem & filios multos, ſucceſſorem uero habuit ſeniorem filium Ioram. is enim nomẽ habebat fratris matris ſuæ regis Iſraelitarum filij Achab.Veniens autem de regione Moabitarum rex Iſraelitarum in Samariam, habebat ſecum Heliſæum ſicut prophetam, cuius actus uolo narrare.Sunt enim ualde præcipui & hiſtoria digni,ſicut ex libris ſacris datur agnoſci.Aiunt enim quia acceſsiſſet ad eum uxor Obeth diſpẽſatoris Achab, eiq; dixiſſet,quia non ignoraret,quoniã uir eius liberaſſet à morte prophetas,dum regis Achab uxor Iezabel requiſiuit ut eos occideret:& contracto debito, centum

Prophetia Heliſei

Rex Moabitarum immolat filium

Ioſaphat defungitur,ſuccedit Ioram

4.Reg.4

ex eis

ex eis occulte pauisset: & post uiri sui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius filij ad seruitiũ raperentur: ob quam causam rogabat, ut eius mariti misereretur operibus, & aliquod solatiũ in necessitate præberet. Qui dũ requisisset, si quid haberet in domo, aliud nihil esse sibi respõdit, nisi paruum uas olei. Tunc propheta præcepit, ut multa uasa uacua sibimet à uicinis accõmodaret, & clausis ianuis domus suæ ex illo oleo in omnia uasa diffunderet, quia deus ea cuncta impleret. Quod dum mulier fecisset, & eius filij unumquodq; uas obtulissent: dum completa fuissent omnia, & nullum uacuum remansisset, ueniens ad prophetam, nunciauit hoc ei. Ille uero consilium dedit, ut oleum uenderet, & precium creditoribus daret: & ex ipso olei precio quod remaneret, ad alimentum filiorum efficeret. Inter hæc autem misit Helisæus ad Ioram, ammonens ut custodiret locum quendam, in quo esse Syrorum uolẽtium eum occidere, dicebat insidias. Tunc rex ad uenationem præparatam nequaquam egressus est, obediens uerbo prophetæ. Adadus aũt rex Syrorum, dum se uidisset fuisse deceptum, quasi aliquis hominum eius Ioram regi sua cõsilia prodidisset, indignatus ueluti proditores secretorum regis occidere minabatur, quum utiq; hoc nulli alij nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam præsentium dixisset: ne falsa opinione teneret, nec crederet quoniã aliquis inimico eius cõsilium prodidisset, sed Helisæum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit, requirens, in qua ciuitate Helisæus habitaret. Illi uero qui missi fuerant reuertentes indicauerunt, eum in Dothan urbe commorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitum, equestrium simul & curruum, ut caperent Helisæum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die siquidem facto, cognoscens hoc prophetæ minister, quia hostes eum comprehendere niterentur, prophetæ quod agebatur indicauit. Ille uero securus de auxilio dei, contemnebat hostes, ministrumq; metuentem crebro, fiduciam habere præcepit, sperans quoniam ostenderet deus uirtutis suæ potentiæq; præsentiam. Tunc deus prophetæ orationes exaudiens, multitudinem curruum & equorum & armatorum, Helisæum circumstantium, ut minister uideret, ostendit, ita ut ille remoto timore, illa uisione confortatus astaret. Post hæc autem Helisæus rogabat dominum, ut etiam hostium aspectus obcęcaret, & nebulam eis immitteret, per quam eum inspicere non ualerent. Quo facto ueniens inter medios inimicos, requisiuit quem quærerent. Illis autem prophetam se quærere respondentibus Helisæum, promisit eum se traditurum, si ad ciuitatem in qua esset ille, sequerentur. Qui præcedentem prophetam, deo scilicet eorum mentes obcęcante, cum festinatione sequebãtur. Tunc Helisæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit ut clauderentur portæ, & regis exercitus circa Syros staret. Quo facto, rursus orauit dominum, ut hostium oculos aperiret, & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cæcitate reuocati, inuenerũt se inter medios inimicos existere. Et obstupescentes Syri, in nimia sunt angustia constituti, & qualis utique potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram consulente prophetam, si eos iaculari præciperet, hoc quidem fieri prohibuit Helisæus, dicens iniustum esse, qui lege bellica non capiuntur, occidi: illos autẽ nihil mali fecisse in eius prouincia, sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina. Deditq; consilium, ut & hospitalitatem eis præberet, & mensa eius sine læsione fruerentur. Ioram uero obediens prophetæ, dum conuiuia præbuisset opulentissima Syris, dimisit eos ad proprium remeare regem.

4.Reg.4

Helisæus hostes ad Ioram regẽ deducit

Bellum Syrorum contra Samariam,& mirabilis uictoria de cœlo data precibus Heliſæi. Cap. IIII

4.Reg.6 HIs uero redeuntibus,& quę prouenerant indicantibus, admiratus Adher ino
pinabilem Iſraelitarum dei præſentiam atq; uirtutem,pariter & prophetam,
Adadus bellū reparat aduerſus Ioram cui ſic adeſſet aperte diuinitas, latenter iam noluit contra regem Iſraelitarū aliquid
attentare,metuens Heliſæum, palàm uero pugnare diſpoſuit, multitudine militiæ
& exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere. Caſtra ſiquidem me
tatus eſt cum magna uirtute contra Ioram: qui credens non ſeſufficere ad reſiſten
Obſidio Samariæ dum Syris,ſemetipſum in Samaria clauſit,de murorū munitione cōfidens.Adher
autem cogitans quia & ſi non poſſet machinationibus capere ciuitatem, tamen in
opia ciborum Samaritas obſtringeret,ad ciuitatem acceſsit: & tanta fuit apud Io
ram neceſſariorum inopia, ut propter magnitudinem famis in Samaria, octogin
ta argenteis numiſmatis caput aſini uenderetur, quinq; argenteis numiſmatis ſex
tarium ſimi columbatum pro ſale cōpararent Hebræi. Timebatq; Ioram,ne pro
pter famem ciuitas traderetur inimicis ,& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes,
ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. Quod dum
faceret,quadā die clamante aliqua muliere: Domine miſerere: putans eam aliquid
cibi petituram,iratus maledixit ei,per dominum dicens,nec aream ſibi eſſe, nec tor
cular,unde aliquid poſſet ei præbere. Quumq; nihil horum illa ſe diceret poſtula
re, nec pro cibo depoſcere, ſed ut eius cauſam dignaretur audire, iuſsit loquere
tur,atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cum altera muliere uicina
& amica ſua hanc pactionem, ut quoniam fames & inopia talis eſſet, interficerent
filios ſuos utræq; maſculos, & diebus ſingulis comederent eos. Et ego,inquit, me
um occidi, & præterito die meum ambæ comedimus,hæc autem nō uult hoc face
re,ſed pactum tranſcendit,& filium ſuum ne comedatur,abſcondit.Hæc quum au
diſſet Ioram,uehemēter afflictus eſt,& ſciſſa ueſte, crudeli uoce clamauit. Deinde
iratus Hæliſeum prophetam interficere uoluit,quia non ſupplicaret deo,quum po
tuiſſent omnes hoc modo à malis præſentibus liberari:& repente miſit,qui eius ca
put auferret. Ille ſiquidem ad necem prophetæ pergebat, Heliſæum uero regis ira
non latuit.Sedens autem in domo ſua cum diſcipulis ſuis,indicauit eis, quia Ioram
homicidæ filius miſiſſet,qui caput eius auferret:ſed uos, inquit, dū uenerit qui miſ
ſus eſt,& intrauerit,obſerantes ianuas claudite,eumq; paululum retinete:ſequutu
rus eſt nāq; ueniens ad me rex,eo quod eum pœnituerit ſui præcepti. Tunc illi He
liſæi dicta fecerūt. Ioram uero pœnitentia ductus,ob iram ſuam circa prophetam,
& metuens ne eum qui miſſus fuerat,occideret, feſtinauit, ut necem prohiberet, &
prophetam à morte reduceret:ueniensq; culpabat eum,cur à deo abſolutionē ma
4.Reg.7 lorum præſentium minime poſtularet, ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſæus au
tem altera die ea hora qua uenerat rex ad eum,promiſit multam ciborum copiam
affuturam,ita ut uenderentur in publico duo ſata hordei ſiclo uno,& ſatum ſimilæ
duobus ſiclis.Hoc autem dictum,& Ioram, & qui cum eo erant, conuertit in gau
dia.Prophetæ nanq; non poterant diſcredere: propter rerum præcedentium ueri
tatem:inopiamq; illius diei atq; miſeriam , ſpes iam futuræ abundantiæ leuigauit.
Princeps autem tertiæ partis,quum regi amicus eſſet,ſupra quem tunc ipſe rex in
cumbebat:Incredibile eſt,inquit,ô propheta,quod dicis:& ſicut impoſsibile eſt,ut
de cataractis cœli hordeum pluat deus,aut ſimilam,ita non poteſt credi quod à te

nunc

nunc dicitur,adimpleri.Ad quem propheta:hæc,inquit,uidebis hoc modo fieri,ſed nō guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab Heliſæo fuerant prædicta, completa ſunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram, & qui à tali paſsione mundi non eſſent corpore,extra ciuitatem manerent.Quatuor ergo uiri propter hanc cauſam manentes ante portam, quum nullus eis propter neceſsitatem famis aliquid afferret, & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non poſſent:quibus uel ſi liceret ingredi,præ fame ibidem necarentur:cogitauerunt inter ſe dicentes,quia ſi illic manerent,propter inopiam deperirent, & propterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent,qui aut parcendo,aut necando famis eos neceſsitatibus liberarent. Hoc conſilium inter ſe conferentes,nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt: Incipiebat enim deus iam terrere & conturbare Syros:& ſonum curruum & armorum eis inferre,tanquam exercitus grandis ſuper eos accederet,& paulatim tubarum fragor eorū auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt,ut relinquentes caſtra propria,cōcurrentes ad regem,dicerent,quia Ioram rex Iſraelitarū conducto ſolatio regis Ægyptiorum & inſularum,ſuper eos accederet, quibus uenientibus, ſonum tubæ uenientis auditent. Hæc eis dicentibus, etiam Adher quum ad aures eius ſonus ſimilis aduenisſet,populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos atq; iumenta,innumerasq; diuitias,repente conuertuntur ad fugam.Leproſi autem qui diſceſſerant à Samaria,ad caſtra Syrorum uenientes, & in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; reperientes, ingreſsi in unum tabernaculum,dum nullū prorſus inſpicerent,comedentes atq; bibentes, portātesq; multas ueſtes & aurū,& extra caſtra cœlantes,deinde in aliud tabernaculū accedentes ſimiliter,& exinde res ſibi placitas ſumentes:dum hoc quater feciſſent, & nullus eos omnino uideret,arbitrati hoſtes abſceſsiſſe, culpabant ſemetipſos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciaſſent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & cuſtodibus clamantes,indicauerunt eis quæ de hoſtibus contigiſſent. illi autem hæc regis cuſtodibus nunciauerunt,à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos ſuos & principes,quibus ait,pro inſidijs arte callida Syrorum diſceſsiſſe regem: eo quod deſperaret fame capi potuiſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis,& egreſsis ad caſtrorum direptionem nobis,latenter irruerent & interficerent,& ciuitatem pariter deuaſtarent.Vnde uos,inquit,moneo,ut cuſtodiatis ciuitatem, & nuſquā abire tentetis,hoſtes fugiſſe credentes.Tunc dicente quodam,optime quidem arbitratum à rege,& conſilium dante,ut duo equites uſq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquirerent, ut ſi illi quidem capti ab inſidijs hoſtium deperirent, ſecuritas exercitui fieret,ne cuncti aliquid ſimile ſuſtinerent: pereuntes autem paucos annumerarent cum his quos uaſtauerat fames:hoc dictum dum placuiſſet regi,exploratores miſit.Qui euntes,caſtra quidem inuenerūt hoſtibus uacua, locum uero plenum cibis & armis,quæ reliquerant ut eſſent leues ad fugam. Hæc autem dum rex audiſſet,ad direptionem caſtrorum miſit exercitū. Qui nihil tulerunt uile nec paruum,ſed aurum multum pariter & argentum,gregesq; multos iumentorū, frumentiq; & hordei multa milia, quantū nec in ſomno ſe uidere credebant. Quo pacto,à malis priſtinis liberati,maximam copiam habuerunt: ita ut emerētur duo ſata hordei ſiclo uno,& ſatum ſimilæ duobus ſiclis, ſecundum prophetiam hominis dei Heliſæi.Satum itaq; fert modium unum & ſemis Italicum.Horum itaq; bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis,quē prædiximus,potitus non eſt.Nam conſtitutus

Turbatio Syrorum à deo facta

Quid ſit ſatū

ſtitutus à rege ut ſtaret ad portam,quatenus turbam moderate ab egreſſu ciuitatis emitteret,ne alterutros cõprimentes ad pericula peruenirẽt:quod alios pati prohibebat,ipſe ſuſtinuit:& hoc modo ne guſtaret ex his quæ fuerant prophetata,defunctus eſt, Heliſæo prædicente eius mortem: dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat,ſolus iſte non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum ueniſſet in Damaſcum,et agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam, & non inuaſione hoſtium fuiſſe factum, nimis afflictus, eo quod ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo ſiquidem tempore dum pro-
4.Reg.8 pheta Heliſæus ueniſſet in Damaſcum,cognoſcens hoc Adher, fideliſsimũ ſeruorum Aſahel nomine miſit,ut ei occurreret & dona portaret,præcipiens ab eo requiri,ſi ęgritudinis eius periculũ poſſet euitari. Aſahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; optima & pretioſa in Damaſcena prouincia ex domo regia dona regia portabat,& ueniens ad Heliſæum,& decenter ſalutans,ait miſſum ſe à rege Adher ad eum ut dona portaret,& de eius languore conſuleret,ſi poſſet euadere. Prophe ta uero Aſaheli iuſsit,ut nihil ei mali nunciaret,dixit autem regem moriturum eſſe. Et famulus quidem hæc audiens,contriſtabatur. Heliſæus aũt flebat, & multas lachrymas effundebat,præuidens quæ mala populus paſſurus eſſet poſt mortẽ Adher. Dumq; Aſahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo,inquit,Iſraelitarum populum,dolens in his malis quæ paſſurus eſt abs te. Interficies enim optimates eorũ & munitiſsimas ciuitates incendes,& paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis,& mulieres habentes in utero ſæua morte diſrumpes. Aſahel uero dicente: Quæ mihi uirtus eſt,ut per me poſsint talia prouenire:ait,deum ſibi indicaſſe,quia eſſet regnaturus in Syria. Aſahel itaq; ueniẽs ad regem,illi quidem bona nũciauit. Altera uero die infuſo laqueo uinciens eum, illum quidem ſtrangulauit, ipſe uero apicem regiæ poteſtatis obtinuit. Erat enim uir efficax,multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat,ita ut hactenus & ipſe Adher & Aſahel qui poſt eum regnauit,quaſi dij colantur, propter beneficia & templorũ ædificia,quibus Damaſcenorum exornauerant ciuitatem. Iſti nãq; ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur,ignorantes quia ſunt nouelli, & nõ habẽt iſti reges ultra mille et centũ annos. Ioram uero rex Iſraelitarũ audiẽs Adher defunctũ,à timore & formidine,quã propter eum habebat,aliquo modo reſpirauit & pacem gratanter excepit.

Ioram regis Iudæ pœna. Caput v

4.Reg.8 IGitur Ioram Hieroſolymorum rex,qui & ipſe quidẽ,ſicut prædiximus,hoc nomen habebat,rerum potitus,mox ad necem fratrum ſuorũ, & paternorũ pariter amicorum & principum eſt conuerſus,et malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatẽ fecerant, in ſolennitatibus Hebræorum,& in religione diuina:docuit quoq; uulgus & in alijs eſſe malũ,
Athaliam uocant Biblia & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem ſuam. Et deus quidem propter Dauid regis promiſsionẽ, genus eius noluit exterminare. Ioram uero nihil prætermittebat,quo minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret, &
Idumæa à Ioram deficit quod uaſtationem patriæ traditionis attenderet. Illo ſiquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis,& primo quidem interficientibus regem,qui erat eius patri ſubiectus,& conſtituentibus quem ipſi uoluerant, Ioram cum equitibus ſuis & curribus noctanter in Idumęam uenit:& eos quidem qui uicini eius regno eſſe uidebantur

tur,occidit.Longius autem non abijt:nihil tamen dum hoc feciſſet, utilitatis exhi/
buit.Nam omnes ab eo receſſerunt, ſimul & qui prouinciam Labennã habitabãt.
Erat autem ita ueſanus, ut etiam populum cogeret in excellentiſsimos montes aſ/
cendere, & deos alienos adorare.Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à
mente ſua repelleret,delata eſt ab Helia propheta ad eum epiſtola, in qua pande/
batur,magnam pœnam eum fore paſſurum,quoniã patrum ſuorũ non eſſet imita
tor,ſed Iſraelitarum regum impietatem ſequeretur: inſuper cogeret tribum Iuda,
& ciues Hieroſolymitas relinquentes ſanctam patrij dei culturam,ad idola conue/
nire,quæ Achab rex Iſraelitarũ in ſuo regno feciſſet:& quia fratres ſuos interemiſ/
ſet,& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſupplicium q; quod pro his ſuſceptu/
rus eſſet,propheta in literis indicabat,ideſt,cladem populi, & corruptionem uxo/
rum regis & filiorum:& quia ipſe quoq; moreretur ægritudine longa nimis confe/
ctus,uiſceribus propter nimietatẽ internæ corruptionis effuſis, ita ut uideret ſuam
calamitatem, nec poſſet ullatenus ſubueniri. Et hæc quidem epiſtola ſignificabat
Heliæ. Poſt breue ſiquidem tempus exercitus Arabum iuxta Æthiopiam habi/
tantium,& alienigenarum,Ioram regnum aggreſsi ſunt, & prouinciã uaſtauerunt
& regis domum,inſuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; ſolum/
modo filiorum eius nomine Ozias hoſtes effugiens,derelictus eſt.Qui poſt hanc
calamitatem prædictum à propheta languorem incurrens,multo tempore fatiga/
tus,diuinitate eius uiſceribus immittente:miſerabiliter ſuperna indignatione defun *Ioram moritur*
ctus eſt,quum uiſcera ſua diffuſa uideret. Quem etiam populus mortuum multis
contumelijs affecit:&,ut reor,credentes ita mortuum ira fuiſſe diuina peremptum,
nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in paternis ſepeliere monumentis,
nec alium ei exhibuerunt honorem:ſed uelut priuatũ tumulo tradiderũt. Qui uixit
annis quadraginta,regnauit octo:tradiditq; principatum eius Hieroſolymorũ po
pulus filio eius Oziæ.

Hieu ab Heliſæo inũgitur in regem,& de uindicta in impios. Cap. VI

IGitur Ioram rex Iſraelitarum,poſt mortem Adher,ſperans Ramatha ciuitatem
ſe capere, & eã Syris auferre,cũ magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos.
In qua obſeſsione à quodam Syro non mortifere ſagittatus,abijt in ciuitatem Iez/
raelem,ut uulnus ſuum poſitus in ea curaret,directo in Ramatha omni exercitu,ſi
mul & duce nomine Hieus,qui fuit filius Nameſsi,ut poſt curam reuerteretur ad pu/
gnam.Heliſeus uero prophetam unum diſcipulorum ſuorum dato ei oleo ſancto, 4.Reg.9
miſit in Ramatha, ut ungeret Hieum,eiq; diceret,quoniã eum regem diuinitas ele
giſſet,cui & alia pariter indicaret,præcipiens ei,ut ſub modo fugæ faceret iter, qua/
tenus cunctos illic proficiſcendo lateret. Qui dum ueniſſet in ciuitatem,Hieum qui
dem inuenit cum principibus militum reſidentem in medio, ſicut ei prædixit Heli/
ſæus,& accedens ad eum,ait,ſe quædam ei fore dicturum.Qui dum ſurrexiſſet, &
in cubiculum ſequutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumens eum iuuenis,oleo eius caput in
fudit,dicens eum unctum à deo regem,ad Achab generis peremptionẽ,& ad uin/
dicandum ſanguinem prophetarum,qui ab Iezabel nequiter fuiſſet effuſus: ut do/
mus eorum ſicut Hieroboam Nabathei,& Abiſa propter impietatẽ propriam ra/
dicitus deperiret,& nullum ſemen de Achab genere remaneret.Et ille quidem cum
dixiſſet hæc,de cubiculo protinus exiliuit,ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hieus
autem uenit ad locum unde ſurrexit,& cum alijs principibus reſidebat.Quibus re/

quirentibus ut eis diceret,cur ad eum iuuenculus adueniret, inſuper & ueſanũ eum dicentibus:recte,inquit,iudicaſtis:nam uerba ueſana locutus eſt. Quibus feſtinantibus,ut ea audirent, atq; rogantibus,ait eum dixiſſe,quia ipſe fuerit electus à deo rex.Hęc itaq; cum dixiſſet,unuſquiſq; exuens ſe quod habebat,ueſtes proprias ei ſubſternebant:& mittentes tubas,Hieu regem eſſe clamabãt.Ille uero exercitu cõgregato,pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraelem,in quam ſicut prędiximus pro uulnere curandus abierat,quod ceperat cum obſideret Ramatha. Cõtigit autem, ut eo tempore Hieroſolymitarum rex Ozias ueniſſet ad Ioram(erat enim filius ſororis eius, ſicut iam dudum diximus) ut uiſitaret eum propter uulnus quod in obſeſsione acceperat.Hieus uero uolens ſubito ſuper Ioram irruere,rogauit ut nullus militum diſcedens,regi Ioram quæ geſta fuerant nunciaret:dicens hanc eſſe maximam eorum circa ſe deuotionem,ſi eum regem hoc ordine demonſtrarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta,gratanter itinera cõſeruabant,ne quis latenter pergens, quod geſtũ fuerat indicaret.Et Hieus quidem ſumptis electis equitibus, ſedens in curru ibat in Iezrael.Cumq; proximus fuiſſet ciuitati,explorator quem rex conſtituerat Ioram,ut ad ciuitatem uenientes inſpiceret,uidens cum multitudine Hieum uenientem, nunciauit Ioram regi uidere ſe equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iuſsit equeſtrium qui ei occurreret, & quis eſſet agnoſceret. Qui dum ueniſſet ad Hieum,de exercitu requiſiuit,dicẽs à rege ſe miſſum. At ille nihil de his reſpondens, requirentem ſequi ſe iuſsit. Quod dum explorator uideret,indicauit Ioram:quia qui miſſus fuerat equeſtris,mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittẽte etiam alium,hoc idem eum facere Hieus imperauit. Quod dum explorator Ioram indicaſſet,nouiſsime in currum ipſe conſcendens,cum Ozia Hieroſolymorum rege in eius occurſum egreſſus eſt.Hieus autem cum multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cumq; Ioram ueniſſet in agrum Nabuthei, requirebat ſi in exercitu recte omnia gererentur.Er cum ei Hieus amariſsime malediceret, matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret, metuens eum rex, & nihil eum cogitare quod eſſet ſalubre credens,cõuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat: dicens ad Oziam, quod inſidijs & dolo fuiſſet captus. Hieus autem ſagittam poſt eum emittẽs, cor eius iaculo penetrauit:& Ioram quidem repente cadens flexo poplite animã dereliquit.Hieus autem continuo iuſsit Vadraco principi tertię partis, ut corpus Ioram in agro proiiceret Nabuthei,recordans prophetiã Heliæ, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthei prædixerat,quoniam & ipſe & eius genus in ipſo illius agro periret.Sic enim,cum ſederet tunc poſt tergum currus Achab,audiſſe ſe prophetam narrantem dicebat,quod etiam ſecundũ illius prouenit eloquium.Igitur cadente Ioram,metuens Ozias de ſua ſalute, currũ in aliam itineris partem diuertit,credens quod taliter effugeret Hieu.Ille uero perſecutus eſt eum,& in quodam aſcenſu comprehendens,ſagitta emiſſa eum percuſsit. Qui derelicto curru,aſcendens in equum effugit Hieum in Mageddon:ibiq; curatus, poſt paucum uulneris illius tempus & ipſe defunctus eſt:portatusq; in Hieroſolymã, illic ſepultus eſt,cum regnaſſet anno uno. Fuit enim malignus, plus ualde quàm pater eius. Cum autem Hieus intraſſet in Ieſraelem urbem,Iezabel ornata ſtãs ſupra turrim: bonus,inquit, ſeruus qui occidit dominum ſuum.Ille uero reſpiciens ad eam, quæ eſſet interrogauit,et deſcendentem ad ſe uenire pręcepit.Nouiſsime uero eunuchis imperauit,ut eam de turri proiicerent.Quæ dum præcipitata fuiſſet, murũ ſanguine ſuo

Hieus Ioram ſagitta occidit

ne ſuo aſperſit,& conculcata equorũ pedibus expirauit.His ita geſtis,Hieus ingreſ/ſus palatium cum ſuis amicis,& ſemetipſum reficiebat & illos, conuiuijs alijſq; re/bus:præcepitq; famulis qui Iezabel peremerãt,ut eam propter decus generis ſepe/lirent,erat enim ex regibus.Sed nihil de eius corpore,quibus hoc imperatum fue/rat,inuenerunt,niſi tantummodo ſummitates manuum & pedum :aliud uero cor/pus totum à canibus eſt abſumptum.Hæc audiens Hicus,Heliæ prophetiã nimis obſtupuit:Is enim in Iezraele prædixerat,hoc eam interitu fore perituram.Interea dum Achab filij ſeptuaginta in Samaria nutrirẽtur,miſit Hieus duas epiſtolas : ali am quidem pædagogis eorum,aliam principibus Samaritanorum: dicens,ut for/tiſsimum filiorum Achab conſtituerent regem,cum & currus haberent multos & equos,& arma ad militiam,& ciuitates munitas: quod dum facerent, domino ſuo recompenſarent.Hæc autem ſcripſit,uolens Samaritanorũ mentes agnoſcere.Re/legentes uero literas principes & pædagogi timuerũt : & cogitantes,quia nihil poſ/ſent contra eum facere,qui magnis duobus præualuerat imperijs:ſcripſerunt profi tentes , ſe eum habere dominum,& facere quæcunq; præciperet . Ille uero ad hæc reſcripſit,præcipiens,ut ſi ei obedirent , filiorum Achab abſcindentes capita ei de/ſtinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum,iuſſerũt ut occidẽtes eos, capita eorum abſcinderẽt,& mitterent ad Hieu.Hæc illi nihil reſiſtentes egerũt : & componentes in quibuſdam uaſculis de uimine factis eorum capita deſtinarunt. His autem allatis ad Hieu,cum amicis cœnanti nunciatũ eſt , quod capita filiorum Achab uiderentur eſſe delata,qui iuſsit ante portã ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri.Factoq; die,ad ea uidenda proceſsit,& inſpiciens dicere cœpit ad po/pulum,quia ipſe quidem contra dominum ſuum militaſſet,& eum peremiſſet, hos aũt omnes non ipſe peremerit:eosq; cognoſcere depoſcebat de generatione Ach/ab:quia omnia ſecundum prophetiam dei fuerant geſta,& domus eius ſicut præ/dixerat Helias deperiſſet.Cumq; necaſſet eos qui apud Iſraelitas ex Achab gene/re ſunt inuenti , cum equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens ali/quos Oziæ Hieroſolymitarum regis,interrogauit eos quò properarent . Illis uero dicentibus , quia uenirent ut Ioram ſalutarent , & regem ſuum Oziam , neſcienti/bus quod ab eo ambo occiſi fuiſſent,Hieus eos cõprehenſos occidi præcepit. Erant autem numero quadraginta & duo.Poſt hæc autem occurrit ei uir quidam bonus & iuſtus nomine Ionadab,olim amicus eius.Qui cum ſalutaſſet eum,cœpit lauda/re,eo quod omnia cum dei uolũtate feciſſet,& Achab genus exterminaſſet. Hieus autem rogabat ut aſcendens in currum,in Samariam cum eo ueniret,ei ſe demon/ſtraturum dicens,quia nulli parceret malignantium:ſed & falſos prophetas, & fal/ſos ſacerdotes,& ſuadentes plebi,ut magni quidem dei religionem deſererent , & extraneos adorarent,ipſe puniret:cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio atq; gratiſsima , ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi . His conſentiens Ionadab,aſcendens in currum,uenit pariter in Samariam. Hieus autem requirens omnes cognatos Achab interfecit: Volens autem nullum de falſis prophetis,neq; ſacerdotibus idolorum Achab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit uniuerſos. Congregato ſiquidem populo,dixit uelle ſe duplices de/os introductos,quos Achab colebat,adorare:rogans ut eorum ſacerdotes & pro/phetæ & ſerui pariter aduenirent : quatenus copioſa ſacrificia , & præcipuas diſs Achab hoſtias immolaret:& eſſet morte multandus ſacerdos , qui tunc non foret

De ſeptuagin/ta filijs Ach/ab iuſſu Hieu interfectis

inuentus. Deus autem Achab Baal appellabatur. Constituens itaq; diem, quo uellet sacrificia celebrare, misit in omnem Israelitarum prouinciam nuncios dicens, ut ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter cõgregatis, iussit Hieus pontifici ut daret omnibus uestes: eisq; sumẽtibus ingressus in domum cum amico suo Ionadab, præcepit ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet sacerdotibus idolorum alios interesse fidelium: Illis uero dicentibus, nullũ interesse peregrinũ, & sacrificia inchoantibus celebrare, constituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat fidelissimos, iussitq; eis ut falsos prophetas occiderent, & ipsi in paterna solennitate permanerent, quam multo tempore iam destituissent: & simul interminatus est, ut si qui effugerent, pro illis animas eorum auferret. Illi uero & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne cõcremauerunt, & hoc modo à peregrinis solennitatibus Samariã liberauerũt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuit deus. Achab aũt uolens parẽre socero Ithobal, qui rex Tyriorum tunc erat & Sidonis, templũ ei fecit in Samaria: sacerdotesq; cõstituit, & omni eum cultura religionis honorauit. Cũ hic igitur deus fuisset exterminatus, aureas tamen uitulas Israelitas Hieus adorare permisit. Hæc autem dum fecisset, & pro impiorum castigationibus cogitasset, deus ei per prophetã prædixit, quod in quatuor generationes super Israel essent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Hieus occidit sacerdotes Baal

Baal tyriorũ deus

Gotholiæ reginę interitus, & Ioas regis institutio Caput VII

4. Reg. 11

GOtholia uero Achab filia, audiens Ioram fratris sui & Oziæ filij mortem, & totius generis regum unam perditionem, studuit ut nullum de domo Dauid relinqueret, sed omne genus eius exterminaret, ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret. & hoc quidem sicut potuit, fecit. euasit autẽ unus filius Oziæ, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hęc ingressa regiam domum, ubi erant interfecti filij regum, Ioas nomine infantulum anniculum cœlatum inueniens cum nutrice, & portans in cubiculum clausit, & latenter aluit ipsa & uir eius Ioiada in templo septem annis, quibus in Hierosolymis super duas tribus Gotholia regnauit. Septimo uero anno Ioiada hunc sermonẽ pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; suasit, ut ei consentirent contra ea quę à Gotholia fuerant perpetrata, & regnũ infanti contraderent: perceptoq; ab eis iureiurando, quo securitas talia gerentibus præpararetur, prodidit eis quæ gerenda forent atq; complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium cõmiserat, circumeuntes omnem prouinciam, sacerdotes atq; Leuitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, ut quod ab eo cognoscerẽt, cum taciturnitate seruarent, donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens eum quem de genere Dauid nutrierat: iste, inquit, uobis ex illa domo rex erit, quã nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidẽ ut tertiam partem uestrum eum custodire faciatis in templo: quartam uero in omnibus templi ianuis statuatis, reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia, alia uero inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatũ permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoque præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Leuitarum circa ipsum regem consisteret, eum euaginatis gladijs circundantes, ut si quis

armatus

armatus in templum intrare præsumeret, repente perimeretur: & nihil metuentes regis tutamen fortiter custodirent. Illi uero consilio pontificis obedientes, suam uoluntatem opere declararunt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à Dauid constitutũ, diuisit cẽturionibus & sacerdotibus & Leuitis arma quæcunq; inuenit, lanceas & pharetras, & quodcunq; aliud apprehẽdit genus armorum: & armatos circa templum statuit, ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum, & quasi murum habita testudine molirentur. præripientesq; in medio puerum, ei regium diadema imposuerũt: & ungens eum Ioiada, regem solen- *Ioas infantulus in regem ungitur*
niter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperũt, armatos uero qui sequebantur introire prohibuerũt. Erãt enim à pontifice præpositi, sicut dictũ est, ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantem super tribunal regium, eiq; diadema regale superpositum, sciscitata ueste uehementer exclamans, iussit occidi qui ei fecerãt insidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada uero euocans centuriones, iussit ut educentes Gotholiam in conuallem cedron, eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes: unà præcipiens, ut si qui ei ferre uellet auxilia, pari sorte perimeretur. Tũc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio, sumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uero hæc *Gotholia perimitur*
circa Gotholiam fuissent gesta, conuocans populum et armatos Ioiada in templo, coniurauit omnes, ut regi fauerent, & eius saluti prospicerẽt, quando in deuotione regia deũ potius honorarent, & ne transcenderent Moseos leges, eos iusiurandum quoq; compulit exhibere. Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab, eam funditus euerterunt, & sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uero atq; templi custodiã sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum, iussit eos secundo in die holocausta, & sacrificia solẽniter immolare, ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa disponens cum centurionibus & principibus & omni populo, sumẽs puerũ de templo Ioiadas, eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus egerunt. Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus humanis ablata. Idas itaq; adeptus regnum, erat annorum septem, cuius mater erat nomine Sabia ex regione Bersabeę, multamq; habuit custodiam legum: & culturã diuinæ religionis exhibuit omni tẽpore quo uixit Ioiadas. Ætate uero congrua duxit uxores duas, dante sibi pontifice, ex quibus masculi & fœminæ natæ sunt. Igitur de Ioas, & quemadmodum insidias Gotholiæ effugerit, regnumq; perceperit, hæc indicasse sufficiat.

Restauratio templi per Ioas regem, & præuaricatio eiusdem successorq; filius Amasia. Cap. VIII

A Sahel autem Syrorum rex, dum pugnaret contra Israelitas, & contra regem eorum Hieu, uastauit prouinciam trans Iordanem, quæ erat ad orientem tribus Ruben, & Gad & Manasse, & Galaad, & Bathaniam, percurrens ubiq;, & cum *4 Reg. 14*

cta diripiens, & uim reſiſtentibus inferens uniuerſis. In quo potuit quidem ulciſci Hieu, dum cunctam prouinciam deuaſtaret: ſed circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtens, & legitima ſancta deſpiciens, mortuus eſt, cum regnaſſet ſuper Iſraelitas annis ſeptem & uiginti. Sepultus eſt autem in Samaria, ſucceſſorem principatus Ioachazan derelinquens. Regem uero Hieroſolymorum Ioas quoddam deſiderium apprehendit, ut templum innouaret dei. Quadã ergo die euocans pontificem Ioiadan, iuſsit ut in omnem mitteret regionem, & Leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcuiuſq; capite dimidium ſiclum argenti ad fabricam et renouationẽ templi, quod à Ioram, Gotholia, & eorum filijs uidebatur eſſe deſtructum. Pontifex equidem hoc non fecit, ſciens quia nullus cõferret argentũ. Tertio uero & uicesimo anno regni ſui Ioas euocans ad ſe Ioiadam ipſum & Leuitas, & quaſi inobedientes ſui præcepti culpans, iuſsit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro cõgregatione pecuniarum, quod populus libenter habuit, & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneã arcam, & undiq; muniens eam, unũ ei foramen aperuit: quã ponens in templo iuxta ſacrarium, iuſsit ſingulis ut quantũ uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc itaq; opus omnis populus libenter acceſsit: & multũ argenti, multumq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente ſcriba ſimul & ſacerdos gazophylaciorum, dinumerantes quod fuerat cõgregatum, deinde eandem arcã in ipſo loco repoſuerunt, & hoc diebus ſingulis faciebant. Cúmque populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet, miſerunt pontifex Ioiadas, & rex Ioas, ut cæſores lapidum inſtructoresq; conduceret, & ligna maxima de optima ſylua deponerent. Templo ſiquidem reparato, aurum quod remanſerat, & argentum non paruum, ad pateras, & uini fuſoria, coopercula, & uaſa reliqua deportarunt: ſacrificijsq; quotidie adolentes altare degebant. Et hęc quidem tempore quo ad uixit Ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet, qui uixerat annis centum & triginta, iuſtus & per omnia uenerandus, & ſepultus fuiſſet in Hieroſolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid repararat imperium, rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitiati ſunt, ut circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſsionem regis & aliorum, miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt, ut nec alios qui ante ſe propter legitimorũ iniurias fuerant caſtigati, neq; prophetas qui prædicebant ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, reſpicerent. Nam & Zachariã filium pontificis Ioiadæ, lapidibus in templo rex iuſsit occidi, beneficiorũ patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet, ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi, ut iuſtitiã facerent: & quod magna ſupplicia ſuſciperent, ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur, ſuarũ paſſionum teſtẽ deũ & iudicem proclamauit: quia pro bono conſilio, & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ioas, ille amare & uiolenter occumberet. Rex autem Ioas non poſt multa temporis ſpatia iuſtiſſimas pœnas horum, in quibus præuaricatus eſt, exoluit. Veniẽte nanq; Aſahel Syrorum rege in eius prouinciam, & Geth deuaſtante atq; depopulante, cum eſſet iam ad Hieroſolymã deducturus exercitum, metuens Ioas obſeſſionẽ, euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſterijs templi, miſit Syrorũ regi, his

A Ioa primo fit reparatio templi

Zacherias Ioiade lapidatus

Ioas

gi,his redimens eum,ne ciuitas pateretur obsessionem,aut periculum rerum omnium sustineret.Cui dum satisfactū fuisset ingenti multitudine pecuniarū, nequaq; ad Hierosolymā castrametatus est. Ioas tamen cum pessimū languorem incurrisset,instantes amici qui mortē Zachariæ Ioiadæ filij defendebant, eiq; insidias facientes interemerūt eum.& sepultus est quidem in Hierosolymis,non autē in monumentis patrum, quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem septem & quadraginta, in eius autem imperium succesit filius eius Amasias. Vigesimo autem primo anno regni Ioas, Israelitarum principatu potitus est Ioachas filius Hieu in Samaria,quem & habuit annis septem & decem, patris quidem sui nec ipse imitator existens:impie uero gerens,sicut & primi reges qui deum spreuisse uidebantur.Hunc aūt humiliauit Asahel, & eum extenta potestate contriuit, dum aduersus eum castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit,& eius milites trucidauit. Hæc itaq; passus est Israelitarū populus secundum Heliseī prophetiam:quando Asahel,qui occidit dominum suum,regnaturum esse prædixerat super Syros & Damascenos.Cumq; Ioachas in his anxietatibus teneretur,ad preces dei supplicationesq; confugit: rogans ut eum de Asahel manibus liberaret,nec pateretur ut sub illius ditione uiueret. Deus autem pœnitentiam pro uirtute suscipiens,& corripere magis quàm perdere hominem huiusmodi uolens, concesit ei quatenus belli pericula declinaret.Pace itaq; potita prouincia rursus ad statum pristinū copiamq; reuersa est.Post mortē uero Ioachas filius eius Ioas suscepit regnum.Cum septem iam & triginta annos haberet in regno Ioas super tribum Iuda,tenuit principatū iste Ioas in Samaria super populū Israel.Nam & ipse idem habebat nomen,quod Hierosolymorum rex:tenuitq; regnū annis sedecim: fuitq; bonus,& in nullo paternæ naturæ cōsimilis.Illo siquidem tempore Heliseus propheta cum iam in senectute consisteret,& ægritudinem incurrisset, uenit Israelitarum rex uisitare eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset,flere cœpit eo uidēte & ingemiscere,patremq; & scutū sui regni uocare: præter eum se dicens nunquam contra hostes armis egisse, sed illius prophetia sine dimicatione uicisse: qui dum à uita discederet,Hebræos Syris,& alijs inimicis captiuandos relinqueret. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat:sed gratum sibi esse,ut cum eo à præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege, Heliseus consolabatur eum, iussitq; ut allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum præparasset arcum cōtingens manus eius Propheta iussit ut sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset,ait:Si plures dimisisses, eradicasses Syrorum regnum. Quia uero in tribus solummodo quieuisti,toties congressus Syris pugnando præualebis, ut regionem quam abstulerunt à patre tuo, rursus obtineas. Et rex quidem dum hæc audisset,abscesit.Post non multum uero tempus & Propheta defunctus est, uir iustitia famosissimus, & ualde præclarus.Miraculum nanq; & inopinabilia opera per suas prophetias ostendit,& apud Hebræos memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit, & qualem uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore contigit,ut quidam latrones in Helisæi sepulchrum mortuum, quem ipsi uidebantur interfeciſſe, proiicerent: cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum,cōtinuo suscitatum est.Et de Helisæo quidem propheta, & quæcunque prædixit,& quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit, hæc declarata sufficiant.Defuncto itaq; rege Syrorum Asahel,ad filium eius Addan imperium

Ioas occiditur succedente filio Amasia

Ioachas filius Hieu rex Israel

Asahel

In sepulchro Heliseī mortuus reuiuiscit

peruenit

peruenit:contra quẽ Ioas Iſraelitarũ rex dimicans, & tribus congreſsionibus eum uincens,omnẽ prouinciam ab eo detraxit, & quoſcũq; uicos & ciuitates patet eius Aſahel de Iſraelitarũ regno ſubtraxerat,liberauit.Hoc itaq; ſecundũ prophetiam Heliſæi prouenit.Cumq; cõtigiſſet ut etiam Ioas moreretur,ille quidẽ ſepultus eſt in Samaria,regnum uero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.

Bellũ Amaſiæ contra inimicos,& inſolentia. Caput IX

4.Reg.14 ANno ſecũdo Ioas regis Iſraelitarum,regnauit ſuper tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias,cuius mater erat nomine Ioad,genere ciuis, & iuſtitiæ prouiſione laudabilis.qui cum iuuenis eſſet,ueniens ad regnũ, cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant,puniret: & comprehẽſos omnes occidit: Filijs autẽ eorum pepercit ſequens Moſeos leges,qui ſanciuit non propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos exiſterent,& cõgregans quaſi trecenta milia, conſtituit ſuper eos centuriones:mittensq; ad regem Iſraelitarũ, conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus,& Idumæis,& Gabaonitis inferret bellum.Cumq; præpararetur ad prælium, & iam uideretur poſitus in procinctu,ſuaſit ei propheta ut dimitteret Iſraelitarum exercitum,quia eſſet impius,& deus eum uinci prædiceret,utq; ſuorum ſolummodo ſolatijs uteretur,& hoſtibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo.Cumq; grauiter hoc ferret rex,eo quod mercedes Iſraelitis iam præbuiſſet ingentes,monebat Propheta,ut ageret quod deo placeret,cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abundare.Et illos quidem dimiſit,cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipſe uero cum ſuo exercitu ad prædictas gentes acceſsit.Et prælio geſto uincens,decem quidem milia occidit,et totidem uiuos cepit:eosq; deducens ad magnam petram quæ eſt in Arabia conſtituta,ex ea præcipitauit.Prædam autem & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas.Dum itaq; in his Amaſias conſiſteret, Iſraelitæ,quos cum mercede data remiſerat, indignati, & credentes iniuriam quia quaſi pro uituperatiõe fuiſſent ab eo remiſsi,eius regni terras aggreſsi ſunt, & uſq; Betthoram procedentes,diripuere prouinciam,& multa quidem abſtulere iumenta,& tria milia hominum occiderunt.Amaſias autem uictoria ex his quæ geſta fuerant elatus,deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, cœpit ſpernere: ac deos illos,quos de Amalechitarum prouincia uexerat,adorare. Tunc accedens ad eum Propheta,mirari ſe dixit,cum eos deos rex arbitraretur adorandos,qui ſuos & à quibus honorabantur non poſſent adiuuare,nec ab huius manibus liberaſſent, ſed multos pereuntes contempſiſſent, & ipſi quoq; in Hieroſolymam ad inſtar hoſtium captiuorum uincti deducti fuiſſent.Hæc itaq; regi mouerunt iram,et præcepit debere reijci Prophetam, interminatus ſe eum puniturum ſi amplius loqueretur.Et Propheta quidem tacere ſe dixit:prædicens non eſſe pębiturũ deum ea,quæ rex facere moliretur.

Iſraelitæ conducti cõducto ri Amaſiæ bellum indicunt

Amaſias gloria elatus idola ueneratur

Amaſia à Ioas deuictus Caput X

AMaſias autẽ dum ſe abſtinere non poſſet in rebus felicibus conſtitutus,quas à deo perceperat,eiq; faciebat iniurias,ſcripſit ad regem Iſraelitarũ Ioas, ut ei obaudiret & ipſe & populus uniuerſus:ſicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid & Salomoni,Qui ſi parẽre nollent, ſcirent quia bello terminum cauſa perciperet.Cui Ioas reſcripſit:Rex Ioas regi Amaſiæ:Erat in Libano mõte cypreſſus

omnino

omnino procera,& puluis exinde misit ad cypressum, petēs filiam eius ut filio suo daret uxorem. Et dum hæc ageret,bestia quædam transiens puluerem cōculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplum ut maiora non appetas: nec quoniam Amalechitas uicisti, in hoc exultans,tibi tuoq; regno uidearis inferre pericula. Hæc autem relegens Amasias,ad bellum potius incitatus est:deo ut arbitror ad hoc impellente,ut pro his quæ fuerant ab eo commissa,pœnas exolueret. Cumq; produxisset exercitum contra Ioas,essetq; iam prælium cōmissurus,milites Amasię repentinus terror & stupor inuasit, qualem non propitius deus immittit:& antequā uenirent ad manus,in fugam animi pauore conuersi sunt.Illis ergo terrore dispersis,contigit ut Amasias desolatus ab hostibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus est, ni Hierosolymitis suaderet,ut aperientes portas,eum cum exercitu in ciuitatem susciperent.Et Amasias quidem mortis terrore compulsus,suscipere fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubitorū, cum curru ingressus est Hierosolymam,Amasiam captiuū ducens:& dominus hoc modo Hierosolymitanæ ciuitatis effectus, & dei thesaurum abstulit,& aurū argentumq;, quod in Amasiæ regalibus inuentum est,exhausit:& ita eum à captiuitate resoluens,egressus est ad Samariam. Hæc itaq; gesta sunt circa Hierosolymitas anno quarto & decimo regis Amasiæ. Qui posthæc passus insidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis:interfectus est aūt ab eis,mittentibus qui eum illic interimerent.Cuius corpus referētes in Hierosolymam,regaliter tumulauerūt. Igitur Amasias hoc modo finiuit uitā propter superbiā & cōtemptū,quē habuit circa deū: qui uixit annos quidem LIIII:regnauit aūt XXIX. Huic successit filius suus nomine Ozias.

Amasias occiditur

Succedit Ozias

De Hieroboam rege,propheta Iona,& Ozia sacrificante punito. Cap. XI

ANno autem quintodecimo regni Amasiæ,regnauit in Israel filius Ioas Hieroboam in Samaria annis quadraginta.Hic autem rex circa deū quidem iniuriosus,& iniquus extitit uehementer idola colendo, & multa incongrua & opera extranea faciendo,populo uero Israelitarum multorum bonorū fuit occasio.Huic quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, & regnum propriū dilatare in partibus quidem aquilonis usq; ad Hemathi ciuitatem: à meridie uero usq; ad Asphaltitem paludem.Antiquitus enim termini Chananęi isti fuerunt,sicut princeps Iesus ea loca determinauit.Igitur Hieroboam castrametatus contra Syros,omnem eorum prouinciam (sicut Ionas prophetauerat) deua stauit.Necessarium uero iudicaui integritatem rerum contradere,studens quæcunque & de isto propheta in sacris libris inueni scripta,omnia declarare.Hic enim iussus à deo ut iret ad Niniue regnū,& ibidem prædicaret,quia esset amissura ciuitas principatum:metuens non perrexit,sed fugit deū in Ioppe:& inuenta naue ingressus in Tarsum ciuitatē Cilicię nauigabat. Cumq; tempestas immineret aspertima, & nauis submersionis pericula sustineret:nautæ quidem & gubernator,& ipse nauclerus fundebant orationes,quatenus periculum mortis euaderent:Ionas autē operiens semetipsum iacebat,& nihil enitebatur horū quæ alios uidebat efficere.Cūm que tempestas potius augeretur,& uiolentius uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis auctor existeret,constituerunt ut quicūq; is esset,sorte proderetur.Quibus hoc facientibus,sors cecidit in Prophetam.Interrogantibus autē illis unde esset aut quid ageret, genere se quidem dixit Hebræum, prophetam uero summi dei: eisq; suasit

4.Reg.14

Ionæ.1

Historia Ionæ prophetæ

Naufragiū Ionæ prophetæ

ut si

ut ſi uellent præſens periculum declinare, eum in pelagus proijcerent, qui tempeſtatis eorũ autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere præſumpſerũt, impium iudicantes, ſi peregrinum hominem, & qui eis ſuam cõmiſerat ſalutem, ad hæc mala compellerent, cum utiq; nondum nauis ſubmerſio proueniſſet: à propheta uero poſt hæc compulſi, & timore ſuæ ſalutis aſtricti, eum in pelagus proiecerũt: & tempeſtas quidem remota eſt. ille uero ſermo eſt, quia à ceto deuoratus, poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus eſt, in nulla parte corporis mala culatus: qui ſupplicans deo, ut ei ueniam concederet pro delicto, ad Niniuen profectus eſt ciuitatem: & ſtans in medio prædicauit, quia poſt breuiſsimum tempus Aſiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis eſt reuerſus. Hanc ergo narrationem explicui, ſicut ſcriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cũ omni felicitate uitam degens, & regnans annis quadraginta defunctus eſt, & ſepultus in Samaria: cui ſucceſsit in regnũ eius filius Zacharias. Eodẽ uero modo & Oziãs Amaſiæ filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboã duabus tribubus in Hieroſolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uero ciuis. Erat autẽ hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis induſtrius. Caſtrametatus contra Palæſtinos, eosq; bello deuincens, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniam, ſed & muros earum deſtruxit. Poſt hanc uero militiam aggreſſus eſt Arabes uicinos Ægyptijs: & ædificans ciuitatem circa mare rubrũ, conſtituit in ea cuſtodias. Deinde Ammonitas ſubdens, & tributa eis imponens, & omnia uſq; ad terminos Aegyptiorum ſuæ ditioni ſubijciẽs, cœpit de cætero Hieroſolymitarum curam habere. Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum deſidia iam deſtructi, eos rurſus ædificauit & reparauit, nec non & quoſcunq; deſtruxerat Iſraelitarũ rex, quãdo patrem eius Amaſiam captiuum tenens, ingreſſus fuerat ciuitatem. Aedificauit autẽ & turres multas, ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentib. Fecit & in deſertis locis magnas ualde munitiones, multos aquæ ductus inſtituens. Habebat autẽ iumentorũ & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quando & prouincia fertilis erat ad paſcua: erátq; præcipue terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & ſemina fructuũ diuerſorum. Exercitum uerũ circa ſe habuit electorũ trecenta & ſeptuaginta milia uirorum, quorũ duces & tribuni & millenarij erant ualde fortiſsimi, & qui ſuo robore non poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit autẽ per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dãs unicuiq; iaculum & ſcutum & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hæc autem multa machinamenta ad oppreſsiones inſtituit, quibus ſaxa emitterentur, & iacula: & harpagones, & his ſimilia præparauit. Dumq; hæc ita conſtituiſſet, mentis elatione corruptus, & mortali ſubſtantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Eſt autem immortalis ſubſtantia, pietas circa deum, & cuſtodia mandatorum. Lapſus eſt itaq; felicitatis euentu, & ad paterna peccata deſcendit: quæ etiam illum poſtq; claritatem bonorũ & rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate, indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templũ, oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum alijs octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret quod non liceret: quoniam hæc ſolummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei ut exiret, & non ageret contra leges dei, iratus interminatus eſt eis mortem, niſi tacerẽt. Inter hæc autem terræmotus factus eſt magnus

Ionæ 2

4. Reg. 14
4. Reg. 15

Oziæ ſtudium

Præſumptio Oziæ regis

gnus,& ſtupeſcente populo claritas ſolis nimis effulſit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge, ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem,& ſua uolubilitate per quatuor ſtadia procedens,ad orientalem reſtitit montem,ita ut & uias clauderet, & regios hortos opprimeret. Cumq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent, pandebant ei calamitatem ſuã,hortantes,ut tanq̃ pollutus exiret à ciuitate. Ille uero confuſione huius euentus,& dum illi iam eſſet nulla fiducia, tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus, & propter hoc impie geſſiſſet in deo,miſerabilem tamen hanc & uilem pertulit paſsionem:& tempus quidẽ aliquod extra ciuitatẽ cõmoratus,in uita priuata degẽs, licet filio eius Ioathan regnũ ſuſcipiẽte,deinde mœſtitia geſtorũ faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annis octo & ſexaginta,in quibus regnauit quinquaginta & duos: ſepultus eſt autem ſolus in proprijs hortis. Zacharias aũt filius Hieroboam dum menſibus ſex regnaſſet in Iſrael,dolum paſſus occiſus eſt à quodam amico nomine Sellum,filio Iotauis,qui poſt eum regno percepto non amplius quàm diebus triginta tenuit principatũ. Princeps autẽ militiæ Manahen illo tempore, cum eſſet in ciuitate Tharſa, & audiſſet quod de Zacharia fuerat geſtũ:ſurgens inde cum omni militia uenit in Samariam,& cõmiſſo prælio Sellum peremit,& ſemetipſum conſtituit regem. Surgensq; exinde in Tharſa ciuitatem uenit,cuius ciues obſerantes portas eius,regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis,& quæ foris erant depopulatus eſt,& ciuitatem obſeſſione fortiſſima cepit:& grauiter ferens,quod fecerant ciues eius,omnes occidit,neq; paruulis parcens,& quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & ſæuitiæ nõ relinquens. Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuiſſent,hoc iſte de ſuis contribulibus operatus eſt. Itaq; Manahen hoc modo regnauit annis decem fuitq; peruerſus & regum omniũ ualde ſæuiſſimus. Cumq; aduerſus eum caſtra mouiſſet Phiolaus Aſſyriorum rex,ad certamen quidem pugnæ contra Syros nõ acceſſit:ſed mittens ei mille argenti talenta,egit ut à bello diſcederet. Ad hanc itaq; cauſam profuit populus regi Manahen, Nam unuſquiſq; pro capite ſuo quinquaginta præbuit dragmas. Poſt hæc uero defunctus eſt,& ſepultus in Samaria. Phaceiam uero ſuũ filium ſucceſſorem proprij regni dereliquit. Qui ſequens paternam crudelitatẽ, duobus tantummodo regnauit annis: deſinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus eſt. Phaceias enim millenarius, filius Romeliæ,ei fecit inſidias,qui & ipſe Phaceias tenuit principatũ annis uiginti. Fuit autem impius & iniquus. Rex autem Aſſyriorũ Teglatphalaſſar nomine,caſtrametatus aduerſus Iſraelitas,& cũctam Galaaditidem regionẽ uaſtans,& trans Iordanem,& quæ Galilæa nuncupatur,& Tarſan & Aſaran,& habitatores unà captiuos ducens,eos in regnum ſuum migrauit. Igitur & de Aſſyriorũ rege hæc nos dixiſſe ſufficiat. Ioathan itaq; Oziæ filius regnauit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda,cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocabatur Ieraſis. Is autem rex nulla uirtute minor fuit, ſed & rebus diuinis pius,apud homines autẽ iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerũ ciuitatis: & quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebãt, hæc largiſſime procurabat:fecitq; porticus in templo,& eius ingreſſus ornauit: muros quoq; qui ceciderunt rurſus erexit,turresq; proceras & inuincibiles in eis ædificauit:& in reliquis omnibus quæ in regno neglecta uidebantur, opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum, eosq; uiciſſet, ſingulis annis illos

Phaceias patri Manahen ſuccedit

Oziæ ſuccedit Ioathan

tributa præcepit exoluere talenta auri centum,& tritici decem milia coros, tantundem & hordei.Sic autem proprium auxit regnum,ut hostibus quidem esset ualde terribilis,familiaribus uero præcipue felix.

Prophetia Naum hic inserta. Cap. XII

Num. 1. 2. 3 EO siquidem tempore fuit propheta quidam nomine Naum,qui de Assyriorum subuersione & Niniue urbe prophetans,hoc dicebat:quomodo Niniue piscina aquæ cõmota,sic & populus omnis turbatus & fluctuans cõmouebitur fugiens,cunctis dicentib.ad alterutros,state & manete, aurumq; uobis argentumq; diripite:& nullus hãc uoluntatẽ habebit,dũ animas suas omnes magis quàm facultates seruare festinẽt. Crudelis enĩ alterutros decertatio habebit, & luctus & dissolutio magna membrorũ,& uultus eorũ terrore pallescent.Vbi tunc erit habitaculũ leonum? Dicit aũt tibi deus Niniue:quoniam exterminabo te, & nequaquam leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iste propheta de Niniue,quæ dicere necessarium non putaui,ne legẽtibus uidere importunus ostendi.Hæc aũt omnia prouenerunt Niniue post annos centũ & quindecim:De his ergo nunc à nobis sufficienter expositum est.

De impietate regis Achaz & digna pœna. Cap. XIII

4.Reg.16 POrrò Ioathan mutauit uitam,cum uixisset annos unũ & quadraginta,ex quibus regnauit sedecim:sepultusq; est in regijs monumentis,uenitq; regnum ad eius filium Achaz: qui impius circa deum existens, & paternæ præuaricator legis, reges Israelitarum imitatus,in Hierosolymis idolorũ aras instituit, & super eas sacrificauit:in quibus etiam suum in holocaustũ obtulit filium, more Chananæorũ: & super hæc multa alia scelera perpetrauit.Cumq; circa hæc ita uesanus existeret, castrametatus est aduersus eum Syrorũ & Damascenorũ rex Rasin, & Phaceias Israelitarum:erant enim amici,Et claudentes eum in Hierosolymis multis eam temporibus obsidebant,propter murorum munitionem eam capere non ualentes.Syrorum uero rex capiẽs ciuitatem Ailach,ad mare rubrum positam, & habitatores eius occidens,in ea Syros statuit:& alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimẽs ubique Iudæos:qui multam deuehens prædam, in Damascum cum suo remeauit exercitu.Rex aũt Hierosolymorũ cognoscens Syros ad propria remeasse,& credens se prævalere contra Israelitarũ regem,exercitũ suum aduersus eum armauit,& congressus bello ira dei faciente deuictus est, propter impietates suas multas & maximas.Ea nanq; die centum & uiginti milia eius militum ab Israelitis occisi sunt:& Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in bello peremit, & tutatorem totius regni Ezricam constituit, & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuum tulit,& ex tribu Beniamin mulieres & infantes,multamq; simul diripientes prædam,in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta,cũ esset in Samaria,exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit,dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam, sed propter iram dei quam habuit super Achaz regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua felicitas, sed etiam præsumpserint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis ut eos continuo sinerent ad propria remeare,qui si non obedirent deo, subderentur repente prælio.Populus igitur Israelitarũ in cœtu conueniens,quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam Barachias nomine cum esset in Republica probatissimus,surgens in medio,& cum eo tres alij dixerunt: Non est permittendũ ut

captiui

captiui in urbem introducantur,ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata,ſicut prophetæ dicunt,& non nouas impietates adiiciamus. Hæc ergo milites audientes,permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire. Sumentes ergo prædicti uiri captiuos,lauantesq;,& diligentiam exhibentes, & itineris dantes expenſas,innoxios ad propria dimiſerunt. Nihilominus, & illi quatuor uenere cum eis, & uſq; ad Hiericho deducentes eos non procul ab Hieroſolymis, in Samariã ſunt reuerſi.Rex autem Achaz hæc paſſus ab Iſraelitis, mittens ad regem Aſſyriorum,popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſraelitas,& Syros,& Damaſcenos,multas pecunias ſe ei daturũ promittens:miſitq; ei & munera ualde præclara.Ille uero legatis ad ſe uenientibus,uenit in auxilium regis Achaz,& caſtrametatus aduerſus Syros,& regionem eorum depopulatus eſt,& Damaſcũ bellico iure cepit:inſuper & regem Raſin occidit.Damaſcenos autẽ in ſuperiorem Mediam deſtinauit,& quoſdam Aſſyriorum in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſraelitarum uero terram nimis affligens,multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hæc cõtra Syros egiſſet,rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris,pariter & argentum,et quod erat in templo dei,et quod fuit optimum ornamẽtum,deuehens hæc uenit in Damaſcum,& ſecundũ promiſſiones dedit hæc Aſſyriorum regi,& gratias ei pro omnibus referens, in Hieroſolymam remeauit. Hic autem rex ſic fuit ſtultus, & circa modum ſuæ utilitatis à ratione alienus: quia neq; dum bello cõprimeretur à Syris, deos eorum adorare ceſſauit, ſed in eorum ueneratione permãſit,quaſi poſſent ei cõferre uictoriam:& deuictus, Aſſyriorum denuò cœpit colere deos, & omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium uerumq; deum,cuius ira fuerat eius perditionis cauſa. Qui ad tantam inſaniam contemptumq; dei peruenit,ut omnino clauderet templum,& ſolẽnes offerri hoſtias prohiberet,& ornamenta eius auferret,His igitur rebus iniuriam faciens deo mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta,ex quibus regnauit ſedecim. Cuius filius Ezechias mox ſucceſſit in regnũ.Eodem uero tempore mortuus eſt etiã rex Iſraelitarũ Phaceias,dolo cuiuſdã amici nomine Ozias,qui tenuit regnũ annis nouem, fuitq; malignus & dei contemptor.

Rex Aſſyriorum Raſin occidit

De Ezechia rege,reſtituta religione & azymorum feſto. Cap. XIIII

COntra hunc autem caſtrametatus eſt Aſſyriorum rex Salmanaſar: eumq; cum utiq; Ozias deum non haberet propitium nec adiutorem, fecit ſibimet ſubditum,et tributa definita præcepit exoluere.Anno ſiquidẽ quarto Oziæ regis, regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achaz,& Abiæ quæ fuit genere ciuis. Erat autem huic uiro natura benigna,iuſta & ualde religioſa.Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnum,neq; aliud magis neceſſarium,nec utilius ſibimet, eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe,quàm ut coleret dei religionem.Et conuocans omnem populum,pariter & ſacerdotes atq; Leuitas, contionem habuit apud eos, dicens: Non ignoratis,quoniam patris mei peccato, qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturam, multa & maxima mala eſtis experti, & ab eo ueſtra mens corrupta eſt,ſuaſitq; quos ipſe colebat deos uos pariter adorare.Hortor itaq; uos, poſt quàm opere cognouiſtis,quàm peſſimum eſt impie agere, ut illorũ iam obliuionem habentes,purgetis uos à priori pollutione,& cum ſacerdotibus atq; Leuitis conuenientes aperiatis templum,& purgantes illud ſolennibus ſacrificijs, ad honorem antiquum & patrium reuocetis.Sic enim nobis deus propitius erit: & iraſci

4. Reg. 18

ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes aperuerunt ualuas templi dei, & pollutiones eijcientes, ſacrificia ſolennia ſuper altare impoſuerũt. Mittens autem rex in prouinciam ſibi ſubiectam omnem populũ ad Hieroſolymam conuocauit, ut feſtiuitatem celebraret Azymorum: multum enim tempus præterierat propter iniquitatem prædictorum regum, quod non fuerat acta. Miſit pariter & ad Iſraelitas: inuitans eos, ut relinquentes malæ conſuetudinis conuerſationem, reuerterentur ad priſtinam dei culturam, dicens, cõcedere ſe uenientibus in Hieroſolymam, ut Azymorum agerent feſtiuitatem, & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc autem dicebat, monens tantum, nõ ſibi eos ſubiectos facere ſtudens, ſi tamen nollent: quod ſi uoluiſſent, utiq; beati fuiſſent. Iſraelitæ uero uenientibus ad ſe legatis, & eis proprij regis mandata nunciantibus, non ſolum non acquieuerunt, ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicentes quæ paterentur, ſi ad pietatem dei conuerti nollent, ſpreuerunt: & ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt, ſed horum quoq; peiora faciebant: nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis, hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus. Multi tamen de tribu Manaſſe, & Zabulon, & Iſachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſolymam concurrerunt ut adorarent deum. His autẽ uenientibus rex Ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni populo, ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem, & totidem arietes, & agnas ſeptem, & totidem hircos: & imponentes manus ſuper capita pecudum ipſe rex & principes, ſacerdotibus ſolennia ſacrificare permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant: Leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabant hymnos in deum, atq; pſallebant ſicut docti fuerant à Dauid: reliqui uero ſacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem & ipſe rex & populus uniuerſus adorauerũt deum: deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uero ad epulas cõdonauit boues quidem ſexcentos, reliqua uero pecora tria milia: & omnia quidem ſacerdotes ſecundum legis conſuetudinem compleuerũt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens deo. Inſtantem uero Azymorum feſtiuitatem celebrantes, quod dicitur paſcha, alia de cætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ immolata ſunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uero diuerſarum ſeptem milia. Idem uero fecerũt & principes, mille nanq; tauros dederunt eis, & pecora mille & ſexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tempore celebratio non fuiſſet effecta, tunc primũ ſplendide & largiſſime probatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta, egreſſi in prouinciam purgauerunt eam: ſed & ciuitatem ab omniũ idolorum pollutione mundauerunt. Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius proprijs celebrarẽtur impenſis ſecundũ legem, & ſacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut ſemper circa religionem obſeruarent, & à cultura eius ſeparari nequirẽt. & populus quidẽ offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autẽ & cubicula rex ædificans, ſingulis ſacerdotibus diſtribuit, & Leuitis, eorumq; filijs & uxoribus, & ita ad antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuẽs, bellũ egit aduerſum Paleſtinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtiũ à Gaza uſq; in Geth. Rex autẽ

Ezechias reuocat ſacrificia diu intermiſſa

Aſſyriorum

Assyriorũ mittens ad eum interminatus est, omnem se eius subuertere principatũ, nisi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias aũt de interminationib. nõ curauit, securus de dei pietate & de prophetia Esaiæ, à quo futura omnia certissime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hæc in præsenti dixisse sufficiat.

De captiuitate regni Israel à Salmanasar, Cuthæisq; surrogatis. Cap. XV

SAlmanasar autẽ Assyriorum rex, dum ei nunciatum fuisset, quia Israelitarũ rex Ozias latenter misisset ad Suham Aegyptiorũ regem, petens contra eum ab illo solatia, iratus castrametatus est in Samaria anno septimo regis Oziæ. Et dum eum rex suscipere noluisset, annis tribus obsidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Oziæ, septimo autẽ Ezechiæ regis Hierosolymorum: & Israelitarum regnum uehementer exterminauit, & omnem populũ transmigrauit in Mediam & Persidam. Inter quos & regem Oziam uiuũ cepit & transmigrauit. Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Persico ita uocantur, in Samariam & Israeliticam regionem constituit. Migrauerunt ergo decẽ tribus Israelitarum de Iudæa, post annos numero nongentos quadraginta & septẽ, à quo tempore egredientes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam sub principe Iesu: ex quo autẽ recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regnũ Hieroboam tradiderunt, sicut & prius à me significatum est, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menses septem & dies septem. Hic ergo finis apprehẽdit Israelitas transgredientes leges, atq; prophetis nõ obedientes, qui eis hanc prædixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorum causa fabricari, ex quo seditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboã eius seruũ fecerunt regem, qui in deum peccando fecit eum uniuersis populis inimicũ, imitantibus suum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem Assyriorum inuasit pugnando cunctam Syriã, & Phœnicen uniuersam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conscriptum est. Pugnauit enim aduersus Tyrum, cũ in ea regnaret Helisæus. De quibus testatur & Menander, qui temporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatẽ in Græcam linguam conuertens, sic ait: Helisæus nomine, regnauit annis triginta & septem: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanasar Assyriorum rex insurgens, cunctam Phœnicen inuasit. Qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Recessit aũt à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyrus, & multę aliæ urbes, quæ semetipsas Assyriorũ regi tradiderunt. Quapropter Tyriis non subiectis, denuo rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, et remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigantes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepere captiuos uiros quingentos. Vnde honor Tyriorũ propter hoc creuit eximie. Reuertens autem Assyriorũ rex, dispositit custodias super fluuium & aquæductus ciuiũ, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factũ, tulerunt de effossis puteis bibentes aquam. Hęc in archiuis Tyri de Salmanasar Assyriorum rege scripta sunt. Igitur dum fuissent in Samariam transmigrati Chutæi (hoc enim uocabantur nomine hactenus, eo quod de prouincia Persida, & à quodam flumine quod Chuta uocabatur, migrari uiderentur) secundũ gentem propriam singuli eorũ deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent, ad iracundiam & furorem maximum deum prouocauerunt, uenitq; pestilentia super eos: per quam corrupti, cum

4.Reg.17

Cuthi

Menander historicus

De Tyriorum obsessione

Cutheorum transmigratio

nullam malorum medicinã inuenire possent, deũ maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem Assyriorũ legatos, supplicauerunt, ut sacerdotes eis ex captiuis Israelitarũ, quos pugnãdo tenuerat, destinaret. Quo mittente sacerdotes, leges dei & culturam eos docuerunt. Et cum cœpissent eum summa deuotione uenerari, pestilentia repente cessauit: & hactenus ipsas solennitates celebrare noscũtur. Hi siquidem secundũ eloquiũ Hebræorũ Hebræi, secundũ genus Cuthæi, græce aũt Samaritæ uocantur, qui pro rerũ motu semper parati sunt: & quãdo uident Iudæos esse felices, cognatos eos appellant, quasi de Ioseph nati uideantur, & ex illo cum eis habeant societatis initium: quando uero deiectos uident, nequaquam eis deuotione aut genere cõmunicari uolunt: sed & transmigratos & alienigenas semetipsos edicunt. Sed de his quidem oportunius edicemus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVS

Bellum Sennacherib contra Hierosolymam: & Rapsacis blasphemia Cap. 1

4. Reg. 18

VM Ezechias duarum tribuũ rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Assyriorum rex nomine Sennacherib maxima manu aduersus eũ castrametatus est, & forti brachio omnes ciuitates tribuum Iuda & Beniamin tenuit. Cumq; ad Hierosolymam tenderet, præuenit eum missis legatis Ezechias, promittens & obedire se ei, & tributa quæ imponeret exoluere. Sennacherib uero cognoscens quę legati ferebãt, dignum iudicauit bello desistere: & precantium susc̃ipere dignitatem, tunc promisit. Qui accipiens trecẽta argenti talenta, auri triginta, amicus discessit, dans legatis iurisiurãdi fidem: quia ei nihil discedendo noceret. Ezechias autem credens & euacuans thesauros, misit ei pecunias, sperans se à periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius autem hæc sumens, ex his quę promiserat cogitauit nihil, sed ipse profectus est ad Aegyptios & Aethiopas, principes uero militiæ Rapsacen cum multo exercitus robore & duobus alijs ad uastandam Hierosolymam dereliquit, quorum nomina erant Datharra & Anacitis. Tunc itaq; uenientes ante muros castra fixerunt, miseruntq; ad Ezechiam petentes, ut cum ipso possent habere colloquiũ. Ille uero per se quidem propter metum non abijt: tres autem necessarios sibi amicos misit: hoc est, Heliachim tutorem regni, & Sobnean & Ioan, qui super scribas erat. Isti siquidem procedentes è diuerso ante principem militiæ Assyriorum steterunt. Quos dum uidisset Rapsaces princeps militiæ petijt, ut euntes dicerẽt Ezechię: Rex magnus Sennacherib requirit ab eo: de quo præsumens atq; confidens refugit dominum suum, & obedire non uult, necq; susc̃ipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios, sperans exercitum suum illorum solatio subleuari? Si autem hoc expectat, fatuus est, & similis homini incumbenti calamo fracto, qui cum ceciderit, insuper manu uexata sentiet plagam. Sciat aũt quia etiam uoluntate dei contra eum castrametatus est, qui concessit ei Israelitarum uastare regnum, & eodem modo, quo subiectos eius, dissperderet regnum. Dum hæc Rapsaces Hebraica lingua diceret, habebat enim linguæ huius experimentum, Heliachim metuens ne populus audiens metu corruer-

ret

ret,popoſcit ut Syrorũ magis loqueretur eloquio.Ille uero intelligens ſuſpicionem eius & metum,maiori uoce amplius clamans reſpondit Hebraice,dicens: Audiant omnes præcepta regis,& quod utile eſt eligant,& ſe nobis tradant.Palàm eſt enim quia uos & rex populum uana ſpe decipitis, & repugnare ſuadetis.Si uero præſumitis ut exercitum noſtrum repellere uos dicatis,dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo,totidem aſcenſores præbentes ueſtrum exercitum nobis oſtendite,ſed non habetis tot homines.Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos melioribus qui uos capturi ſunt & inuitos,dum ſpontanea traditio ſecurior ſit uobis,inuita uero ualde periculoſa,ut cauſa calamitatis exiſtat?Hæc audientes & populus & legati,dicente Aſſyriorum principe, ea Ezechiæ renunciauerunt. Ille uero hæc audiens,exutus ueſte regali,indutuſq; ſacco & habitu miſerando lege patria,proſtratus in facie rogabat deum,ut adiuuaret,nullam aliam ſpem habentem ſalutis:mittenſq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam prophetam, popoſcit ut oraret,& factis ſacrificijs pro ſalute omnium rogaret deũ, quatenus & hoſtium ſpem frangeret,& populo ſuo miſericordiam cõdonaret.Propheta uero hæc faciens,admonitus à deo confortauit regem & eius amicos,prædicens quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent,& non eos fortitudine illa ualere quam ſe habere credebant,deumq; prouiſurũ ut fortiter uaſtarentur.Sed & ipſum regem Aſſyriorum Sennacherib non præualentẽ aduerſus Aegyptios,cum ad propria remearet ferro periturum eſſe prædixit.Ipſo ſiquidem tempore ſcripſit Ezechię Aſſyrius epiſtolas,in quibus fatuum eum eſſe dicebat,credentem,quia eius ſeruitium poſſet euadere,qui multas gentes & maximas ſubdidiſſet: & interminabatur funditus ſe eum diſperdere,dum caperet urbẽ,niſi portas aperiens ſponte in Hieroſolymis exercitum eius exciperet.Quæ cum relegiſſet Ezechias, ſpreuit propter ſpem quam habebat in deum: Epiſtolam uero plicans in templo repoſuit.Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & ſalute cunctorum,Eſaias prophe-ta eum aſſeruit exauditũ,& nec in præſenti tempore eſſe ab Aſſyrijs obſidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros, & tertio anno cum pace opus ſuum facturos,& propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeunte,Aſſyriorum rex bello quod Aegyptijs intulerat fruſtratus, ob huiuſmodi cauſam ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſij,& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent,quibus ciuitati nitebatur obſiſtere,audiuit Aethiopum regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorum uenire ſolatium, & per deſertum iter facere, ut ſubito in Aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotẽ Vulcani caſtra ſe metari dicebat,quaſi iſte rex ad eum regem Aegyptiorum ueniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos:& obſeſſionem Peluſij huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Strages magna Aſſyriorum,eorumq; regis, Cap. II

ORante itaq; rege Hieroſolymorum ad deum, & deus exaudiens maximam plagam miſit in eum,& multi perempti ſunt.Herodotus autem de rege Sennacherib errorem ideo facit,quia nõ Aſſyriorum dicit regẽ,ſed Arabum:adijciens quia ſoricũ multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyriorũ: & propterea cum non haberet rex arcus,exercitum à Peluſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus.Beroſus autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis 4.Reg.19 Herodotus

Sennacherib,& quia regnauit ſuper Aſſyrios,& caſtrametatus eſt contra omnem Aſiam & Aegyptum,ita dicens:Reuerſus autem Sennacherib à prælijs Aegyptiorum,ad Hieroſolymam cum ueniſſet,exercitū quem cū Rapſace dimiſerat,inuenit in periculo peſtilentię conſtitutum:deus enim morbum populo eius immiſerat,ita ut prima nocte eorum qui obſidebant,deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis.Propter hanc calamitatem in nimio terrore & angu-

Aſſyriorum rex à filijs perimitur

ſtia conſtitutus,de cuncta iam militia metuens,fugit cum ſua manu ad propriū regnū,in ciuitatem quæ appellatur Niniue.Et dum modicū tempus ibidem commoratus fuiſſet,dolo à ſenioribus filijs Adramelech & Seleſaro eſt peremptus in proprio templo,quod dicitur Araſci.Et illi quidem pro cæde patris effugati,ad Armeniam diſceſſerunt.Succeſſit autē in eius regnum Aſuracoldas. Terminus igitur obſeſſionis Aſſyriorum contra Hieroſolymitas,tali occaſione prouenit.

Ezechias moriturus uitæ productionē obtinuit:ſolis quoq; retroceſſio. Ca.III

4.Reg. 21

EZechias aūt inopinabiliter à terroribus liberatus,gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo:& cognoſcens quia nulla alia cauſa hoſtes alios qui dē peremiſſet,alios uero timore mortis ſimilis effugaſſet ab Hieroſolymis, niſi diuino ſolatio,omni ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultum.& non poſt multum graui languore detētus,à medicis quidem deſperatus eſt:nihilq; nec ipſe de ſe,nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebāt.adijciebatur autem regi & alia magna anguſtia,

Grauis languor Ezechie

eo quod filios nō haberet,et quod moriturus eſſet,deſolatam relinquens domum, nec ſucceſſorē ſui generis habiturus.Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum ut ei paruo tempore uitam concederet,donec filios habere poſſet: & nō prius anima priuaretur,antequam fieret pater.Cui miſertus deus petitionemq; ſuſcipiens,quia non dolebat eo quod priuandus eſſet bonis imperij, ſed ut filios haberet,qui in eius principatū ſuccederent,mittēs Eſaiam prophetam iuſſit ei dicere, quia poſt tertiam diem caſum languoris euaderet, & poſtea annis quindecim ſuperuiueret,& filios generaret.Dum hæc dei mādata Propheta dixiſſet, propter nimietatem languoris,& ea quæ inopinabiliter promittebantur non credens,ſignum aliquod et indicium petijt ut faceret Eſaias,quatenus hæc dicenti ſibi crederet, & à deo eum miſſum uere cognoſceret. Nam ea quæ ultra rationem ſunt, & fortiora ſpe uidentur,huiuſmodi rebus credunt eſſe ueracia.Et dum Propheta interrogaſſet eum,quod uellet fieri ſignum, umbram ſolis petijt decem gradibus ad ea loca unde uenerat, remeare.Et dum Propheta rogaſſet deū ut fieret,uidēs rex impletum eſſe quod uoluit,repente ſolutus à languore conſcendit in templū, & adorans deum uota debita celebrauit.Eo ſiquidem tempore contigit Aſſyriorum regnum à Medis diſſolui,quod tamen in alijs indicabo.Rex itaq; Babyloniorum Baladas miſit legatos ad Ezechiam portantes munera, & ab eo popoſcit ut ei eſſet ſocius & amicus.Ille uero legatos libenter ſuſcipiens,& theſauros eis oſtendens,& armorum inſtructionem,& aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, ſimul etiam munera præbens regi Baladę deferenda,dimiſit eos.Tūc uenit ad eum Eſaias propheta,& quæſiuit qui eſſent qui uenerant. Cui dixit,de Babylonia eos & à ſuo rege ueniſſe, & oſtendiſſe ſe eis uniuerſa, ut uidentes diuitias & uirtutem regni cognoſcerent,& regi ſuo renunciarent.Cui Propheta reſpondens:Scito,inquit, non poſt multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias tranſmigrandas, inſuper & nepotes tuos eunuchos faciendos, & amiſſuros uirile nomē,& regi Babylo-

niæ

tiæ ſeruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtriſtatus in his quæ dicta fuerant, ait, nõ ſe quidem uelle ſuam gentem in talibus ærumnis incurrere: ſed quia impoſſibile eſt quæ apud dominum deliberata ſunt, poſſe mutari, rogabat ut uſq; ad uitam ipſius pax permaneret. Meminit autem Baladæ regis Babyloniorũ Beroſus. Cum itaq; propheta Eſaias indubitanter & mirabiliter de ueritate conſideret, & nihil falſi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit, ſcribens dereliquit in libris, ut ex effectu poſtea hominibus apparerent. Et nõ ſolus iſte Prophe ta, ſed & alij numero duodecim idem fecerunt: & omne ſiue bonum ſiue contrariũ ſit apud nos, ſecundum illorum dictum prouenire dinoſcitur. Sed horum ſingula denuo declarabimus.

De impietatibus Manaſſæ regis. Cap. IIII

EZechias autem rex dum ſuperuixiſſet tempus quod prædiximus, & omne illud ſpatium in pace degiſſet, mortuus eſt anno uitæ ſuæ quinquageſimo & quarto, in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui ſucceſſit in regnũ filius proprius nomine Manaſſes de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatib. abſciſus, & ad diuerſa cõuerſus, omne genus malignitatis oſtendit, & nihil impium dereliquit: ſed iniquitates Iſraelitarũ imitatus eſt, quibus in deum delinquentes affligebantur. Præſumpſit autẽ & templum dei polluere ſimul & ciuitatem, pariterq; omnem regionẽ. Nam ſpernendo deum ad hoc uſq; peruenit, ut omnes Hebræorum iuſtos occideret, & neq; prophetis parceret, quorũ quotidie ſingulos perimebat, & eorũ ſanguine Hieroſolymorũ plateas irrigabat. In his aũt iratus deus, miſit prophetas ad regem & populũ, per quos interminatus eſt eaſdem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorum Iſraelitę, cum ei iniurias intuliſſent. Illi uero eorum non crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant ut nihil mali paterentur, ſed operibus uera fuiſſe cognouerunt, quæ prophetæ prædixerũt. 4. Reg. 21

De conuerſione Manaſſæ, & inſigni pietate Ioſiæ regis optimi. Cap. V.

IGitur dum in eis perſeuerarent, bellũ ſuper eos intulit rex Babyloniorũ & Chaldæorum. Is enim miſſo exercitu in Iudæam, & regionẽ eorum depopulatus eſt, & regem Manaſſen dolo captum & ad ſe deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta ſubiectum. Manaſſes autem intelligẽs in quibus malis tunc eſſet, & horum omnium ſe arbitratus autorem, ſupplicabat deo ut ei hoſtem ſuum clementem faceret atq; miſericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei conceſſit: & remiſſus à rege Babyloniorum, ad ſua regna reuerſus eſt. Cumq; ueniſſet ad Hieroſolymam, priorum quidem delictorũ quæ circa deum geſſerat, pœnitens ſtudebat etiã memoriam malorum, ſi eſſet poſſibile, ab animo ſuo repellere, & ad ſeruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, tẽplumq; purgauit & ciuitatem: & ad hoc ſolum erat de cætero conſtitutus, ut gratias deo pro dono ſalutis exoluĕret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autem ipſe & populũ agere docuit, agnoſcens in quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum, qui ſanctæ conuerſationi erat aduerſus: ædificansq; rurſus altare, ſolennes hoſtias immolabat, ſicut cõſtituit Moſes diuinam exponendo culturam. Eodem itaq; modo & pro Hieroſolymorũ cautela cogitauit, ita ut etiam muros antiquos cum magno ſtudio repararet, & alium ultra eos erigeret, & turres eminentiſſimas exaltaret: cuſtodias uero quæ ante ciuitatẽ fiunt, multa munitione firmauit: & ſic in omnibus à priori conuerſatione mutatus eſt: & poſt hæc uitam habuit beatiſſimam, ut multi imitatores 4. Reg. 21

eius

eius essent,ex quo dei cœpit colere pietatem. Qui cum uixisset annis sexaginta & septem,& regnasset quinquaginta & quinq;,defunctus est, & sepultus in suis hortis. Cuius regnum peruenit ad eius filium Amon, cuius mater fuit nomine Masch-
Amon
mis de ciuitate Iechabath. Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute præsumpserat,dolum passus à suis,in domo sua peremptus est,cum uixisset annis
4. Reg. 22
quatuor & uiginti,& in regno egisset duos. Populus autem peremit eius interfectores,eumq; cum patre sepelierunt, regnumq; Iosiæ eius filio tradiderunt cum esset annorum octo, Cuius mater de ciuitate fuit Voscheti,nomine Ezi de ciuitate Vasuroch. Erat enim iste natura benignus,& ad uirtutem utiliter præparatus: & in stu-
Iosiæ regis laus
dijs Dauid regis,& intentione & in regula totius dispositionis eius intentus. Cúmque ad duodecimum ætatis ueniisset annum,pietatem & iustitiam in se mirabilem esse monstrauit. Cunctumq; populum correxit & monuit,ut derelicta idolorũ secta,quasi non essent dij,colerent patrium deum:& opera maiorum regum, in quibus deliquerant,uelut senior emendabat:quæ uero bene, & opportune facta cognouerat,obseruabat,& eorum imitator erat,& per suam sapientiam & intellectum naturalem similia celebrabat: consilijs utiq; bonis tradens sensum. Sequẽs enim legem uelut ordinem ciuitatis,et pietatem circa deum gerens,omnia prospere gubernabat,& maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit,& lucos extraneos qui facti fuerant
Reparatio sacrificiorum
abstulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei oblata diuelsit:& tali modo populum ab huiusmodi secta retractum,ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui & legitimas hostias obtulit,& holocaustorum sacrificia altari solemniter rursus exhibuit,& in unaquaq; causa iustitiam nõ minus quàm animę suæ coluit medicinam:misitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi pro sua uoluntate atque uirtute. Dumq; pecuniæ allatæ fuissent,ad solicitudinem templi & eius expensas præposuit Amasiam,qui erat supra ciuitatem,& Scriptorẽ Saphan, & scribã monimentorũ Ioan, & põtificem Heliachim. Qui dilationem nulla segnitie facientes, sed instructores, & omnia quæ erãt necessaria præparantes operabantur:& hoc modo celebrata reparatione templi,pietas regis ostensa est. Qui dum octauumdecimum imperij haberet annum, misit ad Heliachim sacerdotem, iubens ut pecuniæ quæ remanserãt conflarentur,& fierent exinde crateres, & libatoria & phialæ ad ministeriũ dei:insuper & quantumcunq; aurum uel argentum esset in thesauris, etiam hoc proferret ad crateras,& ad uasa huiusmodi facienda. Proferens aũt Heliachim pontifex au-
Liber Mosis inuentus
rum,inuenit sacrum librum Moseos,in templo positum, quem simul eijciẽs dedit scribæ Saphæ. Qui dum relegisset uenit ad regem,& dum omnia terminũ habere significasset,relegit & ei librum illum. Tunc ille cum uerba libri eius audisset, scissa uestę uocauit pontificem Heliachim,& ipsum scribã, & necessarios simul amicos:
Olda prophetissa
misitq; eos ad quandam mulierem prophetissam nomine Oldam, uxorem Salomi cuiusdam,insignis uiri & nobilitate clari:iussitq; ut euntes consulerẽt eam,si propitius eis foret deus,cũ metuerent ne præuaricando Moseos leges & mandata maiorum,periculum transmigrationis incurrerent,& ad extraneas terras deuenientes uitam agerent miserabilem. audiens autem prophetissa quæ fuerãt à rege mandata,iussit ut remeantes dicerent regi,quia diuinitatis quidem decretũ,quod iam contra eos protulerat,precibus infirmari non posset, id est, ut populus nõ periret, aut

non

non de prouincia pelleretur, aut bonis tunc præsentibus minime priuaretur, dum transgressi fuissent leges, & tanto tempore pœnitentiam nō egissent: prophetis utique monentibus, ut sobrie uiuerent, & impietatis supplicia deuitarēt: quæ facienda dicebat ut crederent, quia deus est, & nequaq̄ mentitur in uerbis, quę per prophetas suos prænunciauit: propter iusticiam tamen regis retinendas istas ærumnas, & post eius obitum diffinita supplicia populis inferēda. Illi igitur qui missi fuerāt mulieris prophetiam remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubiq̄, populum iussit ad Hierosolymam conuenire, & sacerdotes atq̄ Leuitas, & omnem ętatem simul adesse præcepit. Quibus congregatis, primū quidem eis sacrum relegit librum, & stans in tribunali in media multitudine, coegit cunctos fidem & iuramenta præbere, ut apud deum flerēt, & Moseos leges per omnia custodirēt. Illi uero & promptissime iurauerunt, & præcepta legis implere promiserūt. Mox itaq̄ sacrificia celebrantes, deum poscebant sibi esse propitiū. Rex autē sacerdoti præcepit, ut si quod aliud uas à parentibus eius oblatū idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret. Et dum fuissent multa collecta, cōburens ea, cineres eorū cōspersit in fluuium: & sacerdotes idolorū, qui ex genere Aaron non erāt, interfecit. Dum hæc ergo fecisset in Hierosolymis, processit in uniuersam prouinciam, & lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deorū extraneorū facti uidebantur, exterminauit: et ossa falsorū prophetarum super altare, quod prius Hieroboam construxerat, concremauit. Ea igitur quæ ueniens Propheta ad Hieroboam, cum ille sacrificaret, omni populo audiente, futura esse prædixerat, hoc modo terminū perceperunt: quando ex genere Dauid Iosias nomine fecit ea, quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta et unū. Post hæc autē rex Iosias profectus est ad cunctos Israelitas, qui captiuitatem & seruitium Assyriorū effugerant: eisq̄ suasit, ut impios actus, & honores deorū extraneorū relinquerent, & maximum patrium cq̄ colerent deum, eiq̄ dicarent & domos & uicos. Perscrutatus est autem & ciuitatem, ne aliqui forte idolum habentes intra sua tecta cœlarent: necnō & currus, qui ędificati fuerant à prioribus regibus, & quæq̄ alia huiusmodi erant, quæ uelut deos adorabant, cūcta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hierosolymā omnem populum cōuocauit, & ad Azymorum festiuitatē, quę pascha dicitur, eos adduxit: donauitq̄ populo nouellos hædos in pascha, et agnos triginta milia, boues autem ad holocausta tria milia. Præbuerunt aūt & primi Iudæorum propter pascha sacerdotib. agnos quinq̄ & sexcēta milia: & Leuitis agnos duo milia eorū præsules obtulerunt, boues uero quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedum, sacrificia faciebant Moseos, hostias singulas enarrantibus ac ministrātibus legibus: nec fuit alia similis festiuitas apud Hebræos à Samuelis prophetæ tēporibus. Causa uero huius festiuitatis hæc erat, ut omnia secundū leges, & antiquā traditionem paternę solennitatis efficerentur.

4. Reg. 23

Azymorum solennitas

De obitu Iosiæ Caput VI

POst hæc autem, dum Iosias in pace atq̄ diuitijs, & gloria super omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum castra posuit ad Euphratem fluuium, ut contra Medos & Babylonios dimicaret, qui Assyriorum soluerunt principatum. Habebat autem desiderium ut regnaret in Asia. Et dum uenisset in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Iosiæ, prohibebat eum Iosias per suam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, significauit nō se contra eum exercitum

4. Reg. 23

citum mouere, ſed ad Euphratem fluuium properare: adiiciens ut eum prouocare nõ deberet ad ſua bella, phibẽdo ne aliena iret ad prælia, quò tẽdebat. Ioſias uero nõ acquieſcebat uerbis Nechaon, ſed inſtabat ne iter ſuũ per eius faceret regionẽ. Reor, urgebat eũ, ut q̃d imminebat accideret. Nã cũ aciẽ exercitus ſui cõponeret, & in curru uectus à cornu tranſiret ad cornu, quidam iaculatus eum Ægyptiorũ, à belli feſtinatione ſuſpẽdit. Mox enim uulnere nimis affectus, iuſſit exercitum reuocari, & ad Hieroſolymã remeauit. Qua plaga defunctus eſt, ſepultuſq; magnifice in patrijs monumẽtis. Qui uixit annis triginta & nouem, regnauit aũt ex eis unum & triginta, omniſq; populus eum multis diebus cum magno luctu gemituq; defleuit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamẽtabili modulatione cõpoſuit, quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero Propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ, nunc apud nos habitã, & in Babylonem unà migrationem. Et non ſolum iſte Propheta prædixit hæc populis eſſe uentura, ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribens populo reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes, ſed Hieremias quidem in Hieroſolymis eſt cõmoratus à tertiodecimo anno regis Ioſiæ, uſq; dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ tamen de hoc Propheta proueneruũt, loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia, ſicut prædiximus, ei ſucceſſit in regnũ filius Ioachaz cum triũ & uiginti eſſet annorũ. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis, matrem uero habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitq; impius & ſceleſtus.

Ioſias moritur

De rege Ioachim captiuo & de uictoria Nabuchodonoſor contra regem Aegypti. Caput VII

4.Reg.24 REx igitur Ægyptiorum dum fuiſſet à pugna reuerſus, euocauit Ioachaz ad ſe metipſum de ciuitate Syriæ, quæ dicitur Hemath. Qui dum ueniſſet, eum repente uinxit: & ſeniori eius fratri, ex eodem patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uero tributũ impoſuit cẽtum argenti talenta, & unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autẽ deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus eſt in ea, dum regnaſſet tres menſes, & dies decẽ. Ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autem uir erat natura iniuſtus, & ualde nequiſsimus, & neq; circa deum ſanctus, nec circa homines manſuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babyloniæ principatũ quidam Nabuchodonoſor accepit: et eodem tẽpore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ eſt iuxta Euphratẽ, pugnaturus contra regem Ægypti Nechaon: ſub hoc enim Syria erat uniuerſa. Cũq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, ſed cũ magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euphratem uenit. Qui facta congreſsione deuictus eſt, & multa milia uarijs belli rebus amiſit. Tranſiens autem Euphratem Babylonię rex, omnem Syriam uſq; ad Peluſium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorũ, contra Iudęos cũ magno exercitu caſtrametatus eſt Babylonius, tributa exacturus à Ioachim, aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas, & pacem habere deſiderans, præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hieroſolymæ captiuitate. Cap. VIII

4.Reg.24 TErtio uero anno audiens Aegyptios denuo cõtra Babylonium pugnaturos, tributa nõ reddidit, ſed ſpe Aegyptiaci belli deceptus eſt. Nam pugnare con-

tra

tra eum Aegyptij minime præsumpserunt. Propheta siquidem Hieremias quotidie prædicebat, quia frustra Aegyptiorum spe tenerentur, & quia immineret ciuitati ut à rege Babylonio uastaretur, & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quādo qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes super his quæ dicebantur, quasi augurium aduersus regem Propheta ferret, accusabāt eum: & subiectum iudicio ut ad supplicium quoq; traderetur, contra eum dari sententiā postulabāt, quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt, seniores autem recesserūt. Quin ea uolūtate, qua iuste Prophetam absoluerant, ea ipsa etiam alijs suadebāt, ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes, quia non solum iste ciuitati futura prædiceret, sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset, & multos se scire huiusmodi uerba dixisse, quorum nullus tunc à regibus aliquid pertulisset, sed quasi prophetæ dei fuerint honorati. His itaq; uerbis mitigantes turbas, eripuerunt Hieremiam à definito supplicio. Qui omnes prophetias suas conscribens, ieiunante populo, & in ecclesiam congregato, in templo mense nono quinti anni regis Ioachim, relegit librum, quem de futuris rebus ciuitati & populo temploq; cōscripsisse uidebatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eum & scribam Baruch de medio tolli, ne quibusdam fierent manifesti. ipsum uero librum portantes, regi dederunt. Qui præsentibus amicis iussit scribam suum relegere, & audiens quæ scripta noscebantur in libro, iratus rex dirupit eum, & igne cremauit: & requisitos Hieremiam & Baruch iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem eius tunc iram declinauerūt. Non post multum uero tempus uenientem contra se magno cum exercitu regē Babyloniorum, fœderis iure susceperat, propter metum eorum quæ dicta fuerant à Prophetā, credens nihil se fore passurum. neq; per obsessionem neque per pugnam. Cumq; Babyloniæ rex intrasset in ciuitatem, fidem nequaquam seruauit, sed iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros Hierosolymitarum occidit unà cum rege Ioachim. Quin etiam ante muros insepultum proijci iussit, filiū uero eius Ioachim constituit regem uniuersæ prouinciæ. Eos autem qui erāt in dignitatibus constituti, numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat & propheta Ezechiel cum esset adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem, qui cum uixisset annis sex & triginta, regnauit undecim. Successor uero eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit mensibus tribus, & diebus decem.

Hieremias spernitur

De captiuitate regis Ioachim in Babylonem & Sedechiæ obstinatione contra Hieremiam prophetam. Caput IX

REgem uero Babyloniorum, qui Ioachim concesserat principatum, repente timor inuasit. Formidatus est enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hierosolymis obsidebat. Ille uero cum esset natura benignus & iustus, noluit ciuitatē propter se uidere pericula sustinere: sed sumens matrem & cognatos, tradidit obsides ducibus qui fuerant à Babyloniæ rege directi: accipiens ab eis iusiurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipse nec ciuitas, quorum fides nequaquam mansit inuiolata. Non enim seruauit eam Babyloniæ rex, sed præcepit principibus suis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos sumerent, pariter & artifices, eosq; ad se ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta & duo: simul & Ioachim cum matre pariter & amicis, quos deductos ad se habuit in custo-

4. Reg. 24

dia: patruum uero Ioachim, nomine Sedechiam, constituit regem: accipiens ab eo iusiurandum, ut ei prouinciam custodiret, & nihil hostiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & unius, quando accepit regnum, & nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iusticiam superbus, circa quem impij locum maximum habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniens, crebrò testabatur, dicens, ut reliquas quidem impietates & iniquitates desereret, & iusticiæ prouideret, & neq; duces qui essent maligni, respiceret, neque falsis prophetis eum seducentibus crederet, quasi nequaquam contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret, quia Aegyptij contra eum bella rursus inferrent & uincerent, quoniam hæc uera non essent, nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam hæc dicentem, consentiebat ei per omnia tanquam uera loquenti, & quasi prodesset ei ut eius crederet uerbis: sed rursus amici eius subuertebant mentem, & à prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi, & misit in Hierosolymam. Sedechias autem eorũ prophetijs non credidit propter huiusmodi causam: Alia siquidem uniuersa consona à prophetis edicta sunt, quomodo & ciuitas uastaretur, & ipse Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: discordauit autem Ezechiel, dicens, quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixisset, quia uinctũ eum rex Babyloniæ duceret. & eo quod non idem uterq; dixisset, etiam illa quæ concordabant, non esse uera dicebat, licet omnia ei secundum eorum euenerint prophetias: quæ tamen oportunius declarabimus. Igitur societatem Babyloniorum, quam habuit octo annis, dissoluit, & semetipsum ad Aegyptios transtulit, sperans cum illis contra Babylonios præualere.

Prophetat Hieremias in Iudæa, Ezechiel in Chaldæa & non audiuntur

De destructione Hierusalem à Chaldæis / Cap. x

INterea dum hoc cognouisset Babylonius rex, castra mouit aduersus eum: & afflicta prouincia, & munitiones eius unà diripiens, ad ipsam Hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno ueniebat exercitu. Rex autem Aegyptius audiens, quia & Sedechias amicus eius esset, sumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudæam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem recessit ab Hierosolymis, & occurrit Aegyptijs, eisq; congressus, prælio superauit, & eos in fugam cõuersos, de Syria coegit exire. Quumq; Babylonius discessisset ab Hierosolymis, deceperunt falsi prophetæ Sedechiam, dicentes, quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigrauerat, cũ dei uasis omnibus, quæ rex detulerat de tẽplo, reuerterẽtur. Sed Hieremias his contraria atq; uera, transiens in medium, prophetauit, dicens, quia male quidem facerent illi, qui regi talia suaderent, quando per Aegyptios nihil iuuari possent: quos utiq; deuincens Babyloniæ rex, in Hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, substantiasq; diriperet, simul & diuitias templi exhauriret, & ipsum insuper cõcremaret, ciuitatẽq; subuerteret: & essent seruituri Babyloniæ regi, eiusq; nepotibus, annis septuaginta. A quorum seruitio nos, inquit, tunc remouebũt Persæ & Medi, Babyloniorum destruentes imperium: & ad hanc remeantes urbem, ędificabimus templum rursus, & Hierosolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia, plurimi quidem crediderunt: principes autem & impij, excessisse eum à sua mente dicebant, eumq; sub hoc fomite deridebant. Igitur quum ei placuisset ad patriam

properare

properare, quæ dicitur Anatoth, uiginti ſtadijs procul ab Hieroſolymis conſtitutam, inueniens eum in itinere quidam principum comprehenſum detinuit, calumniam faciens ei, quaſi ad Babylonios iret. Ille uero mentiri quidem illum, & calumniæ ſibi crimen inferre, ſe uero ad patriam remeare, dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus, uinctum deduxit ad iudicium magiſtratuum: à quibus omnia uerbera & tormenta perpeſſus, ad necis ſupplicium reſeruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus, nimis iniuſte ſuſtinuit. Anno uero nono Sedechiæ regis, decima die menſis decimi, uice ſecunda, Babyloniæ rex ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt: & ſedens circa eam decem & octo menſes, cum ſtudio magnæ uirtutis obſedit, obſeſſoſq; Hieroſolymitas, duo mala & alia maxima deprimebāt, morbi lāguor, & fames eis uehementer obſiſtens. Hieremias uero propheta, quum eſſet in cuſtodia, non ceſſabat, ſed clamabat & prædicabat aperte, monēdo populum, ut regem Babyloniorū portas aperientes ſuſciperent: hoc enim facto, eos cum omni domo poſſe ſaluari, alioqui radicitus aſſerebat euelli: prædicabatq; pariter, quoniā ſi quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame conſumptus, aut gladijs hoſtium. Si uero ad hoſtes confugeret, & inimicos & mortem quodammodo declinaret. Principes aūt hęc audientes, nec inter ipſa conſiſtentes mala, patiebātur eius uerba animo ſuo percipere: ſed cum ira graui ueniētes, indicauerunt regi, & accuſantes eum quaſi ueſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frāgeret; & malis promiſſionibus audaciam populi ualde molliret: quando dum parati eſſent omnes pro eo & patriæ ſalute pugnare, ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi, quia ciuitas capienda foret, & omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipſe pro bonitate quidem & iuſticia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur eſſe contrarius, permiſit eis ut facerent prophetæ, quod uellent. Qui hoc ſibi cōceſſo à rege, mox ingredientes in carcerem, & ſumētes eum in quendā lacum plenum cœno depoſuerūt, ut morte ppria ſuffocatus, extingueretur. Ille uero uſq; ad guttur in luto depoſitus, in his degebat anguſtijs. Quidam uero ſeruotū regis honoribus decoratus, & genere Aethiops, ærumnas prophetę nūciauit regi, dicēs non recte amicos & principes eius feciſſe, quod Hieremiam in cœno ſubmergerēt, quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc quum audiſſet rex, pœnitentia ductus, quia prophetā principibus tradidiſſet, iuſſit Aethiopi, ut ſumptis triginta regis miniſtris, & funibus, & quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatem, cum feſtinatione Hieremiam extraheret. Aethiops autem ſumens quod præceperat rex, prophetam de lacu eduxit, & ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocante uero eum latenter rege, & requirente, ſi quid diuinum ei in rebus præſentibus poſſet edicere: ille ſe habere quidem quod diceret, aſſerebat, ſed non fore ſibi credendum, nec dum moneret, audiendum: quando iam quaſi malum aliquod agentem eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt, inquit, nūc qui Babylonium nequaquam dimicaturum eſſe dicebant, audientesq; fallebāt? Sed & ſi nunc dixero ueritatem, morte me nō condemnes? Quumq; rex ei iuſiurandum præbuiſſet, quia nec ipſe eum perimeret, nec principibus ſupplicij iure contraderet, data fide, ſecurus ſuadebat ei, ut Babylonijs traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat deum ei per ſe prophetare, ſi liberari uellet, & præſentia pericula declinare: & neq; ciuitatē uſq; ad fundamenta deiici, nec tem plū ab hoſtibus concremari: quod ſi non fieret, ipſe malorū autor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. Hæc audiens rex, uelle ſe quidē quę monebat facere, di

Obſidio Hieroſolymorum

Conſultat rex prophetam

xit,& expedire ſibi:ſed metuere cõtribules,qui ad regẽ Babyloniæ iã perrexiſſent, ne accuſantibus eum,periculo ſubiaceret. Quẽ propheta cõfortabat,& fruſtra ſup pliciũ ſuſpicari dicebat:nihil mali paſſurũ,ſi Babylonijs traderet ciuitatẽ,nec ipſum nec uxores,nec filios eius,inſuper & quia templũ maneret illæſum. Et Hieremiam quidem quum hæc dixiſſet,dimiſit rex,præcipiens,ut nulli ciuium quæ loquuti fue rant,proderet,ſed neq; principibus aperiret: qui ſi cognoſcentes eũ à rege uocatũ, requirerẽt,ut quod cũ eo loquutus fuerit,illis quoq; narraret,diceret quia popoſciſ ſet,ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui ſcilicet hoc eis dicebat, dũ uenientes ad prophetã,requirerẽt,quid locutus fuiſſet ad regẽ. Hæc quidem ita ge

Studium Babyloniorum in urbe capienda

ſta ſunt. Babylonius aũt obſeſsionem grauius inferebat,faciens turres cũ magnis ædificijs,& aggeres ingentes exaltans,ex quibus reſiſtebat de muris repugnare ni tentibus:multas quoq; machinationes erexit,æquãs muris per circuitum ciuitatis. Illi ſiquidem qui erant intra urbẽ,fortiter & prõptiſsime reſiſtebãt,neq; fame,neq; languore fatigati:& licet intus his paſsionibus angerentur,animo fortes uidebantur ad præliũ,in nullo adinuentiones inimicorũ & machinaměta expaueſcẽtes:ſed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebãt illi,opponere cogitantes,ita ut magnũ certamen eſſet Babylonijs cum Hieroſolymitis,uelocitatis atq; prudentiæ: illis quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi,cõq; captionem illius ciuitatis:his autem ſalutem ſuam non in alia cauſa ponentibus, niſi ut magno ſtudio laborarent, & non deſperarent excogitare,quibus modis hoſtium machinamenta deſtruerẽt. Et hæc paſſi ſunt menſibus octo & decem,donec fame uaſtarentur & telis,quę de turribus iaculabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt uero ciuitas undecimo anno Sedechiæ regis,quarto menſe,die nono:ceperũtq; eam principes Babyloniorum, quibus obſeſsio à rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe cõmiſſa. Ipſe autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uero principum qui Hieroſolymam obſidebant hæc ſunt:Nergella,Serrarem,Matuſe,Megarus,Nabuzardan, Saris. Capta ſiquidẽ ciuitate circa mediam noctem, & principibus hoſtium ingreſſis in tẽplum, agnoſcẽs hæc Sedechias rex,ſumptis uxoribus & filijs,& principibus,& amicis,de ciuitate fugit per deſertũ ualde tutiſsimũ. Quod dum à quibuſdã traditicijs principibus Babyloniorũ indicatum fuiſſet,diluculo eum perſequi aggreſsi ſunt. Quem dum circa Hierichuntẽ apprehendiſſent,eũ unà circundederũt. Amici uero & prin

Sedechias capitur

cipes qui cum Sedechia fugiebant,dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent, relinquunt eum,alter ad alterum locum fugiens, & unuſquiſq; ſe liberare contendens, Quem cõprehenſum cum paucis, hoſtes cum uxoribus & filijs perduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe,Nabuchodonoſor impiũ & infelicem uocare cœpit, & in riſiurandi immemorẽ,quod præbuerat ut ei prouinciã cuſtodiret. Super hæc autẽ eum obiurgauit ingratũ:quia dum ab eo ſuſcepiſſet imperium,quod ab eius fratre tulerat,& illi tribuerat,cõtra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hæc:Magnus deus,qui odio habens tuam nequitiam,noſtro te ſubiugauit imperio,His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam, filios eius iuſsit pariter & amicos cõtinuo perimi,ipſo ſcilicet Sedechia,& alijs captiuis inſpicientibus:deindę oculos eruens Sedechiæ,eumq; uinciens,perduxit in Babyloniam. Hæc aũt proueneruũt ei,quę Hieremias Ezechielq; prophetauerũt,quia cõprehenſus duceretur ad Babyloniã,& loqueretur ei ore ſuo,& non eam uideret,ſicut Hieremias dixit:cę catus aũt & ductus ad Babyloniã,eam non uidit,ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igi

tur

tur, quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam, neſcientibus explicauimus, quia diuerſa eſt atq; multimoda, & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens, & quæ congruant agi prædicens, ignorantiamq; hominum & iufidelitatē redarguens, per quę curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam quum ea quæ prædicebantur, cuſtodire nollent, calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi, ita ut eſſet impoſſibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerūt, huiuſmodi cōuerſationē habuiſſe noſcuntur. Fuerunt aūt uiginti & unus uſq; ad ultimū regē, regnaueruntq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & menſibus ſex, diebusq; decem. Ex quib. principatum tenuit primus eorum Saul, annis uiginti, non tamen ex eadē tribu cōſiſtēs. Porrò Babylonius miſit principē militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieruſalem, ut expoliaret templum, præcipiens ei, ut & illud incenderet, & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum uſq; deponeret, & populū in Babyloniā migraret. Qui dū ueniſſet ad Hieroſolymā undecimo anno regis Sedechię, & templum ſubuertit, & uaſa dei aurea argenteaq; tulit, nec non & maximū cantharum, quem poſuit Salomon: inſuper & columnas æreas, & capita earū, aureasq; menſas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoq; ſuccendit menſe quinto initio menſis, anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo aūt Nabuchodonoſor. Succēdit autē & regalia ciuitatēq; deſtruxit. Et templum ita concrematum eſt poſt quadringentos & ſeptuaginta annos, & menſes ſex, diesq; decem, ex quo illud conſtat ędificatum. Ab egreſſu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille, ſexaginta duo, menſes ſex diesq; decem. A diluuio uero uſq; ad uaſtationē templi omne tēpus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, dierum decem. Ex quo factus eſt Adam, uſq; ad ea quæ prouenerunt templo anni ſunt tria milia quingenti tredecim, menſes ſex, dies decem. Tantus ergo numerus eſt annorum. Quæcunq; uero geſta ſunt, ſingula ut prouenere, manifeſtauimus. Princeps itaq; regis Babyloniį, poſtq; Hieroſolymam & templū ſubuertit, ſumens captiuos, migrauit eos, & pōtificem Sarream, & ſacerdotem Ioſedech ſecundarium eius, & cuſtodes templi tres, & eunuchum qui erat ſuper armatos, & amicos Sedechiæ ſeptē, & ſcribā eius, & alios principes ſexaginta, quos omnes cū uaſis quæ deprædatus eſt, deduxit ad regem in Reblata, prouinciæ Syriæ ciuitatē. Rex aūt, pontificis quidem & principum capita ibi iuſſit abſcidi, ipſe uero omnes captiuos & Sedechiā deduxit in Babylonem. Vinctum uero circūegit & Ioſedech Pontificē, filium Sarreæ Pontificis, quē occidit Babylonius in Reblata Syriæ ciuitate, ſicut dudum iam deſignatū eſt. Igitur quia genus regiū explanauimus, & qui fuerunt, & eorum tēpora cuncta narrauimus: neceſſarium iudicaui etiā nomina Pōtificum referare, qui Pontificatum regum temporib. habuerunt. Primus ſiquidē Sadoch Pōtifex templi fuit, quod Salomon ædificauit: poſt eum filius eius Achimaas in ejus honorē ſucceſſit: poſt Achimaā Azarias: poſt hunc autē Ioranā: & poſt eum Anxioramus: deinde Phideas: poſt Phideam uero Sudeas: poſt hunc autem Hilus: Hilo uero ſucceſſit Ioathan: cui rurſus Vrias: Vriæ uero Nerias: poſt Neriam autem Ideas fuit: poſt hunc uero Sallum: deinde Helchias: poſt hunc Zaroch: & poſt hunc fuit Ioſedech, qui captiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti ſiquidem omnes in Pontificatu, filius patri per ordinem ſucceſſerūt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam ſecum habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſepeliſſet, uaſa quæ in Hieroſolymo tum templo fuerat deprædatus, dijs dicauit ſuis, & populum in Babyloniorum re-

Quot & quā diu reges Hieroſolymorum regnauerint

Catalogus Pontificum

gione constituit: Pontificem uero soluit à uinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godoliæ, malicia Ismaelis. Cap. XI

4. Reg. 25 PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan, dum captiuasset populum Hebræorum, pauperes & eos qui se tradiderant, dereliquit: constituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natum, mansuetũ & iustum: iussitq;, ut opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa persoluerent. Hieremiam uero prophetam soluit à carcere: eiq; suasit, ut ad Babyloniam secum ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iussum, ut illi per omnia placide ministraret: qui si nollet hoc facere, indicaret, ubi manere uellet, quatenus hoc regi significaret. Propheta uero nec sequi uoluit, nec alibi cõmorari: sed libẽter se habere dixit in deserta patria, & cũ miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens aũt eius uoluntatem militiæ princeps, Godoliæ quem constituerat in Hierosolymorum urbe, præcepit, ut eius prouidẽtiam in omnibus haberet, eiq; ministraret quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretiosisq; muneribus, dimisit ad propria. Et Hieremias quidem mansit apud Godoliam in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Masphat: rogauitq; Nabuzardan, ut cũ eo dimitteret discipulum Baruch, filium Neriæ, ex magna ualde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum fecisset Nabuzardan, in Babyloniam profectus est. At illi, qui obsessa Hierosolymorum urbe diffugerant, dispersi per certa loca, dũ recessisse Babylonios cognouissent, & quasdam reliquias in Hierosolymorum urbe reliquisse, & qui eam incolerent, superesse, undique collecti, uenerunt ad Godoliam in Masphat. Erant enim principes eorum, Iohannes filius Zarij, & Saræas, & Iezonias: simul & alij. Porrò de genere regio erat quidam Ismael, uir malignus & callidus: qui quum obsideretur Hierosolyma, ad regem euasit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore cõmoratus est. Igitur qui ad Hierosolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali passuros esse dicebat: & hæc quoq; iuramento firmauit: adijciens, quia & solatiũ cunctis præberet: & si quis ab alio grauaretur, illius mereretur auxiliũ: suasitq; ut singuli in qua uellẽt ciuitate, manerent, & ut mitteret cum eis qui eorũ habitacula repararent: & ipse quoq; faceret, dum tempus esset ut triticum, & uinum, & oleum reconderent, quatenus hyemis tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos ad prouinciæ loca, quæ unusquisque uoluisset. Fama uero discurrente ad genus Iudææ, quia uenientes ad se de fuga, Godolias clementissime susciperet & ad terram colendam habitare dimitteret, ut regi Babylonio tributa persoluerent, concurrebant omnes ad Godoliam, & in prouincia habitarunt: considerantesq; prouinciam in pace regi, & Godoliæ benignitatem atq; clementiam, Iohannes & principes qui cum eo erant, ualde dilexerunt eum: dicebantq; mittendum ad regem Ammonitarum Vachalim, ut Ismaelem latẽter occideret, quatenus ipse securus esset in Israel: quia ille erat de regio genere, qui solus poterat rebellare. Cuius dolum dicebant posse declinare, si potius Ismaelem ipse perimeret, ut metum de cætero non haberet: adijcientes insuper se timere, ne Godolia magis ab illo perempto, funditus Israelitarum reliquiæ deperirent. Ille uero acquiescere noluit, dicens, nõ esse rectum contra uirum qui adhuc nil malignitatis gesserat, insidias exercere: non enim uerisimile esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret: & quem in tanta necessitate fouerat, & ab inimicis alijs eripuerat, ipse perimeret: sed & si è diuerso faceret ille

ret ille dolum, melius esse, ut ipse perimeretur ab illo potius quàm homo qui ad illum confugerat, suamq; salutem ei tradiderat, & commendauerat uitam, dolo perimeretur istorum. Et Iohannes quidem, & principes qui cum eo erant, quum non potuissent persuadere Godoliæ, protinus recesserunt. Tempore siquidem dierum triginta transacto, uenit ad Godoliam in ciuitatē Masphat Ismael cum uiris decē, quos Godolias splendidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc Godolias inter conuiuia Ismael sæpius (ut assolet) inuitato, debriatus est. Quem Ismael uidens ita uino repletum, & uelut insensatum in soporem ebrietate conuersum, surgens cum decem suis amicis, eum occidit, & eos qui cum illo in conuiuio recumbebant. Et post eorum peremptionem egressus per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit, qui à Babyloniis fuerunt derelicti. Altera uero die cum muneribus ueniebant ad Godoliam de prouincia octoginta uiri, nihil scientes quod de eo fuerat gestum. Quos quum uidisset Ismael, eos quasi ad Godoliam accessuros, interius euocauit, Quibus ingressis, aula clausa, cunctos occidit: eorumq; corpora in lacum profundissimum ne uiderentur, abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris, aliqui erepti sunt: qui se rogauerunt non prius occidi, antequam occultas in agris diuitias, & pallia simul & uestes reconditas, & frumenta, monstrarēt. Hæc audiens Ismael, pepercit eis. Populum uero qui erat in Masphat, cum uxoribus & filiis captiuum duxit, inter quos et filias Sedechię regis, quas Nabuzardan Babyloniorū princeps Godoliæ reliquerat conseruandas. Hæc quum egisset, uenit ad regem Ammonitarum. Audiens aūt Iohannes, & principes qui cū eo erant, quæ in Masphat fuerant gesta ab Ismael, mortemq; Godoliæ, nimis exasperati sunt: & sumentes singuli arma sua, egressi sunt, ut Ismael uiriliter expugnarent. Quē quum apprehendissent circa fontem Chebron, illi qui ab Ismael captiui ducebantur, uidentes Iohannem & principes, releuati sunt, solatium sibi uenisse iudicantes: & relinquentes eum qui illos ceperat, ad Iohannem se contulerunt. Ismael itaq; cum uiris octo fugit ad regem Ammonitarum. Iohannes autem sumens quos de manibus etipuerat Ismaelis, & cunuchos, & mulieres, & infantēs, uenit ad quēdam locum, quem Caulas appellant: & illo die ibi mansit. Deliberauerunt aūt ut inde surgentes, abirent Aegyptum, metuentes, ne eos Babylonij perimerent propter Godoliæ mortem, qui ab eis dux fuerat institutus. Et dum in tali consilio permaneret, petierunt Hieremiam prophetam Iohannes, & principes qui cum eo erāt, ut deum consuleret, quatenus eis in angustia constitutis, quid deberent facere, demonstraret: iurātes se facturos, quicquid eis Hieremias ediceret. Quumq; propheta oraturū se pro eis apud deū cōpromisisset, post dies decem apparuit ei deus, dicēs, ut indicaret Iohanni, & principibus, et uniuersis, quomodo consistentibus eis in illa prouincia, ferret diuina prouidentia solatium, & à Babyloniis quos metuebant, seruaret illæsos: proficiscentes aūt in Aegyptū, perituros: & ab Aegyptijs illa passuros, quæ olim fratres eorū constat esse perpessos. Hæc quum dixisset Iohanni & populo propheta deum prædicere: non ei credebāt, quia deus eos in prouincia habitare præciperet, sed ut præstaret Baruch discipulo suo, mentiretur quidem de diuino mandato: suaderet autē eis ibi manere, ut à Babyloniis interirent. Populus autem & Iohānes, non obedientes consilio dei, quo eos monuerat per propheram, discesserūt ad Aegyptum: uocētes et Hieremiam pariter, et Baruch. Quumq; illic essent, indicauit prophetę diuinitas, uenturum regem Babyloniorum ad Aegyptū: iussitq; prædicere populo & Ægy-

Interitus Godolie per malicią Ismaelis

pti futuram captiuitatem,& quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos ſu mens,in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa ſunt. Quinto ſiquidem an no captiuitatis Hieroſolymorum,qui eſt tertius & uigeſimus regni Nabuchodo noſor, caſtra metatus eſt idem Nabuchodonoſor in inferiori Syria, eamq; deti nens,expugnauit Ammonitas & Moabitas. Quumq; ſubdidiſſet has gentes,per rexit in Aegyptum,eamq; ſubuertit:& regem quidem qui tunc erat,occidit:alium que in ea conſtituens,denuo Iudæos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræo rum quidem genus eiuſmodi termino Euphratē tranſiſſe percepimus. Igitur per Aſſyrios corruit populus decem tribuum de Samaria, quum regnaret apud eos Ozias:deinde duarum tribuum multitudo à Nabuchodonoſor rege Babylonio rum & Chaldæorum,captis Hieroſolymis,eſt uaſtata. Salmanaſar etenim tranſ migrans Iſraelitas,in eorum regione conſtituit Cuthæorum gentem, qui prius in interiori parte Perſidæ & Mediæ morabantur:tunc tamen Samaritæ uocati ſunt, uocabulum prouinciæ ſumentes,in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex quum duas tribus captiuas duxiſſet, neque gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia,& propterea deſolata omnis Iudæa, & Hieroſolyma, & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne ſiquidem tempus à captiuitate Iſraelitarum uſque ad duarum tribuum tranſmigrationem,fuit annorum centum triginta, men ſium ſex,dierumq; decem.

Hiſtoria Danielis Caput XII

Dan.1 POrrò rex Babyloniorum Nabuchodonoſor,ſumens omnes Iudęorum nobi liores,& cognatos regis eorū Sedechiæ,qui & pubertate corporū, & aſpectus pulchritudine reſplendebant,pædagogis pro diligentia exhibenda eos cōtradidit, eosq; caſtrauit:quod etiam eis quoq;,quos ceperat ex alijs gentibus quas uaſtaue rat,quum eſſent in ætatis huius pulchritudine conſtituti, feciſſe dinoſcitur: iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos, & erudiri prouincialibus literis, pariter & Chal dæis. Erant autem iſti ſapientia quidem idonei, habentes exercitium potius. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ,quatuor optimi & natura benigni: quorum *De Daniele et tribus ſocijs eius* alius quidem Daniel,alius Ananias,alius Miſahel,quartus autem uocabatur Aza rias. Horum nomina Babyloniorum rex cōmutauit,& alijs iuſſit appellari uocabu lis. Danielem quidem uocabat Balthaſar, Ananiam uero Sidrach, Miſahel autem Miſach, Azariam uero Abdenago. Hos autē rex quum eſſent nimis ingenioſi, & circa literarum doctrinas aſſidui,habebat in honore,& dilectione præcipua. Pla cuitq; Danieli cum cognatis ſuis,ut ſe à cibis regiæ menſæ ſuſpenderent,& ab om nibus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad Aſchanen eunuchum,cui eorum diligentia à rege fuerat commiſſa,rogauerūt eum,ut ea quæ rex inſſerat eis expendi,ipſe perciperet,& eis legumina comedenda præberet, uel quicquid aliud inanimatum uellet:ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos,& alios ſibi ualde contra rios. Ille uero paratum quidem ſe eſſe dicebat,eorum uolūtatibus obedire,ſed me tuere regem,ne per corporis maciem,uultusq; mutationem proderētur regi,quod ab epulis abſtinerent:dicens eſſe cōſequens,ut pro qualitate ciborū, eorum quoq; color & corpora mutarentur:& dum alij pueri bene refecti à rege uiderētur, iſti & periculi & ſupplicij autores exiſterēt. Dum igitur Aſchanes formidinem hanc ha beret, perſuaſerunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis: & dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius,in his ſine dubio perma

nerent

perent, tanquam ex hoc lædi non possent: si uero eos graciliores suspiceret uel deteriores aliis, ad priora conuiuia reuocaret. Quibus dum non solũ cibus ille nõ noceret, sed etiam magis quàm aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret, ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur, inferiores essent, Daniel aũt & qui cum eo erant, crederẽtur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore Aschanes audacter ea quidem quæ de mensa regia quotidie illis pueris mittebantur, ipse sumebat: & illis quæ prædicta sunt, ministrabat. Et illi quasi & animæ eorũ propter hoc essent lympidę, & ad doctrinas euectę, corporaq; eorum ad laborem apta consisterent (non enim aut animas hebetes habebant, & pro ciborum uarietate confusas, aut corpora per easdem epulas molliora) omnes uelociter didicerãt doctrinas, quæcunq; apud barbaros erant, & apud Chaldæos: præcipue tamen Daniel sapientia erat idoneus, & ad somniorum interpretationes expertus, eiq; reuelabatur aperte diuinitas. Igitur post annum secundum Aegyptiacæ uastationis, rex Nabuchodonosor uidit somnium ualde mirabile, cuius explanationem ipse ei per somniũ deus aperuit. Quod dũ euigilasset, oblitus, mox Chaldæos uocauit, & magos atq; diuinos: dixitq; se uidisse somniũ, & expositionem eius, & hæc simul oblitum: iussitq; ut dicerent somnium, & quid significaret. Illis uero dicẽtibus, hoc inuenire esse hominibus impossibile: sed si uisionem exponeret, somnij explanationem ab eis audiret: interminatus est eis mortem, nisi somnium eius edicèrent. Et dum faterentur nõ posse quod iubebat fieri, oẽs unà præcepit occidi. Daniel aũt audiens, quoniã oẽs sapientes rex iussisset interimi, inter quos & ipse cum suis cognatis periculo subiaceret, accessit ad quẽdã Ariochim, cui fuerat principatus cõmissus super regis armigeros, eumq; rogauit, ut ei causam ediceret, pro qua rex omnes sapiẽtes & Chaldæos & magos iussisset occidi: & dũ de somnio cognouisset, & quia iussisset rex indicari sibi quam uiderat uisionem, quod dũ non potuissent facere, ad suũ interitum prouocassent regem, rogauit Ariochim, ut ingressus ad regem, unã noctem peteret, ut à magorum nece se retineret: sperare se dicens, quod ea nocte supplicans deo, somnium regis agnosceret. Ariochis uero nũnciauit regi inducias quas posceret Daniel, Et rex quidem magorum suspẽdi iussit interitum, donec promissionem cognosceret Danielis. Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculum proprium ueniens, tota nocte rogauit deum, ut ei somnium regis indicaret: ne magi & Chaldæi, & inter eos ipsi quoq; perirent, sed ut eos potius ab ira regis eriperet, eiq; ostenderet uisionem, quam rex reuelatam sibi nocte præterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiam habens illorum qui periculo subiacebant, simul & Danielis, somniũ ei & modũ explanationis innotuit: ut ab eo rex etiam quod significaretur, agnosceret. Daniel aũt à deo hęc sibi reuelata cognoscens, gauisus surrexit: & hoc fratribus indicãs, illos quidẽ de uita desperatos, & iam paratos ad mortem, ad securitatem & spem uitæ reduxit. Deo aũt gratias præcipuas egit, qui misericordiam ætatis eorũ habuisset. Factoq; die, uenit ad Ariochim: petens, ut eum introducere deberet ad regẽ, adijciens uelle se somniũ quod uiderat transacta nocte, narrare. Ingressus igitur ad regem Daniel, hoc primo popposcit, ne sapiẽtior putaretur aliis Chaldæis & Magis, quia dum illi somniũ nequaq; inuenire potuissent, ipse ei indicaturus accederet: quando nõ experimẽto humano, nec quia maiori studio mente propria laborasset, hoc sciret: sed miseratus, inquit, deus omnium qui in mortis uidebãtur periculo cõstituti, & mei, simul & qui eiusdẽ sunt gentis, somniũ

Dan. 2

Rex oblitus somnij cõuocat magos

&

& explanationem eius mihi aperuit. Non enim minus pro illis, q̃ pro nobiſipſis ui
tæ termino te iubente multatis, ſolicitus erã: dum utiq; uiros bonos et optimos iniu
ſte mori præceperas, quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ, præcepiſti facere: ſed
quod dei ſolius eſt, ab eis exigere uoluiſti. Tibi ſiquidẽ cogitanti, quis totius mundi
Daniel prodit regi ſomnium teneret principatũ, uolens deus omnes poſt te regnaturos oſtendere, huiuſmodi ſo
mniũ reuelauit. Vidiſti enim ſtatuã ualde procerã, cuius caput quidẽ erat aureũ,
humeri uero & brachia argentea, uenter aũt & femora ærea, crura pedesq; ferrei.
Deinde uidiſti lapidẽ de mõte abruptum, deciditſe ſuper ſtatuã: eamq; proſtratã
contriuiſſe totam, & nullã eius partem integrã reliquiſſe: aurum uero & argentum,
& æs, & ferrum plus farina contritũ, & ſpiritu uehementi flante direptũ, atq; diſper
ſum: lapidẽ uero creuiſſe tantũ, ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somniũ
itaq; quod uidiſti, hoc eſt: cuius interpretatio hunc ſenſum habet: Caput quidẽ au
reum te ſignificat, & qui ante te in gente Babylonia regnauerunt. Duæ, inquit, ma
nus & humeri, indicãt, quia à duobus regib. ueſter poſſit deſtrui principatus. Illo
rũq; denuo, alter quidẽ ab occidente erit deſtructurus imperiũ, ſimilis æramento:
cuius rurſus regnũ ceſſare faciet qui ferro uideatur æqualis, teneatq; omnia, quãto
ferri natura ſit robuſtior auro & argento, ſimul & ære. Signauit equidem & de lapi
de regi Daniel, quod mihi nõ placuit indicare: ſed præterita quæ ſunt iam facta de
ſcribere, non futura tractare. Si quis autem integritatem deſiderans, uult hæc per
ſcrutari, & de incertis utrũ fiãt ſtudet agnoſcere, feſtinet legere librũ Danielis, quẽ
inueniet inter literas eſſe diuinas. Rex autem Nabuchodonoſor hæc audiens, & ſo
mnium ſuum agnoſcens, obſtupuit ingenium Danielis: & procidens in faciem, eo
modo quo deus adoratur, ſalutauit Danielem: eiq; ſacrificari quaſi deo, præcepit.
Cui etiam proprij dei impoſuit nomen, & procuratorem totius regni conſtituit ei
ſe cum ſuis cognatis, qui per inuidiã & dolũ pericula ſuſtinuerunt, & regẽ ex huiuſ
Rex ſtatuam adorari iubet modi cauſa offendiſſe uidebantur. Interea rex, dum feciſſet ſtatuam auream, altitu
dine ſexaginta cubitorum, latitudine ſex, et eam ſtatuiſſet in campo maximo Baby
loniæ, dedicaturus eam, cõuocauit ex omni terra cui præerat principes uniuerſos:
præcipiens eis primo, ut dum audirent tubæ ſonum, proſtrati, ſtatuam pariter ado
rarent: qui uero hoc non facerent, eos in ignis caminũ interminatus eſt eſſe mitten
dos. Omnibus ergo poſt tubæ ſonitum adorantibus ſimulachrũ, Daniel & cogna
ti eius minime hoc feciſſe dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari paternas. Qui
dum uincti fuiſſent, repente in ignem miſſi, & inopinabiliter diuina prouidentia li
De pueris in caminũ ignis proiectis berati, mortis pericula effugerunt. Non enim cõtigit eos ignis. Reor utiq; eo quod
nihil iniuſte feciſſent, ut in caminũ miſſi, nõ ſint ab igne contacti. Et facta eſt flam
mæ natura debilior, habens in ſe dei miniſtros, qui eorum corpora eſſe talia præpa
rauit, ut non potuiſſent ab igne conſumi. Hoc ergo factũ oſtendit eos iuſtos apud
Dan. 4 regem, atq; religioſos: pro qua re habebantur ab eo in honore præcipuo. Poſt
paulum itaq; tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionem, quia caſurus de re
gno, cum beſtijs eſſet habitaturus: & quum degiſſet hoc modo annis ſeptem in de
ſerto, reciperet denuo principatum. Hoc quum uidiſſet ſomnium, magos denuo
conuocauit: eisq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat. Et
aliorum quidem nemo potuit uirtutem ſomnij comprehendere, neq; regi manife
ſtare. Daniel uero ſolus & hoc expoſuit: & ſicut ei prædixerat, ita puenit. Nã quũ
habitaſſet prædictum tempus in eremo, nullusq; præſumpſiſſet illis ſeptem annis

rerum

rerum dominium detinere,ſupplicans deo ut regnum rurſus reciperet,denuo ad id reuerſus eſt. Nullus igitur me culpet,eo quod ita narrauerim ſingula, ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nam in ipſo hiſtoriæ meæ principio, propter eos qui quæſtionem faciunt,aut in aliquo culpare nituntur,aſtruxi,dicens, translaturũ me libros Hebraicos in eloquium Græcum:& hos uolentibus aperire,neque adijcere ipſe aliquid ſeorſum,neq; ſubtrahere me promittens. Porrò Nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadraginta & tribus,defunctus eſt:uir illuſtris, & priorib. regibus ualde felicior. Meminit huius actuum & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ Chaldæorum,ita dicens. Audiens autem pater eius Nabuchodonoſor,quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in Aegypto,& locis Syriæ inferioris, & Phœnices, receſſiſſet ab eo,quum ipſe iam fatigari non poſſet,cõmittens filio Nabuchodonoſor iuueni quandam partem exercitus,miſit aduerſus eum. Nabuchodonoſor aũt congreſſus aduerſus eum,qui ab eius patre receſſerat,facta dimicatione,et cum uicit,et prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Beroſus hiſtoriographus

De regno Babyloniorum inſtaurato,& finito Cap. XIII

EO ſiquidem tempore contigit,ut pater,Nabuchodonoſor ęgrotaret in Babylone ciuitate,& à uita recederet:qui regnauit annis uiginti & uno. Nabuchodonoſor autem nõ poſt multum tempus mortem patris agnoſcens, & diſponens causas Aegypti,reliquamq; prouinciã,& captiuos eius,& Phœnicum, & Syrorum,& gentiũ Aegyptiarum,& præcipiens quibuſdam amicis,ut cũ magna uirtute & omni utilitate ad Babyloniã cuncta deferrent:ipſe cum paucis per deſertũ uenit ad Babyloniam:& potitus rerum quæ tunc gubernabantur à Chaldæis,à quodã uiro ſibi optimo reſeruatarũ,totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem uenientibus habitationem cõſtituit in locis opportuniſſimis Babyloniæ ciuitatis: ipſe uero de manubijs hoſtium & templum Belis, & reliqua largiſſime nimis ornauit,& antiquæ ciuitati aliqua contulit,& priſca reparauit: ita ut nequaquã obſidentes ualerent fluuium conuertere, & ciuitati aliquo modo prævalere. Erexitq; tres porticus intrinſecus,& tres extrinſecus de latere cocto:decenterq; muniens eam,& exornans ualde munifice,paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus eſt: quorum ſpatia, & reliquam multitudinem pulchritudinis, credo ſuperuacuum dicere. Veruntamen hoc ſciendum, quia dum eſſent hæc magna,& nimis eximia, diebus ſunt quindecim cõſummata. In iſtis uero regalibus lapides poſuit, quorum ſimilitudo erat inſtar montis: & plantauit diuerſas arbores, fecitq; hortum quod ſuſpenſile dicebatur,eo quod uxor eius proſpectum regionis propriæ uidere deſideraret,quæ nutrita fuit in locis Mediæ. Horum itaq; meminit etiam Megaſthenes in quarto Indicorũ libro:ubi nititur approbare hunc regẽ fortitudine & actuũ magnitudine Herculem tranſcendiſſe. Dicit enim eum uaſtaſſe Lybien ciuitatem, & Iberiam. Sed & Diocles in ſecundo Coloniatũ libro, meminit huius regis: Philoſtratus in Indicis & phœnicijs hiſtorijs dicit, quia iſte rex obſedit Tyrum annis tribus & decem menſibus:quum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriam. Poſt mortem uero Nabuchodonoſor, Amilmathapacus qui & Abimatadocus, filius eius ſuſcepit regnum:& Hieroſolymitarum regem Iechoniam,qui & Ioachim,ſoluit à uinculis: eumq; inter amicos neceſſarios habuit, & multa ei dona conceſsit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ, qui ſe utiq;

Magnificẽtia ſecundi Nabuchodonoſor

Megaſthenes

Diocles Philoſtratus

Succeſſio regum Babyloniorum

se utiq; cum uxoribus & filijs & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate sua,ne,sicut prædiximus,obsessione capta,uastaretur.Moriente uero Amilmatha paco,post annos octo & decem sui regni,Egessarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis,Eoq; mortuo, ad eius filium Labosordachum peruenit impe-
Dan.9 rium.Quod dum nouem mensibus habuisset, eo defuncto, transijt ad Balthasar, qui Naboan nuncupabatur.Contra hunc itaq; regẽ castrametati sunt Cyrus Persarum rex,& Darius Medorũ.Quẽ dum obsiderent in Babylonia,mirabile quoddam prodigium contigisse dinoscitur.Iacebat nanq; cœnans in domo maxima, & conuiuijs regalibus opportuna,cum suis concubinis pariter & amicis:placuitq; ei, ut de proprio templo uasa dei deportarentur: quæ de Hierosolymis deprædatus Nabuchodonosor,usus quidem eis non fuerat,sed in templo suo dicauerat.At ille superbia ductus est, ut eis uteretur ad pocula, & hoc modo blasphemaret deum.

De manu in pariete syllabas cõscribẽte

Tunc itaq; uidit de muro uenientem manum,& in pariete quasdam syllabas conscribentẽ.Qua uisione conturbatus,cõuocauit magos atq; Chaldæos,& omne genus similium,quod inter Barbaros somnia & huiusmodi signa discernere prænualebat,ut ei quæ fuerant scripta,manifestarent.Quumq; magi nihil penitus inuenire, neq; intelligere se posse dicerẽt,in angustia rex cõstitutus,& multa tristitia propter hanc sic inopinabilem causam,in omni prouincia prædicari fecit,ut qui literas illas, & quæ per eas significarentur, posset exponere:ei torquem auream,uestemq; purpuream daret,sicut regibus Chaldæis mos erat uti, & tertiam partem sui pariter principatus.Quo facto,dum multi magi concurrerent,ut propositam munificentiam regis haberẽt, inuentionem aut significationem literarum nequaq; inuenire poterant.Dumq; regem uideret in anxietate sua auia constitutum,cœpit eum confortare ac dicere,quod esset quidam de Iudęa captiuus,ex eorum genere,quos duxerat Nabuchodonosor,quum Hierosolymam uastasset,cui nomen erat Daniel, uir sapiens & argutus,ut possit res inuenire difficiles,& quæ soli deo notæ uideretur: qui etiam Nabuchodonosor regi,quum nullus alter potuisset dicere, quibus egeret,ad agnitionis lumen adduxerat quod quærebat:adijciens, ut eum aduocaret,& peteret,quatenus de literis eo narrante,cognosceret,quod nullus poterat inuenire, si triste aliquod signum significaretur à deo.Hæc audiens Balthasar,Danielem ad se uenire præcepit.Cui quum dictum fuisset de eo,eiusq; sapientia, & quia sanctus spiritus ei inesset,& solus inuenire posset,quæ alij neq; mente concipere nt, poscebat,ut ei quæ scripta fuerant,& quæ significare poterãt,indicaret:Quod si faceret,purpura uestiendum,& torquem auream circa collum eius dandam esse promisit: insuper ei & tertiam partem regni pro honore sapientiæ conferendam,ut ex eis,insignis uidentibus appareret. Quo facto, Daniel dona quidem eum retinere apud se dixit: sapientiam nanq; & diuinitatem sine suffragijs semper existere, & gratis prodesse credentibus:ea uero quæ scripta uidebantur,ei significaturũ se esse

Scripturã Daniel explanat

promisit:dicens,hæc eius uitæ significare subuersionẽ,eo quod neq; ex his, ex quibus patens eius propter iniurias dei fuerat castigatus, ille didicit esse pius, & nihil ultra humanam cogitare naturam:quando & Nabuchodonosor mutatus in bestiam,propter ea quæ impie gesserat,post multas preces ac supplicationes misericordiam potuit promereri,& ad humanam redire conuersationem, ac regna pristina reparare: qui post hæc solum deum omnem habere uirtutem, & humano generi prouidere, donec aduixit,asseruit. Tu,inquit,obliuionem horũ habens,multumq;

diuinitatem

diuinitatem blaſphemans,in eius uaſis unà cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti: Quæ uidens deus & iratus,per ea quæ ſcripta ſunt,pronunciauit, qui tibi terminus ſit futurus. Illæ uero literæ deſignant hęc: MANE,quod Latina lingua ſignificare poteſt numerum:quia uitæ,inquit,tuæ deus tempus & regni dinumerauerit, & patum tibi ſupereſſe decreuerit. TETHEL quidem,hoc ſignificat pōdus. Apponderās,inquit,deus uitæ tuæ tēpus,iam illud declinare pronūciat. PHARES, ſed et hoc fragmentum ſignificat lingua Romana: Frāget,inquit, deus regnū tuū, & Medis illud Perſisq; diſtribuet. Cumq; Daniel hæc indicare dixiſſet quæ in pariete cōſcripta fuerant, Balthaſar quidem regem triſtitia,qualis poterat pro tātæ calamitatis ſignificatione prouenire detinuit:non tamen prophetę quaſi malarum rerum indici,dona quæ promiſerat denegauit,ſed cuncta conceſsit:cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur,propria eius & non prophetantis eſſent: illum uero qui hæc uere diſcreuerit, uirum bonū dicebat ſimul & iuſtum. Igitur non poſt multum tempus & ipſe eſt captus, & ciuitas, Cyro Perſarum rege aduerſus eum fortiſsime dimicāte. Balthaſar enim is eſt,ſub quo capi contigit Babyloniam, cum regnaſſet iam decem & ſeptem annis,nepos Nabuchodonoſor regis, cuius talem uitæ terminum fuiſſe percepimus. Darius autem Aſtiagis filius, qui Babyloniorū principatum deſtruxit,cum Cyro cognato ſuo:annū agebat ſexageſimum & ſecundum,cum Babylon fuiſſet inuaſa:qui tamen alio nomine uocabatur à Græcis: quiq; Danielem prophetam ſumens ad ſe in Mediam duxit,& omni honore eum celebrauit. Erat enim unus inter tres ſatrapas, quos Darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat.

Babylon à Cyro & Dario capta

De Daniele in lacum coniecto & liberato, deq; uiſionibus atietis & hirci. Caput XIIII

DAniel itaq; cum eſſet apud Darium in honore præcipuo,ita ut quaſi ſoli uiderentur cuncta cōmiſſa,inuidiæ apud cæteros crimine laborabat. Mordentur enim,qui quoſdā apud principes plus quàm ſe ualere conſpiciunt. Et dum quærerent occaſionem,& derogationis fomitem,uidentes eum apud Darium eſſe probabilem,nullā inuenīebant cauſam. Nam dum eſſet ſuper theſauros, & omne ſuffragium oblatū à quocunq; deſpiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere,nullam criminis cauſam accuſatores inuenire faciebat. Illi uero dum nihil haberent,quod contra Danielem dicerent,ut regio eum poſſent honore priuare,alium quæſiere modum,quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent. Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum, occaſionē ſe inueniſſe putabant,per quam perderent Danielem. Et uenientes ad Darium, nunciauerunt ei,quia ſatrapis eius & principibus placuiſſet,ut triginta diebus populus requieſceret,quatenus neq; ipſum aliquis,neq; deos eorum aditet:ſimiliter nec oraret: quorum ſi quis ſententiam trāſcenderet,in lacum leonum periturus includeretur. Rex autem eorum nequitiā non intendens,neq; hæc contra Danielem arbitratus molimina facta,dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebantur, & eorum ſententiam confirmare promiſit:propoſuitq; decretū in populo,quod ſatraparum placita deſignabant. Et cæteri quidem iuſſa cuſtodientes,ne tranſcenderēt quæ præcepta uidebantur à rege,quieſcebant: Danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus, ſtans deum cunctis uidentibus adorabat. Satrapę occaſione ſumpta,quam contra Danielem inuenire quærebant,mox uenerūt ad regem accuſantes,tanquam ſolus

Dan.6

Daniel eius præcepta transcenderet: quia dum nullus alter apud eos orare præsumpserit, quod non quidem propter impietatem, sed propter custodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad suum oraret deum, Credentes etenim quia propter magnum fauorem, quo eum Darius diligebat, etiam illorum decreta contemnens, Danieli ueniam daret, in hoc potius habētes inuidiam, magis instabant, & ad nullam mansuetudinem recedebāt: sed eum secundū legem datam in lacum leonum proijciendum esse poscebant. Sperans autem Darius quia eum eriperet deus, & nihil ab eis sustineret aduersum: consolabatur eum, ut fortiter ferret euentum. Rex itaq;, dum fuisset in lacum missus Daniel, signato lapide, qui pro ianuis in eius positus erat ore, discessit: & incœnatus totam noctem duxit insomnem, mœstus & pro Daniele nimis afflictus. Die uero facto surgens, uenit ad lacum: & inueniens signaculum sanum, quo lapidem obsignauerat, aperiens clamauit uoce magna, Danielē requirens, si sanus esset. Quo respondente regi, quia nihil passus fuisset mali, iussit eum repente de lacu protrahi bestiarum. Inimici uero uidentes nihil mali pertulisse Danielem, dicebant regi, non eum diuina prouidentia custoditum, sed satiatos leones copijs contingere eum noluisse: Ille uero eorum nequitiam uidēs, iussit leonibus multas carnes apponi, eisq; satiatis inimicos Danielis in lacum leonum præcepit immitti: ut si reuera per satietatem ad eos leones minime accederent, hoc aperte cognosceret. Quo facto, & satrapis in lacum depositis, Dario manifestatum erat, quia diuinitas saluauerit Danielem. Leones enim nulli eorum penitus pepercerūt, sed omnes pariter discerpserunt: quasi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati: Arbitror enim quia non fuerunt ad hoc fame prouocati leones, qui utiq; paulo ante uidebantur carnium abundantia satiati, sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia dei uolūtate uocabātur ad pœnā. Peremptis itaq; hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quem Daniel colebat, eumq; uerum & omnipotentem asseuerans esse solum. Habuit autem etiam Daniel in honore pręcelso, principem eum suorum faciens amicorum. Dum ergo Daniel sic esset insignis & clarus, eo quod religiosus existeret, ædificauit in Egbatanis Mediæ mausoleum ualde præclarum, & mirabiliter nimis instructum: Sic eius pulchritudo uidetur noua, & solida, nullaq; senectute tam magni temporis longæuitate confecta: cum ædificia eadem quæ homines patiātur, & ad uetustatem ueniant, & sua fortitudine longæuitate careant, ac proprij decoris amissione marcescāt. Manet enim hactenus & uidentibus creditur nuper ædificatum, ita ut ea die qua conspicitur putetur esse constructum. Hactenus enim sepeliūtur ibi Medorum reges atq; Persarum, pariter & Parthorum: & cui hæc cura committitur, sacerdos est Iudæorum, & hoc fit usq; ad præsens tempus. Dignū est enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quasi in uno quodam maxime loco positus omnia prophetasset, & uitæ suæ tempore apud reges & plebem in honore fuit, & gloriam & memoriā possidet sempiternam. Omnes nanq; libri quoscunq; conscribens dereliquit, leguntur hactenus apud nos: & ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim solum futura sicut alij quoq; prophetæ dixit, sed etiam tempus definiuit, quo hæc necesse sit adimpleri. Prophetis nanq; prioribus mala prædicentibus, & propterea à regibus & populo non bene susceptis, Daniel bonarum rerum propheta fuit apud eos: & propter famam

Daniel in lacum leonum mittitur

Mausoleum à Daniele constructum

Autoritas Danielis

mam rerum quas prædicebat, fauorem uidebatur habere cunctorũ: per euentum uero causarum ueracium, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his quæ conscripsit, unde integritas eius prophetię, & nulla mutatio possit cognosci. Ait enim quia cum esset in Susis in metropoli Persidæ, cum suis sodalibus exiuit in campum: & repẽte terrę motu facto, relictus sit solus, amicis eius per diuersa fugientibus, & conturbatus in faciem super ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc ut surgeret imperante, quatenus ea quæ erant post multas generationes ciuibus euentura conspiceret: dum surrexisset ostensum sibi dixit arietem magnum, multa quidem cornua habentem, nouissimum uero eorũ ualde prælcelsum: deinde quidem respexisse ad occidentem, & uidisse hircum exinde ferri per aerem, congressumq; arieti, & eũ secundo cornibus impetitum prostrasse in terram, & undiq; cõculcasse: deinde uidisse hircum de fróte cornu maximum produxisse: quo fracto, orta ex eo loco cornua quatuor, & ad uentos singulos esse conuersa, inter quę aliud paruulum ortum fuisse conscripsit. Quod dum cresceret, dicebat deus qui hæc eidem monstrabat, expugnaturum fore eius gentem, & ciuitatem fortiter esse capturum templumq; concrematurum, & sacrificia fieri prohibiturũ diebus mille, ducentis sexagintasex. Hæc quidem in campo qui est Susis, Daniel se uidisse conscripsit: & tali modo deum sibi hãc aperuisse uisionem exposuit: arietem quidem regnũ Persarum & Medorum significare dicens: Cornua uero, eos qui regnaturi forent: nouissimum uero cornu significare dicebat ultimũ regem, & hunc diuitijs & gloria priorum esse præcipuũ. Hircum autem significare narrabat, quia aliquis de Græcis regnaturus esset, qui secundo congressus aduersus Persam, eum bello deuinceret, & omnẽ gloriam eius principatus auferret: & ex maximo cornu quod erat in hirci fronte primum, significari regem: & ortum quatuor cornuum illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebantur aspicere, successionem uniuscuiusq; post obitum primi regis dixit annunciari: et diuisionẽ regni inter eos esse faciendã, dũ ille prior nec filios nec cognatos esset habiturus: multisq; annis in terrarum orbe esse regnaturos: & ex eis quendam oriri regem, expugnaturum gentem eius, & leges atq; conuersationem pariter ablaturum, & templum deprædaturum, & sacrificia celebrari tribus annis prohibiturum. Et hæc utiq; nostra gens sustinuit per Antiochum, qui appellatus est Epiphanes, hoc est præclarus, sicut uidit Daniel, & ante multos conscripsit annos: quæ omnia deo sibi monstrante cõscribens reliquit, ut legentes & quæ iã prouenere cõsiderantes, credant in honore diuino fuisse Danielẽ, & per hæc quæ sunt ita ueriſsima, Epicureos errare cognoscãt, qui & prouidentiã uitæ negant, & deum res humanas curare non existimãt, neq; à beata incorruptibiliq; substãtia pro stabilitate cunctorum gubernari iudicant uniuersa: sed hunc mundũ sine rectore, & sine cura aliqua ferri sponte cõfirmant. Quæ si, ut aiunt, sine præsule essent, sicut naues gubernatoribus desolatas uentorũ uiolentia submergi cõspiciunt, aut currus sine agitatore confringi, ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deperire quassatus. Ego nanq; Danielis dicta respiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullã prouidentiã humanarũ rerum dicunt habere deũ. Non enim si hæc sponte gererentur, secundũ illius prophetiam omnia prouenire conspiceremus. Ego siquidem ut de his inueni & legi, ita cõscripsi. Si quis autem uult opinionem aliam sequi, crimen pro diuersa sententia habebit.

Dan. 8

Visiones Danielis prophetæ

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS

De reditu Iudæorũ ad Hieroſolymã licentia Cyri & ædificatione templi.

CAPVT PRIMVM

1.Eſd.1
3.Eſd.3

PRIMO imperij anno regis Perſarum Cyri, cui ſeptuageſimus concurrebat, ex die quo noſtrum populũ contigit ex proprijs finibus ad Babyloniam migrare, miſeratus eſt captiuitatis deus, & illius calamitatis infelicium Iudæorum: & ſicut per Hieremiã prophetam ante prædixerat cꝫ ciuitas euerteretur, poſtquam ſeruierunt Nabuchodonoſor eiuſcꝫ nepotibus, & hanc ſuſtinuerunt ſeruitutẽ per annos ferè ſeptuaginta, rurſus eos ad propriam reſtituit terram, & templum reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Aſiam ſcribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem cõſtituit, credo hunc eſſe quem gens Iſraelitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ędificaturus eſſem in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem inter ſuas prædicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimum & decimũ annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixiſſe deum: Quoniã uolo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem cõſtitui, mittere populũ meum ad propriam terram, & templum mihi reconſtruere. Hæc Eſaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta deſtructionis templi. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomen ſuum, impetus quidam eum accepit, ut munificam ſcripturam impleret.

Relaxat Cyrus captiuitatem Iudæorũ

Conuocans autem clariſsimos Iudæorũ, qui Babylonem habitabant, dixit ſe concędere Iudæos ad proprtiam remeare prouinciam & ciuitatẽ Hieroſolymam, & templum dei reconſtruere, ſe eos ſcilicet adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis, ut aurum cõferrent & argentum ad templi renouationem, inſuper & immolanda pecora. Hæc Cyrus cum Iſraelitis dixiſſet, egreſſi duarum tribuũ principes, Iudæ ac Beniamin, unà cum Leuitis & ſacerdotibus, ad Hieroſolymam peruenerunt. Multi uero reſederunt Babyloniæ, minime paſſi poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò dum ueniſſent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad templi renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & uota deo reddebãt, & conſtitutas ſecundum ueterem conſuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis conſuetudinem rediuiuam. Tranſmiſit etiam Cyrus uaſa dei, quæ auferens à templo rex Nabuchodonoſor, ad Babyloniam uſcꝫ portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati ſuorum theſaurorũ cuſtodi, præcipiens ea dari ſeruanda Abaſſaro, donec templũ reędificaretur: perfecto autem eo, traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam epiſtolam Cyrus ad Syriæ ſatrapas, hæc continentem: Rex Cyrus Siſinnio & Sarabaſnæ ſalutem: Iudæos terram meam inhabitantes, qui uoluerunt ad ſuam patriam remeare permiſi, & ciuitatem renouare, templumcꝫ dei in Hieroſolyma rurſus ędificare, in eodem loco in quo

Epiſtola Cyri regis

quo ptius fuerat constitutum. Misi autem & Mithridatem thesaurorum meorum custodem, & Zorobabelum principem Iudęorum, ut fundamenta restituant, templumq; recondant, Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum, eorundem & latitudo: & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito, & unum parietem ligneũ ex materijs ipsius prouinciæ: similiter & altare, super quod immolẽt deo. Sumptus uero de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam uasa, quæ de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum custodi, et Zorobabel principi Iudæorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, & templo dei restituant, Quorum numerus est tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta: situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: pateræ aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: & uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebãtur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & uino, dragmas ducenta quinq; milia quingentas: & ad similam tritici, uigintiquinq; milia, quadringentas artabas: quæ iubeo præberi de tributis Samariæ, faciantq; immolationes in Hierosolymis sacerdotes secundum leges Mosaicas, & offerentes supplicẽt deo pro salute regis & generis eius ut regnum Persarum permaneat. Eos uero qui hæc contempserint uel infirmauerint, iubeo crucifigi, substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hierosolymã conuenerunt, fuerunt milia sexcenta duo, & quadringenti sexaginta duo.

De prohibitiõe Iudæorum à templi ædificatione præsidum factione. Cap. II 1.Esd.4

SEd cum mitterent templi fundamenta, & nimis circa ædificia festinarẽt, omnes 3.Esd.2
in circuitu gentes, præsertim Cuthæi, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assyriorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde populum Israelitarum tulisset, petebant satrapas, & eos qui ædificia curabant, ut impedirẽt Iudæos, ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent: qui pecunijs corrupti, uendiderunt Cuthæis negligentiam & socordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens cõtra Massagetas, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria & Phœnice & Ammonitide & Moabitide & Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, & Semelius scriba, et curatores Syrię iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudęos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos rediisse, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstruere. Scito autem, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiam regibus resistere, & magis imperare quàm obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, & fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumẽta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis & hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniã si ciuitas sic renouata, & muris undiq; munita fuerit, uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicen, Postq; uero Cambyses hanc legit epistolam, natura maliuolus existens mouetur, & hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, & Belesemio, & Semelio scribæ, & reliquis constitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariam, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: & inueni

ciuitatem hanc inimicam regibus ſemper exiſtere, & ſeditiones ac bella habitatores eius commouiſſe, regesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegiſſe. Igitur præcipio, minime concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus creſcat eorũ malitia, qua ſemper contra reges uſi ſunt. Cũ has literas legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deuecti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudæos ædificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouem impedita ſunt, uſq; ad ſecundum annum Darij regis Perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Aegyptijs reuerteretur, defunctus eſt in Damaſco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudæorum reditu & templi reſtauratione impedimentoq; multiplici. Caput III

3. Eſd. 3. 4 POſt Magorum uero interitum, qui defuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas, filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet, deum orauit, & ſi fieret rex, omnia dei uaſa quanta Babyloniæ inuenirentur, ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudæorũ ab Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperij ſui anno, Darius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis, & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarum, & prefectis Indię & Aethiopiæ, magiſtratibusq; centũuigintiſeptẽ prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unuſquiſq; ad dormiendũ rediſſet, rex Darius ad cubiculũ ueniens, paucumq; noctis requieſcens, & expergefactus, quod noctis reſtabat reliquũ inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes cõuertit, promiſitq; ſummo honore fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & ſuper aurum dormire, curruq; frenis aureis ornato uehi, & cidari byſsina ac torque aurea uti, & poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam, affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet, primum interrogauit utrum fortius ſit uinum, ſecũdo utrum rex, tertio utrum mulieres, aut his omnibus magis fortior ſit ueritas. Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtratus, & ſatrapas, & præfectos Perſarum & Medorum: ſedensq; in ſolio quo ſolebat, unumquenq; corporis cuſtodem coram omnibus iuſſit pronunciare, quid eis de propoſitis quæſtionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens, ait: Cum ego uere uini fortitudinem conſpicio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: Reges etiã pupillo & infanti ſimiles facit: ſeruũ quoq; ad liberi audaciam concitat, & pauperes ſimiles diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus compreſſas reficit: mœſtitiam extinguit, alienæq; debitores pecunię ad obliuionẽ perducit, ita diſponens eos, ut ſe omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquãtur: ſed memores diuitiarum, felicibus utantur uocabulis, & reges magiſtratusq; cõtemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſsimos armare, ſocietatesq; diſſoluere: & cum ad ſobrietatem, per noctẽ uina relinquentes, peruenerint, excitãtur, nihil penitus de his quæ

Queſtio Darij cubiculariis ſuis propoſita

De fortitudine uini

in

in ebrietate commiſerant cogitantes. Hæc ergo cõſiderans, omnibus fortitudinem uini comperio potiorem, & uiolenter omnia uincentem. Poſtquam hęc primus de fortitudine uini quę dicta ſunt diſſeruit, ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine, oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida iudicãtur. Modum autem approbationis hinc aſſumpſit, & dixit: Dum omnia ſub hominum coercẽtur poteſtate, qui mare ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire, etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt. Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal dominantur, cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicentur? Vnde & bella & pericula ſubiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obedientes: montes quoq; dirui, muros ac turres deponi iubent, qui propterea occidere ac interfici patiuntur, ne regum præcepta tranſcendere uideantur. Vincentes autem prædam quam ab illis abſtulerint bellis, regi reportant. Hi quoq; qui non militant, ſed terram colunt arantes, cum laborauerint, & omnem operum miſeriam tolerauerint, meſſem facientes ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, & quod uel dixerint uel iuſſerint ſine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine ſaturati dormierint, alijs uigilantibus cuſtodiũtur, tanquam ipſo timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere uel diſcedere, & ſibi prouidere, ſed unum opus hoc exiſtimant neceſſarium, ut permanentes cuſtodiant regem. Cur itaq; non uidetur rex cũctos fortitudine ſuperare, cui tot populi obſecundare præcipiuntur? Iſto quoq; tacente de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere, dicẽs: Sic equidẽ forte uinum fortis & rex eſt, cui omnes obaudiũt, ſed his potẽtior pulchritudo mulieris exiſtit. Nam regẽ enixa mulier ad uitã edidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinũ, mulieres creauerunt & aluerunt. Nihil autẽ eſt, quod non ab his habeamus. Nam & ueſtes nobis ab his texuntur, & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur, & non poſſumus à mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſſideamus, & quicquid aliud fuerit precioſum & induſtria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, ſpeciem eius obſtupeſcimus: patimur omnia concedere quę poſſidemus, ut deſiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricem terram, ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores, & animas unà cum ipſis perdere non timemus. Nónne laborãtes, & omnem tolerantes miſeriam per mare ac terram, cum aliquid per laborem acquirimus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themaſij, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentẽ capiti eius & ſibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem: ridebatq; cum illa riſiſſet: & cum irata fuiſſet, mœſtitia confuſus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & ſe nimis humilians, ſi quando eam uidiſſet triſtem. Poſt hæc inuicem aſpicientibus ſatrapis & ducibus, idem Zorobabel diſputare de ueritate cœpit, euidenter quidem oſtendens, quantum mulieres fortes exiſtant: debiles tamen & iſtæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt, & cœlum altum & uelox, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus, & ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſsimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualet. Inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis eſt & ſempiterna: nobis autem non pulchritudinem tempore

De fortitudine regis

De mulieris fortitudine

Nihil fortius ueritate

tabeſcentem accommodat,neq; ſubſtantiam caſibus auferendam, ſed iuſta & regalia diſcernit,ab his quæ iniuſta uel iniqua monſtrantur. Cum ergo terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonem,laudante multitudine optime eum dixiſſe,quo modo ueritas fortitudinem immutabilem & non ſeneſcentem ſola poſsidet,impetrauit ei rex petere præter promiſſa quæ uellet:nam præſtaturū ſe ei dixit, eo quod ſapientior & prudentior aliis apparuiſſet. Iuſſitq; etiam ſecum eum ſedere, & affinem uocari. Tūc Zorobabel ammonuit eum, ut uotū quod deuouerat ſi regnum perciperet,adimpleret. Votum autem quod deuouerat hoc erat: reædificare Hieroſolymam,templumq; dei conſtruere,& uaſa reſtituere,quæ auferens Nabucho donoſor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit:hæc mea eſt petitio, quā nunc iubes me poſcere, eo quod iudicatus ſum ſapiens ac prudens. Rex autem in hoc lætatus ſurrexit,& eum oſculatus,toparchis & ſatrapis ſcripſit, præcipiens ut dedu-

Munificentia Darij in Iudæos

cerent Zorobabel,necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi eſſent. Præterea mandauit Syriæ ac Phœnices magiſtratibus,ligna cedrina à Libano deciſa Hieroſolymā tranſmittere,et cū eis recondere ciuitatē. Scripſit etiam liberos eſſe omnes Iudæos,qui à captiuitate redierūt ad terrā Iudææ: prohibuitq; ſatrapas ac procuratores ſuos imperare Iudæis opera regalia. Super hæc præcepit et omnē terrā quā colere uoluiſſent,ſine tributis eos poſsidere: Iuſsitq; etiā Idumæos & Samaritas,& eos qui humilē Syriā habitabant,reddere uicos Iudæorū quos tenebāt. Inſuper ad templi ædificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permiſit:omnem autem impenſam,& ſacram ueſtem, qua ſeruiūt in templo principes ſacerdotum & reliqui ſacerdotes, & Leuitis inſtrumenta quibus domino cantent,de ſuo fieri præcepit. Cuſtodibus quoq; ciuitatis,& templi,iugera terræ per ſingulos annos,et pecunias cōſtitutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Tranſmiſit etiā uaſa,& omnia quæ Cyrus ante ipſum de Iudæorū reſtitutione facere uoluit,eadem Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia,reſpexit ſurſum ad cœlum, & cœpit agere gratias deo ſapientiæ,per quā uictoriā Dario præſente perceperat, dicens:Nequaq; his dignus fuiſſem,niſi te domino propitio. Ita deo gratias agens de præſentibus,petebat ut ei in futuris adiutor exiſteret. Peruenit autem ad Babyloniam,& contribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias referebant,qui eos patriæ ſuæ reſtituebat:& ad potum conuiuiaq; conuerſi, per ſeptem dies ſumma lætitia fruebantur, & reſtaurationem & regreſsionem patriæ feſtiua gratulatione celebrabant. Poſtea omnes principes tribuū ad Hieroſolymam profecturi,cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus,elegerunt homines Darij, quos cum eis rex uſq; Hieroſolymam deſtinauit, & cum lætitia & iucunditate uel cantibus tibiiſq; ac ſonantibus cymbalis ibant. Præcedebat autem eos & reliqua multitudo Iudęorum cum ludis. At illi ad Hieroſolymam conſcendebant ab unaquaq; parte patrum tribuumq; certus numerus exiſtens. Sed mihi minime uiſum eſt nomina patrum recenſere, ne legentium animos à rerum conſequentia ſuſpendens, obſcuram eis facerem narrationem. Septem uero cantores & cantatrices ducentæ quadragintaquinq;,cameli quadringentitriginta. Summa uero multitudinis eunti um,qui circa duodecimum annum ætatis habebant,ex tribu Iuda & Beniamin,fuerunt quater mille milia,& ſexcentauigintiocto milia, Leuitæ autē quatuor milia ſeptuaginta. Mulierum autem & infantium commixtim corpora fuerunt quadra-

Zorobabel proficiſcitur reparaturus templum & urbem

1. Eſd. 2,3. et 5

Numerus Iudæorum repetentium Hieroſolymam

ginta

ginta milia, ſeptingentiquadraginta duo. Præter hos uero Leuitas fuerunt cãtores centumuigintiocto, ianitores centumdecem, ſerui templi trecẽti nonagintaduo: in ſuper et alij ſexcẽti ſexagintaduo, dicentes ſe quidem Iſraelitas, nullo modo tamen ualentes ſuum oſtendere genus. Repulſi uero ſunt quidam à ſacerdotali honore, qui uxores ſibi copulauerant. Hi nec ſuum genus dicere præualebant, nec in generatione Leuitarum uel ſacerdotum inuenti ſunt, qui fuerunt quaſi quingenti uigintiquinq; . Mancipiorum uero multitudo ſequebatur eos qui ad Hieroſolymam pergebant, numero ſeptem milia trecenti uigintiquinq; , ſubiugalia uero quinque milia quingenta uigintiquinq; . Dux uero dinumeratæ multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs Dauid genitus de tribu Iuda, & Ieſus filius Ioſedech, princeps ſacerdotum, nec non & Mardochæus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant conſtituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinq; milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parſq; totius populi Iudæorum, quãta in Babylone fuit, ita ad Hieroſolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſsit. Cumq; ſeptimus ueniſſet menſis, ex quo de Babylone egreſſi ſunt, mittens Ieſus princeps ſacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius ædificatum fuerat, & legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem Moſi. Dumq; hæc facerent, gentes offendebantur uicinæ, quæ eis odioſæ erant. Celebrauerunt autem illo tẽpore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moſes præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechiſmos, & hoſtias ſabbatorum, & omnium ſanctorum dierum ſacrificabant uota reddentes, à primo die ſeptimi menſis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præſtantes pecunias lapidũ cæſoribus & ædificatoribus, inſuper & alimenta operantibus miniſtrabant. Sidonijs uero leue & ſuaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratium, ad portum Ioppẽ transferebãt. Nã ſic ante præceperat Cyrus, ſed tunc iubẽte Dario fiebat. Quæ ſecundo anno profectionis Iudæorũ ad Hieroſolymam menſe ſecundo deuecta ſunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis reſtitutis ſuperædificaretur, à prima die ſequentis menſis anni ſecundi. Operibus uero præpoſuerunt Leuitas, uiceſimũ iam annum ætatis agentes: & Ieſum & filios & fratres, & Abdoelam fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templũ omni ſtudio fabricantibus eis qui ædificationem curabãt, propere quàm ſperabatur conſummatio euenit. Perfecto autem templo ſacerdotes cum tubis, ornati habitu ſolenni, & Leuitæ & filij Aſaph ſurgentes, laudabãt dominum laudibus quas Dauid prius eis oſtenderat. Cumq; ſacerdotes & Leuitæ, & ſeniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam nõ ita conſtructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores exiſterent, triſtes ac dolorẽ minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperũt. Populus uero præſentibus cõtentus erat, & de templi ædificatione lætabatur, nullã prioris memoriam faciens, nec antiqui cõparatione cruciabatur. Vincebant autẽ tubarum ſonos, & populi læticiam ſacerdotum & ſeniorum lamentationes, eo quod eis uidebatur minor templi conſtructio inſtitiſſe. Cumq; clangores tubarum audiſſent Samaritæ, odium erga tribum Iudę & Beniamin habentes, concurrebant, cauſam tubæ uolentes agnoſcere; uidentesq; quod captiui Iudæi à Babylone redeun-

1. Eſd. 5

Templi repa-ratio

tes

tes,templum reædificaſſent,petierunt Zorobabelem & Ieſum principes tribuum, ut ipſis quoq; permitteretur unà cum eis templum renouare,& in commune labo rare.Nam non colimus dicebant minus ab illis deum,quoniam et religionis cupidi ex illo tempore ſumus,ex quo nos hic Salmanaſar Aſſyrius rex ex Chutia & Me dia migrauit.Poſtquam hæc locuti ſunt,Zorobabel & princeps ſacerdotũ Ieſus, & duces tribuum Iſraelitarum reſponderunt quidem impoſſibile eſſe eis commu nicare,quoniam ipſis permiſſa eſſet templi innouatio,prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario:adorare uero ſi uellent licere,& hoc ſolum illis eſſe cõmune, & om nibus hominibus uenientibus in templum adorare deum. Poſtquam uero hæc au dierunt Cuthæi(nam hac appellatione Samaritæ uocãtur) indignati perſuaſerunt gentibus Syriæ petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Camby ſe,ut cum illis templi renouationem prohiberent,& feſtinantibus Iudæis moram afferrent ac tarditatem. Per idem tempus aſcenderunt ad Hieroſolymam Siſinni us Syriæ ac Phœniciæ præfectus,& Sarobarzanes cum alijs, & interrogauerunt Iudæorum magiſtratum,qui eis conceſſiſſet templũ ſic ædificare, ut magis caſtrũ uideretur eſſe quàm templũ,uel cur portas & ciuitatem tam munito circumdediſ ſent muro. Zorobabelus uero & princeps ſacerdotũ Ieſus, ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipſi deo quondam à rege ſuo feliciſsimo, & qui omnes uirtute mortales uicerat,fuiſſe cõſtructum,multisq; temporibus per manſiſſe:ſed cum ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſent, Nabuchodonoſor rex Chaldæorũ & Babyloniæ,ſua potentia ſuperãs ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit,& populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrus au tem qui poſt eum Perſarum & Babyloniæ rexit imperium,ſcripſit ut templum re ædificaretur:& exinde omnia quæ Nabuchodonoſor extulit ornamenta & uaſa, Zorobabelo & Mithridati cuſtodi pecuniarũ tradidit,præcipiens ut hæc iterum ad Hieroſolymam reportarent, & in propria renouato reſtituerent templo. Hoc enim mandauerat feſtinanter fieri,ideoq; Sabaſſarũ aſcendere iuſsit ad Hieroſoly mam,ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui poſtquã à Cyro literas acce pit,ueniens ſtudioſe fundamenta diſpoſuit,& ex illo tempore hactenus hæc con ſtruxit,ſed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remanſit.Igitur ſi mul tis ac probatis,ſcribite Dario,ut inquirat imperatorum monumenta,& inueniet ni hil penitus nos fuiſſe mentitos.Hæc dicente Zorobabelo & principe ſacerdotum, Siſinnius & qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicaue runt,donec regi Dario ſuggereret. Statim uero ei propter hæc cõſcripſerunt. Tũc Iudæi timentes & exterriti,ne aliud q̃ prius iuſſerat, regi uideretur de templi con ſtructione,fiduciã à duobus prophetis,qui per idem tempus apud eos erant,Ag geo & Zacharia acceperunt,dicentibus nihil penitus à Perſis durum eſſe metuen dum,cum deus poſitum templum prędixerit innouari. Qui cum credidiſſent pro phetarum ſententię,ædificationem curabant nullum prætermittentes diem.Dario uero ſcribentibus Samaritis,& accuſantibus per epiſtolam Iudæos, qui ciuitatem munirent,& templum caſtello magis ſimile q̃ templo conſtruerent, & dicentibus nõ ea quæ fiunt ei prodeſſe:inſuper epiſtolas oſtendentibus,per quas Cambyſes templi ædificationem fieri uetuiſſet,cognoſcens rempublicã ſuam non eſſe tutam Hieroſolymis reſtitutis: cum literas à Siſinnio & ab his qui cum eo erant directas legiſſet,iuſsit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in Egbatanis

Chuteorum inſidiæ

Eſdræ.5

conſtructa

constructa turre in regione Mediæ codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari & altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapidis lapide polito, & ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri disposuit, & uasa quæ abstulit Nabuchodonosor, & ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorũ curam Sabassaro Syrię ac Phœnices præfecto, & magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederẽt, seruis uero dei Iudæis & magistratibus eorum, templũ ædificare permitterent. Iussit quoq; ut adiuuarent eos ad opera, & ex tributis prouinciæ quam curabant, darent Iudæis immolationis causa tauros & arietes, agnos ac hædos & similam, oleumq; & uinum, & alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent pro salute regis atq; Persarum. Eos uero qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, & eorũ substãtias regiæ domui deputari: deprecatus quoq; orationibus deum: ut si quis auderet templi renouationem uetare, hũc talem percuti, eumq; à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, rescripsit Sisinnio & collegis eius, dicens: Rex Darius Sisinnio equitum præfecto & Sarabazeni, & collegis eius salutẽ: Exemplar epistolæ, quam in monumentis inuenimus, transmisi, & iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius & qui cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia faciebant: & instabant sacris operibus, adiuuantes seniores & magistratus Iudęorum, & procedebat summo studio templi constructio, prædicantibus Aggeo & Zacharia secundum mandata dei: & cum uoluntate Cyri & Darij regum ædificatum est septem annis. Nono autẽ imperij anno Darij, uicesimatertia die mensis undecimi, quẽ Hebræi uocãt Adar, Macedones Distrũ, sacerdotes & Leuitæ ac reliqua Israelitarum multitudo, post captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israel) pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & Leuitæ secundum legem ordinauerunt iani totes per singulas ianuas. Nam ædificauerant iam Iudæi templi porticus, in circuitu interioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorũ primo mense quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: diesq; festos sanctificati cum suis uxoribus & filijs secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod pascha dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, & per septem dies nullis abstinuere delicijs. Holocaustum autẽ offerentes, deo sacrificabant, agentes gratias, quod iterum eos terræ patriæ legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiam eis præbere dignatus est. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis & locupletabiliter immolabant. Habitabant autem in Hierosolymis & optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usq; quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem & transmigrationem, à Saul & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ susceperunt, alia illis erat forma reipublicę, per quingentos trigintaduos annos, menses sex, dies decem. Ante hos autẽ reges, præsules eos regebãt, qui appellabant iudices & monarchæ. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi & ducis Iesu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudæis temporibus Cyri & Darij omnia cõtigerunt. Samaritę uero inui-

Esdræ 6

Epistola Darij ad præfectos

Qualis ante captiuitatem & post fuerit Iudæorum respublica

druel

di uel moleſti aduerſum eos erecti, multa in Iudæos operati ſunt, diuitijs confidentes & cognationi Perſarum, quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iubebantur à rege immolationis cauſa de uectigalibus præberi, nullatenus dare uolebant: & ut præfectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes haberent, àliaq; multa, quibus nocere Iudæis per ſe aut per alios potuiſſent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hieroſolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accuſarent Samaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel, & alij quatuor de ſenioribus. Cum uero crimina & cauſas, quas contra Samaritas ferebāt, à legatis rex cognouiſſet, dedit eis epiſtolam deportandam ad præfectos equitum, & curiam Samariæ, quæ huiuſmodi erat ſcripta: Rex Darius Tanganæ & Sambalæ præfectis equitum, & Sadracæ & Velueni Samaritis, & reliquis conſeruis eorum in Samaria conſtitutis: Zorobabel & Iamnias & Mardochæus legati Iudæorū uos accuſant, tanquam moleſtos & impedientes templi conſtructionem, & nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos uobis præcepimus ſumptus. Volo igitur, ut legentes præſentem epiſtolā præbeatis his ex regalibus theſauris, & tributis Samariæ omnia, quæ illis ad immolationem ſunt utilia, quemadmodum ſacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis ſacrificijs, & pro me & pro Perſis ſacrificare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

Samarite accuſantur apud Darium

De redeuntibus Hieroſolymam ſub Eſdra & Neemia: de uxoribus abdicatis & muro extructo opera Neemiæ. Cap. v

1. Eſd. 7

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum ſuſcipiens, uoluntatis paternæ colendi & honorandi deum hæres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant, patremq; ſecutus Iudęis liberaliter utebatur. Per illud tempus princeps fuit ſacerdotū filius Ieſu, nomine Ioachim. Erat autē in Babylone uir iuſtus, et gloria magna potēs apud multitudinem, primus populi ſacerdos, nomine Eſdras. Qui cum legum Moſi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus eſt. Ad Hieroſolymam autem aſcendere deliberans, & ducere quoſdam ſecum de Babylone Iudæos, à rege popoſcit epiſtolam ſibi ad ſatrapas Syrię dari, per quam noticiæ eorum quis eſſet, intimaretur. Rex autē ad ſatrapas huiuſmodi direxit epiſtolam: Rex regum Xerxes Eſdrę ſacerdoti, & lectori legis dei, ſalutem. Opus eſſe meæ clementiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel ſacerdotes, uel leuitas ſub noſtro rẽgno conſtitutos, pergere ad Hieroſolymam præcipio, ſi deſiderant ut eant, quemadmodum & mihi, & ſeptem conſiliarijs meis uiſum eſt, quatenus uiſitent Iudæam, & ſecundū ritus legum dei portent dona deo Iſrael, quæ deuoui ego, & amici mei. Aurum & argentum, quantū inuentum fuerit in terra Babyloniæ deo dicatū, hoc omne ad Hieroſolymam deportetur pro ſacrificijs dei: nec nō & quod cunq; uolueris ex auro uel argento conſtruere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa etiam ſacra quæ tibi tradita ſunt, diſpone: & quicquid mente cogitaueris ut fiat, impendi à nobis iuſſimus, ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syriæ & Phœnices, ut diligentiam habeāt circa ea, quæ per Eſdram ſacerdotem uel lectorem legum dei mandata noſcuntur. Igitur ut nequaq; de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat, omnino præcipio ad uſq; tritici modios centum deo ſecundum legem dari. Vos autem ſacerdotibus & leuitis, ac ſacris cantoribus & ianitoribus, ſacrisq; ſeruis templi ſcribis nullo modo aut tributa imponatis, aut aliquid captioſum, uel oneroſum. Sed etiam tu Eſdra ſecundū dei ſapientiam

Epiſtola Xerxis regis pro Iudæis

ſapientiam cenſores ordina,qui omni Syriæ & Phœnicæ,mã legem ſcientibus in/
dicent,eamq; diſcendam ignorantibus trade.Et ſi quis ex gente tua, dei ſui legem
uel imperatoris tranſgreſſus fuerit,puniatur:& non tanq; ignorans uideatur tranſ/
gredi,ſed cognoſcens audacter negligere comprobetur.Ergo huiuſmodi contem
ptores aut morte,aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Eſdras hanc epiſtolam
accipiens,lætatus deum adorare cœpit:& regiæ beneuolentiæ ipſum confitebatur
autorem.Ideoq; omnes ipſi gratias dicebant eſſe referẽdas.Legens autem epiſto
lam Iudæis Babyloniæ co ſtitutis,eam quidem ſignauit.Exemplũ autem eius ad
omnes Iſraelitas & Mediã habitantes tranſmiſit.Hi uero cognoſcentes regis circa
deum pietatem,& fauorem q em in Eſdram habere probabatur, eum dilexerunt
omnes.Multi ſiquidem facultates ſuas deportantes,ad Babyloniam uenerunt,cu/
pientes ad Hieroſolymam deſcendere. Totus autẽ populus Iſrael in illa prouincia *Duæ tantum tribus redeũt Hieroſol.*
permanſit:ideoq; duæ tantum tribus cõſiſtunt per Aſiam & Europam obſequen
tes Romanis.Decem autem tribus hactenus trans Euphratem cõmorari proban
tur,quarũ multitudines inæſtimabiles minime poſſunt numero comprehendi.Ve
nerunt etiam ad Eſdrã multi ſacerdotes,& Leuitæ,& ianitores,cantoresq; , ſactiq;
ſerui:quos congregans de captiuitate,trans Euphratem tribus diebus moratus ie/
iunia eis impoſuit,ut deo uota perſoluerẽt,ne quid in uia paterentur aduerſum,aut
per hoſtes,aut per aliam quandam difficultatem forſitan accidẽtem. Nam Eſdras
regi prædicens,quod deus eos perduceret,iam nõ petijt qui eos præcederent equi
tes:& poſtq; uota perfecerunt,ab Euphrate ſurgentes,die duodecimo primi men/
ſis,ſeptimo imperij anno Xerxis , ad Hieroſolymam peruenerunt , quinto menſe
eiuſdem anni. Et ilico Eſdras cuſtodibus pecuniarũ,ex ſacerdotali genere exiſten/ *Eſdras uenit Hieroſolymã*
tibus,reſtituit ſacras pecunias,argenti talenta ſexcenta,quinquaginta uaſa argen/
tea talentorum centum,uaſa aurea talentorũ uiginti, & uaſa ærea auro meliora,ha
bentia pondo talẽta duodecim.Hęc nanq; rex & cõſiliarij eius,& omnes Iſraelitæ
Babyloniã habitãtes donauerũt.Cumq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus,obtu/
lit deo legitimas hoſtias in holocauſtum,tauros tredecim:pro cõmuni uero popu
li ſalute arietes nonaginta,agnos ſeptuaginta duos,hædos pro purgatione delicto
rum,duodecim.Regis quoq; diſpenſatoribus,& præfectis humilis Syriæ & Phœ
nices,regias literas obtulit,qui denunciationẽ eis agere compellebãtur , gentemq;
honorabant,& ad omne opus bonũ cum eis elaborabant.Hæc igitur quemadmo
dum & ipſe Eſdras deliberauerat,proceſſerunt:deo eum', ut arbitror , dignũ in his *1.Eſd.9.10*
quę uoluit iudicante,propter iuſticiam ac benignitatem eius.Quem pauco tempo
te tranſeunte,aliqui adierũt,accuſantes,quod quidam ſacerdotũ & Leuitarũ tranſ/
greſsi ſunt patrias leges,uxores alienigenas ducentes,& genus ſacerdotale confun
dẽtes:Petebantq; ut legibus ſubueniret,ne cõmunis ſuper omnes ueniens ira cala/
mitatibus iterum eos inuolueret.Quæ cum audiſſet, mox præ mœrore ueſtẽ diſ/
ſupit:& caput barbamq; cõtumelioſe dilacerans,ſeſe proſtrauit in terram,quod ta
le facinus populi primates commiſiſſent,exiſtimans,quia ſi præciperet eis uxores
cum earũ filijs deſerere,nemo eorum obediret:& ideo permanebat in terra iacens.
Concurrebant autem omnes meliores eorum ad eum,& dolorum eius in his quæ
facta ſunt,participes erant. Cum autem Eſdras à terra ſurrexiſſet,& manus ad cœ
lum tetendiſſet,dicebat: Cõfundor quidem à deo propter populi delicta ueniam
ſuſcipere, qui etiam de ſua memoria parentum noſtrorum iniquitates remiſit.Ro

gabat uero deum, qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate ſeruauerat, & rurſus ad Hieroſolymam & propriam terram reſtituerat, qui & reges Perſarum impendere eis miſericordiam præparabat, ut ueniam ſolita pietate concederet: ſe uero morte quidem digna cõmiſiſſe, bonitatis autẽ dei eſſe hos tales à tormentis eripere. Qui poſtquam orando conticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filijs ad eum conuenerant, quidam Achanomius nomine primas Hieroſolymitanus, accedens ad eũ dicebat ipſos quidẽ peccaſſe, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: perſuadebatq; ei omnes iurare, quatenus ſuas uxores cum earum filijs amouerent: & hos punirent, qui legi obedire contemnerẽt. Flexus igitur Eſdras, fecit principes tribuum, & ſacerdotum, & Leuitarum, & Iſraelitarũ iurare, quod uxores ſuas & filios ſecundum Achanomij cõſilium incunctanter abiicerẽt. Suſcipiens uero ſacramẽta ſtatim egreſſus è templo ingreſſus eſt habitaculum Ioannis filij Eliaſib, & nihil penitus illo die propter mœrorẽ comedens, ibidem commoratus eſt. Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hieroſolymã colligi: et hos qui ante biduum aut tres dies nõ occurriſſent, alienari à multitudine, & ſubſtantias eorum auferri decernens, ſecundum iudicia ſenio-
2. Eſd. 9 rum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem ex tribu Iuda & Beniamin, in uiceſimo die noni menſis, qui ſecundum Hebræos Kisleu, ſecundum Macedones Appellæos uocatur. Cumq; in ſuperiori loco templi cõſediſſent, præſentibus ſenioribus, & propter zelum uehemẽter afflictis, ſurgens Eſdras criminabatur illos, qui præter legis conſuetudines, alienigenas duxiſſent uxores: nunc ergo facturos eos rem deo gratam, & ſibi utilem dicebat, ſi uxores eijcerẽt. Cumq; omnes ſe id perfecturos clamarẽt, ſed abundantem eſſe multitudinem, tempusq; hiemale, & hoc opus non unius aut duorum eſſe dierum, oportere dicebãt, ut duces & alij, qui nõ cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dilationis: & ſeniores cohabitantes cũ alienigenis uiſitarent multitudinem. Cum hæc decreuiſſent, cœperunt quærere à primo die menſis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, uſq; ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu, & fratrum eius ſacerdotum, & Leuitarum, ac Iſraelitarum, qui uxoribus filijſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes, eas ilico reſtituerunt. Quo facto, hoſtias placantes deum, immolatis arietibus, obtulerunt. Quorum nomina minime uiſum eſt nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictũ nuptia-
2. Eſd. 8 rum peccatum ſic Eſdras purgauit, ut de cætero hæc conſuetudo non permaneret. Septimo uero menſe ſcenopegiam celebrantes, & toto penè populo cõgregato, aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portam, Eſdram rogabant, ut leges eis Moſaicas legeret. Qui ſtans in medio populi, à ſolis ortu legit uſq; ad medium diem. Et cum audiſſent recenſitam legis iuſtitiam, ad præſens quidem & in poſterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lachrymasq; fundebant: & recordati ſunt, quod ſi legẽ cuſtodiſſent, nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Dumq; uideret Eſdras ſic eos afflictos, præcepit eos ad ſua diſcedere, & à lachrymis abſtinere propter feſtos dies, in quibus minime liceret affligi: hortabaturque magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ ſunt grata, & conuenientia celebrationi præſenti: pœnitentiam uero & mœſtitiam de prioribus peccatis habendam, & obſeruandum ne quid in poſterum eis ſimile eueniret. Poſtquam uero eos Eſdras hortatus eſt, cœperũt habere lætitiam. Cumq; hoc per dies octo in ſuis ta-

bernaculis

bernaculis egissent,ad propria discesserũt,laudantes deum pro emundatione com munium peccatorum:Esdræq; gratias referebant. Quem contigit post gloriam, quam apud deum habuerat,in senectute ueneranda finire uitam,& in Hierosoly mis cũ multa sepeliri liberalitate.Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit.Quidã autem ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna,nomine Neemias,occurrẽs quibusdam pe regrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intranti bus,& audiens eos ad inuicem Hebraice loquentes,consulebat unde essent profe cti.Illis autem respõdentibus,se à Iudæa uenisse,rursus interrogabat,qualiter se ha beret eorum multitudo,& metropolis Hierosolyma.Cumq; ei dixissent,male ha bere ciuitatem,& depositis in solum muris,multa mala gentes in circuitu positas in ferre Iudæis,& die tota percurrere deuastantes prouinciã,& nocte tanta mala con ficere,& multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere,& quod omnes uiæ singulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occisorum:tunc Nee mias propter suorum calamitatem fleuit:& attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine usque quo despicis,quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta,& hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum.Qui statim sicut erat illotus, ad mi nisteriũ poculi regij festinauit. Vt uero rex cœnauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum:& quærebat,cur tristis esset. Tũc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam postulanti præstaret,quomodo,inquit, possum tibi rex non talis ap parere,neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt párentum,muros in terra iacentes, & portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationẽ ei quan cunq; supplicasset,& ad satrapas literas deportandas,quatenus eum honorarent, & omnia quæ opus haberet, præberent ei,dicens: Repelle tristitiam,& de reliquo gaudens nobis ministra.Igitur Neemias deum adorans,& regi gratias agens,mœ stitiam uultus,confusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero au tem die cõuocans eum,præbuit Syrię & Phœnices & Samariæ præfecto Addeo epistolam deferendam:in qua de honore iuuenis,& impendijs ædificationis man dauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens,ad Hierosolymam peruenit,uicesimoquinto anno regnan te Xerxe:& demonstrans epistolas porrexit Addeo,& alijs præfectis equitum:& cõgregans omnem populum ad Hierosolymam,stetit in medio templi, talem ad eos effundens orationem: Vos scitis uiri Iudæi,deum quidem in memoria patrum 2.Esd.12.3
Abraham,& Isaac,& Iacob permanere:& per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri. Vnde & adiuuit me,ut acciperem à rege potestatẽ muros ue stros refabricare,ac reliquam partem templi perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias:& quia si cognouerint magnificenter nos ædificia re parare, resistent: & multa molietur,ut nos impedire præualeant. Primum ergo in deum confidere debemus, qui illorum inimicitijs potest resistere:nec die uero,nec nocte studium ædificandi relinquere,dum tempus opportunum existit. Cumq; hæc dixisset, iussit & magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem: pollicitus & seipsum

cum ſuis ſeruis ædificationem adiuuare. Solutaq; concione, Iudæi ſtatim opus aggreſsi ſunt. Iudæi uero dicti ſunt ex die qua à Babylone profecti ſunt, ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi, & prouincia, à tali appellatione uocantur. Audientes uero murorũ ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitæ, uel Samaritæ, & omnes qui inferiorem Syriam habitabãt, moleſte ferebant, & meditabantur inſidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent: multosq; interficiebãt Iudæos: ipſum etiam Neemiam dilacerare quærebãt, quoſdam alienigenas conducentes, qui eum perimerent. Propterea in timore & turba diſperſis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus præparatis cõtra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, conſtructionem penè reliquerant. Neemias autem nullo modo his permotus ſtudium operis dereliquerat: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum circumſeptus, ſine uulnere permanebat, operis deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat, ac prouidebat ſuæ ſaluti, nõ timore mortis, ſed cognoſcens poſt ſuum interitum minime concedi ſuis ciuibus muros conſtruere. Vnde præcepit in poſterum, ut armis ædificatores præcincti fabricarent. Igitur ædificatores, uel impenſarũ portatores, gladios habebant, clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autẽ à quingentis pedibus ſtatuit: præcipiens, ut ſi hoſtes apparuerint, ſignificarent hoc populo, quatenus armati reſiſterent, ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipſe autem nocte circumiens ciuitatem, minime aut operibus, aut ſomno, aut cibo fatigabatur, nihil autem horũ ſuauiter, ſed ſub neceſſitate utebatur. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim & menſes quatuor. Nam tanto tempore Hieroſolymorum ſunt muri perfecti: octauo aũt & uiceſimo anno, & menſe nono imperij Xerxis, poſtquam muri perfectionem acceperunt, Neemias & reliqua multitudo ſacrificauerunt deo pro eorum ædificatione, ac per octo dies ſunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audientes perfectam cõſtructionem murorum, grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare, rogauit ſacerdotes & Leuitas, ut uicos relinquentes, ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans eorum domicilia propriis expenſis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hieroſolymam iuſſit offerre: ut habentes ſacerdotes & Leuitæ alimenta, perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominũ multitudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna, cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias, ad ſenectutem perueniens, defunctus eſt, uir benignus & natura iuſtus, atq; munificentiſsimus erga propriam gentem: qui in memoriã æternã ſui, muros Hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio Xerxis ſunt acta.

Labor Neemiæ & cura

Neemias moritur

Hiſtoria Heſter. Caput VI

Heſter 1

DEfuncto uero Xerxe, regnum ad eius filium Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo regente Perſarũ imperiũ periclitata eſt tota gens Iudæorũ cũ mulierib. & filijs deperire. Cauſam uero paulo poſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere, quemadmodũ Iudæam duxit uxorem de regio genere, quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnũ Artaxerxes accepiſſet, & ordinaſſet ab India uſq; ad Aethiopiam centum & uigintiſeptem ſatrapas, tertio imperij ſui anno, amicos ſuos & gentes Perſis ſubiectas cum ducibus earum magnifice pauit: ſicut regem oportuit, qui diuitiarũ oſtentationem

per

per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earum in Susis per septem dies delicijs saginauit: quorum conuiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas extendens, ut multa milia discumbentium operirent. Ministrabatur uero poculis aureis, & lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculū præparatis. Præcepit itaq; ministris, ne cogerent bibere eos, potionē eis offerentes, quod apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discumbentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autem per omnem prouinciam, denuncians, ut opera relinquerent, multisq; diebus pro eius imperio lętarentur. Regina quoq; mulierum cōuiuium in aula collegit: Quam rex prandentibus uolens ostēdere ad cōuiuium iussit accedere, cunctas mulieres pulchritudine prœcellentem. Quæ pro legum Persarum custodia prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri, non accessit ad regem. Cumq; sępius eunuchos ad eam mitteret inuitantes, nihilominus suum denegans aduētum permansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: & ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorē, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cū sæpius ad conuiuiū uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent cōtra eam, quādam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, nō ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, periculum uitæ patientibus, ut turpiter à suis cōtemnantur uxoribus: nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exemplū reginę superbiam aduersum te omnium rectorē habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cūctis gentibus denunciaret, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detētus, grauiter disiunctionē eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat: tristis tamen in solicitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, persuadebant, ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quæreret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, & desiderium paulatim à muliere proiecta subtractum, ad cohabitantem posse cōuerti. Hoc flexus consilio statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellētes pulchritudine uirgines, & ad se deducere. Cum uero cōgregatæ multæ fuissent, inuēta est quædam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus, quæ apud auūculum nomine Mardochæum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnesq; primas Iudæorum Hester (hoc enim nomē ei erat) pulchritudine superabat, & gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita cuidam eunucho pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluentia aromatū, odore & largitate ungentorū, quibus corpora utuntur, irrigabantur: & his fruebantur menses sex, numero quadringentæ. Cumq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentię satis habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui post concubitū statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uero ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidens puellæ, legitime eam duxit uxorē, & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo, mense qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas &

Assueri conuiuium

Hester à

primos gẽtium paſcebat per totum menſem pro nuptijs ſuis. Quam cum introduxiſſet ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cũ eo Heſter, minime ei prodens, ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auunculus eius à Babylone ad Perſicam Suſim, & habitans illic, ſingulis diebus in palatio cõmorabatur: requirens qualiter puella conuerſaretur, quam tanq; filiam diligebat. Cumq; legem rex poſuiſſet, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum ſuper ſolium ſederet: ſedebat itaq; etiam ipſe rex uirgam auream ferens. Quam cũ aliquem liberare uoluiſſet horũ qui nõ uocati uenirent, porrigebat ei: & cũ tetigiſſet, uitabat periculũ mortis. De his quidem ſufficienter nobis dictum eſt. Interiecto uero tempore inſidiantib. regi Bagatheo & Theodeſto Vaſthianis eunuchis, ſeruus alterius eunuchorũ genere Iudæus, cum intellexiſſet inſidias, reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autem per Heſter manifeſtãs, inſidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidẽ crucifixit: Mardochæo autẽ tunc nihil præſtitit, quamuis ſalutis eius nũcius extitiſſet, nomẽ tantũ eius annalibus monumentis inſeri præcepit, & in palatio eũ permanere: ut amicus regis neceſſarius exiſteret. Quo
Heſter 3 tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, peregrini & Perſæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mardochæum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem, Aman cuſtodiri fecit: & interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiẽs autem Iudæum eſſe, indignatus dixit: Omnes liberi Perſæ adorant me: hic ſeruus exiſtẽs hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardochæum, ipſum quidem à rege petere ad tormẽta paruum putauit: gentem autẽ eius decreuit totam unà perimere. Nam Iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarũ genus, è quibus ipſe fuerat, ab ipſis omne perierat. Adiens ergo regem, accuſabat Iudæos, dicẽs, gentẽ eſſe malignam, diſperſam per uniuerſum orbem, quę eius nõ ſeruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum cęteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, ſimilibus utitur, & inimica moribus & profeſſionib. tui populi, & hominibus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquod ſubiectis beneficium cõmoda re, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad ſeruitutem aut ad captiuitatem ſeruetur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor quadraginta milia pecuniarum talenta, ubicunq; præceperis. Has autẽ pecunias libenter offero, ſi pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtquã Aman hæc intimauit, rex ei & pecunias & homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Deſiderio autẽ adepto, Aman ſtatim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc
Heſter 13 modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India uſq; Aethiopiam, centum uigintiſeptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio ſubiecti ſunt, ſalutem dicit. Cũ pluribus gentibus imperaſſem, & uniuerſum orbem meę ditioni ſubiugaſſem: uolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos: ut abſq; ullo timore uitam quiete tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quærente autem me à conſiliarijs meis, quomodò hoc poſſet impleri, unus qui ſapiẽtia ac fide cæteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarũ populũ eſſe diſperſum, qui non noſtris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciẽs conſuetudinem, regum iuſſa contemneret, & uniuerſarum concordiam nationum

ſu

ſua diſſenſione uiolaret. Quod cum didiciſſemus, uidentes unam gentem rebellem aduerſus omne genus hominum, peruerſis uti legibus, noſtrisq; iuſſionibus contraire, & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atq; concordiam, iuſſimus, ut quoſcunq; Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus meus eſt pater, mõſtrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nullusq; eorum miſereatur, quarta decima die duodecimi menſis Ader, anni præſentis: ut nefarij homines uno die ad inferos deſcendentes, reddãt pacem imperio noſtro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto, omnes ad interitum Iudæorum conſtituta die parabantur: quod etiam in Suſis præparabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardochæus cognoſcens, ueſtem rupit: & ſacco indutus, cinereq; perfuſus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicẽs, ad aulam peruenit: & ante ipſam ſtetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi: per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates. Cum uero quidam regi næ nunciaſſet Mardochæum in tam miſero ante aulam habitu ſtantem, audito ſermone turbata, miſit qui eius ueſtitum mutarent. Quo nolẽte ſacco exui, quia nondum erat malum finitum, pro quo ſaccum induerat, uocãs aſſiſtentem eunuchum Acratheon, ad Mardochæum deſtinauit: interrogans, quid ei triſtitiæ contigiſſet, quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tũc Mardochæus indicauit eunucho cauſam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias ſub rege conſtitutas, tranſmiſſas: & promiſſionem pecuniarũ, per quam à rege perditionem gentis compararauerat Aman. Harum etiam exemplũ ad Heſter tradidit reportandũ, quę propoſitæ in Suſis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret pro ſalute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi oſtenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui ſecundum honorem poſt regem obtinet, accuſando Iudæos, regem aduerſum eos incendit. Hæc cũ regina cognouiſſet, rurſus mittit ad Mardochæum, dicẽs, quod non eſſet à rege uocata: & ſi quis ad eum non uocatus intraret, moreretur: niſi uolens quendam ſeruare, porrigeret ei uirgã auream. Nã inuocato & ad eum intranti, ſi hoc rex fecerit, hic ſolus non interimitur, ſed ueniam accipiens liberatur. Mardochæus uero hæc uerba deportãti ſibi ab Heſter eunucho, renunciare præcepit, non ſuæ ſaluti prouidere, ſed totius gẽtis periculum amouere. Nam ſi nunc ipſa, inquit, contempſerit, adiutorem quidẽ genti deum omnibus modis futurum: ipſam uero & paternam eius domũ ab illis quos contempſerat, perituram. Heſter autem denunciauit Mardochæo per eundem miniſtrum, ut pergens ad Suſa, conſtitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, & ieiunare cunctos triduo pro ipſa præciperet: quod & ipſa cum ſuis agẽs ancillis, promiſit ſe præter legem adire regem, & ſi mori oporteret, non recuſaret. Mardochæus autem ſecundum Heſter mandata, populum fecit ieiunare, deumq; ſuum petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, ſed ut ſæpe ante prouidit, & peccanti ueniam cõceſſit, & nunc à denunciatio dudũ interitu liberaret. Nõ enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire, cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris Aman, quod eum non adorabat. Neq; enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hũc illi quoq; patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges nõ tranſgrediuntur, talia machinatus eſt. Eaſdem eti-

Heſter 4.
Luctus Mardochæi

Oratio Mardochæi

am uoces uulgus emittebat,petens deum prouidere ſuę ſaluti,cunctoſq; Iſraelitas per omnem liberare terrā à futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſperabāt, & ſimul habebant. Rogabat etiam Heſter deum,patria ſe lege proſternens in terram,lugubriq; ueſte circūamicta. Cibum aūt & potum,omniaq; ſuauia renuebat per tres dies, deum petens, ut adiuuaret eam,quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio,ſpecie uero pulchertrima,ut ex utroq; ſuſtentata, & ipſa periculum euitaret,& gentis ſuæ ſalutem acquireret:Aman quoq; regis odium concitaret. Sic deum per tres dies deprecās, lugubrem ueſtē depoſuit, & habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam,ibat cum duabus ancillis:quarum una leuiter eam incumbentem ſuſtentabat, altera ſequens longitudinem ueſtis utique ad terram profuſam ſummis eam digitis deportabat. Quæ in facie rubore plena, uerecundum ac modeſtum habens decorem,adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet,& uidiſſet eum circundatum ornatu,qui ex uaria ueſte uel auro,uel lapidibus pretioſis ualde fulgebat,terribiliorémque magis eum propter hæc intuens,cūq; & ille aſperius eam uultuq; iracundo aſpiceret,membrorum eam debilitas comprehendit:& ſuper ancillas quæ propę latera eius erāt, repente collapſa eſt. Rex autem uoluntate arbitror dei mentem mutauit,& timens ne quid mali uxor eius timore pateretur, ſurrexit à ſella, ſuoq; eam gremio colligens fouebat,& oſculabatur,blandeq; loquebatur:confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quod ad eum non uocata ueniſſet: nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam, ipſam autem ſimiliter cum eo regnantem omnem habere licentiam: Hæc dicens, ſceptrumq; in manu eius ponens, uirgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans: domine inquit,non habeo facultatem explanandi, quæ mihi ſubito contigerunt. Nam ut te uidi maximum,& pulchrum atq; terribilem,ſtatim ſpiritus meus receſſit,& à mea anima ſum relicta. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit:deinde confidere,melioraq; ſperare Heſter inuitabat. Nam medium ei regnū ſe concedere,ſi hoc peteret,promittebat. Heſter uero ad cōuiuium eum cū Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat,paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet,& adueniſſet, inter poculorū lætitiam iuſſit rex Heſter aperire quid uellet:nihil enim ſe negaturum eſſe promiſerat, etiam ſi partem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum cōſilium promiſit, ſi rurſus ad conuiuium cum Aman ueniret. Cumq; rex promiſiſſet,Aman egreſſus eſt,gaudens quod ſolus apud Heſtet cum rege meruit epulari,dum nullus alius talem honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardocheum nimis indignatus eſt, quod non aliquam ab eo uenerationem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum,uxorem Zaraſſan cum amicis uocauit. Quibus præſentibus honorem expoſuit,quo frueretur non apud regem tantum,ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accitus eſſet,& in poſterum diem rurſus inuitaretur:dicebat autem,nō ei placuiſſe,quod Mardochæum uideret in aula Iudæum. Cui reſpondit uxor ſua Zaraſſan:Iube lignum ſecari quinquaginta cubitorum,& mane pete Mardochæum à rege crucifigendum. Cuius conſilium laudans,præcepit famulis lignum paratum in atrio ſtatuere, quod ad pœnam Mardochęi ſeruarent. Deus autem ſpem malignam Aman deridebat:& accidentia præuidēs, de futuris delectabatur. Nam regi ſomnū per illam noctem abſtulit. Qui nolens in otio uigilias

Triduanū Heſter ieiunium

Heſt.5.& 15

Heſter ad regē ſupplicatura ingreditur

Heſter 6

uigilias perdere,ſed ad gubernationem ſui principatus habere,ſcribam iuſſit ferentem prædeceſſorum ſuorum & ſuorum factorũ monumenta relegere. Cumq; detuliſſet,& recenſeret,inuentus eſt quidam,qui pro uirtute ſua pretium agros acceperat,quorum & nomen ſignatum erat: alter uero pro fide donationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad Bagatheum & Theodeſtum eunuchos inſidiatores regis,quos Mardochæus indicauerat. Et cum hoc tãtum ſcriba pronunciaſſet, & ad alterius tranſiſſet actus,rex eum detinuit:conſulens,ſi quid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur,Scriba reſpondit,nihil. Tũc rex iuſſit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat, quæ eſſet hora noctis. Audiens autem iam diluceſcere,præcepit, ut quem inuenirent amicorũ ante aulam præſentem,nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat,mortem Mardochęi petiturus. Cumq; ſeruí renunciaſſent Aman ante ędem ſtare,præcepit eum uocari. Cum ergo intraſſet:amicum,inquit, te ſciẽs fidelem,peto ut cõſilium mihi prębeas, quemadmodum debeam ſecundũ meam munificentiam honorare quendam mihi ualde chariſſimum. Aman uero putans cõſilium quod dediſſet,hoc pro ſe futurum,nam amari ſe ſolum à rege credebat, quam exiſtimabat optimam eſſe ſententiam,regi declarauit, & dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari,fac eum ſuper equum procedere tua ueſte indutum,& torquem auream habere,& præcedere unũ ex tuis neceſſariis amicis,clamantem per totam ciuitatem, quod tale beneficiũ merebitur, quem rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe uenturam,talia perſuaſit. Rex uero delectatus hac monitione:uade, ait, habes equum & ſtolam & torquem,require Mardochæum Iudæum,& his illum induens, antecęde equũ eius. Nam tu,inquit,amicus es mihi præ cunctis. Ergo perfice conſilium cuius utilis ſuaſor extitiſti:& hæc ei à nobis donẽtur,qui meam animam liberauit. Poſtquàm hæc præter ſpem omnem audiuit,mente confuſus,& mœſtitia perculſus,exijt,equum ducẽs cum purpura & auro:& Mardochæum reperiens, ante aulam ſacco indutum,iuſſit exutum purpura circundari. Tum ille neſciẽs ueritatem, ſed deludi ſe putans:peſſime,inquit,omnium hominum,ita calamitatem noſtram derides? Vt uero certe cognouit,quod ei rex hunc honorem donauerit pro ſalute quam illi præbuerat,inſidiatores eunuchos redarguens,purpura induitur,qua rex ſæpe ueſtitus degebat:& torque ceruicem circundatus,& ſuper equum ſedens, totam circuibat undiq; ciuitatem,præcedẽte Aman & prædicante:quod huiuſmodi fruatur donis,quem rex amauerit,& dignũ honore probauerit. Cumq; totam circuiſſet ciuitatem,Mardochęus ad regem ingreditur. Aman autẽ ex confuſione ad ſe recedens,cum lachrymis uxori & amicis quæ contigerant,indicauit. Illi nequaq; puniri poſſe Mardochęum dicebant:deum enim eſſe cum ipſo credebãt. Dumq; hæc adinuicem loquerentur, uenerũt Heſter eunuchi, Aman urgentes ad cœnã. Sabuchadar uero unus ex eunuchis,uidens crucem fixam in domo Aman,quam Mardochæo parauerat, conſuluit aliquem ſeruorum,cuius cauſa eam paraſſet:& audiens,quod reginæ auunculo,quem Aman à rege petiturus erat ad pœnam;tũc quidem tacuit. Cumq; rex unà cũ Aman epulatus,interrogatet reginam,ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare,completurũ enim ſe eius deſiderium promittebat:tũc regina pro populi deprecabatur periculo,eo quod tradita fuiſſet ad perditionem cum ſua gente:ideoq; ſermones ad eum facere decreuiſſet. Neq;

Cõſilium Amã inſperatum

Heſter 7

enim

enim moleſtum ſibi dicebat, ſi amaram eis ſeruitutẽ imponeret, paruum enim hoc eſſe malum, ſed ſupplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege, à quo hæc ſancita fuiſſent, accuſabat iam manifeſte Aman: & maleuolũ contra eos exiſtẽtem, has molitum inſidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Heſter uero reginam Aman petere cœpit, & ueniam pro peccatis expoſcere, nam intellexerat in quibus iam malis eſſet. Cumq; ſuper lectũ procidens reginam peteret, ſuperuenit rex: & huiuſmodi uiſu magis incitatus, dixit: Peſſime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obſtupuit, & nihil potuit reſpondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accuſare Aman, quemadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucem ad mortẽ Mardochæi: nam hoc illi interroganti ſeruus indicauerat, cum ad ipſum inuitaturus eum ad cœnam uenisſet: crucem autem dicebat eſſe altitudine cubitorũ quinquaginta. Quod rex audiens, in illam eum pœnam tradere decreuit, quam contra Mardochęũ ipſe tractauerat: ſtatimq; iuſſit cruci ſuſpenſum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei, & ſapientiam, & iuſtitiam eius agnoſcere, quod nõ ſolũ maleuolentiam Aman puniuit, ſed quod excogitata contra aliũ tormenta in eum conuertit: & cęteros hoc ſentire permiſit, quoniam qui cõtra aliũ quædam molitus fuerit, hæc in ſe primum parata cognoſcat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, ſupra modũ abuſus, huiuſmodi cruci confixus eſt. Rex autem ſubſtantiam eius reginæ donauit: & Mardochæum aduocans, dedit ei annulũ quem Aman ipſe præſtiterat. Nam iam Heſter ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardochæo Aman poſſeſſionem, & ſupplicauit regi liberari à mortis metu gentẽ Iudæorũ: nota ei faciens, quæ per uniuerſas prouincias ſcripſiſſet Aman filius Amadathi. Nam patria gente ſua perempta, nullatenus ſe uitam poſſe tolerare dicebat. Cui rex promiſit, nihil eã fruſtra petere, nec ſtudio eius aliquid contrariũ prouenire. Vnde præcepit, ut ſcriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, ſignaretq; eius ſigillo, & tranſmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio, minime ſanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iuſſit ſcribere gẽtibus & primatibus & magiſtratibus pro Iudæis, ab India uſq; Aethiopiam centumuigintiſeptem prouinciarũ. Epiſtolæ autem hunc ordinem continebant: Rex magnus Artaxerxes, ab India uſq; Aethiopiam, centumuigintiſeptem prouinciarum ducibus ac principibus, qui noſtræ obediunt ditioni, ſalutem dicit. Multi bonitate principũ, & honore qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam: & non ſolum ſubiectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferẽtes, in ipſos qui dederunt moliuntur inſidias cogitare: nec contenti ſunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in ſe iura uiolare, ſed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiã: & in tantum ueſaniæ proruperunt, ut eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude ſint digni, mendaciorũ funiculis conẽtur ſubuertere: dum aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios exiſtimantes, callida fraude ſubuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur hiſtorijs, & ex his quę geruntur quotidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regũ ſtudia depranantur. Vnde prouidendum eſt paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri uenire leuitate: ſed pro qualitate & neceſſitate tẽporũ, ut reipublicæ poſcit utilitas ferre ſententiam. Et ut manifeſtius quod dicimus intelligatis

Heſter accuſat Aman

Heſter. 8

Heſter. 16

gatis:Aman filius Amadathi,& animo & gente Macedo,alienusq; à Persarũ gente,& pietatem nostram sua crudelitate commaculãs,peregrinus à nobis susceptus est:& tãtam in se expertus humanitatem,ut pater noster uocaretur,& adoraretur ab omnibus post regem secũdus.Et in tantũ arrogantiæ tumorem sublcuatus est, ut regno nos priuare niteretur & spiritu.Nam Mardochæum cuius fide & beneficijs uiuimus,& consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem:hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini,& regnũ Persarũ transferret in Macedonas.Nos autem à pessimo mortaliũ Iudæos neci destinatos,in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustis utentes legibus,& filios altissimi & maximi semperq; uiuentis dei,cuius beneficio & patribus nostris,& nobis regnum est traditum,& usq; hodie custoditur.Vnde & eas literas,quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.Pro quo scelere ante portas huius urbis,id est,Susis,& ipse qui est machinatus,& omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed deo ei reddente quod meruit.Hoc autem edictum quod nunc mittimus,in cunctis urbibus proponatur,ut liceat Iudæis uti legibus suis.Quibus debetis esse adminiculum,ut eos qui se ad necem eorum parauerant,possint interficere decimotertio die mensis duodecimi,qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium.Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia:ut & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt,dignam pro fide recipere mercedem:qui autem insidiantur regno eorum,perire pro scelere.Omnis autem prouincia & ciuitas,quæ noluerit solennitatis huius esse particeps,gladio & igne depereat:& sic deleatur,ut nõ solum hominibus,sed etiam bestijs inuia sit in sempiternum,pro exemplo cõtemptus & inobedientiæ.Igitur equites epistolas deportantes exierunt,& uiam propositam perage bant. Mardochæus uero regia indutus stola, & corona aurea & torque processit ornatus.Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susis inhabitantes, communem æstimauerunt felicitatem.Propterea gaudium & salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias,Iudæos circundedit, ita ut etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatẽ ex periculo eis comparatã inspicientes.Nã duodecimi mensis tertiadecima die: qui apud Iudæos Adar,apud Macedones Distros uocatur:portatores regalium literarum nunciabãt,quemadmodũ deberent die,quo ipsis periculum imminebat, inimicos cõsumere.Tunc præsides & satrapæ & tyrãni & reges & scribæ summũ Iudæis reddebant honorem, quoniam timor Mardochæi eos ad temperantiam coercebat. Postquam edictum regis per omnes prouincias lectum est,in Susis Iudęi inimicorum quingẽtos interemerunt.Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset,& in prouincia quid actum fuisset ambigeret,si quid amplius uellet interrogauit eam.Illa petiuit eum,ut præciperet Iudęis,& in posterũ diem ita facere in reliquos inimicos suos,& ut decem Aman filij crucifigerentur.Quod quidem Iudæis rex concessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudæi uero parati decimoquarto die Distri mensis,occiderunt rursus aduersariorum trecẽtos,nihil penitus possessionis eorum tangentes.Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis septuagintasex milia inimicorum,quos strauerunt tertiodecimo die mensis,quem festum celebrauerunt,Similiter autem & Iudæi in Susis collecti,die decimaquarta

Iudæi multos inimicorum trucidant

decimaquarta & decimaquinta eiuſdem menſis epulati ſunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs ſibi inuicem mittentes. Scripſit etiam Mardochæus omnibus ſub imperio Artaxerxis degentibus Iudæis, quatenus hos obſeruarent dies, ſemper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tẽpora celebrandos, ne aliquãdo obliuioni traderentur, quod in his fuerant ab Aman perituri: iuſtumq; eſſe, cum uitaſſent periculum, & inimicos puniſſent honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos cõſeruatores. Mardochæus autem magnus & clariſſimus erat apud regem, principatumq; eius regebat, et potiebatur communi conuerſatione cum regina. Tunc Iudæi ſuper omnes libertatis licentia fruebãtur. Hæc quidem ſub imperio Artaxerxis ſunt geſta.

Decreta Mardochei ſuper diebus feſtis

Reliquas huius undecimi hiſtorias non habẽt Biblia.

De Vagoſe duce, & Manaſſe ſacerdotiũ ambiente, Cap. VII

DEfuncto autem Eliaſibo principe ſacerdotum, Iudas filius eius principatũ ſacerdotalem ſuſcepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorem ſuſcepit. Porrò Vagoſes dux alterius Artaxerxis tẽplum uiolauit, & tributa Iudæis impoſuit: nec prius dimiſit quotidianas offerri hoſtias, quàm pro unoquoq; anno uectigal exigeret dragmas quinquaginta. Hoc autem ex huiuſmodi cauſa cõtigit: Frater erat Iohannis Ieſus, cui Vagoſes amicus exiſtens, promiſit ſacerdotij principatum dare. Qua confidentia Ieſus altercatus in templo aduerſus Iohannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, & tãtum in templo facinus Iohannes in fratrem committeret, quod nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter uel ſcelerate factum eſt. Vnde nec deus hoc impune dimiſit, ſed populum propter hanc cauſam ad ſeruitutem redegit, & templũ uiolari à Perſis permiſit, dicẽte Vagoſe: auſi eſtis homicidium in ueſtro templo committere: ego peremptо in templo mundior ſum. Et hæc uerba faciens, in templũ ingreſſus eſt. Hac igitur uſus occaſione Vagoſes, annos ſeptem eos pro nece Ieſu puniuit. Finiente uero Iohanne uitam, ſuccedit in principatu ſacerdotum filius eius Iaddus. Erat autẽ etiam huic frater Manaſſes nomine, cui Sanabalath miſſus à Dario ad Samariam ſatrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ deſcenderunt, audiens claram eſſe ciuitatem Hieroſolymam, & reges eius multa Aſſyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula feciſſe: libenter copulauit ſuam filiam nomine Iſacham: arbitratus per affinitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedonum in Aegis à Pauſania filio Ceraſtæ, genus ab Oreſte trahente inſidias paſſus perimitur. Succedens uero filius eius Alexander imperio, trãſijt Helleſpontum, & Duces Darij deuicit, ſuper Granicum flumen confligens cũ eis. Cumq; percurriſſet Lydiam, & Ioniam captiuaſſet, Syriamq; prædaſſet, ad loca Pamphyliæ peruenit ut alibi explanatum eſt. Hieroſolymorum uero ſeniores indignabantur, quod principis ſacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori, ſacerdotij particeps exiſtebat. Arbitrabantur enim hoc cõnubium initium fieri occaſionis præſtandæ, uolentibus leges trãſgredi pro uxorum copulationibus, quas ab alienigenis ſibi cõiungere feſtinabant. Nam extitiſſe etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc coniugia mala putabant, eo quod multi peccaſſent, dum non uxores prouinciales ducerẽt. Iubebant ergo Manaſſen diſiungi ab uxore, aut non introire ſacrarium. Principes quoq; ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebãt.

Frater fratrẽ ob ſacerdotiũ in templo occidit

De Alexãdro Magno

Manaſſes

Manasses autẽ prohibitus à fratre ad altare accedere,ad socerum Sanabalath peruenit,amare se dicẽs filiam eius Isacham:sacerdotalem uero honorem maximum esse apud gẽtem & ciuitatem & genus Iudæorum,nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari.Itaq; Sanabalath non ei solum sacerdotium,sed etiam principatum sacerdotij & potentiam ac honorem omnium locorum sibi subiectorum dare promisit,uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad instar Hierosolymorum, super montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ mõtibus apparebat,sed hoc facere cum regis Darij sententia.His promissionibus eleuatus Manasses,permansit apud Sanabalath, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum,Dario conferente:Nam iam Sanabalath uergebat in senium.Multis uero sacerdotibus & Israelitis huiusmodi iunctis uxoribus,non parua seditio Hierosolymitas habebat:dum plures ad Manassen transirent:Quibus Sanabalath pecunias ministrabat, & terram colendã habitationẽq; deputabat,omnibus modis genero suo concordans.

De gestis Alexandri apud Hierosolymam,pro Iudæis. Caput VIII

EOdem tempore Darius audiens Alexandrum Hellespontum transisse, fatra pasq; suos super Granicum flumẽ pugna uicisse,& ulterius accessisse:delectorum equitum & peditũ colligens exercitum,occurrere statuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Asiam deuastarent.Transiens ergo fluuium Euphratem,& montem Ciliciæ Taurum,hostes ipse in Cilicia sustinebat,illic eos sperans expugnare,Tunc Sanabalath propter discessum Darij gauisus, ilico Manassæ dicebat promissa complere,Dario post captionem hostium reuertente: Nam credebat non ipse tantum,sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad manum belli Macedonas cum Persis propter multitudinẽ esse uenturos.Aliter uero quàm sperabatur euenit.Nam congressus cum Macedonibus rex,est uictus: multamq; partem exercitus perdens,& captis matre pariter & uxore,& filijs,ad Persas fugiẽs remeauit.Alexander autem ad Syriam ueniens,Damascum cepit: & subiugata Sidone, Tyrum obsidebat.Literas uero ad principem sacerdotum Iudęorum misit,inuitãs eum auxiliũ sibi mittere,& uenalia exercitui præparare:& quanta prius Dario cõferebant,ei præberet:eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere,ne in posterum pœniteret.Cumq; princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse,ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere:Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò post capiendam : qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere,ut omnes per eum discerẽt, quibus deberẽt constituta seruare. Quapropter intentius in obsidione perseuerãs, uastauit Tyrum . Cumq; eam cepisset, ad ciuitatem Gazã peruenit, eamq; cum duce suo nomine Bibimasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus,Dario iam desperato, eligẽs de suis subiectis octo milia, ad Alexandrum proficiscebatur:quem reperit inchoantem Tyri obsidionem.Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta,magisq; ipsum dominum libenter habere quàm Darium.Cumq; intellexisset grate susceptum,confisus iam, & de præsentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens se generum habere Manassen,fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præsentes ex ea gente,quos uelle aiebat sub eo templum lotis constitutis ædifi-

Obsidio Tyri

Obsidio Gazæ Sanabalath ab Alexãdro obtinet potestatem cõdendi templi

care:hoc autem & ipſi profuturum uideretur,ut in duas partes eſſet Iudæorum potentia diuiſa,ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Aſſyrijs contingebat. Concedente uero Alexandro,omni ſtudio adniſus Sanabalath,ædificauit templum,& ſacerdotem Manaſſen conſtituit,maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem menſibus in obſidione Tyri tranſactis,& duobus in Gazæ,Sanabalath mortuus eſt.Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hieroſolymitarum aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiens, in pauore eſt cõſtitutus,multisq; ſacerdotibus in timore cõſtitutis,moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus feſtinus occurreret,rege indignante propter priorem cõtumaciam.Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immolationẽ deo offerre, ipſe deprecabatur ſubueniri genti,ueturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero poſt ſacrificium deus præcepit,ut confideret,ſertisq; ciuitatem ornaret,protinusq; portas aperiret: & alios quidem cum ueſte alba,ipſum autẽ & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere, nihil ſæuum ſperantes pati, deo prouidente.Cumq; à ſopore ſurrexiſſet,ualde cõgaudens,nocturnum oraculum omnibus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere mandans, regis præſentiam expectabat.Quem audiens non longe eſſe à ciuitate, proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine,ſacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occurſionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen latine translatum,ſcopulum ſignificat,ex quo loco Hieroſolyma tẽplumq; potuiſſet uideri. Phœnices uero & Chaldęi regem ſecuti,putabant quia quicquid potuiſſet furor imperialis permittere in ciuitatem,ipſe committeret: & ut principem ſacerdotum ſummis afficere contumelijs. Quod è diuerſo contigit euenire.Nam Alexander præuidens multitudinem ueſtibus albis indutam,antiſtites uero cum byſſinis ſtolis, & principem ſacerdotum hyacinthina & aurea ſtola,ſuper caput habentem cidarim,& ſuper laminam auream,in qua ſcriptum erat dei nomen:adijt eum ſolus, & numen adorauit,& principem ſacerdotum primus ueneratus eſt. Omnibus uero Iudęis una uoce Alexandrum ſalutantibus & circũſtantibus,Syriæ reges & reliqui hoc faciẽtem ſtupuerunt,corruptamq; regis mentem putauerunt.Parmenio uero ſolus eum interrogauit,cur omnibus eum adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotũ gentis Iudææ. Cui ille:non hunc,inquit,adoraui,ſed deum cuius principatu ſacerdotij functus eſt. Nã per ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi, adhuc in Dio ciuitate Macedonię conſtitutus.Dumq; mecum cogitaſſem,poſſe Aſiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem,ſed confidenter tranſirem. Nam ſe perducturũ meum dicebat exercitum,& Perſarum traditurum potentiam:ideoq; neminem alium in tali ſtola uidens,cum hunc aduertiſſem,habens uiſionis & probationis nocturnæ memoriam,ſalutaui.Exinde arbitror diuino iuuamine me directum Dariumq; uiciſſe,uirtutemq; ſoluiſſe Perſarum.Propterea & omnia quæ meo corde ſperantur,prouentura confido.Poſtquam Parmenioni locutus eſt principẽ ſacerdotum honorans,occurrentibus reliquis ſacerdotibus,ad ciuitatem uſq; peruenit:& ad templum aſcẽdens,ſacrificauit deo,ſecundum ſacerdotis oſtenſionẽ. Ipſe autem ſacerdotum principi, & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis,in quo ſcriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Perſarum potentiam,arbitratus ſeipſum eſſe quẽ ſcriptura ſignificabat,

Princeps ſacerdotũ cum reliquis Alexandro occurrit

Somnium Alexandri

Alexãder deo ſacrificat

gauiſus eſt

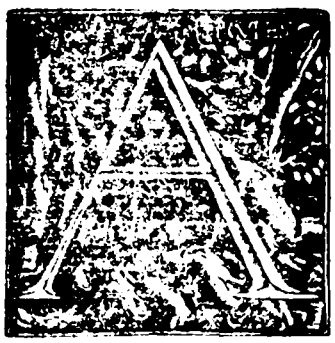
gauiſus eſt. Et tunc quidē multitudinem dimiſit. Poſtera autem die cōuocans eos iuſſit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uero ſacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mādaret, omnia conceſſit. Cumq; ab eo poſtulaſſet ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præciperet ſuis potiri legibus, promiſit libenter facere quæ poſcebant. Dicente uero ipſo ad multitudinem, ſi quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & ſecundum eas uiuens, paratum ſe eos ducere, ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita diſponens Hieroſolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus: Samaritæ metropolim tūc Sichimam nomine habentes, poſitam iuxta Garizin montem, in quo tranſgreſſores habitabant Iudęi, uidentes ab Alexādro ita magnifice Iudæos honoratos, coacti ſunt Iudæos ſe fateri. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt, ſicut prius alibi demonſtrauimus, in calamitatibus merſis Iudæis negant ſe eſſe cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc ſocios ſe Iudaico generi profitētur, originem ſuam à nepotibus Ioſeph, Ephraim & Manaſſe, recentes. Tunc ergo caritatem, & multū animi ſui affectum oſtendentes, occurrerūt regi, paulo minus quàm Hieroſolymitæ. Cumq; laudaſſet eos Alexander, Sichimitæ adierūt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sanabalath tranſmiſerat, petentes ut ad ciuitatem peruenire, & templum apud eos poſitum honoraret: qui reuertens ad ipſos ſe uenire promiſit. Petētes autem tributorum ſeptimi anni conceſſionem (nam neq; ipſi ſeminant) in eo conſuluit, qui eſſent qui talia poſtularent. Cumq; reſpōdiſſent Hebræos ſe quidem eſſe, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi eſſent. Illis autem dicentibus non eſſe: & ego, inquit, hæc Iudæis cōceſſi: ſed reuerſus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uiſa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita poſtulationē negauit. Similiter uero amicos Sanabalath ſequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturū ſe eis iugera terræ promittens: quod & poſtea fecit, Thebaidam cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à ſucceſſoribus eius cōſtat diuiſum: templumq; ſuper Garizin mōtem permanſit. Et ſi quis culpā habuiſſet apud Hieroſolymitas, aut de cibo illicito, ſeu de trāſgreſſione ſabbatorum, aut de huiuſmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt aūt illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum ſacerdotalē ſuſcepit. Et in his conſtituti Hieroſolymitæ degebant.

Benignitas Alexandri erga Iudæos

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS

Hiſtorię huius duodecimi uſq; ad caput VI non habentur in Bibliis.

De ſtatu Iudæorum poſt mortem Alexandri Caput I

Lexander rex Macedonum ubi regnum Perſarum ſubegit & diſſoluit, Iudæamq; diſpoſuit, ut prædictum eſt, à uita diſceſſit. Cumq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet, Antigonus quidem Aſiam apprehendit, Seleucus autem Babylonem gentesq; uicinas obtinuit, Lyſimacho ceſſit Helleſpontus, Macedoniã rexit Caſſander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptũ poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent, ſuumq; dilatare contenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates concuſſæ, multis ſuis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiſcebant. Tunc & omnis Syria ſub Ptolemæo filio Lagi, qui ſaluator nuncupabatur, contraria nominis eius eſt perpeſſa. Namq; hic etiam Hieroſolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus, ſub ſpecie ſacrificij, nequaquã Iudæis reſiſtentibus, quando hoſtile nihil exiſtimabãt, & ideo otioſe uel inſuſpecte ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem apprehendiſſet, crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui ſucceſſorum Alexandri facta conſcribens, ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit, cum hæc diceret: Eſt gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hieroſolymam habens, quæ contempſit ſub Ptolemæo conſtituta, dum arma capere deuitaſſet, & propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſæuiſſimum dominum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolemæus uero multos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hieroſolymitarum, id eſt, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigrauit. Sed cum cognouiſſet eos, quos ab Hieroſolymis abſtraxerat, firmos iuriſiurandi ueri dei cultores exiſtere, cũ Alexandro legationem ad eos mittente ſic reſpondiſſent: Dario uiuente contra eum arma nequaq; ſumere: unde poſt Darij expugnationem multos ad caſtella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent, cum & alij non pauci Iudæi ſponte ad Aegyptum peruenirent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificẽtia inuitati: quorum nepotes ſeditiones contra Samaritas, dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent, excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebant, dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere, & immolationes illuc tranſmitti oportere, Samaritæ uero ad Garizin montem deſtinari iubebant.

De Bibliorũ translatione & ſeptuaginta interpretibus, doniſq; uiciſſim redditis à Ptolemæo rege Iudæis Caput II

POſt decimum uero & ſecundum annũ imperij Alexandri, & poſt quadrageſimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus eſt, & ſeruientes in Aegypto Hieroſolymitas à ſeruitutis uinculo reſoluit, uſq; ad centum uiginti milia,

ex

ex huiuſmodi cauſa: Demetrius Phaleræus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina cõgregare, & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uolũtate regis, quem erga collectionem codicũ munificenter accendi cognouerat: interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet, cum uigintimilia iam reſpondiſſet, ſed pauco poſt tempore uſq; ad quinquaginta milia poſſe peruenire: & nunciatum ſibi diceret, multa apud Iudęos legum eorum eſſe conſcripta, ſtudio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarum uel ſermone eorum compoſita, laborem non paruũ præberent, ſi in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis ſimiles eſſe eorum figuræ, æqua pronunciatione uocis: nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorum quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrij ſentẽtia delectatus, poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet, ſcripſit principi ſacerdotum gentis Iudęæ, hæc fieri demandans. Ariſtæus autem amicus regi neceſſarius, propter humilitatem morũ ab eo dilectus, cum ſæpius ante niſus eſſet Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudęos, qui ſub imperio eius eſſent, tempus hoc petitionis proſperũ arbitratus, ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis, Soſibio Tarentino & Andreæ, ut ſimul laborarent, de quibus petiturus regẽ accederet Quorum ſententia confirmata, cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt, dicens: Minime rex oportet uana nos ſpe negligenter decipi, ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcribere, ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus: qua ratione poſſit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo ſeruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiæ decet à præſenti iugo ſeruitutis abſoluere, ac deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cũ multa ſæpius indagaſſem, cognoui eos factorem omnium deum colere, quẽ nos Ζωὰ, id eſt, Iouem nominamus, quod omnibus indulget Ζῆν, ideſt, uiuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, libetos eos patriæ moribusq; ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinẽ eis eſſe, nec ab eadem genitũ natione, ut pro illis hęc ſuggeram, ſed dum omnium hominum factorem deũ ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti, ad hanc petitionẽ perueni. Poſtq; hæc Ariſtæus locutus eſt, & rex in eũ hilari & ridenti uultu reſpexit: quãta, inquit, milia arbitraris poſſe dimitti? Tunc Andreas reſpondit dum inter fuiſſet & dixit, paulò pluſq; cẽtum milia poſſunt exiſtere. Non paruam, inquit, Ariſtæe donationẽ à nobis expoſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente, dignũ eſſe munificentia ſua, ſi deo qui regnum ei donauit, has gratiarum uices offerret: propterea lætus iuſſit ut de eis militibus merces annonę præſtaretur, pro ſingulo uidelicet captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centũuiginti darentur. De quibus etiã pręcepta ſe proponere promiſit, per quę munificentiã ſuam & Ariſtæi petitionẽ confirmaret. Propterea uoluntas dei affulſit, per quam nõ tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuiſſent, uerũ etiã illos, qui ſub regno eius extitiſſent, abſolutioni donaret, uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent, pro quorũ redemptione plus q; quadringẽta talenta ſunt à rege tributa. Vnde & exemplũ ſanctionis, ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt, quod erat huiuſmodi: Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes, Syriam & Phœnicen cum eo Iudæãq; uaſtauerũt, & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias uendiderũt, hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt, & ſi quos nunc ſuperduxerunt

Demetrius regie bibliothecæ prefectus

Ariſtæus pro abſoluendis Iudeis regi ſupplicat

Liberalitas regis in captiuos

duxerunt,dimittant,pro ſingulo corpore accipientes dragmas centũuiginti:& mille quidẽ cum annonis ſuis,reliqui uero à regali menſa redemptionis preciũ accipiant.Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiã deprędatos,prouinciamq; eorũ fuiſſe deuaſtatã. Vnde & multos milites profeciſſe cognouimus,dum ad Aegyptũ eos traducerẽt.Iuſtũ ergo conſpiciens,miſereor eis:& iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictã accipientibus ſummã,abſolui:nec quenq; in hac re fraudem agere,ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio,ex quo miſſę ſunt,per tres dies proponi,quatenus ad iudices domini cõueniant,corpora ſtatim oſtendentes,hoc enim meo credo profuturum imperio.Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare,quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur.Cum hæc ſanctio lecta regi fuiſſet,& uiſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum uero deeſſe de abſolutione priorum,& eorum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent,ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneam diſtributionẽ difficilem exiſtere,iuſſit rerum miniſtris & regijs ſaccellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt,& talenta quę ſupra diximus quadringenta data,& ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcũtur,dum & pro infantibus domini centumuiginti dragmas exigerent,ſicut rex pro his demandaſſet,ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi.Cum hæc ſecũdum regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent,iuſtum uiſum eſt Demetrio,de Iudaicis libris deſcribendis eius allegare decretum.Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cũ multa diligentia gerũtur. Quapropter allegationes,uel epiſtolarum exemplum deſignauimus,& ornamentorum trãſmiſſorum multitudinem,& quicquid in unoquoq; conſtructum eſt: unde poteſt optime opificum ars proſpici,& uaſorum omnium excellentia cognoſci.Allegationis autem exemplum huiuſmodi probatur:Maximo regi Demetrius.Præcipiente te ò princeps,de his quę hactenus ad conſummationem bibliothecæ deſunt,quatenus colligantur,& de his quæ corruerunt,ut debitam diligentiã impetrarent,omni ſtudio uſus in his ad notiçiam ueſtram perduco,legislationis Iudaicæ uolumina nobis cum alijs deeſſe. Nam figuris Hebraicis,& uoce gentili conſcripta,inexplanabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri,dum regalem prouidentiam minime percepiſſent,neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſsima & integra legislatio,ſicut à deo data eſt uidetur exiſtere.Quapropter inquit Agathius Abderita poetas ſeu conſcriptores hiſtoriarũ,nullatenus meminiſſe eius, nec uirorum qui ſecundum eiuſdem legislationis præcepta uixerunt,quod caſta nimis exiſteret,ac non oporteret eam profanis linguis exponi.Si uidetur ergo tibi rex,ſcribe principi ſacerdotum gentis Iudææ,quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaque tribu legum peritos,ut cum ab eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus,& interpretationis rerum cautam expoſitionem acceperimus,dignos codices tua uoluntate reponamus.Igitur tali ſuggeſtione facta, præcepit rex, ut ſcriberet de his Eleazaro principi ſacerdotum gentis Iudææ, ſimul etiam de abſolutione ſeruientium apud eos Iudæorum:præterea mandaret ei,quod tranſmiſiſſet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta,lapidum uero precioſorum inæſtimabilem multitudinẽ: denunciãs etiam cuſtodibus arcarum, in quibus lapides ſeruabantur, ut electionem illorum darent

Demetrij epiſtola ad regẽ pro tranſcribendis libris Iudaicis

darent opificibus, quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent: necnon im/
perauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdo
ti darentur. Narrabo igitur facturas & modum conſtructionis eorum, cum decla/
rauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotum Eleazaro à rege conſcriptæ, qui
principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotum Onia
filius eius Simon ſucceſſor extitit, qui iuſtus eſt appellatus, propter pietatē quam
in deum, & fauorem quem erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo & filium
infantulum relinquēte nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo ſermonē feci/
mus, principatum ſacerdotij ſuſcepit, ad quem Ptolemæus huiuſmodi literas deſti
nauit. Rex Ptolemæus Eleazaro principi ſacerdotum ſalutem: Multis habitātibus
ſub imperio meo Iudæis, quos Perſæ cum potentes fuiſſent, in captiuitatē traxere:
quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus ſtipendijs deputans honeſta/
uit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulātibus, caſtella et eorum cuſtodiam de
mādauit, ut ſint Aegyptijs in terrorem: Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem,
omnes clementer tractaui, præſertim ciues tuos, quorum plus centūmilia captiuos
& ſeruientes remiſi, poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens. ætati
bus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui: multoſq; qui mihi uel aulæ regiæ
potuiſſent fidē ſeruare, in palatio conſtitui, arbitratus deo iucundū pro mea proui
dentia uotū hoc ei maximū deuouere. Porrò uolens & iſtis & omnibus per uniuer
ſam terrā Iudæis præſtare libertatē, leges ueſtras literis Hebraicis cōſcriptas, tranſ/
latas literis Græcis, & de Græcis in noſtras in mea bibliotheca decreui reponere. Be
ne ergo facies, eligēdo uiros optimos, ſeniores, & ab unaquaq; tribu dirigēdo ſex
qui per ætatē legum ſint periti, ualeantq; interpretationē earum caute nobis expo
nere. Nā opinor his perfectis, maximā nobis gloriā præparari. Tranſmiſi uero qui
debeant de his uobiſcū diſputare, Andreā primatem cuſtodū mei corporis, & Ari/
ſtęum, mihi dilectiſsimos, per quos etiam primitias uotorum ad templū, & pro im
molationibus, & alijs rebus tranſmiſi talenta centum. Tu aūt mādā nobis quæ uo
lueris fieri, quod gratius amplectemur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porre
cta nimiū liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum Eleazarus Ptole/
męo regi ſalutē. Valentibus uobis cum Arſinoe regina, uel filijs, bene nobis omnia
conſtant. Cum uero epiſtolam tuam ſuſcepimus, ſatis de tua uoluntate ſumus ga
uiſi. Congregantes autem multitudinē legimus eam, quatenus omnibus oſtēdere
mus quam pietatē erga deum habes. Demōſtrauimus etiam pateras, quas miſiſti
aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinq;, menſam dedicandā, & quæ dire
cta ſunt pro immolatione uel renouatione eorū quæ tēplo deſunt, talenta centum,
deportata per Andream & Ariſtæū chariſsimos tibi amicos, uiros optimos, & do
ctrina præcellentes tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus,
& præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multiplici
ter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te tuaq; uxore uel filijs hoſtias obtuli
mus, & multitudo uota perſoluit, ut uobis eueniāt quæ deſideratis, & tuus principa
tus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legem noſtram, quam pro tuis
commodis accipere poſtulas, elegi uiros ſeniores ſex ab unaquaq; tribu, quos dire
ximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iuſticiæ, ut poſt legis tranſcri/
ptionem ad nos eam caute cū portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps
ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum ſeptuaginta ſeniorum

Epiſtola regis ad Eleazarū pontificem

Epiſtola Eleazaro pōtificis ad Ptolemæū

ab Eleazaro missorum nomina declarate, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ deo rex direxit, non incongruum exponere putaui, quatenus omnibus munificentia regis erga deum diluci detur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, & semper opificibus opera transmittebat, nihil construi desidiose concedens: quorum de singulis qualis fuerit magnificẽtia narrabo, quamuis historia narrationem eorum minime depoſcat: regis enim diligentiam uel munificẽtiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mẽsam cõficere. Præcepit autem dedicatæ in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si possit maior fieri. Cumq; percepisset qualis esset illa constituta, & quia nihil prohiberet maiorem construi, dixit quintuplam magnitudinẽ se uelle facere, sed timere ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam nõ eam tantum ad spectaculum deuouere, sed etiam ministeriis habilẽ uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia confectam, magnitudine quidẽ superare priorem noluit: uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem cõficere iudicauit. Sagax ergo ad discernẽdam rerum uariam naturã erat, & inuenire nouas admirandasq; naturas, quę sine descriptione fuissent. Horũ ipse prudenter inueniebat effectum, et ostendens artificibus, ita perfici enunciabat: quę uero descripta fuissent, ut eorum cautam similitudinem uidentes opifices imitarentur, hortabatur. Promissa ergo complentes, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum lõgitudinem, latitudinem uero unius, altitudinem unius & semis construxerunt, totam de auro formantes eam, Coronam quidem in palmum conferunt, frontispicia uero uersatilia sculpturam habẽtia ornatam, speciem restis ex tribus partibus mire simulantem. Triangulis enim existentibus frontispiciis, unusquisq; angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam & nõ diuersam speciem demonstrabãt. Porrò coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat: pars autẽ quæ deforis apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia uisui uel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium ambarum acutam fieri contigerat, ne ullus angulus triũ ut prędiximus existentium in transductione minor uideretur. Dispositi uero erãt in modum funium torno factorum preciosissimi lapides, aureis sphærulis per foramina inclusi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebãtur, in speciem ouorũ optimo lapide factorũ figuratæ nitebant, sculpturæ uirgulas imitatæ: quæ spissæ circa mensam uoluebantur. Ob horum aũt dispositionem circunduxerunt opifices tornatã omnium fructuum naturam, uuas pendentes, aristas surgentes, malogranata concluſa. Lapides autem secundum genus prædictorum fructuum, ad proprium uniuscuiusq; colorem formatos, circa totam mensam ex auro ligabant. Sub corona quoq; ouorum similis ordo, seu uirgarum constiterat, ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatem causamq; species mensæ constructa proferret: ne frontispiciorum uel coronę positio in altera parte mẽsæ conuersa, uideretur esse diuersa: sed eas usq; ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile aurum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudinem, super quod pedes eius imponerẽt, fecerunt: deinde sphærulis & clausuris eos cũ corona mensæ construxerunt, ut eũdem artificij, uel magnificentiæ usum præberent, in quamcunq; partem mensa cõuerteretur. Super mẽsam autem Meandrum fluuium sculpserũt, lapides preciosissimos

Descriptio mẽsæ mirabilis à Ptolemæo rege deo oblatæ

in

in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iucundo aſpectu fulgentes miſerunt, aliorumq; genera lapidũ, qui uel in duſtria uel æmulatione digni, per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt Meandrũ autem cõpletum, in ſpeciem funis quiddam circunferebatur, in medio figuram ſublongã & rotundam habens: ſuper quod criſtallinus lapis erat uel electrius impoſiti, pari penè formarũ aſpectu, qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uero rectum inſtar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis oſtendens, & latitudinem octo digitorũ habens, ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpſerunt etiã tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unumquẽq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtentibus eminebant, ut nihil à ueris diſcrepare putarentur: Siquidem ad auræ flatũ per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuæ cõmotæ, imaginationem naturalium arte præbebant. Verum etiam figuram totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur earum inſertio. Craſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe cognoſcitur. Talis ergo uotiua menſa, multa regis munificentia, uel precioſitate materiæ, ac uarietate pulchritudinis, & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuotæ menſæ non diſtaret, artificio tamen & nouitate, uel claritate factuꝛæ, ualde melius & ſplendidius elimata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, ſculpturam uipeream ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in ſquama concluſis. Dehinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito, compoſitione lapidum diuerſorũ, ſpecie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo inſtabat, de quibus complexionibus ſimilis uſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorum ſcuta pulchris lapidibus inſerta, decorem craterarum oſtendebant, quorum labra liliorum folijs, & uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utroſq; amphoram, huiuſmodi conſtruxerunt. Argentei uero clatiorem ſpeculis ſplendorem emittebant, ut certius in his facies aſpicientium uideretur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro, nec nõ omni lapide precioſo, & circundatæ folijs hederæ, uel bracteolis, quaſi uitis cælatura artificioſe obumbrabant. Hęc aũt ideo ita fiebant, quod per ſcientiam opifices arte mira reliquos anteirẽt, & multo melius ſtudio uel munificentia regis formabantur. Nõ enim tantũ inceſſanter & large opificibus impendia præſtabat, quantũ & publicorũ negociorũ relictis regiminibus, ipſe operãtibus ſemp inſtabat, & frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificũ, diligentia regis & induſtria feruente propenſius imminebãt. Cumq; ad Hieroſolymam tranſmiſſa uoto Ptolemæi fuiſſent, & princeps ſacerdotũ Eleazarus ea dedicaſſet, portatores eorũ honorans, donaq; regi deportanda præſtans ad eum remiſit. Ergo poſtquã Alexandriam peruentũ eſt, & Ptolemæus præſentiam eorum cum ſeptuaginta ſenioribus audiuit, ſtatim Andream & Ariſtæum legatos euocati præcepit. Qui uenientes, epiſtolas quas à principe ſacerdotum deportauerãt, obtulerunt: & ea quæ uerbis eos diſſerere iuſſerat, edixerũt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro interpretatione legum directis, diuerſos quidem, qui pro ſuis cauſis aderant, denunciauit dimitti, mirabilem hãc & præter conſuetudinem fa-

dinem faciens dimiſſionem:ut qui propter huiuſmodi cauſas adducebantur,poſt quintum diem eum adirẽt. Legatis uero poſt menſam à rege tunc dimiſſis, illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dumq; ſeniores cum donis,quæ regi deportanda princeps ſacerdotum eis dederat,adueniſſent,cum uoluminibus tranſierunt,in quibus literis aureis conſcriptæ leges continebantur. Tũc rex eos de codicibus percunctatur. Cum uero reuelarent,& oſtenderent tenuitatem membranę,uel incomprehenſibilem eorum compaginem, rex miratus eſt, quod ita fuiſſent compacti. Dumq; hoc diu feciſſet,gratias,inquit,ago uobis quidem quod ueniſtis, maiores uero illi qui uos deſtinauit,ſed ante omnes deo,cuius hæ leges uenerandę probantur. Cumq; clamaſſent ſeniores,uel hi qui præſentes aderant,orãtes proſperare regi diuinitus euenire,nimium delectatus,prorupit in lachrymas. Nam ſæpius natura hoc ſummo gaudio patitur,quod etiam dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit codices primatibus officij deſignari,uiros autem oſculatus,æquum dixit eſſe, primum ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: imò & diem quo ad eum deducti fuiſſent,clarum ſingulis annis per totũ uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illorum,& uictoriæ diem, quo Antigonum nauali prælio uicerat. Epulari etiam ſecum eos præcepit, hoſpitiaq; in arce denũciauit eis omnia deputari. Nicanor aũt ſuper ſuſceptionem peregrinorũ conſtitutus, Dorotheũ uocans qui de his curam habebat,iuſſit ſingulis neceſſaria præbere. Nam ita diſpoſitum à rege fuerat,ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur,exhiberentur indulgenda cõſuetudini peregrinorum ad eos uenientium,& eis omnia pararentur,quatenus cibis ſolitis magis delectarẽtur,ne forſan corrupti extraneis grauarentur,quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero quẽ propter ſynceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat,per quem & præparauerat omnia,quę ad huiuſmodi cõuiuia conuenirent:hæc implente,in duas partes eos diſcumbere præcepit,partem quidem mediam eorum ad dexterã ſuam,reliquos autem poſt eius accubitũ,nihil prætermittens quod ad eorum honorificentiã pertineret. Poſtquã autem ita diſcubuerũt,iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacrorum præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recuſauit:& unum ex ſenioribus nomine Heliſæum ſacerdotẽ exiſtẽtem,rex petiuit facere orationẽ. Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit,& poſt plauſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerũt,& reſidentes ad epulationem & delicias paratas ſe contulerunt. Præterea autem rex quantum ſatis ei uiſum eſt,cœpit philoſophari,& unumquemq; eorũ naturales percontari ſermones,& ad contemplationẽ quæſtionis accendere:cautęq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent,& explanãtibus,gauiſus,p duodecim dies hoc cõuiuiũ inſtruxit. Et qui uult ſingula cognoſcere, quæ in cõuiuio illo præparata ſunt, legat uolumina Ariſtæi,quæ propter hoc conſcripſerat,& intelliget. Mirante uero eos nõ tantum rege, ſed etiam Menedemo philoſopho,dicente omnia per prouidentiam diſpenſari,ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri, deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. Dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei quod didiciſſet ab illis,quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria,& deputari illis qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquam uero tres exceſſerunt dies,congregans eos Demetrius, tranſijt ad ſtudium maris,& tranſiens pontem,abijt ad partes Aquiloni coniunctas, concilium

umq;

umq; fecit in domum prope littus ſtãtem, & aptam ſecretis negociorum. Vbi eos perducens, petebat omnia quæ opus habebãt ad legis interpretationem ipſis præſentibus, ut inceſſanter opus implerent. Cũq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent, uſq; ad horam nonam in hoc ſedẽtes, ad curam corporis uertebantur, ita inuitante eos Dorotheo, uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente, multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes, Ptolemæum ſalutabãt, & rurſus ad eundem locum redibãt: & manus in mari lauantes, & ſeipſos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege, & opere interpretatiõis ad effectũ per ſeptuaginta duos dies trãſacto, cõgregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo translatæ leges fuerant, præſentibus etiam interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel ſeniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarũ rerum inuentor eſſe uideretur, laudaſſent, rogauit etiam, ut præſidibus ſuis daretur legenda: & petierunt omnes ſacerdotes interpretes legis ſeniores, & præpoſiti gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes ſententiam laudaſſent, iuſſerũt, ut ſi quid aut ſuperfluum, aut minus aliquid ſcriptum uiderent in lege, hoc reſpicerent, & manifeſtum facientes, emendarent, hoc caſtigantes, ut quod ſemel iudicatũ fuerat bene ſe habere, ſempiterna memoria permaneret. Gauiſus ergo rex, & uidens uoluntatẽ ſuam ad utilẽ rem eſſe perfectã, et delectatus, relictis legibus omnibus uniuerſarũ nationũ, & ſenſum diuinę legis, & ſapientiã, & legislatores obſtupeſcens, ad Demetriũ ſermones facere cœpit, quod ita mira exiſtẽte legislatione, nemo neq; hiſtoriographus, neq; poeta meminiſſet eius. Cui Demetrius reſpondit: neminem fuiſſe auſum harum legum tãgere conſcriptionẽ: quod diuina et uenerabilis eſſet, et quia læſi ſunt quidam à deo hoc præſumẽtes. Significauit quidẽ, qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere, ſit mente turbatus plus triginta diebus: & reuerſus ad ſe, cũ humilitate à deo ueniã ſupplicarit, quũ inde ſibi dementiã factã ſuſpicatus eſſet, nec non & in ſomnis uidiſſet, quod ei hoc ideo acciderit, quia diuina ſcrutatus eſſet, & pferre ea ad homines impuros uellet: quũq; conſcribere quieuiſſet, recepit ſenſum. Referebat aũt & de Theodecte tragœdiarũ poeta dici, quia quũ niſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obſcuratis, cauſam ſuæ cæcitatis recognouit, & ita liberatus eſt à paſſione, deo ueniã indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiẽs, petiuit interpretes frequẽter ad ſe de Iudæa proficiſci: hoc enim eis ad honorẽ & ad donationem ab eo profuturũ dixit, nũc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat: ſponte aũt ad eum uenientes, omnia quæ æquũ eſſet ſapientiã eorum impetrare, polliceba-tur, & pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit. Et tunc quidem remiſit eos, donans unicuiq; rex optimas ſtolas, & auri talenta duo, & calicẽ unius talenti, totumq; conuiatoriũ. Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ argenteis pedibus decem, & conuenientẽ eis omnem ſupellectilem, & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem, & purpuram coronamq; decorã, & lineas de byſſo centũ: præterea & pateras, & trullã, & libatoria, & crateras aureos duos deo uouẽdos. Petiuit autẽ eum & per epiſtolas, ut ſi quis ex his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis ſemper habere ſermonem, & diuitias ſuas talibus libenter impartiri. Huiuſmodi quidem cauſa ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quid Theopompus paſſus ſit

De Theodecte oculis multato

Quomodo

Quomodo uarijs honoribus Iudæi affecti ſunt à regibus. Cap. III

IMpetrauerunt autem & à regibus Aſię honorem, quoniam cum eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipſa metropoli Antiochia, republica ſua dignos eos effecit, & æquũ eis honorẽ cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Et hactenus in eadem conuerſatione aliquando eos manſiſſe ſignũ eſt, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt diffinitam quandam à principibus olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ, Mutianus præfectus tunc Syriæ, conſtituta ſeruauit. Et poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum, ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe commune, nec impetrauerunt. Vnde poteſt conſiderari Romanorũ modeſtia, & potius magnanimitas Veſpaſiani & Titi: qui quũ multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent, acerbe ferentes, quod ſe tradere noluiſſent, ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent, nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtitum fuerat, abſtulerũt, ſed ſimul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam iſtorum, neq; pro inimicitijs deuictorum concederent, quatenus ſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis: dicentes eos in pugna dediſſe pœnas, qui arma ceperunt: inſontes autẽ non eſſe iuſtum ſua poſſeſſione priuari. Similiter uero & Marcũ Agrippam erga Iudæos affectũ cognouimus. Nam motis contra eum congreſsionibus, & petentibus M. Agrippã, ut conuerſationem quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, ſoli poſsiderent: & dicentibus, ut ſi cognati eſſent eorum Iudæi, colerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut ſuis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damaſceno. Nam Agrippa interloquutus eſt, nihil innouare eis licere. Si quis autẽ uult hæc certius noſſe, legat Nicolai centeſimã & uiceſimã tertiam & quartam hiſtoriam. Et Agrippæ quidem iudiciũ non eſt forſitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus Romanos. Veſpaſiani autẽ & Titi magnanimitatẽ quilibet audiens obſtupeſcit, qui poſt tot bella & tanta certamina, quę contra nos habuerunt, tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digreſſus. Iudæos igitur ſub imperio magni Antiochi regentis Aſiam conſtitutos, contigit multa toleraſſe, dum terra eorum diuerſis calamitatibus ſubiaceret, cum illis qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorẽ Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares exiſterent naui turbatæ & tempeſtatibus fluctuanti, dum inter felicitatem & calamitatẽ Antiochi fuiſſent pariter conſtituti. Quumq; uiciſſet Ptolemæum Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto nanq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum miſit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo noſtra gens expugnata, adiecta eſt ei. Et non poſt multum tempus Antiochus Scopam uicit, cõfligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, ſponte gens Iudæorum ad eum tranſiens, in ciuitatem omnem eius exercitũ ſuſcepit, & elephantis abundanter alimenta

Munificentia Veſpaſiani & Titi erga Iudæos deuictos

M. Agrippa

ta præbuerunt: & obſidenti eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes, prono animo auxilium præſtiterũt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus, Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandũ, ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium perhibens quod ab eis benigne tractatus eſt: ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeſte illis innotuit. Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis deſcripſerat, proponens teſtimonium, quod nobis præbet Polybius Megalopolitanus in undecima hiſtoria ſua, ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad ſuperiora uadens loca, ſuperauit hyemis tempore gentem Iudęorum. Dicit nanq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulo poſt uero tradiderunt ſe ei Iudæi, qui circa templum habitabant. Factæ autem apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo ſalutem: Iudæi mox ut prouinciam eorum ſumus ingreſſi, liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clare ſuſceperũt, cum ſenioribus & principibus occurrẽtes: & abunde miniſtrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiſcum ad arcem pugnauerunt contra cuſtodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatem deſtructam, & rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primum conſtituimus propter pietatem eis præſtare ad immolationes uictimarum, & uini & olei & libaminis precium, argenteorum uiginti milia: & ad ſimilam ſecũdum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;, & ſalis modios trecentos ſeptuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo ſecundum mea mandata, & opus templi conſtrui, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipſa Iudæa, & ab alijs gentibus, & à Libano, nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clariſſimam templi geri uolumus ædificationem. Conuerſetur etiam omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur ſacerdotes & ſcribæ templi, & cantores ſacri, à tributis, quæ pro ſuo capite dabant, & à regio uectigali, uel ab alijs cunctis oneribus: ut pro opere eorum, ciuitates habitationibus hominũ aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi cõuenient, donamus tributa uſque ad menſem Hyperueretæum: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiſcalium, quatenus eorum læſio releuetur. Et quicunq; ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt ex ipſis genitos libertati donamus, & ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidem hæc continebat. Ornato autẽ templo edictum per omne ſuum miſit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudæos, niſi quibus mos eſt purificatos ſecũdum patriam legem: neq; inferre in ciuitatem equinas carnes, neq; mularũ, neq; ferarũ manſuetarũ, uulpium aut leporũ aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quę Iudæis interdicta ſunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neq; aliquid eorum intra ciuitatem liceret paſci: ſed ſolitis parentum uictimis, ex quibus & deo oportet ſacrificari, uti permiſſum eſt: Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet, iuſſit ut mulctatus ſacerdotibus perſolueret pecuniæ dragmas tria milia. Scripſit etiam, teſtimonia noſtræ pietatis & fidei præbens, cum rebelles Phryges et Lydos audiſſet, eo tempore, quo ad ſuperiores Perſarum ierat

Polybius Megalopolitanus

Epiſtola Antiochi ad Ptolemæum

prouincias:iubens Zeuſidi ſuo chariſsimo,ut mitteret quoſdā à Babylone noſtrō rum ad Phrygiam,ita per epiſtolam ſuam mādans.Rex Antiochus Zeuſidi fratri ſalutem:Si ſani eſtis,bene eſt,ſanus autem et ego ſum.Audiens autem Phryges & Lydos rebellare,magna cogitatione permotus, conſilium animo percepi quid oporteret fieri.Placuit autē ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & Babyloniæ,Iudæorum domos duo milia cum apparatu ſuo deducere:credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem,quā circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri,fidem eos & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint.Volo igitur,licet difficile eſſe credam migrari,ut permittas eos legibus proprijs uti:& cum eos ad propria loca migraueris,ad ædificandas ſibi domos locum unicuiq; diſtribui,terramq; colendā dari,& uitium plantationes,& tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero,uſq; quo fructus colligant, triticum ad cibum ſeruorū,quod eis ſufficiat:ut noſtram impetrantes clementiam, proniores ſeipſos erga nos præbeant,Præterea prouidentiam facies eorum gentis ſecundū poſſibilitatem,quatenus à nullo moleſtiā patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi & Iudæorum,hæc à nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolemęus cum Antiocho compoſuit dedit ei filiam Cleopatram nuptum:concedens ei humilem Syriam,& Samariā,& Iudæam,& Phœnicen dotis nomine.Diuiſis autē in utrunq; regem tributis, unuſquiſq; ſublimiſsimus patriæ ſuæ colligens uectigalia, ſummam ſtatutam regibus offerebat.Eodem uero tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudæos mala fecerunt, terram'que eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum ſacerdotij patruus eius Manaſſes ſuſcepit, cuius poſt uitæ finem Onias ei in honore ſucceſſit,filius exiſtens Simonis cognomine iuſti,qui Simon frater Eleazari,ſicut prædiximus erat.

Epiſtola Antiochi,in qua laudat Iudæos

Nuptiæ Antiochi & Cleopatræ

De quodam Ioſepho,Oniæ ſacerdotis ex ſorore nepote,quomodo Ptolemæū auūculo ſuo q̄d tributa noluerit ſoluere,cōciliauerit. De Hyrcano filio Ioſeph, egregiæ indolis, & ob id inuidiam fratrum paſſo. Caput IIII

IS autem Onias paruulus mente,& pecunijs auarus exiſtēs,pro populo regibus uectigal,quod patres eius ex propriſs dabant,ideſt uiginti talenta pecuniarum, non reddens,ad iram regem Ptolemæum cōmouit,qui & legatum mittens ad Hieroſolymam,culpauit Oniam non reddentem tributa:& interminatus eſt, ut ſi nō acciperet tributa,terram eorum ad iugera metiretur,& mitteret ad habitandū illic milites.Audientes uero regis mandata militesq; aduenturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat,propter auaritiā ſuam. Ioſephus autem quidam,iuuenis ætate,ſed propter caſtitatem & prudentiā ſuam iuſtitiæ gloriam habens apud Hieroſolymitas,à patre Tobia,& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus,mandante matre legati præſentiā,dum ille eſſet ad Ficulam uicum,ubi natus erat,ueniens in ciuitatem,increpabat ſacerdotē,non prouidētem innocentiæ ciuium,ſed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarum priuationem,dum per ipſum populum dignitatē accepiſſet,& principatū ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si autem propter cupiditatē pecuniarū periculum fieri patriæ,& ciues ſuos afflictos uidere pateretur ,ſuadebat ei ad regem ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum

De quodam Ioſepho Iuuene

ſe

ſe gentis habere reſpõdit:imò & ſacerdotalem honorẽ,ſi eſſet poſſibile, paratum ſe eſſe deponere,ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet,Ioſephus interrogauit eum,ſi ſibi cõcederet legationẽ ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; conceſſiſſet Onias,aſcendit ad templum Ioſephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi ſui Oniæ circa eos negligentiam,ſed rogabat, ut deponerent cordis mœſtitiam,qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione ſe functurum ad regem promiſit,ut flecteret eũ, quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hęc audiens,Ioſepho gratias egit:ipſe à templo deſcendens,in hoſpitiũ ſuſcepit regis Ptolemęi legatũ,donauitq; ei munificẽtiſſima munera,& per multos dies munificentiſſime eum pauit,& ad regem remiſit,promittens ei, ut & ipſe ſequeretur. Nam pronior factus erat proficiſci ad regẽ legato inuitante eum, & concitãte ad Ægyptũ peruenire, & promittẽte omnia quæ à Ptolemæo petierit, per ſe eum impetraturũ,quia modeſtiã morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Ægyptum perueniſſet, & regi nunciaſſet indeuotionẽ Oniæ, & utilitatẽ Ioſephi, quem uenturum ad eum dicebat,& ſatisfacturum pro exceſsione Oniæ,qui etiam patronum regem eſſe confideret,qui tanta laudum magnitudine pro aduleſcente utebatur,ut & regem & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Ioſephum,quàm eum uiderent præſentem:Ioſephus autẽ mandans amicis ad Samariam,& mutatum ab eis accipiens pecuniam,& parans cõuenientia profectioni,ueſtes & pocula & ſubiugalia,quæ omnia ad uiginti milia dragmas erant,Alexandriam uſq; peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phœniciæ, ut uectigaliũ ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere cõſueuerat. Videntes autem hi per uiam Ioſephũ,deridebãt eius paupertatem & inopiã. Cumq; ad Alexandriam perueniſſet,in Memphi Ptolemæum eſſe cognouit, cui & occurrere feſtinauit,Sedente autem ſuper currum rege cum uxore & amico Athenione, qui cum legatione ad Hieroſolymam fuerat deſtinatus,& à Ioſepho hoſpitio clementer exceptus:uidens Athenio mox regi innotuit,dicens hunc eſſe quẽ ab Hieroſolymis uenturum eſſe nunciauit: quàm bonus, inquit, rex iuuenis & liberalis! Ptolemæus uero rex primus eum ſalutauit, & aſcendere ſuper currum ſuum fecit. Poſtquam uero ſedit,cœpit rex Oniam incuſare. Tunc Ioſephus ait: Veniã ei quę ſo præſta propter ſenectutem. Non enim uos latet,ait,quod ſenes & infantes eandem mentem contingat habere. A nobis autẽ reddetur tibi ratio,ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus autem rex de prudentia atque benignitate iuuenis, plus eum quippe iam expertum diligere cœpit, iuſſitq; in aulam regiam ſuſcipi, & quotidie ſuæ menſæ eſſe conuiuam. Cumq; ueniſſet ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conſedentem cum rege Ioſephum,ęgre ferebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigalium ſolenniter exactiones, diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patrię exigenda fiſcalia conducebant,quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices & Iudææ & Samariæ uectigalia colligebantur. Audiens ergo Ioſephus,culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigenda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt,& fiſci iuribus peccantium ſubſtantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarij ſpectaret augmentum:

Legatio Ioſephi ad Ptolemæum

& petente Ioſepho confirmari ſibi uectigalium conductionem, interrogauit rex ſi ſecundum promiſsionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, qui ſunt iſti uades, quos te dare promittis? Te, Ioſephus inquit, ô rex & tuam uxorem, propter utranq; partem ſponſores præbeo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolemæus, ſine fideiuſſoribus uectigalium exactionem eum habere permiſit. Quod factum nimis cõtriſtauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Ægyptum uenerant, quod ſimili non fuerãt benignitate tractati: unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſephus uero accipiẽs à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut ſi uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tũc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingenta talenta de Alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſtquã uenit in Aſcalonem, uectigalia exigens erat. Aſcalonitæ autem nihil dare uoluerunt, ſed etiam contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens priores ipſorum uiginti trucidauit, & ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrij, obſtupuerunt Aſcalonitarũ contumaciam & exempla, metuẽtes ciuitatibus ſuis, & ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum Ioſephi ſuſtinebant. Nitentibus uero Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, ſubſtantiasq; eorum fiſci iuribus applicuit. Colligens uero pecunias multas, & maximũ faciens lucrum ab exactione uectigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret occaſionem ſibi, & cauſam felicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatrę uel amicis eorum dona dirigebat, patrocinia ſibi eorum fauoremq; concilians. Potitus uero hac felicitate per annos uiginti duos, & pater factus ab una quidẽ uxore ſeptem filiorum: habuit etiam de filia fratris ſui Soliní unum nomine Hircanũ. quem accepit ex tali cauſa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam, ut eam conIoſephus genuit Hircanũ iungeret alicui ſublimi Iudæo: dumq; apud regem cœnaret, & intraſſet pantomima conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit deſiderium ſuum, petens eum cœlare peccatum. Nam lege apud Iudæos prohibetur alienigenę conuenire mulieri, quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter miniſterium ſuſcepit, ornansq; filiam ſuam, nocte adduxit ad eum, & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo ſæpius facto, ualde dilexit eam dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, ſi rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uero petente nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: & uerum aperiens ei, ac dicens, quia libẽter & ſuam haberet magis filiam iniuriam ſuſtinere, quàm illum uidere ad confuſionem deteſtabilem uenire: laudans eum Ioſephus de concordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, & filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertium decimum annum agens, demonſtrauit naturalem fortitudinem & prudentiam, ut etiam acerbam æmulationem fratribus ſuis excitaret. Ioſepho uero uolẽte cognoſcere quis de filijs ſuis uirtute melior exiſteret, unumquenq; eorum ad doctorum ſublimiũ ſtudia deſtinauit. Et cæte-

ri

ri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Post illos autem adule-
scentulum Hyrcanum de se dimisit, dans ei trecenta iuga boum, misitq; uiam duo-
rum dierum ad solitudinẽ seminare, cœlans lora quibus ligantur: quæ non habens
Hyrcanus aratorum quidem sententiam reprobauit, suadentiũ ut ad patrem mit-
teret quosdam qui lora deferrent, Tempus autem arbitratus non oportere se per- *Astutia & prudẽtia Hyr cani adulescẽ tuli*
dere, dum expectaret illos, qui transmitti deberẽt ad patrẽ, excogitauit uirile quid-
dam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidẽ operatijs distri-
buit, pelles uero eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: & hoc modo
seminans terram quam ei præceperat, reuersus est ad patrẽ: quem pater suscipiens,
nimis dilexit propter prudentiam & argutiã mentis: & fiduciam eius laudans, tan-
quam solum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius contrista
bantur. Vt uero nunciauit quidã Iosepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo
genitum, & quod omnes priores Syriæ, & subiectarum prouinciarum celebrarent
natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipse quidẽ senio
prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorũ ad regem uellet ire: maioribus
uero recusantibus, & ad tales cõuentus indoctos se esse dicentibus, fratremq; Hyr-
canum posse ad regem ire firmantibus, consuluit eum. Qui cum se promisisset itu-
rum, dicens se in uia non multas pecunias opus habere, dum soleret bibere mode-
ste, & ei decẽ milia dragmæ abunde sufficerent, gauisus est de sobrietate filij. Diffe
rens autem parum puer, fratri suadebat dona quidem exinde regi non mittere, da
re uero epistolam ad dispensatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad
comparationem eorum, quæ optima uel preciosa poterat inuenire. Qui opinatus
est decem talenta sufficere ad sumptum regij muneris: Filiumq; collaudãs ut bene
admonentem, scripsit dispensatori Arioni, qui omnes per Alexandriã eius dispen-
sabat pecunias, non minus tria milia talenta existentes. Nam Iosephus à Syria pe-
cuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente, in quo assignari eas
regi oportuisset, Arioni scribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus surgens, patris
accepit epistolã, & Alexandriam perrexit. Egresso autem eo, fratres eius scribunt
omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit
Arioni epistolam, Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam spe-
rabat eum quærere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixisset, mille opus
habere, iratus increpabat eum, quasi uolentem luxuriose uiuere, & dicebat ei: quem
admodum pater eius substantiam collegisset labore & abstinentia, & imitatorem
fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta se dicebat, & hæc ad
regiam donationem. Tunc furore commotus adulescens, in uincula Arionem mi-
sit: cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerũ increparet, nam
ualde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiã Cleo-
patra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanũ mittens, admirari se dicebat, quod à
patre ad se transmissum non eum uideret, insuper & dispensatorem ligasset. Veni-
re ergo eum, & causam sibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem ferunt nun-
cio regis ita respondisse: Legem esse penes Iudæos, quæ prohibet communes epu-
las prius attingere, quàm in templo deo immolare: & ideo distulisse ne sine donis
à patre transmissis ad regem peruenisset: propter hãc uero causam non ad eum ue
nisse: seruum autem punisse, non obsequutum iussionibus suis, dum nihil distaret
inter magnum & minorem dominum. Sed si talium contumacia non emendatur,

& tu,inquit,ſpera ſimiliter à ſubiectis contemni. Quę Ptolemæus audiẽs,ad riſum cõuerſus,magnanimitatem aduleſcentis miratus eſt. Cumq; audiſſet Arion,quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit aduleſcenti mille talenta,& à uinculis eſt abſolutus. Tres uero differens Hyrcanus dies,regem regi namq; ſalutauit:quẽ illi libenter ſuſcipientes uiderunt,& amicabiliter pauerũt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens,cõparauit ab eis pueros centum,literas ſcientes,unumquenq; talento uno:& centum uirgines, ſingulas eodem precio. Cumq; inuitatus ad regis cõuiuium diſcubuiſſet cum prioribus prouinciarum,& ultimus omnium,& tanquam puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur: cumq; omnes conuiuæ regis, oſſa ciborum ante Hyrcanum in menſa proijcerent, ipſo tacente, Tryphon, qui ad conuicia & riſus conuiuarum erat aptus,rogãtibus ſe conuiuis,iuxta menſam aſsiſtens,regi ait: Vides domine antepoſita oſſa Hyrcano? Ex hoc cõijce, quod & pater eius ſic omnẽ Syriam denudauit,quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Rege uero ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum,cur tanta ante eum oſſa iacerẽt: Apte,inquit,domine:nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant,ſicut iſti fecerunt(id de accumbentibus dicens,quoniam iſta ante eos minime iacebant) homines uero carnes comedunt,oſſa autem iactant:quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſponſum tam ſapienter dictum, omnes plaudere iuſſit,uerbum eius laudãtes. Poſtera uero die ad unumquemq; regis amicum accedens,& ad potentes aulæ,hos quidem ſalutauit, famulos autem interrogauit quæ dona daturi ſunt regi die natalis filij eius? Illis uero dicentibus,quoſdam daturos decem talenta, alios autem nobiles ſecundum magnitudinem ſubſtantiæ ſuæ cõtriſtari ſe ſimulauit,quaſi non ualens talem donationem offerre:nam plus quinque talenta ſe non habere affirmabat. Quod ſerui audiẽtes, dominis nunciauerũt: qui gauiſi ſunt,ſperantes Ioſephum regem offendere propter munerum paucitatem. Inſtante uero die,cæteri quidẽ offerebãt talenta nõ plus uiginti,qui magnam uidebãtur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus,quos comparauerat pueros centum,& uirgines totidem,unicuiq; dans talentũ portare,obtulit pueros quidem regi,puellas uero Cleopatræ reginæ: omnibus munerum magnificentiam admirantibus,& ipſis regibus,& amicis eorum,inſuper & regi ſeruientibus, quod digna dona multis talẽtis obtuliſſet:unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius zelo ducti parauerunt ei. Tũc Ptolemæus magnanimitatem aduleſcentis admiratus,imperabat ei donationem quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri,quàm ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo eum liberaliter,& donationes copioſas pręſtans,patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autẽ fratres eius Hyrcanũ à rege talia meruiſſe, magnoq; cum honore redeuntẽ,in occurſum eius ſe egredi ſimulantes, interficere illum etiam patre ſciente omni modo decreuerunt. Iraſcebatur enim ei pater propter pecunias,quas regi obtulerat,& non curabat ſalutem eius: & iram quidẽ quam circa eum habebat,regem timens cœlabat. Committẽtibus uero aduerſus eum fratribus pugnam,multos eorum qui eos ſequebantur,occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri autem ad patrem Hieroſolymã confugerunt: qui poſtq; ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuium,ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat in Aſia Seleucus, qui So-

ter

De centũ pueris, & totidẽ uirginibus ab Hyrcano precio cõparatis

Acuta reſponſio de oſsibus, quæ conuiuæ ante eum iaciebant

Pueros regi donauit, puellas reginæ

ter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Ioſephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudæorum à paupertate & debilitate ad clariſsimas rerum cauſas uſq; perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnices & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias, principatum ſacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epiſtola, & ædificijs Hyrcani. Caput V

MOrtuo quoq; & iſto, filius eius Onias in honorem ſucceſſit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationē & epiſtolas direxit, quarum huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedęmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Legentes ſcripturā antiquam, inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitiſſe, & familiaritatem cum Abraham ſocialiter habuiſſe. Iuſtum eſt ergo ut fratres exiſtentes, tranſmittatis ad nos, & petatis quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idem, & ueſtra propria ſimul, & noſtra cōmunia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epiſtolas uobis defert, quadrangulo ſcriptas, ſignaculum habentes aquilam draconē unguibus deportantē. Epiſtola igitur à Lacedæmoniorū rege deſtinata, textū huiuſmodi continebat. Defuncto autē Ioſepho, populū cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellū gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorū Ioſephi, diſſenſit ab inuicē multitudo: plures quidē maioribus auxiliū ferebant cum principe ſacerdotū Simone, qui cognatus eorū & affinis eſſe uidebatur. Hyrcanus autē redire quidē ad Hieroſolymā minime iudicauit. Sedens uero trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Ædificauit uero turrim fortiſsimam, ex lapide albo conſtruens eam, & totam uſq; ad terrā ſculpſit eam diuerſis animalibus, & in circuitu fecit magnū & altum Euripū, id eſt, piſcinam. Ex petra aūt contrapoſiti montis, cuius incidens ſiniſtram extenſionē, ſpeluncas multorum ſpatiorū in longitudinē ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cōuiuia & ſomnū, & conuerſationē fecit aptiſsimā multitudini, cameratas etiam currentium aquarū delectatione gratiſsimas, ad ornamentū totius aulæ. Oſtia uero ſpelucarum aperuit minora, ut unus & nō multi per ea poſſent intrare: & hoc cuſtodiæ gratia cōdidit, ut obſeſſus à fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper ędificauit & atria magnitudine excellētia, & paradiſis ornauit egregijs, & talē perficiens locum, Tyrū eum nominauit: qui locus eſt inter Arabiā & Iudæā poſitus trās Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos ſeptē omni tempore, quo Seleucus Syriā tenuit. Hoc aūt iam defuncto, poſt eum frater eius Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnū obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Ægyptiorū, qui ſimiliter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætate, quorū unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autē Phiſcon. Hyrcanus aūt uidens magnā Antiochū habere uirtutē, & timens ne tētus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus internitione concluſit, cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

De malis multis Hieroſolymæ ſub Antiocho perpeſſis. Cap. VI

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum, fratri eius Antiochus ſacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demonſtrabimus autem ſingula in loco proprio, quę ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Ieſu uero, nam hic frater erat Oniæ, principatum ſacerdotij rex abſtulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Simoni nanq;

tres filij hi fuerunt, ad quos principatus ſacerdotij, ſicut prædiximus, peruenit. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit, Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotum Ieſus aduerſus Menelaum concitauit: & diuiſa in utrunq; populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobiæ conſiſtebāt: populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochū diſceſſerunt, ad notitiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges, & conuerſationem & mores obſeruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumq; conceſſiſſet, circunciſionem ſuam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis eſſe diſſimiles: cæteraq; omnia relinquentes, quæ illis mos patrius imponebat, aliarum facta gentium ritusq; ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo felici ter imperio exercitum ducere deliberauit ad Ægyptum, tractus deſiderio eius, & contemnens filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Peluſium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniēs, Aegyptum occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulſus uero eſt, non ab Alexandria tantum, ſed etiam à tota Ægypto: Romanis ſibi denunciantibus, ut diſcederet à prouincia: ſicut prius & alibi demōſtrauimus. Exponam uero per partes de hoc rege, quēadmodū Iudæam & templū pariter occupauit. Nam in mea prima conſcriptione capitulatim eorum memoriā feci, nunc neceſſariū putaui ad certiorem eorum narrationē denuo reme are. Reuerſus ergo, ppter Romanorū timorē ab Aegypto rex Antiochus, ad Hieroſolymorum ciuitatē duxit exercitū, quò perueniens anno centeſimo quadrageſimo tertio poſt regnū primi Seleuci, centeſima quinquageſima tertia olympiade, uiceſimo & quinto die menſis Kiſleu, quē Macedones Apellæon appellant, cepit eam ſine cōflictione cuiuſpiā, aperientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſusq; ciuitatē Hieroſolymitarum, multos interemit ſibi contraria ſapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatem ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit: multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuerſus eſt. Poſtq; autem expoliauit templum, ita ut uaſa dei auferret, lucernas aureas, & arcam auream, & mēſam & ſacrarium, neq; uelis abſtinuit, quæ ex byſſo & cocco erant, Exhauriens autem omnia, & de theſauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudæos propter hæc luctum uſq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes, quas deo ſecundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Deprædās uero totā ciuitatē, quoſdā interfecit, alios captiuos cum uxoribus & filijs deduxit, ita ut numerus multitudinis captiuorū uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiā optima ciuitatis loca, & deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis: nam alta & eminentior pars erat templo: & propter hoc muniens eam muris altis & turribus cuſtodiam Macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impij, & moribus maligni, à quib. ciues multa & acerba ſubinde patiebātur. Ædificans uero & in ſacrario aram, ſuper eam porcos immolauit, hoſtias non legitimas, nec patriæ religioni Iudæorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam, idolum uenerari: ædificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum, & aras collocātes immolare ſuper eas porcos omni die præcepit: & ne quis circuncideretur, aut ne filij eorum. Inſuper interminatus eſt

1. Mach. 1

Antiochus tēdit in Aegyptum

Excidiū Hieroſolymorum & direptio diuitiarū tēpli

tormenta

tormenta grauiſsima, ſi quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis,& zelo Matathiæ,pro lege dei. Cap. VII

CONſtituit itaq; præpoſitos, qui cogerent eos imperialia mandata perficere. 1.Mach.1
Et multi quidem Iudæorum ſponte,alij uero propter timorē imminentis regis præcepta eius ſequebantur. Probatiſsimi autem & generoſi deteſtabile facinus execrantes,patrijs legibus adhæſerunt:propterea diebus ſingulis pœnis afflicti,& amara paſsi tormenta,trucidabantur. Nam & uerberati,& diuerſis cruciatibus fatigati,adhuc uiuentes,crucis patibulo figebātur. Vxores uero & filios quos circuciderunt præter uoluntatem regis,laqueis ſuffocabant,parentum eos ceruicibus alligantes. Nam & ſi apud aliquem uolumen inuentum fuiſſet ſacrum, aut lex, & is quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, de reliquo ſe neq; cognatos ipſorum,neq; templum ſuper Garizin maximi dei, ut prius, eſſe facebantur,conſuetudinē ſuæ facientes naturæ,de qua ſuperius cōſtat expreſſum: ſed dicebāt ſe Medorū Perſarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos & epiſtolā, quę ſubter ſunt ſcripta,ſignificarunt. Regi Antiocho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorū: Noſtri maiores propter crebras prouinciæ peſtilentias, ſequuti priſcam quandam ſuperſtitionem, conſuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædificantes ſine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatē Iudæorum digne ulciſcentibus,uenientes iudices ueſtri,arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere ſimilibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones eſſe noſcamur,quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus. Petimus ergo te beneficum & ſaluatorem denunciare Apollonio,noſtrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia,ut nihil nos debeant moleſtare,quaſi Iudęis aliqua ſuperſtitione coniunctos, quum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uero ædificatū,quod adhuc ſine cuiuſquam dei nomine cōſtat,Cretæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto uitamus importunas moleſtias ſuſtinere,operibusq; ſedulo uacātes,tibi ſoluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis,rex iſta reſcripſit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerūt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis,docuerunt ab eis miſsi,quod criminibus Iudæorum in nullo probantur eſſe participes,quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, abſoluimus eos à Iudæorum pœna nocentium,& templum eorum quemadmodum petierūt Cretæi Iouis appellatione dedicetur. Eadem & Apollonio partium iudici ſcripſit, ſexto & quadrageſimo anno menſe Hecato,octaua decima die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ nomine Matathias,filius Iohannis, filij Simeonis, filij Aſomonei, ſacerdos de uice Iobab Hieroſolymitæ. Erāt autem ei filij quinq;,Iohannes,qui uocabat Gaddis:& Simon,qui dictus eſt Matathias: & Iudas,qui cognominabatur Machabæus: & Eleazarus,qui nuncupabatur Apphus,& Ionathan,qui appellabat Abaron. Iſte ergo Matathias plangebat apud filios ſtatum rerū,& ciuitatis rapinam, & templi nuditatem, & calamitates plebis: dicebatq; melius illis eſſe pro patrijs mori legibus,quàm ita ſine gloria uiuere. Ve- 1.Mach.2
nientibus autem ad Modin uillam à rege directis,ut cogerent Iudæos facere quæ præcepta uidebantur à rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis immolare, ſecundum regis iuſsionē,& primum Matathiam,qui doctrina uel fama glorię reliquos

anteibat

anteibat, ſacrificare cõpellentibus, Matathias recuſabat hoc facinus, dicens: Licet alij omnes iuſsionibus Antiochi præ timore obtemperent, mihi tamen & meis filijs tale ſcelus nullatenus imponitur. Quumq; tacuiſſet, accedens quidã ex Iudæis, immolauit in medio, ſicut præcepit Antiochus: iratusq; Matathias, irruit ſuper eũ cum filijs ſuis habẽtibus gladios, eiusq; ſanguinem ſuper aram effudit, & iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum ſuis paucis militibus interemit, & aram deponens, clamauit: Si quis æmulatur patrias leges, & dei religionem, ſequatur me. Et hæc dicens, cum filijs ad ſolitudinem exijt, relinquens omnẽ ſuam poſſeſſionem. Idem multi facientes, cum filijs & uxoribus ad ſolitudinem confugerũt. Audientes uero iſta iudices regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad pœnitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ proſunt, ne aliqua neceſſitate cogente, eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, ſed ecõtra ſapientibus, cõfixerũt die Sabbatorũ: & ſicut erant in ſpeluncis, ibi eos atroci incendio cremauerũt, cum repugnare propter diem ſabbatorũ noluiſſent, ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum eſt. Mortui ergo ſunt cũ uxoribus & filijs in ſpeluncis, globis fumiferis ſuffocati, numero mille. Multi autẽ liberati adiuncti ſunt Matathiæ, & illũ ſibi iudicem ordinarũt, qui & ſabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legẽ, ſibimetipſis erunt hoſtes, in illo die cõtra eos ueniẽtibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis, & hactenus nobis permanet cõſuetudo pugnandi, etiam ſi tali die bella cõſurgant. Colligens ergo ſibi Matathias armatam multitudinem, aras depoſuit idolorũ: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumciſos iuſſit circuncidi, expellens eos, qui ut talia prohiberent erant conſtituti.

Exhortatio Matathiæ morituri ad filios Cap. VIII

1. Mach. 2

IGitur eo magiſtrante uno anno, dum morbo grauiſſimo premeretur, conuocauit filios ſuos: & circunſtantibus, ego quidem, inquit, ô filij decretam proficiſcar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obteſtans, ne earum tranſgreſſores, ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores, ritus patrios cuſtodite, & periclitantem antiquam conſuetudinem reſtaurate: nec ſeducti ab his qui ſponte aut neceſsitate ea aut perdunt, aut produnt, ſed digni meo inſtituto, omnem uiolentiam & neceſſitatem tolerando ſuperate, ita uos præparantes, ut ſi oporteat, pro legibus grata mente moriamini: ſcientes hoc, quia deus tales non deſpicit: ſed ueſtram uirtutem inſpiciens, reddet uobis libertatem, & quandoq; reſtituet ut cum ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem conſequentur. Quod conſiderantes uos decet appetere glotiã, quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo, & in quo aliquis melior exiſtit altero, cedentes uobis inuicem proprijs miniſtrare uirtutibus: & Simonem fratrem ueſtrum ſapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille perſuaſerit, cuſtodite. Machabæum uero propter uirtutem & fortitudinẽ habebitis militię ducem. Nam gentem defendens, hoſtes uiriliter expugnabit. Suſcipiẽtes uiros iuſtos & religioſos, ueritatem eorum fouete. Ita filijs loquutus eſt, deum orans adiutorẽ eis fieri. Et ut populo leges propriæ cõſeruentur, fideli corde ſupplicans, uiuendi finẽ communi

muni sorte susceρit.Et sepelitur in Modin,magnumq; luctum omni populo super eum agente,succesſit gubernationi rerum filius eius Iudas,qui & Machabæus,centesimo & quadragesimosexto anno.Et adiuuantibus se prono animo fratribus,cæterisq; religiosis finitimis,inimicos à prouincia expulit,& transgressores legum patriarum Iudæos occidit,& purificauit ab omni macula suam terram. *Matathias moritur*

De Apollonio uicto à Iuda,succeſſoreq; Lysia. Cap. IX

HAec cum audisset Apollonius dux Samariæ, colligens exercitū, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit ei,& committens cum eo pugnam uicit, & multos eorum interfecit:inter quos & ducem Apolloniū armis exuens,interemit, multamq; prædam ab exercitu hostium auferens discesſit.Seron autem dux inferioris Syriæ,audiens quod multi trāsirent ad Iudam,& magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet,statuit contra eum dimicare: & colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudæos,contra Machabæum produxit exercitum. Peruenies autem usq; ad Bettoram,uicum Iudææ,ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei,& confligere disponens,quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium desides,hortabatur eos,dicens:Non propter multitudinem uincendos hos aut expugnandos esse credatis,sed pietate:& hoc euidentissimum habemus exemplum,maiores nostros,qui propter iustitiam propriasq; leges certantes,multa sæpius milia deuicerunt. Nam nullum læsisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens suasit eis contemnere multitudinē,& confligens cum Syris,duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam.Sequutus aūt eos usq; ad campum, occidit octo milia:reliqui autem fugati,ad maritima loca discesserunt.Quæ audiēs rex Antiochus,maximo furore commotus,omnem propriam uirtutē congregās, & multos ab insulis mercede cōducens,parabat circa ueris initium dimicare cōtra Iudam. Vt uero militibus stipendia distribuens,uidit thesauros deficere:non enim *ei omnia* uectigalia reddebantur propter seditiones gentium : nam cum magnificus esset,ei minime sufficiebant quæ dudum collegerat:deliberabat primū ad Persidam ire,tributaq; prouinciæ congregare.Relinquens autem pro rerum gubernatione quendā Lysiam,gloriam apud se maximā possidentē, ut regeret prouincias à fluuio Euphrate usq; ad fines Ægypti,& inferioris Asiæ,& partem exercitus, & elephantos ei tradens,præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire,& uastare Iudæam,& habitantes in ea ducere captiuos,& euertere Hierosolymā,& genus Hebræorum omnino disperdere.Hæc quidē precipiēs Lysiæ rex Antiochus, abijt ad Persidam,centesimo & quadragesimoseptimo anno,& transiens Euphratem,ad superiores prouincias ascendit. *Vincitur Seron* *Lysias ad uastandā Iudeā relinquitur*

De uictorijs Iudæ, & occupatione Hierosolymæ,restitutioneq; cultus diuini. Caput X.

LYsias uero eligens Ptolemæū Dorimenis,& Nicanorē,& Gorgiam, uiros potentes,& amicos regis:& tradens eis peditum quadraginta milia, equitū uero septem milia,transiuit contra Iudęos.Qui usq; Emaus ciuitatem uenientes,in campo exercitum locauerunt.Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis,& multi transfugæ Iudæi,nec non & negociatores quidam,sperantes se emere captiuos Iudæorum,argentum & aurum pro pretijs eorum secum deportātes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorū Iudas intēdens,suadebat suis militibus cōfidere, hortabaturq; spem uictoriæ in deum habere,& ut saccis induti patria

tria lege eum rogarent, ſolitumq; petitionis habitū oſtendentes ſupplicarent, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto, diſponens eos ſecundum antiquum & patriū modum per millenarios, & illos dimittens, qui paulo ante uxores duxerant, & eos qui poſſeſſiones paulo ante acquiſierant, ne pro earum deſiderio minus audacter cōtra hoſtes pugnarēt, reſiduos talibus hortabatur affatibus.

Oratio Iudæ ad ſocios

Tempus quidem uobis non aliud neceſſariū eſt, ô ſocij, niſi ut fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatē, quam & propter ſe ipſam uobis charam, & pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido. Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis, ut accipientes eam, felicem & beatam renouetis uitam, quaſi ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur, agite, ne forte per negligentiam ueſtram Iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate, mortem pro maximo lucro putantes, ut ſi uiceritis, cum libertate & patrijs legibus æternam gloriā cōquiratis. Parate ergo uos craſtina die audacibus animis, ut bellū pro lege patria cōmittatis. Iudas quidem incitās ſocios, ita loquutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerēt ſuper Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de tranſfugis Iudæorum: ſentiens filius Matathiæ, ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cumq; cœnaſſet, focos plurimos derelinquens, tota nocte proficiſcens, in aduerſariorū caſtra ad locum Emaum peruenit. Gorgias autē exploratus eſt caſtra Iudæorū, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes aſcendiſſe, ubi eſſent quęrere decreuit. Luceſcente uero die, apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cū tribus milibus plus minus, armatis utcunq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos, & ſtudio militari diſpoſitos, inuitauit Iudæos, dicens: Etiam mediis corporibus pugnare debemus, & deum inuocare, qui ſæpius nos inermes contra plures & armatos fecit habere uictoriam. Sermone uero finito iuſſit tubicines

Victoria Iudæ

clangore ſignificare militibus ſuis, quatenus inopinatos hoſtes inuaderēt. Quorū multos reſiſtentes occidit, reliquos uero perſequutus eſt uſq; ad Gazara, campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Proſtrata ſunt autem tria milia eorū. Iudas uero iubebat militibus ſuis hoſtium prædam contemnere, dum adhuc certamē & pugna contra Gorgiam eis ſupereſſet, quibus expugnatis eſſet prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites, reſpexerunt illi qui cum Gorgia erant: & exercitum quē in caſtris reliquerāt, uiderūt eſſe deuictum, caſtraq; incenſa. Nam fumus à longe eis quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erant cū Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad aciem attenderunt, mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autem ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus, reuerſus tulit hoſtium ſpolia: multumq; aurum & argentum, & purpuram & hyacinthū auferens, ad propria remeauit cum lætitia laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratam eis contulit libertatē. Tunc Lyſias de perditione exercitus quē perdiderat confuſus, ſtatim alia electorū peditum ſexaginta milia, & quinq; milia equitum congregans uenit protinus ad Iudæam. Et aſcendens ſuper montana, in Bethſuris uilla Iudææ caſtrametatus eſt. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hoſtium uidens, adiutorem deum ſibi fieri poſtulauit. Et con-

Alia victoria Iudæ

fligens cum præcurſoribus aduerſariorum, ſine aliqua dilatione ſuperauit, proſternens quinque milia uirorum, & factus eſt reliquis in timorem. Attendens autē Lyſias audaciam Iudæorum, quia parati ſunt mori, niſi eis uiuere cum libertate licuiſ-

ſet

ſet:& timens eorum deſperationem tanquam fortem,colligens reſiduũ exercitum redijt Antiochiam:& remorabatur ibi, præſidia congregans peregrinorum, ut cũ maiori expeditionis apparatu cõtra Iudæos uenire poſſet. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus,Iudas concionẽ faciens,ſuadebat, ut poſt tantas ſibi donatas uictorias à diuina diſpenſatione,aſcenderẽt Hieroſolymam,templumq; ab idolis expiarent,legitimasq; hoſtias immolarẽt. Qui dum cum tota multitudine ad Hieroſolymam peruenisſet,templum deſertum inueniens,& incenſas portas,& ſyluas in templo per longam ſolitudinem pullulaſſe,lugere cœpit cum proprijs ſocijs pro templi uiſione. Eligens autem quoſdam milites,iuſſit eis expugnare eos qui arcem cuſtodiebant:dum ipſe templũ à ruinæ fœditate purgaret. Quod diligẽter emundans,introduxit noua uaſa,candelabrum,& menſam & aram ex auro factam. Recompoſuit autem & uela in ingreſſu,& ianuas ipſas reconſtruxit. Deponẽs quoq; altare,de lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uigeſima menſis Kisleu, quem Macedones Apellæon uocant,accenderunt lumina ſuper candelabrum, & adoleuerunt,& holocauſta in nouo altari obtulerunt. Hæc aũt facta ſunt poſt tres annos,eodem die quo mutata eſt eorum religio ad profanam idolorum conſuetudinem. Nam templum deſtructum ab Antiocho,ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo, hæc in templo facta ſunt,quinto & uiceſimo die Apellæi menſis,olympiade centeſima & quinquageſimatertia: renouatum uero eſt in eodem die,quinta & uiceſima Apellęi menſis,octauo & quadrageſimo & centeſimo anno,olympiade centeſima & quinquageſimaquarta. Deſolationem uero templi contigit fieri ſecundum Danielis prædicationem,quam ante quadringentos & octo annos prædixerat,per quã ſignificauit, quod Macedones illud deſtruerent. Celebrauit autem Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi ſacrificia per dies octo,nullum genus deliciarũ relinquens,ſed pretioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum autẽ laudibus & pſalmis glorificabat, ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero ſolennium,poſt multum tempus inſperata religione receptorum,legem poſuerunt,ut poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc feſtiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina,eo quod præter ſpem hoc nobis ſplendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis conſtruxit, & aduerſus incurſiones hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas, cuſtodes in eis deputans: ſed & Bethſurã nomine ciuitatem muniuit, quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtium uteretur.

Iudas occupat Hieroſolymã

Renouatio templi

Feſtum Luminarium

De bellis Iudæ contra Idumæos & Ammonitas. Cap. XI

HIs ita factis,gentes finitimæ reparationem templi & fortitudinem Iudęorum graiter ferebant. Quapropter inſurgentes,multos Iudæorũ per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequenter bella Machabęus educens,ab incurſionibus & à malis,quæ Iudæis inferebant,eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau Idumæos aduenientes per ſummitates,in ea multos eorum incendit uicos, muroſq; proſtrauit. Deinde contra Ammonitas pertexit,exercitum magnum habentes,quorum dux erat Timotheus. Subijciens autem & iſtos, Azotorum cepit ciuitatem:& uxores & filios eorum ducens captiuos,& ciuitatem incendens, reuerſus eſt ad Iudæam.

1. Mach. 5

De bello Iudæorum contra Tyrios & Timotheum. Cap. XII

1.Mach.5 AVdientes autem eum uicinæ gentes reuerti, congregantur in Galaaditidem contra Iudæos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Dathemam caſtellum, tranſmiſerunt ad Iudam, mandantes ei quod feſtinaret Timotheus capere locũ in quo confugerãt. Cumq; legerentur epiſtolæ, à Galilæa quoq; alij nũcij ſuperuenerũt, indicantes congregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis, cogitãs Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electorum accipere, & in ſolatium Galilæorum exire: ipſe uero cum Ionatha fratre ſuo, & octo milibus militum exiens in Galaaditidem, reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum Zacharię & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter Iudæam, & cum nullo hoſtium bellum committere, donec ipſe reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, & confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, & uſq; ad portas Ptolemaidis perſequens, occidit tria milia eorum, & ſpolia tollens peremptorũ, & captiuos ab eis Iudæos, & ſarcinulas eorum auferens, ad propria remeauit. Iudas uero Machabæus & frater eius Ionathas tranſeuntes Iordanem fluuium, & uiam trium dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inueniunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigiſſent, & quod multi eorum tribularentur per caſtella & ciuitates Galaaditidis, ſuadentes ei properare contra alienigenas, ut poſſit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad ſolitudinem: & irruens primum ſuper habitantes Bethſuram, cepit eam, & omnem maſculum ętate ualidum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facta aũt nocte, nec ſic abſtinuit. Sed profectus ad caſtellũ in quo Timotheus Iudæos obſidebat mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios, & quoſdam ſcalas ut aſcenderẽt, alios machinamenta ferentes, iuſſit tubicinem ſignũ dare, Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis pro no animo laborandum, & in tres partes diuidens exercitũ, hoſtes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus eſt, experti iam prius eum per bella uirtutis & felicitatis, ad fugam conuerſi ſunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes maſculos interfecit, ciuitatem uero ipſam ſuccendit: exiensq; inde, Caſtomachi, & Boſor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum præparans exercitũ, aliaq; præſidia colligens, & Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, exhortatusq; eſt milites dicens: Si pugnam cum Iudæis cõmiſeritis, prono animo certate, neq; torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis, perditionem uobiſmetipſis cognoſcite imminere. Iudas autẽ Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cũ uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem, irruit ſuper inimicos, & quoſdam eorũ occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiens, arma ſua proijcere coegit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, ſperauerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatẽ capiẽs, eos interfecit, & locũ incendit, uaria uſus ſpecie ad hoſtiũ necem. Cumq; hæc peregiſſet, colligẽs Iudæos qui in Galaaditide erant, cũ uxoribus & filijs, & omni eorũ ſupellectile, decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; ueniſſet ad aliquam ciuitatẽ, quæ dicitur Enfron, in uia poſitã, dum nec aliud iter pergere potuiſſet, nec reuerti uellet, miſit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiã darent ei per ſuã ciuitatẽ

Simon victor euadit

Iudæ victoria de Timotheo

Alia victoria

tranſire

transire. Nam illi portas lapidib. obstruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescētibus, Iudas adhortatus suos circundedit obsidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto, per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorū multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græce dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæā perrexerūt, cantātes & laudantes, & solitos pro uictoriis ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agentes pro his quæ peregerunt, & pro salute exercitus. Nam nullus Iudæorū in his prælijs est defunctus. Iosephus uero Zachariæ & Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tempore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum & ipse Iudas cū fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamniam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto, duo milia suorū militum amittentes, ad Iudæam fugerunt. Euenit uero eis hæc calamitas, eo quod non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirandus extitit, quod Iosephi & Azariæ cladem futuram prædixerat, si transgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non cessabant, sed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius deposuerunt. Et turres incendentes, deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Marisan uero ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa spolia exinde ducentes, ad Iudæam reuersi sunt.

Bethsamis, quæ & Scythopolis

Infelix pugna

De causa mortis Antiochi. Cap. XIII

EOdem tempore & rex Antiochus superiorem prouinciā percurrens, audiuit ciuitatem Persarū diuitijs excellentem Elimaidam nomine, precioſissimumq; templum in ea Dianæ & omni specie ornamentorum plenum: insuper & arma, & loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cōmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obsidebat eam. His uero qui in ea erant, minime territis impetu eius, neq; obsessione, sed pertinaciter repugnātibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerunt & persequebantur eū usq; ad Babyloniam. Vbi cum post multam suorum militum amissionem uenisset, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuisse fortitudinem Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc crescente malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & crescentibus passionibus, intellexit quod moreretur, cōuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: confessus hæc ideo se pati, quod Iudæorum gētem affligens, templum expoliasset, deumq; cōtempsisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo perisse Antiochum, quia uoluit templum Dianę in Persida deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finisse, multo plus uerisimile creditur propter templi Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc nō resisto Megalopolitæ, cum nostra opinio uera uideatur. Antiochus autem priusquam moreretur, conuocans Philippum, unū ex amicis suis, tutorem eum regni constituit, & dans ei diadema, & sto-

1. Mach. 6

Antiochus frustra obsidet Elimaidam

Moritur Antiochus

lam & anulum,filio ſuo Antiocho iuſſit deportare,& cẽſuit ut prouideret eius edu cationem,& cuſtoditet eius imperiũ.Defunctus uero eſt Antiochus nono & qua drageſimo & centeſimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine,& incom modis Hieroſolymæ. Cap. XIIII

LYſias autem mortem eius nuncians multitudini,filium eius Antiochum, quẽ ipſe nutriebat,regem conſtituit,uocãs Eupatorem.Eodem tempore hi, qui e rant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum,& transfugæ Iudæorũ, mul ta in Iudæos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebãt in templum immolare, re pente inuadentes,hoſtiliter opprimebant.Nam arcis culmẽ templi altitudinem ſu perabat.His igitur accidentib.Iudas deuaſtare arcis cuſtodiam deliberauit,& colli gens omnem populum,arcem inſtantius obſidebat,anno principatus Seleuci cen teſimo & quinquageſimo.Conſtruens igitur machinamenta,& aggeres accumu lans,arcem capere laborabat.Multi uero ex transfugis ea nocte egreſſi ad prouin ciam,& aliquos ſimiles & impios congregantes,ad Antiochum regem uſq; uene runt:petentes nõ debere ſe deſpici,dum à cõtribulibus ſuis atrocia paterentur:quę ideo ſuſtinerent, quoniam religione ſua relicta, patris eius imperijs obediſſent,& nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uiros eius,necnon & cuſtodes à rege depu tati,niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur.Hæc audiens adoleſcens Antiochus, ualde iratus eſt:& conuocans duces & amicos,præcepit colligendum exercitum,ſi ue peregrina ſolatia.Congregatusq; eſt exercitus peditum quidem centum milia, equitum uero uiginti milia,& elephantos ducentos & trigintaquinq;. Producẽs que exercitum,egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gu bernationem:& peruenies ad Idumæam,exinde ad Bethſuram aſcẽdit, ciuitatem nimis fortiter munitam.Suſtinentibus uero Bethſuræis,& præparationem machi namentorum eus incendentibus,multum temporis in obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum,deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrẽs autẽ regi, caſtrametatus eſt in anguſto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, de cem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autem egreſſus à Bethſura,per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi:factóque diluculo, milites ordinauit in acie. & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit,propter locorum anguſtiam nõ eos ualens in latitudinem collocare.in circuitu uero uniuſcuiuſq; elephãti propera bant pedeſtres quidem mille,equites uero quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas,& arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit aſcendere,amicos exercitui præponens:& iubens clangorem fieri,ad hoſtes acceſ ſit,aureos enudans clypeos ſimul & æreos,ut nimium fulgorem ſuę claritatis emit terent:montesq; eis frementibus reſultabant.Hęc Iudas inſpiciens,territus nõ eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius,quem Mauronem uocabant,uidens ſublimiorem ele phantum ornatum loricis eſſe regalibus,& putans in eo ſedere regem, acceſſit ad eum omni uirtute:& multos circa elephantem perimens, alios diſperdens, fugere compulit:& ſub uentrem ingreſſus elephantis, eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus, moriens cecidit, & Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens,uita priuatus eſt.Iudas au tem fortitudinem hoſtium contemplatus,diſceſſit ad Hieroſolymam, & obſidio ni neceſſaria

Antiochus contra Iudam

ni neceſſaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethſuram miſit, ut eam deuaſtaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt. Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum, & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe, ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens, in Hieroſolymis ſedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta, illi è contrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia ſeptimus annus inſtabat: in quo ſecundum legalia inſtituta, relinquebatur uacua terra. Multi uero obſeſſorum refugiebant propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur, tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus, quum Philippus à Perſida ueniens nunciatus eſt eis, commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium, & rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere: prętermittentes obſidionē, ire aduerſus Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt, ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere, diuturnam obſeſſionem nihil eis poſſe proficere: quando & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum, & ſibi uictualium neceſſitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis, eoſq; relinquere proprijs uti cęremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens, de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit, ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente, exercitui & ducibus ſententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam pacem promiſit obſeſſis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba, & confirmatis ſacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uero Antiochus, & aſpiciens munitum locum, impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt, iuſſitq; omnem exercitum in circuitu ſtantem deponere muros uſque ad ſolum. Poſtquam hæc fecit, reuerſus eſt ad Antiochiam, ducens Oniam principem ſacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere, ſi uellet Iudæos eſſe pacatos, dicens hunc fuiſſe initium malorum, qui flexit patrem ſuum cogere Iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Beręam Syriæ ciuitatem, interfecit eum, poſt decimum annum principatus ſacerdotij eius: qui ut ipſe principatum obtineret, impulit Iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alcimus, qui & Ioachim uocatus eſt. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellabat eum. Quem ſub ſua faciens poteſtate, occidit. Filius autem principis ſacerdotum Oniæ, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quod auunculum ſuū Menelaum rex interfeciſſet, & principatū ſacerdotij Alcimo dediſſet nō exiſtenti de genere ſacerdotū, ſed à Lyſia flexus, ut tranſponeret honorē ab ea familia ad aliam domum, fugit ad Ptolemęum regē Ægypti, & honorē meruit ab ipſo & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt in regione Heliopolitana, ubi ſimile Hieroſolymorū ædificaret templū. De his quidē tępore opportuno exponemus.

Obſidio tępli

De geſtis Demetrij contra Iudam. Cap. xv

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum, impoſuit ſibi diadema, & colligens quoſdam mercede cōductos ſatel- 1. Mach. 7

lites,ingreſſus eſt aulam,omnibus libenter eum ſuſcipientibus.Comprehendentes uero Antiochũ regem cum Lyſia, uiuentes perducunt ad eum.Qui ſtatim iubente Demetrio interempti ſunt,cum regnaſſet Antiochus annis duobus,ſicut iam & álibi demonſtratum eſt. Conuerſi autem ad eũ multi Iudæorũ maligni uel tranſfugæ,cum quibus & Alcimus princeps ſacerdotum, accuſabant uniuerſam gentẽ, & Iudã, & fratres eius, dicentes quod omnes amicos regis interfeciſſent, omneſq; eius fautores perdidiſſent, ſeipſos quoq; à patria terra iactatos, extorres proprio ſolo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudę renunciaret.Demetrius autem cõmotus,miſit Bacchidem,amicũ regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Meſopotamia credita erat,dans ei exercitũ, & principem ſacerdotum Alcimũ commendans,præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erant. Egreſſus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace loquens,dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit,uidens cum tanta multitudine exercitus eum adeſſe,quanta ad bellum & non ad pacem ueniſſet.Sed quidam ex populo attendentes quæ Bacchides concionabatur, & exiſtimantes nihil ſe ab Alcimo ſæuum pati conſanguineo exiſtente,ad eos tranſierunt,& ſacramentũ ab utriſq; acceperunt, nihil pati, neq; ipſi neq; hi qui eiuſdem fuerant uoluntatis. Bacchides uero tranſgreſſus ſacramentum, ſexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit,prioribus fidem non cuſtodiens.Deſcendens aũt ab Hieroſolymis,cum ad uillam quæ dicitur Birzito ueniſſet,multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens,denũciauit prouincialibus cũctis ut Ioachim obedirent. Cui aliquã militũ partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendã,ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt.Ioachim uero principatũ ſuum confirmare uolens,& credens,quod ſi fidem præpararet multitudini,tutiorem ſibi magiſtratũ acquireret,omnes ſeducebat uerbis:& ad libitũ unicuiq; loquens,nimis uelociter manu ualida trãsfugarum circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam,& quotquot in ea Iudæos nõ cõſentientes ſibi inueniſſet, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri,multosq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles,ipſe quoq; circũiens prouinciã,occidebat partiũ eius fautores. Quod cũ uidiſſet Ioachim,& intellexiſſet minime ſe contra Iudam ualere,ad auxilia regis Demetrij cõuertitur. Veniens igitur ad Antiochiã ciuitatẽ Iudam accuſabat, quaſi multa ab eo mala perpeſſus, & ampliora toleraturus,niſi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduerſus Iudam deſtinatus perijt. Cap. XVI

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe,ſi negligeret tãta Iudæ facinora,Nicanorẽ fideliſſimũ amicũ cum exercitu deſtinauit,qui cũ eo à Romana ciuitate fugerat:præcipiens ei,nullatenus genti parcere Iudæorum.Nicanor uero perueniens ad Hieroſolymam, pugnare aduerſus Iudam minime decreuit. Dolo autem opprimere eum cupiens,mittit ei uerba pacifica,dicẽs nulla neceſſitate pugnandi ſe ueniſſe,ſed ſacramentum præſtare, quod nihil ſæuiſſimum à rege patereturHæc dicente Nicanore,Iudas & fratres eius flexi,nullamq; fraudem ſuſpicati,data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui ſalutãs Iudam,dum ſermocinarẽtur dedit ſignum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderẽt. Qui cum inſidias intellexiſſet,exiliuit & ad ſuos confugit.Patefacta uero uoluntate ſua,& apertis inſidijs,bellare Nicanor contra Iudam decreuit,& pugnam prępa-

rans

tans conflixit cum eo in uico Capharſamala. Quem uictum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebãt, quas pro rege deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum deponere, niſi redeũti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem, in lachrymas prorupere runt, & deo ſupplicabant, eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisſet, ibi caſtra conſtituit: ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro caſtrametatus eſt, mille tantum ſocios habens: hortatusq; ne pertimeſcerent multitudinẽ aduerſariorum, ſed qui ſint, & de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hoſtes inuaderẽt, procedit in pugnã: & cõmittens fortiſſimũ prælium cũ Nicanore, aduerſarios ualde cõtriuit. Deinde ipſe Nicanor dũ atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadẽte, ducem perdens exercitus terga cõuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat, & ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificabat, quod hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Qui audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit, dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ uictoria contigit quartadecima die menſis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Diſtrus. Hanc celebrant per omnem annũ, feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpatio gens Iudæorum ab illis calamitatibus requieuit: ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt. Principem autẽ ſacerdotum Ioachim uolentem deponere murũ ſanctuarij ueterem, & conſtructum ab antiquis prophetis, plaga quædam dei repentina percuſſit, ex qua mutus in terram cecidit, & tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit, principatũ ſacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorũ implorat. Cap. XVII

QVi audiens uirtutẽ Romanorũ, quod expugnaſſent Gallias, & Hiſpaniam, & Carthaginem Africæ, necnõ & Græciam ſubegiſſent, & regem Perſeum, & Philippum, & magnum Antiochũ, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittens Romam amicos ſuos, Eupolemium filium Ioannis, & Iaſonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe, & Demetrio ſcribere, quatenus non confligeret cum Iudæis. Cumq; ueniſſent Romam Legati Iudæ, ſenatus eos libenter excepit, & ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciensq; ob hoc ſenatuſcõſultum, exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit, ipſum aũt tabulis æreis ſcriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum: Neminem ſubiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudæorũ, nec alicui bellanti præbendum cenſemus triticum, aut naues, aut pecunias: & ſi quis contra Iudæos putauerit eſſe bellandũ, ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi Romanorũ quilibet inuaſerit terram, Iudæos eis modis omnibus obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens Iudæorũ uoluerit uel addere uel auferre, communi ſententia populi Romani faciendũ eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemium Ioannis filium, & Iaſonem Eleazari, ſub principe ſacerdotũ Iuda, duce Simone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & Iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe. 1. Mach. 8

1.Mach.9 De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit. Cap. XVIII

DEmetrius autē nunciata ſibi morte Nicanoris, & perditione militiæ, rurſus ad Iudæam Bacchidem cū exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus, peruenit ad Iudæam, & in Arbellis ciuitate Galilææ caſtra conſtituit, & eos qui in ſpeluncis habitabant, cum multi ad eas confugiſſent, captos ſuis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hieroſolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton caſtra locantem, contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uigintimilibus, & equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerūt omnes duo milia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uero proprijs militibus deſtitutus, & hoſtibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum, nō dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem cōmittere. hortatusq; ſuos ut hoſtes inuaderēt, & pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent, ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & ſuaderēt nunc quidem diſcedere, & à periculis liberari: poſtea uero inimicis, collectis uiribus, obuiare: non hoc, inquit, uideat ſolis aſpectus ut tergā mea hoſtibus nudem: ſed licet omnimodo immineat perire pugnantem, fortiter ſtabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uero producens de caſtris exercitū, ad prælium parabatur: & equites in utroq; cornu diſponens, leuiores autem & arcarios ante omnem aciem; ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet, iuſſit tubicinem ſignum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum hoſtibus pugnam, & conſtanter ambobus certantibus, prælium uſque ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns autē Bacchidem Iudas cū electis ſuis in dextro cornu ordinatū, congregans animoſiores uiros, inuadit illam partē exercitus, & confligens ibi ordinē eorū diſrupit, & medios ad fugam conuertit, ſequutus eos uſq; Gazarat. Videntes ergo fugam dextræ partis, qui in ſiniſtro cornu erāt, circuuenerunt, & Iudam ſequentes in medio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens, circumſeptus ab hoſtibus, ſtans pugnabat cum ſuis: multosq; interficiens aduerſariorum, percuſſus interijt. Iuda uero interfecto, ſocij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Simon & Ionathas fratres eius redimētes, perduxerūt ad Modin oppidū, ubi & pater eorum ſepultus erat, lugente eum per multos dies populo Hebræorum, & honorante ſecundum cōmunem & legitimam conſuetudinē. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem & magnum, & bellicoſum, & mandatorum patris ſui memorem, & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam ſibi gloriam & monumenta ſeruauit, liberans gentem à Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotij tribus annis habuiſſet, hoc ordine defunctus eſt.

Audax Iudæ facinus

Iudas interijt

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSTERTIVS

De bellis Ionathæ & Bacchidis poſt occiſum Ioannē Caput I

VIBVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorū Iudas tranſiens defunctus eſt, pro ipſis bellans, in uolumine anteriore monſtrauimus. Poſt interitum uero Iudæ iterum quicunq; erant impij, & tranſgreſſores patriæ legis, uenerunt contra Iudæos, & undiq; eos peſſime uaſtabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant ſolennia, & communem uitam elegerant, congregatis eis cuſtodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebāt, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppreſſis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miſerabiliter pereuntē, adeūtes fratrem eius Ionathan, rogabant eum ut imitaretur fratrem ſuum, & illius erga ſuam gentem prouidentiam adhiberet hortabantur, & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori pro cunctis, & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere ducem Iudæorum ordinauerūt. Quod Bacchides audiēs, & timens ne regi uel Macedonibus pericula concitaret Ionathas, ſicut olim Iudas, dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neq; fratrem eius Simonē, Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugerunt: & uenientes ſuper aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibidem commorabantur. Bacchides autē ſentiens eos diſceſſiſſe, & in illo loco conuerſari, contra eos cum omni ſua uirtute progreſſus eſt, & trans Iordanē caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bacchidem contra ſe ueniſſe, mittit fratrem ſuum Ioannem qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipſos deponerent ſupellectilem, uſquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, inſidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unà cum ſuis: & rapientes omnia quæ portabant, occidunt Ioannem & omnes ſocios eius. Vindictam uero, quam per hoc receperunt à fratribus eius, poſtea demonſtrabo. Bacchides autem cognoſcens Ionathan in ne moribus Iordanis caſtra poſuiſſe, obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit, tanquam nō in ea pugnaturum propter legem. Ille uero ſocios hortatus, & animæ eos pati pericula dicens, in medio comprehenſos fluuij & hoſtium, & uiam qua fugerent non habentes, dum hoſtes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret, cōmittit pugnam cum hoſtibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerariū ſe Bacchidem appetentem, dextrāmque ad feriendum extendentem, præuidens plagamq; deuitans, cum ſocijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans Iordanem, periculum mortis euaſit. Nam Bacchides fluuio relicto, ad Hieroſolymorum arcem diſceſſit, uſq; ad duo milia ſuorum amittens

1. Mach. 9

Ioannes occiditur

amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho,& Amathuntem,& Bethoron,& Bethullam,& Thamnã, & Pharathonem,& Oconam, & Gazara:& turres in unaquaq; ciuitate constituens,& muros circundans eis ualidos,& magnitudine præcellentes,custodiam in eis statuit,ut exinde Iudæos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius muniuit,& tollens filios nobilium Iudæorũ,obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan & fratrem eius Simonem,nunciauit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate,& Arabas cum pompa munificentissima: Ionathas tunc & Simon tempus putantes prosperum sibi ad fratris Ioannis apparuisse uindictam,cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Medaba,& inimicos inter montes insidijs collocatis præstolabantur. Vt autem uirginem uiderũt & sponsum, & multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptijs, exilientes ab insidijs omnes occiderunt,& ornatum cum omni præda tollentes reuersi sunt, pœnam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipsi cum sequentibus amicis & uxoribus uel filijs,numero quadringenti perempti sunt. Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuersi,ibidem permanebãt. Bacchides autem omnem Iudeam muniens,ad regem reuersus est. Iudæi uero duobus annis à bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfugæ uel impij,uidentes Ionathan cum suis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regem Demetrium, petentes mitti Bacchidem ut Ionathan debellaret:quod facilius euenire pollicebantur, si una nocte inopinabiliter eum inuaderet. A rege ergo Bacchides destinatus,perueniens ad Iudæam omnibus scripsit amicis & Iudæis auxiliari sibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis,& nõ ualentibus Ionathan tenere, quia nimis se caute tractabat,Bacchides ira commotus, trãsfugarum primos quinquaginta, qui sibi & regi mentiti sunt,occidit. Ionathas uero cum fratre uel socijs ad Bethalagam uillam timens Bacchidem abscessit:ædificansq; turres,& muro circũdans,habebat eam ualde munitam. Quod audiens Bacchides,milites suos cum Iudæorũ auxiliatoribus perducens cõtra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedẽs, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistẽs, Simonem quidem fratrem suum expugnaturũ Bacchidem in ciuitate dimisit:ipse uero furtim egreditur in prouinciam,& cõgregans manũ multam, nocte Bacchidis inuadit exercitũ: & multos occidens,Simonem fratrem fecit aduentũ suũ cognoscere. Qui sentiens hostes interimi,egreditur:& Macedonũ machinamenta obsidioni præparata,suppositis flammis incendit,& multos eorũ uiriliter interfecit. Videns autẽ Bacchides ab inimicis se circumseptum,alios quidem ante se,alios autẽ retro conspiciens, turbatus hęc insperate sibi euenisse,in transfugas tanq; in deceptores suũ furorẽ conuertit:uolebatq;,si posset,obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatẽ cognoscens Ionathas,legatũ ad eum pro amicitijs destinauit,quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant utriq; captiuos. Putans autẽ hanc honestiorem Bacchides discessionẽ,pacisci tur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquam contra se arma præsumerent: & captiuos dantes & recipientes,in Antiochiam Bacchides recessit. Qui post hanc discessionem,nequaq; ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hãc libertatẽ acquirens,in Machma ciuitate,populorum negotia disponebat:& maleuolis uel impijs cruciatis, Iudæorum gentẽ purgabat.

Ionathas ulciscitur fratrem in nuptijs

Bacchides Ionathã obsidet

De

De amicitia Ionathæ cum Demetrio & transfugis Iudæis. Cap. II

ANno uero ſexageſimo & centeſimo, Epiphanem Antiochi filiũ contigit Syriam aſcendere, & Ptolemaidam capere ciuitatem per proditionem militum intus cõmorantium. Erant enim ingrati circa Demetriũ propter ſuperbiam ſuam: quia dum ſe clauſiſſet in quadam turri regali, quam non longe ab Antiochia conſtruxerat, à nemine uidebatur, ſed & rempublicam ut deſidioſus negligebat. Vnde ei odium à ſubiectis exortum eſt, ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisſe, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionatham legatos pro auxilijs, nam præuenire Alexandrum ſtatuit, ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet, aut Ionathas memor malorum ſe cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem congregare, obſidesq; Iudæorum recipere, quos Bacchides in arce Hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hęc à Demetrio Ionathas ad ſe nuncijs ueniẽtibus, ad Hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis, audiente populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, transfugæ uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitũ congregaret & obſides reciperet. Quos cũ accepiſſet, unumquenq; ſuis parentibus reddidit. Et quidẽ Ionathas in Hieroſolymis manſionem faciebat, renouans ciuitatem ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens, & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes munimiũm in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiam fugerunt, præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorum erãt, quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit Iudæorum. Qua propter caſtra non reliquerunt. 1. Mach. 11

De ſacerdotio Ionathæ, & occiſo Demetrio. Cap. III

COgnoſcens autẽ Alexander promiſſiones, quas Demetrius fecerat Ionathę; & fortitudinem eius, & quanta diſpoſuerat bellans contra Macedones, & iterum qualia ipſe pertulerat à Demetrio & Bacchide duce Demetrij, & melius nihil inuenire quàm Ionathæ præſidium, ad amicos dicebat: In præſenti tempore Ionathas contra hoſtes fortis exiſtit, & odium habet propriũ in Demetriũ à quo multa mala perpeſſus eſt: igitur ſi uidetur, amicum eum facere contra Demetriũ nũc debemus, nõ aliâs utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendũ. Cumq; ei & amicis placuiſſet, tranſmiſit ad Ionathan, ſcribens talem epiſtolam: Rex Alexander Ionathę fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iamdudum audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem ſacerdotum Iudæorum, & amicum noſtrum uocari præcipimus. Idcirco etiam deſtinaui tibi pro munere purpuream ſtolam, & auream coronam, & peto honoratũ te à nobis ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolam Ionathas, induitur quidem ſacerdotali ſtola, celebratione tabernaculorum inſtante, poſt quartum annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nam neq; per ipſum tempus princeps ſacerdotũ aliquis conſtitutus eſt. Collegit uero & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contriſtauit, ſuamq; cœpit accuſare tarditatem, quod non ante Alexandrum eſſet ipſe demeritus Ionathan. Veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat: Rex Demetrius Ionathæ gentiq; Iudæorum ſalutem. Quoniam noſtram ſeruaſtis amicitiam, tentantibusq; uos inimi- 1. Mach. 10

Epiſtola Demetrij

tis

cis non consensistis: hanc quidem uestram laudo fidem, & in his uos permanere quæsumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uectigaliũ uestrorum releuationẽ. Et quicquid prædecessoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis, omnia noueritis nostra uobis largitate concessa. Super hæc etiam precium salis uobis, & coronatũ, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meæ competebat, uobis abhodierno die remitto. Sed & censum singulorum habitantium in Iudęa, quod nostro ęrario proficiebat: Necnon & trium finitimarum uobis prouinciarum, Samarię, & Galilææ, & trans Iordanem, uniuersa concedo, à nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorum sacram & inuiolabilẽ priuilegia sua possidere, liberamq; cum suis confinibus à decima parte uectigalium esse præcipio. Arcem autem committo sacerdoti uestro Ionathæ, ut quos ipse probauerit fideles amicos, custodes in eam deputet nobis seruandam. Captiuosq; Iudæorũ & seruiẽtes apud nos, liberos eos esse concedo. Nec post hanc sanctionem Iudæorum iumenta uiolentijs angariarum subiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies festos & tres ante eos dies sine uectigalibus esse denuncio. Eodem modo Iudæos nostram terram habitãtes, liberos ac sine læsione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus usq; ad triginta milia pręstamus, eadem quibus & meus utitur exercitus, ubicunq; ierint acceptoris. Ordinabo uero quosdam eorũ in castris, quosdam mei custodes corporis & duces in aula mea constituam. Præcipio uero meis, uestris uti legibus, easq; custodire, & tribubus propositis in Iudæa legibus obedire. Principẽq; sacerdotũ diligentiã habere uolo, ne quis Iudæorũ aliud templum præter Hierosolymitanũ solum ueneretur. Præbeo etiã ad sumptus immolationũ per singulos annos, centum quinquaginta milia dragmas: quæq; superfuerint pecuniæ, uestras esse uolo. Decẽ milia aũt dragmas, quas reges à templo accipiũt, uobis cedo: quia sacerdotibus tẽplo ministrantibus cõpetunt. Quicunq; aũt ad templũ Hierosolymorum uel intra fines eius cõfugerint, debitores regaliũ pecuniarũ, siue qualibet causa faciente, licentiam eis indemnitatis concedo, saluasq; eorũ esse possessiones. Renouari uero templum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis spondeo fabricari, turresq; altas cõstruere. Et quicquid ad munimen uestrũ necesse fuerit, meis stipẽdijs restaurare polliceor. Tantũ ut quas cœpistis amicitias nobiscũ & fœdus, sine simulatiõe seruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius Iudæis, scripsit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductũ exercitum, & milites qui de Syria transierũt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; cõmissa, cornu sinistro Demetrij aduersarij sunt fugati, & persecutione diutina multi eorum occisi sunt, castraq; direpta: dextrum aũt cornu, in quo Demetrius pręliabatur, deuictũ est. & alij quidem omnes receſſerunt. Demetrius aũt fortiter pugnans, non paucos hostiũ prostrauit. Cũq; fugatus alios equus eius cœni barathro inhæsisset, minime fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei contigisset, reuersi circundederunt eum: & omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis per fossus uulneribus, nec ualens sustẽtare, collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, sicut & alibi demonstrauimus.

Demetrius occiditur

De templo dei ab Onia in Aegypto ædificato Cap. IIII

ONiæ uero principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæũ regem cognomine Philometorẽ

dixímus

diximus,uidens Iudæam à regibus Macedonũ mala pati,uolensq; memoriam & gloriam æternam ſui relinquere, ad Ptolemæũ regẽ & reginã Cleopatram tranſmiſit,petens licentiam,quatenus templum ædificaret in Aegypto ſimile Hieroſolymorum,leuitasq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret,quod deſiderabat,confidens in prophetia Eſaiæ,qui ante ſexcẽtos annos prædixerat,quod oporteret in Ægypto templũ ædificari maximo deo per uirum Iudæum. Idcirco elatus Onias, Ptolemæo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolã: Multa uel maxima uobis bellorum cõficiens opera,& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem,& in Leonum ciuitatem Heliopolim,perq; alia loca multa ueniens, præter cõſtitutiones Iudæos templa cõſtruxiſſe reperi,quapropter & perfidos extitiſſe,quod etiam Aegyptijs accidit,propter templorum multitudinem uariamq; religionem. Opportunum aũt inueni locum,qui dicitur agreſtis Bibaſte caſtrum plenum uaria materia,uel ſacris animalibus:& peto cõcedendum mihi eum dominio ſegregatum,quatenus purgare templũ ibi dirutum, & ædificare maximo deo poſſim,menſura eadem & ſimili qua Hieroſolymorum,pro te tuaq; coniuge uel filijs:quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi,quò cõuenientes ſecundum concordiam quam adinuicem habent,poſſint tuis utilitatibus miniſtrare. Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in Aegypto domino deo ſacrariũ: multaq; talia de ipſo prædicauit.Hæc quidẽ Onias regi Ptolemæo ſcripta tranſmiſit. Conſideret tamen aliqui pietatem eius,& Cleopatræ ſuæ ſororis & cõiugis,ex epiſtola quã ſcripſerunt.Nam peccatum & legis tranſgreſſionem ſuper caput Oniæ poſuerũt, reſcribentes hæc:Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ. Legimus tuã petitionẽ,in qua ſuggerebas,permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutũ purgare,quod appellatur agreſtis Bibaſte. Quapropter miramur, ſi deo gratum ſit templum,quod ædificaturus ſis in tam luxurioſo loco,plenoq; ſanctis animalibus.Sed quoniam dixiſti prophetam Eſaiam iam dudum hoc prædixiſſe,concedimus tibi,ſi contra legem ueſtram nõ eſt, ut nihil nos in deum peccaſſe uideamur.Accipiens igitur locum Onias,ædificauit templum,aramq; deo ſimilem Hieroſolymorũ,minus tamen & pauperrimũ.Menſuram uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nũc deſcribere. Nam in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.Inuenit enim & Onias quoſdã ſui ſimiles Iudæos, ſacerdotes & Leuitas ibi religionem colentes.Sed de hoc templo late narrauimus.In Alexãdria uero Iudæos & Samaritas,qui templũ temporibus Alexãdri Macedonis ſuper Garizim montem conſtruxerunt,contigit,contra ſe ſeditionẽ excitare,& propter templa coram ipſo Ptolemæo certare:Iudæis quidem dicẽtibus,ſecundum legem Moſi templum ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe: Samaritanis aũt in Garizim:& ſupplicauerunt ut cum amicis rex conſideraret,audiens de his altercationem, uictosq; morte mulctaret.cũq; p Samaritis Sabbæus & Theodoſius intimaſſent, p Iudæis uero & Hieroſolymitis Andronicus Meſſalanus,iurauerunt per deum coram rege ſecũdum leges dicta ſua probare:petiueruntq; Ptolemæũ,quatenus iuriſiurãdi tranſgreſſorem perimerent.Rex uero multos ſecum amicos in conciliũ congregãs,ſedit partes audire.Tunc Iudæi Alexãdriæ cõſtituti,nimis timebãt de uiris qui pro templi Hieroſolymitani parte diſſerebant:nam atrociter ferebãt,ſi hoc tam antiquum & nobile per uniuerſum mundũ templum ſolueretur.Cũq; Sabbæus & Theodoſius cõceſſiſſent,ut primus Andronicus uerba faceret,idem Andronicus approba-

Iudæorum & Samaritarum diſceptatio

tionem facere ſuam cœpit ex lege,uel prædeceſſoribus principũ ſacerdotum, quis ex quo genere honorẽ ſacerdotij de patre ſuſcepiſſet,& quomodo oẽs Aſiæ reges templum uarijs oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt: de Garizi uero tẽplo neminẽ ſermonem feciſſe. Quæ dicens Andronicus,& his multa ſimilia,regem flexit ſententiam pronunciare decernentem, templum Hieroſolymitarũ ſecundũ leges Moſi fabricatum fuiſſe:Sabbæum autem & Theodoſiũ interficiendos.Hæc ſunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita,& nuptijs Cleopatræ Cap. v

1.Mach.10 ITaq; Demetrio in pugna perempto,ſicut ſuperius indicauimus,Alexander accipiens regnum Syriæ,ſcripſit Ptolemęo,ut acciperet matrimonio ſuo filiam eius Cleopatram:iuſtumq; hoc dicebat eſſe,cum paternum obtinuiſſet principatum et per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet poſt perditionẽ Demetrij. Sed etiam per alia multa dignum ſe eius familiaritate,uel cognatione dicebat. Ptolemæus uero libenter ſponſalia accipiens,reſcripſit dicens,gauiſum ſe eſſe quod paternum ſuſcepiſſet principatum,daturũq; ei ſuam filiam promiſit, & occurrere iuſſit eum ad Ptolemaidem,quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tũc ipſe puellam ad Ptolemaidem ab Aegypto producendam,ibiq; cõiungendam eſſe cõſtituit. Ptolemæus quidem hæc ſcribens, propere ad Ptolemaidem peruenit, filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecundum conſtitutum, Alexandrum reperit, filiamq; ſuam ei coniunxit,dotem argento uel auro ſecundum regiam qualitatẽ complens. Cumq; nuptiæ celebrarentur, ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum, iuſſit eum ad Ptolemaidem feſtinare. Qui peruenies ad reges, munificenter eis oſferens dona,dato apud eos honore potiebatur. Tũc Alexander cõpulit eum propria ueſte exutum purpura indui,ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iuſſitq; duces cum eo procedere,perq; mediam ciuitatem clamare, nemini contra eum quicquam dicere,uel cauſas licere cõtexere. Quod cum duces feciſſent,regis erga Ionathan uidentes honorem hi qui parati fuerant eum accuſare,ſimul cum inimicis eius profugerunt,ueriti ne quid peſſimum paterentur. Tanto uero ſtudio rex Alexander Ionathan dilexit,ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Ionathas induitur purpura

De bello Ionathæ cum Ioppenſibus & uictoria reliquarum urbium Cap. vi

1.Mach.11 CEnteſimo uero & ſexageſimoqnto anno Demetrius Demetrij filius,cũ multis conductis quos ei Laſthenes Cretenſis præſtiterat,à Creta ad Ciliciã nauigauit. Quod Alexãder audiẽs,in pauore turbaq; conſtitutus, continuo de Phœnicia ad Antiochiã feſtinauit:ut prius quàm huc peruenirent Demetrius, eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis Syriæ ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam,Ionathæ principi ſacerdotum mãdauit,dicens:Iniuſtum eſſe eum ſolum cum licentia uel poteſtate uiuere, nõ obedientem regi:Sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri,quod eum non regi ſubigeret. Non ergo te,inquit,in montibus abſcondas,arbitratus fortitudinem te habere,ſed ſi cõfidis tuæ uirtuti deſcende, quatenus per campum noſtri milites confligant, & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos,qui ſemper tuos proauos euicerunt. Contra nos autem in tali terra certandum eſt, ubi nõ lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari,ne ſit tibi locus quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas,decem milia militum eligens,ab Hieroſolymis egreditur cum fra-

tre

tre Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra foras ciuitatē dispositi. Nam Ioppenses portas cōclusserant, intus habentes custodias ab Apollonio cōstitutas. Cumq; Ionathas obsidere eos parasset, timētes ne suam ciuitatem deuastaret, portas aperiunt. Apollonius uero captā audiens Ioppen à Ionatha, tria milia equitū sumens, & octo milia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo uenisset in Ioppen, tanq; recedens Ionathan trahit ad campū, confidēs in equitibus, & spem in eis habens suæ uictoriæ. Cumq; processisset Ionathas, persequebatur usq; ad Azotum Apolloniū: qui cum ad campū uidisset hostem uenisse, conuersus pugnā cum eo cōmisit. Mille nanq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrēte dispositi, qui à retro inimicis insisterent. Quod sentiēs Ionathas, nō est turbatus: sed ordinans in quadro exercitū, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uero usq; ad uesperā procedēte, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit eū aduersariorū aciē inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitū excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil lædebantur, quāuis hostes super eos frequentia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minime contingebāt, cū constipatione testudinis tela uenientia refugarētur. Cum uero à primo mane usq; ad uesperū iaculātes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciē: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Vidētes aūt pedites equites ad fugā conuersos, & spe eorū decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnē campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usq; ad Azotū multos occidit eorū. Qui de sua salute desperantes, ad templum Dagonis confugerūt, quod erat in Azoto. Capiēs aūt incursione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neq; pepercit templo Dagonis, sed etiā id flāmis consumpsit, & eos qui eo confugerant interfecit. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templū confugerāt, octo milia fuerūt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituēnti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudās eorum uoluntatem, reuersus est ad Hierosolymam multam prædam ferēs, quam uidebatur à uictis hostibus abstulisse. Alexander autem deuictum audiēs ducem suum Apollonium, simulauit gaudium, quod præter eius sententiam cum Ionatha cōflixisset, qui eius amicus erat: mittitq; testimonium Ionathæ, præbens & præmium & honorem, & torquē auream, sicut solet affinibus regis dari: eiq; commisit Accaronis prouinciæ magistratum.

Ionathas capit Ioppen

Victoria Ionathæ

De gestis Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha Cap. VII

EOdem tempore rex Ptolemęus Philometor dictus, nauale ducens exercitū & pedites, ad Syriā ueniebat, Alexādro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiose Alexandro præcipiente suscipiebant, & deducebant usq; ad Azotum: ubi omnes proclamabant, accusantes Ionathan, quod templum incendisset & destruxisset, prouinciamq; deuastasset, multosq; eorū interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas aūt in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorē ab eo percipiēs: & perducens eū usq; ad fluuiū qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolymā remeauit. Perueniēs aūt Ptolemaidē, pręter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexādri, quas ei per Ammoniū amicum parauerat. Manifestis aūt factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad

pœnam Ammonium petẽs, & dicens insidias se ab eo passum, et uindictam sume re iustum esse. Alexandro uero non concedente, Ptolemæus intellexit illum cau sam insidiarũ extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis autem etiam prius erat odibilis Alexander propter Ammonium: multa nãq; per eum passi fue rant. & pœnam quidẽ ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circundatus fœmineo, sicut alibi dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorẽ nuptiarum filiæ suæ, transgressoremq; auxilij, quod ei cõtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componẽs, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principa tui compromittens. Demetrius uero gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susci perent: nam inimici eius fuerunt, eo quod à patre eius Demetrio multa mala per pessi fuissent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonium irascebantur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usq; peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus aũt & iustus exi stens, nec concupiscens aliena, sed & futura præuidẽs, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturũ si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se falla cibus negocijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ diffe rens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uero cum magna mili tia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; antiochenorum prædan te, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam ma trimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fu gauit eum. Contigit aũt in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elephantis audiens, Ptolemæũ iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerũt: mul tisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerũt. Sed custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput Arabum poten tissimus Zabilus abscidens, Ptolemæo trãsmisit. Qui die quinto releuatus à uulne rum dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculũ Alexandri mortẽ simul & ca put uidit, qui tamen paulopost uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo cõpletus. Regnauit uero Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq;, sicut in alijs demonstratũ est. Suscipiẽs uero principatũ Demetrius, qui Nicanor appel labatur, fraudibus corrũpere cœpit Ptolemæi militiã, oblitus & quod socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per cõnubiũ Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriã confugerunt: elephantes aũt Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi congregans, arcem Hiero solymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorũ multitudo loca ta uidebatur. Et hi quidem contemnebãt Ionathan facientem machinamenta, con fidentes loci munitionibus. Noctu uero quidam maleuoli Iudæi exeuntes, uenerũt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidẽ peruenisset, scripsit

Ptolemæus benignus

Ionathæ

Ionathæ,præcipiens ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obſidionem quidem minime ſoluere decreuit: ſeniores uero populi & ſacerdotes congregans,& aurum & argentum & ueſtem,cum multitudine dona portans, ad Demetrium uſque peruenit. Quæ cum obtuliſſet,iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatum ſacerdotij ſuſcepit,quem à regibus ante ipſum donatum poſſidebat:accuſantibuſq; eum Iudæis transfugis,Demetrius eis non credidit: ſed & petenti quatenus pro omni Iudæa,uel tribus prouincijs,Samaria, uel Ioppe, uel Galilæa,trecenta tantum daret talenta,pro omnibus his epiſtolam ei præſtitit,quę uerba huiuſcemodi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudæorũ ſalutem. Exemplum epiſtolæ,quam Laſtheni cognato noſtro ſcripſimus, tranſmiſimus uobis,ut eam noueritis. Rex Demetrius Laſtheni fratri ſalutem. Iudæorum gẽti nobis amicæ,noſtraq; iura ſeruãti,pro fide decreui dona præbere,& tres poſſeſſiones,Afferema,Belſcelida,uel Ramathe:quæ additæ ſunt Iudæis de Samaria, & his attinentia:nunc quantacunq; ab immolantibus Hieroſolymorum reges accipiebant ante me,uel quæcunq; de fructu terræ, uel plantis, omniaq; alia quæ noſtro competunt iuri,uel paludes ſalis,uel coronas,quæ nobis offerebantur, eis concedo:ut nihil extorqueatur ab his à modo in poſterũ. Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exemplar,& detur Ionathæ,quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc quidem ſcripta fuerant. Videns uero Demetrius pacẽ, nullumq; ſupereſſe periculum,nec belli timorem,ſoluit exercitum ſtipendiaq; eorũ imminuit:& ſolis illis ſumptus præbebat,qui cũ eo à Creta uel ab alijs inſulis uenerant. Vnde odiũ uel inimicitiæ militum contra eum conflatæ ſunt,quibus ipſe quidem nihil præbebat: reges uero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabãt,ut eos in certaminibus, ſi oporteret,pro ſe fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiã,deq; uictorijs Ionathæ & de tribus hæreſibus Iudæorum Caput VIII

INtelligens itaq; militum odium circa Demetrium Alexandri quidam dux,Apamenus genere,Diodotus nomine,qui & Tryphõ dicebatur: uenit ad Malachũ Arabum,qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifeſtansq; ei inimicitias exercitus,quas contra Demetrium habebant,dari ſibi petebat Antiochũ: nam regem eum facere,uel paternum principatum ei reſtituere ſe dicebat. Qui primũ quidem reſiſtebat,minime credens:poſt multo uero tempore Tryphone petente, uincitur Malachus,flexusq; uoluntate ſua eſt ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem ſacerdotum Ionathas capere uolẽs arcem Hieroſolymorũ,& Iudęos tranſfugas uel impios,omnesq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant,tranſmittens ad Demetrium legatos cum donis,rogabat ut de caſtellis Iudęæ cuſtodes eĳceret. Cui rex,non hæc tãtum ſe præbere,ſed etiam his maiora promittebat, poſt finem belli quod præ manibus habebat: petebat uero eum & auxilia tranſmittere, mandans quod exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militũ eligens deſtinauit. Antiocheni uero Demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes,& propter patrem eius,qui multa contra eos mala cõmiſerat, tempus ſeruabãt quo potuiſſent eum inuadere:uidentesq; auxilia ueniſſe Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quod multa congregaret auxilia niſi præuenirent eum,arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cum armis inuadere,colligens con- 1.Mach.11

ductos & ab Ionatha transmissos Iudæos, cum Antiochenis cõfligit, quorum uim non ferens uincitur. Videntes autem sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnãtes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime lædebantur, illos uero telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, & sic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne suppositio, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tectorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: & cum Iudæi de tecto ad tectum dissilirent, & ita eos persequerentur, ammirabilem contigit fieri Antiochensium depulsionem. Rex autem, ut uidit Antiochenos filios suos & uxores suas uelle saluare, quapropter & pugnã reliquisse, per angustas uias inuadit eos, & confligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere se Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemq; compescuit. Donauit etiam Iudæis partem prædæ. Causamq; uictoriæ suæ factos eos professus, gratias agens Ionathæ ad Hierosolymam trãsmisit, laudans eum pro auxilijs destinatis. Post autem maleuolus contra eum extitit, promissionesq; fraudauit: bellumq; minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quæ gens Iudæorum prioribus regibus Syriæ persoluebat. Et hæc fecisset, nisi Tryphon impetũ eius prohibuisset, & apparatum eius cõtra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumq; omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, & confligens cum eo, uictoriam obtinuit, et elephantos cum Antiochensium ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans & literas, amicum eum sibi parauit, & principatum sacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias, quæ terræ Iudæorum additæ fuerant, insuper & aurea uasa uel pocula, & purpuream uestem ei transmisit, hisq; omnibus ei uti permisit, & fibulam aureã ei donauit, primumq; amicum suum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam à regione Tyri usq; ad Aegyptum constituit. Ionathas autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, & pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro præmijs laborum non parua mala à Demetrio se esse perpessum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum, quatenus cum ducibus Demetrij confligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, & munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hospsos petebat, & unam quanq; humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistẽtem, ad partes Antiochi transire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrij, & his quæ quõdam in eis peccasset: esse aũt dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberẽt. Cumq; flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se & horũ fidem ad Antiochum conuertere. Multum uero præter quod sperauerat aliter Gazæos inuenit, qui durissima obiectione nõ eũ susc̃ipere, nec Demetriũ relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas cõcitatus esset, ad obsessionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, & periculum

præsens

præſens,adiutorium uero longe,& incertum eſſe utrum ueniret: optimum eſſe de creuerunt,hunc dimittentes illi obedire.Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiſerunt. Homines enim ante malorum peritiã utilitates non intelligunt ſuas:ſed cum in malis fuerint conſtituti, tunc mente percipiunt, & agunt quæ nihil læſi facere debuerũt. Ionathas uero cõſentiens eis de amicitijs,tollensq; obſides ad Hieroſolymã trãſmiſit:ipſe uero totam prouinciam percurrit uſq; ad Damaſcum, dum Demetrij duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter Tyrum & Galilæam conſiſtit.Nam hoc deſiderabãt duces Demetrij,ut de Syria eum ad Galilæam traherent, putãtes minime eum pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi.Cumq; Ionathas eis occurriſſet, Simonẽ fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multũ exercitũ de prouincia congregans,Bethſurã obſidebat, locum Iudææ munitiſſimũ:nam tenebat eam Demetrij cuſtodia,ſicut & prius à nobis demõſtratum eſt. Vt uero aggerem cõpoſuiſſe Simonem uiderunt,& machinamenta conſtituiſſe,multaq; uſum induſtria contra Bethſuræ obſidionẽ,timuerunt cuſtodes, ne capto loco interirent,& mittentes ad Simonem,petebãt fidem accipere,ne quid ab eo peſſimum paterentur.Qui cum dediſſet,illos quidẽ de ciuitate tulit, ſuamq; cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas aũt exiens à Galilæa,ab aquis quæ Genniſaron dicuntur,nam ibi ſua caſtra poſuerat,ad campũ qui dicitur Aſor peruenit,neſciẽs illic hoſtes exiſtere.Demetrij uero duces cum ante unum diem cognouiſſent contra ſe Ionathan uenire,inſidias ei per montẽ collocauerũt,ipſiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerũt.Quos cum uidiſſet Ionathas ad pugnã paratos,hortabatur ſuos. Illi uero qui à Demetrij ducibus per inſidias erant locati,à retro Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent,ad fugã ſe dederunt.Et ibi quidẽ omnes reliquerunt Ionathan,pauci uero cum eo numero quinquaginta remanſerunt, & Matathias filius Abſalomi:& Iudas Capſei,qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & deſperate ſuper inimicos irruentes,atrociter eos fugauerũt. Tunc uero milites Ionathæ,qui diſceſſerant,ut uiderunt hoſtes ad fugã uerſos,congregati per ſequebant eos,& hoc fecerũt uſq; ad Cedeſſam,ubi caſtra hoſtiũ erãt. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulſit,duo milia proſternẽs inimicorũ:& ad Hieroſolymam reuerſus eſt. Qui cum uidiſſet omnia ſibi dei prouidentia ſecundũ ſuam accidere uoluntatem,legatos Romã deſtinauit,renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas.Suis etiã legatis præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatas tranſirent,quos deberent ad memoriã amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cum Romam ueniſſent, & ingreſſi ad ſenatũ,mãdata principis ſacerdotum Ionathæ dixiſſent,quod eos mitteret amicitias renouare,quę prius per ſenatum de Iudæorũ amicitijs fuiſſent ſtatutæ:ſenatus dedit eis reportandas epiſtolas ad omnes Aſiæ reges,& magiſtratus ciuitatum,quatenus per eos illæſi ad propria remearent. Reuertentes aũt ad Spartiatas uenerunt,& epiſtolã Ionathæ eis porrexerũt, cuius exemplar huiuſmodi fuerat: Ionathas princeps ſacerdotũ gentis Iudæorum, uel curia & collegium ſacerdotũ,præſidibus & ſenatui & populo Lacedæmoniorũ ſalutem. Si ſaluis uobis publica uel priuata bene procedũt,ſic ſunt ut uolumus:ſalui autem ſumus & nos. In prioribus autem temporibus, epiſtola noſtro principi ſacerdotum Oniæ à ueſtro rege Ario,& ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatione,cuius exemplum ſubiacet epiſtolæ, quam quidem libenter ſuſcepimus,& populo & Ario fautores facti ſumus, non egentes huius rei approba-

Epiſtola Ionathæ ad Spartiatas

tione,quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus. Initia ergo recognitionis non credimus nos primi facere,ne præripere uideremur ueſtram gloriam. Multo uero tranſacto tempore,ex quo familiaritas cõmunis extitit, in ſacris & conſtitutis diebus deum pro ueſtra ſalute uel uictoria ſacrificijs deprecamur,et cum multa nos circunſtitiſſent bella per auaritiam uicinorum,nec uobis nec alijs propinquis molestos nos eſſe decreuimus. Poſtquã autẽ hoſtes expugnauimus, legatos ad Romã nos tranſmiſimus, Numenium Antiochi,& Antipatrũ Iaſonis,ſenatorio apud nos ſeptos honore:quibus dedimus etiam ad uos epiſtolam,quatenus renouent uobiſcum cognationẽ. Bene igitur facietis,ſi & uos nobis reſcripſeritis, & mandaueritis ſi quid forſitan indigetis,minime dubitantes,nos erga ueſtrũ affectũ impigros exiſtere. Lacedæmonij uero libẽter legatos ſuſcipiunt:& cõponentes pacta cum eis de amicitijs,dimiſerunt. Eodem tempore tres hæreſes Iudæorũ fuerunt,quæ de rebus humanis diuerſa credebant:quarum una Phariſæa dicebatur,altera Saducæa, tertia uero Eſſenorum. Igitur Phariſæi dicebãt,fata nõ omnia, ſed aliqua gubernare, altera uero quæ accidunt per ſe conſiſtere. Genus autem Eſſenorum,omnia ſub fato eſſe confirmat:& nihil eſſe quod hominibus nõ illius decreto proueniat. Saducæi fatum quidem nihil eſſe exiſtimant, neq; per id humana concludi, ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati, bonorumq; noſipſos autores fatentur, & peiora per noſtram eligi dementiã. Sed de his quidem certius in ſecundo libro hiſtoriæ Iudaicæ demonſtrauimus Demetrij aũt duces cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare,ampliores priori exercitu uires congregantes,contra Ionathan uenerunt. Qui cum audiſſet hoc citius eis ad Amathetidem occurrit:neq; enim tardare decreuit,uſquequo ingrederentur Iudæam:caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadijs, mittit ſpeculatores qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari. Cumq; omnia ei nunciaſſent,& aliquos nocte cepiſſent,qui aduerſarios ſuperuenturos indicabant,cuſtodias extra caſtra diſpoſuit,& exercitum per totã noctem armatũ habebat, præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporteret etiã nocte pugnare,ne repentino impetu turbarentur. Demetrij uero duces cum audiſſent Ionathan cognouiſſe ſuum conſilium,perturbati quod inimici manifeſtati fuiſſent, nullo modo ualebant per inſidias eos inuadere. Nam ex eo quod ſe credebãt non eſſe pares Ionathę militibus,fugam meditati ſunt,multaq; facientes incendia diſceſſerunt:ita ut hæc uidentes Iudæi,putarent eos eſſe manſuros. Ionathas autem cum ad caſtra eorum mane ueniſſet,inuenit ea deſerta. Cumq; intellexiſſet eos fugiſſe, perſequebatur quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium tranſierant. Vnde reuerſus ad Arabiam Nabathæos expugnabat:multamq; eorũ prædam abigens,captiuosq; ducens,peruenit ad Damaſcum,ubi omnia illa repoſuit. Per idem tempus frater eius Simon,omnem peragrãs Iudæam & Palæſtinã, uſq; ad Aſcalonam muniuit caſtella. Quæ cũ ædificijs & cuſtodijs tuta feciſſet, ad Ioppen peruenit:& occupans eam,magnã introduxit ibi cuſtodiã. Nam audierat Ioppenſes uelle ducibus Demetrij tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam Ionathas et Simon tractauerunt,ad Hieroſolymam ſunt reuerſi. Cumq; omnem populũ ad templum congregaſſent,ſuadebant muros Hieroſolymorum refabricandos,& dirutam partem muri templi reconſtruendam,altisq; turribus muniendam, necnon & in media ciuitate alium ædificare murum, ut cuſtodibus arcis alimentorũ copia negaretur. Inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia,facerẽt tutiora uel fortiora.

Tres hereſes in populo Iudæorum

Ionathas Nabathæos expugnat

Cui

Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet, ipſe quidem mœnia ciuitatis ædificabat, Simonem uero miſit prouinciam cõmunire. Demetrius autem tranſiens ad Meſopotamiam peruenit. Quam cum uellet cum Babylone & ſuperioribus prouinciis obtinere, ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miſerunt, promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret, & tradere ſe, uel expugnare cum eo regem Parthorum Arſacen. Qua ſpe ſublatus ſubito egreditur ad eos, ut ſi Parthos deuinceret, uiresq; reſumeret, regem Tryphonẽ poſtea debellaret, lõgeq; eum à Syria pelleret. Quem cũ prono ſuſcepiſſent animo prouinciales, & multos congregaſſet uiros, bellumq; & omnẽ militiam aduerſus Arſacen produxiſſet, ipſe quidem uiuus capitur, ſicut alibi iam retulimus. *Demetrius capitur*

De obitu Ionathæ, & ſucceſſore fratre Simone Cap. IX

TRyphon uero cum mortem Demetrij cognouiſſet, perfidus Antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipſe regnũ teneret. Impediebant uero impetum eius & uoluntatẽ amicitię Ionathę, quas cum Antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan ſtatuit occidere, & tũc aduerſus Antiochũ accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan cõſumere, ad Bethſurã ab Antiochia uenit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cũ electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putãs ad bellũ eum ueniſſe. Tryphon uero cũ Ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ, donis eum placauit, ſuiſq; ducibus ut Ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem ſuam uolens cõfirmare, cunctamq; ſuſpicionẽ depellere, quatenus confidentẽ & incautũ, nihilq; præuidentẽ caperet: & perſuaſit ei ut exercitum dimitteret, quem fruſtra dicebat eſſe fatigatũ ab eo: nequaq; bello exiſtente, & undiq; pacem rebus habentibus: ſed tenere paucos, & Ptolemaidem ſimul cum eo uenire ſupplicabat, nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ moderationem, ſe uenirſe profitebatur. Ionathas uero nihil ſuſpicans, ſed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc ſuadere credens, exercitũ dimiſit, tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit Ptolemaida, portas ſtatim ciues ſerauerũt, ſecundũ quod eis à Tryphone erat præceptũ, & Ionathan uiuum capiẽtes, omnes qui cum eo erant interemerũt. Miſit etiã Tryphon ílico ad Galilæã, qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ cõperiſſent, anteq; uenirent à Tryphone miſſi circũdati à prouincia proceſſerũt. Tunc ſatellites Tryphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare, nullã eis moleſtiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hieroſolymitæ tamen cum audiſſent Ionathan captũ, & cum eo milites periſſe, flebant illius interitũ: & ſummus de ipſo queſtus apud omnes fiebat: magnus aũt timor eos inuadẽs cõtriſtabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinę gentes inimicę, & propter Ionathę mortẽ inquietatæ, contra ſe bellum cõſtruerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ ſicut ſuſpicabantur euenerũt. Nam gentes mortẽ Ionathæ cum audiſſent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanq; indigentes duce. Tryphon uero exercitũ multum cõgregans, ad Iudęam aſcendere ſtatuit, ut Hieroſolymam debellaret. Simon aũt uidens Hieroſolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cõfortare, quatenus forti animo eſſent, nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et cõuocans in tẽplo populũ, alacriorẽ eum ſuis uerbis effecit: hinc allocutionis initium ſumens: Pro ueſtra

Oratio Simonis ad populũ Iudaicum

ſtra,inquit,libertate ò uiri Iudæi,me dudũ cũ patre uel fratribus mori paratũ, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non deſunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, noſtram familiam nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima noſtra poſſit eĳcere,ſed introducat magis deſiderium uitæ,uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare uel pati pro uobis recuſet, ſequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus exiſto, ut meæ parcam animæ: neq; peior,ut quod illis uiſum eſt optimũ, pro patrĳs interfici legibus,uel pro dei religione,deuitem: ſed in quibus oportet me germanũ illis fratrem oſtendere,in his me demonſtrabo conſimilem. Confido enim in deo,ultionem ab inimicis expetere,uosq; omnes cũ uxoribus uel filĳs ab eorũ uiolẽtia liberare: tem plumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes contempſiſſe uos, tanq; ducem nõ habentes,bellaq; præparaſſe. Cum hæc Simon uerba ad plebem feciſſet,confeſtim depulſo populus ab animis metu audaciam ſumpſit, deſperãsq; ad ſpẽ bonã repẽte mutatus eſt,& unanimiter exclamauit, nutu dei eſſe Simonem ducem,& Iudæ uel Ionathę fratrũ principatũ tenere dignũ, ſe quoq; omnibus inſſionibus eius obſecuturũ promittens,ducis ei contulit dignitatẽ. Tunc Simon congregans omnes ſui exercitus bellatores,feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere,turribusq; altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiã Ionathan quendã amicum,filium Abſalomi cum militibus ad Ioppen,imperans habitatores eius eĳcere: nam timebat ne ciuitatẽ traderẽt Tryphoni: ipſe uero Hieroſolymã tuebatur. Tryphon autem exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ ſuper montes iacet,unde etiam Iudææ campi pateſcunt. Cum uero Tryphon à Iudæis audiſſet ducem Simonẽ conſtitutũ,direxit ad eum,fraudibus uel dolo cupiẽs hunc quoq; circunuenire: iubetq; ei,ſi uellet fratrẽ Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum,duosq; filios Ionathæ,quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionẽ,ne Iudæam in ſuam ditionẽ redigeret: quia & nunc non pro alia re,niſi pro debito uecti galium eum ſe ligaſſe cõfinxerat. Tum Simon intelligens artem Tryphonis, quia & ſi argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens: tamẽ territus ne à populo accuſaretur,ſe cauſam fraternæ necis extitiſſe,quod non pecunias nec filios pro ipſo cõtraderet: colligens exercitũ,mandata Tryphonis indicauit,dicẽs quod hæc dolo uel inſidĳs plena ſunt: tamen optabilius eſſe pecunias & filios ei tranſmittere, q̃ propoſitis à Tryphone non obediens,putaretur non uelle fratrem abſolui: initoq; cum ſuis Simon tractatu,filios Ionathæ pecuniasq; tranſmiſit. Quas cum Tryphon accepiſſet,nec fidem ſeruare,nec Ionathan abſoluere uoluit: ſed mox exercitum colligens,ad propria remeauit,ordinatoq; itinere per Idumæã,ad Hieroſolymã aſcendere cupiens, uenit ad Doram ciuitatẽ Idumææ. Præcedebat uero cum exercitu Simon, caſtra contra eum ſemper diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce Hieroſolymitana erãt, ad Tryphonem dirigũt,rogantes eum ad ſe ocius properare,quatenus alimẽta eis præberet. Ille uero per noctem illam equitatum parauit,quaſi Hieroſolymã aſcenſurus: ſed niue uehementi ea nocte cadente,iter inuium reperit equis uel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante,nequiuit ad Hieroſolymã Tryphon aſcendere: ſed reuertens ad Syriam,& propè Galaaditidem ingreſſus, Ionathan ibi perimi uel ſepeliri iuſſit,& ita ad Antiochiã peruenit. Simon aũt à Baſcama ciuitate transferens oſſa

Ionathas perimitur

1.Mac.13

fratris

fratris, sepeliuit in patria sua, luctū maximū omni super eum populo faciente. Tūc Simon ingens Mausoleū fabricans, patri suo fratribusq; sepulturā ex albo & poli *Mausoleum*
to lapide construxit, opus mirabile conspicuumq; faciens: cuius & porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper & pyramides septem parentibus, uel unicuique germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucentes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, & ædificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uero est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quem annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisque monumentis primi anni Simonis benefactoris, & Iudæorum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerunt, *Simon arcem Hierosolymitanam diruit*
cum Simon Gazara ciuitatem, uel Ioppen, uel Iamniam deuastaret, arcemq; Hierosolymorum deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos lædere possent. Quod cum fecisset, optimum & utile putauit, etiam montem super quem arx constituta erat, destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi, montem destruebant, & nec die nec nocte cessantes per tres annos, deposuerunt eum ad solum, campumq; planissimum fecerunt, ita ut eminētius templum excelleret, arce uel monte depositis.

De Tryphonis malicia & dolis Caput x

POst captiuitatem Demetrij, non multo post, Alexandri filiū Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares suos ad milites transmisit, & multas dare pecunias pollicitus, si eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captū nunciabat teneri, fratrem uero eius Antiochum, si principatum obtineret, multa pessima eis facturum esse dicebat, dum proditionē eorum ulciscereturꝰ. Qui cum speraſſent affluentia pecuniarum sub regno Tryphonis frui, principem eum cōstituunt. Try- *Trypho princeps constituitur à militib.*
phon autem ut regni insignia suscepit, continuo nequitiam suam patefecit, & inno tuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obsequebatur, nō hoc uolūtate bona, sed impossibilitate faciebat. Postquam uero regnum adeptus est, exuens se simulatione uerus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos quam clientes diligere, Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrij uxorem se contulit, quæ tunc in Seleucia cum filijs erat conclusa. Errantē uero fratrem Demetrij Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittente Tryphonis timore, accersit Cleopatra, ad suas eum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit suadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

De morte Tryphonis Caput xi

CVmq; intrasset Seleuciam Antiochus, & fortitudo eius per singulos dies cre- 1. Mac. 15
sceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quē uincens à superiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora castello munito cōclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudæorū legatos pro amicitijs uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cū alimentis militaribus Doram obsidentibus large præbuit, ut Antiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameā fugeret, captus in ea conclusione, peremptus est, tertio sui regni anno.

De

De uictoria Simonis contra Cendebeum Cap. XII

SEd Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuionẽ unà cum ministratis pecunijs & alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cẽdebeo amico tradens, ad deprædationem Iudææ captiuitatemq; Simonis misit. Sed cum Simon audisset Antiochi præuaricationem, licet senex esset, tamen quod nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, cõcitatus ad audaciam super ætatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit: & disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uero per aliam partem cum reliquis uiribus perrexit ad bellũ: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostiũ uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam & ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis Caput XIII

1. Mach. 16 IGitur annis octo principatum sacerdotij Iudæorũ regens, moritur in conuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorẽ eius cum duobus filijs capiẽs, & uinctos habens misit tertium Iohannẽ, qui & Hyrcanus uocabatur, occidi. Quod cum sensisset iuuenis, euasit periculum, & ad ciuitatem festinauit: confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantem uero per aliam portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam castellum nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum decq; matris Hyrcani morte & passionibus. Caput XIIII

Hic finis est historiarum Bibliæ ACcipiens autem paternum principatum Hyrcanus, deum hostijs placauit, et ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus hostem circumueniens prævalebat: uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens, in prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de obsidionis industria, tantũ charissimis putabat offerre subsidia, ne dum male paterentur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter eos differret, sed multo magis impetu castellum inuaderet: inimicoq; suæ potestati subacto, pro charissimorum tormẽtis redderet retributionem: sibi quoq; æstimãs hoc esse utilissimum, si per suam mortem hostes atrocius deperirent. Hyrcanum uero petitionibus matris incensum castellum capiendi furor tenebat. Rursus uero cum uidisset matrẽ cædi uel dissipari, soluebatur: & pro ingestis matri tormentis, impetũ deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum expleuit in quo semper Iudæi uacãt. Nam per septẽ hunc obseruant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello solutus, occidit matrem & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas appellabatur, in Philadelphia tyrannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochũ & Hyrcanũ decq; sepulchro Dauid Cap. XV

ANtiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, contra Iudæã accessit, quarto anno sui imperij, primo uero principatus Hyrcani, olympiade centesimasexagesimasecunda. Cumq; deuastasset prouinciam, Hyrcanum in ciuitate conclusit, quã septem aciebus circundedit: nihil tamen penitus proficiebat propter murorum munimina, & propter obsessorum uirtutem, necnon & aquarũ inopiam, qua propter siccitatẽ domabatur. In parte uero planissima turres statuit celsiores

ſiores,numero centum,tria tecta unaquaq; habente, ſuper quas militares ordines diſpoſuit:multosq; quotidie labores congreſſus inferebat,foſſamq; altam & latiſſimam conſtruens,muros ciuitatis depoſuit.Iudæi uero multas incurſiones contra moliebantur: & ſi quidem incautos aduerſarios inueniſſent, peſſime eos conterebant:ſi uero præſenſiſſe cognoſcerent,innocui redibant. Vt uero noxiam multitudinem intra ciuitatem Hyrcanus attendit cõſumendis citius neceſſarijs, nihilq; populo prodeſſe proſpexit,inutilem eius partem ſecernens foras ciuitatẽ emiſit: quæ uero bellicoſa & fortis erat, hanc tantum tenuit.Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarent, ſæuiſſimis tormentis miſerabiliter animam exhalabant. Cum uero feſti dies tabernaculorum ueniſſent, miſerati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias ſeptem dierum,propter feſtiuitatem deiq; ſupplicationẽ.Qui cum audiſſet,reſpondit legatis: Immolate. Nec non etiam ſacrificium magnificentiſſimum deſtinauit,taurum cornibus inauratis,& pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea:quod ſacrificiũ adductum ſuſceperunt qui ante portas ſtabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autẽ iſte in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit:nam ille capiens ciuitatẽ,porcos ſuper aram immolauerat, & ius carnium per totum templum ſparſerat:etiam leges Iudæorũ,paternamq; religionem confuderat,propter quæ gens illa rebellauit,& minime reconciliari paſſa eſt: hunc uero Antiochum propter pietatẽ religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modeſtiam eius.Hyrcanus etiam animaduertens ſtudium ipſius erga deum, petiit eum,ut patriam eis conuerſationem reſtitueret. Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium ſuadentium gentem capi legibus diſſonantem, ad omnem pietatem flexus,legatis reſpondit:quod ſi traderent arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentium ſoluerent,& cuſtodiam in ciuitate ſuſciperent,confirmans pactum,finiret bellum.Iudæi uero omnia perferre præter cuſtodiam conſentiebant, quam non propter aliud, niſi pro diſſimili conuerſatione recuſabant:pro cuſtodia tamen obſides dare profitebãtur,& talenta argenti quingenta:ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani.Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus,& coronam ciuitatis depoſuiſſet, obſidionem ſoluens diſceſſit.Hyrcanus uero ſepulchrũ Dauid aperiens, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus Iudæorũ cœpit peregrinos alere.Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias, ſuſcipiensq; eum intra ciuitatẽ, munificenter abundeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat.Cumq; exercitum Antiochus contra Parthos duceret,cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Damaſcenus, ſic in hiſtoria dicens: Trophęum ſiſtens Antiochus iuxta fluuium Lycum,ubi uicerat Indathim Parthorũ ducem,ibi duobus diebus remoratus eſt, petente Hyrcano Iudæo propter Iudæorum celebrationem,in qua non erat legitimũ eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus.Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat,in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam conficere. Tunc etenim Antiochus cum Arſace Parthorum rege confligens, & multũ perdens exercitum, interijt.In regno autem Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit, Arſace eum à captiuitate ſoluente,eo tempore,quo Antiochus Parthorum terram ingreſſus eſt, ſicut prius demonſtratum eſt.

Quantũ iſte anteriore melior fuerit Antiochus

De ſepulchro Dauid aperto

Nicolaus Damaſcenus

De Hyrcani uictorijs & amicitia cum Romanis. Caput XVI

HYrcanus uero Antiochi morte cognita, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cū multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: post etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, nec non & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templū ædificatum ad similitudinem Hierosolymitani possidebat, quod Alexandri mandato Sanabalath dux cōdidit, propter Manassen generum suum fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauimus. Contigit uero templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uero ciuitates Idumææ Aboram, Marisam, cunctosque cum domuisset Idumæos, permisit eis prouinciam habitare, si circumciderentur, legibusq; Iudaicis uterētur. Qui desiderio patriæ terræ circuncisionem, & aliam conuersationem Iudæorum prætulerunt, ideoq; ex illo tempore cœperunt esse Iudæi. Quo facto Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, composuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, consul senatum omnē octauo idus Februarias, in campo iussit cōuenire, præsente L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Dosithei, & Apollonius Alexandri, & Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudæorum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uillæ, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultū tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultū, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut & prouinciam æstimēt uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmissis, esse renouandas. De rebus autem ablatis responderunt consulares, cum à suis negocijs senatus uacuum habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri: decernentes uero dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiſconem cognominatum, quatenus de genere Seleuci transmitteret eis, qui deberet accipere principatum. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitum mittens, pugna commissa, Demetriū superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorū sub Hyrcano & eius bello cōtra Samariā. Cap. XVII

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandē tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syrię tenuisset

iſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit. Audiens uero germanum ſuum, & ipſum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires cõtra ſe à Cyzico congregaſſe, eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret, qui Cyzicenus dicebatur, quod in illa ciuitate nutritus eſſet: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitã bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uero ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxiſſe, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus aũt Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commiſit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortem Antiochi à Macedonibus deſtitit, dum neq; ut amicus, uel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra ſe pugnabãt. Nam dum bello occupati fuiſſent, Hyrcanus Iudæã cum licentia poſſidebat, multamq; pecuniarũ ſummam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes cõtemnens, expeditionẽ contra Samariam ciuitatem ualde munitã produxit: de qua ſuo loco referam, qualiter ab Herode ſit condita, & Sebaſtia nominata. Accedẽs igitur ad eam ſtudioſe obſidebat, memor malorum quæ Samaritæ contra Mariſenos colonos, & auxiliatores Iudæorũ commiſerunt, obediẽtes regibus Syrorũ: Cum ergo mœnia undiq; circundediſſet, duplici muro cincta ſtadijs octoginta, filios ſuos obſidioni præpoſuit, Antigonum & Ariſtobolum. Quibus imminentibus, in tantã neceſſitatẽ famis Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorẽ Antiochũ Cyzicenum. Qui ſtatim ueniens ad defenſionẽ, uincitur ab Ariſtobulo: fugatusq; à fratribus uſq; ad Scythopolim currens, euaſit periculũ. Hi rurſus ad Samaritas reuerſi, cõcludunt eos intra murum, ut ſecũdo neceſſitatis Samaritę adiutorẽ uocarent Antiochũ: qui cum à Ptolemæo Lathyro ſex milia uiros petiſſet, quos Ptolemęus inuita matre direxit (nam nec dum à principatu eum expulerat) primũ prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciã cum Ægyptijs non audens aperte pugnã cõmittere (Nam uires ſuas ſciebat impares) ſed ſperans populatione terræ cogere Hyrcanũ à Samariæ obſidione recedere. Cumq; multos milites perderet inſidijs circunuentus, diſceſſit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellũ Iudaicum cõmittens. Callimander ergo aduerſarijs fugam ſimulantibus, & poſt reuerſis, ſtatim cõſumitur. Epicrates autem manifeſte pecunijs ſeductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uero obſidionẽ ſoluere non potuit. Igitur Hyrcanus ſub anni cõcluſione capiens ciuitatẽ, non hoc ſolo contentus eſt, ſed totam deleuit Samariã. Nam ſic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuiſſe illic quiſquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe ſacerdotũ Hyrcano dicitur, quemadmodũ ei deus locutus eſt. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno cõflixerant, dum ipſe in templo ſolus ſacerdos adoleret thura, audiſſe uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cũ à templo proceſſiſſet, hoc omni populo manifeſtum fecit, quod ita cõſtat eueniſſe. Hyrcanus quidẽ in his degebat. Per idem uero tempus, non ſolum Hieroſolymorũ Iudæi, ſed & prouinciales, & Alexandriã habitantes, & Ægyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filiũ Ptolemæum Lathyrũ ſeditionẽ mouens, ordinauit duces Chelchiã & Ananiã, filios Oniæ, quem ſuperius templũ ædificaſſe conſtat in terra Heliopolitana, ad ſimilitudinem ſacrarij Hieroſolymorũ. Cleopatra tamẽ cum tradidiſſet iſtis exercitũ, ſine ſenten-

Bellũ fratrum inter ſe

Hyrcanus obſidet Samariã

Samaria deletur

Hyrcano deus locutus eſt

tia eorũ nihil tractabat:ſicut teſtatur & Strabo Cappadox,ita dicẽs: Nam plures & qui cum eo aſcenderũt,& quos poſtea Cleopatra mittebat,in Cypro ſtatim ad Ptolemæũ tranſibant:ſoli uero Iudæi qui Oniæ dicebantur,apud Cleopatrã permanſere reginã,propter Cchelchiam & Ananiã.hæc Strabo diſſeruit.Hyrcano autem inuidiã mouit apud Iudæos felicitas,magis aũt Phariſæi. Nam male eum pati uolebant,qui tantum apud populũ ualebant,ut ſi quid cõtra regem uel principem ſacerdotum dixiſſent, facile crederetur.Diſcipulus tamẽ eorũ & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur.Sed cum eos ad conuiuiũ uocaret,& amicabiliter paſceret,nimisq; delectari uidiſſet,dicere cœpit:Sciris me uelle iuſte uiuere,omniaq; agere,per quæ deo & uobis placeam. Rogo autẽ,ſi quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem,reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent, omni uirtute ornatũ,lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus,Eleazarus nomine, maleuolus & ſeditionibus gaudens: quoniam iuſtum,inquit,dixiſti te uiuere uelle, & ueritatẽ cognoſcere iuſtum eſt,depone principatũ ſacerdotij,& tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratũ. Hyrcano uero cauſam rogante, quapropter deponeret principatũ:quoniam,inquit,audiuimus à ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuam ſub Antiocho Epiphane,quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus eſt Hyrcanus,omnesq; Phariſæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidã de Sadducæorum hæreſi,quæ cõtraria Phariſæis exiſtit,ualde Hyrcano amicus, dicebat:ſcientibus omnibus Phariſæis Eleazarũ blaſphemiã feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe,ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſęos interrogaſſet,quam iudicarent eum pœnã meritum, non enim credo,inquit,cum ueſtra ſententia factam iniuriã: Tunc illi cum eum honorari uellent,dicebant,ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna cõtumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormenta Phariſæi,ualde contriſtabatur.unde putabat illorũ ſententia maledictiones Eleazarũ ſibi feciſſe.Incitator uero irę eius Ionathas,flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorũ partẽ tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret,cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummũ ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt.Sed de his quidem iterũ diſſeremus. Nunc autẽ uolo demonſtrare, quas leges populo partũ ſucceſſione tradidiſſent Phariſæi,quę non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; Sadducæorum gens has expulit,dicens illas debere teneri leges,quæ conſcriptæ ſunt:illas uero quæ à patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri:Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadducæos copioſi uel diuites ſequebantur,populares uero non eis obſequebãtur, ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant.De his tamen duabus hæreſibus, atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit, & principatum optime rexit annis trigintanno: defunctuſq; reliquit filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus à deo iudicatus eſt,magiſtratu populi,principatu ſacerdotij,& prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat,& futurorum præſcientiã ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat,ut etiam de duobus filijs prædiceret, quod rerum domini non diutius permanerent.Quorum interitũ operæpretium eſt narrare,quatenus ſentiamus, quantum indigni felicitate patris fuiſſent.

Phariſæorum & Sadducæorum controuerſia

Hyrcani mors et laus

De

De Aristobuli impietate & morte. Caput XVIII

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatem trāsferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringētos octoginta & unum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundū Antigonum, simili dignitate eum ornauit: alios uero uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrem de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominam esse relinquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & communis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem non credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione rediisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templum ascendit ualde splendidissime ornatus cum suis armatis, & multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uero cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uiderentur, sed regiæ munificentiæ ostentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autem ipse in turri, quæ antoniana dicebatur: & præcepit, ut inermem occiderēt nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uero cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: quia frater tuus, inquit, audiens construxisse te arma, ornatumq; bellicū, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorū facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostēdit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: necq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatē q̄ istę passiones. Ammirari potest quilibet & Iudam Essæum genere, qui nunq; in his quæ prædixit mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templū transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiā prędicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, q̄ si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo perituru in turri Stratonis. Locus uero stadijs sexcentis distabat, ubi eum prædixit interfici. Diei q̄ plurima pars transierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nunciatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Cęsarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cædis pœnitētia, fletusq; possedit, nec non etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: & intolerabilem passionē corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer auliticus portaret, lapsus est in loco, quo maculæ sanguinis adhuc Antigoni permanebant

Aristobulus matrē suam et fratres in carcerē coniecit

Aristobulus fratrē per insidias necat

Iudas Essęus propheta

bant,ut arbitror,dei prouidentia diſponente.Quo facto,clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt, dum exiſtimarẽt hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobulus audiſſet, cauſamq; requiſiſſet, tacentibus amplius minabatur,diſcere uolens clamoris cauſam: homines enim ſuſpicantur mala in his,quæ tacentur,& ſemper eſſe peiora putant.Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt,confunditur eius mens,percuſſa conſcientia ſua,gemensq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis,ut non pro ſcelere fraternæ necis ueloci pœna conſumeret? Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, ſed paulatim meum libo ſanguinem interemptis? Quæ cum dixiſſet, moritur, regni ſui anno primo: qui etiam dictus eſt φιλέλλην,ideſt amator Græcorum. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit Ituræos, plurimámque eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, ut ſi uellent in prouincia permanere, circuncideretur ſecundum leges Iudaicas. Erat autem naturæ ualde modeſtæ, & pudoris ingenui, ſicut teſtimonium præſtat Strabo, nomine Timagenes, ita dicens: Modeſtus fuerat hic uir,& nimium Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquiſiuit, & partem gentis Ituræorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Ariſtobulus moritur

De geſtis Alexandri,Ptolemęi,Cleopatræ,Theodori & uarijs prælijs. Caput XIX

DEfuncto tamen Ariſtobulo,Salome uxor eius,quæ apud Græcos Alexãdra nominatur,ſoluens fratres eius, quos ligatos Ariſtobulus tenebat, ut prædictum eſt,Iamneum qui & Alexander dicebatur,regem ordinauit, ætate maiorem qui nunq; ad faciem patris uenit.Cauſa uero huius odij,talis fuiſſe dicitur:Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus,Antigonum & Ariſtobulum, & apparuiſſet ei deus in ſomnis,& interrogaſſet eum, quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret, deo demonſtrante uultum iſtius, cõtriſtatus quod omnium bonorum ſuorum hic hæres exiſteret,genitum in Galilæa nutriri dimiſit.Deus uero nequaquã mẽtitus eſt Hyrcano.Nanq; regnum poſt Ariſtobuli finem,iſte ſuſcepit.Qui unum è fratribus ſuis,nitentem regnum præſumere,interfecit:alterum uero uolentem innocenter uiuere,honorabiliter tractabat. Is enim dum principatũ ſuum, ſicut ei uidebatur utile, diſpoſuiſſet, expeditionem cõtra Ptolemaidem egit,pugnaq; cõmiſſa,victor,in ciuitate hoſtes concludens,obſidebat eos.Nam ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza ſolæ ut ſubijcerentur,reſtabant:necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis,& Dora.Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus,ſuasq; uires perdentibus, nequaquã Ptolemaitæ ſperabant ab illis auxiliũ.Quibus obſidione exhauſtis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus eſt,dum reges contra ſe bellarent:& paululũ Ptolemaitis ſubueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant,ut cõfiderent ab eis mereri ſolatia. Vterq; enim durabat, quod ſæpe Athletis contingit:qui cum uiribus diffidũt,erubeſcentes cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis ſpes erat in rege Ægyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cum à matre depulſus è regno fuiſſet, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaitæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet.Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt

tunt dicentes, ſi tranſiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, inſuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaitæ ſecum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demænetus orator eloquentiſſimus, perſuaſit eis ſententiam permutare, melius eſſe dicens, incertum Iudæorũ ſuſtinere periculum, cũ manifeſtam ſuſcipere ſeruitutem, dum ſe traderent domino: quo facto, non ſolum præſens haberent bellum, ſed multo magis ab Aegypto ſperatẽt. Nã & Cleopatram nequaquam pati filiũ uicinum exercitũ aggregare dicebat, ſed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filiũ eijcere: & cum Ptolemæus nihil proficeret, rurſus Cyprum fugeret, ipſos uero nouiſſimum habere periculum. Ptolemæus uero, quamuis per uiam cognouiſſet Ptolemaitarum uõluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; uires ſuas depoſuit, Omnis uero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxiſſet, & applicuiſſet, ualde cogitabat, quomodo neq; legatos eius ſuſciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenirent ad eum Zoilus, & Gazæi, ac peterent auxilium ſibi præberi, quod terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur, ſoluit obſidionem Alexander Ptolemæi timore: reuerſusq; ad propriã terram, deinceps bella diſpoſuit, latenter quidem Cleopatram cõtra Ptolemæum inuitans, aperte uero amicitias & auxilia cum eo componere ſimulans: & quatuor milia talentorum argenti ſe dare promiſit, ſi Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias ſuſcepit, & Zoilũ ſubegit. Deinceps cum audiſſet latenter ad Cleopatram matrem eius mandaſſe, ſoluit pacta, quæ cum eo fecerat, atq; fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens, obſidebat, quod eum non ſuſcepiſſet: ibiq; relinquens duces, & partẽ ſui exercitus, ut obſeſſos cuſtodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus inuadit. Alexander uero cum Ptolemæi præuaricationẽ audiſſet, congregauit prouincialiũ quinquaginta milia, ut autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerunt, octoginta milia. Cum uero collegiſſet exercitum, occurrit Ptolemæo. Ptolemæus itaq; ſubito inuadens Aſochiton, ciuitatem Galilææ, die ſabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; decem milia corporum, & aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephorã ciuitatem, pauco diſtantem ſpatio à ciuitate capta, multos amiſit. Poſt autẽ cum Alexãdro bellaturus perrexit, Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit, habens octo milia pugnatorũ, quos Hecatontamachos uocabat, id eſt, contra centum pugnantes, quoniam æreis ſcutis utebantur. Verum etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis clypeis, ſed minus Iudæis ornati: ideoq; milites Ptolemæi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immittebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorũ peritus, eos fluuium tranſire prohibebat, ſupra quem caſtra ſua poſuerant. Alexandro uero minime uiſum eſt, tranſitum eorum uetare, dum putaret, quia ſi poſt dorſum fluuium haberent, nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex utraq; parte fortiter pugnatum eſt, pari animoſitate uel ſtudio, ut ab utroq; exercitu multi proſternerentur. Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus uidiſſet, milites diuiſit: & defectus ſuos fortiter adiuuans, nulloq; ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptolemæi, ſecuti Iudæos interficiebant. Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam

uerterunt:& tamdiu proſtrauerunt eos, uſquequo & ferrum & manus eorum defeciſſent. Triginta uero milia uirorum occiſa fuiſſe dicuntur. Timagenes uero quinquaginta milia retulit, reliquos autem captos, paucos uero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptolemæus poſt uictoriam, prouinciam peragrans, ueſpere facto, in quaſdam Iudææ uillas ingreſſus eſt: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iuſſit militibus ſuis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autē ſimulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci, & exinde eos ualde metuerēt. Cepit uero & Ptolemaidem, ſicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum reſpiceret filium ſuum creſcere, & Iudæam licentēr deuaſtare, ciuitatemq; Gazæorum ſubiectam habere, negligere recuſauit, dum iam in portis ſuis eum præſentem ſperaret eſſe futurum, & amari ab Ægyptijs propter uirtutem eius putaret eum: ſtatim cum nauali & peditri exercitu contra eum egreditur, duces totius militiæ Chelchiam & Ananiam Iudæos præponēs: pecunias uero multas, nepotesq; ſuos, & teſtamēta apud Cōn inſulam commendans. Cumq; iuſſiſſet filium ſuum Alexandrum, cum maxima claſſe nauium ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide depoſuit. Cumq; eam non ſuſcepiſſent Ptolemaitæ, ciuitatem obſedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Aegyptum feſtinauit, putans ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare, ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tempus Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorē Syriam Ptolemæum perſequens, moritur. Cleopatra uero, cum audiſſet filij conatum, & quod nullatenus Ægyptij eum ſicut ſperabat, ſuſcepiſſent, trāſmiſit militiæ partem, quæ de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuerſus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uero tempore, Cleopatra cuſtodiam Ptolemaidis cum ciuitatis obſidione cepit: ad quam cum Alexander ſumma dona deportans ueniſſet, dixiſſetq; mala à Ptolemæo ſe paſſum, refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum, quidam amicorum perſuadebant ei, ut prouinciam Iudæorum percurreret, & obtineret: neque contemneret tam optimam multitudinem Iudæorum ſibi ſubijcere. Cumq; Ananias contradicens, ſuaderet iniuſtum eſſe, ſi hominem auxiliatorem priuaret propria poteſtate, uerumetiam & cognatos ſuos eſſe: nam te minime uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatem inimicos omnes Iudæos habebis: Hæc ergo Anania perſuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum lædere, ſed de ſocietate cum eo compoſuit in Scythopoli Syriæ. Qui cum à Ptolemæi timore liberatus eſſet, exercitum ſtatim contra humilem Syriam produxit, & expugnauit Gadara decē menſibus obſeſſam, & Amathunta, magnum propugnaculum habitantium ſuper Iordanem, ubi optimus uel induſtria dignus Theodorus Zenonis poſſidebat: qui inſperate Iudæos inuaſit, & decem milia interfecit, ſarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquam pertubatur Alexander, ſed mox iuxta maritima loca duxit exercitū, & Raphiam, & Anthedonem expugnauit, quam poſtea Herodes Agripiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum rediſſe, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazęis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocaſſent, ciuitatem obſedit: prouinciamq; ipſorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus milibus peregrinis, & decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudæorum: & quamdiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudæis rurſum

Ptolemeus infantes coqui iubet

Cleopatra cōtra filium ex Aegypto progreditur

Theodorus multos Iudæos occidit

Ptolemæum

Ptolemæum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto, cognoſcentes Iudæi ueritatem reuerſi Gazæos inuadunt,& proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus, neque multitudine perterritis, gerere prælium, & quicquid aduerſi accidiſſet, tolerare paſſi ſunt,ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militaremque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet,quieuit. Poſt autē milites Gazæis immiſit, ut eos cruciarent,& per diuerſa loca proſternerent:nec tamen Gazæi animas debiles, ſed pronas habentes,uenientibus Iudæis reſiſtebant, nec paucos dilaniabant: alij uero deſolati domus ſuas incēdebāt,ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire: alij quippe & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebāt, quatenus ſeruitutē inimicorum uel taliter euitarent. Cumq; quingenti ex primatibus eorum in templū Apollinis confugiſſent,quorū conſenſu proditio facta erat, hos abſtrahens Alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionē deponens,ad Hieroſolymā remeauit. Eodem tempore & Antiochus,qui Grypus dicebatur,moritur inſidijs Herodiani, anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto, imperij uero uiceſimonono. Cuius principatū cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet,bellauit etiam contra fratrē patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem quū uiciſſet & cepiſſet,occidit. Non multo uero poſt,Cyziceni filius Antiochus, & Antoniuspius,cū perueniſſent in Aradum, coronamq; ſibi impoſuiſſent,confligunt cum Seleuco, quem poſt uictoriā ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam,& peruenisſet Mopſueſtiam,itum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus, palatium eius iacendit, eumq; cum amicis extinxit. Antiocho uero Cyziceno adhuc Syriæ regnante,Seleuci frater Antiochus bellū contra eum produxit, uictumq; cum ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſum uero & frater eius Philippus, cum impoſuiſſet ſibi diadema,in parte aliqua Syriæ regnabat. Ptolemæus uero Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium,qui Eucerus dicebatur, à Gnido deducens, in Damaſco regem conſtituit. His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus reſiſtens, ciuius occiditur. Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum ſocius aduenisſet,uiriliter pugnans occubuit. Syriam uero duo fratres tenuerunt, Demetrius & Philippus,ſicut alibi demonſtratum eſt. Alexander autem dum contra eum ſui ſeditionem mouiſſent,in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur, & ſuper aram ſtaret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimum eſt apud Iudæos in ſcenopegijs, unumquenq; portare uirgas ex palmis & cedris. Demonſtrauimus autem hæc etiam in alijs. Verumetiam cōtumelioſe eum aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiua genitum, & honore ſacrificij indignum. Iratus ergo ſex milia eorum occidit:parietem uero ligneū circa aram & ſacrarium conſtruens uſq; ad altare,in quod ſolis ſacerdotibus licet ingredi, multitudinis introitū prohibebat:ſimul & peregrinos Perſas & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus exiſtens,non eis utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas & Galaaditas uiciſſet,tributorum incrementum eis impoſuit:& Amathunta expugnauit, nō audente Theodoro cum eo confligere. Cumq; conſeruiſſet pugnam contra Obodam regem Arabum, & incidiſſet in inſidias altiſſimæ uallis iuxta Galaaditidem, indeq;

Gazā expugnat

Antiochus Grypus

indeq; cum fugeret ad Hieroſolymam, ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem Iudæorum inimicam: contra quam annis ſex pugnans, interfecit quinquaginta milia. Rogante uero eos, ut odium quod in eo haberent ſoluerent, magis horrebant eum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri, omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudæorum calamitate. Cap. xx.

TVnc ad Demetrium Eucerum deſtinauerunt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisſet ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam caſtrametatus eſt. Alexander autem cum conductis militibus ſex milibus ducentis, & Iudæis uiginti milibus qui ei fauebant, contra Demetriũ perrexit: cui equites fuerunt tria milia, pedites uero quadraginta milia. Multa ex utraq; parte gerebantur, Demetrio quidem uolente ſeducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autẽ tentante Iudæos Demetrio ſociatos auellere. Cumq; neuter ualuiſſet perſuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri cõducti milites occiduntur, fidei ſimul & uirtutis probationem oſtendentes. Multi etiam à parte Demetrij milites conciderunt. Cum uero per montana fugiſſet Alexander, miſericordia ruinæ eius flexi, colliguntur ad eum ſex milia Iudæorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Poſt autem iterum Iudæi contra Alexandrũ bella mouentes, ſuperantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſſimos in Bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cumq; cepiſſet ciuitatem, & tenuiſſet eos, duxit ad Hieroſolymam, & crudeliſſimã in eos pœnam exercuit. Nam cum cœnaret cum concubinis ſuis in excellenti loco, crucifigi ex ipſis octingentos præcepit: liberos uero & uxores eorum coram ipſis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tamen humanam uindictam exceſſit, quamuis multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos, & in nouiſſimum periculum animæ regniq; ueniſſet. Non enim eis ſuffecerat contra ſe inuicẽ certare, niſi etiam aduerſus eum alienigenas prouocaſſent: & ad talem neceſſitatem perduxiſſent, ut terram Moabitidis & Galaaditidis, & uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus eſt à Iudæis crucida. Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quamdiu uixit Alexander exulabant. Et iſte quidem liberatus à ſeditione eorum, cum omni quiete in poſterum regnauit. Demetrius autem cum à Iudæa in Bercœam diſceſſiſſet, obſidebat fratrem ſuum Philippum, cui decem milia peditum erant, & mille equites. Straton autem Bercœæ tyrannus, Philippo auxilium præbebat, & Zizum principem Arabum conuocabat, necnon etiam Mithridatem Synacem præfectum Parthorum. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione, & obſediſſent Demetrium intra caſtra, ſagittisq; & ſiti eum anguſtaſſent, compulerunt milites eius ut eum traderent. Cumq; depopulaſſent prouinciam, & Demetrium cepiſſent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi tranſmiſerunt, captiuos uero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorum rex, Demetrium maxime honorabat, uſquequo terminus ei uitæ ueniſſet. Philippus uero à pugna ſtatim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens, Syriæ regno potitus eſt.

Crucida

Bellum inter fratres Demetrium & Philippum

De

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri Cap. XXI

POst uero Antiochus, frater eius, qui nuncupabatur Liber pater, uendicãs sibi principatum, ad Damascum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Milesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extitit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Milesiũ prodidisse. Quapropter in suspitione eum habebat, qui rursus à Damasco repellitur. Nam cum Philippus ad circũ exisset, Milesius clausit Damascũ, & Antiocho seruauit. Quod factũ cum audisset de Philippo Antiochus, reuersus ad Arabiam, expeditionem statim contra Iudæam parauit, pedites quidem octo milia, equites autem octingẽtos. Cuius Alexander congressionem timens, fossam altissimã fodit, circa Capharsaba, quæ nunc Antipatris uocatur, initium eius faciens, & usq; ad Ioppen. Cumq; murum ædificasset & turres ligneas erexisset per stadia centumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autem hæc incendio cremans, exercitum suum ad Arabiam exinde transduxit. Cui rex Arabum cedens primũ, deinde ex improuiso cum decem milibus equitum aduenies, occursione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret, Antiochus occiditur auxilium parti laboranti ferendo. Postquam uero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorũ fame consumitur. Post hunc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatum à Damascenis, propter Ptolemæi iuuenis odium. Qui cum militiam congregasset contra Iudęam, & circa Adidam uicum prælio uicisset Alexandrũ, cum pactis à Iudęa discessit. Alexander autem iterum cum inuasisset Dion ciuitatem, contra Essemon produxit exercitum, ubi plurimę uel mirandæ res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circundans, pugnando inuasit. Exinde contra Galilæam & Seleuciam pergit, & has cum cepisset, subegit etiam uallem quæ Antiochi dicitur, castellum quoq; Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accusarent, nimis indignatus eum damnis affecit: & tertium annum complens, soluta expeditione ad sua reuersus est: quem Iudęi & Græci omnino propter felicitatem eius accipiunt. Per idem tempus iam Syrorum, & Idumęorum, et Phœnicum ciuitates Iudæi possidebant, iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotũ, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram, in mediterraneis uero per Idumæam, Aboram, Marisam, omnemq; Idumæam, Samariam, Carmelum montem, & Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembaronem, Mega, & Onzoram, Cilicum Aulonem, Pellentem. Post hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens, in ualetudinẽ incidit, & tribus annis quartana febre laborans, nec sic tamen ab expeditione quieuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus est autem in monte Gerasenorum, Ragaba castellum trans Iordanem obsidens. Quem cum uidisset regina propinquantem letho, nullamq; salutis spem habentẽ, deplorans futuram desolationem suam & filiorũ, ait: Cui me ista relinquis cum filijs, alterius auxilij egentem, dum sic scias aduersariam tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei mandata sua custodire, quatenus certum cum filijs regnum tutaretur, & ut mortem eius militibus cœlaret usquequo castellum caperet: deinceps ut ad Hierosolymam uictrix

Antiochus occiditur

Oppida sub ditione Iudæorum

&

& ſplendidiſſima rediret, & Phariſæis poteſtatem daret quæ uellent agere, eoſq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorē ſibi illatum, fidam ei gentem conſtituerent. Nam poſſe hos multum apud Iudæos, dicebat, & lædere ſi quem abominarentur, & prodeſſe cui fideles exiſterent: cum nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo ſæuiſſimum referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinem aiebat, quod Phariſæos aliquando contriſtaſſet. Tu igitur, inquit,

Cōſilium Alexandri morientis

cum ad Hieroſolymam peruenieris, conuocatis militibus, eis meū corpus oſtende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo cadauere: ſiue cōtumelioſe uelint & inſepultum relinquere, quod à me iniqua perpeſſi ſunt: ſeu aliquid in corpus meum deſæuire, concede, neq; ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quod ſi hæc ad eos dixeris, ego quidē clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor: cum ira poſt mortem in aliquo non ſeruetur: tu uero firmum tibi conficies principatum. Hæc cum ſuæ perſuaſiſſet uxori, deceſſit imperij ſui uiceſimo ſeptimo anno, ætatis uero quadrageſimonono. Alexandra autem cum caſtellum cepiſſet, ſecundum mariti mandata Phariſæos alloquitur, & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad concionem conuocantes, res geſtas Alexandri explanauerunt: regem ſe dicētes iuſtum & magnum perdidiſſe: & tantū populo luctum & mœſtitiam laudib. regijs intulerunt, ut exequias ei meliores quàm cæteris regibus exhiberent.

Deceſſus Alexandri

De regno Iudæorum ſub Alexandra regente & Phariſæis, Cap. XXII

ALexander autem liberos relinquens, Hyrcanum & Ariſtobulum, uxori Alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitā ocioſam elegerat: nouiſsimus uero Ariſtobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eo quod uidebatur contriſtari, de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariſæis tamē omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet, quas Phariſæi ſecundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat, omnem uero poteſtatem Phariſæi poſſidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos ſoluebant, & nihil à dominis penitus differebant. Verumetiam regina prouidentiā ſui faciebat, dum multos conductos milites contineret, ſuaſq; uires duplas oſtēderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obſides tranſmiſſos. Pacem uero omnis habebat prouincia, præter Phariſæos. Nam hi rempublicam perturbabāt, reginā flectere molientes, quatenus occideret conſiliarios Alexandri, qui eum hortati eſſent octingentos interficere: ex quibus ipſi unum occiderunt Diogenem, & poſt ipſum alios multos, uſquequo potentiſſimi eorum in aulam intraſſent cum Ariſtobulo, cui uidebantur moleſta facta Phariſæorum. Apparebat autem, quod uellet occaſione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingreſſi fuiſſent, admonebant eam quanta feciſſent, per quæ firmā fidem ſuo domino conſeruaſſent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent: & petebant, ne omnino ſpem eorum euerteret, Nam cur fugerint aduerſariorum pericula, ſi domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem ſe patienter ea quæ contigerunt per

Alexandra rerum potitur Iudææ

ferre

ferre:ſi uero in eiſdem Phariſæi permanſerint, petebant dari ſibi licentiam recedendi. Nam præter iuſsionem eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ prouidere, ſed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos poſt diſceſſum putaret: obprobrium uero reginæ eſſe, ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarijs traderentur. Nam gaudiū Aretæ Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Phariſæos præponere iudicas, unumquemq; noſtrorum in caſtellis diſpone, & ſi ita aduerſarios uis erigere, nos ſine in humilitate conſiſtere. Multa talia cum ei dicerent, & ad miſericordiam mortuorum & periclitantium manes Alexandri inuocarēt: omnes qui aſsiſtebant lachrymis completi ſunt, ſed amplius Ariſtobulus, qui dum ſuam oſtenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus eſt. Sed illi quidē ſuæ calamitatis cauſa fuerunt, dum ambitioſe furenti mulieri, præter conſtituta regni committerēt moderamina. Quæ dum nihil ſciret quod ageret, ad poſtulationem eorum cuſtodiam caſtellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, & Alexandriam, & Macheruntem, quo plurimæ & pretioſiſſimæ res eius repoſitæ uidebantur. Non multo poſt tamen filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu deſtinauit ad Damaſcum contra Ptolemæum qui Mineus dicebatur: qui nihil ſtudio dignum agentes, ad Hieroſolymā reuertuntur. Eodem tempore nunciatur Tigranes cum trecentis milibus armatorum cōtra Iudæā uenturus, quod nimis reginam & gentē perterruit, ut dona multa nobiliſſima per legatos ei deſtinaret, quem obſidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ & Cleopatra, Syriæ regnans, ſuaſit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro ſua regina, proq; ſua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis tranſmiſiſſet, ſpem etiam eis bonā promiſit. Capta uero Ptolemaide nunciatur Tigrani, quod Mithridatem dum ſequeretur Lucullus illum quidē fugientem ad Iberos, minime potuiſſet cōprehendere: Armeniam uero depopulans obſediſſet. Quæ cum cognouiſſet Tigranes, domū reuertitur. Interiecto uero tempore, Alexandra regina cum ualetudinem ſæuiſſimā incidiſſet, placuit Ariſtobulo rempublicā inuadere: & per noctem cum uno famulo egreſſus ad caſtella perrexit, ubi paterni ſui amici degebant. Nam olim de actibus matris ſuæ conquerebatur. Tunc uero magis ueritus eſt, ne matre defuncta, & Phariſæis rem tenentibus, omne genus ſuum deperiret. Prouidebat enim futura, quod non poſſet principatui ſuccedere, dum frater ei maior extaret. Cōſcia uero facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum ſua generatione dimiſit. Cumq; primum peruenisſet in Gabatha, ubi potentiſsimus Galeſtis eius amicus erat, à quo etiam ſuſcipitur, poſt diem regina cum Ariſtobuli fugam ſenſiſſet, diuq; putaſſet diſceſsionem eius non pro rebellione fieri, uenerunt qui nunciarent iam tenuiſſe illum primum caſtellum & ſecundum, & reliqua omnia. Nam uno cōprehenſo, ſimul ad illius uoluntatem omnia feſtinabant. Tunc cuncta gens Iudæorū cum regina in maximis cœpit eſſe terroribus. Nam ſciebat non longe abeſſe Ariſtobulū, quatenus ſibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis ſibimet contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in ſuperiori cuſtodia templi conſtitui. Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatū ornatu, & intra quindecim penè dies loca uigintiduo occupaſſe, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc ſeniores Iudæorum & Hyrcanus ad reginam intrātes, petebant ut ſententiam de rebus ferret inſtantibus. Nam Ari-

Tigranes obſidet Ptolemaidem

ſtobulus iam penè cuncta poſſederat,tantis locis occupatis. Inhoneſtum enim putabant,quamuis ægritudine laboraret, ſine ea aliquod conſilium capere: imminere uero ſibi non longe periculum clamitabant. Cumq; illa præcepiſſet eis agere quæ exiſtimarent prodeſſe, multas quoq; cauſas eis utiles adeſſe demonſtrabat, id eſt gentem ualidam,exercitum potentiſſimum,pecuniarum copiam: ſibiq; deficiente iam corpore, uanum eſſe pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixiſſet, non multo poſt deceſſit,anno ſui regni nono,ætatis uero LXXIII,mulier quæ debilitati ſui ſexus nunquam ſuccubuit,calida circa regni detentionem , quod ex ipſis operibus euidenter oſtenſum eſt:& quæ præponeret futuris præſentia,& omnia poſtponeret potentiæ principali:& cum nec bonum aut iuſtū attenderet , ad ſummam calamitatem negotia domus ſuæ ita perduxit , ut poſt multa pericula & labores, poteſtatem quam poſſedit non multo tempore,tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis ſui quam habuit tradidit poteſtatem , & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit,& miſeriis regnum poſt ſuam mortem complexuit propter malam diſpoſitionem.Sed quamuis ita regnaſſet,gentem tamen in pace cuſtodiuit.Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

Alexandra decedit

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM

IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVARTVS

De regno Ariſtobuli, & Hyrcano priuatim degente.

CAPVT PRIMVM

LEXANDRAE reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata,ſequentia referamus:nihil aliud feſtinantes, niſi minime quicquā de geſtis rebus memoriæ prodendum præterire.Nam qui conſcribunt hiſtorias,& res ueteres indicāt,oportet eos propter antiquitatem narrationi decus imponere,uel explanationi rerum ſtudere propter legentes,quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiā poſſint rerum concipere.Super omnia uero certius cōſcriptores debent & ueritatem dicere,ut rerum ignari poſſint credere lectioni.Cēteſima octogeſimatertia olympiade:Q.Hortēſio,& Quinto Metello Cretico Coss.bellū contra Hyrcanū Ariſtobulus præparauit:pugnaq; facta prope Hierichuntem , multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt, Quo facto,Hyrcanus ad arcem,ubi Ariſtobuli uxor & filia à matre eius erant cōcluſæ,confugit.Cui Ariſtobulus de reconciliatione uerba faciens,inimicitias depoſuit:ut ipſe quidem regnum teneret,frater autem priuatus uiueret , ſua poſſeſſione cōrentus. Cumq; hæc diſpoſuiſſent in templo, & iuſiurandū & dextras dediſſent, omni populo uidente,diſceſſerunt , ille quidem in aulam regiam , Hyrcanus uero ut priuatus in Ariſtobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partē Hyrcani aduerſus Ariſtobuli domū. Cap. II.

AMicus igitur quidā Hyrcani,genere Idumæus,Antipater dictus,multas poſſidens pecunias,& uir efficax,Ariſtobulo ſuſpectus habebatur propter Hyrcanum.Nicolaus tamen Damaſcenus ait hunc genere nobiliſſimum Iudæum fuiſſe

ſſe,ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuerſi ſunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius,quem regem Iudæorum contigit poſtea fieri, de quo apto tempore dicemus.Hic ergo Antipater,qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabat,cum eum Alexander rex,& uxor eius ducē totius Idumææ ordinaſſent,amicitias iniſſe cum finitimis Arabis, & Gazæis, & Aſcalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos ſibi coniungens.at cum Ariſtobuli potentiam iunior Antipater formidaret,timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes,excitat contra eum Iudæorum ualidiſsimos uiros,iniuſtum eſſe dicens negligere,dum uiderent Ariſtobulum inique principatum habere:fratremq; eius priorem electum,cui magis propter ætatem imperiū debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba frequenter iaceret, & diceret periclitari uitam ſuam, niſi prouideret, fecit eum diſcedere. Nam indicabat Ariſtobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non ſuaderent eum interfici, quatenus firmum ſibi gereret principatum.His Hyrcanus uerbis minime credebat,dum natura bonus eſſet,& accuſationem facile non admitteret:faciebat autem eius innocētia & mentis remiſsio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrariæ naturæ Ariſtobulus eſſet: Nam facinoroſus & arrogans erat. Sed cum Antipater uidiſſet Hyrcanum non attendere uerba ſua, nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobulo illi inferre,tanquam eum interficere feſtinaret:quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoq; futurum. Igitur cum hæc audiſſet Hyrcanus, arbitratus prodeſſe ſibi, ad finitimam Iudææ Arabiam diſcedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo acceptaturum, quod non refugientem ad ſe traderet inimicis. Cumq; accepiſſet fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hieroſolymam remeauit. cum paucis ergo de ciuitate egreditur.cumq; multam feciſſent uiam,ad Petram ciuitatem perueniunt,ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Ariſtobulum, & iuſto Onia interfecto. Cap. III

ANtipater autem dum multū amicus regi eſſet, & rogaret eum ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret,& hoc ſingulis diebus ſine ulla intermiſsione faceret, ſed etiam dona promitteret,flectit Aretam.Necnon etiā Hyrcanus pollicitus eſt, ſi reſtitueretur patriæ regnumq; reciperet,omnem terram,& decem ciuitates,quas ſuus pater Alexander ab Arabis ceperat,reddere:Fuerūt autem Medaba, Libyas, Nabalota,Arabata,Galata,Zoara,Monslingon,Adiſſa, Ribdaluſa, Oriblo. Cū has promiſsiones audiſſet,contra Ariſtobulū exercitū quinquaginta milium equitum & peditum produxit. Sed cum in prælio uiciſſet, & multi poſt uictoriam ad Hyrcanum refugiſſent,deſolatus Ariſtobulus ad Hieroſolymā receſſit. Arabum autem rex omnem agens exercitum,& applicans ad templum, Ariſtobulum obſidebat:adiectoq; populo Iudæorum Hyrcano,& pariter obſidente,ſoli ſacerdotes cum Ariſtobulo permanſere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudæorum circundans eos,fortiter obſidioni imminebat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ paſcha dicitur, probatiſsimi Iudæorum prouinciam relinquentes,in Aegyptum receſſerunt. Onias uero quidam uir iuſtus deoq; amabilis,qui dum non plueret,orauit deum quatenus ſolueret ſiccitatem,& audiens deus pluit:dum tunc cœlatum eum haberent, propter ſeditionem abſtraxerunt,& in exercitum Iudæorum produxerunt:petentes, ut ſimiliter oraret contra Ariſtobuli

milites,ut ſoluerentur,ſicut ſoluta eſt pluuia.Cumq; diu reſiſteret recuſans, à multitudine compulſus,in medio ſtetit,ita orando,dicens: Deus omniũ rex, quoniam & hi qui mecum conſiſtunt tuus exiſtit populus, & qui obſidentur tui ſacerdotes ſunt,peto, ut neq; iſtos exaudias contra illos petentes, neq; illos contra hos orantes. Cumq; hæc oraſſet,maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem ſtatim ab eis ultionem crudelitatis & pœnam exegit poſt mortem Oniæ, hoc modo: Obſeſsis ſacerdotibus & Ariſtobulo, celebratio paſchæ prouenit, in qua ſolemnes multas immolationes offerre. Cumq; indigerẽt uictimis Ariſtobuli ſocij, & petiſſent Iudæos ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias,tunc illi mille dragmas dari pro ſingulo capite dixerunt. Cumq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes promiſiſſent, per muros pecunias depoſuerunt: quas illi cum accepiſſent,nequaq; uictimas reddiderunt; ſed maleuolentia tracti fidei tranſgreſſores & impij coram deo pro defraudatione hoſtiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam, procellam uehementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, conſumpſit eos ita, ut modius tritici dragmis undecim emeretur.

Onias interficitur

De fortunis Ariſtobuli & aurea uite. Cap. IIII

INterea Scaurum Pompeius,dum in Armenia adhuc Tigranem ipſe debellaret, ad Syriam deſtinauit. Qui cum ad Damaſcũ ueniſſet,& Lolliũ & Metellum nuper cepiſſe ciuitatẽ inueniſſet Teoſtam,in Iudæam perrexit. Vbi dum ueniſſent ad eum legati Ariſtobuli uel Hyrcani,ingrediuntur,petentes auxilia. Sed dum Ariſtobulus promitteret quadraginta ſe dare talenta,& nihilominus hæc etiam eadẽ Hyrcanus offerret, Scaurus magis Ariſtobuli promiſſa ſuſcepit. Nam & diues & magnanimus Ariſtobulus erat; & omnino paruũ erat quod dari poſtulabat. Alter uero & pauper & tenax,& de maioribus perfidã promiſſionẽ prætendebat. Nam & ſimile non erat,quod petebat idem uirtute ciuitatẽ munitiſſimã capere, & transfugas cum multitudine Nabathæorum bello depellere. Prædictis ergo cauſis flexus Scaurus,cum pecunias accepiſſet,ſoluit obſidionẽ,præcipiens Aretam recedere,ne Romanis hoſtis appareret. Igitur Scaurus iterũ diſceſſit. Ariſtobulus autem cum multis uiribus contra Aretam & Hyrcanũ parauit exercitũ. Quibus cõfligens circa locum qui Capiron dicitur,uicit eos ſex milia hoſtium proſternens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed non multo poſt cum Pompeius in Damaſcum perueniſſet,& inferiorẽ Syriam percurriſſet,uenerũt legati ab Aegypto,et ab omni Syria uel Iudæa: per quos miſerat ei donum maximum Ariſtobulus, uitem auream quingentorum talentorum, cuius mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium ſolidorum: & à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon,id eſt, delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus in tẽplo Romæ Capitolini Iouis ſacratum fuiſſe,titulũ habens Ariſtobuli,filij Alexandri regis Iudæorũ. quod æſtimatum eſt quingentis talentis. Igitur Ariſtobulus Iudæorum potentiſſimus,hoc donũ dicitur miſiſſe. Interiecto uero tẽpore,rurſus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano,Nicomedes pro Ariſtobulo,qui etiã accuſabãt Gabiniũ & Scaurũ,quod pecunias accepiſſent: ille trecenta talenta, alter quadringẽta.

Ariſtobulus diues, Hyrcanus pauper et tenax

De uite aurea

Altercatio Ariſtobuli & Hyrcani apud Pompeium. Cap. V

CVmq; iuſſiſſet Pompeius certantes ad Damaſcũ uenire inſtanti tempore ue-

ris

tis,congregans Apamenum exercitū,de locis hyemalibus ad Damaſcum propera-
uit,qui in trāſitu ſuo mox Apamenā arcem euertit,quā Antiochus munierat Cy-
zicenus:& Ptolemæi Minæi prouinciā cōſiderauit,uiri maleuoli, & penè Dionyſio
Tripolitano deteterioris, qui ſecuri fuerat percuſſus. Et dum eum morte dignum
inueniſſet,acceptis ab eo mille talentis,ex quibus ſtipendiū militibus ſuis donauit,
abſoluit eum:necnon & Lyſiadem oppidū cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat.
Cumq; ciuitates Heliopolim & Chalcidē tranſiſſet,in medio poſitū montē aſcen-
dit,& ad inferiorē Syriam Damaſcumq; peruenit. Vbi & cōperit,quod Iudęi cum
ſuis principibus Hyrcano & Ariſtobulo haberent diſcordiā:totamq; audiuit gen-
tem cōtra utroſq; dicentem,non debere ſub regali ditione eſſe,ſed patrio ritu ſacer-
dotibus obedire, quos deus uenerari præcepit. Hi nanq; dum nepotes exiſterent
ſacerdotibus,non cōtenti eo honore,ad alium magiſtratū cupiebant gentē trāſdu-
cere,& ſeruitutis uinculis obligare.Hyrcanus autē accuſabat quod maior frater eſ-
ſet,& ab Ariſtobulo partē paruā prouinciæ datā teneret,aliam uero Ariſtobulum
uiolentia cepiſſe cōfirmans, necnon etiam incurſiones cōtra finitimos & latrocinia
illū perpetrare criminabatur,neq; gentē Iudæorū à ſe,niſi per illius uiolentiā ad ſe-
ditionem deſcendiſſe.Cui etiā hęc alleganti,teſtimoniū plus mille optimates Iudæi
præbebāt,Antipatre ſuadente.Ariſtobulus aūt à principatu dicebat eum decidiſſe
propter ſuā naturalē & inefficacē ſegniciem,pro qua & cōtemptibilis uidebatur: ſe
quoq; aiebat, non tantū pro regni ambitione ſuſcepiſſe principatū quantū metu,
ne forte ad alios migraret.Appellari autē ſe regem patris ſui nuncupatione, & te-
ſtes cōuocabat iuuenes promptiſſimos:quorū cultus purpuræ, uel comæ, necnon
& phaleræ, aliuſq; ornatus ſic ſtupębat,ut non ad iudiciū intrare,ſed ad pompam
procedere putarentur.Pompeius tamen cum hæc audiſſet, Ariſtobulū de uiolen-
tia culpans, dimiſit eos,leniter allocutus.Nam dixerat ad prouinciā eorū ſeſe uētu-
rū,quo certius ſingula poſſet cognoſcere,cum Nabathęorū primū prouinciā pro-
uideret:& interim pacem eos habere præcepit.Ariſtobulo aūt blādiebatur,ne pro-
uinciam faceret rebellare,aditūſq; uiæ concluderet,quod euenit.

De geſtis Pompei cum Ariſtobulo. Caput. VI

ARiſtobulus autē à Pompeio egreſſus,nec aliquid eorū quæ ille monuerat cu-
rans,in Delon ciuitatē peruenit,& exinde Iudæam perrexit.Quapropter ira-
tus Pompeius,expeditionē quam contra Nabathæos parauerat in Damaſco & à
Syria,legionesq; Romanorū contra Ariſtobulū produxit.Cumq; Pellam & Scy-
thopolim tranſiſſet,in Corias peruenit,quæ initiū eſt Iudææ meditterraneæ: unde
munitiſſimū oppidū ſuper montem poſitū uidetur,Alexandriū nomine, quò Ari-
ſtobulus cōfugerat. Tunc Pompeius deſtinans ad eum,iuſſit deſcendere: multiſq;
ſuadentibus,Romanis non rebellare,deſcendit. Cūmq; diſputaſſet cōtra fratrem
ſuum de principatu,rurſus in oppidū Pompeio concedente diſceſsit:& hoc bis aut
tertio fecit,ſperans regnū obtinere,ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire
ſe ſimulans donec rediret ad munimina ſua,timens ne regno ſpoliaretur,& Hyrca-
no principatus traderetur.Pompeius aūt cū iuſſiſſet ei ut caſtella traderet:et cuſtodi-
bus propria manu ſcriberet,quatenus eum ſuſciperent,obediuit hæc ſcribere.

De dolo & perfidia Ariſtobuli. Cap. VII

DIſcedens autem ad Hieroſolymam,bellum parauit. Interiecto uero tempore
Pompeio contra eum exercitum ducente,quidam ex Ponto ueniens,nuncia-

uit Mithridatem hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamū, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: mane Hierosolymam ascendit. Tunc Aristobulus pœnitens ad Pompeiū descendit, pecunias offerens, & in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello desineret, & quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius autem ueniam ei petenti præstitit: & mittit Gabinium cum militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius redijt, negatisq; pecunijs, de ciuitate excluſus est. Nā Aristobuli milites pactis minime consenserunt.

Quomodo iritatus Pompeius, Hierosolymam cepit, Aristobulū uinctum Romam duxit. Cap. VIII

QVapropter Pompeius iratus, Aristobulum recluſit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam, præter septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus rebus erat, quibusdam inbentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uero socij, excludere eum & repugnare persuadebant, & illum haberi uinctū. Qui cum in templo confugerent, postem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templum obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat, sed hi dum non obediſſent, loca iuxta templum posita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem mane circa templum à parte aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanq; & per illam partem turres altissimæ, & fossæ altissimæ, quę uallo circundabantur. Ponte nanq; deciſo munitior exiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coæquatā, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit: Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit, si quid uero aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres erigere uel machinamenta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest nostra erga deū pietas legisq; custodia cognosci, quod nihil obtimorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die mane & circa nonam horam super aram immolabant, & neque conflictione belli sacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Ieiuniorum, centesima septuagesimanona olympiade, Gaio Antonio & Marco Tullio Cicerone Coss. hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientium sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum putarent melius esse mori, quàm sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem per quam pietas nostra apparet, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec non & T. Liuius Romanæ conscriptor historiæ. At cum machinamentum primum illatum fuisset, turris maxima commota

mota cecidit,& aperuit partem templi, per quam hoſtes irrũperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllę filius,cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alteram partem Furius centurio cum ſuis:in medio uero Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſſima. Tunc omnia cæde Iudæorũ cõplebantur. Quidam enim à Romanis,alij uero ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos injcerẽt, minime ualentes uiolentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata uigintiduo milia Iudæorũ,Romanorũ uero pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom,patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua uero in templo commiſſa ſunt,dum ea quæ priori tempore inuiſibilia uel inacceſsibilia erant, adiſſet Pompeius,& cum eo non pauci uidiſſent,quæ nõ liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autẽ menſam auream,& circa eam candelabra uel libatoria non pauca:nec non & aromatum multitudinẽ, & in theſauris ſacras pecunias duo milia talenta:quas Pompeius penitus contingere noluit,propter pietatem:etiamq; hoc de gnum ſua uirtute perfecit. Cumq; in poſterum miniſtris templi præcepiſſet illud purgare,& legitima offerre deo,Hyrcano principatum ſacerdotij donauit:quod ei utilis apparuiſſet,& prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxiliũ præſtare: autores quoq; belli ſecuri percuſsit. Fauſtum uero cum alijs qui propenſius murũ aſcenderant,præmijs dignis honorauit,& Hieroſolymã ſub conditione fiſcaliũ Romanis expoſuit:ciuitates etiã quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant, ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit:& omnẽ gentem prius nimis extenſam, ſuos intra fines aſtrinxit:nec non & Gadaram paulo ante dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos,ſuo liberto:reliquas aũt,Hippon & Scythopolim, & Pellam,uel Dion,& Samariã,inſuper & Mariſam,& Azotum,& Iamniam,& Arethuſam habitatoribus reddidit,quæ mediterraneæ fuerant,præter alias dirutas. Gazam uero dirutam maritimã,& Ioppen,& Doram,& Stratonis turrim,quã poſtea Herodes magnifice cõdidit,& cum porticibus uel templis eam ornaſſet, Cæſareã cognominauit, Pompeius liberas reliquit:& à prouincia diſceſſit. Horũ malorum Hieroſolymis autores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterunt,cum inuicem inter ſe bella geſſiſſent. Nã tũc & libertatem depoſuimus,& ſubiecti Romanis ſumus: & prouinciam quã armis poſſedimus à Syrijs ablatam,Syrijs cõpulſi ſumus denuo reſtituere. Inſuper decem milia talenta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnũ quod antiquitus ſecundũ generationẽ principib. ſacerdotũ dabatur, populare factũ eſt. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autẽ cum inferiorem Syriam uſq; ad Euphratem fluuiũ & Ægyptũ Scauro tradidiſſet,& duas legiones Romanas,per Ciliciam Romã perrexit. Ducebat etiam cum ſua generatione Ariſtobulum uinctum,cui duę filiæ uel totidem filij fuerunt,quorũ Alexander euaſit: nouiſſimus autem Antigonus cum patre uel ſororibus Romam deportatus eſt.

Modeſtia Pompeij

Hic libertatẽ perdũt Iudæi

Ariſtobulus Romã uinctus perducitur

De bello Scauri contra Petram. Caput IX

SCaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitũ produxiſſet,propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uaſtauit. Sed exercitu Romano fame fatigato,Antipater obediens præceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quæcunq; erãt neceſſaria,deſtinabat. Cumq; miſſus ab Scauro legatus Antipater ad Aretã perrexiſſet,per amicitias quas cum eo habuerat flexit eum pecunijs,ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellũ Scaurus ſedauit. Siquidem non minus & ipſe,q; Areta,concupiuit idem fieri.

De Gabinij gestis contra Alexandrum. Cap. x

INteriecto uero tempore, cum Alexander Aristobuli filius Iudæam inuasisset, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriã usq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitum, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum muros festinaret, quos Pompeius deposuerat, hoc ne faceret, prohibuerant eum Romani inibi constituti. Circumiens autem prouinciam, multos Iudæorum armauit: & maturius q̃ sperabatur, collegit decem milia pedites, & mille quingentos equites: Alexandriũ etiam castellũ ualde munitũ, & Macherunta iuxta montes Arabiæ cepit. Igitur Gabinius cõtra eum ueniebat, cum iam M. Antoniũ, aliosq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus, & subiectis Iudęis, quos Pitholaus & Malachus ducebãt, adunantes sibi & Antipatri societatẽ, Alexandro obuiam uenerũt, quos sequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autẽ prope Hierosolymã accessit, ubi cum hostibus prælio facto, peremerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria milia. Interim Gabinius cum ad Alexandriũ peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiũ foras uallum starent, M. Antonius fortiter decertãs, in congressione multos prostrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, & ipse reliquam Iudæam circuibat, quantasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: & reconstructæ sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, & Gaba, & aliæ non paucæ. Cumq; omnes Gabinij præceptis obedissent, ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisierunt.

Gabinius quàm mansuete prudenterq; se gesserit. Cap. xi

HAec cum per prouinciam egisset, rediit in Alexandriũ castellum. Vbi dũ obsidionem statueret, & legationẽ ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus cõmissis postulans, & tradere castella, Hyrcaniam uel Macherunta, post etiam Alexandriũ pollicetur: quę Gabinius accepta euertit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius & alijs filijs Romam abductis, cõcessit ei Gabinius quæ postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit habiturum templi diligentiam. Quinq; tamen curias constituens, æqualibus turmis gentem diuisit, quarum una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia potestate liberati sub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinij contra Aristobulum & alios. Cap. xii

SEd cum Aristobulus à Roma ad Iudæam confugisset, & Alexandriũ quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinius milites cum ducibus Sisinnio & Antonio & Seruilio mittit, ut id oppidũ reconstrui prohiberent, simul & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulũ transiebãt, propter ueterẽ eius gloriã nouis rebus studẽtes, necnon & Pitholaus dux Hierosolymorũ cum mille ad eum refugit: sed multi qui ad eum cõuenerũt, inermes erãt, quos decreuit in Macherunte ponere. Aristobulus ergo eos q armis inopes erãt dimisit, armatos autẽ octo milia existentes cũ collegisset, perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadẽtes, prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propẽsius decertarẽt, tamen atrocitate hostiũ ad fugã

conuertuntur

cõuertuntur,quorũ quinq; milia proſternuntur,reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit,per fugã ſibi ſalutẽ quæſiuit: tamen plus mille Ariſtobulus habens, in Macheruntẽ munitiſsimũ oppidũ receſsit. Cumq; male perdidiſſet,nihilominus ſpem ſibi bonã promittebat. Per duos tamen dies obſidioni reſiſtẽs multis perfoſſus uulneribus,captiuus cũ Antigono filio,qui de Roma cum eo fugerat,ad Gabiniũ trahitur. Ariſtobulus quidẽ his caſibus uſus, rurſus ad Romanã ciuitatẽ trãſmittitur, quo ligatus tenebatur,cum regnũ & principatũ ſacerdotij,tribus annis & ſex menſibus geſsiſſet,uir clarus & magnanimus. filios aũt eius ſenatus matri remiſit, Gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe pro caſtellorũ proditione,ſed hi quidẽ in Iudæam remearũt. Gabinius aũt cum cõtra Parthos exercitũ duxiſſet,& Euphratem fluuiũ tranſiſſet,placuit ei ad Aegyptũ reuerti,quatenus Ptolemæũ ibi reſtitueret. Hæc uero & per alios hiſtoriarum ſcriptores monſtrata ſunt. Gabinij deinde militibus Antipater miniſtrauit triticum,& arma,& pecunias, & Iudæos prope Peluſium auxiliatores effecit,qui cuſtodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto remeaſſet,& ad Syriã peruenisſet,ſeditionibus & turbis eam inualeſcentem inuenit. Siquidem Alexãder Ariſtobuli filius, recipiens rurſus per uiolentiam principatum,multos Iudæorum ſubtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens,omnes Romanos,quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentẽ præmittit ad illos qui rebellabãt,ut eorum ſedaret amentiã,quatenus ad meliorem ſenſum redirẽt. Qui cum perrexiſſet,multos quidẽ caſtigauit,& ad cõpetentia reſtituit. Ve. tuntamen Alexandrũ comprehendere non potuit, dum exercitũ haberet triginta milia Iudæorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus ſuis prope Taburium montẽ proſtratis. Gabinius aũt cum diſpoſuiſſet Hieroſolymorũ ciuitatem,Antipatri uoluntati obediens,cõtra Nabathæos expeditionẽ produxit: quos cum in pugna uiciſſet,Parthorũ transfugas Mithridatem & Orſanem dimiſit: qui fide non ſeruata,ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximã uel clariſſimam expeditionẽ feciſſet,Romam rediit,Craſſo tradens ducatũ. De Pompeij & Gabinij cõtra Iudæos expeditione cõſcribit Nicolaus Damaſcenus,& Strabo Cappadox,nihil unus altero amplius exponens.

Contumelia Alexandri in Romanos

De Craſsi geſtis apud Parthos & Iudæos,& de Iudæorũ diſperſione. Cap. XIII.

CRaſſus autem cum cõtra Parthos militiam produceret,ad Iudęam peruenit: & pecunias templi, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abſtulit,necnon & totum reliquum aurum uſq; ad octo milia talentorũ. Tulit etiam trabem auream uerſatilem,trecentas minas penſantem. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ exiſtimantur. Tradidit uero ei hanc trabem cuſtos pecuniarũ, Eleazarus nomine ſacerdos,nõ maleuolo animo, nam iuſtus & bonus fuerat: ſed dum cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorum templi,quæ mira pulchritudine uel conſtructione pretioſiſsima reſplendebant,in hac trabe pendentia, & Craſſum uidiſſet templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omniũ præſtitit: dum & iuſiurandũ ab eo accepiſſet, nihil aliud à templo tollendum, ſed ſolo contentum eſſe auro ab eo tradito, quo multa milia pondo poſſet inuenire. Hanc uero trabem alia lignea circũdabat, ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet, nihil aliud in templo tangere, poſt acceptam tamen trabem tranſgreſſus,omne templi aurum depoſuit. Nemo tamen mi-

Mina

retur

retur,si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudæi deum colentes,ibi ex antiquis temporibus obtulissent.Nec magnitudo prædictarum pecuniarum testimonio caret,nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimoniũ ferunt: nec nõ & Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autẽ Mithridates in Coon, tulit pecunias,quas ibi Cleopatra regina deposuerat: uerumetiã & Iudæorũ octingenta talenta.Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt,nisi dei tantum. Vnde manifestum est,Iudæos per Asiam cõstitutos, ueritos Mithridatẽ has pecunias in Coum transmisisse.Non enim ex Iudæa fuerũt in Coo pecuniæ,dum ciuitatẽ & templum munitissimum haberent:sed neq; Alexandriæ habitantes Iudæos,uerisimile est hoc fecisse,dum nihil omnino Mithridatẽ timerẽt. Testis nobis est idem Strabo & in alio loco,quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati,Lucullum transmisisse fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostræ gentis seditionem,quæ totũ orbem compleuit,ita dicens:Quatuor in ciuitate Cyrenęorum partes existunt,ciuium & agricolarum,tertia uero colonorũ, & quarta Iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est,& nullus mũdi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentẽ uideamus.Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent,omnẽ cõuersationem horũ æmulatæ sunt, ita ut scripturis eorũ uterentur: & præsertim pecunias secundũ patrias leges Iudæorũ cõgregarent.In Aegypto ergo summã partem Iudæorũ habitasse demonstratur, & Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uero etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare,& præcepta dare,tanq; princeps perfectæ Reip.In Aegypto tamẽ hæc generatio conualuit,eo quod initio Iudæi Aegyptij fuissent,& quia iuxta prouinciam Iudæã Aegyptus iacet:necnon & propter illos,qui exinde ad Aegyptũ peruenerũt.Ad Cyrenęam autẽ ideo transijt, quod & ipsa finitima Aegypto existeret,quemadmodũ & Iudæa,quod sub uno regno prius fuissent.Strabo quidẽ hęc retulit.Crassus autẽ,cum omnia dispositisset, quemadmodum uellet,contra Parthos egreditur,ubi cum toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demonstratũ est.Sed Cassius,dum ad Syriã fugisset,& uindicasset eam ab incursionibus Parthorũ,qui nimis per Crassi perditionẽ audaciores fuerant,rursus ad Tyrũ peruenit:& exinde ad Iudæã ascendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens,statim prædauit,& triginta milia uirorũ captiuauit:Pitholaum etiã seditionis Aristobuli succesorem cepit,Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit:ex qua quatuor liberos procreauit: Phaselum, & Herodẽ, qui postea rex fuit,& Iosippum,& Pheroram, filiam quoq; Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potentissimis amicitias & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit:cui etiam filios suos dum bellaret, commendauit. Igitur Cassius, cum expeditionẽ super Euphratẽ duxisset,prohibuit illam deuastari prouinciã, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto. Caput XIIII

INteriecto uero tempore,cum Cęsar Romam teneret,post Pompeij uel senatus fugam,soluens à uinculis Aristobulum,ad Syriam transmisit:duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudęam. Aristobulus autẽ potentia à Cęsare donata,minime potitus est. Nam Pompeiani pręocupantes ueneno

eum

eum corruperũt,& ſepelierunt cũ Cæſaris ſocijs:quo multo tẽpore iacuit, uſq; quo Antonius eum ad Iudæam remitteret,& in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Ariſtobuli filij. Caput XV

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrum Ariſtobuli filium occidendum, dum culparet eum de his,quæ prius cõtra Romanos egiſſet: & ſecuri eum percuſsit.Quo in Antiochia defuncto,fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrãnus Chalcidis prope Libanum montem conſtitutæ, detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in Aſcalona ad Ariſtobuli uxorem deſtinaſſet, iuſſit eam mittere filiũ Antigonum cum eius ſororibus:è quibus alteram Philippion cum dilexiſſet, uxorem eam habuit.Quem poſtea Ptolemæus pater eius occidens,matrimoniali iure eam duxit uxorem,& prouidentiam fratribus eius impendebat

De profectu Cæſaris in Syria & Aegypto. Cap. XVI

POſt mortem uero Pompeij,dum Cæſar contra Ægyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentiſſimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus,dum per Corycum tranſiret,& minime potuiſſet per Peluſiũ uiã conficere,ſed in Aſcalone moraret,Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnon & Arabũ nobiliſsimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes Syri propenſius Cęſaris partes adiuuabant.Verum & Iamblicus potentiſſimus & Ptolemæus filius eius,Libanũ montẽ habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro Cæſare mentem habebant. Mithridates autem ſurgens è Syria,cum ad Peluſium peruenisſet,& eum non ſuſcepiſſent,ciuitatem obſidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus partem muri deiecit, & reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.Et Peluſium quidem ita deuaſtatur.Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cęſarem,cum Aegyptij Iudæi trãſire prouinciam uetarent,quæ Oniæ dicitur,Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam principis ſacerdotum literas eis oſtendens. Quod cum audiſſent Memphitidem habitantes, ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum profectus fuiſſet, & ad locum qui dicitur Delta,peruenisſet, confligit cum hoſtibus, circa locum qui dicitur Iudæorum caſtra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum uero Antipater.Sed commiſſo prælio,inclinatur cornu,quo Mithridates pugnabat:qui periclitatus eſſet,niſi per ripam fluuij cum ſuis militibus Antipater currẽs, deuictis iam aduerſarijs,mortis eũ periculo liberaſſet. Nam uictores Ægyptios ad fugam conuertens,& perſecutus,caſtra eorũ deuaſtauit:Mithridatem q; fugientẽ retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti,Antipatri uero quadraginta.Sed cum Mithridates Cæſari demandaſſet uictoriã,ſimul & ſalutem,quam per Antipatrum obtinuit,Cæſar Antipatrũ quidem tantum dilexit,ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula.Quapropter & uulnerari Antipatrum ſæuiſſime contigit. Ergo bello finito,Cæſar cum in Syriam nauigaſſet,Hyrcano quidem principatum ſacerdotij firmum indulſit.Antipatrũ uero ciuitate Romana & immunitate donauit.Dicitur tamẽ Hyrcanum huic quoq; militiæ in Ægypto ſocium extitiſſe, ſicut teſtatur Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ita referens: Poſt Mithridatis & Hyrcani principis ſacerdotum in Ægypto profectionẽ. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis,rurſus ita retulit:Mithridatem ſolum exiſſe, uocatum autem ſecundo: cui Antipater Iudææ tutor in Aſcalone tria milia militum præparauit, & alios potentiſſimos inuitauit:ſociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem

Virtus Antipatri

Victoria de Aegyptijs

Cæſar Hyrcano confert ſacerdotium

Strabo

Strabo expoſuit. Sed cum ueniſſet Antigonus Ariſtobuli filius tunc ad Cæſarem, & patris ſui calamitatem defleuiſſet, qualiter propter ipſum ueneno fuerit interemptus, fraterq; ſuus ſecuri à Scipione percuſſus, petebat miſerari ſe à regno depulſum: præterea Hyrcanum & Antipatrum accuſabat, quod male gentem regerent, & in ſe crudeliter egiſſent. Antipater autem cum affuiſſet ſatisfaciebat de obiectis ſibi criminibus, rebellem Antigonũ cum ſuis ſocijs diſſerens: & narrabat, quantum ipſe laboraſſet in expeditione coram ipſo Cæſare: & dicebat iuſte Ariſtobulũ Romã tractũ, quod ſemper Romanis hoſtis extitiſſet: fratrem uero eius latrocinij cauſa pœnam à Scipione meritam ſumpſiſſe. Cum hæc Antipater uerba feciſſet, Cæſar Hyrcanũ quidẽ principem ſacerdotum ordinauit, Antipatro uero poteſtatẽ donauit, quã ipſe elegerat, tutorẽ eum totius Iudææ conſtituẽs. Hyrcano quoq; cõceſsit patriæ muros reſtituere, cum hanc ille gratiã ab eo petiſſet: nam ad huc diruti iacebãt, ex quo Pompeius eos depoſuerat: unde à cõſulibus in Capitolio ſenatuſconſultũ hoc modo prolatũ eſt: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cõueniente ſenatu Idibus Decemb. in tẽplo Cõcordiæ, præſente L. Copinio, L. Collinæ filio, & Cepario filio Quirini, de his quæ Alexãder Dorothei, & Numenius Antiochi, & Alexãder Iaſonis, Iudæorũ legati, optimi uiri & auxiliatores locuti ſunt, renouãtes cum Romanis gratias, & amicitias præexiſtentes, clypeum aureum pro indicio auxiliorum deuouerũt quinquaginta milium ſiclorũ: & petiuerunt literas ſibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouincię uel portus eorũ nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur ſenatui amicitias & ſocietatẽ cum eis componere, & omnia quæ ſupplicauerunt, concedere, clypeumq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotum, & rectore gentis, nono anno, menſe Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Athenienſium populo laudatus eſt, cum multum ei apparuiſſet benignus: nam miſerunt ei ſcriptum huiuſmodi decretum: Sub iudice uel ſacerdote Dionyſio, filio Aſclepiadis, menſe Panemo, uiceſimoquinto die, datum eſt magiſtratibus decretum Athenienſium ſub præſide Agatho, de quo Deucles Menandri Alimuſius ſcriba expoſuit: Munichionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro, ſuffragium tulit Dorotheus princeps ſacerdotũ: cum quo aſſidens Dionyſius filius Dionyſij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps ſacerdotum, & rector Iudæorum, permanet cum populo noſtro, uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtens, & omni circa eos utitur induſtria: ibiq; uenientes Athenienſes ſeu legationis cauſa, ſeu priuatim, munificenter ad ſe ſuſcepit, & prouidit quatenus illæſi redirent, decretum quidem de his & prius factum eſt: nunc uero Dionyſio Dorothei Sunienſi ſuggerente, & de uiri uirtute populum ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit ſemper facere, placet, honorare uirũ aurea corona optima ſecundum legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uero coronam in theatro, cum Libero patri tragœdiæ ſolẽnia celebrantur, & in Panatheneis, & Eleuſinijs, & in gymnicis certaminibus: diligẽtiam uero magiſtratus habeãt, ut ſi permanſerit, & ſeruauerit fauorem noſtrum, omne quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cũ hæc ita facta fuerint, appareat noſter populus optimus eum amplecti, uicesq; reddere gratiarum, ut ille noſtrum ſtudium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Athenienſibus, qui decretum ei deportent, ut cum honorem ſuſceperit, feſtinet benefacere ſemper noſtræ ciuitati. Romanorum ergo

Senatuſcõſulũ pro Iudæis

ergo uel populi Athenienſium erga Hyrcanum merita demonſtrauimus.

De Herode inſtituto rege, & geſtis prioribus. Cap. XVIII

CAeſar autē cum Iudæam diſpoſuiſſet, in Syriam nauigauit. Antipater autem ut Cæſarē à Syria deduxit, in Iudæam reuertitur: & ſtatim muros à Pōpeio dirutos reconſtruxit, ſeditionemq; prouincialium ſedauit: interminationibus ſimul & perſuaſionibus requieſcere eos inuitans, cum diceret: Si quis Hyrcano conſenſerit, feliciter uitam ſuam poteſt peragere. Qui uero ad ſpem rebellandi peruenerit, & lucro priuabitur, & me ipſum pro patrono dominum, Hyrcanum autem pro rege tyrannū ſentiet, Romanos uero ac Cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes: nam minime patientur amoueri, quem ipſi principem conſtituerunt. Sed cum tardum & ſegnem Hyrcanum uidiſſet, priorem filium ſuum ducem in Hieroſolymis ordinauit, ſecundum uero Herodem Galilææ tutorem demōſtrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam ſuper ætatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet, ſtatim ad uirtutis oſtentationem prorupit. Si quidem Ezechiam principem latronū cōprehenſum, qui Syriam cum magna turba uexabat, fecit interimi cum multis ſuis prædonibus. Quo facto nimium à Syris amplectitur, unde & in amorem eius exarſerunt, quod à latrociniis prouincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos, quod pacem eis præſtitiſſet, & tuitionem prædiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & Sexto Cęſari, cognato magni Cęſaris, tunc totam regenti Syriam, amicus factus eſt. Cum uero æmulatio pro factis Herodis Phaſelū fratrem eius irritaſſet, non minor ſtuduit tali gloria reperiri: & in Hieroſolymitis fautores ſibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignare tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam eſſet omnium dominus, honorati: tamen ex tali claritate, qualia ſæpius contingunt, Hyrcani fidem trāſgreſſus eſt: potentiſſimi uero Iudæorum, Antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum compoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanum pecunias tranſmittere, tanquam ſuas, & nō Hyrcano præſtante eas, Romanis principibus deſtinabat. Vnde manifeſte Antipatrū accuſabant, dicentes Hyrcano: Vſquequo iſta pateris? an non uides Antipatrum cum filiis principatu præ te cunctos, teq; nomen tantum regium poſſidere? Sed ne te lateant, ne putes ſine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc autoritatē contineant, & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: noſtram legem tranſgreſſus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus ſit: niſi primum in conſilio condēnatus ſit. Ille uero, dum nullam à te ſuſcepiſſet poteſtatem, hæc auſus eſt cōmittere. Quæ cum Hyrcanus audiſſet, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorū, quos Herodes interfecerat, dum per ſingulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, ſatis facturū de criminibus ſibi illatis. Qui perſuaſionibus patris impulſus, uenit. Nam ſic ei præceperat, ut non priuatus, ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenirет. Qui cū & Galilæam, ut putauit prodeſſe ſibi, diſpoſuiſſet, militum parua manu circundatus uiam ſecabat, ut nec terribilis uideretur Hyrcano, cū maxima ueniens multitudine, nec nudus uel incautus coram iudicibus eſſet: imò & Se

Herodis prudentia

Hyrcanus Herodem ad concilium uocat

xtus Cæſar,Syriæ rector ſcripſit Hyrcano,ſupplicans,ut liberaret à iudicio Herodem:ſimul & interminabatur ei,ſi non obediret. Sed Sexti literæ occaſio fuerant, ne quid pateretur à ſententia concilij Herodes,ſed magis abſolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unà cum ſuis militibus aſtitiſſet,omnes perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare, qui primum contra eum exclamabant,ſed omnes ſub quiete & ſilentio, rei exitum ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent,unus quidam nomine Sameus,uir iuſtus,& propter hoc minime deuitans periculum,ſurgens ita locutus eſt: Viri iudices & rex,neminem ſcio ad iudicium à nobis uocatum ita cõſtitiſſe,neque uos noſſe quicquam opinor ſimile:ſed omnis quicunq; in hoc iudicium peruenit exquirendus, humiliter aſtitit,miſericordiam à uobis expetens,capillis prolixis,& ueſte nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis,reus pro homicidio ſatisfacturus, de tali crimine uocatus intereſt purpura circundatus,& caput ornatum habens compoſitione crinium,ſtipatusq; armis.ut ſi condemnatus ſecundum legem fuerit, nos quidẽ interficiat,ipſe uero uim faciens ueritati,liberetur. Sed Herodem de his non culpabo,ſiquidem ſuum commodum pluris quàm legem fecit:ſed uos uel regem accuſo,qui tantam ei licentiam dediſtis. Scitote tamen maximum eſſe deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanum uultis abſoluere,quandoque uos & ipſum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus eſt. Nam Herodes,cum regnum cepiſſet,omnes occidit in cõcilio tũc inuẽtos,cũ ipſo Hyrcano, præter Sameũ, quem nimis dilexerat propter iuſtitiam eius:& quod ciuitate poſthac obſeſſa ab Herode & Soſio,perſuaſiſſet populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eũ non poſſe deuitari. De his quidem ſuo loco dicemus. Hyrcanus autem cũ uidiſſet propenſiores iudices ad necem Herodis,iudicium in poſterum diem diſtulit:& mittens ad Herodem furtim,perſuaſit ei ciuitatem relinquere,ut ita poſſet periculum declinare. At ille cum diſceſſiſſet in Damaſcum,fugiens regem,& ad Sex.Cæſarem perueniſſet,ita apud ſe decreuit,ut ſi uocandus ad iudicium eſſet, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano,dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illum uero cum nihil lateret,nihil agebat amentia uel imbecillitate ſua. Sed cum Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinaſſet(nam hoc ei peruniis uendidit)Hyrcanus timebat eum,ne quando contra ſe exercitum produceret. Non multis autem tranſactis diebus,hoc euenit. Herodes enim aduerſus eum expeditionem ducens,iraſcebatur,eo quod ad iudicium uocatus ſit ſatisfacturus. Prohibuerũt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater,& frater, impetumq; eius retinuerunt:rogantes,ne accederet prope Hieroſolymam:nec aliquod opus niteretur facere contra eos,qui conceſſerunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam,ut indignationem deponeret,quod uocatus ad iudicium eſſet, ſed abſolutionis gratiam potius recordaretur:nec ita dolorem conſideraret,ut ſalutis ingratus exiſteret:& animaduertendum uero,quod & bellorum caſus deus diſpẽſat, quapropter uictoriam non omnino ſperaret,expugnando regem & amicum, qui multum ei profuiſſet,nihil uero ſponte in eum commiſiſſet aduerſi:ſed per maleuolos ſuaſores actum,quod difficultatis umbram præſtiterit. Flexus his Herodes,& arbitratus ſatis ſibi factum quod ſuam fortitudinem genti demõſtraſſet, reuerſus eſt. Per Iudæam ergo taliter ſe res habebant.

Decreta Romanorũ aliorumq; populorũ & urbiũ de amicitia Iudæorũ. Cap. XIX

Cæſar

CAesar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium & hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quod & Asiæ & Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorum fidem dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrū minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptoribus de nobis, eo quod non eadem ubique in publicis locis deposita demonstrantur, sed apud nos tantū & alios quosdam Barbarorum, de Romanis tamen decretis non est ambigendū: nam & in publicis locis reposita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conscripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandriæ Iudæos per æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere, Vnde initium approbationis faciam dum pando sena tusconsulta, & C. Iulij Cæsaris, de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundo, magistratibus Sidoniorum, & curiæ, & populo salutem. Si sani estis, bene est: & ego sanus sum, cum meo exercitu. *Decreta C. Cæsaris pro Hyrcano*

Exemplum facti decreti ad Hyrcanum filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorum, uobis destinaui, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græce uel Latine in ærea tabula scriptum hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, secundo dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidem & studium demonstrauit, cui multi etiam consules testimonium præbent: insuper & in propinquo Alexandriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanum Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudæorum esse, & principatum sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundum patrios mores, præcipio: ipsum quoque filiosq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amicissimos esse censendos: quantacunque uero sacerdotalia iura sunt, eum uel filios eius possidere decerno. Si qua uero interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uero militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæsaris dictatoris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudæorum, & donata sibi loca possiderent: ut princeps sacerdotum idem & rector gentis Iudæorum legatis uim passis adesset: & quia transmissi sunt ad Hyrcanum Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudæorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infra exposita continentur. Vt uero hoc decretum omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubique destinarentur, præcepit. C. Cæsar, imperator, cōsul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, concessit pro commodis senatus & populi Romani, Hyrcanum Alexandri filium, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum & gentis Iudææ, iure quo & proaui eorum sacerdotium suum gesserūt. C. Cæsar, quinquies consul, decreuit habere hos uel munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanum Alexandri principem sacerdotum Iudæorum, rectorem gentis secundum suam uoluntatem, ut Iu-

dæis in ſecundo anno locationis ex reditibus cori,id eſt,triginta modij ſubducan-
tur,neque ut aliqui eis calumnientur,neque tributa ab eis exigant.C. Cæſar, dicta-
tor ſecundo ſanxit,ut per ſingulos annos Ioppenſes tributa Hieroſolymorum ciui-
tati præſtent,excepto ſeptimo anno,quem Sabbaticum annum appellant,quoni-
am in eo neque fruges agrorum colligunt neque ſeminant: necnon etiam Hyrca-
no,& filijs eius decimas præbeant,& ut nullus uel præſes,uel dux,uel legatus in ſi-
nibus Iudæorũ auxilia colligat,uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyeman-
dum,aut pro nomine alicuius:ſed eſſe undique liberos.Quæcunque poſtea habue
runt,uel emerunt,uel poſſederũt,omnibus his eos potiri:& Ioppen ciuitatẽ, quam
ab initio Iudæi habuerunt,& cum amicitias cum Romanis feciſſent,eorum eſſe ſi-
cut & nobis prius placuit,imperamus.Ex qua ciuitate Hyrcanũ Alexandri filium,
liberoſq; eius à poſſeſſoribus terræ,& à portu,tributa conſequi iubemus:de Sido-
ne modios uiginti milia,ſexcentos ſeptuagintaquinque,per ſingulos annos, excep-
to ſeptimo anno,quem Sabbaticum uocant,in quo neque arant,neque fructum
arborum colligunt. Prædia etiam in maximo campo,quę Hyrcanus & proaui eius
prius poſſidebant, placet ſenatui, hæc Hyrcanum & Iudæos habere, eodem iure
quo & prius poſſederunt.Manere etiam iura,quæ ab initio inter Iudæos uel prin-
cipes ſacerdotũ fuerunt,& inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habue
runt,præterea eodem iure liceat illis uti.Et in Lydia loca etiam uel terras,quas pro
hoſpitalitate reges Syri uel Phœnices per donationem Romanorum poſſederũt,
eas ſenatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudæorum habere. Dari etiam
licentiam Hyrcano,omnibusq; ab eo miſſis,ut cum ſenatoribus in ludo monoma-
chorum,uel beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum
equitum,ut in ſenatu eos introducant,& reſpõſa eis tradant intra decimum diem:
hoc fiat poſt ſenatuſconſultũ.C. Cæſar,quater imperator,quinquies conſul,in per-
petuum dictator,huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri,principis ſacer-
dotum,& rectoris gentis Iudæorum: Prædeceſſores mei imperatores in prouin-
cijs,cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum Iudæorum,& Iudæis coram
ſenatu uel populo Romano præbuiſſent,cũq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet,
bene nobis uiſum eſt memoriã habere & prouidentiam,quatenus Hyrcano ac Iu-
dæorum genti filijsq; Hyrcani,à ſenatu & populo Romano,pro ſuo erga nos fa-
uore,gratiæ retributionis redderentur. Caius Iulius dictator & conſul Romano-
rum,magiſtratibus Parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me Iu-
dæi in Delo,& quidam de Colonijs Iudæorum præſentibus ueſtris legatis, & de-
monſtrauerunt decretum,per quod uos eos prohibetis patrijs moribus & ſacrifi-
cijs uti.Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta,uel
prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem,ſeu pecunias ad conuiuia &
ad uictimas inferre:quando hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam
Caius Cæſar noſter conſul,dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia per ciuitates
congregari,hos ſolos non prohibuit,nec pecunias conferre,nec conuiuia parare:&
eo quoque alios prohibens,iſtis ſolis præcipio ſecundum patrios mores & leges
conuenire.Bene ergo facitis,ſi prolatam ſententiam contra noſtros amicos uel au-
xiliatores,propter noſtrum erga eos ſtudium & fauorem aufertis.Poſt Caij mor-
tem,Marcus Antonius,& Publius Dolobella conſules,cum ſenatum congrega-
ſent,& Hyrcani legatos introduxiſſent, locuti ſunt de quibus petierunt,& amici-

*Huc uſq; de-
creta C. Cæſa-
ris*

tias

tias cum eis fecerunt,& omnia eis concedi ſenatus decreuit quæcũque poſtularent: ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt:quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis,ſub Quinto Rutilio ærarij cuſtode:dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberẽtur,pręſente Lucio Calphurnio,& reliquo ſenatu. Publius Dolobella & Marcus Antonius conſules,dixerũt:De his quę per ſenatuſ- *Decretũ P. Dolobellæ, & M. Antonij*
conſultum Caius Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere nõ occurrit,ſic placet nobis,ſicut & ſenatui uiſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponãtur, & per ſingulas ciuitates tranſmittãtur,quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:Quinto Idus Februarias in templo Concordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ,Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ,Ionathas Oniæ.Miſit autem & ex his legatis unũ Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Aſiæ proconſulem,petens eum ſoluere Iudæos à militia, ut patriam cuſtodirent cõſuetudinem,quod facilius impetrauit.Siquidem Dolobella cum accepiſſet literas Hyrcani,nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam pro Iudæis,& ad Epheſinam ciuitatem,primam totius Aſiæ,quæ huiuſmodi legebantur, ſub iudice Artemione,menſis Leneonis die prima:Dolobella imperator Epheſiorum curiæ,& magiſtratibus uel populo ſalutem.Alexãder Theodori,legatus Hyrcani,filij Alexandri,principis ſacerdotum,& rectoris Iudæorum,intimauit mihi,quod non poſſent ciues ſui militare,dum nec arma portare poſſint,nec iter facere diebus ſabbatorũ, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere,iccirco ego ſicut prædeceſſores mei imperatores,præbeo eis militiæ remiſſionem,& concedo patrijs uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes,& congregare ſicut ſolent pro ſacrificijs pecunias,& uolo uos hæc per ſingulas conſcribere ciuitates. Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente,noſtris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit: Ciues Romanos Iudæos,templa habentes,Epheſi ante tribunal,religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo Calendarum Octobris.Lucio Lentulo,& Caio Marcello conſulibus,præſente ſenatu Balbus legatus & uicarius, Epheſiorum magiſtratibus,curiæ & populo ſalutem. Iudæos per Aſiam conſtitu- *Decretum L. Lẽtuli cõſulis*
tos,Lucius Lentulus conſul me pro ipſis petente,à militia dimiſit. Poſtulans uero poſt & Fannium tribunum plebis,& Lucium Antonium ærarium,impetraui. Vos autem cupio curare,ne quis eis moleſtiam inferat.Decretum Deliorum ſub præſi- *Decretum Deliorum*
de Bioto:menſe Thargelione,uiceſima die ad titulationem iudicum. Marcus Piſo legatus,adueniens in ciuitatem noſtram,pro delectu militum cõuocans nos,& multos ciuium,præcepit,ut ſi qui ſunt Iudæi ciues Romani,nequaquam militare cogantur,eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli nos oportet.His ſimilia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt.Caius Fannius Caij filius,dux,conſul,magiſtratibus Coorum ſalutem. *Decretum C. Fannij cõſulis*
Volo uos ſcire,quomodo legati Iudæorũ adierũt me,petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis cõſtituta,quæ etiam ſubiuncta ſunt.Igitur uolo uos curare uel prouidere his hominibus ſecundũ ſenatuſconſultũ,quatenus per ueſtram prouinciam incolumes ad propria reuertantur.Lucius autẽ Lentulus cõſul dixit.Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Epheſi uidentur, religionis cauſa dimiſi. Hoc factum eſt duodecimo Calendarum Iuliatũ.Lucius Antonius Marci filius,ui- *Decretum L. Antonij*
carius ærarij uel proconſul,Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo ſalutem.

Iudæi ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consilium habuisse propriũ secundum patrias leges ab initio,& locum proprium,in quo negocia uel iudicia inuicem mouent:& hoc petierunt,quatenus liceat illis hoc facere,quod custoditi uel permiti decreui.Marcus Publius,filius Publij,& Marcus Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes intimauimus ei, de quibus Dositheus Cleopatridæ filius Alexandrinus uerba fecit,ut ciues Romanos Iudæos templa Iudaica facere solitos,si illi usum fuerit,religionis causa eos feciſſe,dimittat:& dimisit duodecimo Calendas Iulias.Lucio Lentulo & Caio Marcello cõsulibus,Lentulus decretũ protulit.Ciues Romanos Iudæos,sacraria Iudaica facere solitos, Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium princeps C.Rabilio Caij filio consuli salutẽ: Sopater Hyrcani principis sacerdotũ legatus,porrexit nobis epistolam tuam,per quam designauit nobis,ab Hyrcano principe & sacerdote Iudæorum destinatos quosdam cũ literis pro sua gente conscriptis,quatenus sabbata Iudæis liceat secundum patrias leges celebrare,ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores nostri probantur: aut ne quis eis uiolentiam inferat in nostra prouincia:& licet Tralliani palàm dicant,nõ sibi placuisse quæ pro his decreta sunt,tamen præcepisti hæc ita fieri.Postulamus autẽ ita,ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis.Epistolam autẽ porrectam suscepimus, quã reposuimus inter publica nostra monumenta:& de reliquis quæ præcepisti prouidemus, quatenus in nullo culpemur.Publius Seruilius,Publij Galbæ filius, procõsul, Milesiorum magistratibus,curię & populo salutẽ.Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in Trallibus negocia tractarẽ,insinuauit mihi,præter nostrã sententiã Iudæis uos inquietudinẽ inferre,& prohibere eos sabbata celebrare,uel templa patria perficere,fructusq; sua cõsuetudine colligere.Volo igitur uos scire,quo modo audiens uerba eius uel eorum qui contra eũ differebant, decreui ne prohiberentur.Decretum Pergamenorũ sub iudice Cratippo mense Desio sententia principũ.Quoniam Romani sequentes suos maiores,pro cõmuni omnium hominũ tutela pericula suscipiunt,& student auxiliatores & amicos suos in felicitate uel firma pace cõsistere, cum transmisissent ad eos Hyrcanus princeps sacerdotũ gentis Iudææ legatos, Stratonẽ Theodori,Apolloniũ Alexandri,Aeneam Antipatri,Aristobulũ Amintę, Sosipatrum Philippi,uiros optimos,& hi singula demonstrassent,decreuit senatus de his quæ postulauerunt,quatenus nequaquã rex Antiochus Antiochi filius lædat Iudæos auxiliatores Romanorũ,imò ut & castella & portus,uel prouinciã,& si quid aliud ab eis abstulit,redderet: & liceat eis à portubus deportare quæ uolunt,& ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorũ seu uectigalibus aliquid auferat,excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit:imò etiã custodiam à Ioppe depelli,sicut petierunt. Nostræ uero curiæ Lucius Peticus uir optimus,iussit ut hæc fieri ita curemus,quemadmodũ senatus decreuit, & prouideamus,quatenus incolumes legati ad propria possint redire,nec nõ etiam Theodorũ in curia,uel in cõuentu suscepimus:Qui cũ nobis epistolã,& senatusconsultũ porrexisset,uerba faciens,demonstrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatem,quia publice uel priuatim cũctis prodest qui ad eũ cõuenerint. Literas uero inter publica cõscripta reposuimus,& nos quoq; omnia pro Iudęis agere tanquã auxiliatores Romanorũ,secundũ senatusconsultũ decreuimus,Quippe etiã postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret,quatenus à magistratibus nostris mittatur

Decretum M. Publij

Decretũ Laodicensium

Decretum P. Seruilij

Decretũ Pergamenorum

ad

ad Hyrcanũ exemplar decreti, intimãtis noſtri populi ſententiã, & petẽtis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ eis amicitias, & ut meminerit tẽporibus Abrahã, qui omnium Iudæorum pater extitit, noſtros maiores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis inuenimus. Decretũ Alicarnaſſeorum ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo, Marco Alexãdro inſinuante, quoniam Iudæi pietatis ſtudiũ omni tempore habent, populuſq; Ro. omniũ hominum benefactores, pro Iudæorum amicitijs uel auxilijs ad noſtrã ciuitatem præcepta miſerunt, quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iudæis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare, uel ſacrificia producere ſecundum leges Iudaicas. Si quis uẽro hos prohibuerit, militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ uel populo, ducibus intimantibus, quomodo noſtram ciuitatem habitantes Iudæi, multa uel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt: nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus & libertate data à ſenatu populoq; Romano ſecundum conſuetudinem congregentur, & iudicia ſua diſponant, datus eſt illis locus, in quo cum uxoribus uel filijs poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur uiſum eſt curiæ uel populo, cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundũ ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub iudice Menophilo, menſe Artemiſio, prima die. Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudæi, Marco Iunio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconſul conceſſit, Placuitq; populo propter Romanos, nullum prohiberi obſeruare ſabbatorum diẽ: imò concedere eis omnia facere, ſecundum Iudaicas ſuas leges. Multa quoq; & alia decreta ſenatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis, ex quibus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs Romanorum & noſtris, demonſtrantur æreis tabulis, hactenus in Capitolio permanentibus, & in poſterum permanſuris. Omnium uero expoſitionem tanquam ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui, nullum credens tam difficillimum inueniri, qui uel opinetur Romanorum humanitatem minime circa nos extitiſſe, quam ſæpius oſtenderunt: nos quoque de quibus retulimus nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorum, & noſtris illis temporibus factis retulimus. Eodem uero tempore ſeditionem per Syriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus Cæcilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciens, interfecit eum: ipſe uero cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Qua propter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cum traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionem, Cæſar autem interficitur à Caſſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

Decretum Alicarnaſſeorũ

Decretum Sardianorum

Decretum Epheſiorum

S. Cæſar inſidijs interficitur

C. Iulij Cæſaris cædes

De Cassij gestis & Malachi, Antonijq; edictis pro Iudæis. Cap. XX.

POst Cæsaris autem internitionem, cum bellum conflatum fuisset principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi cõiungit, Bassum & Marcũ: & ciuitates circũeundo milites cũ armis cõglomerabat, & fiscalia grauia eis imponebat: à Iudæa uero plus quàm septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autem cum uidisset in maximo timore uel turba negocia constituta diuisit pecuniarũ exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uero alijs præcepit colligere. Cũq; primus Herodes à Galilæa exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fautorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant, quarũ Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Gofnam & Amathunten, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refregisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudæa discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam foreputaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanem, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autem callidus existens, iurando negabat se insidias ipsi, uel filijs eius feciſſe, satisfaciẽs ei. Nã Phaselo Hierosolymam regente, Herode uero tenente armorũ custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde reconciliabatur cum Antipatro. Sed cũ Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudæam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset, nisi Antipater eum petendo liberasset, nescius quod suum interfectorem, Malachum liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt, naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserunt etiam regem eum Iudææ post bellum ordinare, quod iam tunc cõtra Antonium & iuuenem Cæsarem imminueret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrem depellere cogitabat. Cũq; Hyrcani pincernam pecunijs redemisset, (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrem suum Herodes & Phaselus intellexissent, & uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uero eius Herodes, ultionem quidem patris exigere cogitauit, & cum exercitu cõtra Malachum uenit: Phaselo uero priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & satisfactionem Malachi suscepit, & credere simulauit, nihil eum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam patri ornatissimum construxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, & inuenisset eam afflictam, refouebat, & ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanum flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uero talem interdictionis proposuit, quod non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes præcepta neglígens

gligens,noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret,diſſimulationē tamen non refutauit,ſed Antipatrum ut amicum manifeſte plangebat, cuſtodiam uero corporis ſui latenter habebat. Placuit uero etiam Herodi,non redarguere diſſimulationem eius:ſed è cōtrario muneribus ei blandiebatur. Caſſius tamen de patris interitu Herodi mandauit,quatenus Malachi crudelitatē cognoſceret. Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitum uindicare, tribunis quoque in Tyro mādauit Herodis ſequi uoluntatem. Tempore uero quo Caſſius Laodiciam cepit, acceſſerunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem ſperans Malacho ibi ueniente ſe ulciſci cum ad Tyrum Phœnices peruenisſet, cauſamq; opinatus eſſet,Malachus maius quiddam conatus eſt agere, ita ut filium in Tyro obſidem exiſtentem,in ciuitatem ingreſſus furto uoluiſſet auferre,& ad Iudæam reuerti:credens ſe gentem Iudæorum contra Romanos excitaturū,& deiecto Hyrcano regnaturum,dum bello Caſſius ab Antonio occupatur. Conſilijs tamen eius deus reſtitit. Herodes quoq; intelligens eius uoluntatem,tranſmiſit famulum,quaſi hoſpitalia paraturum,quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet; ad tribunos tamen uere direxit,quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cum exiſſent,& iuxta ciuitatem eum conueniſſent,ſuper littus hominem uulneribus confoderūt. Hyrcanus ergo cum factū intellexiſſet, obſtupuit: rediensq; ad ſeſe conſuluit Herodem,quid eſſet factum,uel qui Malachum interfeciſſent. Cumq; Herodes reſponderet, Caſſium hoc iuſſiſſe, laudauit factū: nam maleuolum & nimis patriæ peruaſorem eum eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrū cōmiſſa Malachus pœnā ſoluit. Caſſio uero diſcedente de Syria,maxima per Iudæam turba concitatur in Hieroſolymis, cum Felix contra Phaſelum unà cum militibus armaretur. Herodes autē ad Fabium rectorem Damaſci proficiſcens,cū hoc audiſſet,& in fratris ſolatiū cuperet feſtinare,ægritudine prohibetur. Phaſelus tamē Felicē ſuperans,in aliqua eū turre cōcludit,quē poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit,Hyrcanum penè accuſans,quod multa ſui beneficia prætermittens,inimicis ſuis fauorē impenderet. Itaq; frater Malachi multa tunc occupās loca,obtinuerat & Maſſadam omniū munitiſſimā:cōtra quē Herodes ualetudine liberatus exercitū duxit,& auferens omnia loca quæ cōprehenderat,ſub pactionis lege eū dimiſit. Antigonus autē Ariſtobuli filius,ut militiā congregauit,& Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus eū Minæi propter cognationem ad Iudæā ducebat: auxiliū etiā ei præbebat Marion,quē Tyriorum tyrannū Caſſius reliquerat. Nam hic Syriā omnē potentia capiens cuſtodiuit. Marion autē Galilæā finitimā inuadens,tria caſtella eius occupauit, Contra quē Herodes cū ueniſſet, omnia quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorū uero cuſtodes cū humanitate dimiſit,quibuſdā etiam et dona præſtitit,propter ciuitatis fauorē. Cū hęc ergo egiſſet,obuiauit Antigono,& prælio cōmiſſo uicit,& penè iam altiora Iudææ tenentē fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hieroſolymā uenit,ubi coronas ei tā Hyrcanus quàm populus ob uirtutis præmiū offerebant. Nam cognatus Hyrcani per affinitatē credebatur,ideoq; magis eū defendebat,ueluti ducturum neptem ſuā fratris Ariſtobuli filiā, ex qua trium marium extitit,& duarum fœminarum pater. Habuit ſiquidē priorem uxorem nomine Dorin,popularem ex gente noſtra,ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Caſſium nanque cum Antonius & Cæſar in Philippenſi campo uiciſſent,ſicut & ab alijs demonſtratum eſt, poſt uictoriam Cæſar ad Italiam redijt,

De Caſſio

Antonius

Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undique obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobilissimi accusabant Phaselum & Herodem, dicentes habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uero omnem potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cũ ad eum uenisset satisfacere pro accusationibus, propter quod accidit aduersarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc namque acquisiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum peruenisset Antonius, destinauit Hyrcanus princeps sacerdotum, nostraq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronam & supplicantẽ, quatenus Iudæos à Cassio abductos, non extante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Cassij subreptam restitui. Antonius uero iustas Iudæorũ postulationes considerans, rescribit Iudæis & Hyrcano, mãdans etiam simul & Tyrijs decreta huiusmodi continentia. M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacerdotum, & rectori gentis Iudæorum salutem. Si ualetis lætamur, ualeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausaniæ, & Iosippus Minæi, & Alexander Theodori, legati Ephesum aduenientes, priorem Romę confectam legationem renouarunt, & hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo disposuerunt, dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum intellexissem ex decretis & sermonibus te familiaritatem erga nos seruare, moresq; optimos uestros & religionẽ considerassem, proprium te nobiscũ esse iudicauimus. Sed cum totã Asiam nostri populiq; Romani aduersarij percurrissent, qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt, nec iusiurandum quod statuerant quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, sed uelut pro cõmuni omnium salute in autores scelerum, quæ in Iudæos uel in omnes cõmissa sunt, uindicauimus. Quorũ facinora solem auersatum existimauimus, quod talia in Cæsarem cõmiserint. Impias uero eorũ insidias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, susceperit, cũ sceleratissimas eorum malignitates partes Philippensis campi continerent: quæ loca maxima usq; ad mare, montesq; munitos occupauerant, ut penè cunctos transitus sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cũ Philippos confugisset, circumseptus à nobis, eiusdem perditionis merito cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur cõmunem pacem facimus cũ auxiliatoribus à deo nobis donatam: & tanquam de maxima peste corpus Asiæ releuatum, per nostram reponemus uictoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudaicam curauimus reddere lætiorem. Literas quoque per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolo bella clementer oblatis, uos uti cupio: necnon & Tyrios uiolentos uobis esse prohibeo: uel quantacunq; possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam uero quam destinatis accepi.

Epistola Antonij ad Hyrcanum

Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ populoq; S. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotum, & rectoris Iudæorum legati, dixerunt prouinciam uos eorum tenere, quam in uasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta & pia prouidentia uindicauimus, obliuiosos gratiæ uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus nisi restituantur

tuantur. Nam neq; prouincias, neq; exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscũt. Quapropter cũ illi pœnam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; si qua prædia Hyrcani rectoris Iudæorum pauloante, Caio Cassio bellum illicitũ producente contra nostram prouinciam, ablata possidetis, reddite: nec aliquam uiolentiam eis ingeratis, unde lædi possint. Si quid uero iustum contra eos habetis, dum ad locum ueneti mus, liceat allegationibus uti: nos autem auxiliatoribus singula iusta consideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curię populoq; S. Edictum meum uobis destinaui, de quo curã uos habere præcipio, quatenus in tabulis publicis describatur literis Latinis uel Græcis, & in loco eminentissimo descriptum ponatur, unde ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac triumuir dixit: Quoniam Caius Cassius alienam prouinciã sub exercitu constitutam & auxiliatores deprædauit, & deuastauit Iudæorũ gentem, amicissimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo deprędata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus: & quanta Iudęorum corpora uenundata sunt, sicut prius libera remittantur, & possessiones prioribus dominis resignentur. Si quis autem his nostris edictis nõ obedierit, ulcisci in eo satisfacientes causæ promittimus. Hæc eadem & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conscripsit, quæ tempore opportuno referemus, ut signa prouidentiæ Romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta. Cap. xxi

POst hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciliciã obuiauit, & amore suo detinuit: ubi iterum centũ potentissimi Iudæorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cũ Phasselo. Cõtradicebat autẽ eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano pręsente, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, consuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerẽt. Illo autem respõdente, Herodem & fratrem eius: Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidem ambos tetrarchas ordinauit, & commisit eis Iudæorũ negocia: quindecim autem ex resistentibus ligauit ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neque ita de legatione reuersi quiescebãt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præsidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatum totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nunciau t, & petijt eos recedere, nec ad certamẽ uenire, ne magnum malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi cõtrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant: residui uero fugientes, cũ nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapámque prædictum sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

Herodes cum fratre constituitur tetrarcha Iudææ à M. Antonio

Antigoni & Ptolemei amicitia

De fuga

De fuga Herodis, profectioneq; ad Romam, & Parthorũ tyrannide. Cap. xxv

ANtigonus autem promittit mille talenta & quingẽtas mulieres Parthis offere, si Hyrcanum principatu priuarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem parassent, deducẽte eos Antigono, Nam Pacorus per maritima, satrapa uero Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludunt Pacorum, Sidonij autẽ & Ptolemaidenses suscipiunt turmam equitum: quam idem Pacorus in Iudæam destinauerat, uexaturam prouinciam, & Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens. At cum à Carmelo monte quidam Iudæorum ad Antigonum uenissent parati ad auxilia, per quos sperabat partem aliquam prouinciæ Antigonus capere, id est, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurrissent, ad Hierosolymam cum suis ascendit: ubi cõgregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire statuit, ut hanc expugnaret, nisi Phaselus & Herodes prælio per forum cõmisso eos uicissent. Et cũ eum in templo conclusissent, dirigunt armatos ut propinquantes domos tenerent, quos populus cũ ipsis domibus igne consumpsit, pro qua iniquitate paulo post Herodes à resistentibus ultionem exegit. Cumq; singulis diebus inter se iacularentur, expectabat populus multitudinẽ de prouincia in Pentecostes celebratione uenturam. Instante ergo die festiuo, circa templum in ciuitate multa milia hominũ armata & inermia congregantur: compleuerunt nanq; templum cum ciuitate qui conuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus custodiebat. Cumq; Phaselus murũ seruaret, Herodes cum suis excurrebat super hostes. Quo cum fortiter pugnaret, & multa milia fugaret, multi ad tẽplum, quidam etiã ad exterius uallum cõfugerũt. Nam & Phaselus fratrẽ adiuuabat. Pacorus aũt dux Parthorũ cum paucis equitibus, Antigono potente, ad ciuitatẽ peruenit, prætextu quidẽ cõponendæ seditionis, re uera aũt Antigono principatum traditurus. Cui dũ Phaselus occurrisset, & hospitio suscepisset, Pacorus dolum aliquem meditatus, flectit eum legationem ad Barzafarnem deducere. Phaselus quidem nihil suspicatus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter Barbarorum perfidiã. Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus & Phaselus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem horũ qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumq; Galilæam intrassent, cum armis eis occurrunt prouinciæ custodes & Barzafarnes & primum quidem eos studiose suscepit, ac munera præstitit, post uero eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cum audisset Antigonum promisisse Parthis mille talenta, & mulieres quingentas, in suspicione iam Barbaros habebat. Nec non & noctu insidias senserat, dum quidam nũciaret ei subito custodiam circundatam. Et tunc capti quidem fuissent, nisi expectassent Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehendetur, ne his prius interfectis, ille sentientes diffugeret. Phaselo ergo cum persuaderent quidã fugiendo periculum euitare, propensius autem Ofelius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare passus est. Cumq; ad Barzafarnem accessisset: non æqua, inquit, te facere uideo, dum talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferentur q; Antigonus promisit: imò etiã nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barba-

Antigonus obsidetur in templo

Fraus Pacori ducis Parthorum

rus

rus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum esse,sed falsa eũ suspicione turbari. Et hæc dicens,ad Pacorum perrexit. Quo eunte,Parthi quidem Hyrcanum & Phaselum ligauerunt;multa de periurio Parthos increpantem,At ille pincerna,qui cõtra Herodem destinatus fuerat,mãdata habens ut eum foras murum procedentem comprehenderet,antequam hoc faceret,nuntij missi à Phaselo; indicauerunt Parthorũ perfidiã. Cũq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos,cũ querelis accedit ad Pacorum Parthorumq; nobilissimos:qui omnem causam scientes dissimulabãt, & docebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium,ne ab aduersarijs tenerentur:nam conuenisse dicebant,ut demonstrarent quantum Phaselus profecisset.Quibus Herodes minime credidit,audiens ab alijs fratris comprehensionem:necnon & suasione filiæ Hyrcani,quam sibi despõderat,de Parthis suspicabatur.Quam cum alij non attenderent,ipse obediebat mulieri sapientissimæ. Dumq; Parthi cogitarent quid fieri oporteret(nam non eis uisum est palàm tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat,quàm aduersarijs consentire, uespere ueniẽte deliberauit euitare aduersariorum pericula.Igitur egressus est cum armatis.Cumq; mulieres super iumẽta imposuisset,matrem suam,& sororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem,ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit,qui non,cum præsentia cerneret miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quod à patria discederent,& nihil iam de se bonum expectarent. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur,ne traderet se mœstitiæ quæ posset eius fugæ nocere,in qua sola spes salutis eorum depositа esset.Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabãt, ipse uero pẽnè se interemit,dum carpẽto euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionẽ & timorem,ne hostes eos persecuti remorantes circa passionis curam comprehenderent,suum gladium euaginauit:seq; perimere conantem retinuerunt præsentes uiri, dum dicerent,nõ oportere inimicis satisfieri.Nã non hoc esse fortis,siquidem se de periculis liberãs, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cõpulsus, facinus quod in se cogitauerat prætermisit,matremq; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellum peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrẽtes egisset,totas obtinuit.In fuga uero nec Iudæis pepercit, qui eũ à ciuitate LX. stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uero loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus,aulam oportunam constructit, ciuitatemq; ædificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiauit ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur,præter peregrinos cõductos milites. Oppidum uero Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susciperet populum:è quibus plus quàm IX.milia dimisit,præcipiens per Idumæam sese liberare,præstans eis uiæ stipendia:necessarios uero in oppidum adducens peruenit.Cumq; ibi deposuisset mulieres quę octingentæ fuerunt,tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrã Arabiæ

receſſit. Parthi uero mox die facto, cum uniuerſam Hieroſolymam & palatiũ deprædaſſent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ uſq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multæ res Herodis euaſerũt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam ſuam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent, prouinciam exeuntes uaſtabant, & Mariſa potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus quidẽ cum ſic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaſelum & Hyrcanum uinctos ſuſcepit: nimis autem cruciabatur, quod mulieres fugiſſent, quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt. Veritus autem ne multitudo Hyrcano aliquãdo regnum reſtitueret, dum adhuc à Parthis cuſtodiretur, aures eius amputauit, molitus ne poſſet rurſus ad eũ principatus ſacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantum obtinere. Sed Phaſeli miretur quiſquam fortitudinem. Qui cum ſciret ſe occidendum, non mortem putauit atrocem eſſe, ſed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cumq; non haberet manus à uinculis ſolutas, & aptas ad interficiendum ſe ipſum, ſaxo caput ſuum allidens uitam finiuit. Dicũt autem quia uulnere confectũ, præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit, mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cum tamen ad integrum uitam non amitteret Phaſelus, à quadam muliere audiens fratrem Herodem aduerſarios uitaſſe, ſatis internitionem uiriliter & prone ſuſtinuit, dum relinqueret ſuperſtitẽ, mortẽ ſuam uindicaturũ & ſuper inimicis ulciſci ualentem. Herodem tamen magnitudo circũuenientium malorum nõ perterruit, ſed faciebat eum ſagaciorem. Nam ad Malachum Arabũ regem multa prius ſibi beneficia debentem, remunerationẽ accepturus perrexit: & quod magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere, ſeu ſibi debitas, ſeu per donationem dandas, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet, feſtinabat eum ab hoſtibus redimere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat etiam Phaſeli filium, ſeptimum annum ætatis agentem, quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuntij obuiaſſent & dixiſſent ei Malachum iuſſiſſe, ut à prouincia ſua diſcederet, quod Parthi præcepiſſent nequaquam Herodem ſuſcipi: qua occaſione uſus eſt, ne debitum perſolueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lucraretur depoſitas uel acceptas prius ab Antipatro: reſpondit Herodes, nihil eos grauare ſe ueniſſe, ſed locuturum ſe tantum de neceſſarijs ſuis negocijs. Poſtquam autem uiſum eſt ei diſcedere, caute pergebat cum paucis ad Aegyptum: ueniensq; in quoddam templum, remoratus eſt. Poſtero uero die, cum ad Rhinocolura perueniſſet, interitum fratris ſui audiuit. Malachus uero pœnitens perſequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Peluſiũ feſtinanti. Vbi cum inueniſſet claſſem applicitam, prohibebatur Alexãdriam nauigare. Ille uero præſides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra ſuſcipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam feſtinantem, licet tempeſtas eſſet, & Italia ſeditionibus plena nuntiaretur. Vnde cũ nauigaſſet ad Pamphyliam, hyeme atrociſſima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amiciſſimos ſibi cum occurrere uidiſſet, Sapphinium & Ptolemæum, & inueniſſet ciuitatem bello Caſſij deuaſtatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non piguit, ſed & ſuper uires ſuas largitus eſt, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes cõſtruxiſſet, & nauigaſſet cum amicis ad Italiam, in Brunduſiũ

Hyrcano aures præciſæ

Malachus rex

deducitur

deducitur,& exinde Romam perrexit, Vbi prius Antonio retulit quæ contigissent per Iudæam,& qualiter frater eius Phaselus à Parthis interemptus, & Hyrcanus captiuus teneretur:& quod Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentẽ,& mulieres quingẽtas,quæ ex primoribus & de genere suo fuissent:& quod suas noctu perduxisset,& uitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Post uero deflebat periclitari suos familiares,dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset,& contemnens pericula,dum festinaret ad eum,in quo solo spes suas & auxilium firmum posslideret.

De Herode à senatu rege ordinato. Cap. XXIII

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod & in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur,nec nõ et memor amicitiæ patris eius Antipatri,& promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat,si rex esset,quemadmodũ & prius tetrarcha ordinatus:multo magis tamẽ propter odiũ Antigoni,dum seditiosum & Romanis eum inimicissimum arbitraretur,propẽsior erat Herodes apud eum. Cæsar quoq; propter Antipatri expeditiones,quas per Aegyptum patri suo perduxit & hospitiũ uel in omnibus fauorẽ exhibuit:præstansq; Antonio nimis pro Herode studenti,ad petitiones & ad auxilium,de quibus Herodes petebat,paratior erat. Cumq; senatum congregasset,Messala & Atratinus Herodem præsentantes,de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem:simul etiam Antigonum accusabant,hostem eum manifestum pronunciantes,non solum ex his quæ prius commiserat,sed quoniam & nunc à Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus pro his cõmotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & cõtra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset,decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium,quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat:nunquam enim putabat Romanos sibi regnum daturos,quod soliti erant generi sacerdotali donare:& ideo fratri suæ coniugis id præbere uolebat,qui nepos per patrem quidem Aristobuli,per matrem uero Hyrcani fuerat,quem postea interfecit,quod apto tẽpore referemus:& quod intra septimum diem contulisset ei senatus,quod nullatenus sperauit,& ab Italia discedere fecisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt,præcedentibus alijs consularibus,immolaturi & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius,cuius initium fuit centesima & octogesimaquarta olympiade,consulibus C. Domitio Caluino II.& C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circunsidebat, plenam omnibus prosperis,tantum uero deficiẽtem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitarat ad Arabas,dum audiret Malachũ pœnitere de his quæ in Herodem commiserat:prohibuit autem deus,qui per noctem tantam pluuiam misit,ut receptacula cisternarum cuncta complerẽtur. Qua copia recreati,exeuntes contra Antigonum confligebãt,cum quibusdã palàm, cum alijs uero furtim:quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodẽ tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet,in Iudæam peruenit,manifeste quidem tanquã Iosippum adiuturus, omnis uero eius machinatio erat ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cũ prope Hie

De Ventidio duce

rosolymam castra posuisset,& satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset,ipse quidem cum ampliori militia discessit:ut non manifestaretur pecuniarum acceptio:Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit,quem similiter Antigonus remunerabat,ut nihil se molestaret,sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam & Galilæam deuicerit. Cap. XXIIII

HErodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & cõgregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæam, cucurrit super Antigonum.Cõueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium cõpulsi:qui transmissus ab Antonio fuerat,ut Herodem deduceret.Ventidius ergo dum componeret turbas,quas per ciuitates Syriæ Parthi cõmouerant,in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat:Herodi uero quotidie uires crescebant,cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes im Massadam,necessarium putans circunseptos in oppido cognatos liberare,fit illi impedimento Ioppe.Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorũ ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi,Herodes cũ paucis militibus eos inuadit,& ad fugam conuertit:Silonem uero incaute confligentem,à periculo liberauit: Ioppen quoque expugnans,de Massada familiares suos eripere festinabat.Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uero propter eius gloriam,imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorum quæ ex ambobus acceperant,plures uero propter spem quam in eum tanquam in regem habebant.Antigonus autem oportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupans,nihil aut perparũ hostes lædebat.Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens,& Risam castellum capiens ad Hierosolymam properauit unà cum exercitu Silonis.Et cum multi fortitudinem eius,castraq; ad occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerent,partis illius custodes sagittis eius impetum amouebant,quidam uero etiam excursione facta cum hostibus decertabant.Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murũ,quod bono populi præsto esset,& pro salute ciuitatis,nec manifestorum aduersariorum malitiam recordaretur:sed etiam inimicissimis abolitionem delictorũ quæ in se cõmiserant, præstaturum se promisit.Antigono uero cõtra prædicta Herodis clamante Siloni uel exercitui Romanorum,quia præter suam iustitiam egissent,dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo,regnum darent, cum soliti fuissent hoc generi præbere digno: nam & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent,tamẽ sacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant,non iusta paterentur,si de honore deciderent. Cum hæc adinuicẽ dixissent,& ad blasphemias peruenissent,Antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit,qui iaculando uel propensius pugnando facile procul à turribus depulerunt eos.Tunc & Silo pecuniarum acceptionem reuelauit.Nam multos ex propriis militibus remisit,dum indigentiam sumptuum reclamarent,& pecunias ad alimẽta postularẽt,quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatem loca deserta erant,eo quod à militibus Antigoni omnia diruta fuissent,mouitq; exercitum,& discedere tentabat.Herodes autem petebat Silonis duces uel milites,ut non se relinquerent à Cæsare uel Antonio uel à senatu honoratũ, nam prouidere eorum inopiæ,& facile præbere quæcunq; quærerent se promisit. Post petitionem autem statim ad prouinciam egreditur,nullam occasionem discessionis

Herodes obsidet Antigonũ & Hierosolymam

sionis Siloni relinquēs. Siquidem multitudinem, quantam nemo sperabat, necessa riorum deportauit à Samaria: familiaribus suis administrantibus triticum, uinum & oleum & pecora simul & alia diuersa in Hierichūta deducentibus: præuidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cum non latuissent Antigonum, statim misit per prouinciam, qui deberent insidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptis Antigoni paruissent, grandem multitudinē armatorū circa Hie richuntem congregantes, super montes locati, custodiebāt alimoniam deducētes. Sed dum hæc aguntur, Herodes non otiose degebat, sed decem turmas suscipiēs, quarum quinque Iudæorum erant, aliæ uero mercede conductæ, necnō & equites paucos, ad Hierichunta peruenit. Cumq; ciuitatem desertam inuenisset, quingētos uero excelsa præoccupasse cum uxoribus & cognationibus, hos quidē dimisit: Ro mani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs repe rissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumęa, & Galilęa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarum munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet, pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti: Herodi uero minime uisum est otium habere, sed ad Idumæam fra trem suum Iosippū cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus de stinauit. Ipse uero cum ad Samariam perueniisset, & ibi deposuisset matrē & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galilæam usque peruenit, capturus quædam loca, quæ custodes Antigoni præoccupassent. Peruenienss autem in Sephoram custodibus Antigoni fugatis in abundantia prospera erat. Postinde contra quos dam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina trans mittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autē iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione pro fectus est. Hostes uero cum cōflixissent, uerterūt læuum cornu agminis eius, quos ipse inuadens fugauit, suos autem fugientes eo loco constituit: permansit uero con trarios persequens usque ad Iordanem fluuium, cum per alias & alias uias diffuge rent. Itaque cū totam Galilæam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuisisset pecunias, unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens, duci bus autē multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eo quod noluisset Antigonus alimenta per hyema lia constitutis præbere. Nam plus mense non eos pauit: sed misit in circuitu per pro uinciam, præcipiens ut omnia dissipantes per montes confugerent, quatenus de ne cessarijs nihil habentes Romani, fame consumerētur. Herodes uero prouidentiam eorum fratrem suum nouissimum habere præcepit, simul & Alexandrium oppidū muro circundare. Qui celerius abundantiam necessariorū militibus præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstruxit. Eodem tempore Antonius quidem A thenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Par thos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad se auxi liatores conuocare.

Bellum cōtra latrones

Herodes tota Galilæa potitus

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam prælijs ac periculis. Caput XXV

CVm Herodes contra latrones in spelūcis festinaret, Silonem quidem ad Ven tidium transmisit, ipse uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim

latronum cubilia in montibus abruptis constituta,& per medium altissimos habẽ/
Industria Herodis contra latrones tia transitus,saxis acutissimis circundatos,ubi cum omnibus suis familiaribus late/
bant.Rex autem arcas construens,ferreis catenis ligatas,per machinam de uertice
montis super eos deponebat,dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum
montem potuissent,neq; de superioribus contra eos descendere.Arcæ uero militi/
bus armatis plenæ erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latro/
nes abstractos occidere prævalebant.Sed depositionem arcarum contigit incaute
disponi,dum nimis ad alta descendissent.Habebant etiã intus necessaria. Cum ta/
men arcæ depositæ fuissent,nec auderet quisquam ab speluncis exire,unus ex mili/
tibus gladio cinctus,& ambabus manibus catenam tenens ex qua arca pendebat,
descendit in speluncam,abhorrens moram nõ audentium exire latronum. Cumq;
prope unam speluncam uenisset,primum quidem iaculis multos fugauit,post au/
tem falce resistentes impellebat ad præcipitia ruere.Cumq; intus ingressus fuisset,
multos occidit,& reuersus in arca quieuit:timor uero reliquos gemitum audientes,
& salutis desperatio comprehendit.Rei uero terminum nox prohibuit:& multi re
ge concedente sese subiectos tradiderunt.Eo modo & in posterum cõflictionibus
usi sunt,ut ab speluncis latrones exirent,& ante ianuas pugnarent.Milites autem in
circuitu syluæ ignem miserunt,& ita multos occiderunt. Tunc senex quidam intus
cum septem filijs & uxore relictus est,à quibus petitus quatenus eos ad hostes di/
mitteret exire,stans super ostium speluncæ,unumquemq; filiorum suorum exeun/
tem prosternit,usquequo cunctos interemit,post autem & suam uxorem.Cumq;
in præcipitio cadauera iactasset,super illa se quoq; dedit,mortem pro seruitute su/
stinens: multaq; prius in Herodem uociferatus, & infirmitatem exprobrans, licet
rex dexteram ei tetendisset,& omnem licentiam promisisset.Igitur his actis,iam o/
mnes speluncas obtinuerat rex.Vbi ducem Ptolemæum ordinans, ad Samariam
cum sexcentis equitibus & tribus milibus peditum discessit, tanquam Antigonum
expugnaturus.Ptolemæo uero non bene hæc militia cessit:siquidem hi qui prius
Galilæam turbabant,inuadentes eum interemerũt.Cumq; hoc feciſſent, in nemo
ribus & in difficillimis locis confugiunt,prædantes & rapientes omnia:quos reuer/
sus Herodes puniuit.Nam multos transgressores interfecit:& eos qui in munitissi/
mis locis confugerant,obsidione capiens occidit,& castella deposuit. Mulctauit e/
tiam ciuitates,rebellibus extinctis,centum talentis.Interea Pacoro bellis ruẽte,cum
Parthi fugissent,mittit Ventidius Machæram adiutorem Herodi cum duabus co/
Machæra Herodi uenit auxilio hortibus & mille equitibus,Antonij præceptis obsecutus.Machæra siquidem An
tigono uocãte præter sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat,explora
turus eius negotia. Cuius factionẽ suspectam habẽs Antigonus,aduentũ eius non
suscepit:sed fundis eum prohibuit, & demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi
Machæra sensit,& Herodem optime sibi persuasisse cognouit:secq; peccasse nõ au/
dientẽ ammonitionẽ illius,ad Samariam ciuitatem discessit:Iudęos uero per uiam
occurrentes amicos & inimicos prostrauit,iratus in his quæ passus est. Rex autem
his incitatus,ad Samariam perrexit.Vnde ad Antonium cum propter hæc delibe
raret proficisci,& suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei
quàm hostibus nocerent,secq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni,Ma/
chæra secutus supplicabat ei ut permaneret:si tamen omnibus modis iturus esset,
fratrem suum Iosippum sibi præponeret,ut debellaret Antigonum. Itaq; petitus

à Machæra

à Machæra, reconciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippũ cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machæræ aduersaretur. Ipse porrò ad Antoniũ festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; congregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamen quod in uia Barbari multos inuaderent & interimerent, nõ audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorũ uenissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, eũtes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos ociose sedere Barbari dispoſuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetũ super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retro obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciẽs, statim hostes inuadit. Quos cum in fugã uertisset, audaciã suorũ excitauit, & cõfidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undique Barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinulæ & mancipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porrò tamẽ cum multi de sylua propinquante eo campis contra eum exissent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam præstabat, qui saluatorem & propugnatorem eum uocauerunt. Cum autem prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxilij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præsentẽ alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur; & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quem pauloante regem ipse mõstrauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uero ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cum Herode præmisit ad Iudæam, ipse etiã cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uero Iosippum in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per mõtes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichuntem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorũ inexpertis existentibus, quorũ multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: siquidẽ sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autem cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deserentes Galilæi potentes gentis suæ, socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoq; & in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidũ Gutam munitissimum capit. Nuncij uero cum regi in Daphne Antiochiæ indicassent fratris casum, & ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidẽter in somnis de morte fratris sui uidisset, festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, & habens etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adijt. Cui cum hostes occurrissent, & prælio uicti fuissent, in aliquo oppido conclu duntur, unde & prius egressi sunt, dum congressiones facerẽt, multa tẽpestate commotas. Nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum

Herodes ad Antonium properat

Barbarorum insidiæ

Iosippus in Iudæa perit

Galilæi deficiunt ab Herode

ab Antonio ſecunda legio ueniſſet,hi qui oppidū tenebāt,territi nocte ipſum relin-
quunt:& rex ad Hierichuntem urgebatur,ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum
profectus eſſet,potentiſſimos ſuos pauit. Poſt conuiuium autē cum ad ſuperiorem
domum aſcendiſſet,dimiſit omnes qui præſentes erant,ubi miranda affuit dei cir-
ca regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit,& neminē cōprehendit.
Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe,dum tam maximū & mi-
randum periculū uelociter euitaſſet. Poſtero die aduerſarij cum à ſummitate mon-
Herodes telo uulneratus eſt tium ſex milia ad pugnam deſcenderent,timorem Romanis immiſerunt. Qui cum
acceſſiſſent,iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabāt,& ipſum quidam
telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autē ad Samariā ducem mittit Pappum
nomine,cum aliquanto exercitu,cupiens hoſtibus opinionem de ſe tanquā de bel-
latore præſtare. Machæra uero duci Pappo aſſidebat. Herodes autē quinq; ciuita-
tes cū cepiſſet,relictos ibi duo milia exiſtētes interfecit,ipſasq; ciuitates incendens,
rediit cōtra Pappū,qui caſtra ſua circa uillam Aſſanā uocabulo diſpoſuit. Dumq;
multi confluerent ad eum ab Hierichunte,& ab Iudæa,iuxta hoſtes acceſſit,eosq;
audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos perſequens,pro fratris ſui
uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugiſſent,tectis a-
uulſis,deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factum aduerſariorū magis animos
confregit,ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uil-
lam fugientium:& niſi tunc tempeſtas grādis deſcendiſſet, & ſi rex ad Hieroſoly-
mam exercitum uictoria confidentem deſtinaſſet,omne opus tunc perfeciſſet,An-
tigono iam fugam meditante,& à ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto,cœ-
nare milites præcepit,Ipſe uero cum in quandā domum laſſus intraſſet, ubi baln-
erat,penè maximum periculum incidit:quod prouidētia dei uitauit. Nam nudum
& cum uno ſequente puero lauantem,hoſtiū quidam,qui armati in eadem domo
præ timore cœlati fuerant,inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens,& per in-
nuam cucurrit,& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati,nihil tamen regem
læſerunt. Poſtero tamē die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione
fratris,Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinēte ue-
ro hyeme regreſſus inde,prope Hieroſolymam peruenit,& iuxta ciuitatem caſtra
ſua locauit:tertio regni ſui anno,ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua
caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit,unde potuiſſet ante templū ciuitas ex-
Nuptiæ Herodis pugnari,ſicut & prius à Pompeio:& tribus aggeribus locum circundans, turres ere-
xit. Cumq; multa manu ad opus uſus fuiſſet,& ſyluam decidiſſet, & opportunos
operantibus præpoſuiſſet,ipſe ad Samariam pro nuptijs diſceſſit,ducturus Alexan-
dri filii Ariſtobuli filiā:nā hanc ſibi deſponſauerat,ſicut & prius retulimus.

Quomodo Herodes Hieroſolymam expugnauerit. Cap. XXVI

POſt nuptias autem uenit Soſius per Phœnicen,cum exercitum per mediterra-
nea præmiſiſſet:uenit etiam multitudo equitum & peditum. Tūc rex quoque
regreſſus eſt à Samaria,non paruam ſuperiorem expeditionē producens:ſiqui-
dem triginta milia fuerant. Omnes autem prope Hieroſolymorum muros congre-
gabantur,ubi circunſidebant per aquilonis partem muros ciuitatis. Quorum exer-
citus erat undecim cohortes peditum,& ſex milia equitum,necnon & auxiliatores
Syri,& duo duces:Soſius quidem,ab Antonio miſſus auxiliator. Herodes autē de-
certabat pro ſe,quatenus ab Antigono principatū reciperet,qui Romæ dudū ho-
ſtis

ris fuerat iudicatus,& pro illo rex Herodes per ſenatuſcōſultum ordinatus. Cum multa autem alacritate uel certaminibus Iudæi,qui intra muros cōcluſi fuerant,Herodi repugnabant,multáque pro templo iactabant: & multa pro ſolatijs populi, tanquam liberāte eos à periculis deo:& omnia foras ciuitatem deſtruebāt,ne quid alimenti uel hominum uel iumentorum relinqueretur: & latrocinijs furtim uſi, inopiam eis parabāt.Quæ cum Herodes proſpexiſſet,aduerſus latrocinia quidem in opportuniſſimis locis inſidias parauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittēs,uenalia congregabat:ut intra paucum tempus multam affluentiam eis neceſſariorum faceret abundare:manuq; multa frequenter operātes, tres aggeres citius erigunt.Aeſtas enim erat,& nullum operantibus impedimentum fiebat: ſed machinamenta inferentes,mutum permouebant,& omnibus experimētis uteban tur:nec tamen terrebant intra ciuitatem exiſtentes.Nam illi reſiſtentes,cōtra iſtos non parua excogitabant:quædam adhuc imperfecta inſtrumenta,alia uero perfecta comburentes.Cumq; ad manus ueniſſent,nō minores Romanis audendo fuerunt,niſi quia diſciplina deerat militaris.Aduerſum machinas namque muros conſtruebant,iam prioribus ædificijs euerſis:& ſub terram fodientibus occurrētes confligebant:deſperatione tamen potius quàm prouidentia belli uſque ad ultimū permanebant,licet magna expeditione obſeſſi,uel fame fatigati,uel inopia neceſſariorum fuiſſent exhauſti.Nam ſeptimus tunc annus acciderat.Interea aſcendunt quidem ſuper murum uiginti priores,poſtea uero centuriones Soſij.Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta,ſecundus autē quindecim,& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas Herodes Antigonum incendiſſe dicebat, odium ei mercatus Iudæorum:Sed poſt dum capta exterior pars templi fuiſſet,& inferior ciuitas,ad interius ſacrarium & ad ſuperiorē ciuitatem Iudæi confugerūt. Cumq; timuiſſent,ne prohiberēt eos Romani deo quotidianas immolationes offerre,per legatos ſupplicabant,permitti uictimas ſolitas introduci.Herodes autem dum putaret eos iam quieuiſſe,conſenſit.Sed cū nihil uideret fieri eorū quæ putaſſet imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu,inſtanter accedens,ciuitatē expugnat,& omnia ſtatim internitionibus ſunt cōpleta.Siquidem Romani pro mora obſidionis iraſcebantur,Herodes autem nullos ex Iudæis aduerſarios relinqui uolebat.Occidebant igitur per uicos & per domos quoſcunq; inueniſſent, fugātes eos,& in templo cōcludentes:neque infantibus,neq; ſenibus,neq; infirmitati mulierum miſericordiam præſtantes.Sed & rege deſtinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret immotam,ſed furioſi cunctam ætatē extinguebant. Vide & Antigonus nec priorem nec præſentem fortunam conſiderans,à turre deſcendit,& procidit ante pedes Soſij.Ille tamen nequaquam eius miſertus pro calamitate,ſed plauſibus incontinenter uſus,Antigonam eum tanquam fœminam nominauit,quem non ut mulierem ſine cuſtodia remiſit.Et ille quidem ligatus cuſtodiebatur.Herodes autē prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam feſtinabat multitudo peregrina templum uidere,& ſancta in ſacrario cōſtituta. Rex autem quoſdam petens,alijs interminatus,multos autē & armis uetabat: perditionem priorem uictoriam æſtimās,ſi quid inuiſibiliū uiſum fuiſſet.Reſecabat etiam rapinas ciuitatis,multum contra Soſium altercatus,dicendo:Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarint,ſolitudinis me regem relinquent:ſed & tantis ciuibus proſtratis,paruum uniuerſi mundi principatum iudicari, pro repenſatione

Antigonus tradit ſe Soſio

Herodes defendit templū à militibus

necis

necis huiuſmodi. Ille uero cum pro obſeſſione militibus iuſte prædam permitti dixiſſet, reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo pro mercede ſingulis præſtaturũ, & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali, & ipſi Soſio donauit, ut omnes pleni pecuniis abirent. Hæc clades Hieroſolymorum urbi contigit, conſulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo; centeſima & octogeſimaquinta olympiade, tertio menſe, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuerſa calamitate quæ ſub Pompeio Iudæis illata eſt. Nam & tunc eodem die capti ante uigintiſeptem annos eſſe noſcuntur. Soſius uero cum aureã deo coronam deuouiſſet, reuerſus ab Hieroſolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoque ueritus ne cuſtoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regibus deſcendentem, Herodem autem priuatum: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, ſi ipſe Romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet, Herodes quidem timorem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonæi principatus poſt centum uigintiſex annos. Nam de familia clariſſima, & nobiliſſimo genere, uel honore ſacerdotali fuerat, Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egiſſent, propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſijt autẽ ad Herodem Antipatri filium de familia populari, & genere priuato, & ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Aſamonæorum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVINTVS

De Herodis auaritia & morte Antigoni

CAPVT PRIMVM

IOSIVS quidem & Herodes qualiter Hieroſolymã ceperint, necnon & Antigonum captiuum, in ſuperiori uolumine demonſtrauimus: ſequentia uero nunc explanabo. Cum autẽ totius Iudææ principatũ Herodes ſumpſiſſet, quantoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit, in dignitatibus eos conſtituit: illos autem qui cõtraria elegerant, nõ deſtitit tormẽtis ſingulis diebus afficere. Honorabãtur autem apud eum Pollio Phariſæus, & Sameus diſcipulus illius. Siquidem obſeſſis Hieroſolymitis, iſti perſuadebant Herodem ſuſcipi, pro quo & compenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondã in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus, prædixerat improperans ei & iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes perſequeretur: quod & factum eſt, deo ſermones illius adimplente. Eodẽ tempore cum Hieroſolymam ueniſſet Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argẽti & auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit etiã quadragintaquinq; primates partis Antigoni. Nã & cuſtodes per portas muri diſpoſuerat, ne quid deportari poſſet cũ defunctis. Cadauera uero dũ excuterentur, ſi quid argenti aut auri, uel aliud neceſſarium fuiſſet inuentum regi ferebatur: nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſi-

ta

ta,deterius expendebat.Prouincia autem inculta permãsit,septimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus.Antonius itaq; cum captiuum Antigonũ suscepisset,deliberauit ligatum ad triumphũ seruare. Sed audiés gentem rebellare Antigono fauentem, donisq; Herodis redemptus,decreuit in Antiochia illum perimere,quia nullatenus Iudæi quiescerẽt. Quod testimonio Strabonis Cappadocis confirmatur,ita dicentis: Antonius Antigonum Iudæum Antiochiam perductum interfecit.Et uisus est hic primus Romanorum,regem occidisse,dum non æstimaret alio modo sententias Iudæorum flectere, quatenus susciperent pro illo constitutũ regem.Nam nec tormentis subditi,regem eum appellari patiebãtur,tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes.Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit.Hæc quidem Strabo. *strabo*

De reditu Hyrcani ad Herodem à Parthis,& ambitione principatus sacerdotij & Aristobuli pulchritudine. Cap. II

CVm uero Herodem principatum tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotũ audisset,qui captiuus apud Parthos tenebatur,rediit ad Herodem,de captiuitate tali modo solutus. Barzafarnes & Pacorus Parthorũ duces,cum captiuos Hyrcanum principem sacerdotum prius constitutum, post autem & regem, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorũ opprobrium,& omni uitæ præponens mortem glorioſam,ipse suus peremptor, sicut prædictum est,apparuit.Hyrcanum uero ad Parthos perductũ,Phraates Parthorum princeps modestius attendebat,dum nobilitatẽ prosapiæ eius audisset. Quapropter remissum à uinculis,Babyloniæ habitare cõcessit, ubi & multitudo Iudæorum Hyrcanum tanquam principem sacerdotum & regem, & omnes usq; ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, & audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem & gratiæ memorem putauit,quod eum à quæstione & mortis damnatione, uel periculo tormẽtisq; liberasset.Sermones ergo Iudæis proferebat, festinãdo ad eum proficisci.Qui uetabant,& rogabant eũ permanere,dicentes, quod officiorũ simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset:præsertim dum nihil ab Hierosolymitanis posset mereri pro diminutione corporis, quam ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur,quas priuati à benefactoribus acceperunt:nã mutant eos fortunæ prouentus. Talia cum ei suggererent,Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribẽs Herodes,petebat eum Phraati & illic Iudæis habitantibns supplicare, quatenus non inuiderent ei unà secum cõmune regnum possidere.Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs,cum ab eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribens Hyrcano, mittit ad Phraatem legatum Saramallam & dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere,quas pro beneficio deberet. Erat autem studium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: & Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho pecuniasq; Iudæis ei dantibus ut ueniret, cum omni eum honore suscepit: & in conuentu primum ei locum,& in conuiuijs primum lectum cõcedebat: quem etiam decipiebat patrem uocandó, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cũ eo sui principatus utilitates, unde & in familia

eius

eius ſeditio exarſit. Nam dum obſeruaret ne nobiliſſimus quidã princeps ſacerdotum dei haberetur, inuitauit aliquẽ ex ignobiliſſimis ſacerdotem de Babylone, nomine Ananelum, & huic principatum ſacerdotij deſignauit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Alexandri filij Ariſtobuli regis, ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum Ariſtobulum nomine, et Herodis iugalem Mariammen, forma nobiliſſimam. Turbata ergo & modeſte ferens infamiam filij, quod illo ſuperſtite alter aduena principatũ ſacerdotij meruiſſet, ſcribit Cleopatræ, quodam ſodali ſuo literas deportante, ut peteret Antonium principatum ſacerdotij filio ſuo præſtare. Sed & Antonio negligente petitionem, amicus eius Gellius ad Iudæam cũ propter aliquas cauſas peruenĩſſet, & uidiſſet Ariſtobuli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: nõ minus etiam Mariammen regico habitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorũ matrem exiſtimãs, & ad ſermonem eius ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio deſtinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omnibus adimplebit. His elata uerbis Alexãdra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat dicẽs, non ab homine putari, ſed à quodam deo eſſe liberos Alexandræ, dum uellet ad libidines Antonium emollire. Qui puellam quidem accerſere erubuit Herodi nuptam, uerumetiam Cleopatram metuens contriſtari. Scripſit ergo puerum trãſmitti cum honore, addens, niſi graue uiſum foret. His deportatis ad Herodem literis, nõ cautum exiſtimauit iuuenem excellentem Ariſtobulum, & tunc iam ſedecim annos decentem, genere nobiliſſimo, ad Antonium deſtinare potentiſſimum Romanorum & paratum ſuæ luxuriæ ſupponere puerum, qui etiam libidinoſior per potentiam exiſtebat, Reſcripſit ergo dicens: Si puer exierit à prouincia, ſtatim omnia bellis uel ſeditionibus complebuntur, Iudæis ſperantibus rerum nouarũ mutationem. Quibus reſcriptis cum Antonio excuſaſſet, iudicauit nõ ultra puerum uel Alexandram humiliare: ſed etiam uxore ſua Mariamme ualde petente, quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotij redderet: quod prodeſſe arbitratus eſt, dum nec ad Antonium proficiſci poſſet tali prædĩtus aduleſcens honore. Conuentum itaq; faciens amicorum, multum Alexandram accuſabat, dicendo, latenter inſidias egiſſe pro principatu, dum per Cleopatram ageret, quatenus ipſe quidem regno priuaretur, puer autem pro ipſo rerum adminiſtrationem ab Antonio ſuſciperet: & hęc quidem illam non iuſte poſtulaſſe, quod & filiam ſuam à poſſeſſo iam honore priuaret, & ſeditiones in regno moueret, cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non fortuitis periculis: uerumetiam nullatenus memor ipſe malorum illius, ſed beneuolus circa eos eſſet, & nunc puero principatũ ſacerdotij præberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat Ananelũ, quod ualde puer eſſet Ariſtobulus. Cum tamen hæc non incaute dixiſſet, ſed pro deceptione mulierum & præſentia amicorum, læta ex non ſperatis Alexandra cum lachrymis ſatisfecit: dicens, de ſacerdotio quidem omnia pro infamia ſe feſtinaſſe: regnum uero nec deſideraſſe, inquit: nec ſi oblatum eſſet, cupide ſuſcepiſſe: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatum eius & tutelam, cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, ſuſcipio filij honorem, & in poſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat uero, ut ſi quid propter genus & præſentem ſibi fiduciam temerarium pro indignatione feciſſet, ignoſceret. Poſtquam autem locuti ſunt, dextris datis reconciliantur, omni ſuſpicione ut uidebatur ſublata.

Ananelus cõſtituitur ſacerdos ab Hero.

De Gellio, & pulchritudine Ariſtobuli

Notatur Antonij libido

De in-

De interfectione Aristobuli,& Herodis amore in Mariammen Cap. III

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananelum præter legem exuit, seditiones domesticas pacãdo: nam non licebat aliquem honore semel accepto fraudari,quod prius Antiochus Epiphanes destruxit,dum auferret ab Iesu sacerdotium,& ordinaret fratrẽ eius Oniam: secundus autem Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit:tertius Herodes principatum sacerdotij adolescẽti tradidit Aristobulo.Et nunc quidem putauit sedasse cõtentionem. Et licet reconciliati fuissent,non tamen securus degebat, dum Alexandrã ex præteritis conatibus,ne tempus nouarum rerum caperet,ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari,ut nihil sub potestate sua haberet:diligenter etiam custodiebatur occulte,ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant,& in odio suscitabant:nam superbia muliebris diligentiã custodię indignabatur habere,dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari,& fucosum honorẽ cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatrã igitur, in quibus existeret,frequẽter se lamentando destinabat,postulans sibi auxiliũ præberi.Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere.Cumq; hoc ei placuisset tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanq; pro mortuorũ exequijs parauit,in quibus & seipsam & filium mitti iussit:præcipiẽs conscijs famulis eos noctu deferre,& exinde uiam ad mare facere,ubi nauim qua nauigarent ad Ægyptũ,præparatam haberet.Hæc Sabioni amico Alexãdræ Aesopus seruus eius edixit: Quod cũ Sabio audisset,& inimicus Herodis esset, quod inter insidiatores Antipatri de ueneno conscius putaretur, odium lenire pro indicationis fauore putauit:& regi nũtiat insidias Alexandræ.Qui cum iam usq; ad conatũ procedere dimisisset,in ipso facinoris opere detinuit,sed inuitus concessit culpam,dum putaret nullatenus Cleopatram cessare,si contra se causam inuenisset.Palàm ergo magnanimitate uel modestia ueniam eis largitus est.Proposuit tamen omnibus modis adolescentẽ perimere,non tamen cito,propter uerisimilem dissimulationẽ. Cum ergo tabernaculorũ festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione celebratur,tũc quidem distulit,& in delicijs ipse & reliqua multitudo degebat: mouit tamẽ eum festinare uoluntatem suam conficere inuidia.Nam dum adolescens Aristobulus decimũ & octauum annum ducens,secundum legem super aram ascenderet uictimas immolaturus,& ornatu sacerdotali circundatus,celebraret religionis cõsequentia,magnitudinem super ętatem ostendens,necnon & generis dignitatem,populi concitauit fauorem,& Aristobuli aui sui præsens memoriam eis reduxit.Qui paulatim iritati uoluntates suas iam demõstrabant,gaudentes simul & lætitia perfusi,uocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebãt,ut manifestus fieret populi fauor & temerarius,sub regno utiq; constituti,cum aliorũ præterita beneficia memoratẽt. Inter hæc omnia, statuit Herodes uoluntatem quam in adolescentem habuisset implere. Celebratione aũt transacta,dum in Hierichunte maneret,& in conuiuiũ eos Alexandra peteret,Herodes adulabatur adolescenti,& illiciebat ad affluentiã potionis,paratus conludere,uel iuueniliter ad gratiã illius iocari:& loco ęstiuo illic existente,collecti simul exierunt refrigeriũ captantes.Cumq; fontibus assisterent, calorem meridianũ aura temperare, prius quidem natantes seruos & amicos prospiciebant:post aũt cum adolescẽs iritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptũ fuerat, tenebris iam tenentibus,sæpe eum mergentes tanq; cum eo ludentes, non

Sacerdotum Herodes tradit Aristobulo

Conspiratio Alexãdræ & Cleopatræ in Herodem

Aristobulus dolo Herodis submergitur

emiſerunt, uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus quidem ita extinctus eſt, decimũ & octauum annũ agens ætatis, cum principatum ſacerdotij anno non amplius tenuiſſet, quẽ rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nuntiato, inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiã rumore delato, lamentis cuncta completa eſt, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uero plus cõſumebatur cõſcientia peremptionis, nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit, licet ſæpius ſua manu uitã finire niteretur, deſijt tamen ſi poſſet uiuens ſufficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat, ne daret ſuſpicionem filium ſuum inſidijs perijſſe: per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tempore uindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non inſidiarum adoleſcentis autor extitiſſe. Nam non tantũ quæ ad funus pertinerent peragebat, ſed etiam lachrymis uſus animæ confuſionem uerã eſſe monſtrabat. Interdum etiam & dolore uincente, eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat, & licet adoleſcentis mors pro eius tutela putaretur, manifeſtũ tamẽ erat, quod pro ſatisfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorãs, multum apparatum circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatũ ſimul ſepelijt, ut dolorẽ mulierum penè deleret, & ſolaretur eas per iſtam partem. Alexandram tamen nihil tale deuicit, ſed ſemper mali memoriã mœſtitia incitabat, & ſcripſit Cleopatræ Herodis inſidias, & filij perditionẽ. Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire, calamitates Alexandræ miſerata, propriã omnem cauſam confecit, & petere Antoniũ uindicare aduleſcentis interitũ non ceſſabat, cum diceret non eſſe dignum, Herodem per eum regem ſtatutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus eſſet Antonius, ad Laodiciam perueniens mittit præcipiens Herodem ad ſe proficiſci, ſibiq; pro morte Ariſtobuli ſatisfacere: nam non recte inſidiæ confectæ per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet, & Cleopatræ contrarietatem, quæ non ceſſabat Antonio ſuadendo quatenus eum damnaret, ſtatuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patruũ ſuum Ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet, demandauit ei ſecrete, ut ſi quis ab Antonio paſſus eſſet, cõtinuo Mariamen occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur, & timuiſſe ne cõtumeliam poſt eius mortẽ pateretur, dum per pulchritudinẽ illius ab alijs deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum Antonij quem in eam habuiſſet, cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc pręcipiẽs, ſpe incerta ad Antoniũ perrexit. Ioſippus autem cum in diſpenſatione rerum regni ſtatutus eſset, & propter hoc frequenter Mariã men conueniret, & de negotijs honoris cauſa reginam percontaretur, fauorem & amorem circa eam Herodis inſeruit. Mulieres aũt cum illũ adulationibus emolliſſent, plus autem ab Alexandra ſeductus Ioſippus, ſententiã regis demõſtrauit, & mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec poſt mortem ſine ipſa poſſet eſſe: dum diceret, quod ſi quid acerbũ ab Antonio pateretur, non ſuſferret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem Ioſippus. Mulieres aũt non hoc amorem affectus Herodis putarũt: ſed timuerunt, ne reuerſus tyrãnica crudelitate ſibi mortem inferret, ideoq; de uerbo ſuſpicionem nõ paruã perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymorũ ab inimicis Herodis diſperſus eſt

Diſſimulatio Herodis

Inſanus Herodis erga uxorem amor

eſt,quod Antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos qui dem in aula turbauit,plus uero mulieres. Tum Alexãdra Ioſippum flectit,ut cum ipſis ad Romana ſigna confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce Iulio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat: dicens, primum ſi qua turba in aula concurrerit,ipſę in tuto exiſterent,dum Romanos propitios haberent:præterea ſi Mariammen Antonius perſpexerit, principatum recipere ſperamus, nec in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regij generis deſcendemus. Cum has rationes fugæ cogitaſſent,literæ ab Herode de omnibus ſuis cauſis deportãtur,priori rumori contrariæ.Nam cum ad Antonium peruenisſet, cõfeſtim cum donis de Hieroſolymis deportatis recõciliauit:& ſermonibus dicere compulit,ut nequaquã cõtrarij quiddã de ſe haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatisfactionem ualere. Nam non inquit iuſtũ eſt Antonius, ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorem ei dederunt, ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo pacto flexa eſt Cleopatra, ſciens nequaquam alienum principatum ſcrutari prodeſſe.Cum de his ſcriberet Herodes,aliosq; narraret honores,quos ab Antonio in cõuentu uel in conuiuijs quotidianis haberet: & hæc tamen obtineret,licet in accuſationibus Cleopatra moleſta nimis exiſteret, quæ prouinciæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaret, ſed quia Antoniũ iuſtũ circa ſe cognoſceret, nihil horum difficillimum ſperaret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa ſe Antonij,ſperaret Cleopatræ recõciliari animo poſſe,& ſe hoc facere dicebat:nam Antonium petitiones ſuas adimpleſſe, & ſibi inferiorem Syriam conceſsiſſe denũtiauit:& per hoc ſolatium refutaret & reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa iuſsiſſet.Cum hæ literæ ueniſſent, deſierunt ab impetu, quem tanquam de mortuo habuiſſent,ut ad Romana ſigna confugerent,non tamen earum latuit uoluntas.Nam præceſsit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæam reuertitur: ſtatimq; ſoror eius Salome ,materq; eorũ conſilium quod habuiſſet Alexandra cum ſuis aperuerũt: Salome uero & contra maritum Ioſippum accuſationem protulit dicens, quod cum Mariamme frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimicitiarum cauſa,quod frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio depraua ret.Herodes autem callidus ſemper,& nimis Mariammen amans, licet ſtatim conturbatus fuiſſet, non tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere:ſed in utroq; anxius,ſecrete eam inquirit,utrum uerum eſſet de Ioſippo quod audierat,an falſum.Illa uero cũ iuramento affirmante,& ſatisfaciente,quod in nullo peccato fuiſſet ei commixta, paulatim rex deflectitur,& ira deleta cõiugis amore ſuperatur, & ut iam ſatisfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet, & honeſtati eius multas ageret gratias:fauorem quoq; quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat: & qualia ſæpe amantibus contingunt,collachrymabant inuicem, magno ſtudio ſeſe pariter diligentes. Cum uero rex ſuum affectum iam prætermiſſa zelotypia confirmaſſet,non amantis eſt,inquit Mariamme, quod mandaueras Ioſippo,ut ſi quid patereris ab Antonio moleſtum, me perimeret, quæ nihil tibi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardeſcens in furorem,ſtatim eam ab amplexu dimiſit,clamans,& ſuos capillos dilacerãs: dicendo manifeſtum ſignum cepiſſe,Ioſippum cum ea habuiſſe communionem: nam nullatenus prodidiſſet,quod ſecrete audierat,niſi maxima fides illis interfuiſſet:credẽsq; de crimine, penè ſuam interfeciſſet uxorem, niſi uictus amore, furoris impetum refrenaſſet,

ſeipſum cōſumens:Ioſippum tamen ulterius,nec ad ſuam faciem uenire permiſit. Alexandram uero tanquam totius mali cauſam ſeruari præcepit.

De maltia Cleopatræ & Herodis uirtute Cap. IIII

INterea per Syriam turba cōmouebatur, Cleopatra non deſiſtente Antonium flectere, quatenus omnibus oppreſsis potentiam ſingulorum ablatā ſibi donaret:multūq; ualebat, deſiderio ſui illo inflāmato: quæ cum natura auara exiſteret, nihil iniuſtum reliquit.Siquidem fratrē ſuum,quem iam habiturū regnū ſciret, ueneni s aggreſſa comſumpſerat, quintū & decimū ætatis annum agentē: ſororē aūt Arſinoē Epheſi ad templū Dianæ confugientē,per Antonium extinxit.Iam pecuniarum gratia & templa,& corpora uiolabat:neq; ſacrariū tam caſtum fuit,aut aſyli priuilegio tutū,cuius ornatum ipſa non abſtulit, nec tam profanū uel inceſtum, quod ſolum potuiſſet auaritiæ illius ſatisfacere.Et cū omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatisfaciebat:ſiquidē cuncta deeſſe ſuis deſiderijs ſemper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs auferentē ſibi donare.Nam cum trāſiſſet ad Syriā cum eo,& eam cogitaret poſsidere: Lyſaniā quidē Ptolemæi filium accuſans, quia Parthos contra Remp.duxiſſet,occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi.Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus eſſet, ut non tātum uerbis,ſed etiam uenenis uideretur obedire,manifeſtam quidem iniquitatem uidens,petebat eam, ne ſe tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei:nec quāta illa præcepiſſet perficiens, palàm iniquus uideretur.Ideoq; partes prouinciæ uniuſcuiuſq; recolēs,donauit ei: præſtans etiam ciuitates quæ citra fluuium Eleutherum uſq; ad Aegyptum erant, excepta Tyro & Sidone,quas à maioribus liberas eſſe cognouerat, licet multum eum illa ſibi eas præbere ſupplicaſſet. Cū hæc Cleopatra obtinuiſſet, & deduxiſſet Antonium uſq; ad Euphratem contra Armenios euntem ,reuertitur: & intrat Apameā & Damaſcum,inde etiā in Iudæam peruenit. Quam cum Herodes ſuſcepiſſet,conduxit ab ea reditus Hiericuntis;nam balſamum terra illa generat, quod pretioſiſsimū eſt, & nuſquam alibi naſcitur,& palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode,tētabat cum eo concūbere, nam naturaliter & euidēter libidine exardebat,forſan tamē & aliquid amatoriū paſſa eſt: ſed quod ueriſimilius eſt,regno eius inſidiabatur, ſi quo modo iniuriā in ſe factā poſſet pro accuſatione adipiſci:deſiderio uero quaſi ſe uictā eſſe demonſtrabat. Herodes aūt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ, dum ſciret eam omnibus eſſe moleſtam, tunc tamen & ampliori odio eius detentus,quod per luxuriam uellet illa inſidias ei parare,uerba quidem eius in præſenti refutauit:conſiliū uero cum amicis ſuis ſumpſit, ut eam ſub poteſtate ſua poſitam occideret,ut & ſe & multos malis eius liberaret,quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabatur.Nam hoc ipſum & Antonio prodeſſe,quia neq; illi fidelem eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſset,prohibebāt eum amici:primum quidem ſuggerentes,quod non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſuſcipere. Cumq; permanſiſſent ſupplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebant,quāuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uiolentia,uel inſidijs illius ſe eius amore priuatum,nec mediocre quiddam pro ſatisfactione poſſet edicere,ſi cōtra fœminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate ſuperabat:utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerēdum eſt ne potius

Cleopatræ malitia

Balſamū nuſquam niſi in Hierico naſci

Herodes Cleopatram interficere cogitat

ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uero cõcubitum, quem illa postulabat, pro tempore honeste suadebãt: qui cum hæc designarent, & pericula merito demonstrarent, conatus eius cõpresserunt. Tunc Herodes Cleopatræ donis & muneribus satisfaciẽs, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepisset, Artabazẽ Tigranis filium cum Satrapis suis ligatũ in Aegyptũ destinauit, donans eos Cleopatræ cum omni eorum regio ornatu. Armeniæ uero tenuit principatũ Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Cęsar expulissent, Tigranem nouissimum eius fratrem ordinauerũt. Hæc quidem postea contigerũt. Vectigalia uero, quę debuisset de terra donata ab Antonio, Cleopatræ prębere Herodes iustum iudicauit ex integro, ne occasionem ei odij præstarent.

Herodes Cleopatrã ad Aegyptum deducit

De pugna Herodis contra Arabes Cap. V

ARetas autem, cum Herodes reditus eius conduxisset, tẽpore quidem aliquãto reddebat duo milia talenta, post autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; secundum iustitiam facere uolẽtem, persequi deliberauit: sed interim propter bellum Romanorum hãc distulit exactionem. Nam dum in Actiaco littore speraretur pugna, quæ centesimaoctogesima septima Olympiade cõtigit, & Cæsar cũ Antonio de Rep. decertaret, Herodes ex opulentia prouinciæ suæ multo tempore reditibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere se dixit, Arabum autem persequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat em̃ hoc Cleopatra, dum sibi putaret prodesse si unus ab altero sterneretur. Cum hoc ab Antonio iussum fuisset, Herodes milites congregauit, tanquam confestim Arabiam ingressurus, paratacq; equitum, & peditum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, & prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponeret, populus Iudæorum damabat mora dimissa contra Arabes impetũ facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium mi lite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorum, & prius se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omnicq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: fuissentq; perempti, nisi Artemon Herodem & Iudæos inuasisset: nam hic erat dux Cleopatrę ibi cõstitutus, & inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid clatum agerent Arabes ipse quiesceret, uictis autem eis, quod cõtigit, ex propriis præparatis militibus inuaderet Iudæos: quos tunc lassos & iam uicisse putãtes, subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi cõtra manifestos inimicos consumentes Iudæi, & post uictoriã remissiores, citius à recentioribus hostibus obterũtur in locis asperis & saxosis, quorum notitiam inimici amplius habuerunt. Arabes aũt prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugnæ uectus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet

Victoria Iudæorum contra Arabes

Artemon lassos inuadit Iudæos

festinasset subuenire. Sed castra Iudęorum cum Arabes cepissent, non mediocrẽ felicitatem & sine spe tenuerunt:nam uictoriam quam prius perdiderant,post obtinuerunt, plurimum aduersariorum prosternentes exercitum.Exinde latrocinijs utebatur Herodes,multamq; Arabum terram discurrẽs uexabat, dum super montes castra disponeret,& omnino recusaret manus cum eis ex æquo conserere.Frequenter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat,ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instituente exercitum & uincente Cap. VI

INterea Actiaco bello inter Cæsarem & Antoniũ gesto, septimo imperij anno Herodis,terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta,perempti sunt à ruinis etiã hominum decem milia. Milites uero cum sub diuo degerent,nihil ab oppressione sunt læsi. Quæ cum Arabes inquirerent,& plusq; in ueritate erat,audirent, quæ facta fuissent, tanquã prouincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere.Quo cum legati Iudæorum peruenissent,pacem propter hæc quæ euenerant facturi,Arabes peremerunt eos,& cum alacritate contra milites eorum prępparabantur.Qui nec inuasionẽ Arabum sustinuerunt,scilicet calamitatibus oppressi:nec bellare decernunt,dum nõ pares sese prælijs eorum putarent,neq; auxilium haberent, rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit,ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum,& exhortatus aliquos optimatũ,ausus est etiam & ad populum sermocinari:nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates susciperetur ab eis.Petebat ergo talem orationem proferens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Remp. nostram,& fortasis nec hi modo de se confidunt,qui multum uirtute præcellunt: sed quoniam compellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factũ, non possit rursus bene tractatum emendari,petere uos elegi simul & docere,per quæ possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamẽ primũ uobis ostendere quod iuste bellum id conamur cõmittere,propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa uobis existit: post uero declarare, quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt, sed & multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar aũt principia,testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis,& circa alios omnes,ita perfidam tanq; barbarorũ, & quia nec deum cogitẽt: sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua.Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut à proprio principatu deciderent,& Cleopatræ seruirẽt, quis alter eos de hoc timore liberauit,nisi mea amicitia quam cum Antonio possidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunũ sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere,quod posset nobis in suspicionẽ peruenire. Tamen cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere,hoc quoq; ego dispensaui, multaq; munera secretius offerens,tutelam utriq; acquisiui.Expẽsas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta, duo milia uero fide dicendo, quæ etiam pro redditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis suscepimus.& oportebat quidem nulli tributa prouinciæ Iudæos præbere:quod & si præbendum esset,pro nobis,non etiam pro Arabis daretur,qui nobis nec gratias agunt: nã pro beneficijs iniqua circa nos egerunt,prius quidem quod nos amicos non hostes reditibus priuauerint. Nã si fides hostibus necessario seruatur,multo melius amicis: Sed non apud hos ita est, qui

modis

modis omnibus optimū putāt iniquitatē eligere, si solum lucrum eis possit ācquiri. Est ergo quæstio nobis utrum oporteat iniustos punire, dum hoc etiā deus desidēret, & præceperit semper iniquitates & cōtumelias exerceri: quæ nō tantum uerbo, sed etiam iussit per bellum ulcisci: Nam quod uidetur iniustissimū apud Græcos & barbaros, hoc si dici fas est, in nostros legatos cognoscitur perpetratū. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt esse, nos aūt optimum & beatum decretū in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placāt, & aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, q̄ si legati qui pro iustitia loquuntur intereāt? Quemadmodum aūt possint uitam suam innoxiam custodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, mihi quidē non uidetur. An forsitan rectum & iustū nobiscum est, illi uero fortiores ob hoc putantur? Sed primū quidem indignū est uos hæc credere. Nam ubi iustū est, ibi & deus, deo uero præsente multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus, uicimus primo prælio, in posteriore uero nec substiterunt, sed statim cesserūt, non sustinentes nostræ alacritatis impetū: uincentes aūt nos Artemō inuasit, bellum inferens non indictum. In primo uero prelio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori uero, iniquitate uel insidijs cōcidimus. Cur igitur minora sapimus in his, ubi maiores spes possidemus? Quomodo aūt obstupescimus eos, qui cum palàm decertant, semper uincuntur, cum uero sic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit: Virtus uero nō expugnatione debiliū, sed in oppressione fortiū apparet. Si tamen quenquā & illa terrent, quę domi contigerunt, & in terræmotu acciderūt, primum quidem sciat, quoniam hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora q̄ contigerunt putarēt. Pręterea non debent hęc aut illis audaciā, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnandi, neq; enim intantum sumus contriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidā putāt, quę potius accidentia sunt dicenda. Quę si dei prouidentia acciderunt, liquet quod iam secundū illius iudicium ira desijt, dum satis uindictā de factis nostris acceperit. Nam si uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri, & iustum esse cognouit, ex his nobis ostēdit, quod multis per prouinciā terrę motu peremptis, nullus armatus interijt, deo euidenter ostendēte, quod si omnes cum filijs uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidisset. Hæc reputātes ergo quod in omni tempore dei patrocinium possidetis, persequimini fortitudine iusta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, semperq; uestra uirtute deuictos. Cum hæc audissent Iudæi, multum audacię sumentes, ad pugnam parabātur. Herodes autem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas, transiens Iordanē fluuium produxit, & prope aduersarios castra disposuit. Tūc uisum est castellum in medio positum occupare, quod sibi multum prodesse putauit uolenti matutius prælium uel committere uel differre: nam oportuno uel munito loco constiterat. Cumq; idem prouiderent Arabes, bellum pro castello cōmittitur: & primum quidem protelatio, deinde uero multis ex utraq; parte ad manus uenientibus, Arabes afflicti recedunt. Quod statim spes Iudæis nō minores erexit, uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pati, quàm decertare, & Iudæi castra eorum inuaderent, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi spes habentes, sed tantū multitudine audaciā sumētes. Itaq; pugna facta, multisq; ab utraq;

Vincuntur Arabes

parte cadentibus,Arabes recedunt,quorum plurima mors fugiendo fiebat.Nam non tantum ab aduerſarijs terrebantur,ſed ipſi fugientes,ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt,reliqui uero ad caſtra confugerũt, minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorũ inopia,& quod peius erat, aquarum indigentia.Iudæi autem licet perſequerentur, tamen inuadere caſtra minime permittebantur:obſidentes ergo uias eorum, fugere uolentes arcebant.In his igitur Arabes conſtituti,legatos ad Herodem dirigunt, primum quidem diſſolutionem belli petentes:nam ſitis eos urgebat omnia pati,dum tantum in præſenti liceret aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec dona ſuſcepit: neq; mediocre quiddam paſſus eſt, dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſsiones in ſuos ab illis factas. Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt, ut per quinq; dies quatuor milia caperẽtur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſsi,decertare cum aduerſarijs nitebantur,eligentes omnia pati,ne paulatim ſine gloria deperirent.Quę cum deliberaſſent,nullatenus decertare ualuerunt: nam animo & corpore calamitatibus afflicti,pro lucro mortem eſſe putauerunt,ne in tribulationibus uitam extenderent, quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur. Cum his ergo caſibus uterentur,arrogantiam priorem deponunt,miratiq; Herodis prudentiã ceſſerunt,patronum eum ſuæ gentis pronuntiantes. Qui cum multa felicitatis gloria reuertitur,maximam acquirens ſuæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanũ Herodes occiderit, & Cæſaris gratiã acquiſierit. Ca. VII

IGitur licet optime per bellum Herodes res ſuas diſpoſuiſſet,tamẽ in periculum incidit.Siquidem pro Repub. decertans Antonius, in Actiaco littore à Cæſare uincitur. Tum in deſperationem ſui Herodes uenit, dum amici & inimici putarent non impune amicitias ei prouenire,quas cũ Antonio habuiſſet. Quapropter amici quidem deſperabant: inimici uero licet in ſpeciem cõtriſtarentur,tamen clàm nimiũ lætabantur,ſperantes meliora ſibi rerum mutatione uentura. Herodes autem Hyrcanũ ſolum uidens in dignitate regia conſtitutũ,prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortem illius:ne imminẽte ſibi à Cęſare periculo,ille daret occaſionẽ,qui ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogitaret,nec daret occaſionẽ Hyrcanus,nã modeſtia morũ nullã rerũ gubernationẽ curabat,nec rebus ſtudebat nouis,omnia cõcedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, & ſpem rerum mutatione inconuenienter credens,uerba ad patrem fecit,ne ſuſtineret Herodis iniquitatẽ in familiam ſuam producere:ſed cuſtodire ſpes eorum petebat,ut & Malacho Arabiam tenẽti ſcriberet,quatenus eos ſuſciperet ad ſe refugiẽtes. Nam ſi mors euenerit inimico Cęſaris Herodi,ad ſe principatũ uenturum,& propter populorũ fauorem, & propter generis dignitatem.Dum his eum flectere niteretur,Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdiu deſinens, Herodis erga ſe inſidias accuſaret, cõpellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico,in qua ſcriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadijs ducentis. Credebat enim Doſitheo,dum nimis eum ſibi amicum ipſe & Alexãdra exiſtimarunt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Ioſippi cognatus, quẽ ille peremerat,quia & illorũ qui in Tyro proſtrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat.Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponens illi regis amicitias, porrigit Herodi epiſtolam:qui eum pro fide

non

non tantum laudauit,uerum iuſsit ei,ut miniſtraret reliquæ cauſæ, quatenus ſigna tam epiſtolã traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet,cum non paruũ putaret & illius ſententiã cognoſcere. Quæ cũ Doſitheus alacrius miniſtraret, Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere,& oẽs qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere: ut uero & hanc epiſtolã Herodes ſuſcepit,cõfeſtim uocato Hyrcano,de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille negaſſet,epiſtolas coram concilio demonſtrans,uirum interfecit. Hæc nos conſcripſimus,quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uero nõ ita exiſtimãt,ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanũ contexiſſe quatenus eum interficeret,dicunt,ita ſcribentes. In aliquo conuiuio ſine ſuſpicione quẽdam ſermonẽ Hyrcano intulit,ſi quas epiſtolas à Malacho ſuſcepiſſet. Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet ſalutatorios apices accepiſſe:illo rurſus interrogãte, ſi qua ſuper hæc etiã dona recepiſſet: nihil amplius reſpondit, q̃ quatuor iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta,dona eſſe corruptionis uel proditionis uociferans,uirũ iuſsit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe,quatenus tali termino occũberet,& modeſtia morum eius,quod nihil in iuuentute ſua atrocius aut temerarius egiſſet:& quia cũ ipſe regnum habuiſset,plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiſerat,cum iam octogeſimum duceret annũ,& cum multa tutela ſciret Herodẽ regnũ poſsidere,& Euphratem tranſiſſe honorãtes eum: quæ omnia deſpexiſſe eum, & aliquid nouitatis molitum,nimis incredibile eſt,quia nec naturæ illius aptum erat, ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidẽ finẽ uitę inuenit Hyrcanus,diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexãdra regnauit, principatus ſacerdotij gentis Iudæorũ nouem annis honorem obtinuit, matreq; defuncta cum imperiũ ſuſcepiſſet,& hoc tribus menſibus gubernaſſet,depellitur ab Ariſtobulo fratre:reſtituitur autem iterum à Pompeio,& quadraginta annis honore uſus,ſecundo regnum per Antoniũ perdidit,& corporis diminutionẽ paſſus,apud Parthos captiuus perductus eſt,& exinde ad propria poſt tẽpus remeãs, propter ſpes ab Herode promiſsas,nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaq; multis uitæ paſsionibus inuolutus,& quod peſsimũ eſt,ut diximus,in ſenectute, non dignũ uitę terminũ impetrauit. Siquidẽ modeſtus & mediocris in omnib. exiſtebat, & plurima ſui imperij ſub diſpẽſatoribus innocẽs tractabat,neq; callidus regnũ diſponere, Antipatro & Herodi uſq; ad hoc conamen aperuit iter. Herodes aũt Hyrcano interfecto,à Cęſare nihil optimũ ſperãs de rebus ſuis,propter amicitias quas cum Antonio habuiſset laborabat. Cumq; in ſuſpitione Alexandrũ habuiſſet, ne tempus nãciſceretur, & multitudinem & turbã in regno uel rebus ſuis concitaret,cõmendauit omnia fratri ſuo Pheroræ,matrem aũt Cyprin cum ſorore & cognatione cũcta in Maſsadam conſtituit,iubens ut ſi quod de ſe periculũ audiret,principatũ ſibi aſsumerent. Mariammen uero ſuam uxorem, quod nõ potuiſset ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari,in Alexandriũ cum Alexandra matre ſua depoſuit, Ioſippũ & Iturium & Soemũ ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos, quos ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiã mãdauerat,ut ſi quid de ſe periculoſum audirent, ambas interficerent,regnum uero filijs ſuis cum fratre Pherora cuſtodirent. Cum hæc mãdaſſet,ipſe Rhodũ ad Cæſarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus eſſet,depoſuit quidẽ diadema, aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero communem ſermonem cum Cæſare inſeruit,tum multo potius ſuam magnitudinem

Doſitheꝰ perfidia

Hyrcanus occiditur

nem ostendit, suæq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanq; de peccatis suis satisfaciēs: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus ille rerum potentiam sortiretur: militiæ tamen eius nullatenus communicasse, eo quod occupatus Arabas expugnaret: trāsmisisse uero & pecunias & frumenta, tamē minora dignitate sua. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere, debet uiribus animæ uel corporis aut substantiæ se facere ptincipē etiam ad periculum, quod ego, inquit, minus q; oportebat effeci. Illud uero integre scio: quia quamuis uictum in Actiaca pugna non reliqui neq; manifeste transiui, cum & ipsa transiret fortuna, sed seruaui ei fidē, quanquam non opportunus auxiliator, tamen consiliarius fidissimus existens. Nam Antonio causa salutis & rerum potestas qualiter prodesset ostendi, dum Cleopatrā hortarer occidi: quod si perempta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidisset, imò magis & tuas facilius indignationes euitasset. E quibus nihil ille agendo, sed sibi quidem incōmode, tibi uero utiliter profuturam præponendo clementiā perijt. Nunc ergo siquidem pro Antonij ira nostram fidem fuisse iudicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recusabo: si uero persona ablata, quis sim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoscere. Nam licet nomen ablatum fuerit, nihilominus amicitiarū firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cęsarē maxima, & cūctatione circa uxorē Ca. VIII.

CVm hæc dixisset, & in omnibus sui animi libertatem ostendisset, non mediocriter Cæsaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum causas pro fauore eius uindicari deposceret: & tūc diadema rursus sibi reposuit, Cęsare inuitante, dum nihil secus circa eum q; prius erga Antonium appararet. Tunc Cæsar ei omnem honorē addidit, cęteris regibus scribēs, cum omni alacritate Herodem sibi occurrisse. Postq; uero hanc satisfactionē præter spem susceptā cognouit, uidensq; sicut prius firmiorem sibi principatū à Cæsare datum, decretūq; Romanorum sibi pro stabilitate sua mercatū, secutus est Cæsarem ad Ægyptum ambulantem. Cumq; super uires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatem magnanimitatemq; suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc nō impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Redijt aūt iterum ad Iudæam cum ampliore honore, & sperātibus contraria stuporē cū metu incusit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset. Confestim ergo susceptionē Cæsari per Syriam in Ægyptū eunti parabat. Itaq; cum eū susceperisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, & præbuisset exercitui sumptus affluēter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq; expeditionem Cæsar deputaret, in centū quinquaginta domibus ornatis, cum cū amicis susceptit. Præbuit aūt per loca aridą trāseuntibus necessariā humanitatem, ita ut nec uinum nec aqua, quæ potius militib. acceptabilis erat, alicui deficeret, ipsi etiā Cæsari octingenta talenta donauit: omnibusq; demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius & alacritatem Cæsar probaret. Cui & redeunti rursus Herodes ab Aegypto nō minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnum suum rediisset, turbatā omnem domum inuenit ac grauiter ferentes uxorem suam, & matrem eius Alexandrā: dum putarent non

Herodes honoratur à Cæsare

pro

pro corporum tutela in illo oppido ſe poſitas, ſed tanquã in carcere, cum nihil illæ neq; de ſuo neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariãme quidem amorẽ regis, diſſimulatione m & deceptionem ſuam putabat. Angebatur autem, quod ſi quid ille periculoſum pateretur, nec ſpem uitæ poſſit habere, mandataq; Ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uero Soemum, dum illi putaret omnẽ poteſtatem creditam. Soemus autem initio fidelis, nihil penitus de mãdatis Herodis patefecit: ſed cum ſermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet, in ultimo cuncta regis mãdata dilucidauit: dum tamen non omnino ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurum: ſed ſi potius periculum fugeret, ne rediret inſignior: ideoq; nõ parua mulieribus putauit præſtare, utiq; ampliorem beneficiorum retributionẽ ſe accepturum ſperans, ſi regnaret. quod ſi proſpere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cõtra uolũtatem uxoris eum poſſe facere ſciret: dum cognoſceret, omni ratione regis amorem erga Mariãmen ampliorẽ exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi illum ſpes fefelliſſet, ſecreta omnia indicauit. Quæ Mariãme grauiter audiẽs, nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putãs, cui & infeſta fuerat, nullatenus eum æquitatẽ impetrare orabat: & licet difficilem uitã ſuam poſt mortem illius putaret, nihil tamen de ſui animi paſſione cœlauit. Nam cum ille maximas res præter ſpem impetraſſet, naiuigauit, & primũ uxori ſuæ de his bona nuntiauit: ſolamq; præponens omnibus, propter amorẽ & cõſuetudinem, quã cum ea habuiſſet, ſalutauit. Cui dum felicitatem ſuã referret, nullatenus gaudentẽ, ſed potius grauiter ferentem intellexit. Nõ enim hæc cœlare dolorẽ poterat, ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat, narrationibus uero eius nequaq; lętabatur, ſed potius cõtriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero non ſuſpecta tantum, ſed etiã manifeſta facta hæc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertens irrationabile circa uxoris odium nõ cœlatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permanebat, ſemper ab altero in alterum tranſiens, in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium & amorẽ deſtitutus, ſæpius paratus uindicare, ſed timuit, ne prę occupatam ſuam animã cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam ſuſtinuit, dum uereretur ne perempta illa, maiorẽ pœnã per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariãme habentem ſoror eius & mater, optimum putauerunt tempus pro illius odio cepiſſe, & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odiũ, qui nec ſuauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquã credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccendebatur, dum neq; illa odium cœlaret, neq; iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actũ fuiſſet, niſi Cæſar nuntiatus eſſe contrarios uiciſſe, & interemptis Antonio & Cleopatra cunctam Ægyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinãs ad Cæſarem, reliquit domum ita diſpoſitam. Qui proficiſcens, Mariammen Soemo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magiſtratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

Soemus inuitẽ uiribus regis mãdata pãdit

Mariãme iubebatur propter Herodis edictum de ſe occidenda

De crudelitate Herodis interficientis uxorem & amicos Cap. IX

HErodes uero cum in Ægyptum perueniſſet, Cæſari cum ampliori fiducia ſermonem inſeruit, tanq; iam amicus. Siquidẽ de ſatellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rurſus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazã, &

Anthe-

Cæſar reddit Herodi ciuitates, quas inſidijs Cleopatræ perdidit

Anthedonẽ, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquiſiſſet, & Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet, reuertitur: & quãto res ſuas extrinſecus feliciter tractabat, tanto tum domeſticis laboribus affligebatur, præſertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuiſſe: nam amorem nõ minorem illis pertulit, quos in hiſtorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariãmen dilexit, quæ cum in alijs caſta uel fidelis eſſet, muliebre uel moleſtũ quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini, & ſæpius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans ferebat & blandiebatur, licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tempore maioribus accuſationibus à ſuſpicione nutritis, anni ſpacium completur ex quo Herodes à Cæſare reuerſus erat, & cum iamdudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occaſione data: Meridie nanq; dum uoluiſſet requieſcere, accerſit Mariammen, amore quem in eam ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet, non cum eo concubuit, ſed feſtinãtem eum depulit, & improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tuliſſet, & paratus ad facinus eſſet, ſentiens ſoror regis Salome, paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter ſuaderet ei, Mariammen amatorium confeciſſe regi: & ſiquidem ille turbaretur, & interrogaret quale hoc fuiſſet, reſponderet uenenum illam tenuiſſe, petẽtem ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex commoueretur, dimitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus cum ſtudio ingreditur, afferens Mariammen præmia ſibi præſtitiſſe, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuiſſet: uenenũ, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipſe ſe nõ ſciſſe fatebatur, ideoq; nunciaſſe, quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur, & eunuchũ qui Mariãmæ fideliſſimus erat, de ueneno torquebat, cognoſcẽs quod ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autẽ odium quod in eum haberet, propter ſermones quos Soemus explanaſſet, manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet magis rex exclamauit, dicens, nullatenus Soemum ſibi fidiſſimum prioribus temporibus, hæc prodidiſſe mandata, niſi quid dã amplius inter eum & Mariammen proueniſſet. Et Soemum quidem protinus interimi præcipit, uxori uero iudicium colligens familiarium accuſationem parauit, ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen ſermone incontinens & iracunda, quam poſtea ita ſentientes qui præſentes erant, mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſententia pronũtiaretur, ſubuenit quidam ei ex aliquibus præſentibus, ne ita temeratie illam interficerent, ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cum ſuis feſtinauit è medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: caue, inquiẽs, ſeditionem multitudinis, ſi illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Conſiderans aũt Alexandra tẽpus, & quod paruam ſpem haberet, eadem ab Herode paſſura, contra priorem ſuam fiduciam, nimis ualde cõmutabatur. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam, exiens multa mala contra filiam uociferata eſt, & omnibus audientibus clamabat malam circa maritum & ingratam extitiſſe: quapropter iuſte pati, quod audacter ei reſtitiſſet, nec retribuiſſet tantorũ beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia &

Mariamme accuſatur ueneficij

Soemus interimitur

Mariãme ad mortem trahitur

lia & inhoneſta eà ſimulante,& audente etiam capillos ſuos euellere,multa quidem in ea ab alijs uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius à perentе comprobatum eſt,cum nec uerbum in initio dediſſet, nec ad ullius imprecationes turbata reſpexiſſet:ſed æqualiter animi grauitate peccatum matris euidenter ferre demonſtrabat. Ipſa quidem non timido greſſu,neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generoſitatem ſuam nequaquã in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interijt,fœmina quę ad continentiam,& ad magnitudinem animi optima erat,modeſtia uero ei defuit. Pulchritudine nãq; corporis & affabilitatis dignitate,magis q̃ quis æſtimare poſſet,omnes mulieres anteibat: occaſio tamen èxinde maior prouenit,ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum ſemper potiretur illius amore,& nihil difficile ab illo ſperaret,fiduciam immoderatam habuit:contriſtabant autẽ eam quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicendo,ad ultimum inimicas ſibi parauit matrem & ſororem regis,& illum ſimul,in quo tantum confidens,nihil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat. Poſtquã interijt,regis potius deſiderium exarſit,ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebatur omnia facere quæ poſſent ſolatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt:gubernationes etiam regales recuſabat,& tantum doloribus tenebatur,ut aliquando Mariammen uocare miniſtris tanquã uiuentem ualeret temq; præciperet. Cũ ſic haberetur,ſuperuenit ægritudo peſtifera,quæ plures populi uel amicorum eius honeſtiſſimos extinxit: & omnibus præbuit ſuſpicari, periram dei hæc contigiſſe,pro iniquitate erga Mariammen cõfecta: adeoq; ad peiora rex peruenit,ut in ultimo ſolitudines eligeret ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus,nõ potuit multos dies protrahere:ſed incidit in difficillimam ualetudinem. Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis,mentisq; mutatione tenebatur:& quæ potuiſſent curam exhibere,nihil penitus profuerunt,ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta,medici dũ nequaquã medicaminibus allatis ægritudo deteſceret,& rex nihil potuiſſet accipere, omnia quæ ille uellet inſſetunt ei præberi, deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſte nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uero Hieroſolymis habitans,cũ audiſſet in quibus eſſet Herodes,feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere,quæ duæ fuerant:una quidẽ ciuitatis,altera uero templi:quas ſi quis ſub poteſtate ſua cõprehendiſſet omnem gentẽ ſibi ſubdebat. Nam immolationes nullatenus ſine his fiebant,quas non exercere impoſſibile Iudæis uidebatur:paratis utiq; magis uitam amittere,quàm religionis Dei ſolitũ ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Alexandra ſermonem obtulit, quod oportuiſſet ipſi uel filijs Herodis eas tradere,ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; poteſtatem teneret:dicens,quia ſi à morbo quo detinetur euaſerit, tutius ea poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet,non patienter tulerunt,ſed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiũ Alexandræ,putantes nõ eſſe optimum Herode uiuente deſperare. Quorũ unus cõſobrinus regis nomine Amabec,confeſtim nũciauit regi Alexandræ ſententiã. Qui nihil remoratus,interfici eã præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudinẽ euitaſſet,animo & corpore debilitatus,ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus,ad pœnã peccantiũ paratior erat: iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit, Cuſtobarũ, & Lyſimachum,& Antipatrũ, Gadiam uocatũ,necnon & Doſitheum,ex hac occaſione. Cuſtobarus quidã gene

De temeritate & morte Alexandræ

Herodes ſeuit in amicos

re Idumæus erat,inter primos dignitate horũ qui à proauis ſacerdotes uidebantur Coze,quem deũ Idumæi arbitrabãtur.Hyrcano uero rempublicã eorum ſub Iudaicas leges redigente,cũ Herodes regno ſucceſſiſſet, iudicẽ Cuſtobarũ Idumææ uel Gazæ declarauit:& dat ei ſororem Salomen,Ioſippum occidens priorem eius maritum,ſicuti demonſtrauimus.Cumq; hæc Cuſtobarus præter ſpem libenter impetraſſet,eleuatus felicitatem paulatim excedebat,putans nõ eſſe bonum,ſeſe in dice Herodis præcepta cõficere,neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere.Quapropter deſtinauit ad Cleopatram dicens,Idumæam ſemper illius maiorum fuiſſe,ac propterea iuſtum eſſe ut peteret prouinciam ab Antonio.Nam ſe paratum confirmabat transferre fauorem ſuũ ad illam.Agebat tamen hæc, nõ quod potius Cleopatram dominari deſideraret,ſed æſtimabat,ſi pluribus uiribus Herodes priuaretur,facilius iam poſſet ſibi gentis Idumæorum principatum uendicare, occaſione generis & pecuniarũ,quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat.Et Cleopatra quidem Antoniũ petens,prouinciã minime obtinuit. Nunciantur autẽ hæc uerba Herodi.Qui paratus Cuſtobarum interficere, matris petitionibus & ſororis ueniã ei donauit:ſed non inſuſpectũ eum in poſterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero interiecto,cum contigiſſet Salomen à Cuſtobaro diſcordare, mittit ſtatim ei repudium,connubium renuens,non ſecundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere,uxori uero nullatenus ſeparari & ducere alium,niſi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege,ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparauit:& ad fratrem Herodem dicebat, propter illius fide maritum ſe reliquiſſe, dum cognoſceret eum cum Antipatro & Lyſimacho & Doſitheo nouis rebus ſtudentem:fidem uero ſermoni de Babæ liberis imponebat,quod ſeruarentur apud eum duodecim annis:quæ multum ſtuporem tegi præter ſpem uerba fecerũt.Nam Babæ liberos deſtinauit olim perſequi,quod inimici ſui fuiſſent:tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius excideruntDe Babæ liberis. Quorum inimicitiæ & odium hinc ortum eſt: Cum Antigonus regnum haberet,& Herodes ciuitatem Hieroſolymorũ obſideret, neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt,plures inuocabant Herodem,& ad illum clamabãt. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes,& apud populum ualidi,permanebant cum Antigono,& Herodem accuſabant, & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant.Ciuitate uero capta,cum Herodes rempublicam tenuiſſet, Cuſtobarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur,quatenus non recederent ab ea ciuium rei,aut qui regi contrarij extitiſſent: ſciens uero in opinione uel honore populi Babæ liberos eſſe,& putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione,illorumq; ſaluti ſtudens, abſcondit in proprijs prædijs.Et tunc quidem iureiurando. Herodem flexit nihil de illis ſciſſe ſe, quare liberatus eſt à ſuſpicione. Rurſusq; edicto à rege propoſito, & omnem modum excogitante ut eos inueniret, non eſt confeſſus.Sed cum primum negaſſet, non ſine pœna ſua putauit poſtea uiros oſtendere: & non fide iam tantum, ſed & neceſſitate eos cœlare feſtinabat. De his cum nunciatum à ſorore fuiſſet, rex deſtinans ad loca ubi commorabantur, ſimul cum alijs accuſatis,illos occidit: ut iam nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani, ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio,nemine in dignitatibus exiſtente, qui iniquitatibus eius reſiſteret.

De

De instituto theatro & trophæo ab Herode,& consequentibus malis: deq; extructione Sebastiæ ciuitatis,& aliarum, Cap. x

IDcirco potius à patrijs moribus excedebat,& peregrinis inuẽtionibus uteterem statũ corrumpebat,qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorũ pietate corruptelis. primum quidem certamen quinquennale Cęsari constituit,& theatrum in Hierosolymis condidit,rursus in campo maximo Amphitheatrũ,utraq; cõspicua,à moribus uero Iudaicis aliena,Siquidem usus aut apparatio taliũ nequaquã tradita fuerat. Celebrationẽ quidem illam clarissimã per quinquenniũ construebat, nuntians finitimis,& cõuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina:& de tota terra inuitabat,ut spe propositorũ præmiorũ & uictoriæ gloria conueniret. Igitur collecti sunt capitales artifices:nam non tantũ eos qui exercitationibus corporis præualerent,sed & musica præcellẽtes,quos Thymelicos uocant,proponens maxima uictoriæ præmia,omnesq; nobilissimos ad cõflictionem cõuenire uocitabat,Constituit quoq; & quadrigis & bigis,& unius equi cursui nõ parua dona: & omnia quæ munificentia uel decore apud singulos præfulgebant, uolens habere clariora,spectaculũ liberalitate cõposuit:theatrũ uero circa Cæsaris imagines habebat: & trophæa gentiũ quas bellando ille deuicerat,auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de ueste, neq; de uasis aut de lapidibus precioſissimũ aliquid defuit,quod certantibus nõ offerebat.Apparatus etiam ferat ũ fuit.Nam leonibus multis cõgregatis,& alijs quæ eminent ferocitate,& raro inueniuntur,quorũ inter se altercationes & pugnę cõtra homines excogitabãtur:peregrinis quidem ammiratio sumptuũ,& delectatio spectaculi uidebatur:prouincialibus autẽ euidentissima solutio morũ qui apud eos coluntur.Impiũ est enim feris homines pro hominũ spectaculo subdere:iniquũ etiam peregrinis moribus solita permutare.Super omnia uero cõtristabant eos trophæa,dum putarent imagines esse armis obsitas,quia nõ patrium illis fuerat talia colere:Quod nec Herodem latebat, qui uiolentiã quidem eis inferre opportunũ nõ putauit, loquebatur autẽ & solabatur ut superstitionem eorum auferret:sed nullatenus persuadebat,dum grauiter illi tulissent,ea quæ uidebant soluta lege cõmitti.Illi uero unanimiter clamabant,dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia,tamen hominũ imagines uel trophæa nõ esse patriũ in ciuitate admitti profitemur.Herodes autẽ turbatus,& intelligens nõ facile eos resistẽtes deuinci sine solatio,accersit quosdam primos eorum ad theatrum, & ostẽdens trophæa,cõsuluit quid illis hæc uiderentur.Qui cum clamassent,hominum imagines, præcipiens auferre ornatũ impositum,ostendit ligna nuda:quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserũt. Tali modo multitudinis impetũ mitigauit Herodes,ut iam plurimi mutati non offenderẽtur.Quidam uero permanebant in difficultatibus suis,quod solita minime conuebantur,& putabant initium patrijs legibus destruendis.Vnde optimũ existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam Rempublicã negligi:dum Herodem prospicerẽt uiolenter introducere quæ non solita fuissent,& uerbo quidẽ regem,operibus autẽ hostem omniũ demõstratum.Vnde cõiurauerunt omne periculum se subire decẽ ciues,& gladios sub uestimentis portabãt.Inter quos fuit quidã oculis captus,qui per indignationẽ eorum, quæ audiebat fieri,seipsum pati quæ & illi affirmabat,qui nõ mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit.Quod consiliũ cum deliberassent, ex cõposi-

Ciues decẽ cõtra Herodem coniurauerũt

to ad theatrũ pergebant, sperãtes nõ posse Herodem fugere, si subito eum inuaderent: Cumq; parati cũ audacia properarent, unus horũ qui perscrutãtes singula renunciabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui cõfestim sciens odium quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedẽs ad aulam nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quod non euitarent periculũ, ornauerũt necessarium uitæ finẽ, nullatenus deponentes animi sui fiduciã. Nec enim negauerunt actũ, sed & demonstrauerunt gladios: confessiq; sunt bene & pie coniurationẽ se fecisse, lucri quidẽ nullius causa, neq; pro suis doloribus, sed pro cõmunibus causis, quas seruare aut pro his mori cunctis dignũ uideretur. Talia quidẽ illi de uolũtate insidiarum fiducialiter prolocuti, à regalibus ministris circũsepti ducebantur, omnẽq; pœnam passi perimuntur. Nõ multo post, eum qui talia nuntiauit, odio quidam rapientes nõ tantum interfecerunt, sed & membratim dilacerãtes canibus appositerũt.

Accusator dilaceratur

Videbant autẽ multi ciuiũ quæ fiebant, & nemo nuntiauit, usq; dum Herodi acerbiorem & certiorem inquisitionẽ facienti, mulieres quædã tortæ confessæ sunt quæ uidissent. Tunc Herodes eos qui facinus cõmiserunt, simul cũ tota domo peremit. Cõcursus uero & audacia populi, quam pro legibus habebant, nõ remissiorem faciebãt Herodẽ, sed multo potius cautiorẽ. Qui statuit sese undiq; munire, ut si qui nouis rebus studerẽt, manifesta eorũ fieret cõspiratio: dũ ciuitas ab aula in qua conuersabatur, & à templi custodia curaretur, quę Antonia dicebatur. Samariã quoq;

Samaria nunc Sebastia

deliberauit muris circundare, quam mutato nomine Sebastiam appellauerunt. Putans etiam prodesse prouinciæ locũ munire, qui ab Hierosolymis aberat unius diei

Stratonis turris nunc Cæsarea

uia & olim uocabatur Stratonis turris, etiã eum constructũ Cęsaream nominauit: & in maximo campo electos equites deputans, locũ ædificauit, qui in Galilæa Gaba uocatur, & trans fluuium Sobonitidam. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, & circũdans custodijs totam gentem, ut nequaquã potestatem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu facto frequenterutebantur, nec laterent si mouerentur, assistentibus semper in proximo qui uel cognoscerẽt. Et multos quidem auxiliatores suos, plures autẽ ex finitimis illic habitare fecit, dum munificentia ductus, templum construeret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti Cæsaris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem melioręm, quæ propè fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circundans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uero mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere suæ largitatis.

Templum

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente. Cap. XI

EOdem tempore, tertiodecimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt, siue de ultione, siue de casu sic occurrẽte. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Prętera & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continue malorum diuersitate comprehensi, dum indigerent cura uel alimentis, plus peste moriebantur

tur. Morbus autẽ ita pereuntium & uiuentiũ ſolatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreiſq; exhauſtis, nulla ſpes alimentorũ præter peſtilentiæ malum ullatenus expectabatur. Neceſſitas ergo plurima inopiæ, nõ minus ipſi regi quàm populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra ſolitus erat accipere, minime colligere prævalebat, & pecunias conſumpſerat largiſſime ciuitates ædificando, nec erat quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori conferre præſidium, quod difficillimum fuerat, dum nec uicini habuiſſent unde alimẽta præberent, quia nec ipſi leuiora toleraſſent, & pecuniis deficiẽtibus, licet potuiſſent pauca pluribus comparare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere, oportunum regium incidit, neque pretioſiſſimis uaſis, neque artificioſiſſimis parcens. Mittebat autem pecunias ad Aegyptum Petronio præſidi à Cæſare conſtituto, & dum non pauci ad eum confugiſſent propter eandem neceſſitatem, & amicus Herodis priuatim exiſteret, uolens ſubiectis eius ſubuenire, primis ipſis deportare triticum conceſſit, per omnia eos & in emptione & in nauigatione ſubleuans, ut maxima pars ipſe huius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantum ſententias in horrore ſe prius habentium mutauit, imò maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe pariſicare, triticum diuiſit. Præterea multis exiſtentibus, qui ſenio uel altera infirmitate tenti, non ſufficerent alimenta ſibi præparare, prouidebat eis conſtituendo piſtores, qui paratos panes uendiderunt. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum comprehendiſſet eos etiam ueſtium inopia: corruptis enim & omnino conſumptis pecoribus, neque lanæ, neque aliorum ueſtimentorum copiam habuerunt. Quæ cum procuraſſent iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe, ſemina Syris præbendo: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquiſiſſet. Terra enim poſt hoc fructus ſuos uberius oſtendente, non minus quinquaginta milia hominum, quos ipſe pauerat, ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regem, munificẽtia uel induſtria recuperaſſet non parua, & in circuitu ſimilibus paſſionibus afflictos finitimos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatem ad eum ueniens, non eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates, & priuati ad eum confugientes, ſolatium impetrarunt, in tantum, ut æſtimaretur indigẽtibus extraneis plus decem milia tritici coros dediſſe. Corus autem habet modia Attica decem. In ipſo autem regno ſuo octoginta milia expendit. Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem, apud Iudæos tantum contigit prævalere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro prævaricationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate ſua prorſus extingueret, animi ſui magnificentiã præter opinionem demonſtrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti ſunt dudum, ſed qualem in neceſſitatibns probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit, quos Eliſeus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus, palatium in ſuperiori ciuitate conſtruxit, magnas erigens domos, & ornatu precioſiſſimas, ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent. Secundum menſuram autem & appellationes impoſuit. Nam una Cæſaris, altera Agrippæ uocabatur.

Corus

Fauor populi erga Herodẽ

Herodes ſacerdotis cuiuſdam filiam uxorem ducens, arces & oppida extruit, filioſq; erudiendos Romam mittit. Cap. XII

DEſiderio deinde commotus, cum nihil præponeret ſuæ libidini, filiam Simonis ſibi coniunxit: qui Hieroſolymita filius Buzi cuiuſdam Alexãdrini, ſacerdos inter nobiliſſimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hieroſolyma nominatam, huius pulchritudo animũ Herodis inflammauit. Et ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrãnide hoc agere, melius arbitratus eſt nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum ſuum deſiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Ieſum Boethi filium à principatu ſacerdotij depoſuit, & Simonem ordinauit, atque affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent, ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos, cum à principatu per Antigonũ penè decidiſſet, euicerat: quod abeſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadijs, natura munitum, ad ædificationem oportuniſſimum, inſtar collis manufactũ, ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectũ habens aſcenſum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimen & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium collis habitacula conſtructionis perſpicuæ, & aquæ ductus fecit. Nam nõ ille locus proprias habuit aquas, ſed longe perplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciuitas erat ædificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia ſecũdum ſpem euenirent, ſeditiones contra regnum nequaquam ſperauit oboriri, duobus modis ſubiectos regens: timore quidem quod eſſet ad pœnam non mitis: diligentia uero, quod in neceſſitatibus magnanimis appareret. Circundedit autem tutelam extrinſecus, tanquam murum ſubiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuerſarumq; regionum reges muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem & Romanorum potentiſſimos placabat, tranſgrediendo leges, dum templa erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdicta ſunt delubra, uel figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciam Iudæam pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum conſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunque urbem illic, ſed lapide albo palatijsq; precioſiſſimis ciuitatem conſtruxit. Portum quoque tranquillum, magnitudine ſimilem Piræo, tutaq; confugia nauibus præbentem cõſtituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptum, inter Ioppen & Doram, oppida maritima: quæ ſtationem nauium difficillimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præſtans, deſcripſit in circuitu portum, qui ſufficeret maximis claſſibus locum præbere refugij, lapides in altum ingentes ulnis uigintiquinque deponens, quorũ longitudo uigintiquinq; pedum erat, altitudo autem non minus decem & octo, latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit, quarũ maxima Druſus nominabatur, à Druſo Cæſaris priuigno. Oſtia uero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, ſuper quam templum Cæſaris poſitum nauigantibus apparebat habẽs ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæſaris. Ciuitas autem Cæſarea uocabatur, quæ ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificijs habebat, quarum aliæ quidem modicæ, ſpatio non longo ad portum & ad mare fundunt: una uero media eſt, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus & mari influente diluuntur. Aedificauit etiam theatrum ab auſtrali latere portus:

Herodes ſacerdotis filiam duxit uxorem

Cæſarea oppidum

Portus

Turris Druſus

Templũ Cæſaris Auguſti

Theatrum

Amphithea-

Amphitheatrum quoq; multa milia hominũ capiens,in conſpectu pelagi conſtruxit.Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re laſſaretur,neq; rex ſumptibus deficeret,deliberauit filios ſuos Romam tranſmittere ad Cæſarem,Alexandrum & Ariſtobulum. Qui cum aſcendiſſent,& in domo Pollionis, uiri nimis illuſtris,& Herodis amici conuerſarentur, Cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit: pollicitus licentiam Herodi præſtare,quem uellet ſibi ſucceſſorem relinquere:inſuper & prouinciam Trachonem & Bathaniam & Auranitem ei conceſſit,huiuſmodi occaſione.Zenodorus quidam conductor domus Lyſaniæ fuit: cui dum reditus non ſufficerent,de latrocinijs per Trachonem amplius acquirebat,quæ loca habitant latrones Damaſcenorum prædas agentes.Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri.Cum ergo mala paterentur finitimi,Varronẽ tunc præſidem interpellabant:rogantes ut ſcriberet Cæſari iniquitatem Zenodori.Cęſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari:prouinciam autem Herodi deputari,tanquam illius diligentia indigentem:quia difficillima domicilia & aquarum receptacula,& depoſita frumenta habentes poſſent diu ſuſtinere pericula munitis ſpeluncis.Cum hæc per gratiam Cæſaris Herodes accepiſſet, ad prouinciam Trachonem pergens,maleuolos latrones oppreſſit,& in circuitu deſideratam pacem omnibus præbuit.Zenodorus autem contriſtatus,primum quod à magiſtratu depoſitus fuiſſet,magis autẽ inuidia,quod præfectura Herodi tradita eſſet,aſcendit Romam accuſaturus eum:unde nihil agens reuerſus eſt.

Amphitheatrum

Herodes mittit filios ſuos Romam

De Zenodoro quodam

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæſare,& de Manachemi prophetia. Cap. XIII

INterea Agrippæ ſucceſſori Cæſaris trans Ionium miſſo,circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit:priſtinaq; amicitia renouata,rediit ad Iudæam. Gadarenſium autem quidam cum ad Agrippam peruenijſſent accuſantes Herodem, ille nullo reſponſo dato, ligatos regi tranſmiſit. Arabes quoque iam dudum infeſti principatui Herodis, ſeditionem conabantur rebus eius inferre, occaſione huiuſmodi nacta. Zenodorus enim cum iam de ſe diffideret, præfecturæ ſuæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit:quę cum in donatione Cæſaris haberetur,tanquam iniuſte ea ſublata,contendebant ſæpius quidem incurſionibus uiolentiam inferre:necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem:quam deſiderant qui ſtudent male uitæ ſuæ conſulere.Quæ cum cognouiſſet Herodes,prouidentia ſua ſeditionum auferebat occaſiones. Igitur ſeptimo decimo anno regni Herodis,Cæſar ad Syriam peruenit,ubi Gadarenſes plurimi Herodem accuſabant,grauem eum ſibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Zenodorus,cum iuraſſet nullatenus eos relinquere,uſq; quo ab Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenſes, & cõfidentes quod nihil paſsi fuiſſent ab Herode,cum eos Agrippa tradidiſſet,qui crudelis quidem in proprios,humanus autem erat in aliorum peccatis: accuſabant rapinas & contumelias,probantes & euerſiones templorum. Et Herodes quidem indignatus,paratus erat ſatisfacere:Cęſar autem amplectebatur eum, nihil de fauore ſuo dicens per ſeditionem multitudinis commutandum.Et in primo quidem die de his ſermones prolati ſunt,in poſterum uero nulla proceſſit cognitio. Siquidem Gadareni uidentes Cęſaris & concilij intentionem,timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur,quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt, alij præcipites

Agrippa cum Herode amicitias renouat

ſeſe dederunt, quidam in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt, quæ uidebantur tene-
ritatis, nō peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter nequaquam Cæſar remoratus, He-
rodem à reatu ſoluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zeno-
dorus præcordijs ruptis ſanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ uitam fi-
Liberalitas niuit. Cæſar autem & huius poſſeſſionis partem non patuam Herodi cōceſſit, quæ
Cæſaris erga inter Traconem & Galilæam erat, Vlatham & Paneada, & in circuitu terram. Di-
Herodem miſit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut ſecundum illius ſententiam
omnia tractarētur: qui in tantum felicitatis proceſſit, ut cum duo iſti Romanorum
imperium regerent, Cæſar & Agrippa, tertium ſibi amicitijs Herodem coniunxiſ-
ſent, Qui cum in tanta fiducia conſiſteret, fratri ſuo Pheroræ petiuit tetrarchiam à
Cæſare, centum talentorum fideiuſſor exiſtens: ita ut ſi quid ille pateretur, filij eius
immunes euaderent. Sed cum Cæſarem comitatus eſſet uſque ad mare, rediens in
terra Zenodori pulcherrimum ei templum conſtruxit iuxta Paneada, ubi ſpelun-
ca pulcherrima in monte conſiſtit: ſub qua terræ altitudo inacceſſibilis eſt, aquis im-
mobilibus plena, unde fontes Iordanis fluuij naſcuntur. Quē locum templo con-
ſtructo, Cæſari deuouit, Tunc etiam tertiam partem tributorum cōceſſit ſubiectis
ſuis occaſione ſterilitatis: plus autē reconcilians eos, ne aduerſarentur ulterius. Nam
in talibus operibus pietate ſoluta, moleſte de præuaricatis legibus ferebant, & ſer-
mones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur & turbarētur, diligentiā ha-
buit hæc ſedare, auferens quidē otium, & præcipiens ſemper in laboribus eos occu-
pari. Nā neq; cōmunis deambulatio fiebat, neq; cōuentus in ciuitate, ſed omnia cu-
ſtodiebantur, & ſæuiſſima tormēta captis inferebātur, cū multi palàm & furtim in
carcerē Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & intus in ciuitate pariter & in uijs: nam
erant qui cōuenientes in unū ſpeculabātur eos. Dicunt etiā nec ipſum hoc neglexiſ-
ſe: ſed ſæpius priuatū accipiens habitum, nocte cum populis conuerſabatur, experi-
mentum faciens quid de principatu ſuo ſentirēt, & ſi quos omnino atroces, nec ap-
probantes ſua opera inueniſſet, omnibus modis perſequebatur, & reliquā multitu-
dinem ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere, & cogebat fauorē cum iureiu-
rando ſibi uel principatui cuſtodire. Quorū multi placantes eum, uel timentes, ue-
niebant ad quod poſtulaſſet: alios uero ſeruantes ſuam opinionem, & grauiter fe-
Phariſei & rentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat. Flectebat autē & Pollionem
Eſſeni Phariſæum, & Samęum, ſociosq; illorum ſibi iurare: Qui licet nō obtemperaſſent,
tamē nō ſunt torti, dum ueneratiōes eius per Pollionē impetraſſent. Liberati ſunt
etiam de hac neceſſitate hi qui dicūtur apud nos Eſſeni. Genus autē hoc eſt, quod
conuerſatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in
alijs certius explanabo. Eſſenos autē ex hac cauſa ſic honorabat, quia maius quid-
dam de his ſentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhone-
ſtus ſermo uidebitur in hiſtoriarum genere) de his talibus intimare. Quidam Eſſe-
De Manache- norum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate proba-
mo Eſſeno tus, præſcientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerū ad do-
ctores pergentem uidiſſet, ut regem Iudæorum ſalutauit: qui illuſum ſe putās, com-
monebat eum ſermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu
poſteriora eius: regnabis, inquit, feliciter: nam iam à deo dignus iudicatus es, & re-
cole Manachemi plagas, ut hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno cōmittendis.
Nam optima eſt ratio, ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexeris, & modeſtiam circa ci-
ues.

ues habueris:ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcam.Felicitate nanq; omnes præcelles,& habebis gloriam æternam:obliuionem uero pietatis & æquitatis poſſidebis.Hæc nõ latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus ſtatim nullatenus animũ intendit,dum ſpes Herodi deeſſet: paulatim uero cũ eleuatus uſque ad regnum fuiſſet,& feliciter principatũ egiſſet, accerſijt Manachemum,& de tempore quantum regnaret conſuluit eum.Manachemus autem cum omnino nihil reſpondiſſet,ſed tacuiſſet,interrogauit eum,ſi decem tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit,& uiginti & triginta,ſed finem nõ addidit.Herodes autem iſtis contentus,Manachemum cum honore dimiſit,& omnes Eſſenos propter illũ honorauit.Hæc igitur licet miranda,legentibus demõſtrare feſtinauimus,& oſtendere,multos apud uos talem diuinationis habuiſſe notitiam.

De ædificatione noui templi & ſtola pontificali. Cap. XIIII

INterea decimo & octauo anno regni,Herodes poſt prædicta ædificia opus nõ minimum inchoauit:ſiquidem dei templũ maximum conſtruere, & multum altum & decorum erigere iudicauit:dum putaret id nobilius omnibus ſuis factis perficere,& ad æternam memoriam peruenire.Sed cum non facile populo perſuaderi cognoſceret,propter operis magnitudinem,conuocans eos hac oratione mulcebat dicens.Alia quidẽ quæ à me in regno ſunt acta,ò uiri contribules,ut de his laudem proferam,credo ſuperfluum:tanquã mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideantur.Nam in difficultatibus non neglexi quæ ad ueſtra commoda pertinerent:neque in extructionibus mihi magis quàm uobis omnibus feſtinaui tutelam impendere,& puto quod dei conſilio ad hanc felicitatẽ euectus ſum, ad quantam non prius gens Iudæorum aliquando peruenit. Conſtructæ nanque ſunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus noſtrum exaltauimus,quas operoſum mihi uidetur ſcientibus enumerare. Quod autem nũc nitor efficere omni pietate præcellentius,explanabo.Bene enim noſtis,quod iſtud maximum deo templum noſtri patres ædificauerunt, cum à Babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinem in altum cubiti ſexaginta, ad inſtar illius quod Salomon conſtruxerat,nemo negligentiam pietatis parẽtum noſtrorum accuſet:quia non culpa illorũ factum eſt breuius templũ, ſed Cyrus & Darius Hiſtaſpis filius,huiuſmodi menſurã ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes,uel ſucceſſoribus eorũ,& poſt illos Macedonibus,non habuerunt aptũ tempus quo ad eiuſdem antiqui formã iſtius menſurã perducerẽt.Nunc autẽ quando nutu Dei principatui meo pax larga conceſſa eſt,& diuitiarũ poſſeſſio,& multitudo redituũ,&,quod maximũ eſt,amicitia fauorq; Romanorũ, qui omniũ rerum domini exiſtũt:cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere,& integrum deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis? Talia cõcionante Herode,multis ammiratione ſermo pronunciatus præter opinionẽ impoſuit:nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt,niſi quod anxiabãtur,ne eo ſoluto aliquid emergeret,& opus moraretur ad finẽ uſq; perduci:idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cũ Herodes cerneret dubitantes,adhortabatur eos dicens,ſe non prius deponere templũ, niſi omnia præpararentur quæ ad perfectionem eius pertinerent.Nã neq; mentitus eſt ex hoc quod promiſerat. Mille enim plauſtra parauit,quæ lapides ueherent: decẽ milia uero elegit peritos artifices,& mille numero ſacerdotes,quibus ſtolas ſecundũ eorũ honorẽ habitũq;

parauit

parauit:ſed & quoſdã cemẽtarios, alios autẽ fabros lignarios eruditos ad templi fa
Aedificiũ noui templi bricã hortabatur. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggregaſſet,antiquis fundamen
tis ſolutis noua impoſuit.ſuper quæ templũ erexit,longitudine centũ cubitorũ, lati
tudine centũ cubitorũ,altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cubiti per tẽpus fun
damentis deſiccatis reſederunt,quod poſt hæc temporibus Neronis renouare deli
berauimus. Aedificatum eſt autem templũ ex lapidibus albis & tenaciſſimis,quo
rum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorũ, altitudine octo, latitudine
duodecim erat. Totius templi nanq; circuitus,& porticus undiq; humillima, altiſſi
mum uero medium fuit,ut à multis ſtadijs conſpiceretur,& in prouincia conſtitu
tis,& contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas autẽ introitus &
ſuperliminaria,necnõ & uela iuxta templi magnitudinem uario ornatu decorauit,
& aureos flores ambientes columnas fecit,ſuper quarũ capita uitis tendebatur, bo
tryones aureos habens pendentes:qui mirandam magnitudinem,& artificij clari
tatem uidentibus exhibebant,propter materiæ pulchritudinem. Circũdedit etiam
& porticibus maximis omne templum,& ſecundum quantitatem uniuſcuiuſq; rei
ſumptibus omnia priora ſuperauit,Porticus autem duæ maximis parietibus fulcie
bantur,ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant.Nam collis erat ſaxo
ſus,paululum erectus à parte orientali ciuitatis,pronus ſuper arcem,quam dudum
rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circumdederat,ab infe
rioribus incipiens,quem uallis altiſſima circumdabat. Saxa uero Africo expoſita,
plumbo ligauit,ut interiora loca complecterentur,multum ſpatium ſtructura com
prehendente,& in altum quadrangulo facto,ut uaſtitas lapidum à fronte uidere
tur:ab interiore uero parte ferro ligati,compaginem munirent immobilem per o
mnia tempora.Cumq; ita factũ opus continuaret,uſque ad ſummitatẽ collis per
duxit,& foſſas circa murum poſitas complens,planum ſuper æqualemq; confecit.
Quadriporticus uero in circuitu,unaquaq; porticu longitudinem ſtadij concluden
te,& intra hanc porticum,murum circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſa
xoſus ambiebat omnia. Ab orientali uero parte pari longitudine porticum dupli
cem habebat,contra templi ianuas conſtitutam,quam multi priores reges conſtru
xerant. Circa omnem uero ſacrarij orbem,ſpolia barbarorum fixa,quæ rex Hero
des deuouit,addens etiam quæ & ipſe ab Arabis ceperat. Per latus autem aquilo
nis turris alta,anguloſa,munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & ſacer
dotes generis Aſamonęorum conſtruxerant,& Barin denominauerãt,ut illic ſacer
Stola pontifi ceis,à quibus ſolita ſit conſer uari dotalem ſtolam deponerent: qua cũ opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacer
dotum,induebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco ſeruauit:poſt cuius obitũ ſub Ro
manis fuit uſq; ad tempora Tiberij Cæſaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator,
cum profectus Hieroſolymam,& ſuſceptus à populo clariſſime fuiſſet,uolens eis
uices retribuere,ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent, ſcripſit Tibe
rio Cæſari,& ille conceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtate Iudæorum,uſque quo
obijſſet rex Agrippa. Poſt quem Caſſius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum
Cuſpio Fado Iudææ procuratore,imperauerunt Iudæis in Antoniaam turrim e
am deponere,dicentes,Romanos oportere dominos eius eſſe,ſicut & prius. Deſti
nant igitur Iudæi legatos ad Claudium Cæſarem, ut de his peterent. Qui cum
peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ conſtitutus, petens ab imperatore po
teſtatem eius accepit, ſcribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem ſub Ti

gillo

gillo principis ſacerdotũ, & cuſtodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes, & requirentes ſuum ſigillum, ſtolam tollebant: tranſeunte uero feſtiuitate, in eũdem locum deportantes, & principi cuſtodiæ oſtendentes, ſimiliter cum ſigillis reponebant. Hanc autem Barin, id eſt, turrim, Iudæorum rex Herodes munitionem conſtruens pro templi cuſtodia, ad gratiam Antonij, amici quidem ſui, principis uero Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem occidentalis muri quatuor portæ ſtabant, quarum una ad aulam tendebat, interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ, duæ autem ad ſuburbana, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ciuitas in modum theatri iacebat, circundata ualle altiſſima per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum ſolem poſita erat, habebat & ipſa quidem in medio portas, ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab orientali ualle incipiens, & ad occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat, ut nullatenus uideri poſſet, ſiquis eius altitudinem attendiſſet, ſuper quam porticus illa ſteterat. Ex qua ſi quis à ſummo, id eſt, à tertio tecto notaſſet, & profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris perfundebatur, ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines conſiſtebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Craſſitudo uero uniuſcuiuſque columnæ, tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiſeptem, duplici ſpira ſuppoſita: multitudo autem omnium, centum ſexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum ſecundum modum Corinthium ſculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuiſſent, tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti latitudinem habebant pedum triginta: longitudine ſtadia tria: altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius uero ordo latitudinem uiginti quinque pedum habebat, altitudinem centum: nam dupla ſuper utrunque fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant: mediæ uero porticus altitudo in immenſum tendebat, habens columnas compoſitas, politas undique, quarum compago incomprehenſibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio uero non multum ſecundus diſtabat, gradibus paucis aſcendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à ſe diſtantes: per orientalem uero unam maximam, per quam tranſiebamus purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autem ſacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat, ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utique prohiberetur, quia non ſacerdos exiſteret: ſed operibus muros, & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis ædificaſſet, templo per ſacerdotes in uno anno & quinque menſibus peracto, omnis populus lætitia completus eſt. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, & alij ſecundum uires ſuas, quorum numerus nullatenus æſtimatur.

Altitudo ædificiorũ incredibilis

Nam

Nam cum occurriſſet templi dedicatio, regisq; natalitius dies, quo principatum aſ-
ſumpſerat, inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Cõſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam
Subterraneus in templũ trãſitus ab Antonia intra templũ ducentem per ianuã orientalem: ſuper quã & turrem ædificauit, quatenus & ſubterraneum haberet acceſſum, propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum conſtrueretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres deſcenderent, quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt, nec eſt incredibile, ſi etiam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEXTVS

Lex Herodis de furibus, & regreſſus filiorum è Roma.

CAPVT PRIMVM

Lex noua Herodis in fures

IN adminiſtratione rerũ, ſtudium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori ſimilem, in qua firmauit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, ſed ad confuſionem patriæ, ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, ſeruire in his quæ imperaſſent, peccatũ in religione non pœna excedentium erat, dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uero tantum uenundari, nõ tamen alienigenis, neq; in perpetua ſeruitute, ſed Iudæis, & ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionem, & præter legẽ reddi hanc pœnam, ſuperbiæ pars uidebatur: nec regis ſed tyranni in uniuerſos ſubiectos tormentum atrociſſimum excogitatum, quod populi parabat diſcordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæſarem deſiderans ſalutare, & uidere filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uero ab Italia rediſſent, ſtudium populi circa iuuenes erat: & cõſpicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salomæ ſoroti regis, & illis qui accuſationibus Mariammen damnauerant: dum putarẽt, quod ſi præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum: & quia iniuſtum eis uideretur, ſimul cum interfectore genitricis conuerſari: & ex ueritate ſumentes initium, ad ueriſimile deſcendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant, ſed in multitudinem rumorem ſpargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpicione uel accuſatione prætermiſſa, rex amore filiorũ honores eis largitus eſt, & uxores nobiliſſimas iũxit: Ariſtobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Odium Salomes in filios Herodis

De

De prodigalitate Herodis in gratiã Agrippæ & uectigalibus Iudæorũ. Cap. II

CVm hæc diſpoſuiſſet,& audiſſet Marcum Agrippã nauigaſſe rurſus ab Italia ad Aſiam,feſtinauit ad eum,à quo petijt ut ad regnum eius accederet,ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet,lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autẽ nihil quod ei placeret reliquit,in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo,ædificia demonſtrando ampliſſima,& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebaſtia,& Cæſareæ portu à ſe conſtructo,& in oppidis Alexandrio,& Herodio,& Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hieroſolymorum,occurrente cũcto populo cum laudibus: Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit,pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari,tamen propter tempus nauigationis feſtinauit,rurſuſq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus,unà cum ſuis amicis nobilibus peruenit. Rex autem poſt hyemem ueris tempore properauit rurſus ad eum,ſciens exercitum ad Boſphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigaſſet, putauit eum in Lesbo inuenire,flatu uero Aquilonis detentus, in Chio remoratus eſt: ubi multos ſibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam,quam in bello Mithridatico depoſitã,non facile propter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat,pecunias præbens quantæ ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionem,præcepit ciuibus,ut non negligerent,ſed citius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent. Ipſe uero ceſſante procella,ad Mitylenen acceſsit,& exinde ad Byzantium profectus,cum audiſſet ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigaſſe,feſtinauit: & ad Sinopem Põticam deſcendens,ſubito illi inſperatus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus eſt. Cumq; prouincias Ponticas ordinaſſet,per Paphlagoniam & Cappadociam,& exinde per magnam Phrygiam profecti,Epheſum peruenerunt,unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis,ſecundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: ſed & ſi qui aliquid ab Agrippa petiſſent,arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cumq; bonus & largus præſtando petentibus eſſet nullumq; contriſtaret,Agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam Ilienſibus eum reconciliauit iratum,perſoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæſaris Chij debebant: aliorum quoque petitiones munificẽter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent,Iudæorum populi qui ciuitates habitabant,tempus & fiduciam nacti,uiolentias referebant,quas patiebantur dum legibus proprijs uti nõ ſinerentur: damna etiam per calumniam exactorum in feſtis diebus: darent & pecunias quas ad Hieroſolymam tranſmittebant,& multis alijs calamitatibus opprimerentur,Romanis ſemper præcipientibus eis ſecũdum proprias leges uiuere. Quæ cum ſuggeſſiſſent Herodi,præſentauit eos ut audiret Agrippa eorũ allegationes. Nicolaum autem quẽdam ex ſuis amicis dedit,qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobiliſſimos,& reges & potentes qui tunc præſto erant, cum ad concilium ſecum perduxiſſet, Nicolaus ita pro Iudæis locutus eſt: Omnes quidem ô maxime Agrippa indigentes,oportet pro neceſſitate cõfugere ad eos,qui uiolentiam poſſint auferre. Hi uero qui nunc interpellant,fiduciam prius à uobis datã quam ſæpius optauerunt: nullatenus ſe perdere per uos poſtulant qui dediſtis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis,qui ſoli poteſtis præſtare,ſeruentur: Nam dam

Herodes occurrit Agrippæ uenienti in Aſiam

Liberalitas Herodis

Herodes iterum occurrit Agrippæ

Oratio Iudæorum ad Agrippam pro tuenda libertate

nis afficiuntur,non ab aliquo meliore,ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt.Et ſiquidem maxima ſunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur,quod ita ſe probauerunt beneficijs dignos:ſi uero minora ſunt, inhoneſtum eſt,ſi nec hæc firmauerint qui præſtiterunt.Hi enim qui uiolentiam Iudæis intulerunt,niſi putarent bonos eſſe quod à uobis talia meruiſſent, non eis inuiderent, & ueſtra beneficia caſſare niterentur. Quod ſi quis interroget,utrũ uelint patrijs legibus ipſi priuari,id eſt,immolationibus & pompis,quas feſtis diebus offerũt: ſcio libenter eos omnia pati,q̃ patrias leges amittere.Nam & bella propter hoc multi amplectuntur,uerentes,ne tranſgrediantur patrias leges & libertatem, quibus nũc uniuerſum hominum genus per uos potitur,quod nos etiam petimus,ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolennia.Cur ergo hi quæ pati nolunt,in alios committunt? Illud uero conſideremus:Nunquid eſt populus,aut ciuitas,aut genus hominum:quibus non maximũ bonũ apparuit cõtinentia ueſtri imperij,uel potẽtia Romanorũ,uel audet aliquis eorũ beneficia infirmare,licet ſit amẽs? Nam nemo eſt, qui non horum particeps,uel publice uel priuatim exiſtat. Quod & ſi quis auferat quæ uos donaſtis,nihil firmum neque ſibi quod per uos habuerit obtinebit. Veſtra enim dona quis enumerare prævaleat? Si recordatum fuerit regnum antiquũ, & modernum imperium,multa exiſtunt quæ à felicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſint,nõ tamen inuidioſa,propter uos qui donaſtis. Hoc tantum perfrui poſtulamus,ut ſine impedimento patriam religionem ſeruemus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe,ſiquidem deus lætatur honoratus.Ex noſtris uero ſolennibus nihil inhumanum eſt,omnia uero religioſa & iuſtitia ſunt ſalutari deuota. Neque enim cœlamus mandata,quibus utimur monimentis pietatis & humanarum profeſſionum.Septimum uero diem remittimus, doctrina noſtrorum ſolennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaq; leges probantur quas colimus, ſi quis per ſe eas requirat,& antiquæ exiſtentes,licet aliquibus nõ ſic eſſe uideantur,ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his,qui eas caſte cuſtodiunt,quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias namque quas deo conferimus,rapientes manifeſtum ſacrilegium committunt. Veſtigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus,ad iudicia & ad mercimonia non neceſſaria trahunt,pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt,de qua non iuſtum odium habent.Siquidem ueſtrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat,contumelias autem fortiter abhorret.Poſtulamus igitur maxime Agrippa uiolentias auferri, ne prohibeamur legitimis noſtris ſolennitatibus perfrui,& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iuſta,ſed etiam à uobis primo donata, poſcimusq̃ pro his ſenatuſconſulta,& tabulas in Capitolio poſitas relegere,quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fidei datas.Sed ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus,debent tamen firma eſſe quæ donaſtis, & non tantum nobis, ſed etiam omnibus hominibus præſtitiſtis,eos beneficiorum largitionibus ampliantes: quorum ſingula ſi quis enumeret, poteſt immenſam orationem longo ſermone conficere.Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere, ſufficiet nobis,ut priora taceamus,hic noſter rex,qui uobiſcum præſens cõſidet, qualiter eius fides erga ueſtram familiam claruit.Quis enim fauor eius,aut quis in uos non excogitatus honor,aut cauſa quæ defuit? Quis autem prohibet ueſtra circa nos enumerando

Accuſantur turbatores libertatis Iudeis à Romanis conceſſæ

merando beneficia explanare: Sed bonũ puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparens. Et quid oportet dicere, quantũ profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uero memorare Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluũ puto referre. Sufficit enim hæc demonstrate, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos cõfirmari postulamus: quæ & si prius nõ extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorũ Iudæis, qualiter prouinciam ingressus esses, & deo perfectam immolationẽ honorando cum integris supplicationibus persoluisses, & quomodo populũ pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur, quæ meruit Iudæorũ gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unà cum isto tibi considente rege, petimus te nihil superfluũ: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus disseruisset, nulla est facta à Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in cõuentu uentilabantur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quod inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demõstrabant, & licet suis solennibus usi, tamen nihil læderent eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitiã uel fauorem, paratũ se esse cuncta Iudæis cõcedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur: & si amplius petissent, non me piguisset, quæ non lædebant Romanorũ imperium, eis concedere. Sed quoniã hæc & prius acceperunt, infirmati nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, cõcilium dimisit. Herodes autẽ affectui eius gratias exoludebat. Et ille patiter eum amplectebatur, & ita tunc discesserunt. Rex autẽ domum reuerti uolens, nauigauit: & ad Cæsarem deductus nõ multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymam peruenit. Vbi concilium totius populi congregãs, cum multi ex prouincia conuenissent, cõcione habita, rationem totius suæ profectionis explanauit, & quæ Iudæis in Asia per eum proueniissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere, Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio sui principatus eis profuisset: nec non & quartam partem fiscalium præteriti anni cõcessit. Qua illi oratione uel gratia lætati, cum summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Responsio Agrippæ.

Herodes redit Hierosolymã

Domesticum dissidium inter Herodem & eius filios. Cap. III

PRocedebat autem seditio domestica, & acerbiorem accipiebat prouectũ, cum tanq; hæreditarium odium suscepisset circa adolescẽtes Salome, & sumpsisset de matris eorum morte audaciam, dumq; uellet neminẽ illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adolescẽtes à genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, & imperij cupiditate: rursus simile malum prioribus ortũ est, dum derogationes ab illis circa Salomen & Pheroram fierent, insidiæ uero ab his in adolescentes. Nam odium par alterutris fuerat, modus autem odij non similis: dum illi manifeste quidem detrahierent, inhonestum putantes iram cœlare: illi uero non tali modo, sed callide ac malenole accusationibus uterentur, seducentes semper adolescẽtes, quotum audaciam putabant ad ne-

cem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iuste perisse, imò magis festinabant in autorē homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adolescentium: diligentia uero Salomes crescebat, & ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarētur propter indignū matris interitum. Dicebāt enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uero miseriores, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos. Cap. IIII

CVm ergo Herodes resedisset, & populo interlocutus esset, sicut prædiximus, statim sermones ad eum per Pheroram & Salomen proferebātur, magnum ei ab adolescentibus periculū imminere, quod minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam, quod Archelai Cappadocis spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, & patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim conterritus obstupuit, quod & alij hæc eadem nunciassent. Recordabatur autē priscas calamitates, quod nec uxore priuatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus deus præstitisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum trāstulit: dum putaret sic conterere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit, nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus quā prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus cōsentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorū amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animū in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat suæ uolūtatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescētibus occasiones crescebāt. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquā iniustum accusabant. Quæ male uoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus, & humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorē Antipatri excogitabat, adeo, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæsari sępius pro eo scriberet. Agrippa uero post dispensationem decennalem Asiæ Romam ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, cōtemptis adolescentibus in illum regnū patris transferri. Ipse quoque scribens, Romę multis amicis Antipatrum commendabat. Qui cōtristabatur, quod absens fratres suos solito accusare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrē sperabat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris interitū simulabat: usq; quo Herodem ad tantū iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare

uigare,& filios apud Cæsarem accusare:nihilq; sibi tale permittere quod propter magnitudinẽ impietatis periculosum existeret. Cum uero Romã peruenisset,& ad Aquileiam ciuitatẽ perrexisset, Cæsarẽ compellare festinans,tempore apto de maximis suis calamitatibus intimauit:filiosq; suos præsentans,insolentiã & audaciam eorum accusauit,quod festinassent patrẽ suum perimere,regnumq; tyrannico more inuadere:dum ipse licentiam haberet,non necessitate sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternã pietatem:quã à Cæsare percepisset,ut quem uellet,sibi successorem relinqueret:cum illi non solum regno,sed & uita mererentur priuari,qui tale facinus in patrem moliti sunt; quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæsaris aures talibus uerbis polluere,cum nihil passi sint molestũ aut graue à patre:cur uero iniustum eis uideretur, si principatum quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit:cõcederet & præberet ei quem meritũ æstimaret:nam hoc,inquit,præmium cum alijs iustitiæ donis existit,si meritis quisquam gratiam præcedentem compensauerit:& talem diligentiã habuerit,ut retributione tanta dignus existat. Impium enim est uel de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre perempto accedere,quibus hactẽus pãter honores uel diuitias administrauit,coniugesq; nobilissimas genere copulauit: Aristobulo quidem filiã suæ sororis, Alexandro uero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent,potestatẽ habens nõ in eos se uindicasse dicebat, sed ad communem benefactorẽ Cæsarem adduxisse:& auferendo à se totũ,quantum aut pater Iesus,aut rex insidiatus potuisset agere,pariter eos in iudicio secum fecisse astare:& reliquũ esse,aut eos occidi,ne cum timore maximo ipse uiueret:aut se opprimi,quatenus utriq; fabula hominũ uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset,iuuenesq; eo dicente lachrymarentur,confusi de tali accusatione,licet liberũ sermonem ac fidelem à conscientia posse dissent,tamen patris criminationibus difficilem satisfactionẽ putabant fore,dum non arbitrarentur honeste & cum fiducia patrem redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cũ gemitu:dum timeret,ne putarentur mala cõscientia satisfactionem non inuenire. Turbationẽ autem eorũ Cæsar attẽdens,sicut erãt innoxij, credidit quod nõ conscientia facinorosa,sed imperitia & modestia minime sese præualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus,patrem commouerunt ad ueram misericordiã,uidentesq; propitium eum & Cæsarem,& alios præsentes,unus eorũ Alexander accusationes dissoluere nisus est:O pater,inquit,tuus quidem erga nos affectus euidẽter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses,non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses,dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquã uolens interficere ad templa eum sacrariaq; perducit,unde uita conquiritur: quæ nobis morte peior existeret,si tale aliquid in patrem cogitassemus. Siquidem sermonem fiducia ueritatis inuenit:cum beatos nos fore sciamus,te mitigantes, ac pericula & falsam delationẽ fugientes:si uero accusatio præualuit, solem iam uidere nos superfluum iudicamus. Quod ergo dicis,regnũ desiderare nos uerisimilis contra iuuenes causa uidetur:& quod de miseræ matris interitu subiungis,à priore calamitate argumenta percipiens,nobis ingeris crimen. Considera tamen,quia hæc cõmunia cũctis existunt,& similiter in alijs dici possunt:dum nihil prohibeat,si regis filij sint iuuenes, & matre eorũ defuncta,omnes in suspicione patris esse tanq; insidiatores. Sed opi-

Responsio Alexãdri cõtrà accusationem patris

nio ad talē crudelitatē non ſufficit. Dicat uero quiſquā, ſi tale aliquid præſumptum eſt à nobis, unde credibilia hæc appareāt. Nunquid hoc manifeſtis indicijs poterit approbari, aut ueneni cōfectio, aut æqualiū cōiuratio, aut ſeruorū corruptio, aut literæ contra te deſtinatæ: dum & hæc poſſint, licet non facta, criminationibus cōfingi, domo regia non cōcordante? Principatū etiam, quem tu dicis præmiū eſſe pietatis, ſæpius euenit cauſam fieri malignæ rei. Culpam quidē noſtram nullus probauit. Accuſationes uero quomodo ſoluat, qui excuſationes non uult audire? Locuti ſumus quiddam, ſed non contra te: nam hoc iniuſtum eſſet: ſed in eos, qui ſi quid dictum fuerat, minime tacuerunt. Matrem uero quidam noſtrum planxit, non quod defuncta eſſet, ſed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatū inuadere. Scimus nec patrem poſſidere quicquā, quod nos nō poſſidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, fruſtra feſtinauimus, ſi te occidēdo regnū tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nūquid ſubiectorum pietas, & gens religioſa concedere habuit parricidas Remp. obtinere, aut ſanctiſſimum à te confectū ingredi templū? Vt uero hæc omnia omittam, homicidium inultū Cæſare uiuente poſſet dimitti? Sed neq; filios impios creaſti, aut ſtultos, ſed infelices, teq; indignos. Si neq; cauſas habes, neq; inſidias inuenis, quid tibi ad fidem ſufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu cōiecturam ſumere, quæ nos non incitare, ſed magis mitigare poſſet? Ampliorem quidem ſatisfactioni uolebamus ſermonem inſerere, ſed non recipiunt prolixiorē orationem, quæ minime commiſſa credūtur. Quapropter ante omnium dominum Cæſarem præſenti tempore paciſcimur, ſi ſine ſuſpicione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter poſſumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala ſæpius ex falſo crimine generantur. Permanēte autem in te aliquo mœrore culpæ noſtræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hęc dixiſſet, & Cæſar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: & frequenter Herodem attēdens, uidebatur mitigari. Cumq; præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet, regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas, corporis pulchritudo, miſerandum eis auxilium conferebat: plus uero, quia oratio conuenienter & ſapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus, adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderentur, hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit, quod non tales ſe patri præbuiſſent, ut non darent criminationis occaſionem. Herodem uero petebat, ut omnem opinionem abijciens, reconciliaretur cum filijs: dum non eſſet credibile, ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hęc perſuaſiſſet, iuuenibus innuit, ad ueſtigia patris ſeſe proijcere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus: quod cernētes qui aderāt, flexi miſeratione, in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias Cæſari agētes, pariter diſceſſerūt: & unà cum his Antipater, ſimulans lætitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes Cæſari quidem donauit trecenta talenta, ſpectacula & munera populo Romano tribuenti. Cæſar autem ei metalli æris Cyprij dimidios reditus, & dimidiam procurationem præbuit, & hoſpitalibus eum muneribus honorauit: & de regno poteſtatem conceſſit, quem uellet filiorum ſucceſſorē relinquere, uel partiri unicuique regnum, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuente, hoc agere non permiſit, dicens: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem

Reconciliatio Herodis & filiorum ſuorū.

poſſidere

possidere. Hæc dum ordinasset, rursus redit ad Iudæam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat Trachonitidis: quos relicti Iudices iterum sub imperium redegerũt. Herodes uero cum filijs dum nauigaret, & peruenisset in Eleusam Cilicię, quæ postea Sebaste dicta est, inuenit Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiam eius habuit, ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem ut reges dederũt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisset, & ingressus in templum fuisset, de suis prosperis actibus locutus est populo, Cæsaris in se munificentiam explanans. In fine uero ad persuasionem filiorum sermonem conuertit, ut in aula & in alijs cũctis concordarent: quos & pòst reges futuros demõstrauit: primum quidem Antipatrum, postea uero filios Mariammes, Alexandrum & Aristobulum: hortabaturq; eos, ut dum ipse uiueret, sibi in omnibus obedirent, quia nec per ætatem impediretur, nec per senectutem suam Remp. gubernare. Cum hæc dixisset, concione dimissa, multi sub expectatione filiorum eius, nouis rebus studebant.

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo conditis, & crudelitate in suos. Caput v

EOdem tempore perfecta est Cæsarea, quam ædificauit decẽnali tempore, uicesimooctauo anno regni sui, olympiade centesima & nonagesimasecũda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam præceperat certamina musica, & palæstras cõuenire. Præparauerat etiam feras, & gladiatores, cursusq; equorũ: & reliqua mirãda spectacula, in honore quinquẽnali Cęsaris. *Quinquẽnale certamen*
Cui Cæsar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summum direxerat apparatũ: quorũ summa quingentis talentis æstimata est. Cumq; *Munera à Cæsare missa*
multitudo ad ciuitatẽ cõuenisset pro spectaculis, & legationes quas populi destinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, cũctos suscepit in diuersorijs & conuiuijs: & per dies quindecim spectacula & delicias ministrauit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem & Agrippã sæpius dixisse, quod magnanimitati Herodis, imperiũ eius deesset: & dignum eũ esse Syriæ uel Aegypti regnũ possidere. Post huius urbis dedicationem, in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, & optima terra arboribus, & fluuio circundata, ciuitatem ædificauit, quã nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine & amœnitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hierichuntem ædificãs, munitione & domicilijs optimum, Cyprũ nominauit: imò & nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrim in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaselum uocauit. Appellationis uero eiusdem, & *Phaselus turris & oppidũ*
ciuitatem iuxta Hierichuntem condidit. Beneficia uero ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam & Græciam, & ad quos contigit eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilissima uero, & maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipse suis sumptibus construxit, & præbuit multa talenta ad nauium confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio Cæsar ædificauerat, multa publica loca condidit. Antiochenis uero magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, plateam longam in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit, & uiam lapide polito strauit, ad ornatum & uoluptatẽ habitantium: necnon & olympiacum certamẽ appellatione dignum, propter pecuniarum inopiam me-

lius reditibus deputatis refecit,& immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit:pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus est.Alijs quidē mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius.Nam si largitiones considerentur,& beneficia,quæ omnibus donauit hominibus, quis potest negare munificentissima natura eum fuisse? Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur,durissimus & ferus,omnique pietate alienus putatur.Vnde inconstantē & sibi contrariam uoluntatē eius existimant,quod ego minime puto,dum unam causam in utroq; dominantē considero.Nam dum ad immensam largitionē,munificentiamq; produceretur,si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset,uel futuræ,sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat.Quapropter cōpellebatur sæuus in subiectos existere,dum præsentibus consumptis pecunijs,alias uellet acquirere.Cumq; cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri,corrigere quidē uitia non facile poterat,conabatur autem odiū suum occasione pecuniarū ulcisci.Familiariū uero,qui eum uerbo non placasset,sese seruū dicendo:aut si suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare,nullatenus se poterat moderari,sed persequebatur & cognatos,& amicos,tanq; hostes.Et dum uellet solum se honorari,talibus delictis succubuit.Testimonium autem mihi præbent,huiusmodi passionis eum fuisse,in Cæsarem uel Agrippam,uel in alios amicos,honores exhibiti.Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat.Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur:& contempta inani gloria,solam spectat iustitiam.Vnde rex eos exosos habebat,quod non potuissent eum templis uel imaginibus honorare.Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem sæuissimum,in extraneos uero munificum apparuisse.

Herodes Agonotheta dictus

Herodes gloriæ cupidus.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præsides literis. Cap. VI

Afflictio Iudeorū per Asiam & Libyā

INterea Iudæi per Asiam & Libyam atrociter affligebantur,dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur,sed uiolentia paganorū opprimerentur,ut pecunias sacras uiolenter amitterēt:ideoq; ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt.Qui scribens per prouincias,suis eos legibus uti præcepit,quarū exempla subiungimus:demōstrant enim uoluntatē,quā ab initio pro nobis Romani imperatores habuerūt.Cæsar Augustus pontifex tribunitiæ potestatis dicit:Quoniam gens Iudæorū fidelis non solum præsenti tempore,sed etiam priori,& magis patri meo dictatori Cęsari,P.Q.Romano,& princeps Hyrcanus apparuit,placuit mihi & senatui,cum sententia Po.Romani,Iudæos suis legibus,& patrio iure frui permittere,sicut & sub Hyrcano principe sacerdotū altissimi dei,& sacraria eorum inuiolata permanere,& pecunias ab eis ad Hierusalē transmissas,reddi custodibus pecuniarū: neq; uadimonia sabbato,uel sexto die ab hora nona exigi.Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorū codices,aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur,& substātia eius publico deputetur.Suggestionem uero eorum pro pietate mea,quam habeo super omnes homines,per C.Martium Censorinū mihi porrectam,& hoc decretum,præcipio proponi in nobilissimo loco,quem omnis Asia meo nomini dedicauit.Si quis autē transgressus fuerit hanc constitutionem,non mediocrē pœnā exoluet.Scriptum est in templo Cęsaris.Cæsar Norbano Flacco salutem.Iudæi,qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymā transmittere,sine impedimento hoc faciant.Hæc quidē Cæsar,Agrippa uero scripsit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui, populoq;

Exemplar epistolæ Cęsaris & Agrippæ pro Iudæis

populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum, quæ in Hierosolymorum templũ transmittuntur, diligentiã & custodiam in Asia Iudæos habere præcipio, secundum patrium morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudæorũ auferunt, & ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi: quo iure etiã sacrilegi detrahuntur. Scripsit uero Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudæi compellantur ua dimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, & populo salutem. Iudęi, qui per Cyrenem habitãt, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus sine impedimento pecunię in Hierosolymam secundum morẽ suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quę nequaquam debent, & prohibentur solennia sua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præcipio, & in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi, præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes, ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis, ut sciatis, quoniã Cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorũ magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitãtes, Idibus Februarijs Ephesum mihi Iudicanti demonstrauerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiã confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam consepta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrantes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionem & honores in deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt, euellantur, Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iusticiæ uero à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conscriptionis.

Ratio quare tot epistolas congesserit

De sepulchro Dauidis & Salomes incontinentia & Herodis perturbatione. Caput VII

IGitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, audiens Hyrcanũ ante se regem aperuisse tumulum Dauid, & tria milia talentorũ inuenisse, multo plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerẽt, tumulum aperiens ingreditur noctu, dum nequaquã uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantũ ducens, pecunias quidẽ depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uero, & uasa aurea plura tulit. Dum uero omne studiũ ponere, & inquisitionẽ diligentiorem

gentiorem faceret,ac uellet interius ingredi ad urnas,in quibus Dauid & Salomonis corpora posita erant,duo eius satellites flammis exusti sunt,ab interiore parte occurrentibus. Tunc ille timore pertertitus,egreditur:& pro piaculo, monumentum ex lapide candido,ante ianuã magnificentissimis construxit expensis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit,sed descensum regis obticuit,dum inhonestũ hoc factum cognoscceret,quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens,ad gratiam eius & fauorẽ illa tantummodo dicebat,quæ ad gloriã eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat, & cum multo studio cœlabat. Nam Mariammes,filiorumq; eius mortes crudeliter factas,ad satisfactionem cupiens perducere,ut luxuriosam illam,& adolescentes patris insidiatores accusauit, Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens,de delictis eius studiose satisfaciebat. Cui danda uenia est,quia non historiã,sed laudem conscripsit. Nos uero generi Asamonæorum regum propinqui,& cum honore sacerdotium habẽtes, aliquid mentiri fœdum putauimus:ideoq; cum ueritate gestorum memoriã recensemus. In domesticis ergo malis Herodes cõstitutus affligebatur,nam multi ex regis ira capientes audaciam,accusabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis,nulla requies erat. Siquidem Salome inimica filijs Mariammes,Aristobulo suam filiam coniũctam,nullatenus fidelem ei esse sinebat:dum flecteret eam, ut quicquid locutus secrete fuisset,nuntiaret sibi:& in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt,cogebat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uero dicebat,quod sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret,& quod patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur,quia si principatum obtineret,filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat,magistros literarum in agris cõstitueret:dum magis apti essent ad hoc opus,quàm haberent circa studia diligentiam uxores uero,si quando uideret maternum indui ornatum, pro præsentibus ornamentis,cilicijs intercludi, ne solẽ uiderent. Quæ confestim per Salomen regi nũciata dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus ,credens in uicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cum ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui,quod Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset,& minime desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adolescentia uel æmulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebant, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nunciauit cum lachrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multo magis furens,& mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur & sæpius exclamãs maleuolentiam familiarium,qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inuenisset,conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnium ad tam immensam & infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes aut loquaris? Nónne uideo tuam uoluntatem,quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quàm hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me,nisi ut

Iosephus ex genere Machabeorum

Indignatur Herodes fratri

eorum

eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem ac benefactorem, & tecum quidem hæc malicia conscientiæ conuiuat. Ego uero uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uero statim mœstitia plenus: Salome, inquit, hæc persuasit, & ab illa sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nã præsens erat) exclamauit, quod nihil tale ab ipsa dictum fuisset, & quod festinarent omnes ad odiũ regis eam perducere: cunctisq; modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent: in præsenti uero plus sibi insidiari, quod sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis, inquit, accusationib. est aggressus. Cum hæc dixisset, crines suos dilacerans, & pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uero morum, dissimulationem redarguebat. Pheroras autem in medio restitit, nullam habens satisfactionẽ. Nam Alexandro se dixisse confessus est, audisse uero à Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrem & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quod sibi sermones Pheroræ nunciasset. Hac lite facta, Salome ut accusatiõis commotæ caput, omnium odio tenebatur, quã uxores regis ut maleuolam abhorrebãt, eo quod natura malignam eam cognoscerẽt. Occasione ergo data, semper eam accusabãt Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, & regni negotijs penè inefficax, habebat dispensatorem regni sui astutũ iuuenẽ, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset, & cœnaret cum rege, uidit Salomen, & desiderio eius captus est: audiens præsertim quod uidua esset, amplius inflãmatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uero male tũc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libẽter cõsentit ad nuptias. Et cũ rursus ad cœnã conuenissent, mõstrabantur plurima, nec mediocria signa cupidinis eorum. Quæ mulieres regi nunciauerũt, deridentes impudentiã illius. Herodes uero, cũ Pherorã interrogasset, & obseruare præcepisset in cœna quid illi facerẽt inter se, nunciauit ei, quod nutibus & oculis nõ laterẽt de suo pudore. Post hæc Arabs quidẽ in suspicionẽ ueniens, recessit. Cũq; tribus mẽsibus remoratus esset, rursus rediit adhuc ipsum sermonẽ Herodi facturus, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uero futurum ex plano credebat. Cumq; hũc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias cõsentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquirit, si uellet inscribi legibus Iudæorũ, & circumcidi, eo quod aliter non possit Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari cœpit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quæ dicerent eam cum Arabo adulterium commisisse. Puellam nanq;, quã fratri suo Pheroræ rex despõsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum adolescentem suspectum haberet propter patris interitum: iustius autem esse, si duceret eam filius suus: qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore

Salome de adulterio suo spectã

pacto

pacto ſoluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præſtitit rex dotem centum talenta, Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabant, ſed maiores ei turbæ creſcebant, & incidit tale aliquid ex cauſa nõ honeſta, & diutius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerant enim eunuchi regi, propter pulchritudinẽ nõ mediocriter acceptabiles: quorũ unus pincerna, alter infertor, alter uero lectuli regis creditarius, qui & cõſilio eius intererant. De quibus nũciauit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti eſſent. Qui requirenti regi, de facta quidem cõmunione uel permixtione confeſſi ſunt: aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerũt. Cumq; magis torquerentur, & in neceſſitatibus eſſent, ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterẽt, ad gratiam Antipatri hoc confeſſi ſunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & perſuaderet eis Herodem quidem ſpernere, uelut ſuperfluum, & cooperientem ſenectutis ſuę tempora, dum annos ætatis cœlaret: & ad ſe iam reſpicere, tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet: non propter genus tantum, ſed præparationibus præparatam ei dominationem, eſſeq; quàm plures, qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati. Hæc cum Herodes audiſſet, totus in furorem metumq; tractus, ea quæ ad cõtumeliam dicta cognouit, moleſte tulit: alia uero in ſuſpicionem periculoſam ſuſcepit. Vnde ex utriſque incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore: & cuſtodias undique cõmuniens, ſecrete quæſtionem fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur, appoſuit: & dum in ſuſpicione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter inſolitam conuerſationem, & ſi forte uocaſſet, ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propinqui, dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis, contra ſe conuerſi, exiſtimabant utile, ſi quis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre, ſi ſuis facinoribus alios onerarent: & eò cadebant, in quod cæteros inſidiabãtur immittere. Nam regis pœnitentia ne eos occideret, quod non manifeſte peccaſſent, intercedebat: ipſi uero, quod peius eſt, non deſiſtebant ſimilia committere, ſed ad pœnã currebant parem: dum ulciſcerentur in eos, qui prius eos accuſaſſent.

De tribus eunuchis, qui odium filiorum in Herodem confeſſi ſunt

Accuſationes amicorum Herodis inter ſe

De diſſidio Herodis cum filio Alexandro, & eorum amicis. Cap. VIII

TAlis igitur dum fuiſſet in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionẽ maxime conſtituit his, qui fiduciam potiorẽ habebãt. Siquidem Andromachum & Gemellum, uiros ab initio amiciſſimos, qui multum in repub. eius legationibus & conſilijs domeſticis profuerãt, eiuſq; filios docuerãt: & qui præ filijs primũ fiducię locum haberent, recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem, quod filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet: Gemellum uero fidelem illi ſciens, quia & in conuiuijs & in ſtudijs Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſte quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur: ſed caute agens, fiduciam eorũ cum honore amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerẽt. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconſtantiam intellexerat, cum iamdudum ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur, ut auferretur unuſquiſq; potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio & fiducia, reliquoſq; fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut ſi quid contra ſe conflatũ ſcirent, ederẽt. Qui

Antipatri malitia

moriebantur

moriebantur, dum non haberent quod dicerent. Ille uero consumebatur, quia tales quales existimabat, nō inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad constantiam & fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adolescentem, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere, dum pater inuideret: & idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uero cum sagittaret, illo præsente non recte iaculari propter genitoris inuidiā, quam de gloria sua haberet. Cumq; uerbum scrutaretur, & remissio pœnarum corporis interuenisset, addebat, quod fratrē Aristobulum conscium haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumq; peterent: repertas uero & literas adolescētis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem accusabat non iuste fecisse, dum terram tribuisset Antipatro ducentorum talentorum reditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerum existere, quod de filijs suspicabatur: & statim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem, dum nec quæ audisset crederet, & existimaret nihil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse, sed querela esset uel iuuenilis temeritas: & quod manifeste interficientes eum Romam confugerent, non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum, dicebat non placere sibi temerarie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus de quibus suspicabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret, & terrore uel turba palatium plenum esset, unus quidam iuuenis, ut in necessitates peruenit, Romam dixit transmisisse Alexādrum, & petisse, ut citius euocaretur à Cæsare: habere se manifeste causam suggerere contra patrem, quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliasset: addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens quod solatium temeritatis inuenisset, statim de uenено præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit, incitando temeritatem patris ad multo maiora delicta: forsan autem & per hoc amputare uolens facilitatē eius, quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum cōcutere uoluisset. Siquidē literas in quatuor libris destinauit, dicēs, quod non oporteret torqueri quenquā, nec ulterius hoc procedere: quia reuera insidiæ factæ essent, in quas cōiurasse Pheroram & fidelissimos amicos eius asserebat: Salomen autē noctu super se ingressam, & cum inuito cōcubuisse: cunctosq; simul illic cōtra eum iure uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemæus & Sapphinius fidelissimi regis accusant. Nam nihil aliud uidebatur, quàm si rabies quædam incidisset belluarum more, ut amicissimi contra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus uincula, & alijs mortes, alijs uero insperate dolores infligeret, turpitet regnū à priore felicitate dehonestatum est: & sæuissima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est.

Alexāder cō/prehenditur

De conciliatione Herodis cũ filio,& interfectione latronum Cap. VIII.

ARchelaus autem rex Cappadocię,cum hæc de Herode audiſſet,territus pro filia,& de adoleſcente contriſtatus,pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerant ponens, diligenter prius cuncta percontatus eſt:nec tamen in aliquo quaſi culpãs Herodẽ,quod temere feciſſet,aggreſſus eſt:uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret,ſed aliũ tenens ordinem,emendare quæ acciderant,cœpit.Nã iuueni interminabatur,Herodem autem mitem dicebat,dum nihil temerarie feciſſet,matrimoniũ quoq; filiæ ſoluere ſe promittens:& nec ipſi parcere,ſi in aliquo reperta illi conſcia non indicaret. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet,& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet,rex ab iracundia mutatus, dum putaret iuſte acta quæ feciſſet,paulatim ad patris affectũ redijt. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit, cum aliqui pro iuuene ſatisfeciſſent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaũ ſimiliter increpantem attendens, petebat ut nuptias ſolueret, quod minatus eſſet:quia quãuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis cõmiſerat. Archelaus tamen uti modeſtiorem eum faceret,criminationes in amicos referebat: dicẽs illorum eſſe, quod iuuenẽ malignitate ſua corrumperent:frattemq; regis magis in ſuſpicionem mittebat. Nam cum Herodes iram contra Pheroram habuiſſet, & Pheroras indigeret regis reconciliatiõe,ſimulq; credens,quod Archelaus eum flectere potuiſſet,acceſſit ad eum cum ueſte nigra:petens,ut fratrem pro eo peteret.Quem Archelaus nec ſpreuit, nec confeſtim ſe Herodem ſuadere poſſe promiſit. Imò hortatus eſt eum, ad regem accedere, & ſupplicando confiteri, ſe omnium malorũ autorem extitiſſe: quia prodeſſent hæc ad eius indignationẽ mitigandã plus quàm ſua ſuggeſtio.His flexus Pheroras,quæ inter ſe ambo conſtituerant,præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cumq; & Pheroram reconciliaſſet Archelaus,ad Cappadociã reuerſus eſt:& gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſsimis ornauit,& omnibus magnifice ditauit,& inter neceſſarios amiciſsimum arbitratus eſt.Conſtituit autem Romam proficiſci,quoniam de his Cæſaris ſcripta ſuſceperat:& uſq; ad Antiochiã eis ſimul euntibus,Syrię procuratorem Titium,inimicum Archelai,ei Herodes amicũ fecit.Cumq; Romæ fuiſſet,& inde reuerteretur,factũ eſt bellum inter ipſum & Arabes,ex huiuſmodi cauſa:Qui Trachonitidem habitant regionẽ,quam Cæſar à Zenodoro tollens, Herodis prouincię addidit,latrocinandi licentiam non habebant,ſed agrum colere & ſub quiete uiuere cogebãtur, quod illis minime cõmodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia ſua ſurrexerat.igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accuſans, Cæſari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum eſſe mortuum.Quo comperto, Trachonitidem habitantes,ſubtrahẽtes ſe ab eius principatu,rurſus ad ſolitum morem reuerſi,finitimos agros depopulabantur. Contra quos egreſſi procuratores regis,omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronũ cum cognatiõe ſua,à Trachone prouincia ad Arabiam receſſerunt:Sylæo ſuſcipiente eos pro cauſa iræ,quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum locum munitũ dediſſet,illi non tantũ Iudæam, ſed & inferiorẽ Syriam deprædabantur:refugia ſibi præſtante Sylæo.Herodes aũt Roma reuertens, cõperit plurima regni ſui à latronibus male tractata,nec poſſe duces ſuos latrones cõprehendere,nec habere qualiter tutelam ſuam muniret,illis Arabũ patrocinijs fultis. Cumq;

Pheroras fratri reconciliatus

Trachonitæ latrões ad Syleũ Arabum confugiunt

hoc

hoc grauiter ferret,ipſe quidē Trachonē peruenies familiares eorū peremit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati,legēq; habētes,ut in eos uindicarēt qui familiares ſuos occidiſſēt,cunctā Herodis terrā uexabāt & deprædabātur. Ille uero referebat hæc Cęſaris ducibus, Saturnino & Volūnio,uolens latrones ad pœnā petere. Nā illi fortiores & plures facti,omnia perturbabāt,affligendo regis Herodis prouinciam & uillas deprædando,& captos homines interimendo;ut & bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant. Nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat,& debitum quod per Sylæum mutuaſſet Obodæ talentorum ſexaginta,iam conſtituto die tranſacto,in quo ſtatutum fuerat reddi pecunias. Sylæus autem Obodam deſpiciens,dum ipſe cuncta gubernaret,latrones quidem denegauit per Arabiam eſſe, de pecunijs uero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino & Volumnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui ſtatuerunt,intra triceſimum diem Herodem pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent,inuicem reddere. Et apud Herodem quidem nullus Arabum penitus inuentus eſt,nec per afflictionē nec alio modo tentus: Arabes autē paſſi ſunt latrones apud ſe tenere Iudæos. Cūq; conſtitutus dies tranſiſſet, nec Sylęus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet, Romam aſcendit. Redditionem uero pecuniarum & latronū Herodes exequebatur. Cumq; Saturninus & Volumnius præceſſiſſent indeuotos perſequi,exercitum aſſumens Herodes, Arabiam ingreſſus,diebus ſeptem manſiones fecit. Cumq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenisſet,cepit quidē omnes eos inſidijs. Euertit uero caſtellū,quod Repta uocabatur,cum neminem penitus læſiſſet. Itaq; Arabis ad auxiliū uenientibus, cum Nacebo duce,pugna cōmittitur:in qua pauci quidem Herodis,Nacebus autē Arabum dux cum uigintiquinque ſuis cecidit:reliqui uero ad fugam conuerſi receſſerūt. Puniens autē rex horū tria milia,circa Trachonē Idumæorū locauit exercitū,& latrones ibi conſtitutos arcebat:& de his ducibus circa Phœnicē exiſtentibus mandauit demonſtrando,quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas q̄ oportebat egiſſet:quæ illi quidem requirentes,inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

De geſtis inter Cæſarem & Arabes Cap. x

NVncij uero Sylæo cum Romę geſta indicaſſent,& magis ad ſingula exaggeraſſent,& ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos, ſtatim hæc audiens,mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus,ſuggeſſit quod bello cuncta Arabia conflicta,totūq; regnū commotū ab Herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis, quingentos quidē cum duobus milibus Arabum primates perijſſe dicebat:interfectum autem & ducem eorum Nacebum, propinquū & affinem ſibi:diuitias autē Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe:dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non ſuffeciſſet occurrere:quia nec ipſe nec exercitus Arabiæ interfuiſſent. Talia Sylæo dicente,& inuidioſe inſuper addente,quod nec ipſe rediret ad prouinciam; niſi crederet quia Cæſar de pace omnium cogitaret: neq; ſi præſens fuiſſet, commodum eſſe cum Herode bellum committere: His dictis Cæſar iratus,præſentes homines Herodis percunctatus eſt,qui tunc à Syria ueniſſent,ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet, Qui cum ei hoc dicere compellerentur,nec cauſam facti ſuggererent,ira Cæſar commotus,ſcripſit Herodi cuncta quidem grauia. Summa uero epiſtolæ hæc erat: Olim amico,nūc uero ſubiecto. Scripſit autēde his Sylæus Arabis,qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt,neq; pecunias:ſed etiam

& pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto reditu possidebant, Iudæorũ rege Cæsaris furore humiliato. Tunc quoq; Trachonitidẽ habitantes, cum Arabis aggressi custodiam Iudæorum afflixerunt eos, non tãtum pro sua utilitate, sed & memoria prioris belli per Herodem sibimet irrogati. Quę rex ferebat perdita fiducia, quam Cæsaris amicitijs habuerat, dum secundo legationes suas satisfacturus pro culpis non susceptas ab eo cognosceret. Aestuabat etiam de Sylæo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabũ in regno succedere, multis Cęsari promissis pecunijs, alijsq; in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui post Areta dictus est, regnum arripuit. Cæsar autẽ Aretæ minabatur, quod regnare præsumpsisset priusquam sibi de hoc scriberet. Ille uero cum donis Cęsari coronã auream multorũ talentorum destinauit: & epistolam, per quam Sylæum criminabatur ut maleuolum seruum, & Obodam uenenis eius peremptum, uxoresq; Arabum ab eo adulteratas, dum causas reipub. rege uiuente gubernaret, imò & ære alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remisit dona. Arabia uero & Iudæa pluribus malis affligebantur: dum regum unus quidem, quia necdum firmũ imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Cæsarem pro sua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circunstantibus malis, iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Cæsarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

Dineas qui & Aretas Obodæ successor

De accusatione filiorum Herodis coram Cæsare Cap XI

Euricles delator

DOmus autem & filij sui multo peius illo tempore erant dispositi: & licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa prævaluit. Lacedæmonius Euricles, nobilis domi, malus autẽ animo luxuriosusq;, ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum & consuetudinẽ cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitẽ, & ideo propter Glaphyram ualde honorabat eum, cunctisq; blandiebatur. Semper autẽ dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus cõsentis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander ut adolescens, & dolens de his quæ passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, & mater sua interfecta ab eo periisset, Antipatrũ autem sibi præposuisset: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, & ad odium illum incitasset, ut nec conuiuijs eos, nec cõuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuisset, statim Euricles Antipatro nunciauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine, præcipio cauere Alexandrum. Nam hęc non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidum esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui nõ sicut ab Alexandro audiuerat intimauit, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donationem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaum regem Cappadociæ profectus, Alexandrum modestũ & bonũ referebat: multumq; laborasse, quatenus patri eũ reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiẽs recessit. Qui nec in Lacedæmone talia facere desistens, multis iniquitatibus immersus, patria priuatus excessit.

Rex

Rex autem Iudæorum, non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobulum tan tummodo accuſationes audiebat, ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet, ipſe perſcru tabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero Eua retum quendam, licet uellet, tamen non libenter accuſantem audiuit: quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit autem contra adoleſcẽtes aliquid peius, dum omnes præmiorum promiſsione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nunciare: qui tanquam pro ſalute regis dicentes, etiam falſa ſuggerebant. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus & Ty rannus nomine. Qui cum offendiſſent regem, expulſi & Alexandrum ſecuti, in exer citationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum ſtatim rex in ſuſpicionem ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore ſuſten taſſent, poſt uicti, dicebant quod eis ſuaſiſſet Alexander Herodem in uenatione fe ras ſequentem ab equo deijcere, ut ita facile eum ſuis telis perfoderent. Quod olim ei contigerat. Demonſtrauerunt etiam autum in Ioppe oppido cœlatũ: & præpo ſitum uenationis conuincebant, quod ſibi tela regalia Alexandri iuſsionibus dediſ ſet. Poſt hęc princeps cuſtodię Alexandrij oppidi apprehenſus torquebatur, quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam adoleſcentium, & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confeſſus eſt: filius uero eius iſta facta fuiſſe dice bat, literasq; porrexit, quaſi manu Alexandri factas, quæ ita cõtinebant: Cum dei auxilio quæ propoſuimus omnia cõfecta ſunt. Ergo ueniemus ad uos, & ſicut pro miſiſtis, in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc epiſtolam Herodes quidem de filiorum inſidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit ſcriptorem imitatum ma num ſuam, & has propter Antipatrum literas aſtute ſcripſiſſe: Diophantus enim ta lis erat, quapropter in huiuſmodi & alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxiſſet in Hierichuntem filios, & accuſatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum ſuper Alexãdrum occidendum feciſſent, rex eos per Ptolemæum & Pheroram prohibuit. Cuſtodie bantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, & ſpeculabantur ne quid facerent uel di cerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Ari ſtobulus exiſtimãs ſuam ſocrum cõdolere ſuis calamitatibus, & regem in odio ha bere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accuſata de nuptijs Sy læi, cuncta putatis prodere. Hæc autem illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens, ligari eos, & diſtractos ab inuicem, quæ male de patre ſenſiſſent, ſcri ptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti ſcribunt, inſidias quidem contra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugam uero meditatos, & hanc propter neceſsitatem, dum in ſuſpicione uel difficultate uitam ſuam haberent. Eodem tempore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobiliſsimus peruenisſet, Hero des uolens erga ſe perfidiam Archelai manifeſtam facere, uocauit Alexandrum ſi cut in uinculis erat: & rurſus conſuluit de fuga, qualiter uel ubi ſtatuiſſet diſcedere: cum Alexãder ad Archelaum dixiſſet, & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe, ut Romę de ſtinaretur: nihil uero aliud, neq; importunum aut acerbum in patrẽ cogitaſſe: nec ea quę per maleuolentiam aduerſariorũ conficta eſſent, uera exiſtere: ac uelle ſi ad huc Tyrannus uiueret, ut quæſtione cautiore facta ueritas appareret: ſed hunc citi us periſſe, Antipatro per amicos populũ incitãte. Cum talia retuliſſet, iuſsit Milam

Euaretus delator

De Iocundo & Tyranno

Diophantus pſeudogra phus

De legato Mila

tum Alexandro ſimul ad Glaphyram produci,ut interrogaretur,ſi quid ea cogni uiſſet de inſidijs in Herodē cōſtructis. Qui cū ueniſſent,ſtatim Glaphyra Alexandrum ligatū uidens,caput ſuum percuſsit,& ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerūt autem & adoleſcentis & præſentiū lachrymæ,ſpectaculū dolore plenū:nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Deinde multo poſt Ptolemæo,qui iuſſus erat eos perducere, interrogante Glaphyram, ſi quid de his quæ fiebant cognoſceret,Alexander reſpondit: Quid meum hæc ignoraret,quæ anima mea plus mihi diligitur, dum & cōmunes filios haberemus. At illa clamauit,quod nihil cognoſceret impotunum:ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet,non recuſaret etiā mentiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium,inquit,nec quod pater ſuſpicatur,quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier,quid aliud ſcis, niſi quod ad Archelaum fugere deliberauimus,& exinde Romam aſcendere? Eadem & illa confeſſa,Herodes in Archelaum de perfidia ſuſpitionē habuit : deditq; Olympo & Volumnio literas, præcipiens tranſeundo per Eleuſam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere,culpās eum quod inſidiarū particeps cum filijs ſuis eſſet:& exinde Romā nauigarent,ubi ſi Nicolaū inuenirēt aliquid profeciſſe,ne Cæſar in eadem difficultate permaneret, darent literas & argumenta,quæ contra iuuenes cōſtructa deſtinauerat. Archelaus autem literas accipiens, ſuſcipere ſe quidē adoleſcentes confeſſus eſt, quia prodeſſet eis uel patri,ne quid peius per diſcordiam eueniret: ad Cæſarem autem tranſmittere,uel aliud perfidū contra illum agere,nihil adoleſcētibus penitus promiſiſſe. Legati uero cum hæc audiſſent,& Romā peruenissent,literas porrexerūt : quia Cæſarem placatū inuenerūt. Nā de legatione Nicolai taliter euenit: ut hæc ad aulā aſcendit,primum quidem nō pro quo uenerat, ſed Sylæum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes,Nicolaū adeuntes,iniquitates omnes Sylæi nunciabāt,& quod multos Obodæ peremiſſet,quorū indicia manifeſta ex literis eius demonſtrabant.

De reconciliatione Cæſaris cum Herode, decq; accuſato Sylæo, qui morte damnatus eſt. Caput XII

NIcolaus felicitatem quandam ſibi exiſtimans oblatam, moliebatur per accuſationem Sylæi Cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia ſi nellet ſatisfacere de factis eius,nō permitteretur: ſi uero Sylęū accuſaret,tempus pro Herode dicendi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die,Nicolaus præſentibus legatis Aretæ,accuſabat Sylęum,& cum ceteris addebat regis multorumq; Arabum ſimul interitum:& pecunias mutuo accepiſſe pro nullo reip. commodo:nec non adulteria, non tātummodo per Arabiam, ſed etiam Romanarum mulierum. Addebat aūt, quo acerbius concitaret Cæſarem,nihil uerum docuiſſe de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet,Cæſar quidem interrogauit,ſi Herodes exercitum contra Arabiā non duxiſſet,nec duo milia quingentos occidiſſet,nec captiuos traxiſſet, prouinciāq; deuaſtaſſet. Ad quę Nicolaus reſpōdit: pro his magis ſe uelle ſuggerere,quod nihil aut multo minus ut audierat factū fuiſſet: ſed tu,inquit,uir iuſtus hęc atrociter æſtimaſti. Quod cū præter opinionē Cęſar audiſſet,& iuſsiſſet ut diceret, Nicolaus ſatisfaciēdo,quingētorum talentorū ſyngraphā produxit. In qua eautum fuerat, licere Herodi conſtituto die tranſacto, pecunijsq; non redditis, totam Arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciam militiam,nō expeditionem dicebat, ſed multitudinem ſuas pecunias uolentem exigere,nec conſtituto die, ſed

Nicolaus Sylæum accuſat

multo

multo poſt introductã. De qua re cum ſæpius quidẽ Saturninũ & Volumniũ procuratores Syriæ interpellaſſet, deinde corã illis in Beryto cum Sylæus per tuã fortunã iuraſſet, intra triceſimum diem pecunias ſe præbere, nec nõ & eos qui à regno Herodis transfugiſſent, nihil horum eo faciente, rurſus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cũ præcepiſſent pignora ſumere, ſtatim prouinciã cum ſuis ingreſſus eſt, quod iſte bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denunciauerunt ſecundũ conſcriptionum ſtatuta. Iſte uero, inquit, non tantum deos, ſed & tuum numen periurans decipit. Reſtat mihi iam de captiuis diſſerere. Latrones Trachonẽ habitantes, quadraginta primũ, deinde multi tormẽta factorum timentes, refugium ſibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum ſuſcepiſſet, contra omnes homines uaſtabant terram, quam eis habitandam præbuit: & lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramẽta & hos reddere, & die quo promiſerat ſe debitum ſoluturum. Quid ergo? Poteſt ne demonſtrare in præſenti quenq; alium ex Arabum prouincia, quàm hos abſtractos quos refero? nec cunctos ut ait, ſed qui nequaquam latere potuerũt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæſar intellige mendacium, & falſitatem ad tuam excitandam iram ab iſto confictã. Nam cum ingreſſus Arabiã noſter exercitus fuiſſet, & unus uel alter de ſocijs Herodis concidiſſent, coactus reſiſtere, Nacebum ducem eorum cum uigintiquinq; proſtrauit. Quorum pro unoquoq; eorum centum iſte referẽs, duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione Cæſar permotus, ad Sylęum conuerſus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum periſſent. Qui cõturbatus, erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæſar, Sylæum quidem mortis ſententia damnauit, Herodi uero reconciliatur, ſatisfaciens quod ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita Sylæo reſpondiſſe perhibetur: Quis eſt iſte, qui me impulit mendoſa ſuggeſtione uirũ mihi amicũ offendere? Sylæus quidẽ pecunias creditoribus redditurus, & poſt puniẽdus deſtinatur. Cæſar aũt adhuc iraſcebatur Aretę, quia principatum non ſuis pręceptis, ſed propria pręſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, ſed impedierunt literæ quas rex miſerat per Olympũ & Volumniũ. Qui cum Cæſarem audiſſent placatũ, ſtatim pro præcepto Herodis literas uel probatiões, quas de filijs miſerat, porrexerunt. Quas cum Cæſar legiſſet, principatum alium addere ſeni, & male ſentienti de filijs, nõ æſtimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & improperãs quod temerarie niſus eſſet, & non à ſe regnum accepiſſet, dona ſuſcepit, & principatum ei confirmauit.

Sylæus damnatur

Herodes reconciliatur

De occiſione filiorum Herodis à patre crudeliſsimo Cap. XIII

HErodi uero ſcripſit, quod placatus ei fuiſſet, & de filijs eius cõtriſtaretur: præcipiens ut ſi quid acerbum contra eũ præſumpſiſſent, perſequeretur tanquam patris præuaricatores: nam huiuſmodi poteſtatẽ ei conceſſit: ſi uero fugã tantummodo cogitaſſent, ut improperans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uero, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & ſimul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadocię, aliſq; quantos exiſtimaret amicitijs uel honoribus clariſſimos, eorum ſententijs quod oporteret implerẽtur. Herodes autem cum literæ ueniſſent, lætus pro reconciliatione, & quod ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa, ſtatim accerſijt cunctos à Cæſare conſtitutos ad

concilium,præter Archelaum,quem propter offenſam noluit intereſſe,ne quid uoluntati ſuæ impediret. Cumq; in Beryto imperatores & alij conueniſſent, filios quidem non permiſit ad concilium accedere,ſed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatem reliquit, ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus aũt ingreſſus,centum & quinquaginta uiris conſidentibus,accuſabat filios: & cauſa quidem non erat acerba,quantum ad ueritatis indicia: multum uero diſſimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perorabat,& in approbatione cauſæ turbabatur,& maximi furoris & ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat, in quibus inſidiarum quidem nulla cõſcriptio fuit: tantum uero quod fugere cogitaſſent,& derogationes quædam,& opprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum egiſſet,clamauit iurando,quod melius uita priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cum dixiſſet quod & natura & Cæſare concedente poteſtatẽ habere,addidit:& patriam legem ſibi pręcipere,ſi quando parentes filios accuſarent,& ſuper capita eorum manus ſuas imponerent, neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare eos,& huiuſmodi morte perimere: quã legem ipſe paratã in patria quidem uel in regno habebat ſi facere uoluiſſet:ſed ſpectaſſe illorum iudicia: cognitores autem inueniſſe eos in manifeſtis filiorum & nõ paruis criminibus,ut tempus habentes dignum,nullatenus deberent negligere,ne alijs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet,& adoleſcentes ad ſatisfactionẽ tranſiſſent:uidentes iudices quod modeſtiã uel reconciliationẽ minime rex aſſumeret,poteſtatẽ ei confirmauerũt. Et primus quidem Saturninus,uir cõſularis,& in dignitatibus clariſsimus,mitem ſententiam protulit,dicens: Damno filios Herodis, interfici uero nõ iuſtũ arbitror: quia & ipſe filios habeo,& regem ſic puto uelle, quãuis infelices filios ſe habere conſentiat. Poſt quem Saturnini filij tres,qui eius erãt legati,ſententiã eandem cum patre pronunciauerunt. Volumnius aũt econtra,morte puniendos filios Herodis reſpondit, ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent, & cum nihil ambiguum eſſet,quo minus intelligeretur morte dãnatos adoleſcentes,ſtatim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miſeros adoleſcentes. Cũq; Nicolaus ad eum Roma delatus eſſet,& prius ipſe ſententias in Beryto de filijs pronunciatas audiſſet: Herodes eum conſuluit, quid amici eius de hoc Romæ liberaſſent. Ille ait: Quod & mihi uidetur,impia eſſe quæ illi de te ſenſerunt: oportere uero ligatos & cuſtoditos coerceri, & ſi quid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamẽ, ne plus iracundia q; modeſtia uſus eſſe uidearis. Nam minime dimitti ſolutos puto,ne talia cõmittant,quæ nullatenus poſſent corrigi. Multi etiã tuorũ amicorũ eadem Romæ deliberauerunt. Herodes aũt cum tacuiſſet mœſtitia tẽtus,poſt iuſsit Nicolaũ ſecum nauigare. Moxq; ut ad Cæſareã delatus eſt,rumor à populo de filijs eius euolabat, cũctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret dum ſic periclitarentur:& cũ doloribus eorũ condoleret, dicere aliquid palam,aut dicentẽ audire,ſine periculo nõ erat. Vnde miſericordiã cum dolore cõcluſam ſine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles nomine Tyro, cũ filio ſuo æquæuo & amico Alexandri,cũcta quæ alij timore tacite dolebãt,cum libertate loquebatur,& ſæpius clamabat inter multitudinẽ dicens, quod periſſet ueritas,quod iuſtitia ab hominibus receſsiſſet. Vigent,inquit,mendacia & malignitas:tantãq; nebulam humanis negocijs intulerunt, ut maximę calamitates & miſeriæ pro nihilo iudicen

Herodes iterum accuſat filios

Damnantur miſeri adoleſcentes

iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet, licet non ſine diſcrimine, ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes occultabant, & hæc illum dicentē libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet, ut ſolus ſoli quæ uellet ediceret, conceſſumq; ei fuiſſet: Non poſſum, inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam, neceſſariam quidem tibi & cōmodam, ſi quid utile uelis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait: Quó tua mens ſagaciſſima receſſit? aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu mutatur, quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos? Quid eſt quod cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem? quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos, ſi deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero nō prę uides quid eueniat, ſi duos adoleſcētes ab uxore regia tibi creatos, & in omni ſummitate uirtutis præcellentes, occidis: teq; ſolum in ſenectute relinquis, cum uno filio male ſuam ſpem diſponente, & cum cognatis, quos ipſe toties iam morte damnaſti. Nónne cogitas, quod multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius, qui miſericordiam quidem de infelicibus, odium uero in te hæc faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet, & commouiſſent eum uerba Tyronis, per quæ manifeſte familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim immenſa & militari fiducia uſus Tyro, concidit, & turbatione compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admoneri ſe putaſſet, & quia milites eum abhorrerent, & primates eorum indignarentur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cum hoc factum fuiſſet, & Tryphon quidam tonſor regis, inuēta occaſione regem adiſſet, ait: Suaſit mihi Tyro ſæpius, ut regem tondens, guttur eius inciderem: nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris eſſe, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixiſſet, eum rex comprehendi præcepit, & tormentis Tyronem & eius filium atque tonſorem ſubdi. Cumq; Tyro ita conſiſteret, uidens filius patrem ſuum crudeliter laceratum, nec habentem ſpem ſalutis, futurumq; ſibi iudicium ex tormentis intelligens: ſe, inquit, regi ueritatē nunciare: ſi uerbo confirmaret, tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex quidem dediſſet, dixit conſtituiſſe ſibi Tyronem manu ſua regem adire & occidere, ſi copia daretur, ut ſolum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet, patrem à neceſſitate ſoluit. Incertum autem eſt, utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit, ut aliquod perfugium in præſentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere, tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, & accuſatore tonſore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autē & Ariſtobulus in Cæſaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero eorū noctu ad Alexandriū pomūtur: quo matris eorū pater, pluresq; cognati, & proaui poſiti eſſe uidebātur.

Tyro comprehenditur

Tryphon adulator

Filius Tyronis

Alexander et Ariſtobulus laqueo perimuntur

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS

De peſsimis ſtudijs Antipatris in patrem & alios Cap. I

Antipater ab omnibus odio habitus

ANtipatro autem, poſtquam fratrum extitit accuſator, & patris in facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulſor, haud ſanè pro uoto ſpes uitę ſequētis aperitur. Nanq; iam amittendi regni metu fuerat liberatus, quod iam uide licet illud cum fratribus ſe cōmunicaturum fore non cerne ret: operoſius tamen & ambiguū regnum ſibi fieri magis magisq; ſentiebat. Siquidē odiū uniuerſæ gentis aduerſus illum erat exortū. Fuit uero illi etiā hoc ualde contrarium, quod totā contriſtabat militiā, dum auerſam ab ea gereret protinus uoluntatē, in qua proculdubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime, quoties gentem aut populū uniuerſum, nouarum rerū cupidine pertutbari contingeret. Tantū etenim periculū ei fratrum procurauit interitus. Veruntamen cū patre pariter particípabatur regnādi negotiū, non aliter q̄ ſi rex etiā ipſe cōſiſteret: amplioraq; à patre ei negocia credebantur: & unde perire debuiſſet, firmitatē magis fauoris inuenerat, quod quaſi pro Herodis tutela fratrū ſuorū proditor extitiſſet, & nō inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipſum detinebatur. Talibus enim eum maleloquijs induxerat. Quæ omnia machinationes erant, uiā conſtruentes, quę aduerſus Herodem tenderet, ut Antipater accuſatores non haberet de his quæ parare cogitabat: Herodes aūt omni refugio nudaretur, nō habens quod ſibi auxiliaretur, cum Antipater hoſtis manifeſtus exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrū inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius, ut ab incepto non deſiſteret, quod cernebat morien te quidē Herode certo ſibi principatum eſſe uenturum: prolixius aūt uiuente patre multa ſibi ſurrectura pericula, ſi eius factio proderetur, cuius extabat ipſe compoſitor: & quæ ſi palàm fieret, hoſtem illi patrem cōpellebat exiſtere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulſabat ingentibus, ut aduerſus eum omnium odia concitarent: & maxime illos, quos Romæ poſsidebat amicos, miſsionibus magnorū munerū ſibi beneuolos cōparabat. Ante oēs autem Saturninū, qui tunc curā Syriæ gerebat, inducere magna ſpe incitabatur: ſed etiā Saturnini fratrē promereri feſtinabat. Ad hæc ſororē regis uiro inter primos apud Herodē coniunctā, ſuo modo utens, ad ſe uolebat attrahere. Erat quippe ad fingēdas amicitias colloquētibus fecū callidus, & ad odiū diſſimulādū ualde credibilis, & ad cœlandū ſemetipſum aſtutiſſimus. Nō tamē decipere ualebat ſuā nutricē, quæ illū iā ante abunde cognouerat, & ab eo falli nō poterat. Siquidē omnib. eius factionibus iā antea fuerat reluctata, ob morū improbitatē: quāuis eius filiam haberet uxorē prouidentia matris Antipatri, & eius ipſius inſtātia illam ſuſcipiēs, quæ primo fuerat Ariſtobuli ſociata cōnubio. Nā alterā Calleas uiri eius filius habebat uxorē: Sed nullū hoc ei tutamē erat, quo minus eius intelligeretur iniquitas: ſicut nec prius cognatio quicquā obſtiterat, quo minus odibilis haberet. Interea Salomen feſtinantē Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatā, Herodes cōpellit cū Alexa inire connubiū, cooperante quoq; illi Iulia, & perſuadente

Malevolus Antipatri animus in patrē

Salome nubit Alexæ

Salomæ

Salomæ ne illius renueret nuptias,ne inimicitię inter eos maturius oriretur. Iurabat quippe Herodes,nunquam se circa Salomen beneuolum fore,nisi coniugiũ Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata,dotem etiam restituens,ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus,& filijs filiorũ. Decę Zamari Iudæo Babylonico. Ca. ii

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo:Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos,filiorum quoq; fortunam casumq; deplorans,orabat ne tale quicquam illorum filijs accideret:sed ut cum uirtute crescentibus, uicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Despondebat autẽ eis maturo iam tempore decurrente,maiori natu quidem Alexandri filiorum,filiam Pherorę: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia põtificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum dispensationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari,qua circa fratres quoque fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore,præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium nepotibus præbituro,uiro in regni culmine constituto: & Pherora,in nurum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo,quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur;aduersus eum autẽ odium in omnibus gerebat,eo quod claruerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoq; dissoluere quę patri placuerãt:aduersum sibi reputans, si contra se taliũ adunaretur potentia. Et differebat quidẽ Herodes sequi postulationes Antipatri,ut ipse quidẽ Aristobuli filiã in cõnubio susciperet, Pherorę uero filius,fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidẽ nuptiarũ huiusmodi gerebantur à rege,Antipatro tamen inuito. Herodi uero regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater,& filia pontificis,ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autẽ ei etiam fratris filia coniuncta:& cum ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat etiã in uxoribus ex gente Samaræorũ una,ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine, & hanc quidẽ postea Iosippus susciepit uxorẽ,qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra,sed Hierosolymitis:& filij ex ea fuerant nati,Herodes & Philippus,qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiã Pallas, quæ Phaselum ei pepererat filium. Super has quoq; Phædra & Helpis erãt uxores,ex quibus duæ filię fuerant procreatæ,Roxana nomine, & Salome. Filiæ aũt eius maiores natu,& una matre procreatæ cũ Alexandro, quarũ intuebatur Pherora nuptias, cõiunctæ erãt,una quidẽ Antipatri sororis filio,altera uero Phaselo: & iste quoq; fratris Herodis fuerat filius,& hoc quidẽ ex dispositiõe factũ fuerat Herodis. Tũc aũt uolens aduersus Trachonitas munitus existere,cogitauit uicũ Iudęis ędificare,nõ distantẽ magnitudi

Mos Iudæorũ

Herodis uxõres & liberi

magnitudine ciuitatis,ut per hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ proui-
De Zamari Iudæo ciæ. Et cognoſcens uirum quendam Iudæũ ex Babylonia,cum equitibus quingen-
tis & ſagittarijs plurimis,cognatorum etiam multitudine,uſq; ad centum fermè nu-
merum uirorum,Euphratem fluuium tranſmeaſſe,& in Antiochia in loco qui dici-
tur Daphne Syriæ conuerſari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ
conſiſtebat,illum ei locũ ad habitandũ benigna largitate,cui Balathana nomẽ erat,
concedere promiſit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omniũ,qui eum ſe-
rant conſecuti: ſpondens daturum ſe terram in regione quæ dicitur Bathanea. De-
terminauerat enim eum in Trachonitide cõſtituendum, uolens eius habitationem
obſtaculum contra hoſtes habere. Promittebat itaque illam regionem ſine tributis
eſſe daturum,& liberos fore,quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere,
immunemq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam præbiturum. His perſuaſus
Babylonius uenit,& ſuſcipiens regionẽ, oppida,& municipia plurima cõſtruxit. Et
uicum Bathyra nomine conſtituens,obſtaculum erat & oppoſitio quædam,ille uir
indigenis aduerſus Trachonitas, & Iudæis de Babylone uenientibus ad Hieroſo-
lymam per ſacrificiorum tẽpora,ne quis eorum latrocinijs Trachonitarũ inſidijſq;
læderetur. Et aduentabant ad eũ plurimi,maximeq; illi undiq; concurrebant,à qui-
bus paternus mos Iudæorum,& inſtituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui
populoſa facta eſt,propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat
uiuente duntaxat Herode. Cæterum poſtq; Philippus filius eius principatum re-
gni ſuſcepit, modicas paruo tẽpore illis functiones impoſuit. Agrippa uero maior,
& filius eiuſdem nominis,eos admodum grauauere: nõ tamen eis de libertate ipſo-
rum,cum poſſent, ullam intulere moleſtiam. Sed Romani deinde dominatũ illius
regionis adepti, libertati quidem eorum etiam ipſi ſeruauere dignitatem, impoſitio-
nibus autem eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportu-
no tempore diligenter exequar,oratione procedente. Zamaris autem Babylonius
inter hæc uita defungitur: qui ad poſſidendam illam regionẽ ab Herode fuerat acci-
tus: quiq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimũ quidem, qui
fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui ſub illo fuerant, continebat)
& Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in ſenectute defunctus,
Philippũ filium dereliquit, & manu bonũ, & alijs uirtutis artibus uſui ſupra quem-
libet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia,& firmiſſimus fauor cum Agrippa re-
ge prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat,iſte curabat: & ubicũq; dedu-
cendam ratio poſtulabat,eius regimine ducebatur.

Inſidiæ Antipatri in patrem Herodem,ſed deprehenſæ in Phariſæis Cap. III

HErode autem in quibus retuli conſtituto, in Antipatrum ſpectabant cũcta ne-
gotia,propter quod utilis ac promptus à rege putabatur, & rex ex hoc firmi-
tatẽ non amiſerat poteſtatis, quam ei pater propitius indulgebat,ſpe quaſi fauoris
eius,ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in ſe poteſtatẽ audaciſſimus, quo-
niam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo
callebat. Erat etiam cunctis terribilis,non tantũ magnitudine poteſtatis,quantũ per-
uerſitate morum,& quod erat ad male loquendũ procaciſſimus. Maxime aũt eum
Pheroras accurabat,uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat An-
tipater,et maxime per mulieres,ad occupãdos eius animos ambierat. Deditus quip-
pe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius,atq; ſorori, licet mulierum genus horreret,

ob iniuriam

ob iniuriam filiarum ſuarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hiſq; du-
cebatur, & nihil ab eo ſine illis mulieribus agebatur. Nam hominē illum etiam me-
dicaminibus accurabant, & ſibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore
ceſſabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per ſemetip-
ſum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres ſentie-
bant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis
ſanè rebus ſententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis ſoror,
iam diu cuncta circumſpiciens, & amicitiam eorum in perniciem Herodis conſtrui
cernens, & à nunciando non abſtinens. Illi autem ſentientes moleſtam eſſe regi ſu-
am ad inuicem beneuolentiam, conſilium ineunt, ut manifeſta eorum non eſſet ami
citia, neque palàm conuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus
exigeret, contra ſemetipſos confingerent: maxime autem ſub Herodis præſentia,
ut ad eum de ſemetipſis talia deferrent: ſecreto uero beneuolentia inter eos firmior
certiorq́ue conſtaret. Et ſic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorſus la-
tebat, neque primum eorum propoſitum ad huiuſmodi negotia feſtinare, neque
tunc, quando ſecretas machinationes cōſtruebant. Cuncta quippe illorum illa mu-
lier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciens, ad fratrem proprium perfere-
bat, ſecretos eorum conuentus inſinuans: & conuiuia, & cōſultationes occulte ſemo
timq; conſertas, ad eius interitum tendere, niſi maturius proderentur. Indicabat
quoq; illos in manifeſto quidem aduerſarios ſibimetipſos quaſi conſtare, & ad læ-
ſiones mutuas ficte loqui, finemq; feſtinare: ſecrete & ab alterutris remotos, bene-
uolentiam inter ſe confirmate maximam: & quoties in quibuſcunq; negotijs ſingu
li forent, illud agere, quod amicitia poſtularet, & polliceri ſibi, etiam pugnare contra
quos opus eſſet, modo ut illud aſtu uel fauore mutuo non ſentirentur efficere. Illa
quidem hæc & huiuſmodi inueſtigabat omnia, & integra ad fratrem conueniens
cuncta deferebat, ſentientē quidem iam etiam ipſum plurima per ſemetipſum: ſed
ad audendum aliquid, licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus, retardātem. Erat *De Hypocriſi Phariſeorum*
enim portio quædam Iudæorum hominum, de ſcrupuloſitate & ſubtilitate pater-
næ legis gloriantium, & culturam diuinitatis ſimulantium, à quibus inducebantur
mulieres illæ ſupra memoratæ: hi Phariſæi dicebantur, qui poſſent maxime regi
non modicum afferre præſidium. Erant enim proeaces ad bellum gerendum, læſio-
nesq; inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando
iuraſſet, Cęſaris ſe propriam fore, & omnibus regis rebus fauere, iſti non iurauerūt.
Erant autē numero ſupra ſex ferè milia, quos rex pecuniario damno mulctauerat.
Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uero beneuolentiā quaſi pro
nicíſſitudine referentes, futurorū ſibi agnitionem nutu diuinitatis infuſam eſſe præ-
dicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna maieſtate de
cretus, tam ipſi quàm eius uniuerſæ cognationi. Illam autem regnum poſſeſſuram,
atq; Pheroram, & filios qui ex eorum eſſent ſemine deſcēſuri. Et hæc quidem regi
nunciabantur: non em̄ Salomen iſta fugiebant, & quomodo plurimos regalis au-
læ corrumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariſæos, qui cauſa ſeditionis exti *Occiduntur Phariſei*
terant: & Bagoan eunuchum, & Carum quendam, qui tunc primatum inter eos ha
bebat, honeſtate dignitatis decoratum, filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatio-
ne uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariſæus præſagiebat. Magnificaba-
tur autē apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profu-

turus apud regem futurum. In manibus enim eius cuncta fore prædicabat, prębe te illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De ſimultate inter Herodem & Pheroram Cap. IIII

Herodes apud amicos accuſat Pheroram & eius uxorem

HErodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti, conuentū congregat amicorum: & accuſationem Pherorę coniugis, iniuriamq; uirginū, & audaciā illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum ſeditiones aduerſus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; conſurgerent: & quantū poterat hortabatur, ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat, ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cū fratre Pherora gratiæ permanere poſſe diffiebat, ſi ſecum illam retineret, quæ bonum ingeniū circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quę inter fratres cauſa belli conſtaret: & ſi magni pretij conſanguinitatē ſuam duceret, illam non iugaret: ſic enim poſſet nullo modo charitas fraterni tatis imminui. At Pheroras licet illo ſermōe moueretur, tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſsitudine detracturū, neq; dilectionem coniugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ ſibi grata cōſtaret. Herodes uero differebat circa Pherorā ſuper hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus geſtis ultionē ſumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cū Pherora miſcere colloquium, uel cū illis mulieribus quæ cum eo erant, obſeruarētq;, ne in unum aliquatenus cōuenirent. Illi uero profitebantur quidē, conueniebant tamen, quando tēporis opportunitas prouocabat, & ſimul etiā conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiā ſermo, quod Antipater Pheroræ coniugi miſceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suſpectū aūt patrem habens, & timens Antipater, ne circa ſe amplius eius odium procederet, ſcribit amicis Romæ, poſtulans ut ſcriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, ſimulq; cum eo munera digna mandaret, & teſtamentū etiam, in quo poſt ſe regem declararet Antipatrum: quoniā iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pōtificis erat procreatus. Quo facto, pergit unà quoq; cū Antipatro & Sylæus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens: unde quoq; Antipater ante Cæſarē eius accuſator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accuſabatur etiam & ab Arcta Sylæus, eo quod plures occiderit in Petra caſtello benemeritorū hominum, præter ſuam conſcientiā: maxime aūt Sondum uirum omni uirtute decoratum, iuſtitiaq; pollentem, ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum. Sylæus aūt cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus cuſtodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic perſuadet Sylæus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiſerat. Quod agnoſcens Fabatus Sylęo indicante, ſtatim regi denunciat. Ille uero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit aūt & ſecum duos Arabes, confeſsioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuiſſet amicus: qui etiam ipſi (nam eos rex tormentis affecerat) cōfeſsi fuerant quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere m[illegible]iter, & ſicubi opus eſſet rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos cōplacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denūciatis, Romam eos deſtinat. Pherorā uero fortiter in amore cōiugis permanentē, diſcedere ad propria Herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiens, ad ſuā tetrarchiam nō moratus abſceſsit: plurimū ſe iureiurando conſtrin

gens

gens,non prius reuerti,quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constricto petitus,ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret.Non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum,meliorem circa Pheroram uoluntatem suæ mentis ostendens.Nam paulopost ipse cœpit ægritudine laborare.Ad quam Herodes non solum nō euocatus aduenit,sed etiā mortuum eum recepit,atq; ad Hierosolymā detulit,& iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit:ingentemq; luctum super eum,supra quàm quisq; ratus erat,exposuit.Hoc Antipatro,licet Romā nauigasset, malorum tamē extitit aduersorumq; principiū:ex hinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari.Narrabo itaq; omnem super hoc homine rationem, exēplum generi humano in futura tempora permansurum,ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores. *Pheroras moritur*

De ueneno parato Herodi à filio. Cap. v

PHerora itaq; mortuo,humatoq; celebritate magnifica,duo ex liberis eius,qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis & calamitosæ,repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus (fidelia nanq; narrabant) apud coniugem die proxima antequam ægritudinem incurreret eum cœnasse retulerunt:uenenum autem in cibo sumpsisse,ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere, amoris faciendi gratia. Amate se nanq; fingebat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ petitum.Sunt quippe ad uenena conficienda artificiosissimæ Arabicæ mulieres.Persuasum illi dicebat,ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem,unde illud uenenum apportantes,cœnam illi præparauere,in qua ille ueneno sumpto perijt.His uerbis protinus excitatus,ancillas earū mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio,quia nulla earum aliquid depalaret: nouissima quædam,inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, nisi deum inuocans,ut talibus supplicijs Antipatri matrem traderet imprecata est,quæ omniū illorum malorū causa consisteret.Hęc ad instandum Herodem magis magisq; coegerunt,ut cuncta mulierum illarum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palàm facta sunt, & conuiuia, & conuentus secreto facti sæpissime: sed etiam sermocinationes, quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem munera centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quicquid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur,& lamentationes, quas ad matrem propriam frequētabat, quod tam prolixe pater aduiueret: sibi iam imminere senium, ut etiā ei si regnum ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque molestiam: Ad hęc etiam,multos sibi fratres in regno illo coalescere,& fratrum plures filios,ex quibus omnibus minus spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quod per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam habere cōcederet,crudelitatem quoq; plurimam regis accusare,& filiorum cædes:se quoq; timere, ne usq; ad ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoq; Romam pergendi cōsiliumq; narrabat: Pheroram quoq; ad suam tetrarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus Herodes auditis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sæpe detulerat.Inci-

tabatur aũt rex ſuper Antipatri nequitia, iuſsitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtarent precio talentorum. Quæ poſtquam abſtulit, reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicauit.

Antipater Samarites apperit Herodi omne conſilium filij eius

Amplius aũt aduerſus filium iracundiam regis incẽdebat uir Samarites, Antipatet nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidẽ eius in tormentis aperuiſſet, illud quoq; prodiderat, quomodo uenenum mortiferũ confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, ut poſt eius abſceſſum, cum iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret: & dicebat attuliſſe illud uenenũ ex Ægypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri: trãſmiſſum autem Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxorem Pheroræ perueniſſe, dante marito ad cuſtodiendum. Quod illa quoq; fatebatur, rege ſcrutante negotium: & procurrens tanquam uenenum allatura, miſit ſe de tecto deorſum: non tamen interiit, quod cadens in pedes terra ſuſcepta ſit: ac deinde poſtquam recreauit animam, promittit ei Herodes ſalutem, eiusq; domeſticis, dummodo ab ea nequaq; occultaretur ueritas. Neq; ſe illi malũ pro ingratitudine redditurũ iurabat, ſi cuncta cũ ueritate proderet, uel modũ quo geſta cõſtarent. Ad hęc illa dicebat iſta ab aliis enunciata: firmabatq; allatũ eſſe uenenum ex Ægypto ab Antiphilo: medicum quippe eſſe fratrẽ eius aiebat, à quo prouiſum fuerat: per Theudionem aũt uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uero cuſtodire illud à Pherora ſuſceptum, aduerſum ipſum ſanè ab Antipatro præparatũ. Cum igitur Pheroras ægritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo conſolationeq; curares, uidẽs circa ſe tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: ô mulier, inquit, in duxit me Antipater, aduerſus patrem ſuum fratrem meum, conſilia iniqua conſituẽs. Nam uenenum in eius pernicie nundinatus eſt. Nunc itaq; quoniã frater erga me nec ante iniquum aliquid geſsit, & nunc propoſitũ bonæ uoluntatis oſtẽdit, me autem non multum poſt de hac luce ſentio receſſurum, age ne cum conſcientia fratricidij ad noſtros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epiſtolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni cõtradens, aliquantulum reſeruaui: ut Pherora defuncto, ſi me, ô rex male fortaſſis attẽderes, illo uſa, ſeculi huius neceſſitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili & mater eius eadem fatebantur, tormentum uehementia cõpulſi, pyxidem quoq; illam nihilominus agnoſcebant. Accuſabatur quoq; filia pontificis, uxor regis, tanq; omnium conſcia fuiſſet, ſed ea cœlare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emiſit: filium aũt eius ex teſtamento deleuit, in cæteris permanente: ſed etiam ſocerum pontificatu priuauit Simonem Boethi: ſuſtinuit uero Matthiam Theophili, Hieroſolymitẽ genere. Cũ ea geruntur, Bathillus quoq; ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attuliſſe, quod matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradẽdum: ut ſi primum uenenum minus regem forſitan peremiſſet, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ conſtitutis, conſilio Antipatri & dictatione compoſitas, accuſationem habentes Archelai atque Philippi, quod quaſi de patre quererentur pro nece Ariſtobuli & Alexandri: ſemetipſos quoq; Herodem miſerari nunciabant: & euocabantur quidẽ à patre, ueluti non ob alias res, niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripſit etiam Antipater de fratribus, culparũ generа

nera magna cõfingens, omnimodo eos adiudicans, ętati eorum cauſam aſcribens, qua impelli poſſent nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cum Sylæo gerebat, magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorũ uirorũ Romæ conſtitutorum ſe totum dediderat. Monilia quoq; precioſiſsima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortaſſe aliquis, quomodo tantis aduerſus eũ in Iudæa motis turbinibus, fermè ſeptem menſium tempore decurrẽte nihil illi fuerit nuncia tum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarũ atq; cuſtodia, & odium hominum quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Accuſatio Antipatri de ueneno patri præparato. Cap. VI

HErodes ſanè, Antipatro ſcribente, quod cuncta quæ oporteret peragens, maturius adueniret, cœlans ſuam indignationem, reſcribit iubens, ne ulla deſidia ad iter agẽdum præpediretur, ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoque de matre ipſius minimum quiddam expoſtulando cauſatur, promittens tamen ei ſe conciliatum iri, cum ipſe protinus aduenirẽt: & in omnibus erga eum dilectionem ſuę quaſi mentis aperiebat, formidans, ne forte quicquam ſuſpicans differret ineundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas poſsibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret miniſter. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declarabatur occaſus. Quibus lectis, ægre ſatis tulit & aſpere, non propter Pheroræ gratiam: ſed quia patris interitu, ut promiſerat, non peracto defecerat. Circa Celenderim autem Ciliciæ ueniens, cœpit de cauſa nauigationis ambigere, utrum deberet domum ſicut inſtituerat tendere, abiectione matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars ſuadebãt expectare, donec agnoſceret, quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alij uero hortabantur ne nauigationem domum differret: ſoluturum enim ſuo aduentu omnes aduerſitatis cauſas aiebant: nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe, niſi eius abſentia facultatem accuſatoribus uirtutemq; tribuiſſet. His perſuaſus protinus nauigauit: & exceptus eſt portu nomine Sebaſto, quẽ Herodes magnis opibus cõſtructum, Sebaſtum ad honorem Cæſaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, ſicuti cum fuiſſet egreſſus, notis eum ac ſecundis precibus proſequebantur: nunc econtra aduerſis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte Varum Quintilium in Hieroſolymis agere, qui ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum Herodi, ab eodem poſtulatus, pro cauſis in quarum diſpoſitionibus hæſitabat. Quibus unà conſeſſum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi rebus incognitis, ingreſſus aulam regiam, indutus purpura. & ipſum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari, in quæ mala deuenerit manifeſte cognoſcens. Deniq; illum pater ſalutatum accedentem repulit, fratricidij ſimul accuſans, & conſilia obiectans ſuper ſuimetipſius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in craſtinum Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atque imminente, ipſa magnitudine fatigatus abſceſsit. Cui mater & uxor accurrunt, quæ reſidua fuerat de filiabus Antigoni, quiante Herodem in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuerſa cognoſcens, cœpit ſe certamini iudicioq; præparare. Sed

die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; con uocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nunciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui denique Antipatri, ex materno illi iure conueniẽtes, qui pauloante fuerant comprehensi epistolam de ferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repe daret, quod cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solũq; illi sub fugium remansisse Cæsarem, & sub patris potestate non cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciũ de illo rebus incognitis pro meretur, qui potius facultate sibi auditorij cõtributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamentari primitus cœpit, quod tales illi filios habere contigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerẽt: aut unde tantam diuinitatis indignationem comparauerit, ut sua senectus in Anti patri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones, & educationes, quas si lijs studiose præbuerat: opum quoque ac facultatum affluentiam, in quibuscunque temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: & quod nullum esset impe dimentum quin eorum consilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antequam ipse legi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari di cebat Antipatrum, quorum spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribendo de claraſſet: sed etiam uitæ suæ tempore in nullo minor existeret, non claritate dignita tis, non uirtute potentiæ: quinquaginta denicq; illum talenta ex reditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratri bus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uero innocen tes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confeciſſet: Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduer tisse: consilióque eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lachrymas, quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non si nebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unà semperq́e uersatus, & modum quo res gestæ fuerant assecutus, rogabatur à re ge, ut ipse residua loqueretur, quæcunque ad demonstrationem causæ redargu tionémque proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exem pla, honorésque sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute di gnus & officijs circa illum meritus haberetur: enimuero prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliſimque semper circumspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uete ra monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus eum habere constaret. Neque illud esse ueriſimile prorsus, aiebat, qui cun ctarum rerum dimidium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extin

Excusatio Antipatri

ctos

ctos, quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret: quod niſi ab ipſo proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam poſtmodum, quod eſſet malignitas eorũ circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta, quibus conuerſationem ſuam cum magna beneuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit, teſtem Cæſarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet, quorum fidem facere literas ab eodem Cæſare deſtinatas, quibus literis haud rectum eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum, uolentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accuſationes à ſuis inimicis confictas aiebat, quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum eſſet, ut falſa dicerentur: doloris quippe ac neceſsitatis eam eſſe naturam, ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum ſe poteſtatis tormentis adigi ſentiunt. His dictis, mutatio eſt facta totius confeſſus. Satis etenim miſerabantur Antipatrum, profuſione lachrymarum & uultus humilitate miſerabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur ſuam mentem aliis non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, cauſam amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta, uel teſtibus erant relata proferens, congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam, longa narratione proferebat: qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat: quarum rerum labor nullo ei profeciſſet accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruenti: quanquam ſe non mirari diceret priorum filiorum inconſiderationem, quod & adhuc fuiſſent adoleſcentuli, & deceptui faciles, à prauis ſuaſoribus corrupti, in transuerſum declinaſſent naturæq; iura reliquiſſent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur: Antipatri uero furiam admodum ſe prorſus expaueſcere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus, quæ eſſent tam multa magnaque, eius tamen animum lenem reddere nõ quiuere, more uenenatorum repentium: licet illa repentia quamlibet ſint aſpera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri, uerumetiam quod fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent, quo minus imitator eorum exiſtens, impetum ſuum à crudelitate retineret. Quanquam ô Antipater, qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti, & ſcrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repuliſti animum, quem in illis te prodente culpabamus, ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſana libidine raptus es? Vnde claret, quod nec illa à te pro tutamine geſta ſunt patris, ſed pro fratrum infeliciũ interitu feſtinata: ut illorũ odium oſtẽtando, amator quaſi patris credereris, quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci, poteſtatem à patre percipiens, quod etiã ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti: ut aũt conſcij eis proderentur, minime curaſti. Vnde certũ eſt, te quoq; cum illis aduerſus patrẽ inſidias conſtruxiſſe, accuſationem illis præparando: ut ſi forte ad effectum ueniſſent, tibi lucrũ patricidij proueniſſet, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum, tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifeſtus es: nam ſuper eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignũ, ita

te ſapere,ſi tū nō deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extāte, claret quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos (nam haud ita exorbitares,ſimilem nequitiam cupiens perpetrare) ſed timens, ne regni fierent ſucceſſores,quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi:patrem aūt ſuper fratres extinguere feſtinabas,ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur:& pro quibus tu mereberis pœnas luere,ab infelici patre ſuppliciū ſumere conabaris: ac parricidium non cōmune cogitaſti,ſed quale uix à quoquam nunc uſq; in uita hominū uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas, uerum diligenti quoq;,& beneficia multa præſtanti.Socius quippe regni conſtabas,ſucceſſor in nomine,in diſpoſitionibus particeps, in fruendo cōmunis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus, & iucunditatē ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus, ad ſpem etiam futuri gerendam es ſententia patris & literis cōmunitus.Sed tu non ex Herodis clementia iudex rerum eras,ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas:uolēs,patre in omnibus tibi obediente,etiam partem quam poſſediſſet abripere: & confingebas uerbis uelle ſeruare eum,quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris.Et non ſolum tu malignus extabas, uerumetiā matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fratrumq; uoluntatem aduerſam ſeditioſamq; reddebas: qui etiam patrem,beſtiam appellare auſus es,cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem.Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratus eſt.Et contra eum auxilia diuerſa poſtulabas,& artibus uarijs per uiros atq; mulieres utebaris,quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum, quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas.Et nunc ueniſti poſt tormenta liberorū atq; ſeruorum, quæ propter tuiris atq; mulieribus conſtat inflicta, & contra denunciationes coniuratorū tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem hominibus auferre meditatus es, ſed etiam leges,uirtutemq; Vari,& ipſius iura naturæ,ipſamq; conaris interimere ueritatem. Itáne tua cōfidis impudentia,ut etiā tormētis temetipſum ſubijci uelis? cum cauſeris de tormentis eorū qui examinati ſunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationem tui patris attineant, ueritatem minime tenuiſſe uideantur: tormentis uero quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagaſſe ueritatem. Nónne ſaluas Vare, nónne liberas regem,factionem à ſuo ſanguine ſuſtinentem? Per maieſtatē imperij Romani, per uirtutem tuam obteſtamur, ut hanc atrociſsimā beſtiam, quæ per proditionem fratrū,patri ſe beneuolum eſſe ſimulabat,quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertū de regno propellere,adiudices atque condemnes. Non pronuncias hunc ſceleratū ducēdum ad necē, ſciens quoniā parricidium communis iniuria eſt,& naturæ ipſius, & totius uitæ hominū? Neq; minus facinoroſus reputâdus eſt qui cogitauerit,tametſi eū effectum nō contigerit adipiſci. Naturam ipſam iniuriat,qui talibus ſupplicia nō importat.Addebat etiā illa,quæ mater Anti patri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoque ac diuinationes ſuper rege factas, & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus laſciuire dicebatur: comeſſationes quoq; ſordidas, amoresq; narrabat.Denicq; examinationes tormentorū,& teſtificatiōes plurimas inferebat,quæ ſanè plurimæ conſtabant.Nam alias quidē ante parauerat,alias ex repentinis nuntijs ſummatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri ſilentio prætereunda mandabant

dabant,cernentes eum accusationibus plurimis odibilem & aduersa fortuna inimicis eius aperte promptecp contraditum, quod odio ineffabili aduersus eum nitebantur,tunc omnia prodebant. Incitabantur quocp ad accusandū nō solum horrore factorū eius & magnitudine scelerum,quæ uel patrauerat,uel patratum ire præsumpserat: sed & improbitate, quam circa patrem & fratres exercuerat parricidijs: & quod semper eū senserant,necp odiū merito,necp amorē benignitate circa quem piam habuisse, sed suæ tantū cōmoditatis intuitu. Quorū omniū illud eum amplius aggrauabat,quod nulli extiterant,qui res ex æquo bonocp iudicabant,quod eorū animus amicitiarū iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitoscp semper à nunciando:libertate uero data,in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta,nequaquā accusari de falsitate ualētia: quod necp benignitate circa Herodē,necp timore periculoso tacerēt:sed solo rerū indicio iniquitatē Antipatri proferebāt:dicentes,quod nō in suis actibus Antipater utilitatem Herodis & munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus:propter quod omni pœna dignū esse loquebātur. Multa etiā à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quanquam in omnibus rebus impudens,& ad mentiendum promptissimus atcp callidissimus,tamē tunc tanta confusione fuerit oppressus,ut necp negare,necp contradicere ualuisset. Nicolao igitur finē dicendi redarguendicp faciente, Varus iubebat Antipatrū, ut se tantis criminibus expurgaret,si aliquas astructiōes haberet, quibus obnoxius illorū quæ importata erant,nō esse mōstraretur. Nam ipse quocp optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille uero in faciem prouolutus, deo rem omnibuscp cōmendabat, qui sibi testificarentur,nihil se improbum cogitasse:atcp signum à deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. *Solent* quippe uniuersi quibus iusticia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt,dicere,sibi liberum arbitriū ex diuinitate cocensum:quando uero in pericula ceciderint,iustum recipientes iudicium,per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere:quod etiā Antipatro contingebat.Cum tanta nancp uelut absente diuinitate,ante gesserat,tunc aūt iusto iudicio undicp concludente,defectu purgationum ad dei iudicium accusationum absolutionem omniumcp crimi num ferebat:potentiæ diuinæ causam tribuens,ut eius testimonium in medium ueniret,quanta pro patre gesserit,quantacp pericula pro eius salute prēsumpserit. Varus autem cum sēpius interrogaret Antipatrum,ut nihil amplius ille quàm dei pro ferret inuocationem,uidens in infinitum rem pergere,iussit uenenū in medium pro ferri,ut experiretur quēnam esset uis eius.Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubente Varo,confestimcp moritur. Tunc exurgens, abibat è conspectu,& die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eo quod Syrorum regnum ibi fuerat constitutum. *Vis ueneni*

De Epistolis contra Herodem scriptis machinatione filij. Cap. VII

HErodes autem cōtinuo in uinculis filium obstringi iussit. Incertē autem erant plurimis confabulationes Vari,quē ad regem habebātur. Dicebant nonnulli, quod ex eius sententia fecerit, quæcuncp de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum,destinauit Romam ad Cæsarem literas,omne declarantes negotium:sed etiam qui præsenti relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola, ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Ægypto

pto autem erat iſte. Quæ ſoluta à rege, talia declarabat: Miſi tibi epiſtolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domeſticis, ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem quærebat alteram epiſtolam, quę tamen inueniri non poterat. Nam & ſeruus Antiphili, qui lectam apportauerat epiſtolam, aliam ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum autem hæſitaret rex, unus amicorum Herodis inſpiciens interiorem tunicam ſerui (nam duabus erat indutus) arbitratus eſt in interiori tunica literas obcœlari: & erat ita. Inuenię ergo epiſtola, in qua erant ſcripta hæc. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolam: & reſcriptum faciens epiſtolę, quæ ad meam dominam, ueluti à Salome directa eſt, deſtinaui. Quam cum legerit, certo ſcio puniturum Salomen, tanquam inſidiatricem. Erat autem epiſtola tanquam Salomes ad dominam eius, ab Antipatro dictata, ſub Salomes nomine, quātum ad ſententias pertinebat: ſtilo autem Acmes compoſita. in qua continebātur iſta: Acme regi Herodi. Ego ſtudium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduerſum te geruntur, inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominam contra te conſcriptam, cum periculo quidē meo, ſed cum tua tamen utilitate ſcripſi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conſcripſit, uolens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epiſtolam, ne fortaſſis ego de mea uita periclitaret. Ad ipſum autem Antipatrum epiſtola ſcripta erat, quod eius iuſſionibus miniſterium geſſerat, ut ad Herodem ſcriberet, quaſi Salome inſidias illi præparare feſtinaret. Sed etiam reſcriptum eius epiſtolæ, quæ quaſi ad ſuam dominam fuerat à Salome deſtinata, direxerat. Erat autem Acme Iudęa quidem genere, in ſeruitio autem erat Iuliæ Cæſaris coniugis: & hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduerſus patrem & nutricem ſuffragaretur inſidijs. Herodes autem obſtupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem ut confeſtim eum peri meret, uelut procellam magnarum turbinemq; cauſarum, & non ſolum ſibi, ſed etiam ſorori inſidiantem, domumq; Cæſaris ſua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus percutiens, & ſe interfici poſtulans, ſiquid forſitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut ſiquid haberet aperiret: increpabaturq; à patre, dicente: Quoniā inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecum ad hæc negocia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; alium cauſam horum extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens, uolebat Romam ad Cæſarem filium deſtinare, ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: timens uero ne fortaſſis amicorum ſuffragio ualeret effugere, ipſum quidē uinctum ſicut & antea, cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandum filium cum literis, intimandaq; omnia, quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat ſuffragata: exemplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam proficiſcuntur, docti in præſentia quæ loqui reſponderęq; deberent.

Epiſtola Acmes, quæ erat miniſtra Iuliæ Auguſti coniugis

Antipater culpam in Antiphilum reijcit

De aurea Aquila pro foribus templi poſita, & uindicata. Cap. VIII

SEd rex morbo prægrauatus, teſtamentum ſcribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum Philippumq; ex Antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uero mille talenta dereliquit: Iuliæ uero Cæſaris uxori, & filijs & amicis, & libertis Cæſaris, quingenta: filijs etiam ſuis, filiorumq; filijs pecunias & redi-

tus diſtri

tus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit, quod eam scilicet erga se beneuolam semper agnouerit, & nunquam aliquid ex aduerso molientem. Desperans autem contra morbum se posse subsistere (nam annum agebat circiter septuagesimum) exasperatus est, irreuocabili furia & amaritudine mentis incensus, uolebatq; si posset, Iudęorum cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat, quod se contemni putabat, eo quod casum suum iucunde gentem totam existimabat accipere. Super hæc quoque quidam populariũ hominum seditionem excitauerant, propter huiusmodi causam. Erat quidam Iudas Arisei, & Matthias Cargalothi, Iudęorum eruditissimi, & supra cæteros legis expositores doctissimi: populo etiam amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos consumebant dies cuncti, quibus inerat studium, & cura uirtutis. Isti igitur audientes regem morbo prægrauatum, & remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quęcunque à rege præter patriam legem facta fuissent euertentes, pro lege dei glorioſa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præsumptionem, & propter quod præter humanum morem fuerat conuersatus in plures, omnia illi mala contigisse firmabant: ęgritudinem quoq; præsentem, nõ ei ob aliud accidisse. Fecerat enim Herodes quędam contra legem, quæ Iudas & Matthias uociferabantur. Nam construxerat supra portam templi munus, quasi deo propositum, aquilam auream immanem, & qualitate & quantitate satis opulentam. Prohibet autem lex imaginum eleuationes & animalium propositiones constituere, his qui uolunt secundum eius præcepta conuersari. Proinde hortabantur illi sophistæ aquilam illam loco deuellere. Enimuero mortalibus, inquiebãt, multo iucundius debet esse periculum, quod pro conuersatione paternæ legis & pro uirtute suscipitur, quam uitæ quantacunque dulcedo. Nam morte quidem fama & laus sempiterna conquiritur, & nascituris hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtutis & gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat aliquod præclarum opus efficere, post paululum tamen uenturam mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pulchrum est his, qui studium habent amoremq; uirtutis, cum laudibus & cum honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quippe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi meditatione periculi conquiruntur, filijs atq; cognatis, & alijs quibuscunq;, qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerunt uiri, siue mulieres, siue quilibet alteri: quibus prouideri debet in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidem huiusmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur autem ad eos repente rumor, regem uita discessisse, qui sophistis illis admodum suffragatus est: mediaq; die ascendentes euulsere aquilam, & securibus concidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo, ecce dux regis cũ militibus uenit, nuncius quippe illi fuerat nisus eorum: & existimans ex maiore illos conspiratione etiam manu cõgressuros ad prelium, amplioręm secum numerũ militũ duxerat, qui possent impetum sustinere illorũ, qui moliebantur anathema templi deijcere. Quo irruente super eos, nequaq; uim eius sustinere ualuerunt: sed sicut solet turba uulgaris, præsumptiõe magis stulta, cõq; cauta prouidẽtia congregata, omnes continuo fugerunt. E quibus quadraginta soli iuuenes animi cõfidentia remansere, quos dux cõprehendit, cum principibus facti, Iuda & Matthia. Inglorium enim iudicauerũt loco cedere, aduẽtumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cũ interrogasset, cur in tantam audaciam prorupissent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi:

Iuuenum quadraginta comprehensorum constantia

gessimus

gessimus,inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessisse profitemur, quæ ad uirtutẽ attinent,quam uiros decere certum est.Siquidem prudentum est defensare dignitatem legis & numinis.Nec mirari debes,si tuis institutis instituta prę ferimus, quæ nobis Moses inspiratione dei conscripta dereliquit. Mortem autem ac supplicia quælibet importes,cum iucunditate subimus. Nõ enim pro iniusto facinore,sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba quàm fuerat commissi prę sumptio proferentes.Rex autem uinculis eos constringi præcipiens,euocauit ex Hiericunte Iudæorum principes.Quibus aduenientibus, consessus omnium congregatur: ipse uero in lecto recumbebat, quod præ ualetudine stare non poterat.Enumerabat igitur præsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sæpius fuerant deprehensi: templi quoque ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa,memorabat: qualia per annos centum uiginti sex,neq; Asamonæum regem constituere,neq; prosapiam eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quo post eius mortem, gratam sui memoriam iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiam quod iniuriam illi non dubitarent ingerere. Cæterum præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere dicebat iniurias, re autẽ ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris,sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoque fortassis exasperatus,ultiones in eos aliquas moliretur,humiliter responderunt,dicentes: neque ex sua sententia contigisse,neq; illa commissa inulta esse debere. Ille uero circa cæteros quidem quasi mansuetus extitit,Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit,uelut huius facti conscium,& causam seditionis extantem:promouet autẽ Azarum pontificem, fratrem uxoris suæ. Matthiæ autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad unius uidelicet diei functionem, quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Causa uero talis erat: Matthiæ sacerdotali fungenti officio nocte,quæ in solennẽ lucescebat diem,in qua futurum erat ieiunium,uisum est omnino mulieri esse commixtum: propterea q; sacerdotio perfungi non potuit: sed Iosephus Elimi filius, cognatus eius secundum carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur.Hunc ergo Matthiam Herodes põtificatu remouit:alterum uero Matthiam qui seditionẽ excitauerat, & aliquos uiros ex socijs seditionis illius, uiuos igni contradidit.Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

Sacerdos unius diei

Iudei uiui tradũtur igni

De luctu quem sibi Herodes moriturus instituit. Cap. IX

Morbi Herodis immedicabiles

HErodem portrò amarior indies morbus urgebat,supplicia deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat,nõ tantũ conflagrationem in superficiem corporis agentẽ prodens,quantum intrinsecus crescens operabatur:incendium. Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas unquàm rabidis incitatam faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli sæuissimis cruciabatur, humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoque & circa pubem erat afflictio: Sed & uerenda ipsa putredine corrupta scatebant uermibus,spiritus quoq; incredibilis erecta tẽtigo,quæ fuerat satis obscœna diritate fœtoris, & anhelitus respiratione crebertima:contractus quoq; per cuncta membra subsistens, uim noxiam operabatur, quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has pœnas ob impietatem eius, & multa

crudeliter

crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, ut uterentur si quid possent ad salutem proficere postulabat; & transiens Iordanem fluuiū, aquis calidis quæ sunt circa Calliroen, die noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludē, quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno cōfouerēt: quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grādis seruorū ululatus exortus est. Cū igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas dragmas auri distribui: plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichuntem, prævalente nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso moriēte indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates, & erant plurimi, siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles inculpabilesq; in hippodromo concludens, sororem suam Salomen uirumq; eius Alexam conuocat, & mortem suam non in longum differri denunciat: tantis se doloribus circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione perituru, quod regibus, maxime autem sibi, magni mœroris esse firmabat: neque suum arbitratum Iudæorum falli proposito, quod eis sua mors amabilis foret & grata: Nam etiam se uiuente sæpius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos: cæterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quod talibus ipse doloribus urgeretur: proinde petere se ab illis, quod eos sciret contra eius gloriā in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges, & luctus amplior ageretur: Quod futurum dicebat, si peregissent ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes hippodromum omni militia, nec dum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret, hostibus amputatis, & super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur, & cognatos omnes benuolentiam circa se fidemq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interponens: ne cum inhonorificentia sua mors, & cum indignitate tractaretur. Illi uero profitebantur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, considerans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quod ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gessit, cōsiderans etiam præsentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimisq; relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniustum neque in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. Hæc igitur illo suis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis qui ad Cæsarem Romam fuerant missi, quarum hæc erat sententia, quod Acme indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipsum autē Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse & regē; siue illum in exilium detrudi, siue illum morte

Litere è Roma de Antipatro Herodi allate

multari uellet, in eius propoſito conſtitutum. His auditis Herodes pauliſper animum refouit, uolũtate ſcriptorum & morte Acmes in ſuperbiam ſubleuatus, & poteſtate puniendi, quam acceperat in filium. Sed prævalentibus creſcentibuſq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquã in multo defectu contineretur, appetebat tamen cibum: & poſtulans malum, quę ſiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipſe per ſemetipſum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumſpiciensq; ne quis adeſſet, uoluit ſemetipſum interimere: quod forſitan perfeciſſet, niſi prævenies manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnũ clamans, ſtatim ululatus per totam aulam exortus eſt & tumultus. Quæ cũ ad Antipatrum peruenissent, credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe: præcipiensq; fiduciam tam uerbis quàm motibus, ita totus animo geſtiebat, tanquã fuiſſet liberatus è uinculis, & regnum in ſuis manibus ſine ullo labore percepiſſet. Tunc cœpit cum cuſtode carceris de ſua dimiſſione fabulari, magna ſe cõtinuo ſpondens dona tributurum. Ille uero non ſolum non acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater, uerumetiam cuncta regi denunciat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera ſpondebantur. Tunc Herodes, quamuis & ante nõ minore odio ferreretur in filium, cum audiſſet cuſtodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput, quanquam in extremo uitæ teneretur, & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinãs quendam armigerorum ſuorum, ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, ſepulturamq; eius in Hyrcanio ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis. Cap. X

Teſtamentum Herodis

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem ſibi ſucceſſorẽ in regno deſignauerat, tetrarcham facit Galilææ regionis atque Beroææ: Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autẽ & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem ſuo: fratri autẽ Archelai germano, tetrarchiæ iure conceſsit. Iamniam uero & Azotum & Phaſelidem Salomę ſorori diſtribuit, ſed & argẽti ſignati myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cõſanguineis atq; cognatis, opibus eos reditibusq; locupletans. Cæſari ſanè argenti ſignati mille myriadas, præter uaſa quædã aurea, quædã argẽtea, & metallis pretioſa, & artificis opere uenuſtiſsima dereliquit, indumenta quoq; pretioſa. Iuliæ Cæſaris coniugi, & alijs nonnullis, quingẽtas myriadas. His diſpoſitis, quinto die poſtquã Antipatrũ filiũ necauerat, defungitur: regnans poſtquã Antigonũ interemit, annos XXXIIII: poſtq; autẽ à Romanis regnum perceperat XXXVII, uir crudelis quidẽ in omnes æqualiter: iræ quidẽ ſubditus, à iuſtitia uero effrenatus: fortuna porrò propitia ſuper quemlibet affluẽter abuſus, & ex plebeio in regnũ aſſurgens, & pericula plurima eludens quibus ſæpius fuerat circũſeptus, diuturnitate uitæ perfruitus eſt. Domi uero circa filios, quantũ quidẽ ad eius ſententiam, etiam ibi proſperitate potitus, eo quod ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat, meo uero iudicio ſuper omnes infeliciſsimus. At Salome & Alexas antequã mors regis diuulgata foret, ex hippodromo Iudæos abire permittũt ad proprias domos, dicẽtes, regẽ iuſſiſſe ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc autẽ fecerunt, beneficiũ illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis magisq; diuulgatur.

Mors Herodis, & tempus eius regni

Iudæi ſoluuntur è carcere

De ſepultura Herodis & ſucceſſore Archelao. Cap. XI

TVnc Salome & Alexas cunctam militiã cõgregantes in amphitheatro quod Hierichunti

Hierichunti erat,primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt,quam ad milites fe cerat:deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia,quam circa eum exhibue runt,inſinuant:petitiones quoq; eius,ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius ex hiberent, quem regem conſtituit,intimabāt.Ptolemæus etiam,cui fuerat teſtamen tum à rege creditum,annulusq; quo ſignauerat commiſſus,continentia teſtamenti denunciat:quod teſtamentum nō poſſe robur firmitatemq; ſuſcipere dicebat, niſi cuncta quæ in eo eſſent,deferrentur ad Cæſarem.Fit continuo fragor ingens, ho norantium Archelaum,regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti, & uniuerſi duces,fauorem & beneuolentiam promittebant:paratosq; ſe ac promptos ad om nia profitentur,adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabāt. Dehinc ſepultu ram regi præparabāt. Curæ namq; fuit Archelao,ut exequiæ patris quàm magni fica poſſent celebritate agerentur,utq; memoratum teſtamentum proferrent cum mortuo producendū.Portabatur itaq; in lecto aureo lapidibus depicto uarijs at que precioſis: ſtramina uero erant oſtro auroq; contexta: eratq; ipſe mortuus cir cumamictus purpureis ueſtimentis,caput eius diademate coronatū:ſceptrū quoq; in manu eius,uelut ſi à uiuo teneretur,erat appoſitum:Circa lectum autem erat fre quentia filiorum,multitudo cognatorum: circa quos omnis militia ſtipata perge bat, per proprias diſtincta nationes,& diſcreta nominibus. Erant autem tali ordi ne diſtributi:Nam primi quidem pergebant eius armigeri,poſt quos omnis Thra cum manus:poſt iſtos etiam natio Germanorum,atque Galatarū.Hos item ſeque batur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia poſtrema ſequebatur, in eum ſcilicet modum digeſti, qualiter ſolebant in bellum procedere,& à ſuis ducibus ordinari.Poſt hos ſequebantur ſeruorū eius quingen ti,odores uarios,& aromata deportantes.Pergebāt autem in Herodium ſtadijs di ſtans octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et Herodes qui dem hoc modo defungitur.Archelaus autem per ſeptē dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit:tātos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari.Con uiuia itaq; celebrans,& luctum exoluens,aſcēdit in templum.Ibi magnis ei clamo ribus fauebatur,magnisq; prædicabatur laudibus,ſecundum quod unuſquiſq; ar bitrabatur ei maiora quàm alius conferre præconia.Tum uero tribunal ille cōſcen dens,quod ſibi fuerat præparatum,& confidens,omnibus benigna loquebatur,& ſibi propitios comparabat,gaudio fauoris omniū,& uoluntate, quam ex beneuo lentia circa ſe cunctorum ceperat:gratiasq; illis habere narrabat,quod cum eſſent læſi à patre,nihil circa ſe malum ab illis reciprocaretur:ſe autē adniſurum,ut eis bo norum uiciſsitudinem redderet,eorumq; remuneraret alacritatis affectum: roga batq;,ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare,ſufficere ſibi digni tatem poteſtatis aiebat,quam tunc firmam eſſe dicebat,cum teſtamentum à patre ſcriptum à Cæſare firmaretur:ob quam cauſam neq; in Hierichunte,cūcta militia diadema illi imponere cupiente,uoluiſſe ſuſcipere:ambiguum honorem exiſtiman do ex tali re ſibi prouenturum,quod eſſet adhuc incerta uoluntas eius,qui poſſet il li regnum proprie firmiusq; concedere:non ſibi defuturam circa illos benignitatē, quæ beneuolentiæ eorum uiciſſitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omni bus enarrabat,meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtēdere.Illi uero,ſicut plebeia mul titudo conſueuit,in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant, & quanto manſuetius cum eis loquebatur

Populus gratulatur Archelao

Verba Archelai ad populū ſibi gratulantem

Archelaus,tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerũ petitiones intercessionesq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore postulabant,pars uero uinctorũ solutiones expetebant,qui fuerant ab Herode deuincti: alij uero grauedines,quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat,auferri uociferabãtur. Archelaus porrò in nullo illis contraria respondebat,sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium,si multitudinis beneuolentiam comparasset. Debinc ad sacrificia offerẽda deo conuertitur,& cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam. Cap. XII

Seditio CVm hæc interim aguntur,congregantur Iudæorũ iuuenes plurimi,nouarum rerum cupidine concitati:& cœperunt de morte Matthiæ,aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum,tumultuosa uoce causari: dicentes,quod iniuste perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti,pro quibus turba loquebatur,qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo illa turba proclamante,& clamitationibus utente,quasdam etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proterue procaciterq; iactante,congregabatur magis magisq; numerosa multitudo,& ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poscebant,supplicijs eorum,qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat,proclamabant: uirum mundum,& secundum leges suas dignum,ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autẽ licet ista graiter ferret,annuebat tamen,impetum eorum mitigare festinãs,donec iter ad Romam,quod propositum habebat,sine tumultu perageret:& cum de sese uoluntatem Cæsaris agnouisset,respicere dixit,quid agendum foret,& de cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum: neque tunc tempus esse dissensionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi, magis autem unitatis atque concordiæ,donec ex præcepto Cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in commune consulendum,de quibuscunque illis tractandum esse uideretur: tum autem sustinendum esse,ne forte seditionis quoq; crimen incurreret. Et ille quidẽ hæc dicens, ducemq; suum edocens,mittit ad eos,hæc ipsa locuturum. Illi porrò proclamantes, ducem loqui penitus non sinebant: periculum quoque minabãtur,si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:& instabant sua libidine magis expleri,quàm imperantium subiacere consilijs. Graue namque illis uidebatur,si cum Herode uiuente amicis priuati fuissent,eodẽ quoq; mortuo nullam ultionem fieri mortuorũ. Illud enim iustum legitimumq; dicebant,nõ quod ratio dictaret,sed quod eorum libidini uoluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum,quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaque ab Archelao missis,ut tumultũ seditionemq; mitigarent,alijs ex regis persona loquentibus,alijs autem ex illius quidem sententia, sed ueluti ex sua mente monentibus,illi nullum penitus aduertebant: sed ampliori fremitus & turba fouebatur: cõcurrente etiam plurima multitudine,quod illa tempestate Iudæis dies festus imminebat,quando azyma secundum obseruationem paterni moris exercent. Pascha enim illa festiuitas uocitatur, ad recordationem & memoriam exitus ex Aegypto:& sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum innumerosa multitudo, quanta in nulla alia solennitate acta. Concurrit ergo ex uniuersa regione magna copia populorum, plures etiam ex montanis lo-

cis

tis adueniunt, religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere, Iudam Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores expositoresq; legis antiquę, & persistebant in templo, suffragatione quoque uictualiū abūde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum procederet audacia, cohortem destinat armatorum: cum quibus etiam tribunum militarem mittit, ut eorum coerceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingenti alacritate, excitata secum etiam turba super tribunum ac tota præsidia, cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire censebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiā, ut alijs eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repellerent. Cædūtur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominū, reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæteros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deferentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, licet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit, Nicolaum secum & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei regnumq; commendans. Salome quoque soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmaretur: re autem uera, ut aduersus eum niterētur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæsaris curator earum rerum quas in Syria possidebat, in Iudæam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neque arces obtinuit, quæcunque fuerant in Iudæorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cæsari uideretur, agnosceret. Proinde Cæsareæ se sustinuit: sic enim se promiserat esse facturum.

Cæduntur circiter tria milia Iudæorum in templo

Archelaus ad Cæsarem nauigat

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri & Archelai. Cap. XIII

SEd cum Romam nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam, & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum dispensatores fuerant, ratiocinari cœpit, & arces ut sibi traderent expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: sed custodiebant omnia secundum interdictū Sabini, usque ad Cæsaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnum etiam ipse petiturus, hortatu Salomes & promissionibus incitatus, dicentis, iustiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum testamentum, in quo is successor regni fuerat constitutus, firmius esset, quàm illud, quod posteriore tempore factum est: illud sana siquidem mente fecisse Herodem, hoc autem iam sensu prę ualetudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis satis honorabilem, sed etiam sibi ualde gratissimum atque fauentem. Maxime

autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor,uir opinione clarus,& ad dicendum acerrimus.Idcirco etiam freti, eos qui persuadebant cedendum Archelao,siue quod regio testamẽto successor fuerit institutus,siue quod maior natu esset,aduertere contemnebant.Sed cum Romam uenissent,omnes cognati ab Archelao discedentes,ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua constricti,sed odio,quo aduersus Archelaum iritabantur. Maxime autem libertatem desiderabant,& Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quod si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem conducibilius æstimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoque accusationem Archelai apud Cæsarẽ deposuit.Inter hæc Cæsar suscipiens ab Archelao literas,in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoque cognoscens,& ratiocinia thesaurorũ Herodis cum annulo consignatorio, quem Ptolemęus apportauerat,cœpit dispicere quid ordinandũ ratio postularet.Legẽs quoq; literas Vari,& epistolas Sabini,summam quoque thesaurorum, & quid pecuniæ per singulos annos ingrederetur,aduertens:literas quoque quas Antipater pro regno promerendo transmiserat recensens,congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis,& amicos,in quibus etiã Caium filium Agrippæ & Iuliæ filię suum adoptiuum.Deinde illis omnibus in consessum inductis, copiam facit,ut quisque de quibus moneretur,ediceret.Ibi primum Salomes filius Antipater,dicẽdi potentissimus,& Archelao satis infestus,huiusmodi uerba locutus est,dicẽs:Archelaum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare,opere uero omnem regni potestatem possidere:antequam ei à Cæsare,in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur.Huius testimonium esse dicebat eius audaciam, qua præsumpserat in die festo Iudæos interimere.Qui & si iniustum aliquid gessissent,alios eos debere ulcisci,qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & nõ ab illo tantam cædem fieri oportere,cui si ut rex illud feciisset, contumeliam grandem Cæsari intulisse firmabat,quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate præsumeret.Si autem uti priuatus illa gessisset,amplius eũ deliquisse narrabat,quod regnum non possidens,supplicia quibuslibet intulerit,de quibus decretum Cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes,& ordinationes:ad hæc etiam sedisse illum in solio regali,& causas plurimas iudicasse ac determinasse proclamabat,tanquam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possidente:petitionum quoque plurimarum promissa publice facta memorabat,quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum, dum in regno à Cæsare firmaretur? Opponebat illi etiam,quod ex hippodromo uinctos sponte dimiserit,& plurima,siue quæ facta fuerant,seu quæ facta quidem non erant,sed credibilia uidebantur propter naturam sui:quod fieri posse iudicabantur à iuuene, tum etiam ab accenso regnandi cupidine.Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexisse,prohibitos quoque omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoque seditionis affirmabat exortum,quod eum uidebant circa patrem suũ mortuum,qui ei multa & magna bona præstiterat,tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas per diem publice confingentem:occulte autem uoluptate regni percepti perfrui,& noctes in delicijs agitare. erga Cæsarem quoque huiusmodi se præbiturum Archelaum,cum ei regnandi iura tribuerit,qualem se circa patrẽ exhibuisse cognoscitur: Tripudiare namque,& cantus exercere in morte patris,tanquam si

Antipater cõtra Archelaũ

hostis

hoſtis aliquis interiret. & quod nunc aduenisset ad Cæsarem, calliditate usum dicebat, ut se regni percipere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset antea potestate, quanta illi nec amplior à Cæsare rerum domino posset attribui. Maxime uero cædem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: & impietatem obiectabat, quod in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum cæsa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi insontes, indigne & miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, nõ alienigena hoste petimente, sed eo qui se regni iura legitime percepisse iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium prosecutum esse testetur, per iniquitatem admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quod pro sui merito nunquam posset uel in somnis regiam potestatẽ legitimo iure promereri. Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorẽ disponi proculdubio desperabat, nisi per ægritudinẽ ac morbos, quibus non solum corpore confecto defecerat, uerumetiam animo parum ualido erat. Cæterum quando mens eius sospes fuisset & sana, & corpore fortis, ut digne ac merite negotia cuncta disponeret, in Antipatrum potestatẽ regnandi contulerat, testamento iure legitimeq; confecto: Nam qualis potrò rex iste posset existere, qui aut cõtempto Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cæsare se dominum fieri, & ab eo regnũ sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, & in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finem faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaque: Illa quidẽ quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum qui passi sunt, quàm Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non solum iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere disponebant, ulcisci prætenderent. Cumq; hostilia multa operarentur, uerbo quidem aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Cæsarem: necessariũ Archelaus iudicauit, ut eos ab hac insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabãt, sine ulla uel dei uel loci festiuitatisue reuerentia. Mirari se sanè dicebat, non confundi Antipatrum, quod talium defensor existeret: dummodo inimicitiæ suæ, quam contra Archelaum gerebat, libitũ faceret: & odio magis quàm natura iustitiæ iudicaret: illos purgare gestiendo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cætera uero de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel cõsensu factum gestúmue fuisse: sed animo lædendi nunc in transuersum ab æquitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabãt: sed ad inuidiam Archelai cuncta deprauare: & tantam illos cupidinem inuasisse obsistendi Archelao, uiro quidem consanguinitate propinquo, conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmiusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quod in hoc posteriore dominum cunctæ ordinationis Cæsarem constituerit: quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate perfuncti essent, nunc autem ad contumelias

Nicolaus pro Archelao uerba facit

uoluntatis eius & intellectus in omnibus festinarent, sed nequaquam Cæsarem iniurias illius uiri permittere, qui & amicus fuerit & auxiliator, & omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentū eius solueretur, quod de sua fide fretus scripserit: neque uirtutem Cæsaris imitaturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propositam, & indubitatā cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam possit Herodi alienationem & mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successionemq; optimo filio dedicasse: Sed neque iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter & optime iudicasse, quod omnia ad uoluntatem potestatemq; Cæsaris redegisset. Postquam hæc Nicolaus enarrauit, & finem loquendi fecit, Cęsar Archelaum sibi ad genua procidentē cum honorificentia subleuauit, pronunciāns eum dignum regni perceptione, magnūq; suæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: & non aliter esse se facturum, nisi quæcunque testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. Caput XIIII

IGitur facta solutione confessus, apud seipsum Cæsar cōsiderabat, utrúmne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dispertiri. Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniūt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquā enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenieus, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs & tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si forte aliquid seditionis molirentur, obuiam iret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquā Varus abscessit, Sabinus curator Cæsaris illic remanens, Iudæos cœpit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum satellitio aduersus Iudæos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & thesauros regios scrutatus sumpserat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur pentecoste (festiuitas namq; hæc apud nos sic patrio more appellatur) non tantū religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia cōgregata sunt hominū Galilæorū, & Hierichuntinorū immensa multitudo, & quotquot trans Iordanē fluuiū habitabāt: sed etiam incolarū magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionē Sabini cōspiraverant. In tres itaq; partes diuisi diuersa loca occupāt. Et una quidem pars hippodromū tenuerat: cæteratū uero duarum altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa templum erat: altera uero ad orientem loca posita detinebat. Tertia uero pars hippodromum, sicut diximus, ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quàm mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat dummodo cœpta perficerent, confestim scribit ad Varum, postulans ut quàm citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autem altissimam turrim arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorē fratris Herodis

Phasel

Phaseli ædificatam atque ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudæos exeuntes aggrederentur. Cumq; ipse neque ad amicos audēret ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinore rapinarū mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinq; aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experiētia superiores existerent, & plures ex Iudæis occumberent, obstinatio tamen Iudæorum nequaquā tam dira belli facie frangebatur: sed circumeuntes ponè templum, ascendunt in porticus, quæ fani aream cōtinebant, & ibi multum prælium profligatur: saxa quædam manibus uoluebant, quædam fundis & tormentis cæteris emittebant: ad hæc etiā cum arcubus intermixti, Romanorum plurimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi superiores extiterant. Romani uero in incerto positi, nec ictus ancipites euitare, nec hostem uilis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postremo Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem porticibus submittunt, Iudæis qui super porticus erant nō sentientibus. Ignis porrò à plurimis appositus, cōtinuo in flammas exæstuat, tectaq; corripuit: quorū materies, quod erat pice cum cera peruncta, & in superficiē deaurata, ignem confestim suscepit: quo incēdio opera illa magna & admiratione digna dispereūt. Sed etiam eos, qui super porticus pugnantes astiterant, repentinus corripit & inspe ratus interitus: alij simul cum tectis concidentibus pessum ibant, pars hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consilij, & sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut gladijs abusi suis intereunt, ut malum quasi quo se uidebant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuo sine ullo negocio necabantur. Quippe nudi armis, & animi timore soluti, ueniebāt in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati, interius progrediuntur: & ærarium ubi templi opes seruabantur, arripiūt: & plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem uix inde quadraginta talenta publica ualuit ratione conquirere. Interea Iudæos plurimum contristabat, tam interitus sociorum, quàm ærarij anathematumq; direptio: & tamen quotquot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces promptiq; constabant, aulam regiam undique uallantes minabantur incendium, & cunctos ibidem unà interitui dare, nisi celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si id eligerent, daturos. Sabino quoq;, si etiam ipse uellet, exeundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur, nonnulli ex regijs militibus ad Iudæos transeunt. Rufus autē & Gracchus tria milia pugnatorum ex militia Herodis sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, & strenuos. Cum his igitur omnibus sese Romanis adijciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipsos quoque secum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minime negligebant, sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, ut illam opportunitatem se saluandi, & in libertatem paternam respirandi non perderent. Sabino uero optabile fuit, ut egrediens abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum cōsideratione factorum, & quod hostes admodum infideli mente esse cognouerat: simul etiam Vari præstolabatur aduentum, eumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

Committitur pugna

Magna strages Iudæorū

Rufus & Gracchus

De tumultu

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno Cap. XV

EA tempestate etiam alia plurima, turbis tumultibusq; plenissima prouenerũt, quæ totam Iudææ regionẽ grauiter desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominum, hincinde congregatorum. Hi ergo in unum collecti, & seorsum à cæteris discedentes, aduersus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi præfecerant: qui tam in campis ad pugnã strenue ferebatur, quàm in locis asperis arte prævalebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiæ præpositi latronũ, qui multum quondã prævaluerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehẽsus. Iste igitur Iudas circa Sepphorim Galilææ congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorũ, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit, ex qua copiam armorum, quantamcunque ille locus habebat, abripuit: & exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quæ ibidem pro custodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atq; illuc agebat & ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, & æmulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaq; prudentia: sed ad uim inferendam tantum, & lædendum pronior, & procliuis extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoq; Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine præstans, cui magna fuerant credita commissaq; negocia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti præsumpsit imponere, & aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignũ semetipsum existimans, super omnes qui regnum ante gessissent, aulam regiam in Hierichunte succendit, & omnia quæ ibi habebantur abripuit, multa quoq; in diuersis locis per uniuersam prouinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus concremando. Ampliora quoq; iste gessisset, & amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militũ regiorum, qui se Romanis addiderãt, tota manu totaq; uirtute congrediens, occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant cõgregati, neq; ordinis neq; dispositionis bellicæ gnari, (siquidem temeritate magis q; disciplina pugnabant) à regijs occubuere militibus. Sed & ipsi Simoni, per fugas se & per mõtis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrẽs, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoes, à quibusdam hominibus, Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur, eo quod regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac moderatione disponeret, & propterea alienigenæ irruperant, per quos seditiosæ mentes occasionem accipientes, ad bella excitanda succensæ sunt, intentione sola deuastandi, & rapiendi aliena. Cæterum & Athrongæus, uir neq; generis dignitate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantũ confisus abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus rebus obscurus, uerum magnitudine corporis & robore prævalens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore, & magnum de fortitudine gloriãtes, & ex hoc credebant sese regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisque eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaque ad eos plurima multitudo.

De Simone seruo Herodis

De Athrõgeo

Et illi

Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & ſicubi opus erat, diſcurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens, ad conſultandum cõcilium conuocabat, ut quid facto opus eſſet, decerneret. Videns autem cuncta in ſua poteſtate, cœpit inſania ferri, maxime quod rex à populo uocabatur, quod ſibi ad regendum quæ uellet, nihil eſſe impedimento cernebat. Denicp tam ipſe quàm fratres eius magna conſpiratione frementes, odio Romanorũ & regiorum militum, bellum gerere feſtinabant. Nam æqualiter aduerſus utroſcp infeſta mente ferebantur: aduerſus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabant: aduerſus Romanos autem, quod eorum in præſentia poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius mali tempore currẽte creſcebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem ſpe lucri exterminabãt, alios autem occidendi conſuetudine perimebant. Incurrũt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri uero timore fugientes, à Graccho, qui multitudinem regiæ militiæ ſub ſe habebat, defenſati ſaluantur, ſuos mortuos relinquẽtes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites inſequentes, plurimos ſauciabant. Superantur tamẽ poſtea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho cõfligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorem autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouiſſimus autem eorum, ſuper his quæ contingebant mœrore confectus hæſitare cœpit, qualiter ſaluaretur. Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens, & omni manu militum ſpoliatũ, fidei patruelis Archelai ſe committit, ac tradit: ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret, ſtatim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij exiſtentes, inuidia tamen contribuliũ ciuiumq; ſuorum, ad omnia nequitiæ opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hieroſolyma obſeſſos liberãte, trucidãteq; ſeditioſos. XVI

INterea Varus, mox ubi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit, timens illi legioni, quam in Hieroſolymis dereliquerat, duas reliquas legiones aſſumens (tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ) aſſumens etiam equitum alas quatuor, & auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuerſi mandauerant, maturabat præſidium illis, qui in Iudæa obſidione tenebãtur, afferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij tranſeunti ſubſidium mille quingentorũ uirorum. Mandat illi & Aretas quoq; Petræus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaque in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum ſuorum deſtinat Galilæos expugnatum, qui ſuper Ptolemaidem habitabant. Ille autem Galilæam ingrediens, magna ui pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, ſed à ciuitate abſtinuit: erat enim crimine ſeditionis immunis: ſed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, caſtra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnũ atque opulentum, ijdem Arabes comprehendentes, incendio concremarũt, & quaquà uerſum exercitus ibat,

Varus præſidiũ ſuis ferre maturat

Aretas rex Arabum

igne

igne cuncta & cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus caſtellum, Varo iu-
bente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hieroſolymã tendit. Illi porrò qui ad obſi-
dionem fuerant congregati, faciẽ ipſam non ferentes exercitus, paſſim cuncti diffu-
giunt, imperfecta ſeditionis opera relinquentes: qui uero in Hieroſolymis fuere Iu-
dæi, Varo grauiter incuſante excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare niteban-
tur, quod multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata: bellum autem ne-
quaquam ex eorum ſententia contigiſſe, ſed temeritate aduenarum fuiſſe commo-
tum: ſeipſos autem cum Romanis obſeſſos potius quàm obſidendi geſſiſſe propo-
ſitum. Venerunt autem in occurſum Varo Ioſippus Herodis regis nepos, & Gra-
chus atq; Rufus, omnem exercitum quem ſub ſe habebãt, ſecum pariter adducen-
tes: occurrunt etiam Romani, qui obſidione tenebãtur. Sabinus autem non uolens
in faciem Vari uenire, ex alia parte Hieroſolymis egrediens, mare uerſus abſceſſit.
Interea Varus per omnem regionem, partem militiæ mittit quæſitum eos, qui cau-
ſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis autẽ qui manifeſtabantur, alios qui cauſa ma-
li extitere, ſupplicijs cruciabat: quoſdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inue-
nitur. Fuere autem, qui propter hanc cauſam in crucem acti ſunt, fermè duo milia
hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compoſitis, maximã partem mi-
litiæ ad ſedes proprias dimittit, grauem eam illis locis exiſtimans: nam in plurimis
exceſſerant, & eius decreta plurima contempſerant, lucrorum ac rapinæ cupidine.
Ipſe uero decem milia Iudęorum in unum locum fuiſſe congregatos audiens, feſti-
nus occurrit, ut eos cõprehenderet. Illi autẽ antequã comprehenſi fuiſſent, ſemet-
ipſos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam contribuit,
ipſos autem ductores, qui cauſam ſeceſſionis excitauerãt, ad Cæſarẽ mittit. Cæſar
autẽ pleroſq; ex eis dimittit: illos autẽ qui Herodis cognati fuere, ſupplicijs adegit,
quod nullum iuſtitiæ gerentes reſpectũ, cõtra familiares & cõſanguineos arma tem-
tauerant. Et Varus quidem iſta diſponẽs, & propter præſidia unam legionẽ, quam
etiam primo dimiſerat, Hieroſolymis relinquens, Antiochiam redire feſtinat.

Iudæorum querela contra reges & Cæſaris decretum. Cap. XVII

Iudęi aduerſus Archelaũ Romam conueniunt

ARchelao uero apud Romam commorante, aliorum negociorum principia pullulabant, quorum hæc erat cauſa. Venerat Romam legatio Iudæorũ, ſu-
per octo milia hominum, petentium, ut ſuis legibus uiuerent. & legati quidem qui
ex decreto totius gentis fuerant miſsi; quinquaginta fuere. cætera uero multitudo
Romæ ad eos fuerat uocata. Cæſare autem conciliũ faciente cum amicis, cæteriſq;
Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipſo
fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum, legati quidem cum uniuerſa multitu-
dine indigenarum Iudæorum, cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem ecõtra
cum amicis aderat. Quotquot autẽ regis fuere conſanguinei, ab Archelao per odi-
um ſeparantur, Iudæis autem aduerſus eum conſociabãtur: non tamen ſemetipſos
publice demonſtrabant, graue putantes, & ad confuſionem propriam pertinere, ſi
ante Cæſarem contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat
Philippus ue-nit Romam etiam Philippus de Syria ueniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem cauſa,
ut fratri adeſſet. Nam ei plurimũ Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo
regno ſoluto, per partes poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſent, qui ſuis legibus ui-
uere poſtulabãt. Vnde Philippũ hortabatur, ut pro ſe laboraret, quo poſſet etiam
ipſe partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi,

cœperunt

cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa ſumere: dicentes, eum nomine tantum fuiſſe regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe, & multam per eum deſolationem rerum factam eſſe Iudæorũ: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniẽdas pronum fuiſſe prodamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent, infeliciores exiſtere, non ſolum eis, quibus oſtenſione uultus aſperi, & indignatione mentis terribilis apparebat, ſed etiam eis quibus ſubſtantias ſuas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cũ perditione & exterminio eorum, qui ſub eius regno habitabant: omnem gentem penuriæ neceſſitatiq; contradidiſſe, cum paucis autẽ regno delicijsq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis, niſi ut eorum ſubſtantias raperet, & quibus uitã fortaſſe conceſſiſſet, rerum ſuarum amiſsione damnaret. Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uero lucrorum gratia poſt functiones à ſeruis exactoribus, uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri uel argenti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quæ pudore ſui ſimiliter ab eis qui paſsi fuerant, tacebantur, ſicut ab illis qui gerebant deſiderabantur: qui uidelicet facinora ſua timebant, ne in publicum proderentur: tantasq; ſub Herode iniurias & contumelias paſſos fuiſſe, quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere, ſi facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant, ſed nunquam ſe in tantam infelicitatem, tantãq; cladem prorſus incidiſſe. Exemplum namque iniquitatis & facinoris Herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabant, quia poſt Herodem quemlibet malum ferendum & toleraudum utique decernebant: qui tamen ipſis initijs ſe quaſi mitiorem Herode conabatur oſtendere: uerum poſtea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia: & cum nondũ erat regni conſecutus integram firmitatem, quod in Cæſaris arbitrio conſiſteret, illius regni poteſtatem uel tribuere uel negare, dedit tamen ingenij ſui propoſitiq; ſpecimen, qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere, ex his quę in ipſis initijs perpetrare præſumpſit: ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum, propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoque & has querelas legationem, totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis Iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognoſci poſſe dicebãt, utrũmne ſeditioſi eſſent, & tumultuum concitatores, an ſubiecti & deuoti, ſi probis iudicibus & rectoribus uterentur. Talia Iudæis dicentibus, Nicolaus regem crimi- *Nicolaus Archelaum excusat*
nibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquã fuerit accuſatus. Non enim uera poſſe dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde cauſarentur, illo uiuente prætermittentes, quando poſſent in quibus læſi fuerant uindicari, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint, quiq; cædis fecere

principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quod seditionis libidine tenerentur, & quod peruicaces essent ad obediendum uel legibus, uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæsar hincinde quæ dicta sunt audiens, conuentum dimisit: & post

Archelaus nõ rex, sed toparcha fit

paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uero Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoque dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret.

Diuisio regni

alteram uero dimidiam, bifariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo uidelicet & Antipæ, qui cõtra fratrem Archelaum de uniuerso regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachonitide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenodori dicebatur, reddebant talenta centum. Cæterum Archelao Idumęa, & Iudæa, & Samaria. Hęc enim leuigata fuerant quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod in seditione cæteræ multitudini particeps non fuere. Erant autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant. Stratonis turris, & Sebasta, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero, & Gadara, & ipsæ fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquenque annum talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat. Et hæc quidem de filijs Herodis ordinata sunt. Salomæ uero super illa quæ frater in testamento reliquerat (erat autem Iamnia & Azotus, & Phaselis, & argenti signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habitãdum aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. Intrabant autẽ etiam huic reditus ex omnibus suis, taléta per singulos annos sexaginta. Domus autẽ eius in regionibus erat, quę sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis quoq; consanguinei, quæcunque in testamento declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater reliquerat, Cæsar etiam utrique dona largitur uicenas quinas myriadas argenti signati, easq; coniunxit Pheroræ filijs. Cuncta uero, quæ illi fuerant dimissa per filios Herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens uascula, quæ non tam ei magnitudine uel precio quàm recordatione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interemptum à patre, deprehenso. Cap. XVIII

His igitur à Cæsare dispositis inuenis quidam, Iudæus quidẽ genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorũ libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexãdro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussionis ostenderent, & expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis & ipse in superbiam extollitur, & alios quotquot occurrerent

rent,erudiebat.Interea Cretam appulſus,Iudæorum omnibus,qui cum illo collo/quia miſcuere,perſuaſit. Vnde ille quoq; pecuniarum abundantia cœpit affluere, plurimis hinc inde donantibus.Præter hæc uenit ad Melum,ibiq; cõgregat melio/ra.Nam ei plures offerebantur pecuniæ,fide,qua ex regio ſanguine illum deſcende re iudicabant:& ſpe quod poſſet paterni regni iura ſuſcipere,uicemq; præſtãtibus rependere.Ibat igitur Romam,plurimis in eius obſequium uenientibus,& Dicæar chiam appulſus,ibidem quoque qui habitabant Iudæos ſimilibus fallacijs illudere deciperecq; non deſtitit.Occurrebant namque illi,ueluti regi,& alij quidem plurimi, maxime tamen illi,qui familiaritatem & amicitiam cum Herode poſſederãt. Cau/ſa uero maxima deceptionis erat hominibus,quod illum caſum cum uoluptate à referentibus aduertebant.Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ cultusq; ſimi/litudine:etenim etiam qui plurimũ fuerant cũ Alexandro cõuerſati,nihilominus in ducti fuerant ad credendum, illum non fuiſſe alterum, ſed Alexandrum Herodis filium: ita ut etiam alijs neſcientibus iurare præſumerent.Proinde ingredienti Ro mam,& fama ſui cuncta replenti,in occurſum egreditur Iudæorum plurima mul/titudo,inſtar miraculi,ſalutem eius factam diuinitus admirantes,& cum gaudio il/lum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus,quod erat ualde clariſſi mum. Proinde cum ciuitatem intraret,per plateas & uicos in ſella portabatur,cun cto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus,quos per diuerſa loca percepe rat. Congregatur itaque ad eum maxima multitudo, uoces plurimæ, clamoresq; cum fauore reddebantur,& omnia fiebant,quæ ſolent ad gaudia mẽtes hominum concitare,præſertim in tali euentu,ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mira bantur.Sed ubi Cæſari nuntium illud allatum eſt,non quidem credebat, eo quod ſciret,Herodem non facile poſſe in quibuslibet negocijs decipi, præſertim in illis, in quibus animum intenderet:tamen ſperans potuiſſe contingere, Celadum quen/dam ſuum libertum,qui ſæpius fuerat cum illis infantulis collocutus,mittit ut uide/ret Alexandrum.Ille autem cum uidiſſet, nulla meliori diſcretione uſus eſt, quàm uſa fuerat multitudo.Verum Cæſar decipi omnino non potuit, quoniam erat qui/dem ille ſimilis Alexandro,ſed non ita,ut eos poſſet inducere, qui prudenter inſpi/cere diſcernereq; ualerent. Siquidem iſte falſus Alexander,ex labore & opere ual de conſtabat attritus:in illum autem delicatudo ex delicijs,& fortitudo de frequẽti exercitatione concurrerant:huic autem durius & craſſius erat corpus. Intuens igi/tur mendacia, conſpirantes iuxta diſcipulum atque doctorem,& cum fiducia uer/ba proferentes examinabat:rem etiam de Ariſtobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & ſemetipſum obſtupeſcere ſimulans, rogabat ob quam cauſam Ariſtobulus quoque non ueniſſet, quo regnum etiam ipſe dignita/temq; ſibi depoſceret. Cumq; ille reſpondiſſet, in Cypro illum inſula remanſiſſe, marinis periculis ſimul fatigatũ, & territum,ut ſi forte ſibi aliquid accidiſſet, ſaltem ille ſaluaretur,ne omne genus Mariammes penitus interiret(talia enim eum doctor ille reſpondenda docuerat.) Cæſar ſemotum adoleſcentulum à cæteris abducens, tibi,inquit,mercedis gratia ſalus à me præſtabitur,ſi non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere.Dic itaque mihi tu quis ſis,& quis te ad talia cõfingenda per/pulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille(neque enim ultra mentiri potuit in periculo conſtitutus) aperit Cæſari omne figmentũ,& quali modo,& à quo fuerit commentatum.Tunc Cæſar falli quidem Alexandrum ne/

Calliditas Au/guſti in depre/hendẽdo dolo

quaquam contra quod promiserat fecit uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit, numeroq; nautarum: illum uero qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Meliensibus autem condemnatio sufficiens uisa est, ut quantoscunque sumptus uel pecunias in falsum Alexandrum erogassent, irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidem Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Autor doli occiditur

Archelai accusatio & relegatio. Cap. XIX

Iozaro surrogatur Eleazarus

ARchelaus autem toparchiã suscipiens, mox ut Iudęam attigit, Iozarum Boethi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quod cum seditiosis unà conuenerit: Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatũ surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; constructo, diuertit in campũ, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus consitus. Vicum etiam ædificat, cui nomen Archelaidem constituit. Paternã quoque legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uero fratris coniugẽ, ex qua filios quoque susceperat, sibimet accersit uxorem. Iudæis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Seæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudæorũ, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituunt: maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, ut mansuete, clementerq; cõuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduenit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipse dicebatur) aduocat: cæterum scribendum Archelao, indignum æstimat: illum autem destinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendens, nauigationem celeriter peragit, & in Iudæam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantẽ: mentem ei Cæsaris aperit: atque ut confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæsar uero, uenientе Archelao, aliquibus accusatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed ubi se parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias uero eius, rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequam Romam uocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se namque, dicebat, spicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum possidentes, quas uidebat à bubus comedi. Sed hoc uidẽs, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum scisciteretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens, mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues namq; labores & miseriam significare firmabat, eo quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quod terra boum laboribus & operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodum decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatẽ, & tempus suppleri asseuerabat Archelao, quod de principatu suę potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uero die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus

Archelaus relegatur in Viennam

Somnium Archelai

chelaus procurator suus, in Iudæa uenit à Cæsare destinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius, & regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo, sicut supra ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uero quàm idem Alexander à patre fuerat intemptus, Iubæ Mauto-rum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit: Mariam excludens, quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset Archelao, tale somnium ipsa quoque contuetur. Videbat quasi Alexandrũ sibi astantem, & se quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum uero exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nũc confirmas prouerbium, quo dicitur, fidem mulieribus non habendam. Nónne mihi iureiurando constricta es, & iugali fœdere uirgo sociata? Postquam filios quoq; suscepimus, amores nostros oblita es, secundarum cupidine nuptiarum: sed neque hoc tibi sufficere iudicasti, quin etiam cum tertio sponso concumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens, thorum genialem polluisti, cũ Archelao ius coniugale consocians, ut illum uirum haberes, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nunquam tui penitus obliuiscar: neq; beneuolentia, qua semper circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuersis opprobrijs, meã, sicuti fuisti, firmam stabilemq; perficiens. Quæ cum illa familiatibus mulieribus retulisset, post paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud sanè importuna huic nostro operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quæ circa ipsos reges contigisse noscuntur: deinde, ut exẽplo uera probentur dicere illi, à quibus immortalitas disputatur animarum: ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum humanarũ cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi retum, homines lædantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit, nullo modo prohibebitur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta, Syriæ dispensationi coniungitur. Interea Cyrenius, uir consularis, à Cæsare destinatur, censum in Syria dispositurus, & domum Archelai redditurus. *Glaphyra moritur*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSOCTAVVS

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT PRIMVM

CYRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione congregabantur, uir per omnium magisteriorũ & principatum officia celebratus, per cunctas administrationes ad cõsulatus culmen ascendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cæsare destinatus, & approbator uniuscuiusq; sententię. Mittitur etiã cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemq; Iudæorũ omnium gerens. Venit etiam Cyrenius in Iudæam (nam dispẽsationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorum depreciaturus substãtias, & Archelai redditurus pecunias. Porrò Iudæi licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent, subijciũtur tamen ne amplius resiste-

rent,persuadente illis pontifice Iozato:Boethi namq; erat iste filius, & illi quidem
De Iuda & Saddoco euicti ratione pontificis depreciari suas permisere substãtias,nihil amplius hæsitan
tes.Sed Iudas Gaulonites,homo ex ciuitate,cui nomen erat Gamala, Saddocum
Pharisæum sibi coniungens,recessionem facere festinabat, depreciationẽq; & cen
sum nihil aliud esse dicebãt,quàm integrã seruitutẽ.Proinde ad defendendã suam
libertatẽ, totam plebem diuersis exhortationibus incitabãt:omnẽ quoq; illis coo
peraturam esse creaturam,si pro bono libertatis honorẽ suum,& gloriam magna
nimitate tuerentur:sed etiam deũ non aliter illis auxiliatorẽ fore, nisi talibus cõsilijs
ad agendũ procederent.His ita dictis,amplius eorũ animus cõciratur,ut etiam ho
micidijs nullo modo parcerent:quoniã cum magna uoluptate, quicquid ab illis di
cebatur,hauriebant:atq; hoc modo in magnũ malum seditio illorũ & audacia pro
rumpebat:nihilq; fuit malorum,quod per illos non pullulauerit uiros, & supra eq;
dici potest,illa gens continuationibus est repleta bellorũ:& cla des inter eos & latro
cinia,deprædationesq; gerebantur,obtentu quidem utilitatis defensionisq; cõmu
nis,reuera autem propriorũ lucrorum gratia tota seditio gerebatur.Multæ itaque
cædes ciuium sociorumq; perpetrantur:postremo in inuicem conuertuntur,non se
cus quàm contra hostes infensius agerent bellum.Itaque quotidie deprædationes,
captiuitates,cędes ubiq; concurrebant:ita ut etiam templũ dei ignibus cremaretur.
Tantum ualuit nouitas,& institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iu
das & Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerãt: cuius armatorum
copiam conquirentes,seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã.Sed etiam
malorum futurorum radices pessimas plantauere,per insolentiam inconsuetæ phi
losophiæ:de qua uolo pauca disserere.

De quatuor hæresibus apud Iudæos. Cap. II

IVdæis igitur philosophiæ tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictæ,Essenorum,Sadducæorum,& tertia qua philosophabantur,qui dicebantur
Pharisæi.Et quanquam de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli,tamen
Pharisæorum dogmata etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisæi enim quotidia
nam conuersationẽ exiguam habẽt,& prorsus abiectam,nihil mollitudini aut deli
catudini penitus indulgẽtes:sed quæcunque iudicio rationis oportere cõperta sunt,
illa sequuntur:præpositis nullo modo reluctantur: maiores natu competenti hono
re ueneranter,ita ut nec contratiũ quiddam alicui aliquando respondeant:fato ge
ri omnia credunt:sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt:iudicium dei futu
rum esse sentiũt,illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem
qui secundũ uirtutem uixerint,q; illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem
immortales dicunt.Sed etiam in inferno congrua unicuiq; habitacula, pro merito
uel uirtutis uel iniquitatis attribui,sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium: & alias
quidem animas æternis retrudi carceribus,alias autem facultatem reuiuiscendi per
cipere:& ob hæc populis quidẽ sunt acceptabiles,credibilesq;. Quantacunq; item
ad culturam diuinitatis pertinent,orationum celebrationes, templorũ constitutio
nes,expositionibus suis facienda esse prædicant.Nam tantum uirtutibus eorũ præ
latum est testimonium,ut ad eos plurimæ ciuitates,& maxima multitudo cum stu
Sadducæorũ dogmata dio grandi cõfluerent,opinione adducti,qua meliores cæteris æstimantur.Saddu
cæi autẽ animas mortales existimant,simulq; cum corporibus interire.Nullas uero
alias obseruationes præterlegem custodiunt:aduersus doctores autẽ philosophiæ
suæ

ſuæ certare & reniti, glorioſum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina, eorum peruenit, & modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrantur. Eſſeni autẽ ad deum cuncta rediguntur, immortalem animam dicunt: iuſticiã autem rem precioſam, pro qua etiam uſq; ad mortẽ pugnandum eſſe prædicant: in templo autẽ anathemata proponenda prohibent: ſacrificia uel hoſtias cum populo non celebrant, quod ſe plurimũ ab eis putant munditia uel ſanctitate differre: & merito ſe à cõmuni congregatione diſcernunt, remotim ſacrificia facientes: cultu uero morũ atq; cõuerſationis optimi: ad colendam terrã & exercendam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignum, & ualde mirabile, quod in alijs non inuenias gentibus tam Græcorũ q̃ etiam Barbarorũ, quod omnes illis opes in medio ſunt, & ab eis omnia communia poſſidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi quidem hoc modo ſeſe gerunt. Sunt autẽ ſuper quatuor milia hominũ numero, Vxores non ducũt, neq; ſeruos habere feſtinãt: aliud quippe iniquitatis, aliud ſeditionis opportunitatẽ æſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt, mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrãtes: ſuſceptores autẽ redituũ promouent, curatoresq; conſtituunt, qui cuncta quæ terra profert, in uſus neceſſarios adminiſtrẽt. Sacerdotes autem optimos uiros eligũt: cibus illis ſimplex eſt, habitus inſumptuoſus & mundus. *Eſſenorum dogmata*

Quartæ ergo philoſophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius ſequaces in ueſtitu, in habitu, cæterisq; alijs, Phariſæis conſentiunt: circa libertatem uero, immobilem retinent atq; immutabilem ſententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omniũ. mortis etenim multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendunt: uel cognatorũ ſupplicia, uel amicorũ amiſſiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli namq; uiderunt, qualiter ſæpius aliqui eorũ in ſupplicijs immutabiles permanſerũt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt: Geſſio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas Romanis, recedendiq; ab eis, & ipſe præcipitatus eſt, & alios præcipites dedit. Et philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos. *Quarta ſecta à Iuda introducta*

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi. Cap. III

INterea Cyrenius opibus reſtitutis Archelai, deſcriptioneq; perfecta, quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno, poſtquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæſare ſuperatus: Iozarum quoq; pontificem, ſeditionem à multitudine paſſus, ſacerdotali depoſuit officio, Ananum in pontificatu ſubſtituens. Herodes autẽ & Philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens, Herodes Sephorim muro circumdedit, ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharanta. Ciuitas autem ipſa eſt, quam muro circunſepiens, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæſaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ eſt circa fontem Iordanis fluminis conſtruens, Cæſaream nũcupauit. Tum etiam Bethſaidam proximam ſtagno Geneſaræ ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudine replet, aliarumq; neceſſariarũ copia rerũ refertã facit, & Iuliam cognominem Cæſaris filiæ uocat. Coponio autẽ Iudææ illo tempore gubernante, quẽ ſupra docuimus cum Cyrenio deſtinatũ, huiuſmodi factũ in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur, quam feſtiuitatem Paſcha uocamus, in qua mos erat *Iozarus pontificatu depo-nitur* *Sephor* *Betharanta* *Paneas* *Bethſaida* *Iulia*

ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaque apertis portis, uiri quidam Samaritæ occulte in Hierosolymã uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum fanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cæsaris, & Parthorũ imperatoris, de Artabano Pilatoq;. Cap. IIII

COponius autem non post multum temporis Romã reuertitur, cui successor regendæ prouinciæ Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita defungitur, Iuliæ Cæsaris uxori derelinquẽs Iamniam, & omnem suam toparchiam: & in campo Phaselidem & Archelaidem constitutam, quæ etiam plurimis consitæ fuere palmetis, quorũ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit Annius Rufus, sub quo etiam Cæsar moritur Romanorum secundus imperator, septem & quinquaginta annos in imperio aduiuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reip. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos septuagintaseptem, uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus effi citur, Annij Rufi successor. Is Ananum remouẽs sacerdotio, Ismaelum filium Iabi pontificẽ designauit. Sed & hunc non multo post abijciens, Eleazarũ Annæ pontifis filium, sacerdotio surrogauit. Post annũ uero etiam hũc arcet officio, & Simoni cuidam Camiti filio, ministerium pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quàm unius anni spacio eodem perfunctus officio, Iosephũ cui Caiaphas nomen fuit, habuit ordine successorem. Et Gratus quidam talia gerẽs, Romam reuertitur, postquam XI annos in Iudæa compleuerat. Huic successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij peruenies, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomẽto Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusq; circundans, in regione Galilææ iuxta stagnũ Genesar, unde aquæ calidæ non longe distabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione, quæ sub illo fuerat cõstituta, ab eo coacti cõueniunt, ut ibidem cõmanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferũtur. Suscepit etiam quotquot hinc inde uenie bant inopes & egenos, pleroscp etiã quos liberos non esse constaret, quibus tamẽ securitatem libertatis attribuit, & beneficia pluta contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autẽ ex paterna lege transcribẽs, in qua significatur, ut habitatio septem dierũ ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiã Phraates Parthorũ imperator, insidijs illi à Phraate filio præparatis, secundũ hunc modum. Phraates imperator postq; legitimos filios habuit, asciuit sibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermusa. à Cæsare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primũ quidem ea, sicut dixi, pro cõcubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate suscepto, coniugẽ eam legitimã designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaq; festinans, ut Parthorũ principatus filio suo contingeret, quod uidebat aliter fieri non posse, nisi exinde legitimos filios aliquibus argumẽtis excluderet: persuadet imperatori, ut illos Romã obsides destinaret,

Augusti obitus

Tyberius successor Augusti

Pontius Pilatus

Tyberias conditur ab Herode

Proinde

Proinde illi(non enim facile fuit Phraati,diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere) Romam à patre mittuntur,& ſolus in regno Phraates filius enutritur.Sed poſtquam adoleuit,graue reputans ac moleſtũ ut principatũ patre tribuẽte ſuſciperet,inſidias præparat patri,cooperãte ſibi etiam matre.Nam ſermo quoq; ferebatur,quod ei cõcubitu miſcetetur.Itaq; pro utroque facinore genti factus eſt exoſus,tam patricidio q̃ amore matris infando:& ſeditionibus excitatis,anteq̃ amplior fieret,ex regni poteſtate depulſus emoritur.Cõcordantes itaq; in unum Parthorũ fortiſſimi: cernentesq̃ ſine principe ſe non ualere conſiſtere,cœperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarũ fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoque uſque in hodiernũ diem pollutũ dicunt & iniuriatũ ex ſemine mulieris Italiæ illud imperium.Herodem itaq; per legatos aſciſcũt.Sed poſtquã iſte quoq; ſuſcepit imperium,cœpit inuidioſus eſſe multitudini,atq; ſuſpectus,propter immẽſam crudelitatem:erat quippe ferus,& omnibus modis immitis.Hunc ergo congregati ſimul extinguunt.Pleriq; autẽ dicebant,quod eum in ſacrificijs inter altaria peremerũt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare.Apud plurimos tamẽ opinio illa eſt,quod dum uenatũ pergit,occiſus eſt.Legationẽ itaq; Romã mittunt, unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes:& mittitur illis Vononeſ,ceteris ſuis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunã ſuam poteſtatemq̃ non inſolenter aut nimie tractaturus.Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles.Manſuetudinẽ itaq; eius cœperunt contẽnere:indignũ putantes,ut ſeruo ſubijcerentur alieno. Nam obſidatũ ſeruitutem eſſe definiebant:neq; enim iure belli datũ: ſed quod peius putabãt,in pace ad iniuriam ſuæ gẽtis & regni alienigenis eſſe contraditũ.His ergo querelis gens uniuerſa commota,illum proturbat imperio, cõfeſtimq; Artabanũ euocant Medorum regem, ab Arſacidarũ genere deſcendentẽ.Perſuaſus itaq; Artabanus,uenit cũ omni militia.Cui Vonones occurrit:& multitudine cõgregata Parthorũ,cum eo bello cõgreditur.Artabanus autẽ uictus,confugit ad montes Mediæ:& non poſt multũ tempus congregans etiã ipſe magnas turmas exercitus,cum Vonone cõfligit:& uictus Vonones,cum pauco ad Seleuciã fugit equitatu. Artabanus autẽ fuſum Parthorum exercitũ inſequens,magnã ſtragem operatus eſt.Tunc Barbaris grandi metu cõpreſſis,ad Cteſiphontẽ cum magna multitudine pergit.Illo itaq; Parthis imperante,Vononeſ in Armeniã uenit:& primo quidẽ in illa regione cœpit imperare,deinde uero ad Romanos legationẽ mittit.Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuit, ille rectà ad Parthos cõuertitur,& bellũ Artabano denunciat,quandoquidẽ nulla illi recuperandi regni machinatio ſuccurrebat. Cæterum Armenij,qui circa Niſatem habitabant,Artabano fuere ſociati:à quibus detentus Vononeſ,Syllano Syriæ rectori contraditur.Ille autẽ ex uerecundia,quoniã eum Romæ nouerat,cuſtodiuit,honorificeq; tractauit.Armeniã autẽ Artabanus Horodi uni ſuorũ filiorum tradidit.Ea tempeſtate moritur etiam Comagenæ rex Antiochus,& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur,& mittit utraq; pars legationẽ Romam: nobilitas quidem ſtatum Reip.habitumq; mutare deſiderans,ut præſidali diſpenſatione regeretur: multitudo uero regnũ habere proprio more cupiebat.Senatus autẽ utraq; legatione ſuſcepta ex decreto Germanicũ mittit,cuncta Syrię negocia correcturũ,agente fortuna,quo facilius interiret.Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta diſponens,à Piſone ueneno perimitur,ſicut iam in alijs indicatum eſt.

Artabanus

Vononeſ à Parthis pulſus

Vononeſ capitur

Antiochus rex Comagenę moritur

Germanicus ueneno periit

De Iu-

De Iudæorum cæde à Pilato commissa. Cap. V

PIlatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæsarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorũ. Nam secum statuas Cæsaris, quæ in signis militaribus inerant, intromittit. Imagines autem, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autem Pilatus ignorantibus populis introgressus, signa quæ secum apportabat, in ciuitate cõstituit. Illi uero mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uero abnuente, quod iniuriam Cæsari facere si fieret æstimabat, Iudæi nullo modo discedunt. Tũc ille occulte in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas præparauerat, aptum esse perspexerat) Iudæiq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudeisq; undique circũdatis, cœpit Pilatus mortem cõminari, nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros, q; constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admiratus fortitudinem Iudæorum in conseruandis legibus suis, confestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamq; perduci. Voluit etiam ex opibus templi aquæ ductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum interuallo distabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa milia hominum congregata, clamabant ut ab illo opere cessaretur. Plericq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uero milites à dorso Iudæos circũuenire præcipiens, iubebat ut decederent. Illis autem ad contumelias iniurias q; conuersis, dato signo militibus, iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magna cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerisq; autem sauciati discedunt. Itaque hoc modo seditio illa terminatur.

Iudæi cæduntur à Pilato

De domino Iesu Christo. Cap. VI

FVit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirũ eum nominare fas est. Erat enim mirabiliũ operũ effector: & doctor hominũ eorũ, qui libenter quæ uera sunt audiũt. Et multos quidẽ Iudæorũ, multos etiã ex gẽtibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorũ nostrę gentis uirorũ, cum Pilatus in crucem agendũ esse decreuisset, non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus: secundũ quod diuinitus inspirati prophetæ, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernũ, Christianorũ, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ: deq; Iudæorum turbatione Romæ & in Iudæa per Pilatum. Cap. VII

EIsdem temporibus alia Iudæos sæuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum, factum quoddam turpitudine plenum opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romę, maiorũ dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua. Erat etiam opũ magnitudine locuples, & uultus pulchritudine decora: ætate autẽ quãdo maxime mulieres pudicitia decorãtur. Hæc nupta erat Saturnino, etiã ipsi genere, opibus, cæteroq; cultu cõsimili. Huius itaq; amore detinetur iuuenis quidã, nomine Mũdus, ex

numero

ordinem equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, & dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad munera largienda, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri maiora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat amore succensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum Atticarum se daturũ pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi sustinens: siquidẽ neq; cibũ ualebat accipere, morti se addixerat: hoc unum sibi indicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens, per dies singulos hoc agebat, ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum & iniquitatũ zoa/ gulum. Quæ grauiter ferens, quod ille iuuenis se damnaret in mortẽ (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari, quæ animũ eius bonæ spei facerent. Promittebat se namq; acturam apud Paulinam, ut quinque myriadas accipiens, concederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans, sumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat: sed non eadem uia Paulinam aggreditur, qua fuerat ante tentata: cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uero quod admodum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quosdam ex templo Isidis sacerdotes, quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in præsenti duas myriadas & dimidiã: promittens etiam aliud tantũ, si quod uellet habuisset effectum. Tunc causam aperit, amorem iuuenis indicat: orat ut & mulierem quibus possent modis inducerent. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret protinus impleturos: præsertim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam conueniret, ac suis uerbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; se ex Aegypto uenisse, ab Anubi destinatum, quod is grandi circa Paulinã amore teneretur: eumq; deum sibi iussisse, ut Romã ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriando denunciat, quod ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito, quod ab ea thorum & cœnam Anubis concupiscat. Ille autem grate concessit, pudicitiã coniugis nõ ignorans. Illa igitur pergit ad templum, & cum cœnasset, tempusq; quiescendi uenisset, uniuersæ ianuæ à sacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina subtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui postq; silentiũ factũ est, ad mulierẽ deuenit. Illa autẽ existimans deũ esse, reuerenter accipit: atq; ita cũ ea Mundus pernoctãs, circa uicesimã lucis abscessit. Illa autẽ mane facto cõsurgens, atq; ad suũ uirum ueniens, aduentũ ad se numinis enarrauit. Similiter etiã loquitur ad amicas, magnã sibi ex hoc glorificationẽ reputans prouenisse: & quia uerba quoq; ad illã fecisset Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebãt, naturã inspicientes rei, alij autem credebant: quidã uero ad miraculũ ducebãt, pudicitiã attendentes, dignitatem referentes. Tertia uero die postq; factũ est, occurrẽs ei Mundus: ô Paulina, inquit, saluasti mihi uiginti myriades, quas potuisses familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis postulationibus defuisti, & damnificatione liberasti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negocium obfuit, quod Anubis uocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit: Illa uero in mentem suam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: & scissis protinus uestimentis, ad uirum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata ne suam iniuriam negligeret. At ille

Deliberat Mundi, nomine Ida.

Paulina in templo stuprata

imperatori

imperatori cuncta denunciat. Tunc Tiberius diligenter cauſam examinans, uiuer ſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidem cum Ida, quæ cauſa totius iniquita

Deſtruitur templum Iſidis tis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipſum funditus euertit, ſtatuamq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicans, quod amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere, tali fine cõcluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt, ſicut etiam ante perſtrinxi. Et quidam uir genere Iudæus, de ſua patria profugus: accuſabatur autem de legalium tranſgreſſione præceptorũ, unde apud ſuos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moſi exponere ſimulabat: &

De Fuluia tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians, ſeducunt Fuluiam quandam, unã de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadent, ut oſtri & auri plurimum in Hieroſolymam mitteret, templi ornatui profuturũ. Quod illi ſumentes, proprijs uſibus abſumpſere, propter quod etiam argumẽtis & fallacijs antea cuncta peregerãt. Tunc Tiberius (nam ei totum negociũ Saturninus inſinuat,

Iudei Roma excedere coguntur uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules autem quatuor milia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes, propter legis paternæ cuſtodiam, affecere tormẽtis: atq; hoc modo propter nequitiã quatuor hominũ, uniuerſa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræorũ gens turbatũ fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos

Caphedon enim peruertit uir quidam mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, quiomnem plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat, ut in montẽ Garizin omnes accurrerent, quod eum ſanctũ ac uenerabilem haberẽt. Pollicebatur enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa, quæ ibidem à Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur, & cõſiduntin quodã uico, cuius nomen Tirathua: atq; hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine montẽ aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat, omnẽ equitatũ præcedere iubens, & peditũ uelociſſimos: atq; ibi circa memoratũ uicum pugna cõmittitur: & alios obtrũcant, plerosq; in fugã uertunt, maximã partem capiunt: quorũ ſeditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimũ ualuerãt, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorũ gente turbata, cuncti priores ad Vitelliũ ueniũt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatũ accuſant, quod iniuſte tantos occiderit. Non enim à Romanis diſcedendo, ſed iniuriã Pilati declinando, in Tirathua cõgregatos eſſe profitebantur. Tunc Vitellius Marcellũ, unũ ex ſuis amicis, qui curaret in Iudæa, conſtituit: Pilatũ autẽ Romã pergere, ut de his quibus à Iudæis accuſabatur, ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus, poſtquã in Iudæa decimũ compleuit annũ, pergit Romã, Vitellij iuſſione cõpulſus: non enim poſſe eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequã Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellij geſta circa Caipham pontificẽ, & de bello Parthorũ. Cap. VIII

VItellius autem ueniens in Iudæam, aſcendit Hieroſolymam: & erat forte tunc feſtiuitas à maioribus inſtituta, quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenaliũ rerũ precia leuigauit, & in alijs

De ſtola pontificali à Vitellio reddita plurimis circa eos liberalis apparuit, ſed etiã ſtolam põtificis, uniuerſumq; eius cultum atq; ornatũ, in tẽplo haberi permiſit, & ſub põtificũ poteſtate ſeruari, ſecundũ inſtitutionẽ moris antiqui. Nam antequã Vitellius ueniſſet, in Antonia ſeruabatur.

Arx

Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidã Hyrcanus nomine, unus ex multis (nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum cõstruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existebat, eo quod eam soli licebat induere, quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postq; Herodes accessit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulentius construit: & Antoniam ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquam Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao exclusò, à Romanis seruabatur stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoq; seruabatur, quod tantum per dies festos ad usum pontificũ tradebat. Transacta uero festiuitate, itetũ in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibusq; annis, & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolã illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quando usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudæis indulgẽs, pontificem Iosephum cognomento Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset, iter confestim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quod inimicus extaret, & Armeniã inuasisset, ne forte amplius eius cõcepta progrederetur audacia: monetq; ut non aliter eius amicitiæ crederetur, nisi suos filios obsides præbuisset. Hęc itaq; ad Vitelliũ scribente Tiberio, ille magnis muneribus persuadet Iberorum & Albanorũ regi, ut cum Artabano sine ulla dilatione pugnarẽt. At illi à pugna quidem abstinent, uerũ Scythas, cõcesso eis transitu, aperientes Caspias pylas, in Artabani regiones immittũt, atq; ita deuastatur Armenia, omnisq; terra Parthorum hostibus impletur & cladibus. Nam primi eorũ passim ubiq; petimũtur, turbis & luctu cuncta cõplentur. Filius etiã ipsius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroso. Nam multæ myriades ibi defecere Parthorum; ipsumq; Artabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius & consanguineis, penè perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus, secq; circũuentũ irremediabiliter agnouisset (nam erant & plures & primi, à quibus insidiæ parabãtur) cũ paucis fidelibus ad superiores satrapias abscessit, atq; ita se insidiantiũ dolis eripuit. Postea uero magnã manum Dacorum suorumq; congregans, & superans, suum tutatus est principatũ. Hæc igitur Tiberius audiens, iussit postea cum Artabano amicitiam fieri: quod etiã ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur, circa Euphraten fluuiũ erant Artabanus & Vitellius, atq; ibidẽ paucis de fœdere colloquũtur, in medio sibi ponte fluminis occurrẽtes, paucos secũ uterq;, qui sibi munimento forent, adducẽs. Ibi postq; de pace locuti sunt, Herodes eis tetrarcha conuiuiũ in loco medio præparat, tabernaculũ ex uelamẽtis preciosis exornãs. Tũc Artabanus dat obsidẽ Tiberio Dariũ filiũ suũ, cum quo etiã munera magna multaq; trãsmittit. In

Herodes cõuiuium Artabano et Vitellio præparat

tit. In quibus etiã hominẽ magnitudine ſeptem cubitorũ, genere Iudæum, nomine Lazarum, miſit, qui propter corporis uaſtitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiã, Artabanus aũt in Babyloniam reuertitur. Herodes aũt uolens ſemetipſum Cæſari tali nuncio cõmendare, literas per huiuſmodi deſtinat portitores, in quibus intimat pacem factam, obſidemq; ſuſceptũ: poſtremo cuncta denunciat, quæ ad negocium pertinebant, nihil penitus prætermittẽs. Poſtea uero cum à Vitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſare, quod cuncta iam ante cognouerit, Herode de omnib. edocẽte. Ex hoc Vitellius ſupra quam quiſquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamen ſuum animum aperit, ſed iram mente ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen principatus.

De bello inter Herodẽ & Aretam propter Herodiadem Cap. IX

TVnc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uiceſimo quidem ſecũdo anno imperante Tiberio: ipſe autem per uigintiduos annos rectus aduixit, ſub ſuo iure poſſidens Trachonitidis & Gaulanitidis regionẽ. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuerſam gentẽ ſuo regimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cũctis quibus imperabat exhibuit, nullas oppreſsiones aliquibus impoſtans: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: occurrentibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac ſi forte oppreſsionem ſenſerat alicuius, ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniuſtæ aũt punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequijs in monumentũ defertur, quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum, iuſtaq; ſunt illi magnifice celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæſar aſſumens, ſiquidem nullum reliquerat filium, diſpenſationi Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetratchia ſeruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petræum, & Herodem regem ſimultas magna contigit, propter huiuſmodi cauſam: Herodes Tetrarches uxorem habuit, Aretę filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, trãſiens in domo Herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe, ſed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet, Herodiadis amore captus eſt, uxoris alterius Herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli, ſoror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente, pacta firmantur: ut cũ Roma reuerſus fuiſſet, illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretę regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoſcens, quæ inter eum fuerant Herodiademq; compoſita: anteq; eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret, rogat uirum ut in Machęrunta, ubi limes erat Aretę Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiẽs, mittit uxorem, nihil eam ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa uero (præmiſerat enim ante multũ tempus ad patrẽ, ut ei apud Machærunta omnia pararentur, quæ itineris uſus expoſceret) à ductoribus Aretę ſuſcipitur: cõfeſtimq; intrat Arabiã, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rurſus ad alteros tranſmiſſa, cum ſumma celeritate patri perducitur, cui cunctam Herodis aperit uoluntatem. Ille uero exhinc inimicitiarũ ſumpſit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur; non

Herodes capitur amore Herodiadis

nō quidē ipſis præſentibus, ſed ductoribus ab utraq; parte trāſmiſsis. Pugna itaq; facta, & exercitu Herodis afflicto, proditiōe perfugarū, qui de Philippi tetrarchia ad Herodē quaſi auxiliandi cauſa cōuenerant. Hæc Herodes ſcribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quod Aretas talia perpetrauerit, ſcribit Vitellio, ut ei bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certe mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptiſta Cap. x

QVibuſdam autem Iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitū, quod in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonū: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iuſtitiam colere, in deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in unum coire. Tum demum enim baptiſmum acceptabile fore, ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur, uerumetiam ad caſtimoniam corporis, atque ad animæ iuſtitiam, purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quędam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo prędicta huiuſmodi docerentur, atq; ad audiendum eum perplurima multitudo cōcurreret, uerituſ Herodes, ne fortè doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederent (uidebat enim quòd præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire) melius credidit priuſquam noui aliquid fieret, prędicere hominem nece, quàm poſt modum turbatis rebus ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpicione Herodis, uinctus in caſtellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, ſicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe, quo Herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.

De morte Tiberij, & Herodis progenie uniuerſa Cap. xi

VItellius uero cœpit omnia prędicare, ut bellum cum Areta perageret. Sumēs igitur duas legiōes, & peditū & equitum uniuerſam manum, cunctosq; auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant, ſimul adducens, pergebat per Iudęā tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum, poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur cōtra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus, mutata ſententia, quam ante cōſulto prouiderat, per campum magnū ire præcepit exercitū: ipſe autem cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit in Hieroſolymam, deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quā feſtiuitatē occurrens, fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine Iudæorū exceptus eſt: ibiq; peragens dies tres, Iohathan pontificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto aūt die allatæ ſunt illi literæ, in quibus ſignificabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinē congregans, ad deuotionē Caij iurare cōpelleret: milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria demittebat, quod bellū iam gerere non ualeret, neſciens Caij propoſitū, in quem poteſtas rerum translata conſtaret. Dicebatur etiā, quod hoc Aretas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nunciū belli miſiſſet, fertur Vitellij militibus reſpondiſſe, impoſsibile prorſus, ut ad Petræos Romanus exercitus aduenire: antea enim unum ex principibus moriturū, uel eum qui bellum imperauiſſet, uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret, uel illum aduerſus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uero Ariſtobuli filius, anno anteq; Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens

Mors Tiberij

apud imperatorem agere, ut ſibi aliquam tribueret poteſtatẽ. Volo igitur plenius explicare de uniuerſo Herodis genere, qualiter fuerit propagatũ: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens, amplius eniteſcet: & nihil prodeſſe, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda, ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra centum annorũ ſpacium, præter paucos (nam admodum plures erant) cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanũ genus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Poſtremo etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo, qualiter ex priuato & abiecto, ad tantam magnitudinẽ poteſtatis aſcenderit, quod nullus de illo homine, aut ſperare poſſet, aut credere. Dixi quidem & antea de his, tamen nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mariamme Hyrcani filiæ duæ: ex quibus una, id eſt, Salome, nupta fuerat Phaſeli nepoti ſuo, filio Phaſeli fratris Herodis: hãc enim pater ipſe tradiderat: altera uero, id eſt, Cypris, Antipatro, & ipſa nepoti quidem Herodis, filio autẽ ſororis eius Salomes. Et Phaſelo quidem ex Salome procreantur liberi quinq;: Antipater, Herodes, & Alexander: filiæ autem, Alexandra, & Cypris: quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem: ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo, filiæ autem tres: Beronice, Mariamme, Druſilla: Agrippa autem & Druſus pueri uocabãtur: quorum Druſus, antequã ad adoleſcentiam ueniret, emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Ariſtobulus, & Beronice, etiam hi quoq; filij fuerunt filij Herodis maioris: Beronice autem Cuſtobari, fuit Salomes filia, ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos deliquerat, occiſus à patre cũ Alexandro fratre, ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtq; adoleuerunt, ducunt: Herodes quidẽ iſte Agrippę frater, Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filiæ, & Ioſippi, qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filium Ariſtobulum. Tertius autem Agrippæ frater Ariſtobulus ducit Iotapalam, Sigerammi filiam, Emeſorum regis: ex quibus naſcitur puella, cuius audiendi ſenſus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et iſte quidem maſculorũ filij fuere. Herodias quoq; erat his ſoror progenita, quę Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme ſuſceperat, Simonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam tranſgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri ſui, ex uno patre progeniti, uiuum deſerẽs uirum. Hic autem cui coniuncta eſt, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uero eius Salome, Philippo filio Herodis nupta eſt, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs moriente, Ariſtobulus eam in coniugem ſuſcepit, filius Herodis, fratris Agrippę. Ex quibus filij quoq; naſcũtur tres: Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et Salomes quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aũt ex Antipatro filia procreat Cypris, quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem & Alexander, quos fratres diximus Antipatri, ſine filijs moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander & Trigranes filij generãtur, ex Archelai Cappadocum regis filia: & Tigranes quidam cum regnaret in Armenia, accuſatus in Roma, ſine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iſte Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Leſidi Ciliciæ

De uniuerſo Herodis genere

ciuitati

uitatis à Veſpaſiano rex efficitur. Et Alexãdri quidem origo confeſtim ut pullulauit, culturam gentis ſuæ dereliquit, ad ritus tranſiens moresq; gentilium: cæteræ uero filiæ Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memoraui proſapia, permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ fortunæ in Iudæa & cum Cæſare Cap. XII

Nauigatio Agrippæ

His itaq; de Herodis genere declaratis, nũc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita diſcederet, Agrippa apud Romam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druſo Tiberij filio conquiſierat, & cum Antonia Druſi maioris coniuge: eo quod hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agippa uero magnanimus & natura largus exiſtens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtendere, ueritus ne illam in aliquo cõtriſtaret. Mortua uero matre, & proprij factus arbitrij, cœpit opes ſuas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus indiuerſos expendere, plurima uero libertis Cæſaris dare, quod ipſe per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens, breui ad magnam penuriam egeſtatemq; peruenit. Acceſſit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filiũ mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij ſui, omnesq; familiares ante faciẽ ſuam accedere: ne illis uiſis, recordatiõe filij facta, dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur cauſam in Iudæam Agrippa nauigãdo perrexit, uidens ſe apud Romam miſerabiliter uiuere, eo quod omnes ſuas opes amiſerat: & nullus illi aditus eſſet, unde poſſet aliquos quæſtus habere: nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat, à quibus cum urgeretur, unde debitum conſolueret nõ habebat. Defectu igitur conſilij, & confuſione, quod ſe taliter uideret, diſceſſit in quandam turrim, quæ in Malathoes fuerat conſtituta: addicens ſemetipſum, ut hac luce defungeretur. Quæ cum uxor eius Cypris ita eſſe ſentiret, cœpit omnibus modis laborare, ut eũ à morte prohiberet. Inuenit ergo conſilium, ut ad ſuam ſororem Herodiadem ſcriberet, quam Herodes tetrarcha uxorẽ acceperat, intimans ei in quibus Agrippa eſſet conſtitutus, uel qualiter ſe uellet morte damnare, oportere illam propter cõſanguinitatem auxilium ferre. Illi uero euocãtes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem conſtruunt, & aliquantum æris per ſingulos dies, quod ad uictum eis ſubminiſtraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat, licet etiam ipſa quæ daret ſufficientia non eſſent. Nam cũ aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum conſulare, cum quo Romæ amicitiã non parnam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ diſpenſabat. Cũq; ſuſceptus eſſet à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Ariſtobulum fratrẽ Agrippæ, ſed ſimultate diuerſum: haud ſanè per hoc in aliquo præpedieban-tur, quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererentur. Sed non tamen Ariſtobulus aduerſando ceſſauit, donec eũ Flacco quoq; reddidiſſet inuiſum, huiuſmodi cauſam offenſionis inueniens: Damaſceni cũ Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoſcẽtes Agrippam, quod apud eum plurimum poſſet, rogabant ut partis eorum fautor exiſteret; argentum

ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat, quod Damaſce-
nis ſuffragaretur auxilium. Ariſtobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum
quæ fuerat facta promiſſio) cauſam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret exami-
natione manifeſtior, à ſua gratia repellit Agrippam. Ille autē extrema penuria cir-
cunſeptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi neceſſitate rei familiaris aſtrictus, conſi-
lium capit in Italiā nauigādi. Sed cum eum ſumptuū prohiberet inopia, Marſyam
libertum ſuum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret, ab aliquibus pe-
cunias mutuando. Et Marſyas primum quendam Beronices matris Agrippæ liber-
tum, ſed iure teſtamenti eius factum ditionis Antoniæ, poſtulat ut ei aliquas pecu-
nias daret, ſcriptura & fide mediāte. Ille uero querebatur de Agrippa, pro cuiuſdā
fraude pecuniæ: & cōpellit Marſyam, cautionem dare III. millium Atticarū, face-
req; ut duo millia minus quingenis acciperet. Ille porrò cōceſſit, quia nō erat aliud
Herennius Agrippæ creditor quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia, Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens na-
uim, iter propoſitū peragebat. Hoc agnoſcens Herennius Capito, Iamniæ curator
milites mittit, ut ab eo argēti triginta myriadas exigerēt, quæ Rhomę theſaurīs Cę-
ſaris debebantur. Qui uenientes Agrippam pecuniam dare cōpellunt. Ille uero fa-
cturum ſe quod iubebatur aſſimulans, nocte Alexandriam profugit, ubi Alexan-
drum deprecatur Alabarchū, ut ei uiginti myriades mutuans largiretur. At ille ipſi
quidem daturum ſe non promiſit, Cyptidi autem ſimilia poſtulanti nō abnuit, ob-
ſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga propriū uirum, & quod eam uidebat ho-
neſtatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur quinq; illis talenta in Alexandria
mutuatur, promittens ut cū in Dicæarchiam ueniret, ibi reliquū daret: timēs Agrip-
pam, quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam
nauigaturum dimittens, ipſa cum filijs in Iudęam reuertitur. Agrippa uero Puteo-
Agrippa ad Tiberium properat los appulſus, epiſtolā ad Tiberium Cæſarem ſcribit, qui nunc Capreis agebat, præ-
ſentiam ſuā ſignificans, ut dignus fieret uultui Cæſaris apparere, quo continentiam
ab eo mereretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tiberius aūt nihil
dilatione producēs, clemēter illi & humane reſcripſit: inter alia gaudere ſe quoq; ſi-
gnificans, illum ad ſe ſoſpitē repedare. Cumq; ille Capreas adueniſſet, nihil minus
ei Cæſar alacritatis exhibuit, q̄ per literas oſtenderat. Nam eū & amplexatus eſt,
& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis literis ab Herēnio Capi-
tone, in quibus ſignificabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, ſoluen-
do non eſſet, & ob id tēpore quo ſe ſpoponderat redditurū profugit, exactores eui-
tans, animus Cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolā, indignatiōe
cōmotus, ingreſſum ad ſe interdixit, donec ab eo debitū redderet. Ille aūt nequaq;
ex Cęſaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem &
Claudij, qui poſtea Cæſar effectus eſt, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret,
ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatio-
ne (nam ſe hæ mulieres admodū diligebant, ſiquidem pariter Claudio lac præbue-
rant, pariterq; illum enutrierāt) argentū quod poſtulabat impartitur. Quod cū pro
debito reddidiſſet, nullo modo poſt hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde
Tiberius committit Agrippæ curam ſui nepotis Tiberius Cæſar eum ſuo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus proceſsionibus
adhęreret. Agrippa uero, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet excep-
tus, cœpit omni ope niti, ut Caiū eius filiū in omnibus accuraret, qui fauore matris
in magnis habebat honoribus. Erat ibi fortè quidā genere Samarēus, libertus Cæ-
ſaris, ab

laris,ab eo mutuatur myriadas centũ, ex quibus Antoniæ reſtituit quod debebat: ex reliquo aũt Caiũ amplius accurabat,unde apud eũ maioré adipiſcit dignitatẽ.

De moribus & morte Tiberij,deq; captiuitate Agrippæ,& exaltatione eius in regnum Caput XIII.

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente,quodam die ſermo fit de Tiberio. quumq; Agrippa ex affectu uota profundetet,ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorẽ dignioremq; in omnibus eſſe firmabat:inter auditores horum uerborum fortè fuit quidam Eutychus,Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem ſilẽtio quod audiuerat tradidit, poſtea uero cum eum Agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus(& reuera aliqua ueſtimẽta ſubtraxerat)fugiens comprehẽditur.Cumq; ad Piſonẽ duceretur,qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis,cauſam fugæ requiſitus,uerba quædam ſecreta Cæſari ſe nũciare dicit, eius munimini ſalutiq; profutura.Proinde uinctum mandat ad Capreas.Tiberius autem more ſuo utens,habuit eum in uinculis cuſtoditum.Magnam enim ſolicitudinem pro ſemetipſo gerebat, ſuper quemlibet aut imperatorem cogitãs aut tyrannum. Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat: neq; ducum ſuorum,uel curatorum, uel aliorum in cęteris conſtitutorum officijs remotiones,prouectiõesq; celebrabat: niſi fortè cum quiſquam in aliqua deprehenderetur offenſa. Alioqui nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſor: nam uinctorum aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerẽt, reſpondiſſe fertur:legationes quidem ideo nec facile ſuſcipere,nec cito demittere:ne cęteri uidentes alios facilius abſolutos,ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur, & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret,præſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos ideo ſe iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere conceſſi:quod intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirendas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cum igitur non ſe aliquis perẽnem in officio permanere perſpexerit,manifeſtum quod omne gerat ſtudium ,ut antequam arceatur officio,quàm plurimum poſſit acquirat. Vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur.Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant, licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas.Cum autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus, nequaquam ſubiecti ſufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non eſt attributa:qui repleti ſi eſſent, ſtudium omne lucrandi deponerẽt. Exemplum etiam eis proferebat,quendam uulneratũ,ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimę:quem quidam tranſeuntiũ cum uidiſſet,miſeratus eſt eius calamitatem: ratusq; quod imbecillitate nimia muſcas illas à ſe non poſſet abijcere, opusq; haberet alterius beneficio,interrogauit eum cauſam, cur ſibimet ipſe nõ auxiliaretur, moleſtiam repellendo muſcarũ.Cui ille reſpondẽs: Amplius,inquit,læſionis importas,ſi has præſentes fugaueris.Iſtę quidem iam repletæ ſanguine, non eo modo moleſtæ ſunt, quin etiam aliquantulũ remiſſius inſiſtunt: ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur,ita illud uulnus inuadunt,ut etiãſi intereant, nõ uale ant effugari.Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicũ fatigatis cõſulere, per hoc quod nõ crebro in adminiſtrationib.alios ſubrogaret:qui more muſcarũ cũ naturaliter ad lucra ferãtur, tum etiã remotionis timore amplius incitarentur

Eutychus qui dã furti reus

Magiſtratus perpetuos cur noluerit eſſe Tiberius

tarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quod huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantũ dispensatores in Iudæam misit, quorum illa gens gubernatiõe regeretur. Gratum, atq; Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudæa fortè talis extitit, sed etiam in cæteris regionibus nõ aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorũ imminentiũ illis adesset: cum uero in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiusmodi causas, etiã Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente, Tiberius & Capreis Tusculanũ uenit, distantem à Roma interuallo stadiorũ centũ. Agrippa uero rogabat Antoniã, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberiũ habebatur Antonia, & cognationis & dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor exti-

Antoniæ dignitas

terat, tum etiã uirtute pudicitiæ. Ætate nanq; uiridi uiduata, permansit, spernens secũdi uiri cõiugium, cũ etiã ab Augusto cuicunq; nubere iuberetur, omnẽq; suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoq; beneficium grãde præstiterat,

De insidijs Sciani

cum fuissent à Seiano insidiæ præparatæ, amico uiri sui, & potentiã tunc magnam habente, eo quod multarũ tunc militiarũ ductor existeret, & quod in cõsilium eius perplures ex nobilitate concurrerent, libertorumq; se ad eum magna manus addiderit: sed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, & penè Seianus totum opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suã exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cũ cognouisset quæ de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantẽ quendam seruorum suorũ fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianũ cum conscijs uniuersis interemit. Antoniam autem, licet etiam ante uenerabilem haberet, uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit, eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut examini daret Eutychũ: siquidem, inquit, mendacium est aduersus Agrippam quod dicitur, meritũ habebit Eutychus, dignumq; sibi supplicium: si uero in examine quæ dicit uera clarauerint, in ipsum qui causam examinari cõpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationem causæ fieri. Antonia uero (non enim ualebat Agrippam contemnere, quod erat uehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dñ, quia non ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens, iubet Macronem, qui Seiano successerat, ut adduceret Eutichum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicendum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum assidebam. Et cum multi sermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mundi tu suscipias principatũ: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quod à te facile ualebit occidi. Tũ enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputãs, simul etiam quod iram ueterem reseruaret

Eutychus accusat Agrippam

Agrippæ

Agrippæ,eo quod eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis conuentis & curare,quam iussionem Agrippa contempserat,totũq; se Caio dediderat:hunc,inquit,Macro uinciri facito.Sed Macro nõ satis intelligens,de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum quo Cæsar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam,eumq; manu cõprehendens,dixit ei: O Macro, hunc iussi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnã præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa subito perturbatus, ad deprecationes conuertitur,commemorationem eius filij faciens,cum quo fuisset unà nutritus, & Tiberij,cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamen proficiebat aliquid,sed ducebatur ostro uestitus in uincula:& erat ardor magnus: nam æstatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi,cœpit siti uehemẽter incendi. Vnde quoq; anxius factus,præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta respicere, unde posset sitis inuenire remedium:& conspiciens quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine,aquam in uase portantem,petiuit bibere. Illo autem porrigente,susceptit atq; auide bibit:Et spero,inquit,ô puer,quod in bono tibi hęc effecta fuerit administratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri,qui mihi etiam uincto ministerium præbuisti:sicut etiam ante nũquam neglexisti,cum fuissem in dignitate constitutus.Neq; hæc dicens, mentitus est, sed uicissitudinem ei meritam reddidit.Nam postmodum rex effectus. Thaumasto libertatem à Caio promeruit,curatoremq; eum fecit suæ substantiæ:sed etiam moriens, filio suo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem ministraturum officio dereliquit:atq; in hoc honore senio grandæuus defungitur.Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uero tunc uinctus stabat ante palatium, in quadã arbore præanxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant uincti. & quadam alite considente super arborem,in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonẽ Romani uocãt: quidam ex uinctis, Germanus natione,cõtemplatus,interrogauit milites, quisnam esset ille qui ostro uestiretur,& agnoscens quod Agrippa uocaretur, genere autem esset Iudæus,ex his qui in illa gente primates haberentur:petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur,accessit:& per interpretem,ô iuuenis, inquit,afflígit quidem te repentina mutatio,magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denunciabo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt.Scito ergo,deos tibi tam meę patrię quàm huius loci testes inuoco,ex quorum prouidentia hęc nobis uincula prouenerunt,quod neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium afferre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non ualent ipsis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduertas illorum: ideoq; iustum putaui hoc deorum præsagio nunciare. Impossibile nanq; est,non te confestim de his uinculis liberari, & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & potestatis ascendere:ita ut inuidiã ab uniuersis habeas,qui te nunc miseranter attendunt:exitus etiam uitæ in beatitudine te reperiet cõstitutum:diuitiasq; plurimas,omniaq; quæ prima mortales ducunt,tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem,cum iterum hanc alitem uideris,intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta cõplentur,nisi uano hæc à numine disponũtur;cui placuit prænunciandi

Agrippa apprehenditur

Thaumasti clementia

Germanus augurij & boni ominis interpres

ciandi causa illam alitem destinare. Ego autem iniustum putaui, si talia cognoscens te quoq; cognoscere defraudarem: Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœrotibus, cum in manus tuas cũcta mortalium bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicens, tantum risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferẽs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiam infructuosum fore. Sanè inuenti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eũ sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus, sed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus est. Lauacra quotidiana cõcedebantur, sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus solicite curaretur. Intrabant aũt ad eum amicus Sylas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus, cibos afferentes quos libẽter edebat, aliamq; diligentiã, que necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoq; deportantes sub obtentu uẽdendi. Cum aũt noctis adesset aduentus, stramina componebãt, conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autẽ reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorũ. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat, ut cum eis loqueretur antequam terminum uitæ susciperet. Erant autem illi filij, nõ quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gamellus: & Caius, Germanici fratris filius, iã adolescentulus, & liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiam populo & honorabilis erat & charus, propter Germanici patris eius uirtutẽ. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinẽ morum, & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nõ se tamen præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisque diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibúsque cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarẽt pro eo mori, si ratio postularet, quo ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adolescentes illos adduceret: Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscẽs, mittit ad nepotis sui pedagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans

Agrippa uinctus benigne tractatur

Tiberius Cæsar ægritudine corripitur

Germanici laus

putans illa te numinis ſuperare ſententiam. Sed deus econtra de imperio decerne-
bat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodũ, ut quiſquis foris eſſet
adoleſcentum, eum ad ſe primitus euocaret. Ille autem egreſſus, Caium ante taber
naculum reperit: nam Tiberius necdũ aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille au-
tem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: ueni, inquit, uocat te
pater. Et cum dicto eum in tabernaculum introduxit. Tiberius aũt ut uidit Caium, *Imperia in*
tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potentiã, & quod non ſit in hominũ po *manu dei non*
teſtate de imperij cõſtitutione decernere. Tunc ille primum lamẽtatur: ſemetipſum *hominum.*
quidem, quod eius conſilium fuerat infirmatum, & ei poteſtas ordinãdi quem uel-
let ablata: Tiberium aũt nepotem, quod nõ ſolum de imperio decidiſſet, ſed etiam
ipſam ſalutem ac uitam agere illi non ſine periculo fore cernebat: ad hęc etiam inui-
diam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri Caium
rebatur, tam ex eo quod principatum accipere feſtinauerit, q; ex eo quod eum inſi-
diaturum ſibi putaturus eſſet: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc
quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei præſagium fuerat,
quod eius nepos amiſiſſet imperiũ. Vnde multum anxius, ſe quoq; culpabat, quod
illud augurium poſtulaſſet accipere: & quod cum liceret de hac uita mœroribus li-
berum abſcedere ignoratione futurorũ, per ſuam ipſius imprudentiam factũ eſſet,
ut cũ magna infelicitate & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turba-
tus, quod imperium ad quos nollet cernebat eſſe uenturum, pugnauit cum animo
ſuo, ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propin- *Simulatio Ti-*
quiorem Tiberium, tamen ex mea ſententia deorumq; decreto, imperij tibi contri- *berij erga*
buo poteſtatẽ. Rogo aũt te, ut nihil aduerſus aliquem recorderis, qui mihi in prin- *Caium*
cipatu adminiſter extiterit, uel qui mihi beneuolentiã exhibuerit aut fauorem, neq;
aliquem lædas propter me, qui te ad tantam ſublimo magnitudinẽ dignitatis: neq;
circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognatiõi debere co-
gnoſcis, & mihi: qui tibi tãtorum bonorum autor exiſto: ut dignam uiciſſitudinem
meæ circa te beneuolentiæ reddas, & ſimul Tiberium cures: ut etiam conſanguini-
tati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras, cum
tibi eum feceris adiũctum. Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis, maxime
cum in tanta terum celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus: ad hęc quoq;, quia nec
dij impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus naturæ fuerit perpetra-
tum. Et hęc quidem Tiberius loquebatur. Caius autẽ, & ſi ficta locutum Tiberium
ſenſerat, & ipſe longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne reſpon-
dit, & factutum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium
extinxit, & ipſe non poſt multum tempus inſidijs interemptus eſt. Sed hęc poſtea.
Tunc autem Tiberius Caium ſucceſſorẽ in principatu pronuncians, paucis diebus
aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menſes ſex, annos duos & ui-
ginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audien-
tes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, proſpero lætificati nuncio: non tamen
ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nol-
lent (nam multis ſuis pecunijs comparare diligerent, ut illud nunciũ uerum eſſet)
ſed timuere, ne ſi fallo nuncio concitati gaudia ſua proderent, ab illo cogniti peri-
rent, quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxe-
rat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandũ cupiditas
impuliſſet

impulisset, & sine ratione quoque malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, suam lætitiã manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippę bonum deportarat nunciũ, quem cũ in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbũ intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiã bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantũ ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippę custodiendo præerat, intendens tam festinationem Marsyæ qui aduenerat, quam gaudiũ Agrippę, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatẽ quandam significatam, interrogabat eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tanti sper secretũ efferre trepidabant: sed dũ urgeret, nihil hęsitans indicauit Agrippa. Iã enim amicitiã magnam induxerat. Ille aũt gaudiũ magnũ illo sermone percipiens, quod etiã prosperitatẽ ex hoc Agrippę euenire cernebat, conuiuiũ ponit. Epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberiũ, & intra paucos dies in ciuitatẽ uenturũ. Tunc centurio aspere ualde illo sermone turbatus eo quod cernebat morte digna quę gesserat, quod morte Cęsaris audita cũ illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere festinasti, mortem imperatoris falso denuncians: sed scito hunc sermonem pœna tui capitis expiandũ. Hæc dicẽs, cõfestim ligare iubet Agrippam, & cõstringi arctiore custodia. Et nocte quidẽ illa, Agrippa in malis fuerat cõstitutus: sequẽti uero die, per omnẽ ciuitatẽ de morte Tiberij sermo firmatur, & iam iamq; homines illum sermonem cõfidenter ac publice proferebant. A Caio quoq; destinantur epistolę, una quidem ad senatũ, mortẽ Tiberij nuncians: altera uero ad Pisonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequã haberetur in uinculis: & ibi tunc interim erat in remissiore custodia. Sed Caius postq; Romã uenit, Tiberij corpus secum adducens, iusta ei secundum morem patriũ opulẽter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero, cum ipso die cuperet absoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctũ, sed opinioni consulens Cassi: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, si eum tam celeriter absoluisset, quẽ ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersiuit in domũ, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiã Lysaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quã gerebat, aureã ei parem pondere condonauit. Magistrum aũt equitum in Iudæa constitutorũ Maxillũ destinat. Verũ secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciã sibi cõmissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriã: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cũctis apparebat, quantã habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, cõparantes penuriã hominis, in quam tẽpore priori deciderat, & prosperitatẽ præsentem, qua fuerat sublimatus. Plericq; etiam beatificabant hominem, quod non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Agrippæ nunciatur mors Tiberij

Herodes

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliæ Cap. XIIII

HErodias aũt soror Agrippę,quæ Herodi cõiuncta fuerat(tetrarcha enim erat iste Galilææ prouincię & trans Iordanem)potestatem fratris ex inuidia non ferebat,quod eũ in maiore dignitate cerneret quàm maritum,& quod de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resoluere, reuersus aũt esset cum amplissima dignitate.Contristabatur igitur,grauiterq; portabat tantam mutationem fratris:maxime aũt,quãdo eum intuebatur cum regalibus insignibus incedentem,atq; hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatẽ suæ non tolerabat inuidiæ.Sed & uiri animum concitabat,exhortãdo ut Romam nauigaret,similemq; sibi dignitatẽ imploraret à Cæsare. Intolerabilem nanq; sibimetipsis uitam esse firmabat,si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori meruerit,inopia magna cõpressus,ita ut aliter nõ posset euadere creditores,nisi nauigatione diffugeret, atq; hoc modo patria decedens,cũ regali fuisset dignitate reuersus:ipse uero cum esset filius regis, & frater eius qui tetrarchiam illam ante possederat, unde magis ei cognatiõis iure deberetur, sederet in humilitate priuatæ degẽs uitę. Quod si antea nihil Herodem contristabat,quod minorem honorẽ parente proprio possideret,saltem tunc excitari debere consanguinei tam præclarissima dignitate:neq; se pati debere superari ab eo,cui pecunia sua subuentum est: cõfusionemq; debere putare,ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum Romã,inquit,pergamus,nec labori parcentes,nec sumptibus:nõ enim pro auro reperitura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascẽdere: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnũ ualeas adipisci. Ille uero repugnabat, ocium diligens & quietem : & molestiã Romæ declinans,moliebatur eam ratione deplacare.At illa quanto uidebat eum quiescere cupientem,tanto amplius instabat:iubens ne aliquid agendũ prætermitteret, quo posset regnum à Cæsare promereri.His igitur illa mulier nullo modo cessabat donec sæpius fatigando, in suam eum fecit transire sententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuersa, & nihil sumptibus parcens,nauigat Romã,simul secum Herodiadẽ adducens.Agrippa uero intentionẽ eorum intelligens,uel qualiter præparabantur attendens,etiam ipse seipsum prępарat.Cum autem nauigasse eos cognoscetet,mittit etiam ipse Romam quendam ex libertis suis,nomine Fortunatũ, plurima Cæsari munera deportantẽ,& epistolas aduersus Herodem.Ipsum etiã instruit,quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta.Qui cum subsecutus esset Herodem,epistolas Cæsari reddidit.Nam simul in Dicęarchiam uenientes,Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas est parua Campaniæ, quinq; stadiorum interuallo distans à Dicæarchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulẽter cõstructa sunt,opibus diuersorum per tempora principũ magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultro manantibus, aptis saluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem,mox ut Herodem suscepit,& primum sermonẽ cum eo commiscuit,confestim Agrippæ suscepit epistolas, quibus accusationes continebantur Herodis. Accusationes autem erant huiusmodi : consilium habuisse Herodem cum Seiano aduersus Tiberium,& cum Artabano Partho aduersus Caium.Probamentũ autem huius rei dicebatur,quod haberet Herodes cõstructionem immensam armorum, quæ septuaginta milibus pugnatorum suffecisset : hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem,si

Accusationes Agrippæ aduersus Herodem

T uerum

uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere nō posset, ne ueritate conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Cæsar ueram credēs accusationem, tetrarchiam eius abstulit, & Agrippæ regno coniunxit: sed etiam omnes opes similiter Agrippæ contribuit: ipsum autem æterno condemnauit exilio, habitaculū illi constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens uero Herodiadem Agrippæ esse sororem, opes & alia quæcunq; propria esse probarentur, ei restituit, arbitrans in consilio uiri conscium non fuisse: tutabatur enim etiam eam quod sororem Agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem, inquit, imperator magnifice satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti nō possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo constringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinē animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrē gerebat, & Herodi ob id quod muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidētia diuinitatis illatū est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnifice rebus utebatur, & mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatē quæ uera est inhonorans.

De statua Caij Cæsaris impedita ne statueretur in templo Cap. xv

ILlo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidē habitantes atq; paganos: terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad Caium. Erat uero inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimū blasphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria cōstruere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudæis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulacris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in superbiam eleuari posse censebat: Philo econtra suscepit, qui præerat legationi Iudęorum, uir in omnibus quidē magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philosophiæ quoq; nō expers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quæcūq; accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimū perpetrare. Tū Philo egrediens è secretario, dicit ad Iudæos, qui forte circa illū fuerant, ut animo confidentes existerent, neq; Caij furore terrerentur: nam propè esse, ut ipsis operibus deū repugnare clarescceret. Interea Caius grauiter ferens, quod in tanto despectu apud Iudęos solos existeret, legatū in Syriam mittit Petroniū, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudæam inuaderet, & si quidē susciperent sponte eius simulacrum, erigeretur in templo dei: si uero resistere molirentur, pugnando superans idipsum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigēs, pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem uenit: ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore prælium posset agere

Philo

cum

cum Iudæis:inde quoq; consilium suum Cęsari per literas intimauit.Ille autem laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedientes essent,præliũ Iudæis intentius importaret.Interea Iudæorum multa milia uenium ad Petronium in Ptolemaidem,deprecantes,ne ad solutionem & ad transgressionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulacrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus si placeret interimi postulabãt.Neq; enim possumus,inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est ab eo legislatore,cuius autoritatem non ualemus omnino contemnere:neq; illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maioresq; nostri usq; ad suum interitũ seruauere.Petronius autem respondit:Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret cõsilijs, & iusta uobis ad me hæc esset oratio:nunc autẽ Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi:ne si cõtempsero,aliud periculum maius incurram.Tunc Iudęi: quoniã, inquiunt, ita sapis ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur,qui uirtute maiorum nostrorũ & laboribus instituti, huc usq; sine transgressione uiuimus:neq; in tantã ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam,ut quę à deo interdicta sunt fecerimus,uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixũ animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus,spem gerentes fortissimam,deum nobis auxiliaturum in præsentia,& mercedẽ postea reddituru m, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi.Si uero tibi uoluerimus obedire,non solum infamiam debilitatis incurrimus,quod timore transgressores legis efficimur, uerumetiam immaniter offendimus deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum,& sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulacro,nec sine multa cæde negotiũ illud euadere:assumẽs omnes amicos, & cuncta sua seruitia,in Tiberiadem pergit,uolens Iudæorum instituta cognoscere,uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudæi uero magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi,quàm impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia Petronio in occursum uenirunt,ad Tiberiadem undiq; confluentes:& supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia,ut pollueretur ciuitas erectione simulacri.Ad hęc Petronius:Et pugnabitis,inquit,cõtra Cæsarem,neq; illius potentiam,neq; uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos,inquiunt,pugnare disponimus,uerumetiam sumus mori parati,antequam legis nostræ mandata soluamus.Simulq; in faciem prostrati,perimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terrę mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat,ne simulacrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicias maior, alij quoq; optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti cõsuleret, neq; de tantæ multitudinis perditione cogitaret:quin potius scribendum Caio decerneret,significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulacri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere,sed & in occursum suũ uenisse:& pugnare quidem

Mittitur Petronius cõtra Iudæos

Constantia Iudæorum

Modestia Petronij & prudentia

nec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores sanctę legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrẽtur: fortasse enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, aliiq; qui cũ illo erant, talibus Petroniũ deprecabantur. Petronius uero instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiã Iudæorum constantiã: sæuum quoq; ratus, ut multa milia hominum per ipsum darentur in mortẽ, si uellet Caij furię ministrare: simul etiã se deũ offensurũ, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio, ut eius animo mitigato, nihil per eũ iniquũ contingeret: aut si forsitan indignatione cõmoueretur, quod eius mãdata minime compleuerit, & aduersus eũ aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominũ multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa milia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primo non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat, qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verũ non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum nõ pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam ut per me paternæ legis uestrę instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quod si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculum, omnẽ miseriam, quæcũq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impendite. Ego uero Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tam per me quàm per amicos, quæ rei cõueniant agere nõ omittam. Hęc dicẽs, Iudæorũ dimitti congregationẽ iubet, ut culturæ terræ diligentiam exhiberent. Omnes aũt alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spẽ meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repente præsentiam, & adiutoriũ suum in omnibus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia

Pluuia insperata

præter spem omnium. Nã illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumq; signũ pluuiæ in cœlo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat aridate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, nõ solũ pluuiæ, sed etiam si unquam posset cœlum tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinẽ tanta inundatio uenit aquarũ, ut Iudæis spes magna fieret, in nullo frustratũ iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius aũt amplius obstupuerat, uidens manifestissime deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiã, ita ut nec illi forte contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caiũ, postulans ne tanta milia hominum

num contemneret,quæ non posſent ſine bello & ingenti cæde ad tranſgreſsionem ſuæ religionis impelli: peritura quoq; tanta tributa, quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam Romani nominis in posteriora tempora relinqui: ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam exploratũ eſſe firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiuſmodi literas deſtinauit. Agrippa uero rex(iam enim tũc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Caij creſcebat. Et forte quadã die epulũ præparauerat Cæſari, ubi magnam impenderat diligentiam,ut omnium in cibis elegantiam uinceret,omnesq; ſuauitates & delicias ſtudioſius prouideret, ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum,ſed nec ipſe Caius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quàm magnificentiã animi, quod ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet ut ſibi placeret,uoluit munificentiam Agrippę remunerare. Tũ itaq; ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus,cũ ab Agrippa ad potum inuitaretur:& primum,inquit,quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore,quem circa me ſemper habuiſti,ut etiã apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute prędituṁ, & nos amore ſuperantem,indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque,quod antea minus feci,modo perficere,& tantas tibi munerum copias attribuere,ut magnum momentũ tuis opibus,& tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, exiſtimans quod poſceret aliquos reditus ſibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat timens, haud ſuam uoluit aperire ſententiam:ſed reſpõdens confeſtim Caio,quia neq; primo lucro,ſed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum ſtudium accurationis ei impenderet, neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri, ſed ſola eius gratia ſemper ſe fuiſſe contentum aiebat: nam & multa ſibi ab eo & maiora fuiſſe donata:quæ ſi tua,inquit,uirtute tuaq; potentia minora ſunt,meo tamen,hoc eſt, accipientis merito & dignitate mea multum conſtat eſſe maiora. Caius autem obſtupeſcens eius continentiam, magis inſtabat ut diceret, quid ſibi cuperet donari. Ille quoniam,inquit, ô domine,magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas,poſtulo nihil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat,nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto, quod tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unà etiam mihi glorię fuerit apud audientes: quod nihil à te petierim, ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur, ut erectionem ſtatuæ, quam in templo Iudæorũ faciendam Petronio præcepiſti, ultra nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio:ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret,tamen cõtemptis alijs ſibi neceſſarijs & utilibus,illud Cæſarem poſtulauit. Caius autem,tum eo quod ab Agrippa taliter fuerit accuratus,tum quia indignum exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expetere, paululũ ſui pœnitens, mox uero uirtutem Agrippæ miratus, quod ſuum regnum non reditibus,nõ pecunijs, nõ alio quocunq; munere amplificari cupiuerit, ſed pro conſeruanda lege,culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit,conceſſit:ac ſcribit ad Petroniũ, laudans quidem eum,quod exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus,& omni niſu laborauerit in- *Literæ Caij ad Petronium*

iuncta perficere. Verum ſtatuam, inquit, ſi contigerit erexiſſe, ut conſtituta eſt perſeueret: ſi uero necdum erecta eſt, nihil ultrà fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda: teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda, cõuenit proficiſci: nam ultrà iam opus non habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo, uiro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidem talia ſcribit Petronio, antequã ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mẽtes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia monſtrabantur, ut ſi forte contrarium nuncium aduenirent, parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari ſe nullo modo ſciens: ſed beatitudinem iudicans, ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret: poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quę tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, & cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipſum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam cõcitaſti: ut exemplum efficiare cunctis, & præſentibus, & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio, non tamen ipſo uiuente perlata eſt. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantũ ut etiam ante hanc epiſtolam alias literas accepiſſet, in quibus de morte Cæſaris certior redderetur. Non enim obliuiſci poterat deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna ſubierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præſtitiſſet: & Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit, cooperatus eſt autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata eſt, tam Romæ, quàm in unoquoque regno: ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ nanq; ſenatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt non poſt multum temporis, quàm fuerat epiſtola ſcripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quam extinctus eſt, & totum ordinem inſidiarum, narrabo procedente ſermone. Petronio uero prima uenit epiſtola, mortem indicãs Caij: poſt aliquantum uero temporis ea, in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur: ubi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit, pro honore quem exhibuit templo dei, & pro adiutorio quod Iudæis præſtitit, ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Prouidentia dei erga Petronium

De actis Aſinei & Anilei fratrũ, & maxima ſtrage Iudæorum in Babylonia & Seleucia. Cap. XVI

COntigit etiã per idem tempus Iudæis illis, qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoq; multa cædes accidit, quanta nunq; ante refertur in hiſtoria: de qua cuncta diligenter abſoluam, ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuẽ. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodũ populoſa, habens circa ſe plurimã fœcundamq; regionẽ: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiã hominibus ipſa referta eſt, hoſtibus quoq; inadibilis. Nam eã Euphrates undiq; circumiens, in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiã mœnibus eſt munita ſit miſſimis. Eſt aũt alia ciuitas, cuius Niſibis uocabulum, circa eiuſdem fluminis fluenta con

Neerda oppidum

Niſibis oppidum

ta conſtructa:unde Iudęi quoq; natura confidentes locorum,cenſum quẽ ſolent in honorem dei tribuere, ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebãt. Sed etiam alia munera decora tẽplorum illis ciuitatibus habuere:nã eis ueluti penu,uel promptuario munitiſſimo ſecurius utebantur:hinc aũt in Hieroſolymam, cũ tempus expeteret,pecunias dirigebant. Plurima quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidam homines,Aſineus & Aníleus nomine, Neerdatenſes quidem genere,& inter ſe germani fratres.His præceperat mater(nã patre orbati fuere) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiã plures apud eos uirorũ, eis exerceantur operibus, quæ uſui marino proficiãt,Hos quadã die magiſter,qui eidẽ operi pręerat, apud quem etiã ipſam artẽ didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; uerberibus ultus eſt.illi uero grauiter hoc ferentes,arma quantacũq; in eius domo ſeruabantur, abripiunt:& pergunt in quendã uicum, qui diruptio fluminũ uocatur, ubi optima ſolebant paſcua germinari, ibiq; ea repoſuerunt. Quo facto,cõgregantur ad eos plurimi iuuenes,quotquot egeſtate laborabant.Hos armis inſtruũt, ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruentes arcẽ, demandant uniuerſis, qui per illa paſcua armenta ductabant,ut illis cenſum redderẽt,atq; ex hoc & cũ eis amicitiam haberent: & aduerſus hoſtem qui depopulatũ forte prorumperet, auxilio fore ſe firmabant.Illi uero dicto audientes fuere,nõ enim aliter facere ualebant,& ex pecoribus mittebãt quantacũq; iubebantur: ac proinde manus & uirtus illis amplior ac redebat,& poteſtatẽ habebant quæcũq; animus uellet efficere, alios fugare uel lædere, alios regere uel curare,nõ ſolũ incolas regionis,ſed etiã quos forte tranſire cõtingeret,nomenq; eorum formidoloſum ſatis habebat, & per ſingulos dies de eis ſermo creſcebat:donec ad regem Parthorũ uſq; peruenit rumor. Satrapa uero Babyloniæ,poſtquam iſta cognouit,uoluit eos in ipſis initijs reprimere,antequam eis licentia creſcente malum amplius oriretur. Et congregans manũ quamplurimã potuit,ſed etiam ex Parthis Babylonijsq; quàmplurimos,aduerſum eos repente tendebat,nolens eos nunciũ ſui antequam ueniret,accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, & ueniens in quendam nemoroſum locũ, ibidem latitabat. Et ſequenti die (illuceſcebat nanq; ſabbatum, in quo Iudæi nihil operantur) ratus eſt reſiſtere non auſuros,atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſe abducere.Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locũ, ut cum proximus fieret, ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus,ſic ut forte cum alijs nonnullis cõſederat, ante quos arma fuere iacentia:ô uiri, inquit, hinnitus equorũ meas aures allapſus eſt, non equarũ amor: ſed equorum uiros uehentiũ hinnitus ſcio exiſtere:nam etiã ſtrepitum frenorũ ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex uobis ſpectatum procurrat,qui nobis quidnã iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutũ fuiſſe,& deceptum potius ueriſimilitudine ſonitus, quàm uera ſenſiſſe.Et ille quidẽ huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce ſimul quidam aduenium ſpeculati negocium: & celeriter accurrentes,neque tu, inquiunt, falleris,ſed integre coniectaſti,quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eo præſertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos,& nihil agere hodie præcipiat.Aſineus porrò, non ſecundum ſpeculatoris ſententiam quid deberet fieri decernebat: ſed legale magis exiſtimans,ne de-

missis manibus pereuntes, lætitiam hostibus exhiberent, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illū erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerūt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cūcta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium adueniſſet, obstupefactus super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium, & mittit ex armigeris fidelissimum, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus à uobis, & quamuis sua prouincia deprædata, tamen nulla circa uos indignatione, qua debebat, accensus est: sed consideratione uirtutis uestrę, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniatis, & eius habeatis amicitiam, nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se daturū promittit, & honoribus sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ pręparare potuerūt. Et ille quidem ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anileū uenisse, interrogabat causam, cur etiā Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod timore suū aduentū subtraxerit, cœpit per deos patrios obtestari, nihil se mali facturum in eos, si se eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiatur: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidē istagerens, mittit Anileū persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat aūt hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regiōe facile possent ab imperio suo decedere, ut anteq; tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiā occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi se Asineo cōiungerent, & ille manu ualida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarū imperio defensaret. Et ille quidē talia reputās, mandabat Asineo. Anileus aūt persuasit fratri, intimans ei munificentiā & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autē eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur Asineum, quod ita magnanimus extitisset, cū corpus possideret ad uidendum breue, & quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatēq; considerās, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendēteq; Asineū uni ductorum suorum, Abdagadi nomine. atq; eius nomen indicante, omnémque uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi contribui, ut eum occideret, atque iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uero, si cupis, insequere: eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaq; facto accersiri iubet Asineum, Tempus tibi est, inquit, ô iuuenis ad propria discedendi, ne forte plurimos ad te ductorum irites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionē, ut eam lædi à latronibus nō permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine

hanc

hanc reciprocationẽ accipere, qui tibi fideles animos omnino ſeruauerim: neq; ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitũ iritati, ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus cõpetentibus, in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus, oppida conſtituit, & caſtella quæ primo fuere reſtaurando confirmat, atq; ita breui magnus effectus eſt: tantaq; per eum negocia gerebantur, quãta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiã ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebãtur. Nam ſolam Babyloniorum honorificentiam habere minorem ducebat, quàm ſuæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Meſopotamia gerebantur, ex eius poteſtate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata creſcebat, & bonorum omniũ uigore ac flore pollebat. Sed dũ tali proſperitate fruerentur, ſubito malorũ illos occupauere principia, quæ huiuſmodi cauſis occipiunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnã peruenere potentiam, cõuertuntur ad iniurias perpetrandas, & tranſgreſsiones paternarũ legum, cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorum quendã ductorem inuadunt, qui ad gũbernãdam illam miſſus fuerat regionem, quẽ etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculũ ſpectantibus apportaret. Hanc Anileus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens, ſiue proprio uiſu conſpiciens, adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare, eumq; hoſtiliter inuadens interemit, illam autẽ abripiens ſibi coniunxit. Quę mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus Anilei domum ingreſſa eſt, ſed tam ipſi quàm Aſineo fratri, magnorũ malorũ deportauit aggeriem, per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem uiri, deorũ ſuorum ſimulacra ſumpſiſſet, quæ more paterno tam ab ipſa quàm à uiro eius religioſe colebantur: cœpit ea domi habere, & ſimili cultu uenerari, ſed etiã cũ alicubi forte pergebant in exteras regiones, ſecum illa ſimulacra portabat. Et primo quidẽ latenter hunc ritũ religionis exercebat, poſtea cœpit etiã marito monſtrare, quali modo uel lege deos illos cum primo ſuo coniuge coleret. Tunc ſocij eorũ, qui ab eis inter primos honorabantur, primũ quidem ad ipſum Anileum locuti ſunt, quia nõ deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis ſuis legibus, eam mulierẽ accipere, quę cõtrario ritu aliam religionem habens, interdicta ſibi ſacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus ſuis bene conſulere, ne forte amore mulieris, & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens ſeq; regnumq; ſuum peſſundaret. Sed cũ nihil proficerent talia cõmonentes, uirum etiam quendam illorũ, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus ſit, interemit. Ille uero moriens, maledixit ipſi Anileo fratriq; ipſi Aſineo, cunctisq; ſocijs, ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidem, quod tale in ſe facinus perpetraret: illis autẽ, quod non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, niſi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent, ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaq; plurimi cõgregati, ad Aſineum accedunt, & eum magnis uocibus increpabãt, dicentes: Bene quidem eſſet, ſi neq; primum tale aliquid fieret: ſed quia iam factum eſt,

ſaltem

ſaltem nunc correctio conſequatur, antequàm illud peccatū illi cum cæteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra conſuetudinem legis ipſorum: & ſuperſtitionē mulieris, quę in iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorū fuiſſe cauſam & fore, uerūtamen uictus conſanguinitatis fauore tolerabat: ueniāq; fratri dabat, quod fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum in dies accuſationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulſus eſt, increpans eum, & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad ſua propria parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultū, qui propter ſe populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto, defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit, ſolū ſui iudicem habens, quem ſentiebat ſuo amore conſtrictū. Porrò Anileus ſolus regni moderamina excipiens, exercitum ſumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco conſtituti, & regis Artabani filiā in coniugio poſſidentis. Vbi cū irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numeroſum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias opulentiāq; pertinere noſcuntur. Sed cum hęc Mithridates audiſſet, quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta, grauiter tulit, quod ipſe ante nihil læſiſſet Anilcū. Anileus uero quod exordium tantæ ſumpſiſſet iniuriæ, tanta in ſe dignitate cōtempta: congregansq; q̄plurimū potuit equitatū, ſed etiam ętate feruentiū non minimā manum, aduerſus Anileum uenit, & cōtendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antequàm ad eum ueniſſet, in quodam uico occulte caſtra cōſtituit, ut inde proxima die in hoſtes irrūperet: quoniam ſabbatū illuceſcebat, cum à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus aūt iſta cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cum alia integre nunciaret, tum ętiā uicum intimabat, ubi Mithridates manſionē fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, caſtris egreſſus eſt, cunctis ignorantibus, quod aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartā uigiliam, hoſtes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, ſecum ducebat, ſuper aſinum nudum imponens, quod ualde ignominioſiſſimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum propriū peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contrà ipſe conſilium aliud dicebat, non rectum eſſe dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & neceſſitudine connubij apud regem Artabanū magnifice honorabilem: nunc autem utcunq; tolerabile cēſeatur eſſe quod factū eſt: quoniā & ſi iniuratus eſt Mithridates, uerum tamē beneficio ſalutis erit ſe liberātibus gratiā debiturus: ſi uero quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanū patienter laturum, ſed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia conſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter cōſanguinitatem qua regi coniunctus eſt, & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, niſi feſtinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cōſtitutus, ſupplicia ſumere de his qui contumeliā ingeſſiſſent. Turpe nanq; illa eſſe dicebat, ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus Iudæi hominis fuiſſet: & nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet, aut ſe per deos iurare coniugij fœdera ſoluturam. Has

Anileus ſuperat Mithridatem

ille

lle exprobrationes per dies ſingulos minime ferens, magnanimitatẽ etiam mulieris metuens, ne inter eos cõiugium ſolueretur, non ſponte quidem neq; uolens congregans manũ quàmplurimam potuit aduerſus Iudæos tendebat, intolerãdam & ipſe ſalutem æſtimans, ſi Parthus impune fuiſſet à Iudæis repulſus belli certamine. Anileus aũt, ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret, & non magis anteueniens hoſtes, occurreret, ex proſperitate prima confidens iterum ſe pugnaturũ, credens audentibus uirtutis etiam robur accreſcere. Multi itaq; illi ſuperiorum exercitus ſe coniunxere, ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos, & in ipſa prima facie terrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaq; illo die ſtadia nonaginta, per loca uaſta & inaquoſa iter facientes: ſed medio die, ardore ſolis ingenti, ſitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens cõtinuo, feſſos itinere, ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtũ nec arma ferre ualentes, profugiunt, Parthi uero inſequentes, magnam cædem faciunt; Iudęorũ multæ myriades occumbunt. Anileus aũt, & quotquot circa eum erant, in ſyluam ſe recipiunt. Mithridates uero magnam uictoriam ſumens, magno gaudio cœpit exul- *Victoria Mithridatis*
tare. Congregatur autem ad Anileũ infinita multitudo hominũ peſſimorũ, & ſuam ſalutẽ paruipendentiũ, quos Anileus ſuſcipiebat, uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſanè ſimiles illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiã cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorũ, eoſq; paſſim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudęos qui ibidem habitabant, tradi ſibi Anileum expetentes. Illi uero nequaquam illorum ſermonem acçipiẽtes, neq; cum traditione Anilei pacẽ facere uolentes, prouocabãt eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere, ut ad Anileũ uenirent, & cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre ſpeculantes quo ſe cõſtituerat Anileus, & cuncta diligenter inſpicientes, occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt, necantq; quantoſcunq; reperiũt, ipſumq; Anileum obtruncant, atq; hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur: Nã penè ſempet inimicitias exercebant. Cauſa uero huius iræ fuit, lex eorũ paterna, quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper inuicẽ æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatẽ inuenerat, ab iniurijs nõ parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereũte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorũ, & repugnare penitus nõ ualentes, in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleu- *Seleucia*
cia ciuitas eſt admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantiſſimi. Eſt ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæſi, & expertes malorũ fuere. Sexto uero anno (nam Babylonię corruptio eorũ magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis magisq; cõfugiunt) eos amplior ibi clades ſuſcepit, propter cauſam quã breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebantur, ſed Græci ſemper ſuperiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri aũt ſeditionem mouentes, cœperunt ſuperiores exiſtere, ex cõſenſu & auxilio Iudæorum, hominum inconſiderate ſe in pericula præcipitantium, & intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium.

Tunc

Tunc Græci hac ſeditione ſuperantur. Illi uero nullam aliam rationem cernebant, qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum, & dignitatem reformare, niſi Syros à Iudæis ſepararẽt. Vnuſquiſq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cũ quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem inter ſe, amicitiamq; cõponunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte, pacta quibus pax & concordia ſeruaretur, inſtituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur, ut cũ Iudæis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimũtq; ſuper quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur oẽs præter admodum paucos, qui forte aut amicorũ, aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, diſcedunt exin de Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorũ rex per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos acta ſunt, huiuſmodi fuere.

Cædes quinquagies mille Iudæorum

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS

IVDAICAE LIBER DECIMVSNONVS

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidijs extinctus ſit. Cap. 1

CAius autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabãt, iniuſtitiæ ſuæ demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales ante nunquam hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omniũ Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatum, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cõſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autẽ penè pares ſenatoribus exiſtebant: propter quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uero ſibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: ſed etiam in templum Iouis ueniens, quod Capitolium quidem uocant, magis aũt uenerabile illis eſt omnium templorũ, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania cõſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis tranſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiã hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtenti, talia etiã uolebat in fluctibus gerere, qualia

Caij crudelitas & arrogantia

qualia ſolet terrę natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia fermè trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem conſtruere, ſuper quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorū paganorū nullū non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulacra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autē ſuam domū, ſed etiam hortos, aliaq; ſua habitacula, ubicūq; terrarum Italiæ cōſtabant, ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouē Olympiū, qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Athenienſis fecerat, auſus eſt in Romanā transferre ciuitatem: non tamen ad effectū res perducta eſt, architectis dicentibus ad Menniū Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod ſi illud ſimulacrū moueretur, aliquod malum poſſet accidere. Fertur autem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociū. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caiū, unde periculū mortis illi protinus imminebat: euaſit tamē, quoniā Caius morte præuentus eſt. Intantū etiam proruperat eius inſania, ut cū ei filia fuiſſet exorta, eam perducēs in Capitoliū, ſuper genua ſimulacri cōſtitueret, cōmunē ſibi natā Iouiq; cōfirmans, duos patres uni proli cōſtituens. Et hęc illum etiam talia perpetrantē, prò nefas, homines tolerabāt. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationē excitare dominorū, quęcūq; uellent in publicū crimina deportare. Illi autē, quæcunq; illis peſſima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernētes gratū illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiā Claudium auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur, aduerſus patruū ſuum geri capitale iudiciū: ſperans etiā ipſum, quo faciliorē potētiam aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſisq; calūnijs, ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebātur: ab alijs quidē, ut ſuas iniurias quas paſſi ſunt ulciſcerentur: ab alijs autē, præuenire dominos cupiētibus, cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniā corruptis legibus, & hominibus in afflictione cōſtitutis, nō paruū beatitudinis momentū mors illius hominis apportauit: ſed etiam genti noſtræ, quæ breui iam omnis interiiſſet, niſi mors illū celeriter occupaſſet: uolo ſuper eo cūcta diſſerere. Nā aliàs quoq; magnā felicitatē confert hominibus, & ſolatiū in calamitatibus cōſtitutis: ac etiā correctionem his, qui putant proſperitatē eſſe perpetuā: docetq;, ne rebus ſecundis quiſque peſſime cōmutetur, ſed uirtutis ſtudiū eſſe percolendū. Vias equidē tres mors illa parauerat: & harū uniuſcuiuſq; uiri boni primatū in conſilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hiſpanię ciuitate originē ducēs, cōgregauit plurimos, ut ſiue per illos, ſiue per ſemetipſum alacriter Caiū interimeret: alterius autē principatū gerebat Caſſius Chærea tribunus: ſed & Minutianus non paruā partem hominū ad hoc opus aggregauerat. Cauſa autē erat illis odiū, quo circa Caium uniuerſi tenebātur. Et Regulus quidem iracundiā eius, & iniuſtitiā, qua in cūctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cū multis aduerſus Caium cōſilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebātur ad cauſam: Minutianus autē, ut Lepidū ulciſceretur amicum ſuū, hunc enim cum aliquibus ſuis cōciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat, ne à Caio ſimiliter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis ſibi

Cōſpiratio aduerſus Caligulam

mortem imminere,festinabat suũ prævenire periculũ. Chæreas uero confusionem suam,& Caij opprobria nõ ferebat,quibus eũ arguebat,quod quasi nihil in se fortitudinis haberet,insuper etiã periculum sibi per singulas dies imminere cernebat.

Mors Caij omnibus optabilis Mortẽ quoq; Caij omnes honestũ opus & liberũ libẽter excipere reputabant:cæteri uero cupiebant super hoc habere cõmune consiliũ: uidentes tantas iniurias,& exemplũ prauum dari cupientibus principatũ. Omnes ergo,ut tantis cladibus liberarentur,desiderabãt aduersus Caium aliquid geri:decere nãq; ad talia negocia bonos uiros accedere,pro salute pietatis,& imperij macula auferenda etiã cum suo discrimine. Super omnia autẽ Chæreã ad opus gerendũ excitabat melioris famæ cupiditas:& quia cernebat facilẽ sibi aditum fore ad Caiũ: tribunus nãq; erat,& per hoc se opportunitatem reperturum putabat,quia perimeret Caiũ. Interea ludi Curules agebantur,circa quæ spectacula magnũ geritur à Romanis studium. Cõcurrunt enim alacriter ad circũ:& pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus cõgregatione facta,deposcunt. Illi uero,quod multitudini nõ iudicant restendum,confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium,cũ omni intentione postulationibus utentes,ut cẽsuum releuationes efficeret, & grauedines cunctas auferret. Ille uero nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens,iubet clamantes abripi,& sine ulla dila-

Multi à Caio interempti tione cõfestim interimi. Et ille quidem talia iusserat:quibus autẽ præceptũ erat,iussa complebant. Plurimis itaq; pro hac causa morientibus,populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt,uidentibus alios pro

Chereas in insidias Caij exasperatus suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæreã excitabant,ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio perficeret,& eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij,rem uoluit aggredi,& tamen cõsideratione reuocabatur:non se cernẽs inuenire opportunitatẽ,qualem negotio aptam esse iudicabat: uerens, ne frustra ad tantum opus accederet:sed ita rem moderabatur,ut consilium animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat,non libẽter conuersationem sustinens Caij. Cum autem eũ constituisset Caius super omnes publicas functiones,& cætera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris,per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem implendi operis aggregabat,quod more suo magis rebus utebatur,& Caij obediebat imperio:parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiam prouocauit Caium,ita ut eum de mollitie & de socordia criminaretur,nõ ualentem sicut ipse uellet, pecunias cõgregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina,omni cõfusione plenissima. Et hæc quidẽ cum alijs increparet,ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorũ,quas ipse cõstituerat. Stolas nãq;

Mollities Caligulæ muliebres induebatur,& circumpositionẽ crinium complicatorum adhibẽs, aliaq; quæ ad ornamentũ cultumq; muliebrẽ pertinent,ipse sustinens,huius cõfusionem criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autẽ,quando hæc uestimenta Cęsar sumebat,indignatione ferebatur:maxime autẽ,cum illa uestimenta ministris irridentibus redderet,ita ut etiã tribuni in derisionem eum haberent & opprobriũ. Nam cũ sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimenta, prædicabãt aliquas ut cõsueti erãt,ad lusum illũ proferre facetias. Propter hoc etiã ei fiducia maior accessit,ut socios quosdã acciperet,quibus se ostenderet,non pro causis minoribus indignari

gnati. Nam erat etiam Pompidius ſenatorius, qui penè per omnes ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat. Epicureus autem erat, & propter hoc otij & quietis ſtudioſus. Hunc Timidius inimicus eius accuſauit, quod poſſet Caium maleficijs turpibus infamare, eo aſſumens Quintiliam mulierẽ, quæ in rebus ſcenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & ſtudium: nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur: accuſatio autem erat falſa. Illa uero graue iudicante, teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream ſine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunque tormentis opus eſſet, eodem Chærea utebatur: eo quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & ſocordia culparetur. Quintilia itaque dum ad tormenta duceretur, conſciorum cuiuſdam pedem calce deprimens, ſignificauit eos debere cõfidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen & ſi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipſe ſubire periculum. Et nihil differens, eam in conſpectum Caij deducit, fœdatam tormentis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illam ſpeciem non ſuſtinens, ſed admodum compaſſus Quintiliæ, eo quod grauiter tormẽtis fuiſſet affecta, liberam crimine abſolutamq; pronunciat, & cum ea ſimul Pompidiũ. Ipſam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi ſolatium eſſet, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ex ſupplicijs corrupta erat, ſed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt, quod per eum homines torquerentur. Vnde quoq; ſuam iracundiam non ſuſtinẽs, dixit ad Clementem atq; Papinium: quorũ Clemens quidem ſuper militiam cõſtitutus erat, Papinius ſuper eos qui Caij fuere cuſtodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos, qui aduerſus eius principatũ coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus deſudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantũ, ut etiã ipſi Caio miſerabiles uideantur. Ita noſtram militiam cum nimia ſeueritate tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifeſtus: uerbis autem inſaniam imperatoris aperire, iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti ſermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum eſſe cauſa malorum diceretur: ſi uero quiſquam rem, inquit, cum ueritate diſcutiat, inueniet ô Clemens, quod ego ſim totius mali cauſa, & hic Papinius, & tu qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulſi Caij, ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ciues ſuos omnesq; ſubiectos, cui nos miniſteriũ exhibemus: & ueluti ſatellites atq; carnifices, ad eius crudelitates explẽdas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus, in noſtros ciues conuertimus, nõ pro libertate, nõ pro imperio Romano: ſed pro ſalute eius, qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubijcere. Nam ſimul & noſtra corpora, & noſtras conſcientias, per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio miniſterium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit,

Quintilia mima

cum fauore circa nos conuerſabitur,magis autem cũ ſuſpicione.Ad hęc etiam cum pereuntium multam ſtragem fecerit(non enim poterit Caij unquam ſæuitia termi nari,quoniam non iudicio in talibus cauſis intendit, ſed ſola libidine ad hominum cædem impellitur)tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget.Ad hæc Clemens conſilium Chæreæ manifeſtius approbabat:taceri autem iubebat,ne in plures ſermo ferretur:& diffuſis paſſim rebus quæ gerebantur,anteq́ res cõſequa tur effectũ,ſecreto prodito,& inſidijs propalatis,ipſi ducerentur ad pœnã:ſed tem pore procedente,rem ſpei permittere,ut opportunitatẽ fortuna tribuẽte,opus gna uiter adimpleretur:ſe tamẽ dicebat per ſenectutẽ non poſſe audaciã gerere,ad tan tum negociũ inchoandum.His uero quę à te ô Chærea tractata dictaq́ ſunt,cau tius aliquid fortaſſis inueniã:decentius autẽ quis poterit inuenire?Et Clemens qui dem cõtinuo mutare ſententiam,omniaq́ quæ audierat,quæq́ ipſe dixerat,cœpit efferre per plurimos.Chæreas autẽ formidans,perrexit ad Sabinũ,exiſtentem uirum dignum,quem etiam libertatis cognouerat amatorem,& propterea diſpoſitio nes illorũ temporum hoſtiliter abhorrentẽ.Opus itaq́ putans,ut celeriter quæ cogitabat inciperet,opportunũ ratus eſt,ut cum eorum cõmunicarent maximo timo re,ne à Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiã dilationes temporũ aliquid contrariũ reputabat allaturas.Cum autẽ libenter Sabinus tali cogitationi,taliq́ uo luntati cõſentiret,tũc quidem tacere ſe dixit,& ad nullũ de tali re ſuam proferre uoluntatem:ſi uero tempus & hominẽ nanciſceretur,tunc nõ ſolum ſilentiũ abiecturum,ſed etiã ſuam uoluntatẽ manifeſtaturũ eſſe firmabat:ſed ſi aliquid utiliter uolumus efficere,nihil dilationis penitus detur.His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum,ipſis quidem ſtudijs & uirtute parẽ,& ſimilia ex animi magnitudine cupientem:conſanguineum tamẽ Caij,ſed ſuſpectũ propter mortẽ Lepidi.Multam namq́ inter ſe amicitiam Minutianus Lepidusq́ poſſidebant:& propterea etiam ipſe timore periclitabatur,ne ſimiliter eũ perire cõtingeret.Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis,ut putaretur aduerſus unumquemq́ ſingulari inſania prorupturus.Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerũ neceſſitate formidini & uoluntatẽ,quam circa odiũ Caij gerebant,indicare nõ poterant.Ob huius utiq́ ſuſpicionẽ,nec deuotionem ſibimet aperte impendere præſumebãt.Dũ igitur conueniſſent,& Minutiano honorem ſicuti prius exhibuiſſent. erat enim dignitate præclarus,& cunctorum ore laudatus,inter principia ſermonum, præcedens ille uerba fecit ad Chęream:requirens quod ſignum illa die perceperit.Per totam namq́ ciuitatem grata Chæreæ uidebatur iniuria,quam per ſignorum dationem ipſe portabat.Et ille inter uerba iucunda nihil motus,Minutiano reſpondit,eiq́ ſermonẽ de rebus talibus faciendum eſſe cõmiſit:& tu mihi,inquit,da libertatis ſignum,gratias agenti tibi,qui me amplius acuiſti,quàm egomet implere conſueui. Neq́ mihi ſermonibus iam pluribus opus erit,ſed hoc ſufficiet iudicio,ſi etiam tibi idem placeat, quod & mihi:quãdo & priuſquam cõueniremus,eiuſdem cognoſcimur fuiſſe communionis.Vno itaq́ gladio ſum accinctus,qui ſufficere poſſit ambobus,in quo cõſenti fortiter,& accedamus ad opus.Princeps autem ſi uis,ipſe conſiſto,iubens opetibus imminere.Quod ſi cepero tui cooperationẽ ſolatij,perſequar graſſatione ferri,conceſſa mihi te confirmante fiducia:per hoc enim ipſum quoq́ ferrum efficacius ſolet exiſtere.Impellor enim ad actum non pro his quę patior ego,dum ſpe ipſe circumferar.Non enim hæc lenitas,mea pericula tantummodo me cõſiderare permittit

Chereas Minutianum ſibi aſſociat

mittit: dum & liberæ patriæ atq; legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam peſti, quæ cunctos ſimul propter Caiũ apprehendit. Dignus enim ſum apud te iudicem fide rerũ huiuſmodi, quando etiam tu ſapere talia comprobaris. Tunc Minutianus conſiderans ardorem ſermonum eius, libenter amplexus eſt, & eius audaciam approbauit atque laudauit: & uale dicto, cũ uotis eum precibusq; dimiſit. Quidam enim aſſeuerabant, ea quæ contingebant quodã auſpicio fuiſſe firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiuſdam de populo fertur emiſſa, quę quaſi admoneret, dicens: Perfice quod agendum eſt, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidiſſe ſecretum: nouiſſime uero conſiderando, quia hęc pro inuitatione dicerentur, ſiue commonente aliquo ſociorum, ſeu certe deo (qui cuncta humana reſpicit) conſulente, omnibus ad cõfortationem inſidiarũ cauſa patuiſſet, uniuerſi ſimul armati ſunt: alij quidem ex ordine ſenatorio, alij uero Romanorum militum qui conſcij eſſe uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate ſeu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo poſſent ſtudio, ut uita priuaretur, totaq; confidentia atque uirtute, ad tyrannicidiũ erant & ſermonibus & operibus præparati. Nam & Caliſtus libertus Caij, uir unus potentia ſummi culminis eleuatus, qui nihil aliud poteſtate ſua, quàm tyranno æquus eſſe putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis acceſſerant, eo quod eſſet in muneribus accipiendis, & iniurijs exercendis acerrimus, & uigorẽ ultra modum haberet, cum naturam Caij inſtabilem eſſe ſciret, & in quibus declinaſſet, nequaquam poſſe reuocari: & multas quidem alias periculi cauſas, necnon & magnitudinẽ pecuniarũ haberet, accedens latenter ad Claudiũ, ſperans quia ſi ei cederet principatus, deficiente Caio, honorẽ ſimilẽ ei præberet, eo quod illi gratiam & uerba clementiæ impẽdiſſet primitus, ait, quia iuſſus à Caio Claudiũ ueneno petimere, crebras huius rei dilationes quęſiſſet, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hęc Caliſtus, uolens capere Claudiũ. Nã neq; Caius ſtudẽs interfici Claudium honeſtas poterat occaſiones exquirere, neq; Caliſtus iuſſus optabilẽ rem Caio perpetrare, ſi diſtuliſſet mandata domini ſui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij ueſania liberauit. Caliſtus autem pro cõmendatione finxit hãc gratiam, quæ ei nequaquã probabatur iniuncta. Hi quidẽ, qui circa Chæreã erant, differebãt quotidie, dum multos ſegnicies detineret: Chæreas autẽ nullã moram gerebat, ſed omne tempus ad agendũ opportuniſſimũ iudicabat. Nam dum Caius in Capitoliũ aſcendiſſet, ut pro filia ſacrificaret, uenit frequenter ad eum, & in impetialis loci culmine ſtantẽ, ac populo auri & argenti pecunias diſpergẽtem, dum hæc miniſteria gererentur, pręcipitẽ ex eminenti loco cogitauit impellere: cum ſe à nullo uideri putaret, nec inſidias feciſſe crederetur. Et licet nõ optata mors eueniſſet, ipſi tamẽ acceſſiſſet audacia, ut etiã præter ferrũ perimeret Caiũ. Tantũ habuit cũ coniuratis Chęreas ardorem, metuens, ne tempora opportuna diffluerẽt. Illi uero uidebant quidẽ eum pro ſua libertate ſolicitũ: poſcebant autẽ, ut paucum tẽpus uſq; ad ſolennitatẽ ſpectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conſcij requirerentur à Caio: & inſidiarum non ualeret utilitas in futuro: ſed hoc utile fore, ut in celebratione ſpectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc ſpectacula in palatio ob honorem Cæſaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus poteſtatem populi cõuertit in ſeipſum, quæ ſcilicet Romani no-

Vox emiſſa in curia coniuratos exagitat

De Caliſto Caij liberto

biles cum filijs simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita facilis erat incursus, quando multa milia hominũ paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoq; custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas, & ueniẽtibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortunę solatijs adimpleret: à quo tamẽ tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos, satis, inquit, ô uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiem, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeamus esse liberi, & alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neque actum hunc aduertse suscipiẽtibus, sed potius conticeſcentibus: cur, inquit, ô fortissimi, segnes sumus? An non uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum contempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis opprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus confusioni obnoxij, si quis eum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquã cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ensc cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competebat, ut signum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo loca sibimet occuparent. Cumq; multa plebe atque cõpressione Caius exultaret, ita ut præ multitudine, neque senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unà cum seruis, Caius processu sibimet facto, Diuo Cæsari solenniter immolabat: cuius etiã spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem præbuit risum, Asprenati uero augurium fuit apertum, qui scilicet unà cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, præsidebat: & circa eum primi procerũ. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uero ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbẽtur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, ubi lusores exerceri solent, atque cantores. Residente itaque populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio, (dextrum namque cornu Cæsar tenebat) quidam Batibius ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum consularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nuntiatum, ô Cluditte, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, ô fortissime, inquit,

nce: & mox uersum Homeri subiecit, dicens: nequis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro spectãtibus spargerẽtur, & pariter aues innumeræ, & quæ pro raritate sua sunt comparantibus preciosæ, Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus namq; introducitur, quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, & pantomimus fabulàm saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, & eius filia Myrrha uidebatur: atque sanguis mimica arte diffusus, & circa iudicem crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in finem, eo quod nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atque cibis illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chæream uideret egressum, pergebat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueste, & quasi per amicitiam, quò, inquit, pergis ô beatissime? At ille reueritus Cæsarem, cum timore resedit, & paululum quiescens, denuo surrexit, & abiit. Cui egredienti non impediuit iter Caius, credens eum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset & ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut & prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: quærens ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chæream erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos præparari, ne ad opus absentes inuenirentur, & negligentes opportunum tempus amitterent. Erat namque etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad sedem eius: præscius tamen, quia illic necem principis cum multo sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret: licetq; arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum uota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta, conuersi sunt coniurati, & populos impellebant, ut quasi Caio secreti officium præberent, opere uero uolentes habere licentiam, ut eum in silentio trucidarent. Præcedebant itaque Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi constituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare consuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaque occurrit ei Chæreas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionem eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de industria factum: ne Caius unius plagæ uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, eo quod in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chæreas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens, dum possent multæ machi-

In spectaculo duo auguria Caio prouenerunt

Chæreas gladio Caium appetit

nationes auxilium Caio conferre, antequam potuisset mori. Vnde certum est, quia Chæreas non circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiam acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta cœlaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tẽpus. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuicp tractare. Caius itacp uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retentus, ne ulterius posset accedere. Quo facto, necp clamauit, necp uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, & ipse iam sua mente præstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumastantes, singuli adinuicem gladijs, & quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa, Chæreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodũ gereretur, & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipiẽtibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: necnon necessitatem suæ præsumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoque rem prior aggressus est, & uirtutem illius necis impleuit: atcp nisum facilem Caio iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quæcunqp cæteri gesserunt, Chæreæ cogitationi & labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas autem & cæteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc utiqꝫ, quæ fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi sæpius honoratum: cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustæ uiæ, in quibus hoc opus effectum est, & maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constitui sunt, diebus suæ potentiæ in talibus habitare noscuntur: & declinantes multitudinis inuasionẽ, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret adhuc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant enim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticę habẽtes tagma, quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis, aut cæteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisqꝫ robusti: & impetu primo, quibuscunque congressi hostibus, prævalentes: cum non haberent uirtutis discretionem, pro utilitate cunctorum, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius chariſſimus ob hoc erat, quod pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatis ergo gladijs, ingressi sunt domum, perscrutantes Cæsaris peremptores, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantũ uirtute & fortitudine maiorũ quantum suo robore, cum monomachus esset, hanc obtinuerat dignitatem. His itacp requirentibus Asprenas primus occurrens exoluit pœnas: cuius uestem sacrificiorum sanguis, sicut prædiximus, cruẽtauerat, & non ei bonũ fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non ignorabãt. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibimet occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs cõtendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum

Caius confoditur

Chæreas coniurationis princeps

Germani ad ulciscendum Cæsarem armantur

agmine

agmine cõstipatus,frequentium uulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Anteius,ex ordine senatorio,Germanis sicuti priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem,& lætaretur,aduenerat:quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatus,militibus destinatis,occiderat. Aderat ergo Anteius,ut Caij uideret funus,turbataq; subito domo,dum se uellet occulere,furentes Germanos, & tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant,etiã innoxios unà perimentes, latere nõ potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cum igitur in theatrũ de Caij morte uenisset sermo,admiratio & incredulitas facta est. Alij namq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudum scirent sibimet utilem fore,hoc non sinebantur credere per timorem. Quibusdam uero hoc in desperatione erat,cũ neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid prouenire,nec uere hoc crederent, quasi non posset aliquis hominũ,opus huius uirtutis implere. Erant enim,quibus non erat grata mors Caij,mulieres & infantes,& quidam militum:alij propter mercedem,& qui ad nihil aliud,quàm tyranno cõueniente ad iniurias potentissimorum ciuium,illius ministerio erant præparati:mulieres autem ac iuuenes,propter spectaculorum & gladiatorum munera,in quibus solet uulgo delectatio ministrari,& propter carnium dilacerationes,quas in ludis agebat Caius,ut quasi populo uoluptatem exhiberet:pro ueritate autem ad satiandam suæ crudelitatis insaniã. Serui autem dominos cõtemnebant,& ad iniuriandum eos,eius fulciebantur auxilio. Facile namq; eis mentientibus contra dominos credebatur:eorumq; pecunias ostendentibus, & libertas & diuitiæ succedebant:nec accusationis metuebant pœnam, quibus erant proposita præmia,octaua pars substantiæ senatorũ. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione sermo,eo quod aut præsciissent insidias aut optassent,de his quæ nunciabantur non solum gaudia retinebant,sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant,metuentes,ne cum uerum non appareret, pœnæ succũberent, quasi uota suæ uoluntatis aperientes. Illi uero qui insidias præsciebãt,amplius se celabant:formidantes ne dum alicui amatori tyrannidis hoc panderẽt,proditi uiuente Caio punirẽtur. Nam & alius sermo fuerat dispersus in populo,quia res quidem à coniuratis fuisset tentata,non tamen Caius extinctus, sed ablatus à medicis, ductus fuisset ad curam:nullusq; erat uerax,cui se quicunq; cõmitteret,aut suam panderet uoluntatem. Nam & si quis amicus erat,propter fauorem tyranni uidebatur esse suspectus,& multo magis odiosus nõ poterat credi. Dicebatur autem senatoribus,à quibusdam eorum animos perturbantibus,quod inter ipsa pericula atq; uulnera,ut erat sanguine cruentus,uenisset in forum, & concionẽ habuisset ad populum:quæ reficiebant eorum mentes,neq; loca suæ custodiæ relinquebãt,formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa:quando nõ qua uoluntate discederẽt accusari poterant aut damnari:sed quemadmodũ uellent accusatores aut iudices. Cum itaque turba Germanorum euaginatis gladijs spectaculum circundedisset,cunctis spectãtibus metus suæ perditionis accessit:& ex omnibus aditibus terror erat, quasi repente ingredientium gladijs caperentur:& neque discedendi securitatem habebant,neq; in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruentibus,in theatro fragor eruptus est,supplicantium atq; dicentiũ,quia & quæ cogitata fuissent,(si tamen aliquid proueniisset)& quæ dicebantur gesta,nescirent:& deberent parcere, nec alienam præsumptionem eis,qui non essent culpabiles, irrogarent:sed exquirerent cõmissores,si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidem

Impetus Germanorum irruentium in theatrum

hæc

hæc & his potiora cum lachrymis & percussione uultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit & pœnitentia ducti sunt, in spectaculo constitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exasperati: portabant enim capita Asprenatis & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in spectaculo positi, amplius sunt concussi, pro dignitate uirorum, & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semetipsos à talibus ærumnis euadere non credebant: & incertum sibi fore, si tanta pericula possent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odiū circa Caium habuissent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenissent, & spe totius cecidissent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenalium, & propterea magnitudine uocis utebatur, indutus uestibus diuersi coloris, ad instar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & postea gerebantur. Is aptauit semetipsum ueluti lugētem, licet & ipse odio Caium haberet: eratq; timore superior eius concio, atque militia, qua nitebatur salutem in rebus præsentibus apparare: & omnem ornatum, quasi de charissimi principis morte amississe confingens, progressus est in theatrum, ut mortem Caij denunciaret. Quo facto, quies omnibus affuit, ne possent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde statuas etiam Aruntius, & loca singula circuibat, reuocans Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrū, atq; manifestantes Caiū fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuersos qui furorem incurrerant Germanorum, à morte seruauit: nam prius spem habentes uincere Caium, à nulla factione penitus abstinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quem dum aperte mortuum cognouissent, ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerunt, eo quod uindicta illis utilis iam non esset: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere, ne senatum contra se prouocarēt, si ad eos imperij summa deueniret. Igitur Germani à sua rabie, quæ eos inuaserat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum nimis esset de Minutiano sollicitus, ne Germanorum furisset insania extinctus, singulos militum de eius salute requirebat, & Minutianum quidem Clemens adduxit in medium: ad Chæream uero conuersus, cum multis alijs senatoribus, iusticiæ & uirtuti testabatur, eius laudans cogitatum. & actum sine formidine completū, tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam, eo quod iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum talicalamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidē alios eius esse peremptores, opere uero semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quando omnes abscedere festinabant. Cuius mali tūc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorū, & mittēs qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidē inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo tumultuantibus illis &

Germani ab iracundia & furore quiescunt

Alcion medicus

Valerius Asiaticus

dirum

dirum esse clamãtibus,eo quod imperator eis ignorãtibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent:qui sunt qui Caiũ interemerunt? Vtinã,inquit,ego.Ad hęc autẽ & consules edicta proposuerunt,accusantes Caiũ:atq; iubentes populo simul & militibus,ut ad propria remearent:populo quidem multã requiem promittẽtes, militibus autẽ honores,si tamen solita disciplina cõsisterent,& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent.Erat enim metus,ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent,& ad rapinas aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorũ,& maxime cõsentientes aduersus Caium:fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti,quasi in eis respublica resideret.

Sentij oratio pro libertate Romana,& mors uxoris filiæq; Caij. Cap. II

INterea subito de domo raptus est Claudius.Milites enim facto concilio,alteutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore,ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret:nec sibi utile, si quis illorũ qui cooperatores in nece Caij fuerunt,ad imperium peruenirет:sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerẽt,defuncti patruum, & omnium senatoria dignitate præcipuum,uirtute maiorum fultum,militari disciplina pariter eruditum.Hunc deliberauerunt,in medio statuentes,imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaq; Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum,& quasi pro laude fugientem,qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere,non tamen declinabat integra uoluntate,stans in medio senatus, nihilq; metuens,apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens:Licet incredibile sit ò Romani,libertatis nos acquisisse dignitatem,eo quod longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem,quantum ad magnitudinẽ pristinæ seruitutis:sed tamen alacritatem ferre possibile est,si eius felicitatẽ nequiuerimus amittere.Satis est enim,& una hora sensum uirtutis habentibus,cum secura uoluntate in libera patria uitam degere,& legibus florentibus aliquando cõmunicare.Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus,quã olim quidem amisimus,nunc autem magna beatitudine retinemus,reuerentiam exhibẽdam his,qui geniti in ea atque nutriti sunt,& non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo eius præmia teneamus.Sufficiet itaque etiam hæc dies,& iuuenibus nostris, & quicũq; senuimus:senibus quidem,quando eius cõspicientes libertatem,cum dulcedine moriemur:iunioribus autem,eo quod sit eis doctrina uirtutis.Vnde constat uiros esse istos,quorum labore consistimus,propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est,de qua consueuit libertas humana solum modo cogitare.Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens:quę uero uisu conspexi,ualde sunt grauia.Malis enim ingentibus inuaserunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes uticq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem: eo quod principum uoluntati cuncta subijciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit,& ornamenta legum comprimens,rempublicam conturbauit, iustitiam præuaricatus, & sua delectatione uictus,nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret,arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus,& uirtute præcelsos, non solum

Qualiter Claudius susceпit imperium

Oratio Sentij ad senatum

lum gloriæ immanitate priuarent,ſed etiam ad mortem uſq; perducerent. Singuli namq; regnantium quæq; ſunt grauia commiſerũt. Quorũ Caius,qui hodie mortuus eſt,amplius extitit ſæuior uniuerſis,qui non ſolum in ciues, ſed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit ſuæ ferocitatis inſaniam,iniuſte pœnas exigens,& ueluti furioſus in homines atq; deos ferus exiſtens. Nihil etenim tyrannus ſuauitatis habere poteſt. Nónne cum iniuria uobis abuſus eſt? Nónne in pecuniis uos & coniugibus contriſtauit? Nónne omne uotum ueſtrum precibus angebatur inſiſtentibus inimicis? Aduerſa quidem tyrannis cũcta libertas eſt, nec eis unquam faueri poteſt:ſed nec ipſi,qui conſentiunt eis,patiuntur turpia ſuſtinere. Sentientes namq; tyranni quibus malis inſignes uiros affligant,& eos uidentes patienter talia ſuſtinere,nec tamen ignorare quod geritur,ſed ſolatium expectare,hoc ſolommodo ſuam credunt cõparare ſecuritatem,ſi eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis,& ſub alterutra ueſtri ditione conſtituti, quod reipublicæ maxime prodeſt,& ad præſentem reſpicit deuotionẽ,inſidijs amputatis,& reſtituta republica,iuſtum eſt utilitati cõmuni prouideatis,& quod placet non imminente periculo cenſeatis:quando non erit dominus,qui rempublicã gubernaturus eligitur,ut ciuitatem lędere,& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarũ multa genera poſſit inferre, Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt,nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationẽ pacis,& cõſueti degere modo ſeruili,importabiles incurrentes ærumnas,etiam proximis malorum uidebamur autores:fugientesq; cum uirtute mori,nouiſſima cõfuſione peribimus. Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios,& maxime Caſſium Chæreã principem fortium uirorũ annunciate,qui cum alijs uir unus & conſilio & opere acquiſitor noſtræ libertatis apparuit:cuius nunquã dignum eſt obliuiſci,qui contra tyrannidem noſtra pro libertate primus conſiliũ ſumpſit,& ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimũ,& uiris liberis beneficium opportunũ præſtãtibus,aliquid recõpenſare dignũ: qualis ſcilicet uir iſte circa uos extitit,non ſimilis Caſſio & Bruto,qui Caiũ Iulium peremerũt. Illi namq; ſeditionis principia bellorũq; ciuilium,ſubuerſionẽ ciuitatis excitauerũt:hic autem cũ tyrannicidij graſſatione,etiã malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt,ſenatu delectabiliter audiente,& equitibus Romanis,qui præſentes erant. Quo facto quidam Trebellius Maximus inſiliens, anulum de digito traxit, habentem lapidẽ clauſum,in quo forma Caij cælata uidebatur:quem ille ſibimet ſtudio dicendi,quæ ſuadebat impleri,fuerat oblitus auferre. Et cælatura quidem eſt agnita,nox autem cõtinuo ſubſecuta. Chæreas uero cum ſignum à cõſulibus petiſſet:& illi libertatẽ ei dediſſent,miraculũ fuit cũctis, & ueluti incredulitas, quia reuerſa uideretur ad cõſules hęc poteſtas. Hi ſiquidem,antequã tyrannus inuaderet ciuitatẽ, rebus militaribus ciuilibusq; præſidebant,qui ſenatui cõſentiebant. Chæreas uero percepto ſigno militantibus pręſidebat. Erant autẽ cohortes quatuor, quibus uiuere ſine principe magis q̃ ſub tyrannide cõplacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, & populi diſcedebant læti,hanc ſpem habẽtes atq; cogitationẽ,quaſi ipſi gubernationem reipublicę rurſus acquirerent,& nequaquã alij ſubiacerent:inter quos Chæreas præcipuus exiſtebat. Igitur Chæreas periculũ credens, ſi Caij uxor & filia ſupereſſent,& non omnis domus eius pariter deperiret:quando ſi quis ex eis derelinqueretur,nõ hoc ſine peſte ciuitatis lethoq; cõſtaret:inſuper & propoſitũ ſuũ

perficere

perficere,& odiũ quod circa Caium habebat,explere festinans,misit Lupũ,unum tribunorũ,qui uxorem Caij filiamq; perimeret.Erat enim is Lupus cognatus Clementis,cui hoc officium tradiderunt,quatenus uel hoc opere & uirtute tyrannicidij particeps esset,& quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus cõsensisse. Quibusdam uero coniuratorum crudele uidebatur,ut contra mulierem taliter uteretur,dicentibus Caium sua magis natura malis usum,quàm uxoris consilio facinora molitum,quibus & ciuitas uexata esset,& flos ciuium deperisset.Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur:omnium autem malorũ quæ à Caio gesta fuerant,hæc etat caput.Caio namq; dederat poculum,ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amori:& incantationibus ad uesaniam trãsformatum ita sibi deuinxerat,quatenus fortunæ omnium Romanorum,& totius urbis cui præsidebat, ei subditæ uiderentur,nihilq; defensores eius ualere potuerũt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministeriũ eo momento differre,ne culpabilis esset in his,quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta:ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij cõiugem,iuxta uiri corpus humi prostratam,& omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus,eratq; sanguine uulnerũ eius plena,& maxima calamitate circundata:necnon & filia iacebat simul:nihil illic aliud audiebatur,nisi culpa Caij,tanquã nõ bene gubernantis,& quia uxor eius frequenter talia uentura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc & nũc similiter æstimatur, & in omnium mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant,quia suasisset Caio,ut retedens à sæuitia & crudelitate ciuium,humiliter & cum uirtute rempub. gubernaret:qui cum in sua seueritate uiueret,propter talia deperisset:alij uero,quia cum sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium,suasisset illa,ut sine ulla dilatione uehementer cũctos placaret,quia licet nihil iniuste tentasse aliqui probarentur,tamẽ hoc agens cũcta pericula declinaret.Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt,& quæ de ea homines dicebant,hæc sunt. At illa cum uidisset uenientem Lupum,corpus Caij monstrabat,& ut ad proximum ueniret,eum cum lachrymis exorabat.Cumq; eum uidisset mente attonitum,& nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat,ei suum iugulum præparabat:& lugens ea promptius faciebat,quæ agere soliti sunt,qui in uitæ desperatione constituũtur. Tum inuitauit eum,ut quæ decreta fuerant,non moraretur implere.Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo perempta est,& super eam filia pariter extincta est.Caius igitur quarto imperij sui anno,minus quatuor menses,ita defunctus est,uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus,derogationibus amicus,in rebus terribilibus timidus,& prona semper auidus potestatis,in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens,atq; uideri uolens.Is fauore populi sæpe deceptus,quæcunq; leges tanquã turpia sapiunt,sua credidit esse ornamenta,uirtutis & amicitiarum immemor,quãdo contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est,inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum,& in his quæ concupisceret,nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sororipermixtus,odium ciuium maxime cœpit habere,eo quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. Opus autem magnum aut regium,nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum,aut futurorum reperitur gestum,nisi quod circa Rhegiũ & Siciliam,propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium,horrea decenter instituit:

Cesonia

Vxor & filia Caij occisæ

hoc enim constat maximum,& nauigãtibus utilissimum, quod tamen nõ uenit ad effectum:sed semiplenum ab eo,dum segnius construitur,derelictũ est. Cuius mo ræ hæc causa fuit,eo quod rebus inutilibus,sibiq; placitis uoluptatibus studens,& illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua,ad dicẽdum uelocissimus, & ad intelligen dum aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis,& acerrimo ingenio,meditationisq; labore,suum magis opus excellere dictionis for titudine comprobaret.Hunc namq; Tiberius,tanquam fratris nepotem,quem et iam habuit successorem,magna necessitate studuit eruditi,cũ ipse eisdem annis pri mo floruerit. Caius itaq; puer colebat hæc,quasi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præsidere,quod non tamen obtinere prævaluit, neq; ex eruditionis opere bona cõgregata seruare:sed abusus potestate,peruenit ad mortẽ. Difficile namq; est,ut illis possit acquiri uirtus,quibus facile uideatur agere quò tra huntur.Initio siquidẽ,faciẽte eruditionis causa,amicis studebat dignis zelo melio rum rerũ:postea perductus ad iniuriã, onus & odiũ quod circa eũ homines omissa priori deuotiõe gerebãt,ad id usq; descẽdit,ut ab eisdẽ passus insidias extingueret.

Caij eruditio

Claudius in imperium à militibus uocatus,à senatu rogatur missis le gatis,si cedere imperio noluerit,id eorum potius quàm militum au toritate usurpet. Cap. III

CLaudius igitur,sicut dixi superius, interruptione facta uiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo,& domo Cęsaris nece turbata,in angustia pro salute consistens propria,& in quodam arctissimo loco deueniens se eclabat: nul lam periculorũ causam,nisi ruborem formidans. Is enim cum priuatus esset, se me diocriter tractabat inter omnes,sufficiẽter doctus,& disciplina maxime Græca cõ positus,qui etiã se ab omni turbarũ inquietudine subtrahebat.Tũc itaq;, dum tre pidatio populos obtineret,& omne palatiũ ferocitate militum plenũ esset,& terror atq; indisciplinatio cunctos apprehendisset,summi duces in curia de his quæ foris agenda tractabãt.Et Caij quidem interitũ paruipẽdentes, eo quod iuste uideretur extinctus,quæ sibi essent utilia potius cogitabãt:quemadmodũ bene cuncta dispo nerentur.Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes,suæ magis q̃ cunctorũ utilitati consulerent,Claudius turbatus,& nequaquam de salute sua secu rus,maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis,& quos cum eo cõstabat occisos stabat in quodã loco super paucos gradus,obscuritate celatos. Tunc Gratus qui dam militum in palatio uidens eum,nec perfecte præ obscuritate cognoscens, cre dens hominẽ esse,qui magis in eo loco insidias faceret:proxime ueniens, eumq; ap prehendens agnouit,secq; requirẽtibus ait:Iste Germanicus est,eum constituamus imperatorẽ. Claudius uidens eos in suo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipse quoq; moreretur,parendum sibi esse poscebat,eisq; sua facta cõme morabat. Tunc Gratus subridens,dexteram ei porrexit:& noli,inquit,de tua salute pusillanimis esse,cũ te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare:quod dij auferentes Caiũ,mũdoq; prospicientes,tuę cõcessere uirtuti. Perge nunc,& maiorũ tuorũ recipe soliũ.Supportabatq; eum,nequaquã ualentẽ pedibus ambulare,pro pter timorẽ scilicet,gaudiũq; dictorum. Concurrebãt autem circa Gratũ etiã multi militum,& uidentes Claudiũ duci quasi ad supplicium rerũ gestarum,tanq; pro ui to suaui ac quieto,& multa pericula in imperio Caij perpesso, dolebant. Pluribus

Turbatio Claudij

De Grato milite

Claudius in imperatorem à militibus de ligitur

autem

autē militibus aggregatis, factaq; turba, fugę totius plebis exortę sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatē fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cū fuga ad palatiū deuenerūt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam remp. tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utique aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnā gloriam suæ uitæ reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriæ potestatis, & quæ pridem suo principatu deliquerant. Inter hæc etiam rursus cogitabant, quia imperium deductū ad unum, periculo non careret: quando quodcūq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutroſq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuisæ hæ sententiæ populi atque senatus. Hi quidem dignitatē pristinam appetebāt, & onerosum seruitiū pro tyrannorū iniuria declinabant: populus autē inuidiam circa senatū habens, & auaritiam eius effugiēs, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamē imperatore constituto sedatū est. Inter hæc senatus agnoscēs Claudiū à militibus abreptum, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros, qui eū admonerēt, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uirorū unus cederet, & communē utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum ptisci tyranni occasio fuerint ciuitati, & quę sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, spōte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorem uirtutē suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorū ciuium, & legum decreto succederēt: quō facto, fauorē imperantium & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet autoritati senatoriæ, grandem manum ad rēsistendum haberent, & armatorum copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterētur: maximum uero sibimet esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnarent. Et legati quidem Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati Claudium suppliciter exorabāt, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utique eum multitudine militum circunseptū, & in cōparatione illius exercitus consulis nihil esse. Suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datum acciperet, quod esset prosperius atq; felicius, si nō cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogātia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippę præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Claudius à militibus imperator cōstitutus

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum. Caput IIII

IGitur Agrippa, cōpletis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscēs Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratū ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperiū sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum se-

Calliditas Agrippæ

natus euocasset ad curiam, unguens caput unguentis, quasi ab sorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & cõsulentibus quam ipse sententiam posslideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandũ suasit de utilitate cũctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respõdente uero senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militũ copiã aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret, opto, inquit Agrippa, ô curia, peragere uos quæ desiderij uestri sunt: dicendum tamen est indubitanter, quod credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam: nostra uero pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos uero aduersus expertos bella suscipimus, producentes uiros neq; gladios sciẽtes educere. Qua propter mihi uidetur esse mittendum ad Claudium qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiã me legatione fungi paratus sum. Hæc cum dixisset, cunctis consentientibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respondere: Tunc Claudius ait, non mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius mansuetudinẽ prægustaret, cum nomine tantum ipse princeps foret, opere uero communitas imperaret, eo quod multarum uariatumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibimet obuenisse gauderet. Et legati quidem hęc audiẽtes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem congregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinq; milibus drachmis, & ducibus numerorum promeritam portionẽ largitus est: sed militibus absentibus similia compromisit. Consules itaq; cõuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate cœlarunt, consultationem refugiẽtes eorum: alij uero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectum ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiendi cum segnitie uiuere, & possidentes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen nõ amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsenti statu tractantibus, repente clamor congregati exercitus est emissus, petentium ut militaris imperator eligeretur, & nequaquã principatus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerant, ne cunctis simul, sed uni traderetur imperiũ: hoc tantum senatui concedentes, ut ipsi qui dignus uideretur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota senatus & populi: multo magis autem tam pro amissione gloriæ libertatis, quàm pro formidine Claudij. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus namq; Marcum fortitudine dignum, qui Iuliam Cæsij sororem habebat uxorem, studebat eligere, ut rerum culmine potiretur. Consules uero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam Valerium Asiaticum Minutianus anteponebat, & penè homicidia facta sunt desiderantiũ principatum, ut Claudio quoquo modo repugnaretur. Monomachorum uero turba non parua militum, per noctem ad ciuitatis custodiam positorum, cõcurrebat ad Claudium. Quapropter alij nouam urbis libertatem

Dissensio populi et senatus in eligẽdo imperatore

item, alij quoque Claudium metuentes, à consulibus abscesserũt. Diluculo autem Chæreas cum socijs adueniens, & ad medium transeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo uidisset silentium postulantes, & dicendi initia facientes, continuo disturbauit: non acquiescens eis ut aliquid allegarent, eo quod ipsi ad monarchiam pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant, tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interfectores Caij regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens, imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem, qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator prasinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atq; opera inhonesta deuotus: multaq; Chæreas opprobria sibi reluctãtibus inferebat, sed & Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima namq; est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chæreæ, sed euaginantes gladios, & signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi eum illis qui etiam præbuerãt iusiurãdum. Consules autẽ & senatus in desolatione relicti sunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus quid passuri forent, dum Claudius præualeret: & sibimetipsi adinuicem derogabant, & pœnitentiam facti gerebãt. Sabinus autem unus interfectorũ Caij, transiens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est, q̃ Claudium principem constitui, & seruitute se damnari uideret. Sed & Chæream hãc magnanimitatem assequi compulit: qui dum contempsisset Caium, & primus autor bonæ fuisset uitæ, neq; sic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandũ, uelle tamen mentẽ Claudij trutinare. & illi quidẽ in his erant: ad milites autẽ omnis undiq; populus cõcurrebat. Interea Q. Pompeius dũ accusaret milites, & pro libertate senatus supplicaret, impetu facto euaginatis gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerant. Tũc Claudius ereptum consulẽ à periculo, fecit sibi assidere. Senatores autẽ qui cũ Quinto fuerãt, non simili honore suscepit. Nam quidã eorũ etiã plagis affecti sunt, & ad eum uenire cõpulsi. Apronius autẽ uulneratus effugit, eratq; periculũ uniuersis. Tunc rex Agrippa accedẽs ad Claudium, postulauit ut circa senatũ mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius cõsisteret iam potestas. Claudius autẽ his flexus, senatũ ad curiã cõuocauit. Cũq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus, cũ multo nimis impetu atq; ridiculo Caij interfectores in publicũ proruperũt, Chæreas & Sabinus, prohibentes eum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaque dum ad palatiũ denuo uenisset congregans alios, protulit sententiã in Chæream: quibus opus quidẽ uidebatur esse præclarũ. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabãt, qui tantum opus fieri persuaserat: & ut ipse pariter pro metu futuri tẽporis deperiret, iustũ esse clamabant. Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebãturq; multi Romanorũ. Dicitur autẽ quia Chæreas magnanimiter hanc cladẽ exceperit, nõ solũ uultu nequaq; depositio, sed etiã Lupum resolutũ in lachrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendũ prosequeretur, dum uenisset ad locũ, requirebat militem, si interficiendi meditationẽ haberet: rogauitq; ut gladiũ ad necem suam deferret, quo Caiũ ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chæreas, unius uulneris percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu

Chæreas Claudio inimicus

Militum impetus in Põpeiũ

Chæreas & Lupus morte multati

plagarum,eo quod ceruicē mollius præparaſſet ad necē. Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate,Romani honorauerunt facta Chæreæ, petentes expiationem fieri,eo quod eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo Chærea uita priuatus eſt. Sabinus autē,dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet à culpa, ſed etiam dignitatē quam habuerat remiſiſſet,iniuſtū credens ut relinqueret cōiuratos,ſemetipſum occidit gladio:ſic incumbens,ut eum uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Mors Sabini

De Agrippa honorato à Claudio & edictis pro Iudæis. Cap. V

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens, edicta propoſuit: & principatum Agrippæ,quē Caius ei præſtiterat,ipſe cōfirmans,regem quoq; collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis,quod auus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprij generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ,& quæcunque in Libano ſunt monte,ei de ſuo pariter adiecit imperio: & publice in media ciuitate Romana, cū Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uero regnum auferens,quod habebat,Ciliciam & Comagenen donauit ei. Diſtinxit autem Lyſimachum,antiquo ſibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antoniæ matris eius tutor extiterat,& circa Caium deuinctus erat:cuius filius, Beronicen Agrippæ filiā duxit uxorem:Quam,dum Marcus Alexander filius fuiſſet mortuus, reſumens uirginem fratri ſuo Herodi Agrippa coniunxit,petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaq; tēpore,ſeditio inter Iudæos atq; paganos in Alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente namq; Caio,ſub cuius principatu ab Alexādrinis uidebatur afflicta Iudæorum gens,recepta fiducia,repente ueniunt ad prælia. Claudius autē Aegypti præfecto mandauit,ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus,Agrippa pariter & Herode,edictum miſit in Alexandriā,atq; Syriam, huiuſmodi oratione conſcriptum: Tiberius Claudius Cæſar, Pius,Germanicus:tribunitiæ poteſtatis dicit: Notum eſt, Iudæos in Alexandria cōſtitutos,qui etiam Alexandrini uocantur,cohabitaſſe temporibus priſcis Alexandrinis:& paria ciuitatis iura à principibus impetraſſe. Quod palàm eſt ex reſcriptis eorum, pariter & edictis. Sed poſtquam noſtro imperio Alexandria per Auguſtum noſcitur ſubiugata,ſeruata ſunt eis iura ſua, à præfectis per diuerſa tempora deſtinatis:& nulla de legibus eorum mutatio facta eſt,tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uero Auguſto principe,ut fuerunt ſinguli eorum in ſuis ſolennitatibus permanſerunt,neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexādrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos,qui temporibus C. Cęſaris,prouehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia, quod nollet gens Iudæorum patriam religionem tranſcēdere,& illum deum appellare,humiliati ſunt:præcipio,ut nequaquam propter impudentiam Caij,de iure Iudæorum aliquid auferre nitantur: ſed ſeruanda eis iura priora,manentibus utique in ſuis ſolennitatibus:quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut poſtquam fuerint hæc edicta propoſita,nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidem in Alexandria pro Iudæis miſſum,huiuſmodi eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt,his continetur eloquijs: Tiberius Claudius,Pius,Germanicus,tribunitiæ poteſtatis,conſul ordinarius ſecundo,dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode chariſſimis, quatenus eadem Iudæis iura concederem,in omni imperio Romanorū,quæ in Alexandria conſtitutis,libenter hoc præbui:non ſolum petentibus hoc concedens,ſed etiam ipſos,pro quibus rogatus ſum,dignos exiſtimās,propter fidem et amicitiam

Edictū Claudij pro Iudeis

Romanis

Romanis impenſam:præcipue iuſtum eſſe decernens,ut neque Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur,quoniam ad dei culturam hęc facere noſcuntur. Optimũ ergo iudico, Iudæos in omni orbe ſub nobis conſtituto,paternas ſolennitates ſine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio,ut hanc meam clementiam manſuete cuſtodiãt:& ipſi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertententent,ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictum meum,iudices ciuitatum atq; coloniarum,& municipiorum,intra Italiam & extra eam,regesq; pariter & potentes, per proprios legatos tranſcribere uelint, propoſitumq; non minus triginta diebus eſſe in loco, unde ex humili ab omnibus legi poſſit. His igitur edictis in Alexandriam,& in omnem tetratũ orbem directis,oſtẽdit Cæſar Claudius,quam uoluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autẽ etiam Agrippã,reddito ei regno,maximis cumulatum donis,remiſit ad propria:principibus prouinciarum atque præſidibus, literis ſuis ſcribens,ut ei honorem debitum exhiberẽt. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus,cum celeritate reuerſus eſt:ueniensq; ad Hieroſolymã, gratificas hoſtias celebrauit,nihil quod erat legitimum derelinquens:unde & multos Nazaræos tonderi præcepit. Auream uero catenã,quam ei dederat Caius,factam ad inſtar ponderis ferreæ catenæ,in qua manus regiæ fuerãt obligatæ, ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret,& teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet,in templo ſuſpendit ſupra Gazophylacium,ut & maximũ eius indicaret caſum, & ſimul oſtenderet,poſſe eũ qui corruerit,denuo ſuſcitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat:quoniã rex Agrippa ex parua cauſa,anteq; dignitatem acciperet,fuerat alligatus,& poſt paululum compedibus abſolutus,ad regnum priſcum clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi,quia res hominũ & lapſu faciente corruũt,& inclinatę ad culminis faſtigiũ ſępius reducũtur. Perfecte igitur Agrippa cultu exhibito deo, Theophilum quidẽ Anni pontificatu ſemouit: & Boethi Simoni,cui cognomen erat Canthara,honorẽ eius attribuit. Duo etenim erant fratres Simoni,& Boethus pater,cuius filiam habuit rex Herodes uxorem:ſicut ſuperius declaratũ eſt. Cum fratribus ergo ſacerdotium habuit. Simonis autẽ Oniæ tres filij,in Macedonum principatu fuerunt,ſicut in priori ſcriptura contradidi.

Nauigatio regis Agrippæ in Iudæam

Catena aurea ab Agrippa in templo ſuſpenſa

Iniuria Doritarũ erga Iudæos,quomodo ulta eſt à Petronio. Cap. VI

REx igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens,Hieroſolymitis compẽſationem eorum deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modum bene diſponens, affectuoſam prębuit largitatem. Præfectũ uero militię totius fecit Sylam,uirum qui multis laboribus ei ſæpe cõmunicauerat. Igitur tempore paruo prætereunte, Doritæ iuuenes,præponẽtes ueneration i preſumptionẽ,cum natura uiderẽtur audaces, tollentes Cæſaris ſimulacrũ,in ſynagoga ſtatuere Iudęorũ,quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur namq; ad deſtructionẽ paternarũ legum eſſe celebratum. Pro qua re ad Publium Petronium præſidem Syriæ feſtinanter aduenit:& contra Doritas conqueſtus eſt ei:qui non minus indignatus,cum utiq; & ipſe tranſgreſſionem legum factam nimiam eſſe iudicaret,impietate indiſciplinatorum Doritarũ,hæc cum magna indignatione ſcripta direxit: Publius Petronius,legatus Tiberij Claudij Cęſaris Pij Germanici,primatibus Dorienſium dicit: Audiuimus, quoniam quidam ueſtrum tanta ſuperbię preſumptione ſint uſi,ut nec dictis Cæſaris Claudij Pij Germanici ſubderentur: quibus ſancitũ eſt,Iudęos obſeruationi paternarum legum eſſe dimittẽdos:uosq; omnia contraria feciſſe cognouimus:ſy-

Petronij epiſtola ad Doreuſes

nagogam conſiſtere prohibentes Iudæorum,cum in ea poſueritis ſimulacrum Cæſaris,præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum contra Iudæos,ſed contra ipſum imperatorem:cuius ſimulacrum melius poneretur in omni Iudæorũ templo,quàm in debito loco:cum utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitum,unumquenq; in locis ſuis habere poteſtatem. Veruntamen cum edictum imperatoris,præcipientis ut iure ſolennitatibus ſuis utantur,& cum Græcis paritet cõuerſentur,contempſeritis,riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicij fueritis immemores:quapropter eos qui contra edictũ Cæſaris talia commiſerunt,cum etiam eorum iudices indignentur,quando nõ propria uoluntate aſſerunt,ſed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduci præcipio,quatenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu principes moneo,ut ſi nolint uideri hanc querelam ſua uoluntate celebratã,culpabiles perſonas centurioni demonſtrent,nullam ſeditionis aut litis relinquẽtes occaſionem,quam ſcilicet maleuoli uenari his operibus demonſtrantur. Mihi namq; & chariſſimo meo regi Agrippæ,nulla potior cura eſt,quàm ne gens Iudæorũ occaſionẽ ſumat uindictæ gratia,& ut ad tumultum ſeditionis accedat. Vt autẽ apertius ſciatis,quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit:edicta eius Alexandriã deſtinata,huic ſcripturæ præpoſui:quæ licet omnibus nota eſſe uideantur,tum etiam apud tribunal meũ chariſſimus mihi rex Agrippa hæc legit,allegans,ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit ſiquidem me pronũciante,ut de cætero nulla ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio,ſed unuſquiſq; ſuę religionis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerãt cõmiſſa,correxit,ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex autẽ Agrippa Simonem Cantharã põtificatu priuauit,& denuo Ionam Annæ conſtituit, eum ſcilicet exiſtimans dignioręm: cui tamen gratũ non fuit tantam recipere dignitatẽ,pro qua re ſupplicabat,hæc dicens: Tu quidem ô rex meo honori congaudens,hanc mihi reſtituis proprio conſilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit deus:ſemel tamen cũ indutus ſim ſtola ſacerdotij,ſufficit mihi:prius enim ſum dignius indutus,quàm nunc denuo recepturus. Tu uero ſi modo uis,ut accipiat dignior hũc honorem,agnoſce quia omni peccato mũdior eſt apud deum & apud te rex frater mihi,qui poſsit ad hũc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uoluntatem,præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo poſt tempore,Petronio ſucceſſit Marſus,qui Syriam gubernabat.

Ionas Annę pontifex

Quid Agrippa egerit circa Sylam,Hieroſolymitas atq; Berytios. Cap. VII

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ,quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat,& nec in periculorum eius communione receſſerat,ſed cum eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat,circa eum magnã habebat fiduciam: concedereq; ſibi petijt apud eum parem honorem,pro amicitiarum priſtina firmitate,& nequaquã patiebatur ei legaliter obedire:ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando,oneroſus eſſe uideretur,cum ſemetipſum immenſa arrogantiã glorificaret,& regi ſæpius ad memoriam cauſas communis triſtitiæ produceret,ut ſtudium quod tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod dum crebro faceret, ut mihi uidetur,improperare beneficia noſcebatur:cuius rex apertam fiduciam tolerare nõ potuit. Non eſt enim ignobilium temporum grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur, qui frequenter ea quæ præſtat,improperat. Quid plura? dũ frequenter Sylas regis prouocaret iram,& ille plus indignationi quàm rationi tribueret,non eum remouit

à præfectura ſolùmodo,ſed etiam tradẽdum uinculis in patriam deſtinauit. Cũq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriã reuocaſſet,quãtos pro eo labores ille pertulerat,eius remiſit culpam.Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ,dum cũcti quibus imperabat in lætitia magna conſiſterent, Sylam reuocari iuſſit,ſecũ ſcilicet comeſurũ.Ille uero modum libertatis, quem iuſtum eſſe credebat,uenientibus ad ſe non tacuit,dicens: En ad quem me honorem rex euocat,quẽ denuo poſt paululum ablaturus eſt:quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit;qui iniurijs me afficere non quieuit.Cum qua ergo fiducia, aut qua conſcientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula ſuſtinui,ut ille ſalus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula & carcerem tenebroſum.Nunquam ergo horũ obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus,etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur.Hæc loquens,poſcebat ut regi dicerentur Agrippæ.Qui dum eum cognouiſſet animo non poſſe mitigari,dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros,qui circa nouam reſpiciũt ciuitatem,publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt: & omni humano reddidiſſet tutamine fortiores, niſi Marſus Syriæ præſes Claudio Cęſari quod agebatur ſuis indicaſſet ſcriptis.Quamobrem Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit,ut à murorum ædificatione ceſſaret.Qui mox ut agnouit, reluctandũ ei non cenſuit.Fuit etenim rex iſte natura bonus,& ad beneficia munifica præparatus,& ciuitatem proprijs ſumptibus exornare nõ tardus,ita ut ſua claritate muneribuſq; gauderet,& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret,in nullo ſimilis Herodi regi. Illi namq; mens erat callida,& ad ſupplicia præparãda,& aduerſus odioſos ſine retentatione perniciosa,Græcis magis quàm Iudæis familiaris exiſtẽs,& alienigenarum ciuitates ſæpe nobilitans:impenſa magna pecuniarum balneas,theatra, & templa, porticuſq; conſtituens:Iudæorum uero ciuitates nulla fabrica reparauit,nec aliquã eis præbuit impẽſam,unde potuiſſent habere eius memoriã.Mores autem Agrippæ erant manſueti, circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens: circa ſuam gentem pro modo benignus,& potius compaſſione pronus.Grata ſiquidem ei cõmoratio atq; frequens in Hieroſolymis erat,ſecq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs uiduata ſolennibus.Quidã igitur in Hieroſolymis uir, nomine Simon,qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata,cum rex Cæſaream perrexiſſet,eũ accuſare præſumpſit,quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret.Hęc ergo regi literis indicata ſunt à pręfecto,quia Simon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum, dum tunc eſſet in theatro, ſedere iuxta ſe fecit,& ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit:Dic mihi,inquit,quid horum quæ hic aguntur contra legem eſſe noſcitur? Ille uero nihil habens quod reſponderet, ueniam poſtulabat.Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, iudicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem,muneribus honoratum remiſit ad propria.Cum autem multis multa conceſſerit,præcipue Berytios honorauit.Inſtruxit enim eis theatrũ,amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum,& amphitheatrũ copioſa impenſa conſtructũ.Sed & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum aut pulchritudinem fœdauit

Sylas in uinculis cõiectus

Clementia Agrippæ erga ſuum detractorem

uit,aut magnitudinē quamlibet imminuit:quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret,muſica quæq; illic inſtrumenta produxit,& uaria delectationum opera affluēter exhibuit. In amphiteatro autem multitudine gladiatorum ſuam largitatem cunctis oſtēdit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere,alios ſeptingentos pugnaturos emiſit:quoſcūq; malignos habuit,in hac actione diſtribuens,ut & illi hoc modo pugnarent,& opus belli uoluptas pacis exiſteret.Hos itaq; paſſim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ & obitu. Cap. VII

HIs ſpectaculis celebratis,in Tiberiadem urbem Galileę migrauit:eratq; inter alios reges ualde conſpicuus:ad quem uenit Comagenēſis rex Antiochus,& Emeſorum Sigerammus,& Cotys minoris Armeniæ,qui etiā in Ponto Polemoniaco regnabat:pariter & Herodes frater eius,qui & ipſe Chalcidis habebat imperium:habuitq; colloquium apud eos,ſuſceptione & amicitijs ualde dignißimū,ita ut oſtenderet ſuæ ſapiētiæ culmen:& in præſenti eos uideretur regaliter honorare,

De Marſo preſide Syriæ

Sed his apud Agrippam ita degētibus,Marſus Syriæ præſes aduenit. Verum Agrippa rex,ſciens eum honorabilē Romanis eſſe,proceſſit è ciuitate, occurſurus ei, quaſi ab ſtadijs ſeptē.Hoc etenim principiū inimicitiarū circa Marſum fuit.Sedēs enim in tribunali Agrippa,inuitauit alios reges:quorum concordia Marſo,& tanta pariter amicitia in ſuſpicionem repente uenit:nō credenti expedire Romanis,reges huiuſmodi habere cōſenſum.Mox itaq; ad unumquemq; mittens,mādauit,ut non ſegniter ad propria remearent.Hęc Agrippa dolenter accepit,& propterea Marſo quidē factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato,pro eo conſtituit ſacerdotem Elioneū Cantharæ natū.Igitur cum tertiū annū in Iudææ cōpleſſet regno,

Spectacula Cæſareæ exhibita

uenit in Cæſaream ciuitatem,quæ primitus turris Stratonis appellabatur,ibiq; ſpectaculum ad honorē Cæſaris pro eius ſalute celebrabat:ad quam feſtiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium,ſimul & procerum unà cōuenerat. Secūdario ueto ſpectaculorum die,ſtola ueſtitus undiq; argento cōtexta,ita ut textus eſſet ualde mirabilis,uenit ad theatrum incipiente die,& primis radijs ſole oriente demiſſis,argenti claritas repercuſſa fulgorē reddidit ualde perſpicuū,& oculis inſpiciētibus formidandū.Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant,quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur,deū ſcilicet appellantes eum,atq; dicētes:Propitius nobis eſto,quia licet hactenus te uelut hominē timuerimus,attamen iam nunc ſuperioris naturæ te eſſe cōſpicimus.Has autē uoces rex nequaquā compeſcuit, nec impia eorum uerba cōpreſſit.Poſt paululū uero reſpiciēs,uidit ſupra ſuum uerticem in quodam funē ſedentem bubonē:quem etiam mox eſſe malorū cauſam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorū.Mox ergo paſſionē mortiferam corde ſuſcipiens,& ue

Agrippa dolore corripitur

hementer uteri dolore percuſſus,reſpiciensq; ſuos amicos:Ego, inquit, ueſter deus iam uitam mutare compellor.Repente namq; increpitus ſum,cum mēdaces ad me clamarēt.Nam qui uocabar immortalis à uobis,ecce iam ducor ad mortem. Suſcipienda eſt ſententia,quæ profertur à deo.Viximus etenim nō praue,ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc itaq; cum dixiſſet,creſcente dolore comprimebatur. Tunc cū feſtinatione ad regalia reportatus eſt.Et ſermo eſt apud cūctos egreſſus, quia indubitāter moriturus eſſet.Mox itaq; cuncti cū coniugibus ſimul & liberis, lege patria in ſaccis iacentes,deprecabantur pro rege deū,& omnia luctu gemituq;

complebantur

complebatur. Rex autem cum in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciēs, atq; uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinq; uero continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annū ætatis quattum & quinquagesimum, septimum uero regni. Quatuor namq; sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartū uero cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudęam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa sui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuersis mutuum sumpsit: Nam cum esset ualde munificus, supplicantibus larga munera conferebat, & dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspirantes simul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum destinauerunt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quasi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ. Cap. VIII

Proles Agrippæ

REx igitur Agrippa hoc modo conuersatus, discessit à uita: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem septimū & decimum ætatis annum, & filias tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgines autem duæ erant, Maria & Drusilla, Maria quidē decimū agens annū, Drusilla uero sextū. Eratq; desponsata à suo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Drusilla uero filio Antiochi Comagenensis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cūq; mors Agrippæ cūctis innotuisset, Cæsariēses & Sebasteni benefactorū eius immemores, pessimas tes egerunt, blasphemantes uehementer indecenterq; defunctū. Sed & militum quæ tūc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & statuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebāt: & turpiora facinora quàm dici fas est, sceleſtis actibus adimplebant: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes unguētis & oleo, sacrificia pariter exhibentes: prandiaq; sibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erāt autem immemores non solum Agrippæ, qui multas eis præbuerat largitates, sed etiam aui eius Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impensis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cęsare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctum, & Sebastenos atque Cæsarienses ei mortuo cōtumelias intulisse, graui dolore perculsus est: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, uolens etiam iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero: interrogans quid & ipsis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non, decernetēt: qui perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis eius propositum, uoluntatem autem eius incautam esse dicētes, ut puero, qui nec puetiles annos excesserat, magnitudinem tanti regni cōmitteret; cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos recte locutos Cæsar, præfectū in Iudæam totumq; regnum direxit Cuspium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præstitit, ne Marsum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eueheret. Præ omnibus autē Fado præcepit Claudius, ut Cæsarienses & Sebastenos pro defuncti contumelijs coerceret. Cohortem uero Cæsariensium & Sebastenorum, & quinq; numeros in Pontum transferri iussit, ut ibidem militarēt: & ex

Agrippa iunior

Cuspius Fadus mittitur in Iudæam

numeris

numeris Romanorum in Syria constitutus, eligerētur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittētes namq; legationem ad Claudium supplicarunt, & in Iudæa consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudæis effecti sunt, sumentes initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paulum referemus, eos ex illa regione migrauit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER VIGESIMVS

De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum & de stola sacerdotali.

CAPVT PRIMVM

MORIENTE siquidem Agrippa rege, sicut in libro præcedente narrauimus, Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ cōferens hoc defuncti, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudæā uenisset, cōperit Iudæos habitantes trans fluuium, contra Philadelphinos habentes cōtentionem pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter uoluntatē primatum suorum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eo quod non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis fuisse læsos, sed usque ad arma uenissent: Qui sumens tres priores ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quēdam eorum Annibān nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem princeps latronum, & qui multa mala Idumæis & Arabis frequenter intulerat, non multo post captus, & ad eum deductus, morte multatus est. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus est purgata, Fadi prouidentia atque solicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicā, & sacerdotalem stolam, qua solus pontifex indui solet, in Antoniæ castro reponerētur sicuti prius, sub Romanorum potestate iaceret. Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum atq; Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudęorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationē ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotalem uestē haberent in propria potestate: & ipsi sustinerēt, donec Claudij responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obsides præberētur. Quibus obedientibus, filiosq; dantibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduētus eorū (erat namq;, sicut iam prædiximus, apud prædictū Claudiū) Cæsari supplicauit, ut eisdem Iudæis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali uestepo scebāt. Vocās itaq; Claudius legatos Iudæorū, promisit se concedere quæ petebāt iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrē huiusmodi ad Fadū misit epistolā. Claudius Cæsar, Germanicus, tribunitiæ

tribunitiæ poteſtatis, quinquies conſul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hieroſolymorum principibus, curiæ populoq; Iudæorum, & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo piiſſimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos ueſtros, gratias agente, eo quod habeam gentis ueſtræ ſolicitudinem, & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicãte, ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant: quæ ſunt à me poſtulata concedo, ſicut uir fortiſſimus & mihi chariſsimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi, primũ quidẽ propter pietatẽ meam, uolens unumquenq; exhibere ſuam in paterna traditione cultu ram: deinde ſciens, quia dum hæc fecero, & ipſius regis Herodis, & Ariſtobuli iuuenis, potẽtium perſonarũ, quorũ circa me pietatẽ, & circa uos ſtudiũ eſſe cognoſco, ampliſsimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hãc cauſam & Cuſpio Fado, meo procuratori. Nomina uero literas deferentium hæc ſunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Iohannes Iouis panis. data eſt x iii kalendas Iulij, Conſulibus Rufo & Pompeio Syluano. Petijt autẽ à Claudio Cæſare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum, poteſtatẽ templi & ſacerdotũ ordinationẽ: & omnia pariter impetrauit. Ex illo aũt fuit apud oẽs eius liberos hæc poteſtas, uſq; ad belli finẽ. Herodes itaq; à põtificatu remouit Cantharam, & Ioſeph Cami filium ei ſucceſſorem dedit.

Poteſtas inſtituendi pontificem Herodi conceſſa

De Helena regina ad Iudaiſmum conuerſa. Cap. ii

EO ſiquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad ſolennitatẽ Iudæorũ hac cauſa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, ſororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, cõtigit, ut dum cum ea dormiret, ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem, & quandam ſubito uocem audiret, præcipientem ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente deo & principium & finem eſſet feliciſsimum poſſeſſurus. Qua uoce turbatus, repente ſurgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium ſeniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex aliis mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi unigenito Izati deſiderabiliter impẽdebat: pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium, quando cuncti contriſtabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcens, illis quidem ignouit: ſciens quia hoc non agebãt pro malicia, ſed quoniam ſinguli fauorem patris habere deſiderabãt. Izatem uero, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret, multis muneribus farcinatum, in caſtrum Paſini miſit ad Abennerigum regem, commendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, & pro multa deuotione, filiam ſuam Amacos nomine, ei dedit uxorem, donauitq; prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute graueretur, & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret, uoluit aſpectum filij antequam moreretur, inſpicere: & uocans eum, delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur Carrotum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiæ ſunt arcæ Noe, quæ ex imbrium diluuio liberata fertur, & hactenus uidete uolentibus demonſtratur. Commorabatur itaq; Izates in hac regione, & Artabanem Parthicum ad Iudæam deſtinauit. Cumq; legibus crederet Iudæotum, ſtudebat & ipſe conuerti: & credens ſe perfectum non eſſe Iudæum, niſi ſignum circunciſionis acciperet, erat

Terra fertilis amomi, & in qua ſunt reliquiæ arcæ Noe

hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates & suæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudæum. Et illa quidem hęc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiã uerba referebat: Qui matri dixit, atq; interminatus est, quia nisi acquiesceret, repẽte decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse suppliciũ sustineret, qui quasi autor & doctor existeret operum indecẽtium apud regem. Tunc ille audiens hæc, respondit, quia posset etiam præter circunciſionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: & hoc esse firmius, quàm circunciſionem accipere: ueniamq; illi daturum deum, opus hoc non implenti propter necessitatẽ, subiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit. Post hæc autẽ cum nequaq; suum desiderium abiecisset, Iudæum quendam alium de Galilæa uenientẽ, Melazarum nomine, & leges etiam patrias inuitauit, ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, & inuenisset legẽ Moseos legentẽ: ignoras, inquit, ô rex Moseos iura, & per hæc deo facere uideris iniuriã. Non enim solum legere, sed primitus facere te oportet quæ præcepta sunt. Quàm diu sine circunciſione permanes, legibus nequaq; noscendis obedire. Sed si nondũ ex hoc legisti legẽ. ut scias, quapropter hoc geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actũ differri non pertulit, sed ad aliam cõuersus est domum, & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tunc euocata matre & Ananiæ doctore, eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorẽ sibimet superesse: ipsiq; pariter pericula sustinerent: quasi & huius rei uiderentur autores. Deus aũt præsens erat, qui illorũ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates & eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit angustijs, & salutis dona concesit: ostendens, quia respicientibus ad eum, & ipsi soli credẽtibus, nequaq; fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur Helena regis mater, uidens regem pacifice gubernare, & suum filium esse beatũ, & ultra cunctas gentes prouidẽtia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarũ conspicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatũ dei templum suppliciter adorare, & hostias pacificas offerre. Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente, & multam præparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymã, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdã suorum, alios quidem ad Alexãdrinam urbem, ut frumẽta ex eius pecunijs compararent, alios Cyprũ, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorũ suorum maximam memoriã dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quę postea declarabimus.

Izates circunciditur

De gestis Izatis regis & obitu Cap. III

ARtabanus itaq; rex Parthorũ, fetiẽs sibimet satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regẽ, salutem

lutem apud eum inuenire se credens,& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis ergo cognatorum atq; familiariũ circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum aperte nosset,Izates uero Artabanum penitus ignoraret,inueniens eum in itinere cõstitutum, & astans ei, prior secundum morem patriũ adorauit.Deinde ô rex,inquit,nec me despexeris tuum seruũ, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus,tuum posco solatiũ. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ,& hanc scito esse cõmunem, & uim similem habituram.Nam si me sine uindicta despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat,capite reclinato deorsum.Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantẽ,mox ex equo desiliens:habe,inquit,fiduciã ô rex,nec te præsentia fata confundant.Velociter enim erit tibi mutãda tristitia: amicũ nanq; me & auxiliatorem inuenies plus q̃ credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uero pedibus sequebatur,honorem tribuens ei,quasi regi maiori.Respiciens igitur hoc Artabanus,graui ter tulit: & per præsentem fortunã honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet atq; præiret. Tunc ille in equũ ascendens, eumq; ad regalia sua perducens,omnem ei honorem libenter exhibuit: & in consessu atq; cõuiuijs primum recubitum ei parauit, non præsentem fortunã intendens, sed eius pristinã dignitatem,eumq; ratione frequenter cõsolatus est, quia cõmunes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus.Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem,promittens eum pristinorũ in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uero susciperе quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eo quod Cinnamum iam cõstituissent principem, ne forte certamen inter eos emergeret, agnoscẽs eorum Cinnamus uoluntatem,mandauit ut ueniret Artabanus,regnũ propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans,auferens de suo capite, imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnũ,unde per proceres suos ceciderat,restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorũ, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo lecto, quo solis Parthorũ regibus licet dormire, concessit: deditq; ei maximam & optimam regionẽ regis Armeniorum, cuius terræ nomen est Nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniã nuncupauerunt. His itaq; muneribus à rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululũ uero tempus Artabanus regnũ Bardani filio dereliquit.Is enim ueniens ad Izatem,suadebat ei,ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium,cui tamẽ persuadere nõ potuit,Izates enim Romanorum sciens potentiã atq; fortunã, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinq; filios ætate nouellos, ut linguam nostræ patriæ & eruditionem sub integritate condiscerent,sed & matrem,ut templum sicut prędiximus adoraret: segnior erat ad bellandum.Sed & Bardanem sæpius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, & credens eum per talia uerba terrere,quatenus à desiderio contra Romanos bellãdi recederet.In his ergo Parthorum rex indignatus,bellum aduersus Izatem repente pronunciauit.Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, deo scilicet spem eius annihilante.Agnoscentes enim Parthi Bardanis uoluntatem,

Artabanus auxilium implorat ab Izate

Bardanes bellum Romanis mouet

& quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet, illum quidem extinxerunt, principatum uero Gotarzi eius germano contradiderũt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato, ſucceſsit frater Vologeſes, qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori Medorum, Tyridati uero iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipſi deſiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus fuit ſubiectis ualde ingratus, & in hoc proceres indignati, iram equidem retinebant expectantes oppotunum tempus, ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt, multas ſe daturos pecunias promittentes, ſi cõtra eorum regem caſtra moueret: ſimulq; profeſsi ſunt circa primam congreſsionem eum ſe quoque deſerere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis, feſtinabãt ad terminum peruenire. His itaq; flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipſa prima congreſsione, antequam ad manus accederent, facto ſigno omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorſum hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, ſed conſilium proditionis agnoſcens à primatibus factum, & ipſe cum exercitu diſceſsit: cauſamq; requirens, ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uero die cõgreſſus, plurimos occidit, omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regem perſequens, in quodam caſtro Arſanum nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione præualuit, captoq; caſtro, dum Abiam regem non inueniſſet uiuum, quoniam ſeipſum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta, in Adiabenorum regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem, deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente, neq; tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi, rogantes eum ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente conſtitueret: dicentes, ſe odio habere proprium regem, qui iura patriæ deſtruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus eſt ad bellum: & cum iuſtam belli non inueniret occaſionem, datos ei à patre honores repetit, & reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis, Izates non mediocriter turbatus eſt: & iudicans turpitudinem ſibi fore, ſi propter metũ collatis honoribus cedere uideretur, ſciens inſuper, quia etiam ſi his cederet, Parthorum rex ab eius inimicitijs non ceſſaret, decreuit magis deo curatori omnium, animæ ſuæ pericula committere: eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula cõgregauit. Quibus geſtis, hoſtium ſuſtinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute, pedeſtrium pariter & equeſtrium, & cum magna uelocitate faciẽte uallum circa fluuiũ, Medorum ſcilicet & Adiabenorum prouinciã terminantẽ, etiam Izates caſtra poſuit non procul ab eo, habens circa ſe equeſtriũ quaſi ſex milia. Quo facto, uenit ad Izatẽ nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorũ uirtutẽ ediſceret, quomodo ab Euphrate fluuio uſq; ad Bactrorum terminos reſideret: ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exoluret, eo quod circa ſuum dominum eſſet ingratus: à cuius manibus neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hæc

Monobazus ſubit Iudaiſmum

Victoria Izatis de inimicis

dicente

dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitum, suo abundantius potiorem: sciendum tamen quia cūctis hominibus potētior esset deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationē dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens, cum filijs & uxoribus ieiúnauit, inuocans deum, atq; dicens: Domine dominator domine, si non frustra me tuæ dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præsumptione locuti fuit. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repēte deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Vologeses accepit epistolas, in quibus scriptū erat, quia Dacæ & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus, cum quinquagesimum quintum ætatis, & uicesimum quartum regni complesset annum, relinquens filios masculos uigintiquatuor, & filias uigintiquatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnū ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, & sicut potuit mater, quę prisimū filiū uidebatur amisisse: uerūtamen consolata est, audiēs regni successionem ad seniorē suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cumq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procul stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ suæ tempore gesserit, postea declarabimus.

Izates moritur

Izates in Hierosolymis sepultus

De Theoda mago & pseudopropheta. Cap. IIII

IGitur dum Fadus Iudęam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa suasit, ut sumentes substātias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facile transitū præberet. Hęc ergo dicens, seduxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimētum suæ insipientiæ peruenire, sed repente cohortem misit equestriū super eos: quæ inopinabiliter irruens, multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipsumq; Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerunt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis cōtigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

Theodas à Fado occiditur

De Iudæ Galilæi filijs. Cap. V

VEnitq; Fado successor Tiberius Alexander Alexandri filius, qui etiā in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cūctos excellens: sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanserit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Ægypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum atq; Simonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro

Tiberius Alexander præfecs

Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctusq; eſt Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens: Ariſtobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, & ex Beronice fratris filia Beronicianũ & Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæſar Agrippæ iuueni dedit.

De ſeditione orta in diebus azymorum ob impudentiã militis. Ca. vi

Seditio

SEditione igitur incidente in Hieroſolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione conſiſteret, multi Iudæorum perempti ſunt: ſed primitus cauſam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Inſtante feſtiuitate Paſche, in qua mos eſt nobis azyma offerre: dum undiq; ad feſtiuitatem hanc populus cõueniſſet, metuens Cumanus, ne qua per multitudinẽ turba aut res uel actio naſceretur, iuſsit militibus, ut unam aciem armatorum facientes, circa porticus templi conſiſterent: ut ſi forte aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præſides Iudææ in huiuſmodi feſtiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis exceſsiſſet, quidam militum reuelauit genitalia ſua, & populo demonſtrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti ſunt: non ſemetipſos contumeliam paſſos, ſed in deo impietatem geſtam eſſe dicentes. Quidam uero procaciores, Cumanum blaſphemabant, aſſerentem militem ab eo ſummiſſum. Cumanus autem audiens, & ipſe non mediocriter prouocatus eſt. Veruntamen hortabatur eos à ſeditiõe quieſcere, ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet, & illi ad blaſphemias magis accederent, iuſsit omnes milites arma ſumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum, ſicut prædiximus, ſuprapoſitum templo. Multitudo ſiquidem uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum ſe milites perſequi crederent, per anguſtos egreſſus pariter cum timore fugientes oppreſsi ſunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti milia enim dinumerati ſunt, qui in illa turba defecerunt. quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti orationum atq; ſacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuerſi ſunt. Has ergo paſsiones unius militis laſciuia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo ſuper eos. Quidã enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, uia publica uenientes, quaſi cẽtum ſtadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæſaris ſeruum iter agentem more latrocinij ſpoliãtes, omnem eius diripuere ſubſtantiã. Audiens hoc Cumanus, milites continuo deſtinauit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad ſe uinctos adduci. Igitur uaſtatione facta, quidã militũ leges Moſeos in quodã uico reperiens, easq; ſumens cunctis uidentibus rupit, & multas blaſphemias atq; contumelias eis impoſuit. Iudæi uero hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Cæſaream deſcenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem acceſſerunt dicentes: non ſe, ſed deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ultorum: ſe autem nolle uiuere, dum leges patrias ſic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, ſuadentibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, ſecuri percuſſo, occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Impudentia militis

Viginti milia Iudæorũ tempore azymorum oppreſſa

Alia ſeditio orta inter Samaritas & Iudæos. Cap. vii

Seditio Iudæorum contra Samaritas

POſt hæc igitur inter Samaritas atq; Iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa proue nerunt. Mos erat Galilæis, tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximũ conſtitutũ, quidam cõſerentes

litem

item, multos eorum interemerunt. Primi siquidem Galilæorũ audientes quæ gesta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinem excitauere Iudæorum, ut arma sumerent, & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uero eorum, eos compescere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquiescentes, ad arma progressi sunt: & sumẽtes in auxilium Eleazarum Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendẽtes, cuncta diripuerunt. Cumanus autem hoc audiens, atq; sumẽs Sebastenorum cohortem, & pedestriũ quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, super Iudæos egressus est: factaq; congressione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uero Hierosolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent, induti saccis, & cinere capita sua cõplentes, omnino eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabãt: ponentes ante oculos eorum subuertendam propriam regionem & templum pariter concremandum, uxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proiicentes arma quiescerent, & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij recesserunt, latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis Iudæa latrocinijs est impleta.

Eleazarus latronum princeps

De dissentione Iudæorum & Samaritanorum. Cap. VIII

SAmaritanorum uero primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præsidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accusauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant, non tantum se dolere dicebant, nisi quia Romanorum contempserint potestatem: ad quorum iudicium debuerant pro sua, si qua fuisset, læsione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictã fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudei uero & seditionis & litis autores Samaritas fuisse dicebant, & ante omnia Cumanum munerũ oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audisset, distulit iudicare, dicens tunc se sententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagasset. Et illi quidem nihil agentes reuertebãtur. Post paululum uero tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum & Iudæorum indisciplinatos inueniẽs, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, & secundo Samaritas audiens, à quodam Samaræo didicit, quomodo quidam primus Iudæorum nomine Dortus, & aliqui cum eo inuenũ, numero quatuor, populo suasissent, ut à Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uero pontificem, & Anianum magistrum alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ gesta fuerant, redderent Cæsari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atque Iudæorum, pariter & Cumano, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se quæstionibus audiendis. Ipse uero metuens ne multitudo Iudæorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, & festi-

Numidius Quadratus

uitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis geni rari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samaritæ libertorum Cæsaris, & pariter amicorum, qui scilicet præualere poterant contra Iudæos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudæorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam supplicíter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiens, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiens, dum agnouisset malorũ principes fuisse Samaritas, eos qui-

Cumani exilium

dem qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autem in exilium egit: Celerem uero tribunum præcepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui præside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, aliisq; regionibus. Cap. IX

Felix præses Iudææ

Misit autem & Claudius Felicem, Pallantis fratrem in Iudæam præsidem, qui rebus in regione Iudææ præsideret. Cumq; decimũ principatus complesset annum, Agrippę Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, una cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lysaniæ. Chalcidem uero ei abstulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uero sumens donationem Cæsaris, Aziazo regi Emesorum, uolenti se circuncidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolẽs Iudæorum solennitates sequi, licet hoc facturum se eius compromiserit patri. Mariam uero dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiæ siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutæ sunt. Dum Felix in Iudæam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellentem, eius speciem cõcupiuit: & quendam Iudæum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eum non despiceret thorum. Illa uero non benefaciens, & declinare uolẽs inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est

Drusilla nupta Felici

secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium Vesuuij montis temporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uero post Herodis mortem, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasit Polemoni regi Lycię, ut circuncisus eam haberet uxorem. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autem flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solennitates Iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tempore & Maria repudians Archelaum, coniuncta est Demetrio Alexandrino, Iudæo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filium, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone

De Nerone ſuffecto & matre occiſa. Cap. X

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt cum imperaſſet annis tribus & decem, & menſibus octo, diebuſq; uiginti. Eſt autē ſermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: uir aūt eius Domitius Ænobarbus nobiliſsimus Romanoū. Quo moriente, uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentē filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelū Agrippinę, Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quā ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiā itaq; deſponſauit Neroni: ſic enim eum poſtea uocitauit, cum Cęſar eum filium adoptaſſet. Agrippina autē metuens, ne Britānicus creſcens regnū à patre perciperet, & uolens imperium ſuo filio præparare, de morte Claudij, ſicut erat ſermo, tractauit. Quo mortuo, repente miſit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de caſtris Neronem, & eum more principis adorarēt. Nero ſiquidē hoc modo principatu ſumpto, Britānicum quidem ueneno latenter occidit, matrē uero propriā interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorū præbuerat principatū. Peremit etiam Octauiā ſuam uxorem, multosq; uiros inſignes, quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare. Multi nanq; de Nerone hiſtoriā conſcripſerunt: quorum quidā pro gratia beneficiorū eius neglexere ueritatem: alij uero propter odium & eius inimicitias, ſic impudenter mendacijs inuoluti ſunt, ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen à me nō ſunt, qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorū geſta cōſcribentes, ueritatē uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odiū habuiſſe noſcantur, cum longis poſt eos temporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem hiſtoriæ præuidere nolunt, liceat ſcribere ſicut uolunt, Probabuntur enim hoc habere gratiſsimū. Nos autem propoſitum ueritatis habentes, perfectionem præſentis negotij breuiter cōprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

Obitus Claudij

De crudelitate Neronis

De Iudæa latronibus & ſeductoribus populi referta. Cap. XI

REuertar igitur ad narrationem caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emeſorum rege, eius frater ſucceſsit in principatu, & minoris Armeniæ præſulatus Ariſtobulo Herodis regis Chalcidenſis filio à Nerone cōmiſſus eſt. Sed & Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens, ut ei eſſet ſubiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatē trans fluuium conſtitutam, & uicos circa eam poſitos quatuordecim. Res itaq; Iudęorum crementum ſemper ad peiora ſuſcipiebant, Latronū nanq; denuo & magorum hominū turba populum ſeducentiū eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarū Dinei filium, qui latronum ordinē inſtituerat, per inſidias cepit uiuū. Datus enim ei fidem, quia nihil mali ſuſtineret, flexit eum ad ſe uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæſarem. Habens autem ſimultatem Felix cum pōtifice Ionatha, eo quod eſſe pius ab eo moneretur, ut rebus Iudæorū melius præſideret, ne querelā à plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet à Cæſare, ut ipſe in Iudæā dirigeretur adminiſtrator, occaſionē quærebat per quā remoueret eum, qui uideretur ei ſæpius importunus.

Ariſtobulus Armeniæ præſes

Agrippa iunior

Graue nanq; est nocere uolentibus, si crebrius arceãtur. Pro hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorum Ionathę quendam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarum pecuniatũ promissione flexit, ut super Ionathan latrones induceret, qui eum uita priuarent. Ille autem sumpto consilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Ascenderunt quidam eorum ad ciuitatem, quasi adoraturi deum: gladiosq; sub ueste portantes, & permixti populis, peremerunt eum. Cumq; mors eius inulta remansisset, de cætero cum omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant, & gladios absconsos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebãt, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiam in templo quosdam interimebãt. Nam & ibi sæpius cædes facere præsumpserũt, nihil se agere impietatis existimantes. Ob quã causam arbitror etiã deum auersatum nostram urbem & tẽplum, uelut nequaq; suo habitaculo mundũ, tradidisse Romanis, & ut purgatio fieret ciuitatis, ignem & seruitium intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atq; filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronũ hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uero & seductores populo suadebant, ut eos in eremum sequerẽtur, dicentes se dei prouidentia signa & prodigia mõstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerũt: quoniã dũ ad hoc accessissent, à Felice puniti sunt.

Latrocinia crebra in templo patrata

De Ægyptio quodã propheta, uelut seductore populi à Felice occiso. Ca. XII

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Ægypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad mõtem, qui dicitur oliuarũ, posita è diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; cõscenderent, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorũ muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix aũt dum hæc audisset, iussit militibus ut arma sumerent. Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab Hierosolymis, irruit super eos: & quadringentos quidem eorum gladijs interemit, ducentos uero uiuos cepit: ipse autẽ Ægyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populum contra Romanorum prælia concitabant, suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium ũicos incendebant atq; diripiebant.

De cõtentione Cæsareæ orta inter Iudęos & Syrios, deq; alia inter põtifices & sacerdotes. Felix etiã à Iudęis accusatur, succedente illi Portio Festo. Ca XIII

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi nanq; primos se esse dicebant, eo quod conditor Cæsareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uero de Herode quidem ita esse profitebantur, dicebant autem Cæsaream Stratonis turrim primitus uocitatam, & tunc nullum habitatorem ipsius ciuitatis fuisse Iudæum: Hæc audientes præfecti prouinciæ, sumentesq; ex utraq; parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecunijs quidem minores, sed sapiẽtia fortiores, dum multi Cæsarienſium & Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent, pauco tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerũt, donec ex utraq; parte uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autẽ cum uidisset belli modo eorum esse certamẽ, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarẽt. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, & multos quidem eorum peremit, plurimos

autem

autem uiuos cepit,& domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uero modestiores, & dignitate nobiliores, meruentes pro semetipsis, rogauere Felicem, ut milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaeli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio, contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisq; enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conserentes semetipsos ad lites, alterutris derogabãt, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præsule, audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantã siquidem impudentiã atq; præsumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad areas destinare præsumpserint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrẽt. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis, oppressa iustitiæ grauitate, preualuerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudæorum Cæsaream habitantes, ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat pœnas exoluere pro læsione Iudæorum, nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulsisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogo, deq; mago quodam seductore populi. Cap. XIIII

INterea primates Syrorũ Cæsariensium, Beryllo pædagogo Neronis, qui officium super Græcos habebat, per epistolas multis pecunijs suaserunt, ut à Nerone peteret, daret eis epistolam, per quam ius ciuilitatis, quod cum eis habebant Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorẽ rogauit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamen genti nostræ postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes nanq; Iudæi Cęsarienses quæ fuerãt scripta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederent. Festo igitur in Iudæam ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderentur: præcipue nanq; sicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorũ ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorum sicæ, à quibus etiam uocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi nanq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant, & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinem destinauit equestrium atq; pedestrium super populos, qui decepti fuerant à quodã mago, salutem eis & malorũ requiem promittente, si eum sequi in desertũ contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt. *De mago quodam*

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacerdote. Cap. XV

HOc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatiũ factum est olim à filijs Asamonæi, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes Hierosolymorum primates, grauiter habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis, sacerdotibus aspiceret. Quapropter

parietem

parietem excelſum ędificauerunt circa exedrã,quæ erat in interiori ſacrario ad occi/
dentem conuerſa.Hic ergo paries non ſolum triclinij regalis aſpectum abſtulit,ſed
etiam occidentalis porticus,quæ erat in exteriori templo, ubi cuſtodias in feſtiuita/
tibus propter templũ habere Romani ſolebant.In his igitur indignatus rex Agrip
pa,& præcipue Feſtus præfectus,præcepit eis,ut opus ædificatum repẽte deſtrue/
rent. At illi rogauerunt,ut eis poteſtas daretur,quatenus ob hoc legatos dirigerent
ad Neronem, dicentes non ſe uitam habituros, ſi quædã pars templi deſtrueretur.
Tunc permittente Feſto,miſerunt de ſuis primatibus decem,ſimul & Iſmaelem põ
tificem, & Helchiam gazophylacem,Nero autem audiens eos,non ſolum ueniam
geſti operis condonauit, ſed etiam ædificium manere permiſit, hoc beneficiũ Pop/
peæ coniugi religioſe pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui
uenerant redire præcepit, Helchiam uero & Iſmaelem obſidum loco retinuit. Rex
igitur hæc agnoſcens, pontificatum dedit Ioſeph, filio Simonis pontificis, qui co/
Albinus præſes gnomen habebat Gaddis. Porrò Cæſar miſit Albinum in Iudæam præfectum,
mortem Feſti cognoſcens.Rex autem denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit,
Ananus pon/tifex & Anani filio,qui & ipſe Ananus uocabatur,eius ſucceſsionem dedit.Hunc etenim
ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe feliciſsimũ:filios nanq; habuit, qui omnes dei pon
tificatu ſunt functi,dum & ipſe primitus hũc honorem plurimis temporibus habu/
iſſet, quod nulli pontificũ apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aũt iunior cum
pontificatum ſuſcepiſſet,erat uehementer aſperrimus & audax,ſecta Sadducęus,
qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles,ſicut iam declarauimus.

De Iacobo fatre dñi lapidato ſub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus,ſa/
cerdotũ decimas rapuit.Deq; Cæſarea illuſtrata,& pontificũ diſsidio. Ca. xvi

CVm ergo huius ſectæ Ananus eſſet, credẽs ſe inueniſſe tẽpus opportunum,
Feſto mortuo,& Albino in itinere conſtituto,cõcilium fecit iudicum,& quoſ/
dam deducẽs ad ſemetipſum,inter quos & fratrem IESV,qui dicitur Chriſtus, no
mine IACOBVM,quaſi cõtra legem agentes accuſans,tradidit lapidãdos. Qui au/
tem uidebantur moderatiſsimi eſſe ciuitatis, & circa legis integritatem habere ſoli/
citudinem, grauiter hoc tulere: miſeruntq; latenter ad regem,rogantes eum,ut ſcri/
beret Anano,ne talia perpetraret, cum neque prius recte feciſſet.Quidam uero eo/
rum etiam Albino occurrerunt,ab Alexandria uenienti,eumq; docuerũt,quia non
liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium.Albinus autẽ eorum
ſermonibus flexus, cum iracundia ſcripſit Anano, interminatus eum pœnas exol/
uere. Quapropter & rex Agrippa,ſublato ei pontificatu,quẽ tribus habuerat men
ſibus,Ieſum Dannei filium in eius locum conſtituit.Cumq; Albinus in Hieroſoly/
mitarum ueniſſet urbem,omni prouidentia niſus eſt, ut prouincia pacem haberet:
& ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per ſingulos dies ad melio/
rem gloriam conſcendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat
enim locuples,& quotidie Albinũ atq; pontifices muneribus complacabat.Habuit
autẽ famulos ualde laborioſos, qui cum procacibus conuerſati uiris pergentes ad
areas ſacerdotũ,decimas accipiebant,uim facientes & non abſtinentes à cæde non
dantiũ.Sed etiam alij pontifices ſimilia ſeruorũ illius petagebant, cum nullus utiq;
prohiberet. Qua propter ſacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ
neceſsitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarij, feſtiuitatis tempore, noctu ciuitatẽ in/
gredientes,comprehenderũt unum ſcribam magiſtratus,Eleazarum,filiũ Ananiæ

põtificis

pontificis: & alligantes eduxerunt è ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decẽ uiros, quos ex eis ceperat,& uinctos habebat,absolueret.Ananias autem propter necessitatẽ Albino ut hoc faceret persuasit,quod opus maximorũ malorũ fuit initium.Latrones nanq; semper moliebantur ut aliquos famulorum caperẽt Ananiæ: quos nõ aliter nisi quosdam sicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuisset,capta fiducia rursus prouinciã affligebãt.Hoc itaq; tempore rex Agrippa,Philippi Cæsaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit,& Berytijs theatrum pecunijs multis instructũ,annalibus spectaculis condonauit,innumeras illic expensas efficiens.Frumenta nanq; populo copiosa, & oleum opulenter exhibuit,& omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penè omne decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorũ,eo quod illorum pompam auferens,ornaret extraneam ciuitatem.Iesus autem Gamalielis filius,à rege successionem pontificatus accipit,Iesu Dannei honore priuato:& propterea seditio inter alterutros orta est.Facientes etenim collectionem prauorũ hominum,frequẽter usq; ad lapides blasphemijs pręcedentibus inciderunt. Ananias autem pręcellebat eos, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabãt,cum essent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis,cum utiq; res eius ad peiora proueherentur.

Dissidium propter pontificatum

De hymnidicis,& ędificio templi ac ciuitatis. Cap. XVII

ALbinus itaq; cum audisset sibi successorem Gessium Florum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis præstare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere,pecunijs sumptis abire præcepit.& ita factũ est,ut carcer quidem purgaretur à noxijs,sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores, persuaserunt regi, ut facto concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant, hymnidicis hoc concessit,ut posita uestę prima,linea sicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur,quibus spretis, non poterant penè non solui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, & ciues conspicerent artifices ultra decẽ & octo milia uacantes operibus & labore,indigẽtes unde mercedes acciperẽt, quibus scilicet ex opere templi alimẽta ministrabãtur,pecuniasq; repositas propter timorẽ Romanorũ habere non ualerent, tunc habito concilio, ut cura haberetur artificũ,& eis potius liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet operaretur,mercedes acciperet,regi persuaserunt,ut orientalẽ porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboq; constructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uero sex, opus Salomonis regis, qui primitus templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis

destructio

deſtructio quidem eſſet facilis, inſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum, & tempore & copioſis pecunijs opus eſſet: hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiæ Theophili: ſub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudæos ſumpſit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudęorum ab Aaron uſq; ad deſtructionẽ templi, & de Floro præſide. Cap. XVIII

Ordo et numerus omnium Iudæorum pontificum

NEceſſarium inter hæc credo, & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permiſſum eſt, & quanti fuerũt uſq; ad belli finem. Primum itaq; omnium dicunt Aaron fratrem Moſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum: quo moriente ſucceſsiſſe mox filios, & alijs eorum denuo liberis honorem unius diſtributum. Vnde legitimũ eſt, nullum poſſe pontificatum percipere, niſi de ſanguine fuerit Aaron. Ex alio nanq; genere, neq; ſi in regno conſtitutus ſit, pontificatum poteſt adipiſci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (ſicut diximus) primo, uſq; ad Dinaſum, qui belli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt, numero octogintatres. Ex quibus, in deſerto temporibus Moſeos conſiſtente tabernaculo, quod Moſes deo dicauit, uſque dum ad Iudæam populus aduenisſet, ubi Salomon rex deo ædificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanq; donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, poſtea uero etiam uiuentibus ſucceſsio præbebatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron exiſtentes ex genere, per ſucceſsionem ſumebant honorem. Fuit autem Hebræorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate, poſt hoc autem ſub unius principatu ſita, tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti tredecim habuere principatum, à die qua Ægyptum patres noſtri Moſe duce reliquerunt, uſque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hieroſolymorum in urbe conſtruxit, fuit annorum duodecim & ſexcentorũ. Poſt illos itaque tredecim pontifices, decem & octo alij hanc tenuere poteſtatem, à Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes, uſque ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis, qui caſtrametatus aduerſus urbem, templum quidem cõcremauit, gentem uero noſtram in Babyloniam migrauit, & pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum ſexaginta ſex fuit annorum, menſium ſex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum ſeptuaginta captiuitatis geſtæ per Babylonios, Cyrus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram, atque conceſſit templum ædificare captiuis. His itaq; remeantibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſq; ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere pręſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primusq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militiæ eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Bercea, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Ægyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & eum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud

Ægyptum

Ægyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuiſſet pontificatum, defunctus eſt: cui nemo ſucceſsit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonęi, commiſſa ſibimet poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus, accepit hunc honorē Simon germanus eius. Huic quoq; per dolum generi in conuiuio morienti, filius ſucceſsit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatū tenuiſſet & regnum, (is nanq; primus uſus eſt anno uno diademate) hæredem fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandræ coniugi præcipiens, ut ipſa pontificē ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hyrcano ſuo filio dedit, regnum uero ipſa retinēs annis nouem defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortem nanq; Alexandrę, dimicauit aduerſus eum frater Ariſtobulus, & dum uiciſſet, illum quidem pontificatu remouit: ipſe uero & regnum tenuit, & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, menſe ſimiliter tertio, ueniens Pompeius, & Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens, ipſum quidem Romam cum filijs uinctum miſit, Hyrcanum uero denuo in pontificatum reſtituit: quem gentis quidem præſidatum habere permiſit, diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores, alios annos uigintitres. Barſafarnes autem & Pacorus Parthiæ potentes tranſeuntes Euphratem, & pugnantes aduerſus Hyrcanum, ipſum quidem ceperunt: Ariſtobuli uero filium Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſet regnum, Soſius & Herodes obſederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uero, commiſſo regno ſibimet à Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonæi pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus, & qui ſolūmodo de ſacerdotibus eſſent, pręter Ariſtobulum tribuit hunc honorem. Ariſtobulū nanq; filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem conſtituens, ſororem eius Mariammen duxit uxorem: ob quam rem fauorem populi ſibīmet collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne cuncti ad Ariſtobulum declinarent, eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret, ſicut iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaquam alicui ex genere Aſamonæi pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoq; geſsit in conſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani, poſtea ſuper Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, uſq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum, anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt ſub Herodis regno & filij eius Archelai. Poſt horum uero mortem, populi quidem poteſtate cuncta regebantur: præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſsius itaq; Florus, miſſus à Nerone, ſucceſsit Albino, qui plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nanq; genere Claſonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum eſſet amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate mariti non minor, per eam uir eius inſulas huius dignitatis adeptus

Redit ad Florum malicia inſignem

adeptus est. Sic autē Florus circa potestatem malignus fuit & violentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quasi beneficij largitorem Iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem cœlabat, & ne penitus deprehenderetur à turba quodāmodo prouidebat. Gessius autē Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostrā aperta malignitate portabat, neq; direptioni parcens, neque modū iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudei, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogebantur à proprijs solemnitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellū fecit assumere: melius iudicans, citius q; paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem Neronis imperij. Sed ea quidem quæcunq; aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

Peroratio

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historiæ, post quam etiam bellum cœpi conscribere. Continet autē hoc opus à primi hominis natiuitate traditionē, usq; ad decimū annum Neronis imperij. Ea siquidē quæ nobis Iudæis prouenerunt in Ægypto, & Syria atq; Palæstina, & quęcunq; perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs, uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt, & post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pōtificum conseruare, qui per annos duo milia cōstituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorū & conuersationes enuncians, & monarchiarū potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cōtinetur. Hoc enim in principio historiæ me facere cōpromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatē habuerit, neque Iudæus, neq; alienigena, potuit hoc negocium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à

Eruditio Iosephi

congentilibus meis maximā eruditionē nostræ prouinciæ, etiam Græcas studui literas adipisci. Artis nanq; grammaticę experimentū sumpsi, integritatem uero prolationis uerborū possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiāt eos, qui elocutionē multarum gentiū didicisse noscuntur, eo quod cōmune putent hoc officium non liberis tantūmodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiā uero illos tantūmodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & uirtutē sacrarū literarū interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidē aut tres adepti, & laborum fructū repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo & uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habentibus uero sexaginta milia uersuū. Et si diuinitas cōcesserit per discursum quidem commemorabo rursus & causas belli, & eorum quę ad præsentem pertinent diem, quæ est tertijdecimi quidem anni Domitiani Cæsaris principatus: mihi autem à natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoq; uobis conscribere

Ætas Iosephi dum hæc scriberet

etiam nostras, id est Iudæorum sectas, in quatuor libris: de deo eiusq; substantia, & de legibus, & cur secundum eas aliud facere permittimur, aliud prohibemur.

Flauij Iosephi Librorum x x antiquitatum Iudaicarum, Finis.